DOCUMENTE

privitóre la

ISTORIA ROMÂNILOR

1199—1345

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREȘTI
BIBLIOTECA

DOCUMENTE

privitóre la

ISTORIA ROMÂNILOR

culese de

Eudoxiu de Hurmuzaki.

Publicate sub auspiciile Academiei Române şi ale Ministeriului Cultelor şi Instrucţiunii publice.

VOLUMUL I.

1199—1345.

BUCUREŞCI.

1887.

DOCUMENTE

privitóre la

ISTORIA ROMÂNILOR

1199—1345

CULESE

ŞI ÎNSOŢITE DE NOTE ŞI VARIANTE

DE

NIC. DENSUSIANU.

CU CINCI TABELE LITOGRAFICE.

BUCUREŞCI.

1887.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" Bucureşti
Cota 11773
626

B. C. U. "Carol I" - Bucuresti
C201806846

BUCURESCI.
Stabilimentulŭ graficŭ: SOCECŬ & TECLU
96, Strada Berzii, 96.
[22,320].

B 62311 (1/1)
B 316957 (1)
B 63326 (1)

PREFAŢA.

Comisiunea însărcinată cu publicarea colecţiunii Hurmuzaki a creḍutŭ că e bine să se completeze acéstă importantă serie şi cu documentele înainte de 1576, relative la poporulŭ românŭ, şi cari se află respândite prin diferite publicaţiuni apărute în străinătate.

Cu adunarea materialului relativŭ la acéstă epocă, precum şi cu redactarea acestei părţi, Comisiunea a însărcinatŭ pe subsemnatulŭ.

Incepândŭ acéstă lucrare, planulŭ şi scopulŭ Redacţiunii au fostŭ, de a întruni pe câtŭ se póte în acéstă serie totŭ aparatulŭ accesibilŭ de documente, nu numai acele, cari se repórtă de-a-dreptulŭ la ţerile şi la poporulŭ românŭ, dar şi documentele, cari privescŭ evenimentele mai importante petrecute în ţerile vecine, cari însă aŭ atinsŭ în modŭ indirectŭ viéţa şi desvoltarea nóstră naţională, prin urmare istoria poporului românŭ.

Aici însă trebue să amintimŭ, că întregŭ aparatulŭ acesta de documente, ce-lŭ publicămŭ în volumulŭ de faţă, constitue aşa ḍicândŭ fântâni esterne ale istoriografiei române.

Documentele nóstre indigene, archivele domestice ale Ţerilorŭ române, înainte de secululuĭ alŭ XIV-lea aŭ peritŭ.

In timpurile acele pline de calamităţi ale evuluĭ de mijlocŭ, prin cari au trecutŭ Ţerile române, au fostŭ lovite de fierŭ şi de focŭ nu numai altarele, nu numai oraşele şi satele nóstre, dar ce avemŭ să deplângemŭ mai multŭ, chiar şi monumentele interne ale istoriei nóstre naţionale.

Este prin urmare evidentŭ, că orĭ-ce documentŭ relativŭ la Ţerile române înainte de secululuĭ alŭ XIV-lea ocupă unŭ locŭ fórte însemnatŭ în cunóscerea faselorŭ şi evenimentelorŭ prin cari a trecutŭ poporulŭ românŭ, este unŭ mărgăritariŭ pentru istoria nóstră naţională.

Cu deosebire pentru epoca acésta obscură ne au oferitŭ unŭ importantŭ materialŭ Regestele pontificilorŭ romani păstrate în archivele Vaticanului, în câtŭ aceste preţióse reliquiĭ aŭ fostŭ publicate de multŭ meritatulŭ Theiner şi de antecesoriĭ seĭ.

Comisiunea avêndŭ în vedere deosebita importanţă a acestorŭ Regeste, de altă parte divergenţele de textŭ mai multŭ saŭ mai puţinŭ însemnate, carî ni se presintă în diferitele ediţiuni apărute până acumŭ, a credutŭ că e bine sĕ se colaţioneze încă odată cu codicii originali din Roma documentele publicate de Theiner şi reproduse în volumulŭ de faţă, lucrare, care s'a esecutatŭ cu o particulară bunăvoinţă din partea Direcţiunii archivelorŭ din Vaticanŭ.

Intru adevĕrŭ în copiósa colecţiune de documente publicată de Theiner (*Vetera Monumenta Slavorum meridionalium.* Tom. I., şi *Vetera Monumenta historica Hungariam sacram illustrantia.* Tom. I.) şi anume în părţile reproduse aicî, se strecuraseră diferite erorî de tipariŭ, maî multe lecţiunî necorecte şi supliniri de texte, — defecte, carî s'aŭ îndreptatŭ în ediţiunea de faţă.

Comisiunea avêndŭ totŭ odată în vedere deosebitulŭ interesŭ sciinţificŭ, ce-lŭ presintă descifrarea corectă a numelorŭ proprii personale şi locale din secululŭ alŭ XIII-lea şi alŭ XIV-lea, a credutŭ că e bine sĕ se autografeze din Regestele Vaticanuluî numirile maî importante de persóne, de popóre şi localităţi, numirî, ce le reproducemŭ facsimilate pe patru tabele anexate la finele volumuluî.

Remâne acumŭ sĕ amintimŭ în puţine cuvinte despre modulŭ cum s'aŭ reprodusŭ documentele în publicaţiunea de faţă.

Redacţiunea avêndŭ înainte de tóte în vedere, că valórea istoriografieî depinde de la calitatea fântânilorŭ, că numaî veritatea este singurulŭ scopŭ alŭ studielorŭ istorice, a reprodusŭ aicî documentele cu cea maî deplină şi maî consciinţiósă esactitate, după ediţiunile cele maî critice, câte i-aŭ statŭ la dispositiune. De altă parte amŭ lăsatŭ afară din colecţiunea presentă tóte documentele, a cărorŭ autenticitate nu se părea a fi destulŭ de sigurá [1]). Cu deosebire amŭ cercatŭ se reproducemŭ documentele istorice din secululŭ XIII-lea relative la ţerile şi la poporulŭ românŭ, pe câtŭ se póte în completulŭ lorŭ, fiindŭ-că amŭ consideratŭ de o importanţă deosebită orî ce reliquiă, care ne pune în positiune sĕ urmărimŭ până la unŭ punctŭ óre-care firulŭ celŭ intreruptŭ alŭ istorieî nóstre naţionale. In fine, amŭ conservatŭ cu o fidelitate literală peste totŭ locŭ ortografia numelorŭ şi a cuvintelorŭ, aşa ca istoriografulŭ sĕ pótă folosi documentele publicate aicî întogmaî ca fântânile originale de unde le amŭ estrasŭ.

Bucurescî, în 16 Februariu 1887.

NIC. DENSUSIANU.

---

[1]) Aşa d. e. nu amŭ reprodusŭ în colecţiunea de faţă decretulŭ Duceluî tătărescŭ Cattan către castelaniî din Cluşŭ, din Deşŭ etc., dela a. 1242 (publicatŭ de Jerney în Tudománytár, 1842. pag. 324 şi 350, şi în Transilvania, 1871. pag. 55) în care se face de asemenea amintire despre «*Blachy*» de peste Carpaţî.

SERIA DOCUMENTELORU.

1199. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Ioaniţiu Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ spre a se informa despre intenţiunile sale faţă cu biserica romană, şi-lŭ rógă să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea, şi să informeze pe pontificele despre devotamentulŭ sĕŭ faţă cu biserica catolică. Nr. 1. pag. 1.

1202. *Ioaniţiu*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, mulţămesce Papeĭ Inocenţiu III. că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi comunică pontificeluĭ, că dênsulŭ cere maĭ ântâiŭ corónă, după cum aŭ avutŭ predecesoriĭ sĕĭ, împĕraţiĭ Petru şi Samuilŭ, şi atuncĭ vorŭ împlini dorinţele bisericeĭ romane. Nr. 2. pag. 2.

1202. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Ioaniţiu Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că regiĭ de maĭ înainte aĭ Bulgarieĭ încă primise credinţa catolică şi ceruse de la Papa să le trimiţă unŭ cardinalŭ ca mitropolitŭ. Din acéstă causă pontificele trimite la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să îndrepteze starea bisericilorŭ de acolo, şi învită pe Ioaniţiu, să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea, şi să asculte de consiliele sale. Nr. 3. pag. 3.

1202. *Vasile*, mitropolitulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, scrie Papeĭ Inocenţiu III. câtŭ s'a bucuratŭ de multŭ, că pontificele a trimisŭ la dênşiĭ unŭ legatŭ apostolicŭ şi rógă pe Papa, să împlinéscă cererile împĕratuluĭ Ioaniţiu, fiindŭ-că este unŭ bărbatŭ demnŭ şi devotatŭ bisericeĭ romane dimpreună cu întregŭ imperiulŭ seŭ. Nr. 4. pag. 5.

1202. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Vasile, mitropolitulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ, că a trimisŭ la Ioaniţiu unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să îndrepteze starea bisericilorŭ de acolo, şi invită pe mitropolitulŭ Vasile, să recunóscă primatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ şi să remână constantŭ în devoţiunea sa faţă cu biserica Romeĭ. Nr. 5. pag. 6.

1202. Principele *Belotă*, din imperiulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, scrie Papeĭ Inocenţiu III. câtŭ s'a bucuratŭ de multŭ, că pontificele a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ la dênşiĭ, şi rógă pe Papa, ca să-lŭ primêscă şi pe dênsulŭ în sînulŭ bisericeĭ romane, dimpreună cu întréga familia sa. Nr. 6. pag. 7.

1202. Papa *Inocenţiu III.* respunde principeluĭ Belotă, că se bucură pentru devoţiunea sa faţă cu biserica romană, şi-lŭ rógă, ca să primêscă pe legatulŭ apostolicŭ cu tótă onórea. Nr. 7. pag. 7.

1202. Unŭ satŭ latinŭ (vicus Latinorum) amintitŭ ca suburbe a oraşuluĭ Strigonŭ. Nr. 8. pag. 8.

1203. Legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ Ioanŭ de Casamaris scrie Papeĭ Inocenţiu III. că legaţiĭ mareluĭ Domnŭ Ioaniţiu aŭ sositŭ la regele Ungarieĭ, şi se va duce cu aceştia la Ioaniţiu, fiindŭ-că după cum aude, dênsulŭ este devotatŭ bisericeĭ romane. Nr. 9. pag. 9.

24,320.

1203. *Ioaniţiu,* Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ scrie Papeĭ Inocenţiu III. că Greciĭ indată ce aŭ aflatŭ despre intenţiunile sale, aŭ trimisŭ la dênsulŭ pe patriarchulŭ din Constantinopolŭ, şi i aŭ promisŭ, că-lŭ incoronéză ca impĕratŭ şi-i voru da unŭ patriarchŭ, dar dênsulŭ voiesce să remână devotatŭ bisericeĭ romane, şi rógă de noŭ pe pontificele, ca să-lŭ incoroneze ca impĕratŭ şi să-ĭ concédă unŭ patriarchŭ. Nr. 10. pag. 10.

1203. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Vasile mitropolituluĭ din Tĕrnova şi luĭ Ioaniţiu, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, câtŭ de multŭ s'a bucuratŭ, că dênşiĭ recunoscŭ primatulŭ bisericeĭ romane, şi rógă pe mitropolitulŭ Vasile să călĕtoréscă până la Roma, ca să informeze maĭ de aprópe pe pontificele despre coróna, ce o conferise scaunulŭ apostolicŭ predecesorilorŭ luĭ Ioaniţiu. Nr. 11. pag. 11.

1203. Cruciaţiĭ din Francia şi din Veneţia, informéză pe Papa Inocenţiu III. că aŭ cuceritŭ cetatea Constantinopoluluĭ. Nr. 12. pag. 13.

1203. Papa *Inocenţiu III.* învită pe cruciaţiĭ dela Constantinopolŭ să insiste, ca împĕratulŭ Alexiu Angelŭ să declare prin unŭ actŭ publicŭ, că primesce religiunea catolică, iar Patriarchulŭ de acolo să recunóscă primatulŭ bisericeĭ romane. Nr. 13. pag. 15.

1203. Papa *Inocenţiu III.* scrie episcopilorŭ din Soisson şi Troyes să lucre, ca impĕratulŭ Alexiu Angel să declare prin unŭ actŭ publicŭ, că a depusŭ jurămêntulŭ de credinţă faţă cu biserica Romeĭ, iar patriarchulŭ de acolo să recunóscă primatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ. Nr. 14. pag. 16.

1204. Privilegiulŭ, prin care Papa *Inocenţiu III.* concede luĭ Ioaniţiu, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, sceptru şi coróna regală, şi trimite la dênsulŭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-lŭ încoroneze de rege alŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ. Totŭ odată Papa Inocenţiu conferesce şi mitropolituluĭ Vasile demnitatea de primatŭ alŭ Blachieĭ şi Bulgarieĭ. Nr. 15. pag. 17.

1204. Privilegiulŭ, prin care Papa *Inocenţiu III.* conferesce mitropolituluĭ Vasile din Tĕrnova demnitatea de primatŭ alŭ Blachieĭ şi Bulgarieĭ, cu dreptulŭ, ca să încoroneze pe regiĭ Românilorŭ şi aĭ Bulgarilorŭ. Nr. 16. pag. 20.

1204. Papa *Inocenţiu III.* invită pe Vasile, primatulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, ca să priméscă dela cardinalulŭ Leo misteriulŭ sfinteĭ ungeri, după cum e datina in biserica romană, şi-lŭ informéză, că i-a trimisŭ şi ornamente archiereşcĭ. Nr. 17. pag. 22.

1204. Chrisovulŭ luĭ *Ioaniţiu,* Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, prin care constată că imperaţiĭ de maĭ înainte aĭ Românilorŭ şi aĭ Bulgarilorŭ aŭ primitŭ coróna şi binecuvêntarea dela Roma, din partea scaunuluĭ apostolicŭ, din care causă a voitŭ şi dênsulŭ să priméscă coróna dela Papa Inocenţiu III. iar mitropolitulŭ din Tĕrnova să capete putere de patriarchŭ; şi dispune ca tóte bisericile din imperiulŭ seŭ să fiă supuse de aci înainte bisericeĭ romane, şi să observe legile şi usurile, pe carĭ le aŭ ţinutŭ şi impĕraţiĭ de maĭ înainte aĭ Bulgarieĭ şi Blachieĭ. Nr. 18. pag. 26.

1204. *Vasile,* mitropolitulŭ din Tĕrnova scrie Papeĭ Inocenţiu III. că voindŭ se călĕtoréscă până la Roma la scaunulŭ apostolicŭ l'aŭ opritŭ Greciĭ în oraşulŭ Durazzo şi nu i-aŭ permisŭ să mérgă maĭ departe, în urmă însă primindŭ scire de la impĕratulŭ Ioaniţiu, că a sositŭ la Tĕrnova unŭ cardinalŭ trimisŭ de pontificele, dênsulŭ s'a intorsŭ înapoĭ şi a primitŭ dela cardinalŭ paliu şi binecuvêntare. Nr. 19. pag. 27.

1204. Mitropoliţiĭ şi episcopiĭ din imperiulŭ romăno-bulgarŭ, anume, Anastasie mitropolitulŭ din Belesbudŭ, Sava mitropolitulŭ din Preslavŭ, episcopiĭ Marinŭ din Scopia, Avramŭ din Prisdianŭ, Ciricŭ din Nişŭ şi Clemente din Vidinŭ rógă pe Papa Inocenţiu III. să le trimiţă paliu, ca să pótă avé deplină putere archiereşcă. Nr. 20. pag. 29.

1204. *Ioaniţiu,* împĕratulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, scrie Papeĭ Inocenţiu III. că a trimisŭ în repeţite rînduriĭ nunţiĭ la scaunulŭ apostolicŭ, dar ómeniĭ seĭ nu aŭ pututŭ nicĭ odată să ajungă până la Roma, fiindŭ că-ĭ opriaŭ totŭ-de-una inimiciĭ imperiuluĭ seŭ; şi rógă pe pontificele, ca să conferéscă mitropolituluĭ din Tĕrnova rangulŭ de patriarchŭ, şi să reguleze con-

troversa de frontiere, ce esistă între Ungaria de o parte şi între Bulgaria şi Blachia de altă parte. Nr. 21. pag. 29.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie mitropoliţilorŭ din Belesbudŭ şi Preslavŭ, că a conferitŭ mitropolituluĭ din Tîrnova rangulŭ de primatŭ peste tóte ţĕrile, în carĭ domnesce Ioaniţiu, regele Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ. Nr. 22. pag. 31.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Ioaniţiu, regele Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că a trimisŭ în Bulgaria şi în Blachia pe cardinalulŭ Leo, ca să-lŭ ungă şi încoroneze ca rege, şi-lŭ rógă totŭodată, să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea şi să asculte de consiliele sale. Nr. 23. pag. 32.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie mitropoliţilorŭ şi episcopilorŭ din Bulgaria şi Blachia, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să ungă şi încoroneze pe Ioaniţiu de rege, şi-ĭ rógă să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea şi să remână devotaţĭ scaunuluĭ apostolicŭ. Nr. 24. pag. 34.

1204. Forma, după care legatulŭ pontificeluĭ a predatŭ mitropoliţilorŭ din Bulgaria şi din Blachia ornamentulŭ bisericescŭ, numitŭ paliu. Nr. 25. pag. 34.

1204. Primatulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ depune jurămêntulŭ, că va fi credinciosŭ şi supusŭ bisericeĭ romane, va visita, la fie-care patru anĭ pragurile apostolilorŭ, şi de câte orĭ va sânţi vre unŭ episcopŭ, va face să-ĭ depună jurămêntulŭ, că va remâné credinciosŭ bisericeĭ romane. Nr. 26. pag. 35.

1204. Papa *Inocenţiu III.* informéză pe toţĭ prelaţiĭ din Ungaria, că poporulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ s'a întorsŭ la supunere faţă cu biserica Romeĭ, din care causă a şi trimisŭ la dênşiĭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-ĭ întăréscă şi maĭ multŭ în credinţă, şi pe care l'a autorisatŭ totŭodată, ca să decidă tóte controversele, ce există între ţĕrile, prin carĭ va trece. Nr. 27. pag. 36.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie tuturorŭ mitropoliţilorŭ şi episcopilorŭ din Serbia, că poporulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ s'a întorsŭ la supunere faţă cu biserica Romeĭ, şi a trimisŭ la dênşiĭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-ĭ întăréscă şi maĭ multŭ în credinţă, pe care l'a autorisatŭ totŭodată, ca să îndrepteze şi starea bisericilorŭ din Serbia. Nr. 28. pag. 37.

1204. Papa *Inocenţiu III.* trimite luĭ Ioaniţiu, domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, unŭ stégŭ, ca să-lŭ foloséscă în contra acelora, carĭ nu adoréză din tótă inima pe întemeietoriulŭ credinţeĭ, şi-lŭ invită, ca în luptele sale să-şĭ aducă aminte de patimile Domnuluĭ, aşa ca inimiciĭ sĕĭ să nu pótă triumfa asupra dênsuluĭ. Nr. 29. pag. 38.

1204. Papa *Inocenţiu III.* autoriséză pe episcopulŭ catolicŭ din Orade, să visiteze mănăstirile grecescĭ din Ungaria şi să cerceteze, dacă din acestea se póte forma o singură episcopiă supusă scaunuluĭ apostolicŭ. Nr. 30. pag. 39.

1204. Papa *Inocenţiu III.* dojenesce pe Emericŭ regele Ungarieĭ, fiindŭ-că a prinsŭ pe legatulŭ apostolicŭ trimisŭ în Bulgaria şi în Blachia, şi nu i-a permisŭ să călĕtoréscă maĭ departe până nu va decide maĭ întâiŭ controversa de frontiere, ce există între regatulŭ Ungarieĭ şi între regatulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ. Nr. 31. pag. 40.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie regeluĭ Ungarieĭ, că şĭ-a propusŭ să încoroneze pe Ioaniţiu ca rege, din causă, că şi maĭ înainte maĭ mulţĭ regĭ aĭ Bulgarieĭ aŭ fostŭ încoronaţĭ din partea pontificeluĭ romanŭ, în urmă însă, după ce Bulgariĭ şi-aŭ perdutŭ regatulŭ, doĭ fraţi Petru şi Ioaniţiŭ, descendenţĭ din familia vechilorŭ regĭ, aŭ cuceritŭ de noŭ ţéra părinţilorŭ sĕĭ. Nr. 32. pag. 42.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Emericŭ, regeluĭ Ungarieĭ, cât s'a bucuratŭ de multŭ, că dênsulŭ a liberatŭ pe legatulŭ apostolicŭ, care a fostŭ trimisŭ la Ioaniţiu, şi-lŭ invită să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea, când se va întórce înapoĭ, şi să îngrijéscă, ca să pótă călĕtori liberŭ prin ţéra sa. Nr. 33. pag. 47.

1204. *Ioaniţiu,* regele Bulgarieĭ alŭ Blachieĭ, scrie Papeĭ Inocenţiu III. că legatulŭ apostolicŭ, cardinalulŭ Leo, l'a încoronatŭ ca rege, şi a pusŭ unŭ patriarchŭ peste totŭ regatulŭ sĕŭ. Nr. 34. pag. 48.

1204. *Vasile*, primatulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ, scrie papeĭ Inocenţiu III. că legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ, cardinalulŭ Leo, a sositŭ în Tîrnova, l'a consecratŭ ca patriarchŭ, şi a încoronatŭ pe Ioaniţiu, împĕratulŭ şi domnulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ. Nr. 35. pag. 49.

1204. *Emericŭ*, regele Ungarieĭ, concede luĭ Ioanŭ Latinulŭ din Transilvania, scutirea de orĭ-ce imposite, pe lângă condiţiunea, ca să presteze serviţiĭ militare. Nr. 36. pag. 50.

1205. *Henricŭ*, administratorulŭ imperiuluĭ latinŭ dela Constantinopolŭ, scrie Papeĭ Inocenţiu III. că Greciĭ de la Adrianopolŭ s'au revoltatŭ şi aŭ chiematŭ în ajutoriŭ pe Ioaniţiu, domnulŭ Românilorŭ, iar Ioaniţiu a năvălitŭ cu o mulţime de Românĭ şi Cumanĭ asupra Latinilorŭ, şi a prinsŭ pe împĕratulŭ Balduinŭ. Nr. 37. pag. 51.

1205. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Ioaniţiu, că în curêndŭ va pleca din occidentŭ o armată puternică către Grecia, de aceea să aibă grijă, să facă pace cu Latiniĭ, şi să libereze pe Balduinŭ, ca nu cum-va de o parte să-lŭ atace cruciaţiĭ, iar de altă parte Ungurii. Nr. 38. pag. 54.

1205. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Henricŭ administratorulŭ imperiuluĭ de la Constantinopolŭ să cerce cu tóte mijlócele, ca să libereze pe fratele sĕŭ Balduinŭ, şi să încheie pace cu Ioaniţiu, domnulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ. Nr. 39 pag. 55.

1207. Papa *Inocenţiu III.* dojenesce pe Ioaniţiu, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să încheie pace cu Latiniĭ de la Constantinopolŭ, însă dênsulŭ, a primitŭ cu puţină onóre pe legatulŭ pontificeluĭ, şi-lŭ invită de noŭ, ca să facă pace saŭ alianţă cu Latiniĭ. Nr. 40. pag. 55.

1211. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ conferesce cavalerilorŭ Teutonĭ ţéra Bârseĭ din Transilvania pentru apĕrarea regatuluĭ în contra incursiuniĭ Cumanilorŭ. Nr. 41. pag. 56.

1212. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ conferesce nóue drepturĭ şi libertăţĭ cavalerilorŭ Teutonĭ din ţéra Bârseĭ, carĭ suntŭ aşeḑaţĭ acolo ca o nóuă coloniă pentru apĕrarea frontierelorŭ în contra incursiuniĭ Cumanilorŭ. Nr. 42. pag 58.

1212. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ conferesce cavalerilorŭ Teutonĭ din ţéra Bârseĭ şi castrulŭ numitŭ Kruczburg, pe care l'aŭ construitŭ dênşiĭ de noŭ. Nr. 43. pag. 59.

1213. Magistrulŭ cavalerilorŭ Teutonĭ din Maramureşŭ certifică, că dómnele Anca şi Sara aŭ dăruitŭ bisericeĭ celeĭ nóue din Bihorŭ părţile lorŭ din dóuĕ moşiĭ, şi anume pentru mântuirea sufletelorŭ părinţilorŭ sĕĭ, carĭ aŭ îmbrăţişatŭ religiunea catolică. Nr. 44. pag. 60.

1217. Papa *Honoriu III.* autoriséză pe episcopulŭ Cumanilorŭ, ca să pótă rescumpĕra dişmele şi moşiile, ce aŭ fostŭ date în folosinţa locuitorilorŭ de acolo. (Extrasŭ). Nr. 45. pag. 60.

1218. Papa *Honoriu III.* confirmă posesiunile mănăstiriĭ St. Teodosie din Laberia, între carĭ se amintescŭ maĭ multe biericĭ grecescĭ din Ungaria. Nr. 46. pag. 61.

1218. Papa *Honoriu III.* apróbă donaţiunea episcopuluĭ din Alba-Iulia, prin care conferesce cavalerilorŭ Teutonĭ dişmele din ţéra Bârseĭ. Nr. 47. pag. 63.

1218. Papa *Honoriu III.* autoriséză pe *archiepiscopulŭ din Calocea* să cerceteze şi să decidă neînţelegerile, ce esistă între Canonicĭĭ Episcopieĭ Cumanilorŭ din causă, că dênşiĭ aŭ juratŭ să ţină masă comună. Nr. 48. pag. 65.

1218. *Canonicĭĭ* din *Episcopia Cumanilorŭ* rógă pe Papa *Honoriu* să le permită, ca să pótă împărţi între dênşiĭ dişmele acesteĭ episcopiĭ. Nr. 49. pag. 65.

1219. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Honoriu III.* că dênsulŭ întorcêndu-se din expediţiunea cruciată întreprinsă în Palestina, şĭ-a măritatŭ pe o ficĭă a sa după regele Armenieĭ, pe alta după Asanŭ, împĕratulŭ Bulgarieĭ, iar fiulŭ sĕŭ a luatŭ în căsătorie pe fica luĭ Teodorŭ Lascarŭ din Constantinopolŭ, şi rógă pe pontificele, ca să confirme actele de căsătorie. Nr. 50. pag. 66.

1219. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ dăruiesce *canonicilorŭ din Strigonŭ* moşia *Vinţŭ* din Transilvania, dimpreună cu maĭ mulţĭ libertinĭ (udvornicĭ) de acolo. Nr. 51. pag. 69.

1221. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă posesi[illegible] mănăstiri[illegible] [illegible]ântuluĭ [illegible] [illegible]ia, între carĭ se amintescŭ şi dişmele *Bisenilorŭ* din comuna Nogholui şi al[illegible] din Albaregală. Nr. 52. pag. 71.

1222. Papa *Honoriŭ III.* concede *capelanuluĭ de curte* alŭ reg[illegible] să priméscă a patra parte din veniturile *ţĕreĭ Bârseĭ*, pe carĭ dênsulŭ [illegible] în cale canonică. Nr. 53. pag. 73.

1222. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ donaţiunea, ce o făcuse maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ din ţéra Bârseĭ, şi le concede să nu plătéscă nicĭ o vamă, când vorŭ trece prin ţéra Secuilorŭ saŭ prin *ţéra Românilorŭ*. Nr. 54. pag. 74.

1222 Papa *Honoriŭ III.* confirmă donaţiunea, ce o făcuse regele Andreiŭ cavalerilorŭ Teutonĭ în privinţa *ţĕreĭ Bârseĭ*, şi aprobă, ca dênşiĭ să nu plătéscă nicĭ o vamă, când vorŭ trece prin ţéra Secuilorŭ saŭ prin *ţéra Românilorŭ*. Nr. 55. pag. 76.

1222. *Iula* Palatinulŭ, confirmă libertăţile *Bisenilorŭ* din comuna Arpaşŭ în Ungaria. Nr. 56. pag. 78.

1223. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ donaţiunea, ce o făcuse maĭ înainte mănăstiriĭ Cârţa din Transilvania, şi prin care i dăruise pămêntulŭ luatŭ din *posesiunea Românilorŭ*. Nr. 57. pag. 79.

1223. Papa *Honoriu III.* autoriséză pe *episcopulŭ din Agria*, să numéscă unŭ protopopŭ pentru cavaleriĭ Teutonĭ din *ţéra Bârseì*, până se va înmulţi poporulŭ în ţinutulŭ acesta, ca să le pótă concede unŭ episcopŭ. Nr. 58. pag. 80.

1223. Papa *Honoriu III.* primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ pe *Margareta*, fosta împĕrătésă a Constantinopoluluĭ (fica regeluĭ Bela III. din Ungaria), dimpreună cu tóte averile sale, între carĭ se amintesce castrulŭ Kewe şi moşia Iladia din Bănatŭ. Nr. 59. pag. 81.

1223. Papa *Honoriu III.* scrie *episcopuluĭ din Transilvania*, că cavaleriĭ Teutonĭ aŭ începutŭ a se aşeza în *ţéra Bârseĭ* şi în *ţéra transalpină*, carĭ eraŭ nelocuite până în timpulŭ din urmă din causa incursiuniĭ popórelorŭ păgâne, şi fiindŭ-că ţĕrile aceste au să fie supuse numaĭ pontificeluĭ romanŭ, de aceea dênsulŭ să nu-şĭ aróge nicĭ unŭ dreptŭ de jurisdicţiune asupra cleruluĭ şi poporuluĭ din ţinuturile aceste. Nr. 60. pag. 82.

1223. Papa *Honoriu III.* autoriséză pe *archiepiscopulŭ din Strigonŭ* să declare de nule orĭ-ce sentenţe ale episcopuluĭ din Transilvania asupra locuitorilorŭ din *ţéra Bârseĭ*, nefiindŭ pronunţate de judele competentŭ. Nr. 61. pag. 83.

1224. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele, ce le conferise *Saşilorŭ* din Transilvania moşulŭ sĕŭ regele Geza II. în deosebĭ le confirmă dreptulŭ, ca să foloséscă pădurea Românilorŭ şi Bisenilorŭ dimpreună cu *Româniĭ* şi cu *Biseniĭ*. Nr. 62. pag. 83.

1224. Papa *Honoriŭ III.* scrie *cavalerilorŭ Teutonĭ*, că a luatŭ în posesiunea scaunuluĭ apostolicŭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, iar poporulŭ de aci va avé, în semnŭ de recunóscere a acesteĭ domniĭ, să plătéscă pe anŭ câte dóuĕ mărcĭ de aurŭ, din carĭ una să fiă a pontificeluĭ, şi alta a cavalerilorŭ Teutonĭ. Nr. 63. pap. 85.

1224. Papa *Honoriu III.* scrie *prelaţilorŭ din Ungaria*, că a luatŭ în posesiunea şi proprietatea scaunuluĭ apostolicŭ *ţéra Bârseì* şi *ţéra transalpină*, din care causă dênşiĭ să nu molesteze pe cavaleriĭ Teutonĭ şi pe locuitoriĭ acestorŭ ţĕrĭ, carĭ aŭ să fiă supuşĭ numaĭ pontificeluĭ romanŭ. Nr. 64. pag. 87.

1224. Papa *Honoriu III.* numesce un protopopŭ peste *ţéra Bârseĭ* şi peste *ţéra transalpină*. Nr. 65. pag. 88.

1224. Papa *Honoriu III.* aduce la cunoscinţa cleruluĭ şi a poporuluĭ din *ţéra Bârseì* şi din *ţéra transalpină*, că dênşiĭ aŭ să fiă supuşĭ numaĭ scaunuluĭ apostolicŭ, şi le-a numitŭ unŭ protopopŭ, de care să asculte, ca de păstoriulŭ lorŭ sufletescŭ. Nr. 66. pag. 88.

1225. Papa *Honoriu III.* invită pe *cavalerii Teutoni* să nu părăséscă ţéra Bârseĭ, pe lângă tóte amenin̦ţările, ce le face regele Ungarieĭ, şi-ĭ informéză, că în privinţa acésta a dojenitŭ şi pe regele Ungarieĭ. Nr. 67. pag. 89.

1225. Papa *Honoriu III.* invită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să dojenéscă pe regele *Andreiŭ II.* să nu maĭ molesteze pe cavalerii Teutoni din ţéra Bârseĭ şi din ţéra transalpină, şi să facă dreptate plângerilorŭ sale. Nr. 68. pag. 90.

1225. Papa *Honoriu III.* dojenesce pe *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ, că a năvălitŭ cu óste mare în *ţéra Bârseĭ* şi în *ţéra transalpină*, a făcutŭ o mulţime de pagube cavalerilorŭ Teutoni, şi le-a ordonatŭ să părăséscă ţinuturile aceste, din care causă invită pe rege, să nu maĭ molesteze pe cavalerĭ şi să le rebonifice pagubele causate. Nr. 69. pag. 91.

1225. Papa *Honoriu III.* invită pe *egumenii mănăstirilorŭ Linewelt, Cârţa* şi *Egres* să călĕtoréscă în *ţéra Bârseĭ* şi în *ţéra transalpină*, ca să constate hotarele ţinuturilorŭ, pe carĭ le a dăruitŭ regele Andreiŭ cavalerilorŭ Teutoni, şi décă vorŭ afla, că dênşiĭ aŭ trecutŭ peste limitele pământuluĭ dăruitŭ, să le ordóne, ca să restitue regeluĭ terenulŭ ocupatŭ, şi despre tóte aceste să raporteze pontificeluĭ romanŭ. Nr. 70. pag. 93

1225. *Andreiŭ II.* regele Uugarieĭ se plânge Papeĭ *Honoriu III.*, că dênsulŭ a dăruitŭ cavalerilorŭ Teutoni numaĭ unŭ terenŭ de 30 iugere, dar cavalerii nemulţămiţi cu liberalitatea sa, aŭ ocupatŭ unŭ teritoriŭ multŭ maĭ mare. Din acéstă causă pontificele ordónă episcopilorŭ din Orade şi din Iaurinŭ să călĕtoréscă la faţa loculuĭ, să cerceteze starea lucruluĭ şi să înduplece pe cavalerĭ, să se mulţuméscă cu pământulŭ dăruitŭ. Nr. 71. pag. 94.

1225 Papa *Honoriu III.* dojenesce pe regele Ungarieĭ *Andreiŭ II.* că dênsulŭ a dăruitŭ maĭ înainte cavalerilorŭ Teutoni *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, însă acum a alungatŭ pe cavalerĭ afară din ţéră, şi-lŭ invită, ca să-ĭ chieme înapoĭ, şi să le restitue ţéra şi averile luate. Nr. 72. pag. 95.

1226. Papa *Honoriu III.* dojenesce de noŭ pe *regele Ungarieĭ*, că dênsulŭ a alungatŭ pe cavalerii Teutoni afară din ţéră, şi-lŭ invită să-ĭ chieme înapoĭ şi să le restitue pământurile luate, ţéra Bârseĭ şi ţéra transalpină. Nr. 73. pag. 96.

1226. Papa *Honoriu III.* invită pe *episcopulŭ din Vesprimŭ* să dojenéscă pe regele Ungarieĭ înaintea archiepiscopilorŭ şi a episcopilorŭ, ca să chieme înapoĭ pe cavalerii Teutoni, şi să le restitue ţĕrile şi averile luate. Nr. 74. pag. 99.

1226. Papa *Honoriu III.* rógă *pe Iolanta, regina Ungarieĭ*, să-şĭ dée tótă silinţa, ca să înduplece pe *regele Andreiŭ II.* să restitue cavalerilorŭ Teutoni ţĕrile şi averile luate. Nr. 75. pag. 99.

1226 *Uros*, Abatele mănăstireĭ Sântuluĭ Martinŭ din muntele Panonieĭ, amintesce între veniturile acesteĭ mănăstirĭ şi dijmele dela *Latinii* din oraşulŭ *Alba-regală* şi dela *Biseniĭ* din episcopia Vesprimuluĭ. Nr. 76. pag. 100.

1227. Papa *Grigorie IX.* numesce pe *archiepiscopulŭ din Strigonŭ* ca legatŭ apostolicŭ în *ţéra Cumanilorŭ* şi în *ţéra Brodnicŭ*, şi-lŭ autoriséză să predice, să boteze, să înfiinţeze aicĭ biserici şi să institue preoţĭ şi episcopĭ. Nr. 77. pag. 102.

1227. Papa *Grigorie IX.* confirmă posesiunile mănăstiriĭ Sântuluĭ Martinŭ din muntele Panonieĭ, între carĭ se face amintire de dijmele *Latinilorŭ din Alba-regală* şi ale *Biseniloru* din diecesa Vesprimŭ. Nr. 78. pag. 103.

1227. Menţiune despre o misiune a comiteluĭ Henche la *Asanŭ, regele Bulgarilorŭ*. Nr. 79. pag. 104.

1227. Menţiune despre *castrensĭ* cu nume românescĭ din *comitatulŭ Turdiĭ* în Transilvania. Nr. 80. pag. 105.

1227. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă libertăţile şi posesiunile unorŭ *români din ţinutulŭ Crasneĭ*, pe carĭ le conferise încă regele Colomanŭ (care a domnitŭ în timpulŭ dela 1095—1114). Nr. 81. pag. 106.

1228. Papa *Grigorie IX.* informéză pe călugării predicatorĭ din Ungaria, că archiepiscopulŭ din Strigonŭ a numitŭ pe *Teodoricŭ* ca *episcopŭ alŭ Cumanilorŭ*, şi-ĭ învită să lucre dimpreună cu dênsulŭ pentru convertirea Cumanilorŭ la credinţa creştină. Nr. 82. pag. 107.

1228. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *Bela*, fiulŭ regeluĭ Andreiŭ II. din Ungaria, că ducêndu-se în *ţéra Cumanilorŭ*, a întorsŭ pe maĭ mulţĭ Cumanĭ la religiunea creştină, şi-lŭ învită să continue cu energiă opera începută. Nr. 83. pag. 108.

1228. *Teodoricŭ, episcopulŭ Cumanilorŭ*, stătuesce pe *Secuiĭ din Transilvania* să nu se supere pentru înfiinţarea episcopieĭ Cumanilorŭ, fiindŭ că în una şi aceeaşĭ biserică potŭ să se întrunéscă Secuiĭ, Cumanĭ şi *Româniĭ*. (Fragmentŭ). Nr. 84. pag. 108.

1228. *Senatulŭ Veneţianŭ* aprobă încheierea contractuluĭ de căsătorie între *Balduinŭ II.* cu fica regeluĭ Ioanŭ de Brienne, în care se face amintire şi de *Ionĭŭ Asanŭ II.* impĕratulŭ românobulgarŭ. Nr. 85. pag. 109.

1229. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *archiepiscopulŭ din Strigonŭ*, că a convertitŭ pe maĭ mulţĭ *Cumanĭ* la religiunea crestină, şi-lŭ autoriséză să ierte pĕcatele acelora, carĭ vorŭ merge în Cumania, ca să construéscă bisericĭ şi edificiĭ, fiindŭ-că gintea Cumanilorŭ a fostŭ până acum nomadă şi n'a avutŭ locuinţe stabile. Nr. 86. pag. 111.

1229. Papa *Grigorie IX.* scrie *episcopuluĭ din Cumania*, că dênsulŭ are să fie supusŭ de aci înainte numaĭ pontificeluĭ romanŭ, şi-lŭ autoriséză să pótă absolva pe Cumanĭ în casurile maĭ puţinŭ grave. Nr. 87. pag. 112.

1229. Papa *Grigorie IX.* scrie *Cumanilorŭ*, carĭ aŭ trecutŭ la religiunea creştină, că-ĭ primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ cu persónele şi averile lorŭ, ca să nu fiă în periculŭ, să năvăléscă cineva asupra ţĕreĭ lorŭ, din causă că aŭ trecutŭ la religiunea creştină. Nr. 88. pag. 112.

1231. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *archiepiscopulŭ din Strigonŭ*, că a întorsŭ la religiunea creştină pe maĭ mulţĭ *Cumanĭ*, şi-lŭ numesce legatŭ apostolicŭ în *ţéra Cumanilorŭ* şi în *ţéra Brodnicŭ*, cu dreptulŭ să predice, şi să înfiinţeze bisericĭ în ţinuturile acestea. Nr. 89. pag. 113.

1231. Papa *Grigorie IX.* comunică regeluluĭ *Andreiŭ II.* privilegiele, pe carĭ le acordase dênsulŭ maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ în privinţa *ţĕreĭ Bârseĭ*. Nr. 90. pag. 114.

1231. Papa *Grigorie IX.* dojenesce pe regele *Andreiŭ II.* că dênsulŭ dăruise maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, dar în fine vĕdêndŭ, că ţéra acésta e cultivată, dênsulŭ a alungatŭ pe cavalerĭ de aicĭ, şi-lŭ învită, ca să restitue cavalerilorŭ ţĕrile luate. Nr. 91. pag. 117.

1231. Papa *Grigorie IX.* invită pe *archiepiscopulŭ din Strigonŭ*, ca să îndemne pe aceia, carĭ aŭ pusŭ votŭ, că vorŭ merge în ajutoriulŭ ţĕreĭ sfinte, să contribue cu ajutoriulŭ lorŭ la susţinerea *imperiuluĭ latinŭ*. Nr. 92. pag. 119.

1231. Capitulului din Alba-Iulia adeveresce, că *Galŭ* fiulŭ luĭ Vidŭ din comuna Bordŭ în Transilvania, s'a împăcatŭ cu *Trulŭ* în privinţa moşieĭ numite Boiŭ din *Ţéra Românilorŭ*, pe care o stăpânise Trulŭ şi strămoşiĭ seĭ încă din timpulŭ, când ţéra Românilorŭ era ţéra Bulgarilorŭ. Nr. 93. pag. 120.

1231. Menţiune despre o comună latină *(villa latina)* în Transilvania. No. 94. pag. 120.

1232. Papa *Grigorie IX.* invită pe *Bela*, principele de coróna al Ungarieĭ, ca să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ*, pe care le-a fostŭ dăruit'o părintele seŭ, regele Andreiŭ II. Nr. 95. pag. 121.

1232. Papa *Grigorie IX.* invită pe *legatulŭ apostolicŭ din Ungaria*, să dojenéscă pe regele Andreiŭ II. ca să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi ţéra transalpină, pe carĭ le dăruise maĭ înainte cavalerilorŭ, dar în urmă vĕdêndŭ, că ţĕrile aceste sunt marĭ şi cultivate, dênsulŭ i-a scosŭ şi alungatŭ de aci. Nr. 96. pag. 123.

1232. Menţiune despre *castrulŭ Aradului, castrulŭ Zarandului,* şi mai multe comune dependente de castrele aceste. Nr. 97. pag. 124.

1233. *Luca,* amintitŭ ca *Banŭ alŭ Severinului.* No. 98. pag. 126.

1233. *Bela,* principele de corónă alŭ Ungarieĭ, dăruiesce comiteluĭ *Corladŭ* din *Tălmaciŭ* moşia Lovistea de lângă apa Lotruluĭ. Nr. 99. pag. 127.

1234. *Bela,* principele de corónă alŭ Ungarieĭ, depune jurămêntulŭ, că-şĭ va da silinţă să estermineze din ţĕrile sale pe ereticĭ şi pe creştiniĭ neadevĕraţĭ, şi va aduce la supunere faţă cu biserica Romeĭ pe aceia, carĭ nu ascultă de biserica romană. Nr. 100. pag. 128.

1234. Papa *Grigorie IX.* invită pe *episcopulŭ din Cincĭ-biserici,* să îndemne pe toţĭ credincioşiĭ, carĭ aŭ făcutŭ votŭ, că vorŭ merge în ajutoriulŭ ţĕreĭ sfinte, ca să ofere ajutoriulŭ acesta pentru susţinerea *imperiuluĭ latinŭ.* Nr. 101. pag. 128.

1234. Papa *Grigorie IX.* învită pe *patriarchulŭ Aquileiĭ* să dojenéscă pe *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ, ca să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină.* Nr. 102. pag. 129.

1234. Papa *Grigorie IX.* confirmă limitele *dieceseĭ Cumanilorŭ,* după cum aŭ fostŭ stabilite de archiepiscopulŭ de Strigonŭ, şi aprobă tóte dispositiunile, ce le-a făcutŭ dênsulŭ cu privire la administraţiunea bisericéscă a acesteĭ provinciĭ. Nr. 103. pag. 130.

1234. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *Bela,* principele de corónă alŭ Ungarieĭ, pentru promisiunea sa, că va construi o biserică episcopală în *ţéra Cumanilorŭ,* şi-lŭ rógă să-şĭ împlinéscă promisiunea, şi să înzestreze biserica acésta cu posesiunĭ vaste. Nr. 104. pag. 131.

1234. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela,* principeluĭ de corónă alŭ Ungarieĭ, că în episcopia Çumanilorŭ se află nisce popóre, carĭ se numescŭ *Românĭ,* şi fiindŭ-că Româniĭ aceştia primescŭ tainele bisericeştĭ de la nisce episcopĭ de ritulŭ grecescŭ, astŭ-felŭ a învitatŭ pe episcopulŭ Cumanilorŭ, ca să numéscă pe séma Românilorŭ unŭ episcopŭ catolicŭ din naţiunea lorŭ. Nr. 105. pag. 132.

1235. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce *magistruluĭ Dionisie* moşia Topolcianĭ din Ungaria, ca recompensă pentru serviciele sale in lupta intêmplată cu *Bulgariĭ* la Vidinŭ. Nr. 106. pag. 133.

1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *episcopulŭ Cumanilorŭ* să cerceteze despre neînţelegerile, carĭ saŭ ivitŭ între episcopulŭ catolicŭ alŭ Transilvanieĭ şi între protopopulŭ din ţéra Bârseĭ, în privinţa cestiuneĭ de supunere şi reverenţă canonică. Nr. 107. pag. 136.

1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *episcopulŭ Cumanieĭ* să cerceteze despre neînţelegerile ivite între episcopulŭ Transilvanieĭ şi între preoţiĭ din ţéra Bârseĭ, şi dacă părţile se vorŭ împăca de bună voiă, dênsulŭ să decidă cestiunea în modŭ definitivŭ. Nr. 108. pag. 138.

1235. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că Vataciu şi *Asanŭ* aŭ năvălitŭ cu óste mare asupra imperiuluĭ latinŭ dela Constantinopolŭ, aŭ asediatŭ de noŭ cetatea Constantinopoluluĭ, şi învită pe rege, ca să mérgă câtŭ maĭ îngrabă în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ. Nr. 109. pag. 139.

1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *episcopulŭ Cumanilorŭ* să cerceteze şi decidă controversele ivite între episcopulŭ Transilvanieĭ şi între abatele mănăstiriĭ din Cluşŭ în privinţa dişmelorŭ şi supuneriĭ canonice. Nr. 110. pag. 141.

1236. Papa *Grigorie IX.* invită pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să escomunice pe *Ionŭ Asanŭ* impĕratulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, dacă dênsulŭ va maĭ continua şi de aci inainte să atace pe Latinĭ. Nr. 111. pag. 142.

1236. Papa *Grigorie IX.* scrie *archiepiscopuluĭ din Calocea,* că Mica Bărbatulŭ şi alţĭ soţĭ aĭ sĕĭ aŭ sustrasŭ maĭ multe lucrurĭ din averile corónеĭ ungurescĭ, pe carĭ le-aŭ depusŭ in nisce mănăstirĭ, şi invită pe archiepiscopŭ să siléscă pe călugărĭ cu censură canonică, ca să restitue regeluĭ lucrurile luate. Nr. 112. pag. 143.

1236. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele, ce le conferise tatălŭ seŭ, regele *Andreiŭ II.* colonielorŭ străine (numite ospeţĭ, *hospites*) din oraşulŭ Deşŭ alŭ Transilvanieĭ. Nr. 113. pag. 143.

1236-1241. *Iulianŭ*, călugărulŭ predicatorŭ trimisŭ de regele Bela IV. ca să caute vechile locuinţe ale Ungurilorŭ, relatéză despre diferitele espediţiuni ale Tatarilorŭ, şi despre resultatulŭ misiuneĭ sale. Nr. 114. pag. 145.

1237. Papa *Grigorie IX.* autoriséză pe *călugăriĭ predicatorĭ* din *ţéra Severinuluĭ*, să pótă absolva in casurĭ maĭ puţinŭ grave pe ceĭ excomunicaţĭ, ast-felŭ ca mulţimea poporuluĭ din ţéra Severinuluĭ să se intórcă cu maĭ multŭ zelŭ la credinţa catolică. Nr. 115. pag. 153.

1237. Papa *Grigorie IX.* autoriséză pe *călugăriĭ predicatorĭ* din *ţéra Severinuluĭ* să pótă binecuvênta veştmintele preoţescĭ şi cimitiriele, fiindŭ-că în părţile aceste nu sunt mulţĭ episcopĭ. Nr. 116. pag. 153.

1237. Papa *Grigorie IX.* invită pe locuitoriĭ din *ţéra Severinuluĭ* să priméscă cu iubire pe călugăriĭ predicatorĭ, şi să asculte de invĕţăturile lorŭ. Nr. 117. pag. 154.

1237. *Călugăriĭ predicatorĭ* din Ungaria trimitŭ dóuĕ misiunĭ in Orientŭ, ca să caute pe *protopărinţiĭ Ungurilorŭ*, pe ceĭ din Ungaria mare. Misiunea a dóua trece prin Bulgaria luĭ Asanŭ, de aci prin Constantinopolŭ, şi ajunge apoĭ in Sicia şi Alania. Unulŭ din călugăriĭ acesteĭ misiunĭ fratele Ricardŭ (Iulianŭ) află pe strămoşiĭ Ungurilorŭ aşeḑaţĭ lângă fluviulŭ Ethyl, poporŭ, care maĭ vorbia încă limba unguréscă, dar nu avea nicĭ o noţiune despre Dumneḑeŭ. Nr. 118. pag. 155.

1237. Papa *Grigorie IX.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ la *Ionŭ Asanŭ*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, ca să trateze cu dênsulŭ despre cestiunea imperiuluĭ latinŭ şi a cetăţiĭ Constantinopoluluĭ. Nr. 119. pag. 159.

1237. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în părţile Romanieĭ, fiindŭ-că e maĭ bine, ca imperiulŭ Constantinopolitanŭ să trécă dela Grecĭ la Latinĭ, şi invită pe rege să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea, când va trece prin Ungaria. Nr. 120. pag. 160.

1237. Papa *Grigorie IX.* invită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, ca să mérgă câtŭ maĭ îngrabă în ajutoriulŭ Latinilorŭ dela Constantinopolŭ şi să înduplece pe Asanŭ a se întórce în sînulŭ bisericeĭ romane. Nr. 121. pag. 161.

1237. Papa *Grigorie IX.* invită pe *archiepiscopulŭ din Calocea* să îndemne pe credincioşiĭ seĭ, ca să mérgă la ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ. Nr. 122. pag. 162.

1237. Papa *Grigorie IX.* scrie *prelaţilorŭ din Bulgaria şi Blachia*, că a trimisŭ la dênşiĭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi-ĭ învită, ca să înduplece pe Ionŭ Asanŭ, domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, să se întórcă iarăşĭ în sînulŭ bisericeĭ romane şi să mérgă în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ. Nr. 123. pag. 164.

1237. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Asanŭ*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi-lŭ învită să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea, şi să nu maĭ atace pe Latinĭ. Nr. 124. pag. 165.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că a însărcinatŭ pe archiepiscopiĭ din Strigonŭ şi din Calocea să predice expediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, care s'a abătutŭ de la unitatea bisericeĭ, şi invită pe regele Ungarieĭ să se ridice şi dênsulŭ în contra luĭ Asanŭ, şi să se risipéscă acéstă naţiune perversă. Nr. 125. pag. 166.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Balduinŭ II.* că a proclamatŭ expediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ şi a invitatŭ pe regele Ungarieĭ, ca să ocupe ţéra sa; de aceea dênsulŭ să nu facă nicĭ o dificultate regeluĭ Ungarieĭ în privinţa acésta, ca nu cumva ajutoriulŭ, de care are lipsă, să-ĭ vină atuncĭ prea tărḑiŭ. Nr. 126. pag. 168.

1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe *legatulŭ apostolicŭ din Ungaria*, să îndemne cu tóte mijlócele

pe regele Bela IV. ca să mérgă în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi eventualŭ să-ĭ promită, că ce va ocupa, póte să reţină pentru sine. Nr. 127. pag. 169.

1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe toţĭ *prelaţiĭ din Ungaria* să publice expediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ. Nr. 128. pag. 170.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că dacă nu se va trimite câtŭ maĭ îngrabă ajutoriŭ imperiuluĭ latinŭ, atuncĭ se va perde şi ce a maĭ rĕmasŭ, şi invită pe rege, ca să concédă cruciaţilorŭ liberă trecere prin ţéra sa. Nr. 129. pag. 171.

1238. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *Episcopulŭ Cumanilorŭ* să sfinţéscă pe călugărulŭ Ponsa ca episcopŭ alŭ Bosnieĭ, şi care va avé să administreze totŭ-o-dată şi ţéra Cholim, până când biserica romană va dispune în privinţa acésta, cum va fi maĭ bine. Nr. 130. pag. 172.

1238. Papa *Grigorie IX.* concede regeluĭ *Bela IV.* ca în resbelulŭ, ce-lŭ va purta în contra luĭ Asanŭ să ducă înaintea sa semnulŭ crucĭĭ, orĭ pe unde va merge şi se va întórce. Nr. 131. pag. 173.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria, că după ce regele *Bela IV.* va intra cu armata sa în *ţéra luĭ Asanŭ,* dênşiĭ să facă procesiune solemnă în fie-care sĕptămână, şi să róge pe Dumneḑeŭ, ca să dée ajutoriŭ regeluĭ şi oştiriĭ sale. Nr. 132. pag. 174.

1238. Papa *Grigorie IX.* felicită pe regele *Bela IV.* fiindŭ-că e dispusŭ să mérgă în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi-ĭ concede să iée cu sine unŭ prelatŭ din Ungaria, ca să institue episcopĭ în ţéra luĭ Asanŭ, şi să incorporeze ţéra Severinuluĭ la vre unŭ episcopatŭ óre-care. Nr. 133. pag. 175.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie *legatuluĭ apostolicŭ din Ungaria,* să însărcineze pe prelatulŭ, care se va duce cu regele Bela în ţéra luĭ Asanŭ, ca să pótă limita diecesele, şi să institue episcopĭ în părţile acele. Nr. 134. pag. 177.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că nu are intenţiune să concédă altuia, ca să ocupe *regatulŭ Bulgarieĭ* în prejudiciulŭ drepturilorŭ sale. Nr. 135. pag. 177.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ regatulŭ sĕŭ, îndată ce va pleca asupra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi anume până în momentulŭ, când va primi scire sigură despre întórcerea orĭ despre mórtea sa. Nr. 136. pag. 178.

1238. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *călugăriĭ Dominicanĭ* din Ungaria, ca să publice espediţiune cruciată în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ. Nr. 137. pag. 178.

1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe *Călimanŭ,* ducele Slavonieĭ, să concédă cruciaţilorŭ, carĭ vorŭ merge în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ, liberă trecere prin ţéra sa. Nr. 138. pag. 180.

1238. O localitate cu numele *Ruhman* în comitatulŭ Nou-gradŭ din Ungaria. Nr. 139. pag. 181.

1239. *Bela IV.* regele Ungarieĭ rógă pe Papa *Grigorie IX.* să-ĭ concédă dreptulŭ de legatŭ apostolicŭ în ţéra luĭ Asanŭ, şi anume, să pótă limita diecesele, să institue episcopĭ şi să încorporeze ţéra Severinuluĭ la vre unŭ episcopatŭ óre-care. Nr. 140. pag. 182.

1240. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce *mănăstiriĭ Cisterciensilorŭ* maĭ multe biserică catolice din ţéra Bârseĭ în Transilvania. Intre martorĭ se amintesce Oslu ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.* Nr. 141. pag. 184.

1240. Papa *Grigorie IX.* autorisézŭ pe *călugăriĭ predicatorĭ* din Ungaria, ca să predice în timpŭ de treĭ anĭ expediţiune cruciată în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ. Nr. 142. pag. 186.

1241. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *regele Ungarieĭ,* că în urma stăruinţelorŭ sale, Vataciu dimpreună cu ţĕrile sale doresce a se întórce în sînulŭ bisericeĭ romane. Nr. 143. pag. 187.

(Sec. XIII). *Tatariĭ* năvălescŭ în Transilvania pe dóue părţĭ, pe la *Rodna* şi prin *ţéra Bârseĭ.* Nr. 144. pag. 188.

1241. *Otto,* palatinulŭ Renuluĭ, scrie *episcopuluĭ din Augsburgŭ,* că armata Tatarilorŭ înaintézá în treĭ direcţiunĭ, una spre Norvegia, alta spre Boemia şi a treia prin Ungaria. Nr. 145. pag. 189.

1241. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Grigorie IX.* că Tatariĭ aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ tăiatŭ o mulţime de ómenĭ, aŭ arsŭ bisericele, şi rógă pe pontificele, ca să intervină în ajutoriulŭ Ungarieĭ şi alŭ lumeĭ crestine. Nr. 146. pag. 190.

1241. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie luĭ Conradŭ regeluĭ Germanieĭ, că Tatariĭ, după ce aŭ devastatŭ Ungaria mare, Bulgaria (dela Volga), Cumania, Rusia, Polonia şi Moravia, aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, şi aŭ ocupatŭ întrégă partea regatuluĭ până la Dunăre. Nr. 147. pag. 191.

1241. *Călugăriĭ predicatorĭ* şi *minoriţĭ* informézá pe toţĭ colegiĭ lorŭ, că *Tatariĭ* aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ alungatŭ pe regele Bela, şi aŭ ocupatŭ o mare parte a regatuluĭ. Nr. 148. pag. 192.

1241. *Palatinulŭ Saxonieĭ,* scrie *Ducelŭĭ din Brabanţia,* că Tatariĭ aŭ pĕtrunsŭ în Bohemia şi în Ungaria, pe carĭ le-aŭ devastatŭ în modŭ înfiorătoriŭ, şi acum se apropie de ţéra Saxonieĭ. Nr. 149. pag. 193.

1241. *Venceslau,* regele Bohemieĭ, scrie luĭ *Conradŭ,* regeluĭ germanŭ, că *Tatariĭ* aŭ ucisŭ pe ducele Polonieĭ, aŭ trecutŭ apoĭ în Ungaria, aŭ alungatŭ pe regele Bela şi aŭ ocupatŭ regatulŭ. Nr. 150. pag. 194.

1241. *Fridericŭ,* Ducele Austrieĭ, scrie luĭ *Conradŭ,* regele Germanieĭ, despre devastările, ce le-aŭ comisŭ *Tatariĭ* în Ungaria. Nr. 151. pag. 195.

1241. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* şi *archiepiscopilorŭ* din Ungaria, câtŭ de intristatŭ este, că *Tatariĭ* aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, şi concede iertarea pecatelorŭ tutulorŭ acelora, carĭ vorŭ merge să apere regatulŭ. Nr. 152. pag. 196.

1241. Papa *Grigorie IX.* învită pe *călugăriĭ predicatorĭ* din Croaţia să nu permită nimeruĭ, ca să molesteze pe regele Ungarieĭ, fiindŭ că *Tatariĭ* aŭ ocupatŭ o parte a regatuluĭ sĕu. Nr. 153. pag. 199.

1241. Papa *Grigore IX.* învită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ să resiste cu tótă energia în contra *Tatarilorŭ,* şi-ĭ promite totŭ ajutoriulŭ din partea scaunuluĭ apostolicŭ. Nr. 154. pag. 199.

1241. *Conradŭ, episcopulŭ din Frisingŭ,* rógă pe *episcopulŭ din Constanţa* (Kostnicz), să se pregătéscă de resbelŭ în contra Tatarilorŭ, dimpreună cu principiĭ ţĕreĭ sale. Nr. 155. pag. 201.

1241. *Fridericŭ,* ducele Austrieĭ, scrie *episcopuluĭ din Constanţa,* că regatulŭ Ungarieĭ, în urma invasiuniĭ Tatarilorŭ, este desolatŭ cu totulŭ. Nr. 156. pag. 201.

1241. *Fridericŭ II.* împĕratulŭ Germanieĭ, scrie *regeluĭ din Anglia,* că *Tatariĭ* aŭ atacatŭ maĭ întâiŭ pe *Cumanĭ,* apoĭ aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ nimicitŭ armata unguréscă, şi regele a scăpatŭ numaĭ cu fuga în Iliria; în fine rógă pe rege să-ĭ trimită câtŭ maĭ în grabă ajutoriŭ, de óră-ce Tatariĭ se apropie acum de marginile Germanieĭ. Nr. 157. pag. 202.

1241. *Fridericŭ II.* împĕratulŭ Germanieĭ, încuragézá pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, să resiste cu energiă în contra *Tatarilorŭ,* până i va puté veni şi dênsulŭ în ajutoriŭ cu o putere maĭ mare. Nr. 158. pag. 205.

1241. Unŭ *episcopŭ din Ungaria* scrie *episcopuluĭ din Parisŭ,* că doĭ spionĭ de aĭ Tatarilorŭ aŭ fostŭ prinşĭ şi aduşĭ înaintea regeluĭ, carĭ aŭ declaratŭ, că Tătariĭ aŭ plecatŭ, ca să cuceréscă lumea întrégă, şi că domnulŭ lorŭ este Gingis Chan (Regele regilorŭ). Nr. 159. pag. 206.

1241. *Sibotŭ,* episcopulŭ din Augsburgŭ, proclamă în diecesa sa expediţiune cruciată în contra *Tatarilorŭ,* carĭ aŭ distrusŭ Polonia şi aŭ devastatŭ Ungaria întru unŭ modŭ înfiorătoriŭ. Nr. 160. pag. 208.

1242. *Abatele mănăstiriĭ* din muntele St. Măriĭ informézá pe toţĭ credincioşiĭ bisericeĭ romane, că *Tatariĭ* aŭ ucisŭ într'o singură ḑi pe Ducele Polonieĭ şi 40,000 de ómenĭ, aŭ alungatŭ pe Bela regele Ungarieĭ, şi apoĭ aŭ trecutŭ în ţĕrile Austrieĭ, ale Stirieĭ, Moravieĭ şi Bohemieĭ. Nr. 161. pag. 208.

1242. *Yvo* din Carnuntŭ informéză pe *archiepiscopulŭ din Bordeaux* despre devastările, ce le-aŭ comisŭ *Tatarii* în Austria şi în Ungaria, cum şi despre moravurile, credinţa şi armătura lorŭ. Nr. 162. pag. 209.

1242. *Canoniculŭ Rogeriu* din Orade trimite *episcopuluì din Pesta* descrierea sa în privinţa devastărilorŭ şi a cruḑimilorŭ, ce le-aŭ comisŭ *Tatarii* în Ungaria. Nr. 163. pag. 212.

1242. Inscripţiunile de pe mormintele celorŭ dóue fice ale regeluì *Bela,* decedate în Dalmaţia, când aŭ fugitŭ dinaintea *Tatarilorŭ.* Nr. 164. pag. 213.

1243. *Stefanŭ,* fiulŭ luì *Ciacŭ,* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluì.* Nr. 165. pag. 214.

1243. *Bela IV.* regele Ungarieì conferesce maì multe drepturì şi libertăţì colonielorŭ din *satulŭ-latinŭ* în comitatulŭ Zipsŭ. Nr. 166. pag. 215.

1243. Papa *Inocenţiu IV.* autoriséză pe *patriarchulŭ Aquileiì* să predice în Germania expediţiune cruciată în contra *Tatarilorŭ,* carì aŭ devaştatŭ regatulŭ Ungarieì. Nr. 167. pag. 216.

1243. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe *abaţiì mănăstirilorŭ Belgradŭ* şi *Zabirdovŭ,* să cerceteze, dacă este adevĕratŭ, că pe timpulŭ invasiuniì Tatarilorŭ aŭ năvălitŭ în Ungaria nisce ómenì, carì aŭ tăiatŭ pe maì mulţì locuitorì de la frontiere, şi aŭ prefăcutŭ averile lorŭ în cenuşă. Nr. 168. pag. 217.

1243. O dómnă, fica luì *Iwacionŭ,* din părţile Transilvanieì (de partibus vltra Transsilvanis?) fuge dinaintea *Tatarilorŭ* în Ungaria. Nr. 169. pag. 218.

1243. Moşia numită *Ruhman* din comitatulŭ Nou-gradŭ trece in posesiunea fiilorŭ luì Calanda. Nr. 170. pag. 218.

1245. Scrisórea Papeì *Inocenţiŭ IV.* din care se vede, că *Tatarii* aŭ devastatŭ şi ţinutulŭ Sebeşuluì din Transilvania. Nr. 171. pag. 219.

1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* autoriséză pe *călugăriì minoriţi,* carì vorŭ călĕtori în *Cumania,* ca să predice, să boteze şi să ierte păcatele acelora, carì vorŭ trece la religiunea catolică. Nr. 172. pag. 220.

1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe regele şi pe poporulŭ *Tatarilorŭ,* ca să priméscă cu onóre pe călugăriì minoriţi, pe carí i trimite la dênşiì, şi să aibă încredere în cele ce le vorŭ comunica în numele pontificeluì. Nr. 173. pag. 222.

1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe regele şi poporulŭ *Tatarilorŭ* să nu maì persecute pe creştinì, şi să tracteze de pace cu călugăriì minoriţi, pe carì i trimite la dênşiì. Nr. 174. pag. 224.

1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe *Călimanŭ, domnulŭ Bulgarilorŭ,* să se întórcă la unire cu biserica Romeì, să priméscă cu onóre pe călugăriì minoriţi, pe carì i trimite la dênsulŭ, şi să îngrijéscă de siguranţa lorŭ, ca din Bulgaria să pótă trece la Tatarì. Nr. 175. pag. 225.

1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* aflându-se în conciliulŭ dela Lugdunŭ (Lyon), învită pe toţì creştiniì să închiḑă drumurile şi pasurile, şi să împedice înaintarea *Tatarilorŭ,* carì aŭ devastatŭ Polonia, Rusia, Ungaria şi alte ţinuturì crestine. Nr. 176. pag. 228.

1245. *Bulgaria* numită *ţéra luì Asanŭ.* Nr. 177. pag. 229.

1246. *Bela IV.* regele Ungarieì concede locuitorilorŭ, carì se vorŭ aşeḑa pe moşiile episcopieì catolice din Alba-Iulia, să fie scutiţì de orì-ce jurisdicţiune a voivoduluì din Transilvania, şi anume, le concede acéstă libertate, ca să se pótă aduna maì multŭ poporŭ în Transilvania, care s'a răritŭ fórte multŭ în urma *invasiuniì Tatarilorŭ.* Nr. 178. pag. 230.

1246. Călugărulŭ minoritŭ *Ionŭ* de *Plano Carpini* relatéză despre călĕtoria sa la *Tatarì,* despre religiunea şi modulŭ lorŭ de viéţă, cum şi despre duciì, sub carì aŭ năvălitŭ în Ungaria. Nr. 179. pag. 231.

1246. *Ascelinŭ,* călugărulŭ dominicanŭ, relatéză despre misiunea sa la *Tatarì,* descrie *ţéra Cumanilorŭ* şi ţerile, prin carì a trecutŭ până la Tatarì, şi causa pentru care Tatariì saŭ retrasŭ din Ungaria. Nr. 180. pag. 234.

1246. Unŭ *Grigorie*, amintitŭ ca *episcopŭ* catolicŭ alŭ *Severinuluĭ*. Nr. 181. pag. 240.

1247. Papa *Inocenţiŭ IV.* mulţămesce *regineĭ Maria* din Ungaria (ficeĭ împĕratuluĭ bizantinŭ) pentru stăruinţele sale, ca să întórcă pe Vataciu în sînulŭ bisericeĭ catolice, şi o rógă să trămită solĭ la dênsulŭ, şi să-lŭ înduplece la unire cu biserica Romeĭ. Nr. 182. pag. 240.

1247. Papa *Inocenţiu IV.* învită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, să resiste cu energiă în contra *Tatarilorŭ*, dacă s'arŭ întêmpla să năvăléscă de noŭ asupra Ungarieĭ, şi-lŭ asigură, că-ĭ va trimite în ajutoriŭ pe toţĭ cruciaţiĭ, carĭ sunt destinaţĭ pentru ţéra sântă şi pentru susţinérea imperiuluĭ latinŭ. Nr. 183. pag 241.

1247. Papa *Inocenţiŭ IV.* invită pe *archiepiscopiĭ* din *Strigonŭ* şi din *Calocea*, să caute óre-carĭ locurĭ sigure, şi să le fortifice, aşa ca in timpŭ de periculŭ, poporulŭ Ungarieĭ, să se pótă retrage acolo dinaintea *Tatarilorŭ*. Nr. 184. pag. 242.

1248. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe *cavalerĭĭ Ioanitĭ* să dée ajutoriŭ Ungarieĭ, în casŭ dacă *Tatarĭĭ* ar năvăli de noŭ asupra acesteĭ ţĕrĭ. Nr. 185. pag. 242.

1248. *Gingischanŭ*, domnulŭ Tatarilorŭ, respunde la scrisórea Papeĭ *Inocenţiŭ IV.* Nr. 186. pag. 243.

1248. Scrisórea luĭ *Baiothnoy*, principele Tatarilorŭ, către Papa *Inocenţiŭ IV.* Nr. 187. pag. 244.

1248. *Laurenţiu*, voivodulŭ Transilvanieĭ, concede *Saşilorŭ* din comunele Vinţŭ şi Vulperŭ să aibă aceleaşĭ drepturĭ în pădurĭ şi în păşunĭ, pe carĭ le aŭ şi Saşiĭ din Sibiu. Nr. 188. pag. 245.

1249. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce luĭ *Paulŭ, Judeluĭ Curieĭ*, maĭ multe comune în comitatulŭ Bihoruluĭ şi alŭ Solnoculuĭ, dreptŭ recompensă, că a supusŭ pe «hoţiĭ şi pe tâlhariĭ», carĭ se ridicase în *Transilvania*, după retragerea Tatarilorŭ. Nr. 189. pag. 245.

1249-1261. Magistrulŭ *Ciacŭ* trimisŭ de regele Ungarieĭ în *Bulgaria*. Nr. 190. pag. 247.

1249-1261. Magistrulŭ *Ciacŭ* trimisŭ în *Bulgaria*. Nr. 191. pag. 248.

1251. *Bela IV.* regele Ungarieĭ ordónă voivoduluĭ *Laurenţiu* din Transilvania, ca să restaureze castrulŭ Sântuluĭ-Spiritŭ din marginea orientală a Transilvanieĭ, pe care l'a distrusŭ furia Tatarilorŭ în aniĭ de maĭ înainte. Nr. 192. pag. 248.

1251. Papa *Inocenţiu IV.* confirmă actulŭ de donaţiune alŭ regeluĭ *Bela IV.* prin care dăruiesce cavalerilorŭ Ioanitĭ tótă *ţéra Severinuluĭ* până în apa Oltuluĭ, afară de ţéra Voivoduluĭ *Linoiŭ*, iar dincolo de Oltŭ tótă Cumania, afară de ţéra Voivoduluĭ *Stanislavŭ*, carĭ aŭ să remână în posesiunea *Românilorŭ*. Nr. 193. pag. 249.

1252. *Bela IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce comiteluĭ *Vincenţiu* moşia Zek din Transilvania, aşedată între pămênturile *Românilorŭ dela Cârţa*, ale Saşilorŭ din Braşovŭ şi ale Secuilorŭ din Sepsi. Nr. 194. pag. 254.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* felicită pe *călugarĭĭ predicatorĭ* din Cumania, că în urma activităţiĭ lorŭ *Cumanĭĭ* sunt dispuşĭ a se întórce la religiunea crestină. Nr. 195. pag. 255.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* autoriséză pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să pótă dispensa în casurile maĭ puţinŭ grave pe *Cumanĭĭ*, carĭ aŭ trecutŭ la religiunea catolică. Nr. 196. pag. 255.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* trimite un legatŭ apostolicŭ în *Ungaria* şi în *Slavonia*, ca să propage credinţa catolică. Nr. 197. pag. 256.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* autoriséză pe călugărĭĭ predicatorĭ din *Bulgaria*, din *Cumania*, etc. să predice, să boteze, să binecuvinteze cimiteriele şi să concédă indulgenţe. Nr. 198. pag. 257.

1254. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Inocenţiu IV.* că Tatarĭĭ voiescŭ să năvăléscă de noŭ asupra Ungarieĭ, şi rógă pe pontificele, să-ĭ dée ajutoriŭ în contra *Tatarilorŭ*, cum şi în contra Rutenilorŭ, *Brodnicilorŭ*, Bulgarilorŭ, şi Bosniacilorŭ, popóre vecine cu Ungaria din partea despre resăritŭ şi de amédă-di. Nr. 199. pag. 259.

1254. *Bela IV.* regele Ungarieĭ rógă pe Papa *Inocenţiu IV.* ca să confirme pe archiepiscopulŭ din

Calocea în calitate de archiepiscopŭ alŭ Strigonuluĭ, şi amintesce despre convertirea *Cumanilorŭ* la credinţa catolică. Nr. 200. pag. 262.

1254. Călugărulŭ minoritŭ *Wilhelmŭ de Rubruquis*, trimisŭ de regele Galieĭ la Tatariĭ, carĭ aŭ devastatŭ Ungaria, relatéză despre misiunea sa. «*Valachia*» de peste Dunăre, şi *Românii* dincolo de *Volga*. Nr. 201. pag. 265.

1255. *Bruno*, episcopulŭ din Olmütz, amintesce, că biserica Raykrad din Moravia a fostŭ despoiată aprópe cu totulŭ de *Cumanĭ* şi de Ungurĭ. Nr. 202. pag. 275.

1255. *Primizel*, regele Bohemieĭ, scrie Papeĭ *Alexandru IV.* că mănăstirea Tisnov din Moravia a fostŭ ruinată de *Tatarĭ*, de *Ungurĭ* şi *Cumanĭ*. Nr. 203. pag. 275.

1256. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă vechile libertăţĭ ale archiepiscopieĭ din Strigonŭ, între carĭ se amintesce şi dreptulŭ de a lua a ḑecea parte din veniturile, ce le aŭ regiĭ Ungarieĭ din vitele *Românilorŭ* şi ale *Secuilorŭ*. Nr. 204. pag. 276.

1256. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce o moşiă luĭ *Iacobŭ Gerlize* din Banatŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale militarĭ în resbelulŭ cu Ducele Lodomerieĭ şi în contra Tatarilorŭ. Nr. 205. pag. 278.

1257. *Bruno*, episcopulŭ din Olmütz, amintesce despre alungarea *Cumanilorŭ* din părţile Moravieĭ. Nr. 206. pag. 279.

1257-1272. *Comitele Celŭ*, fiulŭ luĭ Celŭ din Transilvania, concede *Secuilorŭ* aşezaţĭ lângă *apa Aricşuluĭ*, că până vorŭ locui acolo să pótă folosi castrulŭ sĕŭ familiarŭ numitŭ *Trăscău*, pentru apĕrarea lorŭ propriă şi a familielorŭ sale. Nr. 207. pag. 280.

1259. Papa *Alexandru IV.* dojenesce pe *Bela IV.* pentru ideile sale, că dacă scaunulŭ apostolicŭ nu-lŭ va ajuta contra Tatarilorŭ, dênsulŭ se va alia cu *Tatarĭi* în contra ţĕrilorŭ creştine. Nr. 208. pag. 280.

1260-1270. *Capitululŭ din Orade* raportéză duceluĭ din Transilvania, că a introdusŭ pe *comitele Micola* în posesiunea unorŭ moşiĭ din Transilvania. Nr. 209. pag. 285.

1260. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă regulamentulŭ pentru vama din Iaurinŭ, în care amintesce şi despre comerciulŭ *colonielorŭ latine*. Nr. 210. pag. 286.

1260. *Otocarŭ*, regele Bohemieĭ, informéză pe Papa *Alexandru IV.* despre conflictulŭ, ce l'a avutŭ cu Bela IV. regele Ungarieĭ, care a venitŭ asupra sa cu o mulţime nenumĕrată de *Cumanĭ*, de *Românĭ*, Unguri, Slavĭ, şi Secuĭ. Nr. 211. pag. 287.

1260. Papa *Alexandru IV.* scrie *principeluĭ de corónă alŭ Angliei*, că a convocatŭ unŭ conciliŭ generalŭ la Roma spre a delibera asupra mijlócelorŭ de apĕrare în contra *Tatarilorŭ*. Nr. 212. pag. 289.

1260. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce dreptulŭ de nobilitate unorŭ militarĭ din Sirmiu, anume luĭ *Creţu*, luĭ *Cupisa* şi luĭ *Racŭ*, carĭ împreună cu alţĭ 38 ostaşĭ de aĭ lorŭ, se aŭ luptatŭ cu o bravură excelentă în contra Tatarilorŭ. Nr. 213. pag. 291.

1261. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie *episcopuluĭ din Patavia*, că Cumaniĭ s'aŭ botezatŭ şi aŭ trecutŭ cu toţiĭ la religiunea catolică. Nr. 214. pag. 295.

1261. *Stefanŭ*, Ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile, ce le conferise banulŭ Erney colonielorŭ străine (saşilorŭ) din oraşulŭ Deşŭ alŭ Transilvanieĭ. Nr. 215. pag. 296.

1261. *Stefanŭ*, Ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile, ce le conferise părintele sĕŭ regele Bela IV. colonielorŭ străine (saşilorŭ) din oraşulŭ *Deşŭ* alŭ Transilvanieĭ. Nr. 216. pag. 297.

1262. *Bela IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce ostaşuluĭ *Mircea* o moşiă în comitatulŭ *Ujvár*, ca recompensă pentru serviţiele sale prestate în lupta cu *Bulgariĭ*. Nr. 217. pag. 298.

1262. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, cu învoirea *principilorŭ Cumanĭ*, încheie pace cu părintele sĕŭ regele *Bela IV.* şi depune jurămêntulŭ, că nu-lŭ va maĭ ataca cu locuitoriĭ sĕĭ, şi nicĭ cu Cumaniĭ. Nr. 218. pag. 299.

1263. *Capitululŭ din Oradea-mare* adeveresce, că *Ionŭ voivodulŭ Beiuşuluĭ* se aŭ împăcatŭ cu Nicolae Cândea şi cu fraţiĭ sĕĭ din Zlatna despre tóte controversele, ce le-aŭ avutŭ între dênşiĭ, din causa morţiĭ luĭ Bicaciŭ şi a luĭ Romanŭ. Nr. 219. pag. 304.

1263. *Laurenţiu,* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.* Nr. 220. pag. 305.

1263. Papa *Urbanŭ IV.* scrie *archiepiscopuluĭ din Calocea,* că de óre-ce poporulŭ din Ungaria încă totŭ se maĭ teme de invasiunea Tatarilorŭ, astŭ-felŭ dispensézăpe clerulŭ dieceseĭ sale de a maĭ da ajutoriŭ pentru susţinerea *imperiuluĭ latinŭ.* Nr. 221. pag. 307.

1263. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă drepturile şi libertăţile *Archiepiscopieĭ din Strigonŭ,* între carĭ se amintesce şi dreptulŭ de a lua a ḑecea parte din veniturile, ce le aŭ regiĭ Ungarieĭ din turmele *Românilorŭ* şi ale Secuilorŭ. Nr. 222. pag. 307

1263. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce lu Iula (fiulŭ luĭ Ladislau Banulŭ) moşiile udvornicilorŭ regalĭ din comunele Veza, Mănărade, Haşagŭ şi Nocrigŭ în Transilvania. Nr. 223. pag. 310

1263. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Iacobŭ* maĭ multe moşiĭ în comitatulŭ Ungŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale în lupta întêmplată cu *Bulgariĭ* la Vidinŭ. Nr. 224. pag. 310.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* dojenesce cu severitate pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, din causă, că dênsulŭ voiesce să se alieze şi înrudéscă cu *Tatariĭ.* Nr. 225. pag. 311.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* învită pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să-şĭ dée tótă silinţa, ca să împedice pe regele Bela IV. şi pe fiulŭ sĕŭ, să nu se înrudéscă şi alieze cu Tatariĭ. Nr. 226. pag. 313.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* dojenesce pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ pentru neînţelegerile ivite între dênsulŭ şi între fiulŭ sĕŭ, şi anume, că fiulŭ sĕŭ Ştefanŭ voesce să céră ajutoriulŭ Cumanilorŭ în contra părinteluĭ sĕu, iar dênsulŭ, regele Bela, voiesce să supună pe fiulŭ sĕŭ cu ajutoriulŭ păgânilorŭ şi alŭ necredincioşilorŭ. Nr. 227. pag. 314.

1264. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce magistruluĭ *Laurenţiu,* fostŭ banŭ alŭ Severinuluĭ, maĭ multe moşiĭ în comitatulŭ Barania, ca recompensă pentru virtuţile sale militarĭ, şi în specialŭ fiindŭ-că bătuse pe *Bulgariĭ,* carĭ devastase Bănatulŭ Severinuluĭ. Nr. 228. pag. 315.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* scrie *prelaţilorŭ din Ungaria,* că regele *Bela IV.* s'a plânsŭ la scaunulŭ apostolicŭ, că dênsulŭ a colonisatŭ pe *Cumanĭ* în ţéră, ca să priméscă religiunea catolică, însă a fostŭ înşelatŭ amarŭ în intenţiunile sale, de óre-ce Cumaniĭ colonisaţĭ nu maĭ voiescŭ să priméscă religiunea creştină. Din acéstă causă pontificele invită pe archiepiscopiĭ Ungarieĭ să îndemne pe Cumaniĭ, carĭ s'aŭ botezatŭ, ca să rĕmână şi de aci înainte devotaţĭ credinţeĭ catolice, la din contra să publice espediţiune cruciată asupra lorŭ şi să-ĭ alunge din ţéră şi de la marginile regatuluĭ. Nr. 229. pag. 317.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* învită pe *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, ca să restitue regineĭ ţinutulŭ Bistriţeĭ şi alŭ Rodneĭ, pe carĭ le-aŭ stăpânitŭ încă din timpurĭ imemoriale totŭ-de-una reginele Ungarieĭ. Nr. 230. pag. 319.

1264. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confiscă maĭ multe moşiĭ de la *Cumanĭ* colonisaţĭ în Ungaria, şi le conferesce mănăstiriĭ St. Eustachie din insula Ciutŭ. Nr. 231. pag. 320.

1264. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, dăruiesce comiteluĭ Hazos *ţéra Năseuduluĭ,* ţinutŭ deşertŭ şi lipsitŭ de locuitorĭ. Nr. 232. pag. 321.

1264. Mănăstirea *Cârţa* de lângă apa Oltuluĭ în Transilvania ruinată cu totulŭ în urma invasiuniĭ *Tatarilorŭ.* Nr. 233. pag. 322.

1264. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce *comiteluĭ Andreiŭ* din Transilvania treĭ moşiĭ lângă apa Mureşuluĭ ca recompensă pentru serviţiele sale în lupta cu *Tatariĭ.* Nr. 234. pag. 323.

1265. Papa *Clemente IV.* invită pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să predice expediţiune cruciată în

contra *Tatarilorŭ*, carĭ voiescŭ să facă o nóuă invasiune în ţĕrile vecine cu Ungaria şi cu Polonia. Nr. 235. pag. 324.

1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, confirmă donaţiunea, ce o făcuse regele Berla IV. luĭ Corladŭ din Tălmaciŭ în privinţa moşieĭ *Lovistea*. Nr. 236. pag. 325.

1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, dăruiesce militariuluĭ *Cosma* treĭ moşiĭ în comitatulŭ Bihoruluĭ şi alŭ Satmaruluĭ, ca recompensă pentru serviţiele sale în lupta dela *Codlea*. Nr. 237. pag. 326.

1265. *Elisabeta*, princesa de corónă a Ungarieĭ, dăruiesce magistruluĭ *Cosma* o moşiă în comitatulŭ Satmaruluĭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce le-a făcutŭ soţuluĭ sĕŭ, Duceluĭ Stefanŭ, cândŭ a fostŭ alungatŭ de părinţiĭ sĕĭ afară din ţĕră. Nr. 238. pag. 327.

1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile *comunităţiĭ latine* din comitatulŭ Zipsŭ. Nr. 239. pag. 327.

1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ şi Domnulŭ Cumanilorŭ, confirmă libertăţile colonielorŭ străine (saşilorŭ) din comuna Vinţŭ în Transilvania. Nr. 240. pag. 328.

1266. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ Parabuţŭ maĭ multe moşiĭ în Bănatŭ, pe carĭ le stăpânise maĭ înainte unŭ domnŭ cumanŭ cu numele *Keyranŭ*. Nr. 241. pag. 329.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, invită pe *Leustache, castelanulŭ Hinedóreĭ*, ca să-ĭ vină cât maĭ îngrabă în ajutoriŭ cu ómeniĭ sĕĭ, de óre-ce e persecutatŭ de părinţiĭ sĕĭ şi închisŭ în castrulŭ de la Codlea. Nr. 242. pag. 330.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, dăruiesce magistruluĭ *Andreiŭ* o moşiă în Ungaria, dreptŭ recompensă fiindŭ-că l'a ajutatŭ în luptele, ce le-a avutŭ în Transilvania cu părintele sĕŭ şi cu *Cumaniĭ*. Nr. 243. pag. 331.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, amintesce serviţiele, ce i le a făcutŭ magistrulŭ *Ioanŭ* fiulŭ luĭ Ivanŭ, când Ladislaŭ voivodulŭ Transivanieĭ venise cu *Cumaniĭ* asupra dênsuluĭ, şi a trebuitŭ să se închidă în castrulŭ dela Codlea. Nr. 244. pag. 333.

1267. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă vechile libertăţĭ ale nobilimeĭ ungurescĭ, pe carĭ le conferise încă Stefanŭ celŭ sântŭ, protoregele Ungarieĭ. Nr. 245. pag. 333.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce magistruluĭ *Pows* o moşiă în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ în lupta întêmplată la Codlea în Transilvania. Nr. 246. pag. 335.

1268. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce fraţilorŭ *Ciachi* din Bihorŭ, rangulŭ de cavalerŭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-aŭ prestatŭ în lupta, care a avut'o cu părintele sĕŭ, regele Bela IV. la castrulŭ Codleĭ în Transilvania (Fragmentŭ). Nr. 247. pag. 336.

1268. Judeţiĭ şi juraţiĭ din comuna *Rodna* în Transilvania adeverescŭ, că comitele Rotho a vêndutŭ comiteluĭ Henricŭ moşiele sale, Turnulŭ-de-pétră, o casă de lemnŭ şi o móră dincolo de apa Someşuluĭ. Nr. 248. pag. 336.

1268. *Ugrinŭ, banulŭ Severinuluĭ*, dăruiesce magistruluĭ *Dionisie* dóuĕ sate în comitatulŭ Nougradŭ din Ungaria. Nr. 249. pag. 337.

1268. *Bela IV.* regele Ungarieĭ chiamă agricultorĭ şi militarĭ din tóte părţile lumeĭ, ca să impoporeze de noŭ pămênturile părăsite în urma invasiuniĭ Tatarilorŭ. (Fragmentŭ). Nr. 250. pag. 338.

1268. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, dăruiesce luĭ *Alexandru, banulŭ Severinuluĭ*, maĭ multe moşiĭ în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ *cu ómeniĭ sĕĭ* în resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu Bizantiniĭ, etc. Nr. 251. pag. 339.

1269. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce luĭ *Nicolae* şi luĭ *Michaiŭ Gostunŭ* dreptulŭ de nobilitate, ca recompensă pentru serviţiele lorŭ în expediţiunea întreprinsă asupra *Bulgarilorŭ*. Nr. 252. pag. 341.

1269. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce luĭ Chyl din Calnocŭ dóuĕ moşiĭ, ca recompensă pentru serviţiele sale in luptele întêmplate la *Deva* şi la *Codlea.* Nr. 253. pag. 342.

1269. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Andreiŭ* din Geoagiŭ moşia Ratca, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ cu ocasiunea lupteĭ de la *Codlea.* Nr. 254. pag. 343.

1270. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce comiţilorŭ *Demetriu* şi *Michailŭ* maĭ multe moşiĭ în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele lorŭ în lupta de la *Codlea.* Nr. 255. pag 344.

1270. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Iacobŭ* jumĕtate vama din portulŭ rîuluĭ Soiŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale în lupta de la *Codlea.* Nr. 256. pag. 345.

1270. *Ponith,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr 257. pag. 346.

1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ amintesce, că ginerele sĕŭ *Svetislavŭ, împĕratulŭi Bulgarilorŭ,* a devastatŭ într'unŭ modŭ deplorabilŭ *ţéra Severinuluĭ.* Nr. 258. pag. 347.

1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ amintesce despre cinci resbele ale sale cu *Bulgariĭ.* Nr. 259. pag. 349.

1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ concede libertinuluĭ *Dominicŭ* dreptulŭ de nobilitate pentru serviţiele sale în lupta întêmplată la *Codlea* în Transilvania. Nr. 260. pag. 350.

1271. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ conferesce luĭ *Laurenţiu, banulŭi Severinuluĭ,* maĭ multe moşiĭ, ca recompensă pentru diferitele sale merite, cu deosebire în resbelulŭ cu regele Bohemieĭ. Nr. 261. pag. 351.

1271. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 262. pag. 353.

1271. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 263. pag. 354.

1271. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ aprobă contractulŭ, prin care Tel din Braşovŭ vinde comiteluĭ Celŭ satele *Blaşŭ* şi *Sâncelŭ* de lângă Têrnave. Nr. 264. pag. 355.

1271. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 265. pag. 356.

1271. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 266. pag. 356.

1271. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 267. pag. 357.

1271. *Mateiŭ,* voivodulŭ Transilvanieĭ, adeveresce, că Stefanŭ V. regele Ungarieĭ a dăruitŭ capitululuĭ din Alba-Iulia comuna *Abrudŭ* de lângă Ampoiŭ în Transilvania. Nr. 268. pag. 358.

1271. *Otocarŭ,* regele Bohemieĭ, scrie sororeĭ sale regineĭ Cunigunda despre victoria, ce a reportat'o asupra Ungurilorŭ şi a *Cumanilorŭ* în apropiere de Poşonŭ. Nr. 269. pag. 359.

1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ, conferesce diferite libertăţĭ coloniilorŭ străine din comuna Felzáz în comitatulŭ Ugoceĭ. Amintire despre pădurile *Maramureşuluĭ.* Intre martorĭ *Laurenţiu* ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 270. pag. 360.

1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ confirmă libertăţile *comunităţiĭ latine* (villa Olaszi) de lângă Potok în Ungaria. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 271. pag. 362.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 272. pag. 363.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 273. pag. 364.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 274. pag. 365.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 275. pag 365.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 276. pag. 366.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 277. pag. 367.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 278. pag. 368.

1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ conferesce magistrilorŭ *Ionŭ* şi *Stefanŭ,* o moşiă în comitatulŭ Şaroşŭ, ca recompensă pentru serviţiele prestate în maĭ multe espediţiunĭ, şi în specialŭ cu

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

ocasiunea lupteĭ intêmplate la *Codlea* în Transilvania. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 279. pag. 368.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 280. pag. 370.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 281. pag. 370.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 282. pag. 371.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 283. pag. 372.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 284. pag. 373.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 285. pag. 373.

1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ confirmă libertăţile *mănăstireĭ Cârţa* din Transilvania, şi anume, ca locuitorĭĭ de pe moşiile acesteĭ mănăstirĭ să se pótă bucura de aceleaşĭ drepturĭ, de carĭ se bucură şi locuitorĭĭ din ţinutulŭ Sibiuluĭ. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 286. pag. 374.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 287. pag. 375.

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 288. pag. 376

1272. *Laurenţiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 289. pag. 377.

1272. *Albertŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 290. pag. 378.

1272. *Elisabeta,* regina Ungarieĭ, restitue palatinuluĭ Moise moşiile sale părinţescĭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce le-a făcutŭ dênsulŭ în *Bulgaria.* Nr. 291. pag. 378.

1272. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 292. pag. 379.

1272. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 293. pag. 380.

1272. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 294. pag. 381.

1272. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 295. pag. 381.

1273. *Ladislaŭ IV. Cumanulŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă vechile libertăţĭ ale *Latinilorŭ* din comitatulŭ Zipsŭ în Ungaria. Intre martorĭ *Paulŭ* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 296. pag. 382.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 297. pag. 383.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 298. pag. 384.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 299. pag. 385.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 300. pag. 386.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 301. pag. 386.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 302. pag. 387.

1273. *Ladislau IV. Cumanulŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce virtuţile militarĭ ale magistruluĭ *Petru Ciacu,* cu deosebire în lupta întêmplată cu *Cumanĭĭ* la castrulŭ Deveĭ în Transilvania. Intre martorĭ *Paulŭ* ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 303. pag. 388.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 304. pag. 391.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 305. pag. 392.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 306. pag. 393.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 307. pag. 393.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 308. pag. 394.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 309. pag. 395.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 310. pag. 396.

1273. *Paulŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 311. pag. 396.

1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 312. pag. 397.

1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 313. pag. 398.

1273. *Episcopulŭ din Olmütz* scrie Papeĭ *Gregorie X.* că Cumaniĭ au ajunsŭ la putere în Ungaria, că sunt protegiaţĭ din partea regeluĭ, că însaşĭ regina este Cumană, şi unŭ periculŭ inevitabilŭ ameninţă Ungaria din partea lorŭ. Nr. 314. pag. 399.

1274. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 315. pag. 399.

1274. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 316. pag. 400.

1274. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce magistruluĭ *Petru Ciacŭ* moşia Zyntha, ca recompensă pentru serviţiele sale în resbelulŭ cu *Bulgaria*. Intre martorĭ *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 317. pag. 401.

1274. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 318. pag. 402.

1274. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ ordónă să se restitue mănăstirilorŭ tóte moşiile, carĭ aŭ ajunsŭ în posesiunea particularilorŭ în urma invasiuniĭ *Tatarilorŭ*. (Fragmentŭ). Nr. 319. pag. 403.

1275. *Cheminŭ*, fiulŭ luĭ *Micula* din Călata, dăruiesce bisericeĭ din Mănăsturŭ, construite de părinţiĭ sĕĭ, o móră pe apa Someşuluĭ. Nr. 320. pag. 403.

1275. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ, prin care părintele sĕŭ Stefanŭ V. dăruise episcopuluĭ din Alba-Iulia *satulŭ Cluşŭ* din Transilvania. Nr. 321. pag. 404.

1275. *Micudŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 322. pag. 405

1275. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 323. pag. 406.

1275. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 324. pag. 406.

1275. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 325. pag. 407.

1275. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 326. pag. 408.

1275. *Micudŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 327. pag. 408.

1276. Capitululŭ din Alba-Iulia schimbă cu episcopulŭ catolicŭ de acolo maĭ multe moşiĭ din comitatulŭ *Bihoruluĭ* şi alŭ *Hinedóreĭ*. Nr. 328. pag. 409.

1276. *Micudŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ, şi *Petru* comite alŭ Haţeguluĭ. Nr. 329. pag. 410.

1277. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ revócă donaţiunea, ce o făcuse luĭ *Turzol Cumanulŭ* în privinţa moşieĭ Tavarnuk din Ungaria. Nr. 330. pag. 410.

1277. *Saşiĭ* din Transilvania năvălescŭ asupra bisericeĭ catolice din *Alba-Iulia*, o prădézŭ şi o ardŭ. Nr. 331. pag. 411.

1278. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce unŭ imobilŭ pentru repararea bisericeĭ catolice din *Alba-Iulia*, pe care aŭ ars'o şi devastat'o Saşiĭ din Transilvania. Nr. 332. pag. 412.

1278. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 333. pag. 412.

1278. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce de espediţiunea regeluĭ Stefanŭ V. în *Bulgaria*, şi despre lupta întêmplată la Vidinŭ. Nr. 334. pag. 413.

1278. Papa *Nicolae III.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, ca să liniscéscă turburările şi revoluţiunile, ce esistă acolo. Nr. 335. pag. 414.

1278. Papa *Nicolae III.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria, din Polonia şi din *Cumania*, să primésscă cu onóre pe legatulŭ apostolicŭ şi să asculte de consiliele sale. Nr. 336. pag. 417.

1278. Papa *Nicolae III.* învită pe ministrulŭ minoriţilorŭ din Ungaria să trimită câţĭ-va călugărĭ la *Cumanĭ*, carĭ sunt dispuşĭ să primésscă religiunea catolică. Nr. 337. pag. 417.

1278. Unŭ anonimŭ relatézŭ, că *regele Ungarieĭ* a ajutatŭ pe Rudolfŭ, regele Germanieĭ, cu 16 miĭ de *Cumanĭ* în resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu Otocarŭ regele Bohemieĭ. Nr. 338. pag. 418.

1279. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 339. pag. 419.

1279. *Laurenţiu*, banulŭ Severinuluĭ, vinde comiteluĭ *Henţŭ*, moşia sa Cândea din comitatulŭ *Dobâceĭ*. Nr. 340. pag. 420.

1279. *Ladislau IV. Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, depune jurământulŭ, că va păstra credinţa catolică, va alunga din ţéră pe *ereticĭ*, şi va converti pe *Cumanĭ* la religiunea catolică. Nr. 341. pag. 421.

1279. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, conferesce dreptulŭ de nobilitate fiiloru luĭ Chilianŭ, ca recompensă pentru meritele loru în resbelulŭ cu *Bulgariĭ* Nr. 342. pag. 423.

1279. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre meritele, ce le-aŭ câştigatŭ *Micudŭ*, fostulŭ banŭ alŭ Severinuluĭ, şi *ómeniĭ sĕĭ* (adecă Bănăţeniĭ) în resbelŭ cu Bohemiĭ. Nr. 343. pag. 424.

1279. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ ordónă autorităţilorŭ să adune pe *Cumanĭ* şi să-ĭ aşeţe în locurile, ce le-a conferitŭ regele Bela IV. pentru descălecare, anume între Dunăre şi Tisa, saŭ lângă Mureşŭ şi Crişŭ, cu condiţiune, ca să priméscă religiunea catolică şi să aibă locuinţe stabile. Nr. 344. pag. 426.

1279. Papa *Nicolae III.* învită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria, să cerceteze despre veniturile *episcopieĭ Milcovieĭ*, care a fostŭ distrusă de Tatari. Nr. 345. pag. 429.

1279. Papa *Nicolae III.* dojenesce pe *Ladislau Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, că nu a corespunsŭ jurământuluĭ, ce l'a depusŭ, în privinţa *ereticilorŭ* şi a *Cumanilorŭ*. Nr. 346. pag. 430.

1279. Papa *Nicolae III.* învită clerulŭ şi poporulŭ Ungarieĭ să dée ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ, ca religiunea crestină să nu slăbéscă în Ungaria şi să alunge pe *şismaticĭ* afară din ţéră. Nr. 347. pag. 435.

1279. Episcopulŭ *Filipŭ*, legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ, transcrie în formă autentică diploma regeluĭ Andreiŭ II. din a. 1211. prin care dăruiesce cavalerilorŭ teutonĭ *ţéra Bârseĭ*. Nr. 348. pag. 436.

1280. Regina *Elisabeta* (mama regeluĭ din Ungaria) promite legatuluĭ apostolicŭ, că va alunga pe *ereticĭ* din ţinuturile sale. Nr. 349. pag 436.

1280. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ promite legatuluĭ apostolicŭ, că va esecuta în regatulŭ seŭ tóte ordinele pontificeluĭ romanŭ date în contra *ereticilorŭ*. Nr. 350. pag. 437.

1280. Saşiĭ şi *Latiniĭ* din comitatulŭ Zipsŭ se învoescŭ, ca să plătéscă dişme bisericeĭ catolice întogmaĭ ca Ungurii si Slaviĭ. Nr. 351. pag. 438.

1280. *Elisabeta*, regina Ungarieĭ, adeveresce că Saşiĭ şi *Latiniĭ* din comitatulŭ Zipsŭ aŭ promisŭ de bună voia loru să plătéscă dişme bisericeĭ catolice, întocmaĭ ca Ungurii şi Slaviĭ. Nr. 352. pag. 439.

1280. Amintire despre fii comiteluĭ *Micula*, din Transilvania. Nr. 353. pag. 440.

1280. *Rudolfŭ I.* regele Germanieĭ, confirmă privilegiulŭ regeluĭ Andreiŭ II. din a. 1222. prin care dăruise cavalerilorŭ teutonĭ *ţéra Bârseĭ* din Transilvania. Nr. 354. pag. 441.

1282. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ concede *episcopuluĭ catolicŭ din Alba-Iulia* dreptulŭ, să judece singurŭ pe iobagiĭ sĕĭ, şi anume din causă, ca să se adune maĭ mulţi locuitorĭ în Transilvania, carĭ s'aŭ împuţinatŭ fórte multŭ în urma diferitelorŭ resbele şi persecuţiunĭ. Nr. 355. pag. 442.

1283. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ concede *Cumanilorŭ Ivan* şi *Kuchmech* dreptulŭ, ca să-şĭ pótă vinde pământurile loru din Ungaria, din causa sărăcieĭ extreme în care aŭ ajunsŭ. Nr. 356. pag. 443.

1283. *Ladislau IV. Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, concede anumite libertăţi magistrilorŭ Dominicŭ şi Ladislau, ca recompensă pentru serviţiele, ce le aŭ prestatŭ când se revoltase *Cumanii* din Ungaria. Nr. 357. pag. 443.

1283. *Toma*, amintitŭ ca episcopŭ alŭ Cumanilorŭ. Nr. 358. pag. 445.

1283. Impărţirea succesiuniĭ familieĭ *Ratoldŭ*. Intre averile acesteĭ familiĭ se amintesce şi *satulŭ românescŭ* (Olahteluk) din comitatulŭ Bihoruluĭ. Nr. 359. pag. 446.

1284. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ conferesce comiteluĭ *Rofoinŭ* comuna Mociŭ ca recompensă pentru serviţiele, ce le a prestatŭ când *Cumaniĭ* se ridicase asupra Ungarieĭ. Nr. 360. pag. 447.

1284. *Coloniĭ cumane* aşeḑate în comitatulŭ Borşŭ din Ungaria. Nr. 361. pag. 448.

1284. Violenţele *Cumanilorŭ* colonisaţĭ în Ungaria. Nr. 362. pag. 449.

1284. Menţiune despre revoluţiunea *Cumanilorŭ* din Ungaria. Nr. 363. pag. 451.

1284. *Elisabeta*, regina Ungarieĭ, dăruiesce o moşiă militariuluĭ Lucaciŭ, ca recompensă pentru bucuria, ce i-a causat'o, când i-a anunţatŭ victoria soţuluĭ seŭ asupra *Cumanilorŭ*. Nr. 364. pag. 452.

1284. *Rolandŭ*, voivodulŭ Transilvanieĭ, confirmă libertăţile coloniilorŭ străine (ale *Saşilorŭ*) din comuna Deşŭ în Transilvania. Nr. 365. pag. 453.

1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre resbelulŭ, ce l'a avutŭ la începutulŭ domnieĭ sale cu *voivodulŭ Liteanŭ* din Ţéra românéscă, Nr. 366. pag. 454.

1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre resbelulŭ seŭ cu *Liteanŭ voivodulŭ* din Ţéra românéscă Nr. 367. pag. 457.

1285. Capitululŭ din Orade se judecă cu *locuitoriĭ* din *Suburbea-latină* (Olaszi) de acolo, pentru vama, ce aŭ s'o plătéscă după mărfurile, ce le aducŭ în oraşŭ. Nr. 368. pag. 459.

1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase regele Stefanŭ V. locuitorilorŭ din *comuna latină* de lângă Potok. Nr. 369. pag. 460.

1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce meritele comiteluĭ Petru şi ale fratéluĭ seŭ Ivanca în diferite espediţiunĭ, şi anume când se revoltase *Cumaniĭ* din Ungaria şi când Tătariĭ devastase de nou regatulŭ. Nr. 370. pag. 461.

12851—290. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ scutesce pe cetăţeniĭ din *Bistriţă* de o parte a tributuluĭ, ce aveaŭ să-lŭ plătéscă regeluĭ, şi acésta din causa aprinderilorŭ şi devastărilorŭ, ce le-aŭ suferitŭ prin invasiunea Tatarilorŭ. Nr. 371. pag. 462.

1286. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre lupta, ce o avuse părintele seŭ regele Stefanŭ V. cu *Bulgariĭ*, lângă fluviulŭ Ischerŭ. Nr. 372. pag. 462.

1287. Papa *Honoriu IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că s'a lăpĕdatŭ de religiunea catolică, şi trăiesce în societate cu Tatariĭ (saŭ *Cumaniĭ*), cu Saraceniĭ şi cu alte popóre păgâne. Nr. 373. pag. 463.

1287. Papa *Honoriu IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să predice espediţiune cruciată încontra *Cumanilorŭ* şi a *Saracenilorŭ* dacă voruŭ continua şi pe viitoriŭ să înfesteze pe crestiniĭ, carĭ profesézŭ credinţa catolică. Nr. 374. pag. 465.

1287. Papa *Honoriu IV.* învită pe regiĭ Germanieĭ şi Bohemieĭ, să dée ajutoriŭ archiepiscopuluĭ din Strigonŭ, ca să alunge din Ungaria pe *Cumanĭ*, pe Saracenĭ, pe Neugerĭ şi pe alţĭ păgânĭ. Nr. 375. pag. 466.

1287. Papa *Honoriu IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze pe regina Ungarieĭ din închisórea, în care a aruncat'o regele *Ladislau IV.* şi care s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ. Nr. 376. pag. 467.

1287. *Cardinaliĭ bisericeĭ romane* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze pe regina Ungarieĭ din închisórea, în care a aruncat'o soţulŭ eĭ regele *Ladislau IV.* care s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ. Nr. 377. pag. 468.

1287. *Lodomirŭ*, archiepiscopulŭ Strigonuluĭ, invită pe episcopulŭ din Alba-Iulia să ajute pe funcţionariĭ regineĭ, ca să pótă incasa veniturile, ce i se cuvinŭ de la locuitoriĭ din districtulŭ *Bistriţeĭ*. Nr. 378. pag. 469.

1287. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ conferesce luĭ Dionisie, iobagiŭ din districtulŭ castruluĭ Ungŭ,

dreptulŭ de nobilitate, ca recompensă pentru meritele căstigate în lupta întêmplată cu *Cumanii* la Hodŭ. Nr. 379. pag. 470.

1288. Banulŭ *Micudŭ* din Transilvania dăruiesce episcopiei catolice din Alba-Iulia moşia St. Nicolae din comitatulŭ Turdiĭ. Nr. 380. pag. 470.

1288. *Ladislau IV.* regele Ungariei dăruiesce episcopuluĭ din Nitra maĭ multe moşiĭ şi drepturĭ regale, ca recompensă pentru serviţiele şi suferinţele sale, când a fostŭ prinsŭ de *Cumanĭ*, inimiciĭ capitalĭ aĭ regatuluĭ. Nr. 381. pag 472.

1288. *Ladislau*, vice-voivodulŭ Transilvanieĭ, sequestrézămoşiile familieĭ *Micola* din Transilvania şi introduce în posesiunea lorŭ pe episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia. Nr. 382. pag. 474.

1288. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că s'a unitŭ în credinţă cu *Tatariĭ* (Cumaniĭ), cu Saraceniĭ şi păgâniĭ, şi-lŭ invită a se întórce érăşĭ la religiunea crestină. Nr. 383. pag. 475.

1288. Papa *Nicolae IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să siléscă cu censură canonică pe regele *Ladislau Cumanulŭ*, să se lapede de eresiile păgânilorŭ, şi-lŭ autoriséză să publice espediţiune cruciată în contra *Cumanilorŭ*, Saracenilorŭ, Neugerilorŭ şi păgânilorŭ. Nr. 384. pag. 477.

1288. Papa *Nicolae IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze pe regina Ungarieĭ din închisórea, unde a aruncat'o regele *Ladislau IV.* care s'a înstrăinatŭ de biserica catolică şi s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ. Nr. 385. pag. 478.

1288. Papa *Nicolae IV.* scrie *Eleneĭ*, regineĭ (mame a) Serbieĭ, să înduplece pe fiĭ sĕĭ, pe regiĭ Stefanŭ şi Urosŭ, a se întórce la unire cu biserica Romeĭ. Nr. 386. pag. 479.

1288. Papa *Nicolae IV.* învită pe *Urosŭ* regele Serbieĭ, ca să primêscă credinţa catolică. Nr. 387. pag. 480.

1288. Papa *Nicolae IV.* permite călugărilorŭ predicatorĭ să pótă călĕtori în ţĕrile Saracenilorŭ, Grecilorŭ, Cumanilorŭ şi ale *Românilorŭ*, orĭ unde vor fi aceştia. Nr. 388. pag. 483.

1288. Magistrulŭ George face amintire despre serviţiele comiteluĭ Petru în lupta cu *voivodulŭ Liteanŭ*, şi în contra Cumanilorŭ. Nr. 389. pag. 483.

1288. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce de espediţiunea sa în părţile Moldoveĭ, când se revoltase *Cumaniĭ* din Ungaria şi fugise în ascunsŭ peste Carpaţĭ. Nr. 390. pag. 484.

1289. Fragmentŭ dintr'unŭ reportŭ alŭ Capitululuĭ din Alba-Iulia, în care se descriŭ hotarele oraşuluĭ *Ighiu* din Transilvania. Nr. 391. pag. 486.

1289. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ restitue episcopuluĭ catolicŭ din Alba-Iulia moşiile, ce i le confiscase din causă, că prinsese pe *Cumanulŭ Arbuzŭ*, cumnatulŭ regeluĭ. Nr. 392. pag. 486.

1289. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ regeluĭ Stefanŭ V. prin care dăruise unorŭ *coloniĭ secuiescĭ* unŭ terenŭ de lângă apa Arieşuluĭ. Nr. 393. pag. 488.

(F. a.) *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ chiamă la resbelŭ pe toţĭ nobiliĭ şi locuitoriĭ din comitatulŭ Satmaruluĭ. Nr. 394. pag. 489.

(F. a.) *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ chiamă la resbelŭ pe toţĭ nobiliĭ şi militariĭ din comitatulŭ Satmaruluĭ şi alŭ Bereguluĭ, şi-ĭ invită să se adune armaţĭ la castelulŭ Crişuluĭ. Nr. 395. pag. 489.

1290. Doĭ nobilĭ din comitatulŭ Ungŭ vêndŭ comiteluĭ de acolo o servitóre a lorŭ, numită «*Fata*», cu unŭ preţŭ de şase mărcĭ. Nr. 396. pag. 490.

1290. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ scutesce de noŭ pe cetăţeniĭ din Bistriţă de o parte a tributuluĭ, ce aveaŭ să-lŭ plătéscă regeluĭ, şi anume din causa aprinderilorŭ şi devastărilorŭ, ce le aŭ suferitŭ prin invasiunea *Tatarilorŭ*. Nr. 397. pag. 491.

1290. Papa *Nicolae IV.* trimite un legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, ca să întórcă érăşĭ la credinţa catolică pe regele Ungarieĭ Ladislau IV. care a îmbrăţişatŭ datinele *Cumani-*

lorŭ şi ale Saracenilorŭ, şi să predice espediţiune cruciată în contra acestorŭ popóre şi în contra *ereticilorŭ* din Ungaria. Nr. 398. pag. 492.

1290. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că a despreţuitŭ religiunea catolică şi a adoptatŭ credinţele *Cumanilorŭ* şi Saracenilorŭ, şi-lŭ informéză, că trimite la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să nu rĕtăcéscă şi maĭ multŭ. Nr. 399. pag. 494.

1290. Papa *Nicolae IV.* scrie luĭ *Rudolfŭ*, împĕratulŭi Germanieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, de-óre-ce Ladislau IV. regele Ungarieĭ despreţuindŭ religiunea catolică, s'a unitŭ în credinţă cu *Cumaniĭ* şi cu Saraceniĭ, şi rógă pe rege, să dée ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ în contra acestorŭ popóre şi în contra *ereticilorŭ* din Ungaria. Nr. 400. pag. 495.

1290. Papa *Nicolae IV.* rógă pe baniĭ Slavonieĭ şi pe *voivodulŭ Transilvanieĭ* să dée mâna de ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ în contra *Cumanilorŭ*, Saracenilorŭ, *şismaticilorŭ* şi ereticilorŭ. Nr. 401. pag. 497.

1290. Papa *Nicolae IV.* scrie luĭ Rudolfŭ, regeluĭ Germanieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria, ca nu cum-va *Cumaniĭ*, Saraceniĭ, păgâniĭ, Neugeriĭ şi alţiĭ ereticĭ să năvăléscă asupra Ungarieĭ şi să ocupe regatulŭ. Nr 402. pag. 498.

1290. Papa *Nicolae IV.* învită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să cerceteze, dacă regele *Ladislau Cumanulŭ*, pe timpulŭ când trăia, s'a întorsŭ érăşĭ la credinţa catolică, saŭ a muritŭ ca ereticŭ. Nr. 403. pag. 499.

1290. Comuna *Lisca-latină* din comitatulŭ Zipsŭ dăruită de regele Bela IV. bisericeĭ S. Martinŭ de acolo. Nr. 404. pag. 500.

1290. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ face amintire de *revoluţiunea Cumanilorŭ* din Ungaria, şi când o parte din dênşiĭ fugise peste frontieră. Nr. 405. pag. 502.

1291. Papa *Nicolae IV.* însărcinéză pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să cerceteze despre starea religiuniĭ catolice în părţile de acolo, şi în specialŭ dacă regele Ladislau a muritŭ ca ereticŭ orĭ catolicŭ. Nr. 406. pag. 503.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ, confirmă privilegiele colonielorŭ străine din *ocna Deşuluĭ* în Transilvania, carĭ li se perduse în timpulŭ invasiuniĭ Tatarilorŭ. Nr. 407. pag. 504.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele colonielorŭ străine din oraşulŭ *Deşŭ* alŭ Transilvanieĭ. Nr. 408. pag. 506.

1291. Papa *Nicolae IV.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria spre a se informa despre starea regatuluĭ în urma morţiĭ regeluĭ Ladislau Cumanulŭ, şi-lŭ însărcinéză totŭ-o-dată, să îngrijéscă ca drepturile bisericeĭ romane de acolo sĕ remână nealterate. Nr. 409. pag. 507.

1291. Papa *Nicolae IV.* scrie archiepiscopuluĭ din Strigonŭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria, ca să cerceteze despre starea religiuneĭ catolice în părţile de acolo, şi dacă esistă vre unŭ periculŭ, să năvăléscă păgâniĭ asupra regatuluĭ. Nr. 410. pag. 508.

1291. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe archiepiscopulŭ din Calocea, că nu i-a reportatŭ nimicŭ, dacă aŭ încetatŭ turburările *şismaticilorŭ* ivite în Ungaria pe timpulŭ când domnia regele Ladislau Cumanulŭ. Nr. 411. pag. 509.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ ţine adunare generală la Alba-Iulia cu toţĭ nobiliĭ, cu *Românĭ*, cu Saşiĭ şi Secuiĭ din Transilvania, şi restitue magistruluĭ Ugrinŭ moşiile *Făgăraşuluĭ* şi a *Sâmbeteĭ*, carĭ fusese şi maĭ înainte proprietatea sa şi a părinţilorŭ seĭ. Nr. 412. pag. 510.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ *coloniilorŭ secuieşcĭ*, aşedate lângă rîulŭ Arieşuluĭ în comitatulŭ Turdiĭ. Nr. 413. pag. 511.

1291. Papa *Nicolae IV.* rógă pe Elena, regina Serbieĭ, să înduplece pe *George, împĕratulŭi Bulgarilorŭ*, a se întórce la unire cu biserica Romeĭ. Nr. 414. pag. 512.

1291. Papa *Nicolae IV.* învită pe *George, împĕratulŭi Bulgarilorŭ*, a se întórce érăşĭ la unire cu biserica Romeĭ, şi-ĭ trimite şi formula credinţeĭ catolice. Nr. 415. pag. 513.

1291. Papa *Nicolae IV.* invită pe *mitropolitulŭ Bulgarieĭ*, ca să primêscă şi mărturisêscă credinţa catolică. Nr. 416. pag. 515.

1291. Toma, fiulŭ luĭ Petru, vinde comiteluĭ Dănilă moşia *Cutiŭ* din Transilvania cu 20 de mărcĭ. Nr. 417. pag. 516.

1291. Menţiune despre pământurile *Saşilorŭ* din Romozŭ şi din Orăstiă în Transilvania, cum şi despre moşia luĭ *Iuancea*, iobagiŭ alŭ castruluĭ din Alba-Iulia. Nr. 418. pag. 517.

1291. *Prelaţiĭ din Ungaria*, cu învoirea nobililorŭ şi a *Cumanilorŭ* escomunică pe *Saşiĭ* din Transilvania, carĭ aŭ arsŭ biserica catedrală din *Alba-Iulia*. Nr. 419 pag. 518.

1291. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 420. pag. 519.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ concede metalurgilorŭ din *ocnele Turdiĭ* aceleaşĭ libertăţĭ, pe carĭ le aŭ şi coloniile din ocnele Deşuluĭ şi ale Cluşuluĭ. Nr. 421. pag. 520.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ privilegiele metalurgilorŭ germanĭ din comuna *Irăscău* în Transilvania, arse în timpulŭ invasiuniĭ Tatarilorŭ. Nr. 422. pag. 521.

1293. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ *Românilorŭ* din comunele Filescĭ şi Feleiudŭ în Transilvania, ca să fie scutiţĭ de dişma vitelorŭ şi de orĭ-ce alte imposite. Nr. 423. pag. 522.

1294. *Rolandŭ*, voivodulŭ Transilvanieĭ, închiee armistiţiu cu magistrulŭ Iacobŭ din castrulŭ Feneşuluĭ, şi se obligă a-lŭ apĕra în timpŭ de 15 ḑile în contra tuturorŭ atacurilorŭ din partea *Românilorŭ* şi a Ungurilorŭ. Nr. 424. pag. 524.

1295. *Petru*, episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia concede anumite drepturĭ şi libertăţĭ coloniilorŭ germane din comuna Şardŭ în Transilvania. Nr. 425. pag. 525.

1295. Amintire despre diecesa catolică a *Argeşuluĭ*. Nr. 426. pag. 526.

1295. *Nicolae*, fiulŭ banuluĭ *Micudŭ*, din Transilvania vinde canoniculuĭ Clemente moşia sa Mocŭ de lângă Mureşŭ în Transilvania. Nr. 427. pag. 527.

1296. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ restitue luĭ *Ionŭ Micola* dreptulŭ de vamă, ce-lŭ avea în satulŭ seŭ Vaşarheiŭ, şi pe care 'lŭ usurpase Rolandŭ, voivodulŭ Transilvanieĭ. Nr. 428. pag. 528.

1296. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ dăruiesce luĭ Nicolae, comiteluĭ din Satmarŭ, moşiile unorŭ Cumanĭ din Ungaria lipsite de locuitorĭ. Nr. 429. pag. 529.

1297. Banulŭ *Micudŭ* vinde o moşie a sa, numită Iobŭ din Transilvania, luĭ Petru, luĭ Marcu şi luĭ Stefanŭ fiulŭ luĭ Davidŭ. Nr. 430. pag. 530.

1298. Episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia schimbă cu banulŭ *Micudŭ* dóue moşiĭ ale sale din Transilvania. Nr. 431. pag. 530.

1298. *Constituţiunea feudală* a Ungarieĭ din timpulŭ domnieĭ regeluĭ Andreiŭ III. Intre altele se dispune, ca nobiliĭ să nu maĭ facă jafurĭ şi devastărĭ, ér' *iobagiĭ* să se pótă strămuta de pe o moşie pe alta, însă numaĭ cu învoirea domnilorŭ sĕĭ. Nr. 432. pag. 532.

1299. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ revócă autorisarea, ce o dase episcopuluĭ din Agria, ca să administreze dênsulŭ bisericele catolice din *Maramureşŭ*. Nr. 433. pag. 540.

1299. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ decide, că bisericele catolice din *Maramureşŭ* să fie supuse şi de aci înainte jurisdicţiuniĭ episcopuluĭ din Transilvania. Nr. 434 pag. 541.

1299. Papa *Bonifaciu VIII.* deplânge starea cea decăḑută a Ungarieĭ, şi se teme că regatulŭ nu se va maĭ ridică, fiindŭ încunjuratŭ de *şismaticĭ*, de ereticĭ şi păgânĭ, şi espusŭ în continu la incursiunile lorŭ. Nr. 435. pag. 542.

1299. Papa *Bonifaciu VIII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să procedeze în contra *ereticilorŭ din Ungaria* cu inquisiţiunĭ şi pedepse canonice pentru a conserva bunăstarea şi liniscea regatuluĭ. Nr. 436. pag. 545.

1299. Menţiune despre *satulŭ-latinŭ* de la Strigonŭ. Nr. 437. pag. 546.

1299. Delimitarea comunelorŭ *Bărăbanţi şi Cricău* din Transilvania. Nr. 438. pag. 547.

(Sec. XIII.) O relaţiune despre *Mongolĭ*, numiţĭ pe atuncĭ în generalŭ *Tatarĭ*. Nr. 439. pag. 548.

1300. Diferite ordine de *călugărĭ catolicĭ in Transilvania*, după actulŭ de donaţiune alŭ vĕduveĭ Elisabeta din Vinţulŭ-de-josŭ. Nr. 440. pag. 550.

1300. *Maramureşulŭ*, în privinţa administraţiuniĭ bisericescĭ ca parte a Transilvanieĭ. Nr. 441. pag. 551.

1301. *Chineziatulŭ* şi libertăţile *Românilorŭ* din comuna numită *Satulŭ-românescŭ*, de lângă Odorheiŭ în Transilvania. Nr. 442. pag. 553.

1301. Papa *Bonifaciu VIII.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, ca să propage credinţa catolică în părţile acestea, şi să împedece starea de decadenţă a regatuluĭ ungurescŭ. Nr. 443. pag. 554.

1301. Papa *Bonifaciu VIII.* în o scrisóre adresată regeluĭ Bohemieĭ se plânge, că regatulŭ Ungarieĭ e ruinatŭ aprópe cu totulŭ, din causa diferitelorŭ incursiunĭ ale *Cumanilorŭ*, Tătarilorŭ şi *şismaticilorŭ*. Nr. 444. pag. 557.

1301. Papa *Bonifaciu VIII.* amintesce, că în urma deselorŭ incursiunĭ ale *Cumanilorŭ*, Tătarilorŭ şi *şismaticilorŭ*, populaţiunea Ungarieĭ s'a micşoratŭ fórte multŭ. Nr. 445. pag. 558.

1302. Papa *Bonifaciu VIII.* în o scrisóre adresată regeluĭ Bohemieĭ amintesce de noŭ, că regatulŭ Ungarieĭ a ajunsŭ pradă pe mânile *Cumanilorŭ*, Tatarilorŭ şi *şismaticilorŭ*. Nr. 446. pag. 560.

1302. *Petru*, episcopulŭ catolicŭ din Transilvania, restitue capitululuĭ din Alba-Iulia dişmele, ce le luase pe nedreptŭ din comuna Cergău, etc. Nr. 447. pag. 562.

1304. Papa *Benedictŭ XI.* învită pe călugăriĭ predicatorĭ din Ungaria să trimită câţi-va fraţĭ în *Albania* şi *Cumania*, ţĕrĭ, în carĭ se află nisce episcopĭ de legea grecéscă, ca să propage credinţa catolică. Nr. 448. pag. 563.

1307. Papa *Clemente V.* trimite pe cardinalulŭ Gentilŭ, ca legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*. Nr. 449. pag. 565.

1309. Cardinalulŭ *Gentilŭ*, legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ, escomunică pe Ladislaŭ, voivodulŭ Transilvanieĭ, din causă, că voesce să-şi mărite pe fica sa, catolică, după fiulŭ regeluĭ din Serbia, şi fiindŭ-că a luatŭ coróna Ungarieĭ, pe care nu voesce s'o restitue. Căsătoria între catolicĭ şi ortodoxĭ se interdice. Nr. 450. pag. 568.

1310. *Ladislau*, voivodulŭ Transilvanieĭ, se obligă, că va recunósce pe Carolŭ Robertŭ ca rege alŭ Ungarieĭ, va estrada coróna regatuluĭ şi va restitui minele din *Rodna*. Nr. 451. pag. 572.

1313. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, confirmă privilegiulŭ regeluĭ Ladislaŭ IV. prin care dăruise uneĭ *colonĭĭ secuiescĭ* unŭ terenŭ din ţinutulŭ castruluĭ Turda. Nr. 452. pag. 573.

1314. Papa *Clemente V.* concede iertarea pĕcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri in luptă cu *şismaticiĭ* şi cu *Tatarĭĭ*, popóre, carĭ facŭ incursiunĭ continue în regatulŭ Ungarieĭ. Nr. 453. pag. 574.

1315. *Saşiĭ* din Mediaşŭ, din Şeica şi Biertanŭ se plângŭ la Carolŭ Robertŭ, regele Ungarieĭ, că Ladislau voivodulŭ Transilvanieĭ i-a despărţitŭ, în contra privilegielorŭ sale, de comunitatea Sibiuluĭ. Regele în urma acesteĭ plângerĭ le concede să fie şi de aci înainte uniţĭ cu Saşiĭ din Sibiu. Nr. 454. pag. 575.

1317. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, concede dreptulŭ de liberă migraţiune *iobagilorŭ*, carĭ se vorŭ aşeda pe moşiile magistruluĭ Galŭ din Transilvania, însă numaĭ după ce vorŭ avé învoirea domnilorŭ sĕĭ şi le vorŭ plăti censulŭ pământuluĭ. Nr. 455. pag. 576.

1317. *Românĭĭ*, ca martorĭ în procesulŭ dintre familiele Bethlen şi Apafi pentru împărţirea munţilorŭ Bârgăuluĭ. Nr. 456. pag. 577.

1319. *Chinezulŭ Baciŭ* din Bănatŭ protestéză în contra luĭ Petru Italianulŭ, care a luatŭ şi a transferatŭ în altŭ locŭ pe locuitorĭĭ din comuna sa. Nr. 457. pag. 579.

1319. Fii lui Conradŭ din Tălmaciŭ cedézŭ lui Petru din Şoimuşŭ a treia parte din moşiile lorŭ, *Tălmaciŭ* şi *Amnaşŭ* (s. Omlaşŭ). Nr. 458. pag. 579.

1320. Capitululŭ din Alba-Iulia se judecă cu Saşiĭ din Cricăŭ şi din Ighiŭ pentru dreptulŭ de proprietate asupra comunelorŭ *Ompoiţa* şi *Abrudŭ*. Nr. 459. pag. 580.

1322. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, confirmă libertăţile şi posesiunile mănăstireĭ Cârţa din Transilvania, între carĭ se amintesce şi comuna *Cârţa românéscă*. Nr. 460. pag. 581.

1322. *Nicolae* din Tălmaciŭ restitue regeluĭ Carolŭ Robertŭ *castelulŭ Selisceĭ* dimpreună cu *Amnaşulŭ* (s. Omlaşulŭ) şi cu alte *sate românescĭ*. Nr. 461. pag. 584.

1323. Nobiliĭ Leonte şi Paulŭ se judecă cu Comitele *Chinezŭ* din ţinutulŭ Poşonuluĭ pentru dreptulŭ de proprietate asupra comuneĭ Niecŭ. Nr. 462. pag. 586.

1324. Menţiune despre maĭ multe familiĭ de *Bisenĭ* în comuna Valea-séc̆ă din comitatulŭ Albeĭ în Transilvania. Nr. 463. pag. 587.

1324. Nobiliĭ din Valea-séc̆ă împărţescŭ între dênşiĭ moşiile *Bisenilorŭ* din comuna de acolo. Nr. 464. pag. 588.

1324. *Moise*, fiulŭ luĭ Moise, se revoltézŭ în contra regeluĭ Carolŭ Robertŭ şi voiesce să cuprindă *Transilvania*. Nr. 465. pag. 589.

1324. Unŭ *Românŭ* se judecă înaintea comiteluĭ din Ragusa cu locuitoriulŭ Giva din Prodano pentru invĕţarea uneĭ meseriĭ. Nr. 466. pag. 591.

1324. *Martinŭ Bulgarŭ*, comitele din Selagiŭ, trimisŭ în maĭ multe rênduriĭ de regele Carolŭ Robertŭ ca ambasadorŭ la *voivodulŭ Basarabŭ* din Ţéra-românéscă. Nr. 467. pag. 591.

1324. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, dăruiesce *castrulŭ Seliseĭ* voivoduluĭ Toma din Transilvania. Nr. 468. pag. 592.

1325. *Toma*, voivodulŭ Transilvanieĭ, restitue uneĭ familiĭ săsescĭ din Transilvania moşiile, ce le confiscase regele Ungarieĭ, din causa revoluţiunii, ce o făcuse Saşiĭ din Transilvania, când aŭ trebuitŭ să fie supuşĭ cu ajutoriulŭ *Cumanilorŭ*. Nr. 469. pag. 593.

1325. Papa *Ioanŭ XXII.* respunde regeluĭ *Carolŭ Robertŭ*, că nu-ĭ póte da ajutoriŭ în contra naţiunilorŭ necredincióse din vecinătatea regatuluĭ seŭ, cu carĭ dênsulŭ se află în lupte continue. Nr. 470. pag. 594.

1325. Comitele *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ se împacă cu comitele Matia în privinţa moşii numite Niecŭ. Nr. 471. pag. 595.

1326. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, conferesce moşia Surducŭ luĭ *Stanislau Chinezulŭ* din Maramureşŭ. Nr. 472. pag. 596.

1326. *Nicolae*, celŭ mare (magnus), servitoriŭ alŭ *Chinezuluĭ* din comitatulŭ Poşonŭ, strămută pe iobagii acestuia in comuna numită Gyozeg. Nr. 473. pag. 597.

1326. Unŭ *voivodŭ românŭ*, cu numele *Négulŭ*, în comuna Hodoşŭ din comitatulŭ Bihoruluĭ. Nr. 474. pag. 598.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* concede călugărilorŭ predicatorĭ din Ungaria să trimită căţi-va fraţĭ la frontierele regatuluĭ, spre a face învestigaţiunĭ în contra ereticilorŭ, carĭ facŭ incursiunĭ continue in Ungaria şi cércă să abată pe locuitorĭ dela credinţa catolică. Nr. 475. pag. 598.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* laudă zelulŭ şi activitatea comiteluĭ Solomonŭ din Braşovŭ, şi a luĭ *Basarabŭ*, voivodulŭ din *Ţéra românésca*, pentru esterminarea naţiunilorŭ necredincióse, şi-ĭ rógă să primescă cu onóre pe călugăriĭ, carĭ vorŭ veni să facă inquisiţiunĭ în părţile aceste. Nr. 476. pag. 600.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* autorizézŭ pe călugăriĭ dominicanĭ din Ungaria, să predice espediţiune sântă in contra ereticilorŭ din *Transilvania* şi Slavonia. Nr. 477. pag. 601.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* numesce pe călugărulŭ minoritŭ Luca de Castello ca administratorŭ alŭ *episcopiĭ Cumanilorŭ,* în loculuĭ luĭ Leo, episcopulŭ decedatŭ alŭ Cumanieĭ. Nr. 478. pag. 602.

1327. Nicolae, servitoriulŭ comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ, se judecă cu Peteu, care a ucisŭ pe fratele seu numitŭ Casimirŭ. Nr. 479. pag. 603.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* învită pe călugăriĭ predicatorĭ din Ungaria să nu eserciteze dreptulŭ de inquisiţiune în ţinuturile, unde dreptulŭ acesta a fostŭ conferitŭ de mai înainte călugărilorŭ minoriţĭ. Nr. 480. pag. 604.

1327. *Călugăriĭ minoriţĭ* din Ungaria protestéză în contra dreptuluĭ de inquisiţiune alŭ călugărilorŭ predicatorĭ asupra ereticilorŭ din *Transilvania,* din Bosnia şi Slavonia, dreptŭ, pe care 'lŭ căştigase dênşiĭ de la pontificiĭ de maĭ înainte. Nr. 481. pag. 605.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* revócă dreptulŭ de inquisiţiune alŭ călugărilorŭ predicatorĭ asupra ereticilorŭ din *Transilvania* şi Slavonia, în câtŭ dreptulŭ acesta a fostŭ acordatŭ de maĭ înainte călugărilorŭ minoriţĭ. Nr. 482. pag. 607.

1328. Papa *Ioanŭ XXII.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria, să procedeze cu blândeţe la strîngerea dişmelorŭ de la Cumaniĭ şi dela *Româniĭ,* carĭ se aŭ întorsŭ la religiunea catolică, ca nu cumva din causa acésta să se înstrăineze de biserica romană. Nr. 483 pag. 609.

1329. Regele *Carolŭ Robertŭ* dăruiesce comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ dóue moşiĭ ca recompensă pentru serviţiele şi virtuţile sale militarĭ. Nr. 484. pag. 609.

1329. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce drepturĭ şi libertăţĭ particulare colonielorŭ unguresc şi săsescĭ din *Maramureşŭ.* Nr. 485. pag. 611.

1330. Comunele *Rumanŭ* şi *Satulŭ-Comiteluĭ-latinŭ* (Ollasysponteleke) amintite ca dependenţiĭ ale castruluĭ Zalanţŭ din comitatulŭ Zipsŭ. Nr. 486. pag. 612.

1330. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe călugăriĭ predicatorĭ din Ungaria, să facă inquisiţiunĭ şi să estermineze pe *ereticiĭ,* carĭ se află pe la marginile regatuluĭ. Nr. 487. pag. 614.

1330. Regele *Carolŭ Robertŭ* ordónă capitululuĭ din Poşonŭ să cerceteze despre actele de violenţă, ce le aŭ comisŭ fiĭ şi vĕduva comiteluĭ *Chinezŭ.* Nr. 488. pag. 615.

1330. Un sasŭ, cu numele Martinŭ, apĕră în Ţéra românéscă pe regele *Carolŭ Robertŭ* cu scutulŭ sĕŭ de săgeţile *Românilorŭ.* Nr. 489. pag. 615.

1331. *Carolŭ Robertŭ,* conferesce diferite libertăţĭ coloniilorŭ străine (Saşilorŭ) din oraşulŭ Cluşŭ în Transilvania, ca recompensă pentru daunele, ce le-aŭ suferitŭ in timpulŭ espediţiuneĭ întreprinse în *Ţéra românéscă.* Nr. 490. pag. 616.

1331. Papa *Ioanŭ XXII.* felicită pe regele Ungarieĭ, fiindŭ-că a scăpatŭ de periculŭ, când óstea sa a fostŭ atacată pe neasceptate din nisce locurĭ ascunse. (Scrisórea acésta, după cum se vede, se rapórtă la resbelulŭ cu *Alexandru Basarabŭ,* voivodulŭ Ţereĭ românescĭ.) Nr. 491. pag. 617.

1331. Vĕduva şi fiĭ comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ vêndŭ luĭ Ionŭ Fodorŭ o parte din moşia lorŭ numită Milea. Nr. 492. pag. 618.

1332. Papa *Ioanŭ XXII.* concede luĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din tóte veniturile bisericescĭ din Ungaria, ca să pótă alunga de la frontiere pe *şismaticiĭ* şi necredincioşiĭ, carĭ facŭ incursiunĭ continue in regatulŭ seŭ. Nr. 493. pag. 618.

1332. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe nunţii apostolicĭ Berengarŭ şi Bonofato să predée regeluĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din veniturile bisericescĭ, ce se vorŭ strînge în Ungaria, ca să pótă alunga pe *şismaticĭ* şi pe necredincioşĭ de la frontierele regatuluĭ seu. Nr. 494. pag. 620.

1332. Papa *Ioanŭ XXII.* maĭ concede regeluĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din dişmele de 6 anĭ, ca să pótă apĕra regatulŭ sĕŭ în contra *şismaticilorŭ* şi necredincioşilorŭ. Nr. 495. pag. 621.

1332. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să ordineze pe călugărulŭ minoritŭ *Vitu, ca episcopŭ alŭ Milcovieĭ,* de óre-ce prin numirea acésta se póte spera, că episcopia Mil-

covieĭ, ruinată încă de pe timpulŭ Tătarilorŭ, să ajungă érăşĭ la starea sa de maĭ înainte. Nr. 496. pag. 622.

1332. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce că mergându în a. 1330 să visiteze Ţéra românéscă a fostŭ atăcatŭ de voivodulŭ *Basarabŭ* într'o pădure, în care luptă a căduţŭ Andreiŭ vicecancelariulŭ regeluĭ şi s'a perdutŭ totŭ odată sigilulŭ regatuluĭ. Nr. 497. pag. 623.

1332. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce despre resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu *Românulŭ Basarabŭ,* fiulŭ luĭ Tocomerŭ. Nr. 498. pag. 624.

1333. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce dreptulŭ de nobilitate maĭ multorŭ iobagĭ din Transilvania şi Ungaria, ca recompensă pentru luptele lorŭ eroice în resbelulŭ cu *Basarabŭ* voivodulŭ Românilorŭ. Nr. 499. pag. 626.

1333. *Tatarii* rógă pe Papa *Ioanŭ XXII.* să le trimită unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să-ĭ instrueze în credinţa creştină. Nr. 500. pag. 627.

1333. Unŭ *George,* amintitŭ ca archidiaconŭ catolicŭ alŭ *Maramureşuluĭ.* Nr. 501. pag. 628.

1334. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce luĭ Nicolae şi lui Ionŭ din comitatulŭ Vesprimŭ dreptulŭ de vamă în dóuĕ comune, ca recompensă pentru serviţiele, ce le a prestatŭ părintele lorŭ în resbelulŭ cu *Basarabŭ,* voivodulŭ Ţĕreĭ românescĭ. Nr. 502. pag. 628.

1334. Papa *Ioanŭ XXII.* proclamă resbelŭ sântŭ în contra *şismaticilorŭ* şi a Tatarilorŭ, carĭ ameninţă să facă nóue incursiunĭ în Ungaria. Nr. 503. pag. 630.

1344. Papa *Ioanŭ XXII.* concede iertarea pĕcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri în resbelŭ cu *şismaticiĭ* şi Tatariĭ, popóre, carĭ facŭ incursiunĭ continue în regatulŭ Ungarieĭ. Nr. 504. pag. 630.

1334. Niculae, fiulŭ luĭ *Danŭ,* adeveresce, că a primitŭ dela fii comiteluĭ *Dragŭ,* partea de avere, ce i se cuvenia soţieĭ sale. Nr. 505. pag. 631.

1334 *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce moşia Bura de lângă Tisa, luĭ Stefanŭ, notariuluĭ seŭ, care a fostŭ rănitŭ în lupta întêmplată în *Ţéra românéscă.* Nr. 506. pag. 632.

1335. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă donaţiunile, ce le făcuse maĭ înainte luĭ Toma, castelanuluĭ din Cioca, ca recompensă pentru serviţiele sale în luptele întêmplate cu *voivodulŭ Basarabŭ* din Ţéra românéscă. Intre martorĭ Dionisie, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 507. pag. 633.

1335. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă posesiunile magistruluĭ Stefanŭ, ale notariuluĭ seu, rănitŭ în lupta întêmplată în *Ţéra românéscă.* Nr. 508. pag. 635.

1335. *Ladislaŭ,* archiepiscopulŭ din Calocea, trimisŭ de regele Ungarieĭ să tracteze cu *voivodulŭ Bogdanŭ,* fiulŭ luĭ Micula, ca să descalece în ţéra unguréscă (în Bănatŭ.). Nr. 509. pag. 637.

1335. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce despre sigilulŭ regatuluĭ perdutŭ în *Ţéra românéscă,* cându a avutŭ resbelŭ cu voivodulŭ Basarabŭ. Nr. 510. pag. 638.

1335. Papa *Benedictŭ XII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să demoleze sinagoga jidovilorŭ din Poşonŭ, construită de nou lângă o capelă catolică. Nr. 511. pag. 639.

1336. Regele *Carolŭ Robertŭ* confirmă drepturile şi libertăţile *coloniilorŭ săsescĭ din oraşulŭ Cluşŭ* alŭ Transilvanieĭ. Nr. 512. pag. 640.

1336. Amintire despre moşia fiilorŭ luĭ Blaşŭ de lângă Târnave, astădĭ oraşulŭ *Blaşŭ.* Nr. 513. pag. 643.

1336. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, ordónă nobilimeĭ să nu împedece pe *iobagiĭ,* carĭ se vorŭ strămuta pe moşia Copandŭ, a capitululuĭ din Alba-Iulia, în Transilvania. Nr. 514. pag. 645.

1336. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă posesiunile luĭ Tatamirŭ, a vice-cancelariuluĭ seŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce le-a prestatŭ în luptele întêmplate în *Ţéra românéscă.* Nr. 515. pag. 645.

1337. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe *Alexandru,* regele Bulgarieĭ, ca să priméscă credinţa catolică. Nr. 516. pag. 647.

1337. Papa *Benedictŭ XII.* scrie episcopuluĭ din Agria, că doĭ călugărĭ apostaţĭ aŭ ocupatŭ şése mănăstirĭ catolice din Transilvania, din Ungaria şi din Banatŭ; şi în consecinţă 'lŭ învită să alunge din mănăstirĭ pe călugăriĭ aceştia şi să institue alţĭ monachĭ în loculuĭ lorŭ. Nr. 517. pag. 648.

1338. Papa *Benedictŭ XII* către împĕratuluĭ Tătarilorŭ, ca se tracteze cu bună-voinţă pe crestiniĭ din imperiuluĭ sĕŭ, şi să le permită a înfiinţa acolo biericĭ şi altare Nr. 518. pag 650.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* trimite patru călugărĭ minoriţĭ la *Tatarĭ*, ca să-ĭ convertéscă la credinţa catolică. Nr. 519. pag. 651.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* rógă pe împĕratuluĭ *Tatarilorŭ*, ca să permită călugărilorŭ minoriţĭ să predice credinţa catolică în imperiuluĭ sĕŭ. Nr. 520. pag. 653.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe călugărulŭ minoritŭ Ilie din Ungaria, să recomande luĭ *Tinibecŭ*, principeluĭ de corónă tătărescŭ, pe călugăriĭ minoriţĭ, carĭ aŭ fostŭ trimişĭ acolo. Nr 521. pag. 655.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* informéză pe regele Ungarieĭ, că a trimisŭ patru călugărĭ minoriţĭ la *Tatarĭ*, ca să propage credinţa catolică. Nr. 522. pag. 655.

1339. Papa *Benedictŭ XII* în urma plângereĭ regeluĭ Carolŭ Robertŭ din Ungaria concede iertarea păcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri în resbelŭ cu *şismaticiĭ* şi necredincioşiĭ, vecinĭ cu regatuluĭ Ungarieĭ. Nr. 523. pag. 656.

1340. Ungaria se turbură la faima, că *Tatariĭ* aŭ năvălitŭ în Polonia. Nr. 524. pag. 657.

1340 Papa *Benedictŭ XII.* concede espediţiune sântă, în contra *Tatarilorŭ* şi necredincioşilorŭ, carĭ ameninţă să atace regatulŭ Polonieĭ. Nr. 525. pag. 658.

1340. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe episcopiĭ din Polonia să predice espediţiune sântă în contra Tatarilorŭ şi a necredincioşilorŭ, carĭ ameninţă să atace regatulŭ Polonieĭ. Nr. 526. pag. 660.

1340 Scrisórea Papeĭ *Benedictŭ XII.* către *Usbecŭ* împĕratuluĭ Tătarilorŭ, ca să priméscă credinţa catolică, şi să înceteze de a maĭ face incursiunĭ în regatulŭ Polonieĭ şi alŭ Ungarieĭ. Nr. 527. pag. 661.

1340. Papa *Benedictŭ XII.* mulţămesce luĭ *Tinibecŭ*, principeluĭ de corónă tătărescŭ pentru favorurile, ce le a acordatŭ crestinilorŭ de acolo, şi-lŭ invită, ca să priméscă credinţa creştină. Nr. 528. pag. 663.

1340. Papa *Benedictŭ XII.* invită pe *Taydolu*, împĕratésa Tatarilorŭ, ca să priméscă şi dênsa religiunea catolică. Nr. 529. pag. 664.

1340. *Andreiŭ*, episcopulŭ catolicŭ din Orade construesce o biserică şi o mănăstire de călugăriţe în suburbea de acolo numită Veneţia. Nr. 530. pag. 665.

1341. Amintire despre treĭ *comune cu dreptŭ românescŭ* în Transilvania. Nr. 531. pag. 666.

1341. Documentŭ relativŭ la familia nobilă românéscă *Ciahulŭ* din comitatulŭ Crasneĭ. Nr. 532. pag. 667.

1341. Nobilimea din Satmarŭ şi din Ugocea adeveresce, că moşia Cisarŭ din comitatulŭ Crasneĭ este din vechime proprietate ereditară a familieĭ *Ciahulŭ*. Nr. 533. pag. 668.

1341. Maĭ multe *comune cu dreptŭ românescŭ* (villae olakales) în districtulŭ Valcăŭ din comitatulŭ Crasneĭ. Nr. 534. pag. 669.

1342. *Stefanŭ*, fiulŭ luĭ Dionisie, ca banŭ alŭ Severinuluĭ. Nr. 535. pag. 672.

1342. *Toma*, voivodulŭ Transilvanieĭ, concede nobililorŭ dreptulŭ, să judece singurĭ pe *iobagii* lorŭ, iar nobilimea să nu fiă supusă altorŭ judecătorĭ, de câtŭ numaĭ voivoduluĭ şi vice-voivoduluĭ. Nr. 536. pag. 673.

1342. Fiĭ fostuluĭ palatinŭ *Doşa*, din Ungaria, înfăţişézĕ treĭ miĭ de martorĭ, *românĭ*, ungurĭ şi cumanĭ, în procesulŭ lorŭ pentru moşia Ciolanŭ din Bihorŭ. Nr. 537. pag. 675.

1343. *Lucaciŭ,* fiulŭ luĭ Raicu, ocupă şépte sate dependente de castrulŭ Şimleu în comitatulŭ *Cărăşuluĭ.* Nr. 538. pag. 679.

1343. *Mănăstirea Cluşuluĭ* protestéză în contra nepoţilorŭ luĭ *Micula,* ca să nu usurpe posesiunea moşieĭ mănăstirescĭ, numită Ieghea. Nr. 539. pag. 679.

1343. Papa *Clemente VI.* proclamă espediţiune sânta în contra *Turcilorŭ,* carĭ aŭ făcutŭ incursiunĭ şi devastărĭ în maĭ multe ţinuturĭ crestine. Nr. 540. pag 680.

1343. Papa *Clemente VI.* decretéză espediţiune sântă în contra *Turcilorŭ,* carĭ aŭ devastatŭ maĭ multe ţinuturĭ crestine, şi impune o contribuţiune de a ḑecea parte pe veniturile bisericescĭ din tótă lumea, ca să pótă întîmpina cheltuelile espediţiuniĭ. Nr. 541. pag. 682.

1343. Benedictŭ Hemŭ din Bănatŭ se plânge în contra actelorŭ de violenţă ale *chinezuluĭ Brăcanŭ* din comitatulŭ Cărăşuluĭ. Nr. 542. pag. 687.

1344. *Chinezulŭ Dobrotă* din Bănatŭ prinde pe Michaiŭ iobagiulŭ luĭ Benedictŭ Hemŭ şi-lŭ duce legatŭ în comuna Sântă-Mariă. Nr. 543. pag. 687.

1344. Papa *Clemente VI.* învită pe episcopulŭ din Nitra să iée sub administraţiunea sa *mănăstirea grecéscă a S. Dimitrie* din diecesa Caloceĭ, de óră-ce egumenulŭ acesteĭ mănăstirĭ a muritŭ de ḑece anĭ, şi patriarchulŭ din Constantinopolŭ n'a numitŭ pe altulŭ în locŭ. Nr. 544. pag. 688.

1344. *Senatulŭ Veneţianŭ* trimite unŭ nunciŭ la Grigorie, comitele Corbavieĭ, ca să restitue luĭ Ionŭ Nelipciu *dóue cătune de Morlacĭ,* ce le-a ocupatŭ de la dênsulŭ pe nedreptŭ. Nr. 545. pag. 690.

1344. *Ludovicŭ I.* regele Ungarieĭ dispune, că de *competenţa tribunaluluĭ eclesiasticŭ* să se ţină în Transilvania tóte procesele, ce privescŭ căsătoriile, zestrea, dreptulŭ de succesiune alŭ femeilorŭ (quarta puellaris), persecuţiunile persónelorŭ din clerŭ, etc. Nr. 546. pag. 692.

1344. Consiliulŭ comuneĭ Ragusa ordónă a se face cercetare, dacă este adeverătŭ, că Petru din Narenta face greutăţĭ *Românilorŭ din Bosnia,* carĭ vinŭ să ducă sare din Ragusa. Nr. 547. pag. 694.

1344. *Românĭ din Bosnia* transpórtă sare dela Ragusa. Nr. 548. pag. 695.

1345. Papa *Clemente VI.* concede indulgenţe tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ merge să visiteze biserica Archangeluluĭ Michailŭ din *Alba-Iulia,* biserică aşeḑată in marginile crestinătăţiĭ, lângă Tatarĭ şi alţĭ necredincioşĭ. Nr. 549. pag. 695.

1345. Amintire despre *Satulŭ-mare-românescŭ* (Nogolahfalu) de lângă rîulŭ Sebeşŭ în Transilvania. Nr. 550. pag. 696.

1345. Papa *Clemente VI.* informéză pe Ludovicŭ regele Ungarieĭ, că maĭ mulţĭ *Românĭ* din Ungaria, Transilvania, Muntenia şi Sirmiu aŭ primitŭ credinţa catolică, şi alţiĭ sunt dispuşĭ ca să o primescă, din care causă a şi adresatŭ maĭ multe scrisorĭ luĭ *Alexandru Basarabŭ* şi altorŭ românĭ, principeluĭ Nicolae din Remetea, luĭ Vladŭ voivodulŭ din Bivinŭ, luĭ Stanislavŭ din Siprachŭ, luĭ Ambrosie voivodulŭ din Zopus, şi luĭ Nicolae voivodulŭ din Auginas. Nr. 551. pag. 697.

1345. Dreptulŭ de succesiune alŭ femeilorŭ în Transilvania. Infiarca ficelorŭ. Regele Ludovicŭ concede comiteluĭ Michaiŭ, ca în lipsa moscenitorilorŭ de sexŭ bărbătescŭ să-ĭ succedeze ficele în averea imobiliară. Nr. 552. pag. 698.

1345. Papa *Clemente VI.* prelungesce cu doĭ anĭ terminulŭ pentru începerea espediţiuneĭ cruciate asupra *Turcilorŭ.* Nr. 553. pag. 699.

DOCUMENTE.

I.

1199. Papa Inocentiu III, scrie luĭ Ioanițiu Domnulŭ Românilorŭ și alŭ Bulgarilorŭ, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ spre a se înforma despre intențiunile sale față cu biserica romană, și-lŭ rógă să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea și să informeze pe pontificele despre devotamentulŭ sĕŭ față cu biserica catolică.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Nobili viro Iohannitio etc. Respexit dominus humilitatem tuam et devotionem, quam erga Romanam ecclesiam cognosceris hactenus habuisse, et te inter tumultus bellicos et guerrarum discrimina non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter et misericorditer dilatavit. Nos autem, audito quod de nobili Urbis Romae prosapia progenitores tui originem traxerint, et tu ab eis et sanguinis generositatem contraxeris et sincere devotionis affectum, quem ad apostolicam sedem geris quasi hereditario iure, iampridem te proposuimus litteris et nuntiis visitare; sed variis ecclesie sollicitudinibus detenti hactenus non potuimus nostrum propositum adimplere: nunc vero inter alias sollicitudines nostras hanc etiam assumendam duximus, immo consumandam potius iamdudum assumptam, ut per legatos et litteras nostras te in laudabili foveamus proposito et in devotione sedis apostolice sondemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum archipresbiterum Grecorum de Brundusio ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in domino, ac per apostolica tibi rescripta mandamus, quatenus ipsum humiliter et devote recipiens, honorifice ac benigne pertractes, et per eum plenius nobis tuam devotionem exponas. Cum enim plene nobis per ipsum de sinceritate tui propositi et devotionis affectu constiterit, ad te proposuimus maiores nuntios vel legatos potius destinare, qui tam te quam tuos in apostolice sedis dilectione confirment, et te de benevolentia nostra efficiunt certiorem. Datum etc.

Reg. An. II, ep. 266. fol. 208.

Theiner, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium. I. pag. 11.

II.

1202. Ioaniţiu Domnulŭ Românllorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ mulţămesce Papeĭ Inocentiu III, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi comunică pontificeluĭ, că dênsulŭ cere maĭ întâiŭ coróna, după cum aŭ avutŭ predecesoriĭ seĭ împĕraţiĭ Petru şi Samuilŭ şi atuncĭ vorŭ împlini tóte dorinţele bisericeĭ romane.

Venerabili et sanctissimo patri summo pontifici, Ego *Caloiohannes* Imperator Bulgarorum et Blachorum, gaudium et salutem mando tibi. Notum facimus sanctitati vestre, quod nos accepimus vestras sacrosanctas litteras, quas nobis portavit religiosus archipresbiter Brundusinus, et nos reputavimus eas caras super omnem aurum et quemlibet lapidem pretiosum. Unde multas egimus gratias omnipotenti deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suam ineffabilem bonitatem, et respexit humilitatem nostram, et reduxit nos ad memoriam sanguinis et patrie nostre, a qua descendimus. Et nunc, sancte pater, tamquam bonus pastor et caput omnium fidelium christianorum filios sancte catholice et apostolice sedis congregare volens in unum, requisisti nos remotos filios secundum corpus. Et quamvis fratres mei beate memorie iamdudum (nuntios) voluerint mittere sanctitati vestre, non tamen ad vos pervenire propter multos nostros contrarios potuerunt: et nos similiter probantes semel, secundo et tertio ad vos dirigere, deducere non potuimus, quod optabamus, in fructum. Et nunc videntes, quod sanctitas vestra dignata est mittere imperio nostro tamquam proprii et dilectissimi filii, sicut amantisimo et desideratissimo patri mittimus misericordie vestre religiosum electum Brandizuberensem, fidelem nostrum presbiterum Blasium, una cum fideli nuntio vestro archipresbitero Brundusino, referentes vobis ex parte nostra gratiarum actiones et amicitiam et servitium sicut patri spirituali et summo pontifici. Sanctissime pater, significastis nobis per sacras litteras vestras, quod nos significaremus vobis, quid ab ecclesia Romana petamus. Hoc autem petit imperium nostrum ab apostolica sede, ut nos simus in ecclesia Romana sicut matris filialitate firmati. In primis petimus ab ecclesia Romana, matre nostra, coronam et honorem tamquam dilectus filius, secundum quod imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel et alii, qui eos imperio precesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est sanctitati vestre nobis istud implere, quicquid imperio nostro duxeritis iniungendum, illud ad honorem dei et ecclesie Romane complebitur. Nec miremini, quod nuncius vester cito non rediit, quia nos suspicati fuimus aliquid contra eum, quia multi venerunt in imperium nostrum nos decipere cogitantes, sed nos ab omnibus bene nobis novimus precavere: sed nos pro eo testimonium recepimus Pretaxtati, et ei acquievimus. Verum si placet vobis, sanctissime pater, mittite nobis magnos nuncios, de quibus nobis per vestras litteras inti-

mastis, et istum destinate cum eis et tunc certificabimur de prima missione pariter et secunda. Det vobis dominus multos annos.

Reg. An. V. ep. 115. fol. 33.

Theiner, Vetera Monumenta Slav. merid. I. pag. 15. — Scrisórea acésta, după cum ne comunică Theiner, a fostŭ maĭ ântâiŭ tradusă din limba bulgară în limba grécă, şi apoĭ din limba grécă în limba latină. (Litterae Caloioannis domini Bulgarorum et Blachorum missae domino Innocentio papae III. translatae de Bulgarico in Graecum et de Graeco postea in Latinum).

III.

1202. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ *Ioaniţiu* domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că regiĭ de maĭ înainte aĭ Bulgarieĭ încă primise credinţa catolică şi ceruse dela Papa să le trimită unŭ cardinalŭ ca mitropolitŭ. Din acéstă causă, pontificele trimite la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ ca să îndrepteze starea bisericilorŭ de acolo, şi invită pe Ioaniţiu să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea, şi să asculte de consiliele sale. 1202.

Innocentius episcopus etc. Nobili viro Caloiohanni domino Bulgarorum et Blachorum etc. Apostolica sedes, cui licet immeriti presidemus, evangelici verbi memor, quo beato Petro Apostolorum Principi et cuilibet successorum eius intelliget esse dictum : Si diligis me, pasce oves meas ; ut pure dilectionis affectum habere circa dominum se ostendat, oves eius pascere satagit, et in unius ecclesie gremio remotas etiam congregare, ut sit unum ovile et unus pastor. Cum enim mater sit omnium generalis, ut circa filios matris exhibeat lenitatem, convocare ipsos et congregare conatur in unum, sicut gallina congregat pullos suos, et eos tum per legatos, tum per litteras suas visitat, ut et pastor suas oves agnoscat, et cognoscant oves ovile pariter et pastorem. Hoc igitur attendentes iam pridem nobilitatem tuam per nuntium et litteras nostras duximus visitandam, ut intellecto devotionis affectu, quem habes ad Romanam ecclesiam matrem tuam, maiores ad te nuntios postmodum mitteremus, qui tam te, qui ex nobili Romanorum prosapia diceris descendisse, quam degentem sub te populum verbo pascerent et exemplo, et de benevolentia et gratia sedis apostolice redderent certiorem. Et licet de nuntio nostro primum tua nobilitas dubitarit, sciens quod angelus Sathana interdum se in lucis angelum transfigurat, intellecta tamen postmodum per nobilis viri Pretaxtati testimonium veritate, benigne ac honorifice ipsum recipere procurasti, sicut transmisse ad nos tue littere continebant. Rescripsisti autem nobis per eum et humiliter intimasti, quod litteras nostras reputaveras pretiosas super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum, et deo gratiarum exolveras actiones, quod te dignatus fuerat visitare. Addidisti etiam, quod licet inclite recordatio-

nis fratrum tuorum secutus exemplum, semel, secundo et tertio ad nos nuntios dirigere temptavisses, non potueras tamen quod desideraveras adimplere : sed nunc per nostras litteras confortatus B. presbiterum, Brandiburznensem electum, cum nostro nuntio destinabas, quamvis idem electus ad nos propter viarum discrimina non potuerit pervenire. Petisti vero humiliter, ut coronam tibi ecclesia Romana concederet, sicut illustri memorie Petro, Samueli et aliis progenitoribus tuis in libris tuis legetur concessisse. Nos ergo, ut super hoc maiorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter, ex quibus evidenter comperimus, quod in terra tibi subiecta multi Reges fuerant coronati. Preterea continebatur in eis, quod tempore bone memorie Nicolai pape predecessoris nostri Rex Bulgarorum, ad quorum consulta sepissime respondebat, cum toto Regno sibi commisso ad predicationem eius fuerat baptizatus, et Rex ipse ab eo Archiepiscopum postularat. Legatus quoque Michaelis Regis Bulgarici cum donis Regalibus Adriano pape predecessori nostro regias litteras presentarat, et postularat ab eo, ut aliquem ex Cardinalibus in Archiepiscopum eligendum dirigeret, quem post approbationem eorum ad sedem apostolicam remeantem ipse postmodum consecraret. Cumque idem Adrianus illuc cum duobus episcopis quendam subdiaconum direxisset, Bulgari corrupti donis Grecorum et promissionibus circumventi, Romanis eiectis, Grecos presbiteros receperunt. Licet igitur tante memoria levitatis nos usque adeo induxerit ad cautelam, ut nullum ex fratribus nostris, Cardinalibus scilicet, presentialiter ad tuam presentiam mitteremus, nichilominus tamen dilectum filium I. capellanum et familiarem nostrum apostolice sedis legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri sue religionis et probitatis obtentu inter capellanos nostros specialis dilectionis in domino brachiis amplexamur, ad te duximus destinandum : cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad spiritualia corrigat, que corrigenda cognoverit, et statuat, que secundum deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque Archiepiscopo terre tue palleum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, destinamus, et iuxta formam, quam sub bulla nostra dirigimus, conferendum. Eidem quoque legato nostro dedimus in mandatis, ut si qui forsan in terra tua promovendi ad ordines fuerint, vel in episcopos consecrandi, per vicinos catholicos dumtaxat episcopos et ordinandos ordinet et consecret consecrandos. Mandavimus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus tuis ab ecclesia Romana collata tam per libros veteres quam alia documenta inquirat diligentius veritatem, et de omnibus tecum tractet, que fuerint pertractanda, ut cum per ipsum et nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores, consultius et maturius, prout procedendum fuerit, procedamus. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur in domino, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram benigne suscipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens, et ab universa Bulgarorum et Blachorum ecclesia recipi faciens et servari. Expedit enim tibi tam ad temporalem gloriam quam salutem eternam, ut sicut genere, sic sis etiam imitatione Romanus, et populus terre tue, qui de sanguine Romanorum se asserit descendisse, ecclesie Romane instituta se-

quatur, ut etiam in cultu divino mores videantur patrios redolere. Datum Laterani v. Kalendas Decembris (Pontificatus nostri Anno Quinto).

Reg. An. V. ep. 116. fol. 33.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 16.

IV.

1202. Vasile mitropolitulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ scrie Papeĭ Inocenţiu III, cât s'a bucuratŭ de multŭ, că pontificile a trimisŭ la dênsiĭ unŭ legatŭ apostolicŭ şi rógă pe papa să împlinéscă cererile împeratuluĭ Ioanițiu, fiindŭ că este unŭ barbatŭ demnŭ şi devotatŭ bisericeĭ romane dimpreună cu întregŭ imperiulŭ seu.

Honoratissimo et sanctissimo summo Pontifici et Papae, Ego *Basilius* indignus Archiepiscopus Sanctitatis vestre et pastor de Zagora, salutem, gaudium et adorationem merito vobis tamquam patri nostro speciali. Quamvis non possimus nos corporaliter adorare, vos tamen spiritualiter adoramus, notificantes sanctitati vestre, quod cum nos vidimus missum a vobis Dominicum archipresbiterum Brundusinum, deo gratias egimus, qui non despexit nos humiles et indignos servos suos exurientes et sitientes gratiam et benedictionem sancte catholice et apostolice ecclesie: quia domini nostri Imperatores et nos voluimus a multis annis mittere ad vos, sed non potuimus, et nunc per voluntatem omnipotentis dei et vestre sanctitatis, quia misistis domino nostro Imperatori orationem et benedictionem, valde bene fecistis. Nos autem hec ab Imperatore dicentes, qui nos fecit vocari, levavimus manus ad celum cum universo populo sic dicentes: Memor fuit dominus nostri, quod nos non cogitavimus. Unde nos omnes, parvi et magni sicut boni filii rogamus vos sicut bonum patrem, ut dominus noster Imperator, quod petit a vobis, obtineat, quia dignus est hoc obtinere, quia ipse ac totum Imperium eius bonam devotionem ad ecclesiam Romanam habent, tamquam heredes descendentes a sanguine Romano. Iterum rogamus sanctitatem vestram, quod sint vobis recommendati filius et socius noster Blasius presbiter, electus civitatis Brandizuberensis, una cum fidelissimo nuncio vestro D. archipresbitero Brundusino, quia eis commisit dominus noster Caloiohannes Imperator sua secreta, et quod isti dixerint vobis et nostre littere, firmum habeatis: et precamur sanctitatem vestram, quod festinetis vestros nuncios destinare, quia tunc de missione vestra erimus certiores. Concedat vobis dominus multos annos.

Reg. An. V. ep. 117. fol. 34.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 17.

V.

1202. Papa Inocentiu III scrie luĭ Vasile, mitropolitulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ, că a trimisŭ la Ioaniţiu unŭ legatŭ apostolicŭ ca să îndrepteze starea bisericilorŭ de acolo, şi invită pe mitropolitulŭ Vasile să recunóscă primatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ şi să remână constantŭ în devotiunea sa faţă cu biserica Romeĭ.

Innocentius etc. ...Archiepiscopo de Zagora etc. Quia nobis in beato Petro Apostolorum principi intelligimus esse dictum: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos; cum ab innumeris sollicitudinibus, que nobis incumbunt, ad tranquillitatem convertimur nostre mentis, remotos etiam fratres et coepiscopos nostros, quos etsi habeamus absentes corpore, presentes tamen spiritu reputamus, confirmamus in his, que ad salutem eorum et ecclesie pertinent unitatem, ut sicut sunt in partem sollicitudinis evocati, sic etiam nostris monitis roborentur. Sane cum unum sit ecclesie corpus, iuxta illud Apostoli: Omnes unum corpus sumus in Christo; extimari non debet in uno corpore capita esse plura, sed is dumtaxat post dominum intelligendus est ecclesie dei caput, quem Ihesus Christus dominus noster Vicarium sibi substituit, et caput etiam nominavit, dicens ad Petrum: Tu vocaberis Cephas, quod et Petrus interpretatur et caput. Sane cum ei dominus pascendas commiserit oves suas, Pasce, inquiens, oves meas, ab ovili Christi, quod est ecclesia, extraneum se demonstrat, qui caput eum habere noluerit et pastorem. Nos ergo, quos dominus licet immeritos vicarios suos esse voluit et Apostolorum principis successores, ut paterne dilectionis affectum circa Bulgarorum et Blachorum ecclesiam, que a Romanis etiam secundum carnem et sanguinem descendisse dicitur, per effectum operis monstraremus, iampridem dilectum (fil.) ... archipresbiterum Brundusinum ad dilecti filii nobilis viri Caloiohannis domini Bulgarorum et Blachorum presentiam duximus destinandum, qui tam ipsum quam degentem sub eo populum christianum in devotione sedis apostolice roboraret, et nos de puritate fidei et sinceritate dilectionis ipsius rediens redderet certiores. Gaudemus autem et tuam prudentiam in domino commendamus, quod apostolice sedis magisterium recognoscens scripsisti gratiam et benedictionem sancte catholice et apostolice ecclesie te sitire, ac deo gratiarum actiones egisse, quod predictus nobilis nostris meruerat litteris visitari. Volentes igitur adhuc plenius te ac ecclesiam tibi commissam ecclesiastica unitate ac devotione sedis apostolice roborare, dilectum filium Iohannem etc. ut in litteris videlicet missis Caloioanni usque amplexamur, ad te ac nobilem memoratum duximus destinandum, cui etiam commisimus vices etc. conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attente, per apostolica scripta mandantes, quatenus Magisterium et Primatum sedis apostolice recognoscens in nostra et ecclesie Romane devotione persistas, et legatum ipsum sicut personam nostram benigne recipias etc. servari, ut qui a Romanis traxerunt originem, ecclesie Romane instituta sequantur. Noveris

autem, quod eidem legato nostro dedimus in mandatis, ut si qui forsan in provincia tua etc. procedamus. Datum Laterani v. Kalendas Decembris.

Reg. An. V. ep. 119. fol. 34.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 17.

VI.

1202. Principele Belotă din imperiulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ scrie Papeĭ Inocenţiu III, cât s'a bucuratŭ de multŭ că pontificele a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ la dênsiĭ, şi rógă pe papa, ca să-lŭ primêscă şi pe dênsulŭ în sînulŭ bisericeĭ romane, dimpreună cu întrégă familia sa.

Ego *Bellota* princeps nimis peccator adoro maiorem sanctitatem vestram superexaltatam universo mundo. Facimus tibi notum, quod, veniente ad nos nuntio vestro archipresbitero Dominico, et referente ad nos de sanctitate et oratione vestra, valde grata habuimus. Et ego saluto ex parte dei maiorem sanctitatem vestram, et peto orationem vestram et benedictionem sanctitatis tue, ut ego debeam esse participes et uxor, filii mei et tota domus mea gratie ecclesie Romane. Et quicumque primum per nos transierit, nobis deferat scripta vestra et vestram benedictionem, ut in vestris orationibus confirmemur.

Reg. An. V. ep. 118. fol. 34.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 18.

VII.

1202. Papa Inocenţiu III respunde principeluĭ Belotă, că se bucură pentru devotiunea sa faţă cu biserica romana, şi-lŭ rógă ca să primêscă pe legatulŭ apostolicŭ cu tótă onórea.

Innocentius episcopus etc. Nobili viro Bellote Principi ... uxori et filiis eius etc. Recepimus litteras, quas per dilectum filium ... archipresbiterum Brun-

dusinum vestra nobis nobilitas destinavit, benignitate, qua decuit, et que significastis per eas, intelleximus diligenter. Gaudemus autem in domino et vestre nobilitatis prudentiam commendamus, quod circa nos et Romanam ecclesiam pure geritis devotionis affectum, et benedictione nostra muniri petitis et orationibus adiuvari. Monemus igitur nobilitatem vestram et exhortamur attentius et per apostolica scripta mandamus, quatenus in nostra et apostolice sedes devotione humiliter presistentes, dilectum filium I. capellanum et familiarem nostrum, apostolice sedis legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri sue religionis et probitatis obtentu inter ceteros capellanos nostros specialis dilectionis in domino brachiis amplexamur, benigne recipere ac pertractare honorifice procuretis. Nos enim habentes vos in visceribus caritatis, oramus ad dominum, ut sic per bona temporalia tribuat vos transire, quod tandem obtineatis eterna. Datum Laterani v. Kalendas Decembris.

Reg. An. V. ep. 120. fol. 34.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 18.

VIII.

1202. Unŭ satŭ latinŭ (vicus Latinorum) amintitŭ ca suburbie a oraşuluĭ Strigonŭ.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Emericus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Bulgarieque Rex in perpetuum. In conspectu conditoris omnium acceptum fore credimus, dum ea, que sacris locis priores donauerunt, posteri seruent perhempniter, et suis amplient donatiuis. Proinde notum facimus vniuersis, quod nos domini Bele quondam Regis Hungarie pie recordacionis, patris nostri karissimi donacionem, quam de tributo fori Strigoniensis ob remedium sue salutis Capitulo Strigoniensis Ecclesie et fratribus in ea Deofamulantibus fecerat suis litteris mediantibus, ratam habemus atque firmam, et perpetuo confirmamus; et insuper uolentes elemosinam nostram addere perpetuam, ut per hoc a Domino brauium salutis eterne consequamur; locum eiusdem fori Strigoniensis, de consilio Prelatorum et Baronum Regni nostri, cum fundis, areis, terra et edificijs, a portu Danubij minoris, ubi pisces in uiauarijs seruantur, uersus orientem directe usque terminum fosse, et abhinc versus lacum aque calide usque ad portum magni Danubij, eidem Ecclesie Strigoniensi, et fratribus residentibus in eadem, dedimus, donauimus et contulimus perhempniter possidendum, cum pleno doimnio tenendum et habendum, tali modo, quod hospites in eadem terra et loco nostre donacionis residentes sint distincti a *uico Latinorum*, et nullo iure in ipso

uico residentibus, debeant subiacere; prout in alijs litteris nostris plenius continetur. Sed quia quedam terra vduornicorum nostrorum Strigoniensium, in medio circa ecclesiam Sancti Laurencij remanebat, ipsam ad peticionem venerabilis patris Job Archiepiscopi Strigoniensis, dilecti et fidelis nostri, predictis fratribus intuitu fidelitatis eorum, et pro nostra ac eiusdem patris nostri salute sempiterna, donauimus perhempniter possidendam, ne predicti vduornici nostri habeant aliquando causam, ipsos fratres perturbandi. Cuius terre quantitas et situs taliter distinguitur; videlicet a parte orientali est via, qua itur ad portam; a parte septemtrionali fossatum usque ad Danubium minorem; a parte vero meridionali, locus fori infra ecclesiam Sancti Nicolai, tendens vsque ad Danubium minorem, vbi pisces seruantur et uenduntur. Vt igitur hec nostra donacio perpetuam obtineat firmitatem, presentes litteras nostro fecimus sigillo roborari. Datum per manus Desiderij Prepositi Scybiniensis, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo secundo, Regni autem nostri sexto. Venerabili Job predicto Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Saul Colocensi Archiepiscopo; Kalano Quinque Ecclesiensi, Vgrino Iauriensi, Adriano Transiluano, et alijs Episcopis Ecclesias Dei gubernantibus; Myke Palatino et Bichoriensi Comite; Nicolao Vayuoda; Benedicto Bachiensi, Tiburcio Budrugiensi, Thoma Scepusiensi, et Both Musuniensi Comitibus, et alijs Comitatus nostros tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae historica. Diplomataria. Tom. XI. 224.

IX.

1203. Legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ Ioanŭ de Casamaris scrie Papeĭ *Inocenţiu III.* că legaţiĭ mareluĭ domnŭ *Ioaniţiu* aŭ sositŭ la regele Ungarieĭ, şi se va duce cu acestia la Ioaniţiu, fiindŭ că după cum aude dênsulŭ este devotatŭ biserice romane. 1203.

. . . . . Tractato negotio illorum quondam Patarinorum in Bosna, sicut iampridem scripsi sanctitati vestre, fui in Ungaria aliquantis diebus ex voluntate regia. Interim autem nuntii illius magni viri Caloiohannis venerunt ad Regem, cum quibus deo duce spero me ire ad ipsum, et christianissimus Rex fecit eos super evangelia iurare in ecclesia coram altari, quod me securum usque ad presentiam eius deducerent. Confido autem in domino, quod sequenti die, quod erit festum beati Barnabe, incipiemus iter, vestris nos orationibus comitantibus et subsequente benedictione. Dicitur vero a multis et ab ipso Rege, quod devotionem habeat ille ad Romanam ecclesiam, et isti, qui mecum sunt, modo firmiter asserunt et affirmant. Unde recepi securitatem, quod si voluerit mittere

nuntios ad sanctitatem vestram in eundo et redeundo nullam per totum Regnum Ungarie, et amicitie ipsius et parentele lesionem patientur.

Noveritis preterea, quod in Regno Bani Culini de Bosna non est nisi unus episcopatus, et episcopus modo mortuus est. Si posset fieri, quod aliquis Latinus ibi poneretur, et aliqui etiam ibi tres vel quatuor crearentur novi, non modicum exinde utilitati accresceret ecclesiastice, quia Regnum est ipsius ad minus dietarum decem et plus.

Ad hoc sciat sanctitas vestra, quod nobilis mulier Sibilia, uxor quondam potestatis Constantinopolitani, in ultima voluntate de dote sua legatum reliquit Romane ecclesie: dicit quidam presbiter, quem inveni in Ungaria, viginti millia perparorum, quod verum videtur, quia ipsa proprio suo michi retulit ore, quod totam dotem suam volebat vobis et ecclesie Romane delegare: quod idcirco significandum duxi, ut si contingit illuc mittere legatum, et viderit expedire, debeat vestra auctoritate fultus requirere et viriliter repetere.

Reg. An. VI. ep. 140. fol. 80.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 19.

X.

1203. 1203. *Ioaniţiu,* Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, scrie Papeĭ *Inocenţiu III.* că Greciĭ îndată ce aŭ aflatŭ despre intenţiunile sale, aŭ trimisŭ la dênsulŭ pe patriarchulŭ din Constantinopolŭ, şi i-aŭ promisŭ că-lŭ încoronézĕ ca împeratŭ şi-ĭ vorŭ da unŭ patriarchŭ, însă dênsulŭ voiesce să remână devotatŭ bisericeĭ romane, şi rógă pe pontificele, ca să-lŭ încoroneze ca împĕratŭ şi să-ĭ concédă unŭ patriarchŭ.

KALOIOHANNES Imperator Bulgarorum, Sanctissimo domino fidei Christianorum ab oriente usque ad occidentem Patriarche Pape Romano. Ego cartam mitto tibi, gaudens si nuntius meus inveniet te sanum et letum cum omnibus, qui sunt tecum, et omnibus consanguineis et amicis tuis. Ego sanus sum per virtutem domini et beate Virginis, et per orationes sanctorum Petri et Pauli apostolorum, et per sanctas orationes tuas. Intelligo ego Kaloiohannes Imperator Bulgarorum, quod tu habes potestatem [1]) a deo ligandi et solvendi, sicut habuit beatus Petrus apostolus, cui dixit dominus: Quodcumque ligaveris super terram etc. sic tibi contulit deus gratiam istam: unde, quem ligaveris, ligatus est, et quem solveris, solutus. Notum facio sanctitati tue, quod elapsi sunt sex anni, quod ego semel, secundo et tertio misi ad vos, sed nuntii mei

[1]) La Theiner: potestas.

non potuerunt ad sanctitatem tuam accedere et proponere verbum meum, et referre michi consolationem tuam. Inspiravit dominus sanctitatem tuam ut mitteret michi Dominicum archipresbiterum Brundusinum, per quem intellexi, quod non es oblitus mei servi tui: quem honoravi sicut hominem tuum, et dedi ei litteras, quas tue sanctitati deferret, quas utrum attulerit, vel non attulerit, deus novit. Ex quo sciverunt istud Greci, miserunt michi Patriarcham, et Imperator: Veni ad nos, coronabimus te in Imperatorem, et faciemus tibi Patriarcham, quia imperium sine Patriarcha non staret; sed ego non volui, immo recurri ad sanctitatem tuam, quia volo esse servus sancti Petri et tue sanctitatis. Et sciat sanctitas tua, quod ego misi ad te Archiepiscopum meum cum omni ordinatione et pecunia et pannis sericis, cera et argento, equis et mulis, ut adoret sanctitatem tuam pro me servo tuo: et rogo per orationes beati apostoli Petri et per sanctas orationes tuas, ut tu mittas cardinales quibus precipiat sanctitas tua [1]) ut me coronent in Imperatorem, et in terra mea faciant Patriarcham, ut sim servus tuus tempore vite mee.

Ad hec noverit sanctitas tua, quod ego Archiepiscopus Basilius veniebam cum ista pecunia adorare sanctitatem tuam, et usque ad Durachium perveni, ubi vidi nuntios Comitis Walterii mecum pariter congaudentes, et disponentes mecum pariter transfretare: sed Grecus, qui veniebat cum illis, non permisit me transire cum illis, habito Consilio Ducis Durachii, asserens, quod molestum Imperatori existeret, si transirem. Quo audito, archidiaconus et clerici Latinorum, qui sunt Durachii, consulerunt similiter, ne transirem, et si aliter agerem, res amitterem et personam. Unde misi ad te bonos homines et fideles Imperatoris, Sergium comestabulum [2]) et Constantinum presbiterum, quibus iniunctum est, ut tibi veritatem proponant. Inspiret tibi dominus, ut bene te super hoc servitio intromittas.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 20

Reg. An. VI. ep. 142. fol. 81.

XI.

1203. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Vasile, mitropolituluĭ din Têrnova, şi luĭ *Ioaniţiu, Domnuluĭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ,* cătŭ de multŭ s'a bucuratŭ, că dênşiĭ recunoscŭ primatulŭ bisericeĭ romane, şi rógă pe mitropolitulŭ Vasile să căletoréscă până la Roma, ca să informeze maĭ de aprópe pe pontificele despre coróna, ce o conferise scaunulŭ apostolicŭ predecesorilorŭ luĭ Ioaniţiŭ. 1203.

Innocentius episcopus etc. B. Archiepiscopo de Zagora etc. Receptis litteris, quas sub nomine nobilis viri Caloiohannis domini Bulgarorum per di-

[1]) La Theiner lipsescŭ cuvintele dın codicele originalŭ: ut tu mittas — sanctitas tua.
[2]) Ibid. comestabularium.

lectum filium Constantinum presbiterum, et Sergium comestabulum tua nobis fraternitas destinavit, letitiam suscepimus pleniorem, intelligentes ex eis, quod ambo pariter recte de clavibus ecclesie sentientes, ecclesie Romane primatum ac nobis ligandi et solvendi recognoscitis potestatem et magisterium ecclesiastice discipline. Intelligentes etenim, quod nobis non solum in beato Petro est dictum a domino: Tibi dabo claves regni celorum, et quodcumque ligaveris super terram etc. sed nobis etiam dicitur in propheta: Ecce constitui te hodie super gentes et regna, ut destruas et dissipes et disperdas, edifices et plantes; a nobis petitis et regium diadema et Patriarchalis preminentiam dignitatis, cum idem nobilis auctoritate nostra sibi velit coronam imponi, et in terra sua per nos institui Patriarcham. Nos autem iamdudum, ut de ipsius et subiectorum eius devotione ac statu terre possemus effici certiores, cum non velimus simpliciter sed obtemus[1]) etiam, ut sicut descendit ex nobili prosapia Romana, sic etiam ecclesie Romane instituta sequatur, et ab ea magisterium catholice fidei et honoris sui suscipiat incrementum, dilectum filium Dominicum archipresbiterum Brundusinum ad eiusdem nobilis duximus presentiam destinandum. Illo quoque cum litteris eiusdem domini Bulgarorum, tuis etiam et Bellote principis ad sedem apostolicam redeunte, de predictis certiores effecti dilectum filium I. Capellanum nostrum ecclesie Romane legatum ad eum duximus destinandum, plena ei facultate concessa, ut in tota terra ipsius quoad spiritualia corrigeret, que corrigenda cognosceret, et statueret, que forent secundum dominum statuenda. Per ipsum quoque uni Archiepiscoporum terre ipsius palleum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, duximus destinandum, mandantes eidem, ut siqui forsan in terra illa promovendi ad ordines essent, vel in episcopum consecrandi, per vicinos catholicos dumtaxat episcopos in ordinandorum ordinatione et consecratione consecrandorum procedere non tardaret. Eidem etiam dedimus in mandatis, ut de corona progenitoribus nobilis sepedicti ab ecclesia Romana collata inquireret diligentius[2]) veritatem, et tractaret de omnibus cum eodem, que cognosceret pertractanda, ut per ipsum tandem et nuntios eiusdem nobilis de omnibus redditi certiores, consultius et maturius super hoc procedere valeamus. Nuper autem idem legatus noster nuntiis eiusdem nobilis obviavit ad carissimum in Christo filium nostrum H. Illustrem Regem Ungarie destinatis, cum quibus ad eorum dominum sine mora se asseruit profecturum.

Licet igitur predictos Constantinum presbiterum et Sergium comestabulum[3]) ad presentiam nostram duxeris destinandos, quia tamen tibi specialiter memoratus nobilis veniendi ad nos laborem imposuit, et onus sue legationis iniunxit, monemus fraternitatem tuam et exhortamur attentius, et per apostolica tibi[4]) scripta mandamus, quatenus si unquam fieri potest, familie[5]) ac equitaturarum multitudine, si oporteat, derelicta, nostro te conspectui representes. Credimus etenim, quod usque adeo per te certificabimur super hiis, de quibus volumus effici certiores, quod non oportebit nos forsitan predicti legati reditum

[1]) Theiner: optamus.
[2]) Ibid. concessa inquiret diligenter.
[3]) Ibid. comestabularium.
[4]) Ibid. Remasŭ afară: tibi.
[5]) Ibid. familia.

expectare, immo nostrum tecum poterimus destinare legatum, per quem desiderio et petitioni domini Bulgarorum plenius satisfiet. Studeas igitur in Apuliam navigare, quoniam exinde ad presentiam nostram te faciemus secure conduci, et vel aliunde per mare vel terram ad partes tuas sub securo conductu remitti, ut te non oporteat de reditu dubitare Datum Ferentini IIII. Idus Septembris, Pontificatus nostri Anno Sexto.

In e. fere m. Nobili viro Kaloiohanni domino Bulgarorum usque in finem. Cum ergo Archiepiscopus ipse ad nos accesserit, ut speramus, petitionibus tuis et eius, quantum cum deo et honestate nostra poterimus, annuemus, utpote qui proponimus tam te quam populum tue iurisdictioni commissum, et in fide confirmare catholica, et in devotione sedis apostolice radicare, ac honorare personam tuam sicut ecclesie filium specialem. Ad hec Nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, quatinus cum dilecto filio nobili viro Wlco pacis studeas federa reformare, ne occasione discordie terra tua vel eius incurrat irreparabile detrimentum. Datum ut supra.

Reg. An. VI. ep. 143. fol. 81.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 21.

XII.

1203. *Cruciaţiĭ* din Francia şi Veneţia informéză pe Papa Inocenţiu III. că aŭ cuceritŭ *cetatea Constantinopolului.* 1203.

Quanta fecerit nobis Dominus, immo non nobis, sed nomini suo quantam dederit gloriam hiis diebus, quanta possumus brevitate perstringimus, ipso praenotantes initio, quia, ex quo urbem transgressionis exivimus (sic enim Jaderam nominamus, cujus excidium vidimus, dolentes quidem, et necessitate compulsi), nihil inter nos ordinatum esse meminimus, quod communiter ad utilitatem pertineret exercitus, quin illud in melius providentia Divina mutaverit, sibique totum vindicans, stultam fecerit sapientiam nostram. Hinc est, quod eorum, quae facta sunt apud nos gloriosa, omnem a nobis gloriam jure repellimus, quippe qui operis adhibuimus parum, consilii nihil. Unde necesse est, ut, si quis ex nobis voluerit gloriari, in Domino glorietur, non in se, vel in altero. Foedere igitur Jadere confirmato, cum Illustri Constantinopolitani quondam Imperatoris Isaachii filio Alexio, cum victualibus omnibus et rebus egentes terrae Sanctae videremur gravamen potius illaturi, sicut et alii ex nobis, qui nos precesserant, quam juvamen aliquod allaturi, nec terre Sarace-

norum in tanta egestate nos crederemus applicare potentes, verisimilibus quidem rumoribus et argumentis inducti, quod dicti Alexii suspiraret adventum Regie pars potior civitatis et pondus Imperii, quem electione concordi cum sollempnitate debita Imperiali diademate sublimasset, contra consuetum ordinem temporis, aura favente, obedientibus Domino ventis, et mari, ad urbem Regiam preter omnem spem prospere applicuimus et in brevi. Sed nec adventavimus improvisi, qui usque ad sexaginta millia equitum, preter pedites, in urbe reperimus, et transilientes loca tutissima, pontes, turres et flumina, sine damno nostrorum, terra et mari obsedimus civitatem et tyrampnum pariter, qui, comisso in fratrem parricidio, fasces Imperii diutina incubatione polluerat. Preter igitur omnium opinionem universorum civium mentes contra nos invenimus obfirmatas, nec aliter contra dominum suum civitatem muris et machinis observatam, quam si adventasset populus infidelis, qui loca Sancta polluere et religionem proponeret inexorabiliter evellere Christianam. Imperii siquidem crudelissimus incubator, domini sui et fratris Imperatoris orbator et proditor, quique eundem carcere perpetuo sine crimine condempnasset, idem filio ejus illustri facturus Alexio, si non eundem a manibus ejus felix eripuisset exilium, prehabita in populo detestabili concione, potentes simul et plebem sermonibus adeo infecerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antique Latinos assereret adventare, qui Romano Pontifici locum et gentem restituere properarent, et Latinorum legibus Imperium subjugare. Hec profecto res sic omnes contra nos animavit pariter et armavit, ut contra nos et exulem nostrum viderentur omnes pariter conjurasse. Sepius ergo per nuntios nostros, imino per ipsum exulem nostrum, et Barones nostros a civibus postulantes audiri, nec adventus nostri causam, nec petitionis modum potuimus explicare; sed quotiens terra vel mari stantibus in muro sermones obtulimus, totiens retulimus tela pro verbis. Considerantes igitur, quod preter spem nostram cuncta contingerent, in eum statum necessitatis impacti, ut statim necesse haberemus aut perire aut vincere, cum obsidionem ipsam nulla ratione in quindecim dies protelare possemus, quos victualium omnium incredibilis urgeret angustia, non ex desperatione quidem, sed inspirata quadam securitate Divinitus suspirare cepimus ad bella, paucissimi (promptissimi) periculis non audacter opponere, et incredibiliter in omnibus obtinere, ad conflictum etiam campestrem sepius ordinati, inestimabilem multitudinem fuga in urbe ignominiosa conclusimus. Aptatis igitur interim terra et mari bellicis instrumentis, die obsidionis octavo violenter civitas introitur, grassatur incendium, disponit in campo contra nos acies Imperator, et paratis nobis excipere venientem, constantiam nostram cum paucitate miratus, ignominiose frena reflectit, in urbem retrogressus ardentem. Ipsa nocte fugam cum paucis aggreditur, suamque in urbe relinquit uxorem et parvulam prolem. Eadem re comperta, nescientibus nobis, Grecorum Proceres in palatio congregantur, et exulis nostri sollempnis celebratur electio, seu potius restitutio declaratur, insperatamque letitiam copiosa in palatio luminaria protestantur. Mane facto prodit in castra copiosa Grecorum Procerum multitudo, suumque gaudio querit electum, restitutam civitati asserit libertatem, et regredienti filio ad fasces Imperii, cum gaudio inestimabili, sublevatum de carcere caput patris

Isachii, quondam Imperatoris, ostendunt. Preordinatis, itaque, que necessaria videbantur, ad Ecclesiam Sancte Sophie novus Imperator cum solemni processione deducitur, et exuli nostro sine omni contradictione Imperiale restituitur diadema cum plenitudine potestatis. Hiis peractis ad solutionem promissorum prosilit Imperator, et promissa rebus accumulat, victualia servitio Domini profutura nobis omnibus prebet in annum; ducenta marcarum millia nobis solvere pergit, et Venetis sumptibus suis stolium prolongat in annum, seque juramento astringit, quod erigere nobiscum debeat Regale vexillum, et in passagio Martii nobiscum ad servitium Domini proficisci, cum quantis poterit millibus armatorum; et sub eadem promissione concludit, quod eam reverentiam prestare debeat Romano Pontifici, quam antecessores sui, Imperatores Catholici, predecessoribus suis Pontificibus pridem impendisse noscuntur, et Ecclesiam Orientalem ad hoc idem pro viribus inclinare, ac toto vite sue tempore milites quingentos cum sumptibus suis in terra Sancta honorifice provisurum ad servitium Redemptoris.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XI. 248.

XIII.

1203. Papa *Inocenţiu III.* învită pe cruciaţiĭ dela Constantinopolŭ să insiste, ca împĕratulŭ *Alexiu Angelŭ* să declare prin unŭ actŭ publicŭ, că primesce religiunea catolică, ér patriarchulŭ de acolo să recunóscă primatulŭ bisericeĭ romane. 1203.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Nobilibus viris, B. Marchioni Montis Ferrati, et B. Flandriae, L. Blesensi, et H. Sancti Pauli Comitibus, et aliis Baronibus, et militibus crucesignatis: spiritum consilii sanioris. Quia veremur vos iterato excommunicationis esse labe pollutos, et utinam non incurreretis fidei laesionem, ideo ad cautelam vobis spiritum sanioris consilii loco salutationis et benedictionis optamus. Licet enim, sicut ex litteris vestris accepimus, apud charissimum in Christo filium nostrum, Alexium, Constantinopolitanum Imperatorem illustrem, instiferitis, et obtinueritis ab eodem, ut juramento firmaret se omnem devotionem nobis et successoribus nostris substituendis canonice impensurum, quam antecessores sui, Imperatores Catholici, praedecessoribus nostris, patribus orthodoxis, Romanis Pontificibus, noscuntur antiquitus impendisse: promisso pariter, quod, opportunitate concessa, Orientalem Ecclesiam ad id prudenter inclinabit pariter et potenter; valde tamen praesumitur a quibusdam, quod id potius ad excusationem vestram feceritis, ut per hoc vestrum velaretis excessum, quam ut ad matrem filia, membrum ad caput, et pars redire ad corpus. Verum, quia opera testimonium perhibent veritati, qua id intentione

feceritis, melius effectus subsequens demonstrabit, si videlicet Imperator ipse se juramentum hujusmodi praestitisse per litteras confiteatur apertas, quas nobis dirigat in testimonium reservandas; si apud Patriarcham efficiat, ut per solemnes nuntios Ecclesiae Romanae Primatum et magisterium recognoscat, et reverentiam nobis et obedientiam repromittat, et pallium de corpore Beati Petri sumptum, sine quo Patriarchale officium exercere rite non potest, ab Apostolica Sede requirat. Quod si forsan hoc devotionis primordium circa suae promotionis initia denegarit, et noluerit, quod scribimus adimplere, nec oculus vester simplex fuisse videbitur, nec intentio ejus pura; imo primae transgressioni, quam apud Jaderam incurritis, videbimini addidisse secundam, dum arma, quae in hostes crucis credebamini assumpsisse, in Christianorum excidium iterum convertistis, nisi forsan ad extenuandam culpam et poenam, ex zelo, quem circa matrem vestram Ecclesiam Romanam habetis, cui fuerant indevoti, quod de Graecorum inchoastis Ecclesia, studueritis consummare. Istud igitur erit et verum devotionis ejusdem Imperatoris indicium, et vestrae simplicitatis evidens argumentum. Caeterum, licet optemus, ut per studium et sollicitudinem vestram, ad devotionem et reverentiam Apostolicae Sedis Constantinopolitana Ecclesia revertatur, quia tamen ad subsidium terrae Sanctae propensius aspiramus, ne succursus ejus dilatus hactenus diutius differatur, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, reconciliati ecclesiasticae unitati, peccatorum vestrorum maculas poenitentiae lacrymis expietis, ut, a criminum labe purgati, bellum Domini possitis, juxta primum mentis vestrae propositum, in puritate cordis et corporis laudabiliter praeliari. Ad recuperationem igitur terrae Sanctae totis viribus insistatis, quoniam id erit vobis potissimum et apud Deum meritorium, et apud homines gloriosum. Nos autem, quod ipsi terrae viderimus expedire, studebimus, dante Domino, efficaciter procurare. Datum Anagniae etc.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XI. 251.

XIV.

1203. 1203. Papa *Inocenţiu III.* scrie episcopilorŭ din Soisson şi Troyes să lucre, ca împĕratulŭ *Alexiu Angelŭ* să declare prin unŭ actŭ publicŭ, că a depusŭ jurămêntulŭ de credinţă faţă cu biserica Romeĭ, iar patriarchulŭ de acolo să recunóscă primatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. De mentis vestrae sinceritate confisi, et devotionis puritate sperantes, pro certo tenemus, quod ad honorem Apostolicae Sedis intenditis et profectum, et exaltationem ejus tanquam propriam affectatis;

unde nullatenus dubitamus, quin inter pia desideria vestra, desideretis ardenter, ut Graecorum Ecclesia redeat ad Romanam, et membrum ad caput, et ad matrem filia revertatur, fiatque unum ovile et unus pastor, nec sit distinctio de caetero inter Latinos et Graecos, sed tam in fide Catholica, quam in unitate ecclesiastica uniantur. Verum, quantumcunque ad hoc crucesignati se asserant laborasse, videtur tamen aliquibus, quod potius in excusationem suam, quam ob devotionem Ecclesiae fecerint, quod fecerunt, ne in eos videlicet propter secundam transgressionem, sicut propter primam moti fuimus, moveremur. Nam, si oculum simplicem habuissent, et laborassent principaliter pro ecclesiastica unitate, tam devote, quam efficaciter procurassent, ut Imperator nuntios suos ad nos cum patentibus litteris transmisisset, in quibus se confiteretur, sicut jurasse dicitur, juravisse; fecissent etiam, ut Patriarcha per nuntios et apices suos Apostolicae Sedis magisterium recognosceret et Primatum; et, tam et quam nobis et successoribus nostris reverentiam et obedientiam repromittens, a nobis pallium sumptum de Beati Petri corpore postularet, sine quo nec ipse, nec alius rite potest Patriarchale officium exercere. Monemus igitur fraternitatem vestram et exhortamur attente, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, ut quod minus est actum hactenus, suppleatur efficaciter, laboretis; nisi enim praesentibus vobis fiat — — — — — de facili juramentum vel promissio Imperatoris effectum debitum sortietur, et vos secundae transgressioni, sicut et primae videbimini consensisse. Datum Anagniae — — — — anno sexto.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XI. pag. 252.

XV.

1204. Privilegiulŭ, prin care Papa *Inocenţiu III.* concede luĭ *Ioaniţiu*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, sceptru şi coróna regală, şi trimite la dênsulŭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-lŭ încoroneze de *rege alŭ Românilorŭ* şi alŭ Bulgarilorŭ. Totŭ odată Papa Inocenţiu conferesce şi mitropolituluĭ Vasile demnitatea de primatŭ alŭ Blachieĭ şi Bulgarieĭ. 1204.

Innocentius episcopus etc. Karissimo in Christo filio Calaiohanni illustri Bulgarorum et Blachorum Regi, eiusque posteris et tam in regno quam in devotione sedis apostolice successuris in perpetuum, salutem etc. Rex regum et dominus dominantium Ihesus Christus, sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech, cui dedit omnia pater in manu, pedibus eius subiciens universa, cuius est terra et plenitudo eius, orbis terrarum et omnes habitantes in eo, immo cui flectitur omne genu celestium, terrestrium et infernorum,

24.320.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

summum apostolice sedis et ecclesie Romane pontificem, quem in beato Petro sibi vicarium ordinavit, super gentes et regna constituit, evellendi, destruendi, disperdendi et dissipandi, et edificandi et plantandi ei conferens potestatem, loquens ad eum in propheta, qui fuit de sacerdotibus Anathot: Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et destruas, et disperdas et dissipes, et edifices et plantes. Ut autem id expressius demonstraret, non per alium, sed per se ipsum, cum pro hominibus carnem assumpsisset humanam, et calceamentum suum extendisset in Ydumeam, ut ei allophili subderentur, et oves suas, que de hoc ovili non erant, adduceret et fieret unum ovile et unus pastor in se, qui est super omnia benedictus deus in secula, universalis ecclesie posuit fundamentum, eiusque apostolorum principi Petro magisterium contulit et primatum, dicens ad eum: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni celorum. Ubi etiam consequenter adiecit: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in celis. Post passionem quoque suam ascensurus in celum, ovile suum videlicet ecclesiam ei committens et commendans in ovibus, dixit ei: Pasce oves meas, vocabulo tertio repetito, per hoc patenter ostendens, quod ad eius ovile non pertinent oves ille, que se commissas et subiectas esse beato Petro contumaciter denegarint, et eius nolerint erudiri doctrina et magisterio subiacere. Siquidem ecclesia est archa illa, in qua pauce anime, pereuntibus ceteris in diluvio, sunt salvate. Unde sicut omnes, quos archa non cepit, in diluvio perierunt, sic omnes, qui extra ecclesiam inventi fuerint, in iudicio dampnabuntur. Archa enim ecclesiam, cathaclismus iudicium et pastorem ecclesie Petrum Nohe rector arche figurant. Ille cum domino legitur ambulasse: hic autem super undas [1]) maris, quod hunc mundum figurat, ad dominum scribitur pervenisse. In quo etiam expresse notatur, quod Petro non specialiter aliqua specialis ecclesia, sed totus mundus commissus fuerit et ecclesia generalis. Nam sicut aque multe sunt populi multi, sic mare magnum et spaciosum mundum figurat universum. Unde vocatis ceteris [2]) in partem sollicitudinis, hunc assumpsit dominus in plenitudinem potestatis, cum inquit ad eum: Tu vocaberis Cephas, quod Petrus interpretatur [3]) et caput; ut Petrum caput ecclesie demonstraret, qui sicut unguentum, quod a capite Aaron descendit in barbam [4]), in membra diffunderet, ut nichil sibi penitus deperiret, quoniam in capite viget sensuum plenitudo, ad membra vero pars eorum aliqua derivatur [5]). Insuper querenti Petro, si quotiens peccaret in eum frater eius, dimitteret ei usque septies, dominus legitur respondisse: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Sane cum omne tempus septem dierum numero concludatur, multiplicatus in se septenarius in hoc loco notat universorum universa peccata, cum solus Petrus non solum omnia, sed et omnium

---

[1]) La Theiner necorectŭ: undis.
[2]) Ibid. certis.
[3]) Ibid. impetratur.
[4]) Ibid. barbaram.
[5]) Ibid. dirivatur.

possit [1]) crimina relaxare. Ipsi enim et non alii dictum a domino reperitur: Tu me sequere; id est in veri pastoris officio et potestatis ecclesiastice plenitudine imitare: quia eum in officio vicarium sibi substituit dominus et in magisterio successorem, sic hereditatem, in cuius preclaris funes eius ceciderant, transferens in eundem, ut aliis post eum et sub eo quasi partialia faceret de hereditate legata. Cum igitur licet immeriti eius vices geramus in terris, qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit, dabit illud, utpote per quem Reges regnant et principes dominantur, cum Petro et successoribus eius et nobis in eo noverimus esse dictum: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, sed tu aliquando conversus confirma fratres tuos; cum ex precepto domini oves eius pascere teneamur, populis Bulgarorum et Blachorum, qui multo iam tempore ab uberibus matris sue alienati fuerunt, in spiritualibus et temporalibus paterna sollicitudine providere volentes, eius auctoritate confisi, per quem Samuel David in Regem inunxit, Regem [2]) te statuimus super eos, et per dilectum filium L. tituli sancte Crucis presbiterum Cardinalem, apostolice sedis legatum, virum providum et honestum, nobis inter ceteros fratres nostros acceptum, sceptrum Regni ac Regium tibi mittimus diadema, eius quasi nostris tibi manibus imponendum, recipiendo a te iuratoriam cautionem, quod nobis et successoribus nostris et ecclesie Romane devotus et obediens permanebis, et cunctas terras et gentes tuo subiectas imperio in obedientia et devotione sedis apostolice conservabis. Ad petitionem insuper Venerabilis fratris nostri Blasii Bradizuberensis episcopi, quem ad sedem apostolicam destinasti, publicam in regno tuo cudendi monetam tuo caractere insignitam [3]) liberam tibi concedimus facultatem. Venerabili etiam fratri nostro Archiepiscopo Trinovitano in terris, quibus [4]) imperas, universis privilegium concedimus primatie, qui et successores ipsius tuos in posterum successores, simili ab eis iuramento recepto, apostolice sedis auctoritate coronent, et in terra tua primatus obtineant dignitatem, eique metropolitani tam in Bulgarie quam Blachie [5]) provinciis constituti subiaceant, et iuxta formam canonicam reverentiam primati debitam exhibeant et honorem. Sic ergo, fili karissime, gratiam, quam apostolica sedes, mater tua, tibi facit, agnoscas, sic retribuas nobis pro omnibus, que tribuimus ipsi tibi, sic regnum tuum in apostolice sedis subiectione ac devotione confirmes, ut cum sub Petro in illius petre fuerit firmitate fundatum, de qua inquit Apostolus: Petra autem erat Christus, nec pluviarum ymbres, nec impulsus ventorum, nec fluminum formidet incursus: tu quoque preter auxilium apostolice sedis, quod iuxta devotionem tuam senties in presenti, de temporali regno ad regnum pervenias sempiternum. Decernimus ergo, ut nulli omnino etc. hoc privilegium nostre constitutionis et concessionis infringere, vel ei etc. Si quis autem etc. Datum Anagnie per manus Io. sancte Romane ecclesie sub-

[1]) Theiner: posset.
[2]) Ibid. lipsesce din eróre cuvêntulŭ: Regem.
[3]) Ibid. insignatam.
[4]) Ibid. in quibus.
[5]) Ibid. Vlachie.

diaconi et notarii VI. Kalend. Martii, Indictione VII., Incarnationis dominice MCCIII. Pontificatus vero domini Innocentii pape III. anno septimo.

Reg. An. VII. ep. fol. 110.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 23. — Fejér, II. 425.

XVI.

1204. 1204. Privilegiulŭ, prin care Papa *Inocenţiu III.* conferesce mitropolituluĭ Vasile din Tîrnova demnitatea de *primatŭ alŭ Blachieĭ şi alŭ Bulgarieĭ*, cu dreptulŭ, ca să încoroneze pe regiĭ Românilorŭ şi aĭ Bulgarilorŭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri B. Archiepiscopo Trinovitano Bulgarorum et Blachorum Primati, eiusque successoribus canonice substituendis et in devotione sedis apostolice successuris in perpetuum, salutem etc. Rex regum etc. usque ad Samuel David inunxit in Regem, karissimum in Christo filium nostrum Kaloiohannem hactenus ipsorum dominum regem statuimus super eos per dilectum filium etc. usque devotione sedis apostolice conservabit. Te quoqe in Regno Bulgarorum et Blachorum primatem statuimus, et ecclesie Trinovitane presenti privilegio auctoritatem concedimus primatie, statuentes ut tu et successores tui, qui tibi in apostolice sedis devotione successerint, ceteros metropolitanos Bulgarie et Blachie precellatis ratione primatus, et ipsi tibi et eis iuxta formam canonicam reverentiam primati debitam exhibeant et honorem, Fraternitatem tuam scire volentes, quod apud nos hec duo nomina primas et patriarcha pene[1]) penitus idem sonant, cum primates et patriarche teneant unam formam, licet eorum nomina[2]) sint diversa. Presenti quoque privilegio tibi et per te tuis successoribus inungendi[3]), benedicendi et coronandi reges Bulgarorum et Blachorum in posterum[4]) liberam concedimus facultatem. Obeunte vero te nunc ecclesie memorate primate, nullus ibi qualibet surreptionis astutia preponatur, nisi qui canonice fuerit electus ad eam secundum consuetudinem approbatam. Electus autem per metropolitanum et alios suffraganeos eiusdem ecclesie, qui poterunt interesse, in episcopum sollempniter consecretur. Consecratus vero ad sedem apostolicam nuncios suos mittat, palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis

[1]) La Theiner lipsesce: pene.
[2]) Ibid. nomine.
[3]) Ibid. iniungendi.
[4]) Ibid. imposterum.

pontificalis officii, petituros, in cuius susceptione iuramentum illud nobis et succesoribus nostris et ecclesie Romane prestabit, quod alii primates et metropolitani secundum generalem consuetudinem nobis prestant, et tu ipse in susceptione pallei prestitisti: cuius formam bulla nostra signatam ad perpetuam memoriam destinamus, exprimentes in ea, ut cum in regem quemlibet ex predicti regis successoribus coronavit [1]), prescriptum ab eo recipiat [2]) iuramentum. Cum autem aliquis metropolitanorum, qui tibi iure subiacent primatie, viam fuerit universe carnis ingressus, confirmabis electionem canonicam de persona idonea celebratam, et personam electam in episcopum consecrabis. Pro palleo vero nuncios tuos cum nunciis ecclesie, cui preest, ad apostolicam sedem mittes, nosque illud tibi per eos libenter et hilariter transmittemus per te metropolitano episcopo iuxta formam, quam sub bulla nostra recipies, sollempniter conferendum; ita tamen quod si legatum vel nuncium nostrum contigerit interesse, id cum eo pariter exequeris [3]). Crisma vero et oleum cathecuminorum et infirmorum singulis annis in Cena domini tam in ecclesia tua, quam in qualibet cathedrali ecclesia Bulgarie et Blachie fieri secundum consuetudinem ecclesie Romane concedimus, ut quotiens necesse fuerit, qui baptizandi fuerint, baptizentur, et confirmentur per diocesanos episcopos, qui fuerint confirmandi, nec episcoporum consecratio, nec ordinatio sacerdotum propter defectum huiusmodi vel impediatur penitus vel diutius differatur: quia licet hactenus apud vos nec in sua ordinatione presbiteri, nec in consecratione sua episcopi consueverint sacram recipere unctionem, volumus tamen ut deinceps non tam ritum nostrum quam mandatum divinum sequentes, per quod in lege precipitur, ut pontifices et sacerdotes ungantur, manus eorum, qui ordinandi sunt in presbiteros, et tam manus quam caput eorum, qui consecrandi sunt in episcopos, sollempniter inungantur. Preterea crucem, vexillum videlicet dominice passionis, ante te per totam Bulgariam et Blachiam deferendi fraternitati tue licentiam impertimur. Decernimus ergo etc. ut supra. Datum ut supra.

Reg. An. VII. ep. 2. fol. 110.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 25.

---

[1]) La Theiner: coronarint.
[2]) Ibid. recipiant.
[3]) Ibid. exequaris.

XVII.

1204. 1204. Papa *Inocenţiu III.* invită pe *Vasile, primatulŭ Românilorŭ* şi alŭ Bulgarilorŭ, ca să priméscă de la cardinalulŭ Leo misteriulŭ sfinteï ungerï, după cum e datina în biserica romană, şi-lŭ informéză, că i-a trimisŭ şi ornamente archierescï.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri B. Archiepiscopo Trinovitano Bulgarorum et Blachorum primati, salutem etc. Cum venisset ad apostolicam sedem venerabilis frater noster . . . Episcopus Branduziberensis[1]), clara nobis insinuatione monstravit, quod in consecratione sua sacram non acceperat unctionem, quoniam[2]) apud vos non consuevere pontifices, cum consecrantur, inungi. Nos ergo, quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput eius et manus per Venerabilem fratrem nostrum Io. Episcopum Albanensem, assistentibus ei duobus Episcopis, secundum morem ecclesiasticum sacro crismate deliniri. Hoc enim catholica tenet ecclesia non solum ex precepto divino, verum etiam Apostolorum exemplo[3]): in Exodo quippe legitur precepisse dominus Moysi, ut Aaron et filios eius ungeret, quatenus ei sacerdotio fungerentur, et Anacletus origine Grecus, qui a beato Petro fuit in presbiterum ordinatus et postea in apostolatus officio Clementi successit, tradit in ordinatione sua ungendos Episcopos more Apostolorum et Moysis, quia omnis sanctificatio in spiritu sancto consistit, cuius invisibilis virtus sancto crismati est permixta. Unde scire te volumus duas esse species unctionis, exteriorem, que materialis est et visibilis, et interiorem, que est spiritualis et invisibilis: exteriore visibiliter ungitur corpus, interiore invisibiliter ungitur cor. De prima Iacobus apostolus ait: Infirmatur quis in vobis, inducat presbiteros ecclesie, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, et oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Iohannes apostolus inquit: Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, et non necesse habetis[4]), ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius vos docet de omnibus. Unctio visibilis et exterior signum est interioris et invisibilis unctionis[5]); nec solummodo signum, sed etiam sacramentum, quia si digne sumatur, vel agit vel auget absque dubio, quod designat. Ad exhibendam[6]) igitur exteriorem et visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur cathecuminorum vel infirmorum, et conficitur crisma, quod ex oleo fit et balsamo mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientie designatur iuxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum autem exprimitur odor fame, propter quod dicitur: Sicut balsamum aromatizans odorem dedi. Hoc igitur crismate ungi debet Episcopus non tam in corpore quam in corde, ut et interius habeat nitorem conscientie quoad deum, et exterius

[1]) La Theiner: Brandizuberensis.

[2]) Ibid. quam.

[3]) Ibid. exempli.

[4]) Ibid. habebitis.

[5]) La Theiner urméză aicï cuvintele: «unctio vero invisibilis et interior», carï nu există în codicele originalŭ.

[6]) Ibid. exhibendum.

habeat odorem fame quantum ad proximum. De nitore conscientie dicit apostolus: Gloria nostra hoc est testimonium conscientie nostre; nam omnis gloria filie Regis est ab intus. De odore fame idem apostolus ait: Christi bonus odor sumus in omni loco, et aliis sumus odor vite in vitam, aliis odor mortis in mortem. Debet enim Episcopus bonum habere testimonium, et ab hiis, qui sunt intus, et ab hiis, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, et qui audit, dicat: Veni. Hoc unguento caput et manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur iuxta illud: Unge caput tuum et faciem tuam lava[1]). Per manus opera designantur[2]) secundum illud: Manus mee[3]) distillaverunt mirram. Manus igitur unguntur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem inungitur balsamo caritatis, ut Episcopus diligat deum ex toto corde, et ex tota mente et ex tota anima, et proximum suum sicut se ipsum. Caput inungitur propter auctoritatem et dignitatem, manus propter ministerium et officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius representare personam, de quo dicit propheta: Sicut unguentum in capite eius, quod descendit in barbam, barbam Aaron[4]). Caput enim viri Christus, caput Christi deus, qui de se dicit: Spiritus domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me. Manus unguntur Episcopo, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi et consecrandi: unde cum eas consecrator inungit: Consecrare, inquit, et sanctificare digneris domine manus istas, per istam unctionem et nostram benedictionem, ut quecumque consecraverint, consecrentur, et quecumque benedixerint, benedicantur in nomine domini. Verum in veteri Testamento non solum ungebatur sacerdos, sed et Rex et propheta, sicut in libro Regum dominus precepit[5]) Elye: Vade et revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Azael Regem super Siriam et Ieu filium Namsi unges Regem super Israel: Elyseum autem filium Saphat, qui est de Abelmaula, unges prophetam pro te. Sed ubi Iesus Nazarenus, quem unxit deus spiritu sancto, sicut in Actibus Apostolorum habetur, unctus est oleo pre consortibus suis, qui secundum apostolum est caput ecclesie, que est corpus ipsius, principis unctio a capite ad brachium est translata, ut princeps ex tunc non ungatur in capite, sed in brachio vel in humero sive armo, in quibus principatus congrue designatur, iuxta quod legitur: Factus est principatus super humerum eius; ad quod etiam designandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero pontificis sacramentalis est delibutio conservata, quia personam capitis in pontificali officio representat. Refert autem inter pontificis et principis unctionem, quia caput pontificis crismate consecratur, brachium vero principis oleo delinitur, ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem pontificis et principis potestatem. Quia vero Christus in sanguine suo fecit nos deo nostro regnum et sacerdo-

---

[1]) La Theiner eróre: Iava.
[2]) Ibid. designatur.
[3]) Ibid. meas.
[4]) Ibid. Auron.
[5]) Ibid. precipit.

tes, propter quod Petrus apostolus ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium: idcirco in novo Testamento non solum sacerdotes et reges unguntur, sed omnes etiam christiani, bis ante baptismum, sed oleo benedicto primum in pectore, deinde inter scapulas, et bis post baptismum, sed crismate sacro primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque ungitur baptizandus ut per spiritus sancti donum abiciat errorem et ignorantiam, et suscipiat fidem rectam, quia iustus ex fide vivit. Inter scapulas autem baptizandus inungitur, ut per spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam et torporem, et bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est, ut per fidei sacramentum sit mundicia cogitationum in pectore, per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem secundum apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni poscenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens, iuxta quod legitur: Oculi sapientis in capite eius; cuius superior pars est ratio, et inferior sensualitas: unde bene per verticem, qui est suprema pars capitis intelligitur ratio, que superior pars est mentis. In fronte ungitur baptizatus[1]), ut libere confiteatur, quod credit, quia corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem, memor eius quod dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor et ego eum coram patre meo. Ante baptismum vero inungitur oleo benedicto, et post baptismum crismate sacro, quia crisma soli competit christiano. Christus enim a crismate dicitur, vel potius a Christo dicitur crisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo veri Christiani dicuntur, tanquam uncti deriventur ab uncto, ut omnes currant in odorem unguentorum illius, cuius nomine[2]) oleum est effusum. Per frontis crismationem manus impositio designatur, que alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur et robur: unde cum ceteras unctiones simplex sacerdos, idest presbiter, valeat exhibere[3]), hanc non nisi summus sacerdos, idest Episcopus, debet conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt Episcopi, quod per manus impositionem spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat. Cum audissent, inquit, Apostoli, qui erant Ierosolimis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum et Iohanem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Ihesu. Tunc imponebant manus super illos et accipiebant spiritum sanctum. Cuius adventus per unctionis misterium designatur, quia columba, in qua spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperam in cathaclismo[4]) revertens ramum retulit virentis olive. Cuius utique sacramentum David propheta prenoscens, exhilarandam faciem in oleo predicavit. Unguntur preterea secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum et cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis divine, verum etiam exem-

[1]) La Theiner remasŭ afară: baptizatus.
[2]) Ibid. nomen.
[3]) Ibid. exhiberi.
[4]) Ibid. cathaclisma.

plo beati Silvestri, qui cum consecrabat altare, illud crismate perungebat. Precepit enim dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret tabernaculum testimonii et arcam testamenti, mensamque cum vasis. De quibus etiam unctionibus si forsan dubitaveris, cum a te fuerimus requisiti, fraternitatem tuam plenius instruemus. Verumtamen unctionis sacramentum aliud quidem efficit et figurat[1]) tam in novo quam in veteri Testamento: unde non iudaizat ecclesia, cum unctionis celebrat sacramentum sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque dei novere virtutem[2]). Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ad mandatum dilecti filii nostri Leonis tituli sancte Crucis presbiteri Cardinalis, apostolice sedis Legati, tu quoque sacram suscipias unctionem, ne quid tibi desit ad plenitudinem sacramenti: et[3]) cum sacro fueris crismate delibutus, Archiepiscopos et Episcopos tuos similiter ungas, et per eos facias manus sacerdotum inungi oleo benedicto, illum de cetero in ordinandis presbiteris et consecrandis Episcopis morem servans et faciens observari, quem apostolica sedes observat, que, disponente domino, cunctorum fidelium mater est et magistra. Mittimus autem tibi per Cardinalem predictum pontificalia ornamenta, caligas et sandalia, amictum et albam, cingulum et succinctorium, orarium et manipulum, tunicam et dalmaticam, chirothecas et anulum, planetam et mitram[4]). Palleum vero per dilectum filium Iohannem capellanum nostrum antea miseramus. Et licet Romanus pontifex non utatur baculo pastorali, tum propter ystoricam, tum etiam propter misticam rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti, quorum omnium rationem idem Cardinalis, sicut a nobis accepit, te poterit edocere[5]). Datum ut supra.

Reg. An. VII. ep. 3. fol. 111.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 25.

---

[1]) Theiner: figuram.

[2]) Ibid. veritatem.

[3]) Ibid. ut.

[4]) Ibid. Lipsescŭ cuvintele: chirotecas — mitram.

[5]) Ibid. Lecțiune necorectă: propter misticam rationem, quod idem Cardinalis, sicut a nobis accepit, poterit edoceri: tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti.

XVIII.

1204. 1204. Chrisovulŭ luĭ *Ioaniţiu, Domnulŭ Românilorŭ* şi alŭ Bulgarilorŭ, prin care constată, că impĕraţiĭ de maĭ înainte aĭ Românilorŭ şi aĭ Bulgarilorŭ aŭ primitŭ coróna şi binecuvêntarea de la Roma, din partea scaunuluĭ apostolicŭ, din care causă a voitŭ şi dênsulŭ să primêscă coróna de la Papa Inocenţiu III. iar mitropolitulŭ din Têrnova să capete putere de patriarchŭ; şi dispune, ca tóte bisericele din imperiulŭ sĕŭ să fiă supuse de aci înainte bisericeĭ romane, şi să observe legile şi usurile, pe carĭ le aŭ ţinutŭ şi impĕraţiĭ de maĭ înainte aĭ Bulgarieĭ şi Blachieĭ.

In nomine patris et filii et spiritus sancti, Amen. Cum placuit domino nostro Ihesu Christo me dominum et imperatorem totius Bulgarie et Vlachie[1]) facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas et libros et beate memorie imperatorum nostrorum predecessorum leges, unde ipsi sumpserunt regnum Bulgarorum et firmamentum imperiale, coronam super caput eorum et patriarchalem benedictionem: et diligenter[2]) perscrutantes in eorum invenimus scripturis, quod beate memorie illi[3]) imperatores Bulgarorum et Blachorum Symeon, Petrus et Samuel et nostri predecessores coronam pro imperio[4]) eorum et patriarchalem benedictionem acceperunt a sanctissima dei Romana ecclesia et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro. Sic[5]) imperium meum voluit benedictionem et imperiale firmamentum corone capitis imperii sui suscipere, et patriarchalem benedictionem ab ecclesia Romana, ab apostolice sedis principe apostolorum Petro et a sanctissimo patre nostro et[6]) universali papa tertio Innocentio. Et a quocumque patriarchalis benedictio et mandatum in civitate imperii mei Trinovi data et concessa fuerit a domino papa faciendi et consecrandi archiepiscopos, metropolitas et episcopos et reliquas ecclesiasticas obsecutiones sacramentales, concedit imperium meum, ut plenissimam in omni tenumento[7]) et imperii mei pertinentiis ipsi[8]) habeant potestatem. Ecclesie enim omnes totius imperii mei tenumenti[9]), et patriarcha meus, Metropolitani, Archiepiscopi, episcopi[10]) et cuncti sacerdotes Romane subsint ecclesie et teneant legem, consuetudinem et obsequutionem[11]), quas tenuerunt beate memorie imperatores totius Bulgarie et Blachie, prisci illi nostri predecessores, et nos eodem modo vestigia eorum imitantes. Subsignat autem imperium meum ad securitatem chrysobolum suum, quod numquam ab ecclesia Romana et ab[12]) apostolica sede, principe apostolorum Petro, ipsum videlicet imperium meum

---

[1]) Theiner: Blachie.
[2]) Ibid. deligenter.
[3]) Ibid. ille.
[4]) Ibid. coronam imperii.
[5]) Ibid. Sed.
[6]) Ibid. Lipsesce: et.
[7]) Ibid. tenimento.
[8]) Ibid. Lipsesce: ipsi.
[9]) Ibid. et tenimenti.
[10]) Ibid. metropolitanus, episcopi, archiepiscopi.
[11]) Ibid. et consuetudinem et observationem.
[12]) Ibid. Lipsesce: ab.

discedet, neque alii imperii mei principes disgregabuntur: sed ut vocatus dilectus filius sacrosancte et apostolice Romane sedis principis apostolorum Petri ero. Et deinceps quascumque terras christianorum seu paganorum meum acquisiverit imperium, sub potestate et mandato eiusdem sacrosancte et apostolice sedis Romane[1]) erunt. Et ut presens chrysobolum imperii mei ratum et firmum habeatur, dedi imperium meum in manibus Reverendissimi viri Iohannis sacrosancte Romane sedis legati et domini pape capellani, in quo et nostrum pium et a deo promotum subsignavit imperium, anno sex millesimo septingentesimo duodecimo, Indictione septima.

Reg. An. VII. ep. 4. fol. 112.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 27.

XIX.

1204. *Vasile, mitropolitulŭ din Tîrnova,* scrie Papeĭ Inocenţiu III. că voindŭ se călĕtorescă până la Roma, la scaunulŭ apostolicŭ, l'aŭ opritŭ Greciĭ în oraşulŭ Durazo şi nu i-aŭ permisŭ să mérgă maĭ departe, în urmă însă, primindŭ scire de la impĕratulŭ Ioaniţiu, că a sositŭ la Tîrnova unŭ cardinalŭ trimisŭ de pontificele, dînsulŭ s'a întorsŭ înapoĭ, şi a primitŭ de la cardinalŭ paliu şi binecuvêntare. 1204.

Littere Basilii Archiepiscopi Trinovitani.

Multas inclinationes et magnas preces domino et gloriosissimo et concathedrali apostolice sedis, patri totius christianitatis et domino meo *Innocentio tertio* pape, Archiepiscopus *Basilius* de minoribus et humillimis totius Bulgarie et Blachie, vestram perfectam benedictionem. Adoro clementissimum deum et beatissimam dei genitricem, ut sanam et gaudentem vestram sanctitatem meum inveniat scriptum: et quod mea anima desideravit per octavum decimum annum, ecce hodie dedit nobis deus et sancta tua oratio benedictionem sedis beati apostoli[2]) Petri et tue sanctitatis. Noscat sanctitas tua, qualiter ego conversatus sum tuam querens benedictionem. Mota est per mensem Iulii quarta die sex millesimo septingentesimo XI., Indictione VI. mea humilitas ad sanctum et gloriosissimum patrem nostrum Innocentium papam Romanum, et feci[3]) dies triginta in Dyrrachio iuxta mare. Et cum vellem introire navem

[1]) Theiner: sacrosancte Romane ecclesie et apostolice sedis erunt.
[2]) Ibid. Lipsesce: apostoli.
[3]) Ibid. fui.

gratia transfretandi, tunc retinuerunt me Greci et non dimiserunt transire, sed tenuerunt me apud Dirrachium per octo dies, et multa mea deprecatione erga deum et beatissimum principem apostolorum Petrum per sanctas tuas orationes dimiserunt me Latini: nam consilium acceperant proiciendi me in mare, sed eripuit me deus tuaque sancta oratio. Exiens autem de civitate reversus sum in villa nuncupata Cravatochori, et ibi dies XV. permansi, et inde misi duos bonos homines meos Romam sanctitati tue, et utrum transierunt, necne, novit deus. Sed littere michi ex parte domini mei Imperatoris venerunt, domini Iohannis, dicentes michi: Revertere cito, quia hic pervenit cardinalis a domino papa. Legens ego litteras Imperatoris, et videns quoniam me vocabat, reversus sum et perveni Drinaum per mensem Septembrem, et inveni virum sanctum, iustum et rectum a tua sanctitate directum, nomen eius Iohannes capellanus, et dedit michi omnes litteras ex parte vestre sanctitatis, et perlecte michi fuerunt: unde valde anima mea est letata, et manus meas ad celum extendens gratias deo egi, quia visitavit dominus plebem suam, et pater noster beatus papa querens ovem, que perierat, ut et eam reducat in sancto ovili. Et sicuti continebatur in litteris vestre sanctitatis, sic dominus Iohannes capellannus fecit secundum edictum magne vestre sanctitatis, vestram michi dedit benedictionem et largiens palleum ad plenitudinem pontificalis officii, mense Septembris VIII. die, in festo nativitatis sanctissime nostre dei genitricis. Et ego, cum multa devotionis humilitate recepto palleo, exhibui fidelitatis obedientiam, presentibus Episcopis, qui scribunt sanctitati vestre, et principe nostro et multis aliis in ecclesia assistentibus. Et iterum, pater sancte, vestram rogo sanctitatem, ut dispenses et adimpleas ordinem ecclesiasticum, et qualiter debeam regere ovile, quod michi est commissum a deo et sanctitate tua. Sanctum crisma non habemus, imo a Grecis receperamus: sed de cetero nos tamquam et vos Greci exosos habent. Et sciatis, domine mi, quoniam hec omnia in sanctitate tua remanserunt, quod debeat in omnibus dispensare, et de sancto crismate[1]) nos doceas, qualiter gentem baptizare debeamus, et ne remaneat gens absque crismate sancto, et erit peccatum. Sed in omnibus nos filios tuos perditos et pereuntes moneas, et mittas michi, pater bone, pallea ad opus duorum metropolitanorum Priosthlave et Belebusdii, et quicquid aliud noverit vestra sanctitas, que sit ad opus mei pontificalis officii plenitudinem, michi illud vestra dirigat sanctitas.

Reg. An. VII. ep. 5.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 28.

---

[1]) Theiner: scrismate.

XX.

1204. Mitropoliţiĭ şi episcopiĭ din *imperiulŭ româno-bulgarŭ*, anume, Anastasie mitropolitulŭ din Belesbudŭ, Sava mitropolitulŭ din Preslavŭ, episcopiĭ Marinŭ din Scopia, Avramŭ din Prisdianŭ, Ciricŭ din Nişŭ şi Clemente din Vidinŭ rógă pe Papa Inocenţiu III. să le trimiţă paliu, ca să pótă avé deplină putere archieréscă. 1204.

Littere Anastasii Archiepiscopi Belesbudensis, Archiepiscopi Prostlave et suffraganeorum Episcoporum.

Colla eorum sui dominii bravio supponentes, ut sanctissimo patri et domino, domino pape prona cervice flexisque poplitibus inclinationem, In primis peccator et humilis Metropolitanus sanctissime ecclesie Belesbudii Anastasius, post eum peccator et humilis Metropolitanus Savas magne ecclesie Prostlave, et episcopus licet indignus sanctissime ecclesie dei genetricis de Scopia Marinus, humilis episcopus sanctissimi episcopatus Prisdiani Abraham, peccator et humilis episcopus sanctissime ecclesie beati et gloriosissimi magni martiris Procopii de Niso Kiricus et indignus episcopus atque peccator sanctissime ecclesie dei genitricis Bydmensis Clemens, ut nostrum singularem pastorem et universalem patrem et dominum, quatenus palleum ad ponitificalis officii plenitudinem mittere dignemini, humotenus rogitamus, ut et nos omnibus diebus vite nostre pro vestra magnificentia orare non desistamus.

Reg. An. VII. ep. 5. fol. 112.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 29.

XXI.

1204 *Ioaniţiu, împĕratulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ*, scrie Papeĭ Inocenţiu III., că a trimisŭ în repeţite rînduriĭ nunţiiĭ la scaunulŭ apostolicŭ, dar ómeniĭ sĕĭ nu aŭ pututŭ nicĭ odată să ajungă până la Roma, fiindŭ că-ĭ opriaŭ totŭ-de-una inimiciĭ imperiuluĭ sĕŭ; şi rógă pe pontificele, ca să conferéscă mitropolituluĭ din Tîrnova rangulŭ de patriarchŭ, şi să reguleze controversa de frontiere, ce esistă între Ungaria de o parte şi intre Bulgaria şi Blachia de altă parte. 1204.

Sanctissimo dominatori et universali pape sedenti in sede beati Petri et domino patri regni mei, tertio *Innocentio* pape sedis apostolice et ecclesie Romane et magistro totius mundi. Spero in deum salvatorem hominum, quod bene et multum bene valet sanctitas tua cum omnibus sedentibus circa tronum

sanctitatis tue, Cardinalibus sancte ecclesie Romane. Noverit magna sanctitas tua, quod filius tuus et Romane ecclesie Imperator omnium Bulgarorum et Blachorum cum omnibus principibus imperii mei multum bene sum per deum et sanctam orationem tuam. Multotiens misit imperium meum nuncios suos ad sanctitatem tuam, sed non invenerunt oportunitatem transeundi ad sanctitatem tuam: ideo certe non potuerunt transire, quia illi, qui non habebant pacem cum imperio meo, servabant vias. Postea mense Iunio preterito misit imperium meum Archiepiscopum meum et totius Bulgarice regionis et universalem sancte et magne ecclesie Trinove, et magnum hominem imperii mei, nunc nominatum primatem et Archiepiscopum totius Bulgarie et Blachie, nomine Basilium [1]): qui cum pervenisset Durachium, non fuit permissus transire ad sanctitatem tuam, ut compleret desiderium imperii mei sanctitas tua, secundum consuetudinem predecessorum meorum Imperatorum Bulgarorum et Blachorum Symeonis, Petri et Samuelis progenitorum meorum, et ceterorum omnium Imperatorum Bulgarorum. Verum deo adiuvante et intervenientibus orationibus sanctitatis tue venit ad me presens nuncius apostolice cathedre, et prime sedis principis apostolorum et sancte et universalis ecclesie Romane Iohannes capellanus, et detulit michi palleum ex precepto sanctitatis tue et apostolice sedis, et palleavit dictum Archiepiscopum et fecit eum primatem et Archiepiscopum totius Bulgarie et Blachie, et portavit imperio meo litteras sanctitatis tue, et exposuit quicquid ei sanctitatis vestra mandavit: et repletum est cor meum gaudio magno, quoniam secundum voluntatem imperii mei donavit michi deus et sanctitas tua: et rogo et deprecor magnam sanctitatem tuam, ut compleat desiderium imperii mei et mittat virgam pastoralem ad congregandas oves, et cetera, que patriarcha consuevit habere, et faciat [2]) presentem primatem patriarcham in sancta et magna ecclesia Trinove prime civitatis totius Bulgarie, et habeat ecclesia ipsa etiam post mortem istius patriarche [3]) patriarcham in perpetuum ex precepto sanctitatis tue: et quoniam grave esset propter longitudinem vie et guerram hominum in obitu cuiuslibet patriarche recurrere ad ecclesiam Romanam, concedatur ecclesie Trinove, ut sibi possit eligere et consecrare patriarcham, ne ex eius absentia terra illa sine benedictione remaneat, et tua consecratio imperfecta, et redundet peccatum in sanctitatem tuam. Nunc autem petimus, ut fiat crisma ex precepto sanctitatis tue in sancta et magna ecclesia civitatis Trinove pro baptismate christianorum. Sciat sanctitas tua, quod cum sciverint Romei [4]), quod receperimus consecrationem a sanctitate tua, non dabunt michi crisma. Et aliud peto a sanctitate tua, ut mittas Cardinalem ad imperium meum, seu istum, qui venit ad me, sive alium a sede apostolica, et des eis diadema et sceptrum secundum apostolice sedis et apostolorum principis benedictionem, et mittas privilegium bullatum auro ad exemplar ipsius servandum perpetuo [5]) in ecclesia Trinove: et hec omnia dent

---

[1]) Theiner: Basileum.
[2]) Ibid. faceat.
[3]) Ibid. Remasŭ afară cuvêntulŭ: patriarche.
[4]) Ibid. Rome.
[5]) Ibid. perpetuum.

imperio meo et consecrent et coronent imperium meum. Omnia autem predicta, que mitti debent ad imperium meum a sanctitate tua, videat presens nuncius Episcopus Blandizuberensis [1]) Blasius, ut possit referre, quid tu scripseris manu propria. Et si hec omnia compleverit sanctitas tua, ita reputabo cum prosapia imperii mei et omnium Bulgarorum et Blachorum, quod sum dilectus filius orthodoxe sancte ecclesie Romane. Et de confinio Hungarie, Bulgarie et Blachie relinquo iudicio sanctitatis tue, ut dirigas negocium istud recte et iuste, ut non habeat peccatum anima sanctitatis tue, et ita habeat imperium meum iusticias Bulgarie et Blachie, quod Rex Hungarie habeat iusticias Hungarie, et cessent occisiones christianorum in me et ipsum. Sciat autem sanctitas tua, quoniam [2]) v. episcopatus Bulgarie pertinent ad imperium meum, quos invasit et detinet Rex Hungarie cum iusticiis ecclesiarum, et episcopatus ipsi sunt annichilati: et si iustum est, hoc fiat. Quicquid dicturus est presens nuncius imperii mei Episcopus Blandizuberensis Blasius sanctitati tue, habeas verum, quoniam ex parte mea dicet.

Misi sanctitati tue examita dupplá tria, et cupam auream et yperperorum libras quatuor, et scutellas argenteas tres et gradale [3]) argenteum.

Imperator Bulgarie Caloiohannes.

Reg. An. VII. ep. 6. fol. 112.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 29.

XXII.

1204. *Papa Inocenţiu III.* scrie mitropoliţilorŭ din Belesbudŭ şi Preslavŭ, că a conferitŭ mitropolituluĭ din Tĕrnova rangulŭ de primatŭ peste tóte ţĕrile, în carĭ domnesce *Ioaniţiu, regele Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ.* 1204.

Innocentius episcopus etc. Venerabili fratri Anastasio Archiepiscopo Belebusdiensi, salutem etc. Cum omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, nec omnia membra eundem actum habere noscantur [4]), sed non solum in officiis, sed in forma etiam a se distent, distantia huiusmodi vel differentia potius non deformitatem corporis, sed decorem

---

[1]) Theiner: Brandizuberensis.
[2]) Ibid. quod.
[3]) Ibid. gradule.
[4]) Ibid. noscuntur.

potius[1]) operante, cum stella etiam in claritate distet a stella, decet, ut qui maiorem locum in ecclesia dei tenent, honorentur amplius et specialibus honoris insignibus adornentur. Cum igitur Venerabilem fratrem nostrum . . . Archiepiscopum Trinovitanum in omnibus terris, in quibus karissimus in Christo filius noster Caloiohannes Rex Bulgarorum et Blachorum illustris imperat, primatem duxerimus statuendum, honoris insignia, que ad officium eius spectant, et iuxta sedis apostolice consuetudinem concedentes: ut te quoque tamquam honorabile membrum ecclesie Trinovitane et metropolitanum Belebusdiensis ecclesie, ac suffraganeis eius metropolitico iure prelatum specialiter honoremus, per dilectum filium L. tituli sancte Crucis presbiterum Cardinalem apostolice sedis Legatum, virum honestate morum et dote scientie commendandum, quem inter ceteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, tibi dirigimus conferendum iuxta formam bulle nostre munimine roboratam. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in domino, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus illud humiliter et devote suscipias, et eo non ad elationem, sed humilitatem potius infra ecclesiam tuam in missarum sollempnibus diebus illis utaris, quos idem tibi Cardinalis exponet, talemque te studeas exhibere, ut interior virtutum ornatus exteriorem vestium ornatum excedat, et amictus exterior interiorem mentis habitum non imaginaria tantum simulatione, sed vera potius expressione figuret. (Datum etc.)

In e. m. Save Prosthlavensi Archiepiscopo.

Reg. An. VII. ep 7. fol. 113.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 30.

XXIII.

1204. 1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ *Ioaniţiu, regele Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ*, că a trimisŭ în Bulgaria şi în Blachia pe cardinalulŭ Leo, ca să-lŭ ungă şi încoroneze ca rege, şi-lŭ rógă totŭ-odată, ca să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea şi să asculte de consiliele sale.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Karissimo in Christo filio Caloiohanni Regi Bulgarorum et Blachorum illustri, salutem etc. Licet ex eo, quod per apostolorum principis merita universalis ecclesie sub eo sumus pastore pastores, qui oves alias, que de ipsius ovili non fuerant, in unum adduxit ovile, ac pascen-

[1]) La Theiner lipsesce: potius.

das eas Petro pastori commisit, Pasce, inquiens, oves meas, instantia nostra cotidiana sit universarum ecclesiarum sollicitudo continua, et profectus omnium populorum, quos mater ecclesia fermento veteri expurgato in novam regeneravit infantiam, et in sinum suum, sicut gallina pullos suos congregat, congregavit: Bulgarorum et Blachorum populis tanto nos reputamus specialius debitores, quanto non solum fidem catholicam per sedem apostolicam olim devotius receperunt, sed descenderunt etiam ex sanguine Romanorum, quorum sumus profectui et ministerio specialius deputati, qui tamquam peculiaris populus noster nobis tam in spiritualibus quam temporalibus nullo subiacent mediante. Ut igitur eius magisterium recognoscant, a qua sciunt se spiritualiter didicisse quod credunt, et quod sunt carnaliter accepisse, cum secundum carnem descenderint ex nobilibus Romanorum, nos pro quibus dominus tamquam beati Petri successoribus exoravit, ne deficiat fides nostra, sed fratres nostros conversi aliquando confirmemus, eos confirmare volumus in fide catholica et in devotione sedis apostolice roborare. Ut autem paterne dilectionis affectus, quem gerimus circa ipsos, omnibus innotescat, et in filiis matris liberalitas commendetur, in spiritualibus et temporalibus eos tamquam speciales ecclesie Romane filios volumus honorare. Ideoque dilectum filium L. tituli sancte Crucis presbiterum Cardinalem, apostolice sedis Legatum, virum litteratura conspicuum et preditum honestate, quem inter ceteros fratres nostros specialis dulcedinis brachiis amplexamur, in Bulgariam et Blachiam a nostro latere destinamus, qui te auctoritate ac[1]) vice nostra inungat, sceptrum tibi regale tribuat et imponat regium diadema. Cumque Venerabili fratri nostro... Archiepiscopo Trinovitano per dilectum filium I. capellanum nostrum palleum duxerimus destinandum, et statuerimus eum totius Bulgarie ac Blachie primatem, per eundem Legatum metropolitanis, quos idem capellanus instituens ei de novo subiecit, palleum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, destinamus eis iuxta formam, quam sub bulla nostra interclusam mittimus, conferendum. Eidem quoque Legato plenam contulimus facultatem corrigendi, que corrigenda cognoverit, et statuendi, que duxerit statuenda, mandantes eisdem, ut tam clerum quam populum in hiis, que pertinent ad fidei christiane profectum, informent et de benivolentia nostra efficiant certiores. Monemus igitur serenitatem Regiam et exhortamur attentius, quatenus Legatum ipsum sicut personam nostram, immo nos et beatum Petrum in ipso benigne recipias et honorifice studeas petractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens et observans, et ab universa terra tua recipi feciens et servari, taliter super hoc, quod scribimus, impleturus, ut devotionis affectum, quam circa nos et Romanam (ecclesiam) habere te credimus, in effectu operis cognoscamus. (Datum etc.)

Reg. An. VI. ep 8. fol. 113.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. p. 30.

[1]) La Theiner necorectŭ: «et» în locŭ de «ac».

XXIV.

1204. Papa Inocenţiu III scrie mitropoliţilorŭ şi episcopilorŭ din Bulgaria şi Blachia, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ ca să ungă şi încoroneze pe Ioaniţiu de rege, şi-ĭ rógă să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea şi să remână devotaţĭ scaunuluĭ apostolicŭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri ... Archiepiescopo Trinovitano totius Bulgarie et Blachie primati, et aliis Archiepiscopis, Episcopis, clero et populo in Bulgaria et Blachia constitutis, salutem etc. Licet ex eo etc. usque certiores. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus legatum ipsum etc. usque honorifice pertractetis, ea que inter vos corrigenda duxerit, vel etiam statuenda, suscipientes hilariter et inviolabiliter observantes, ut etsi fueritis hactenus sicut oves errantes, ex quo tamen conversi estis ad episcopum et pastorem animarum vestrarum, eius sequamini doctrinam et formam, cui dominus totius ecclesie magisterium contulit et primatum. Cavete autem, ne de facili moveamini a constantia mentis vestre, sed in bono perseverantes proposito in devotione sedis apostolice humiliter persistatis, ut in illius videamini petre soliditate firmati, supra quam dominus ecclesie posuit fundamentum, claves regni celorum concedens, ut esset, quibus Petrus aperiret, apertum, et quibus clauderet, non pateret. (Dat. etc.)

Reg. An. VII. ep. 9. fol. 113.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 31.

XXV.

1204. Forma după care legatulŭ pontificeluĭ a predatŭ mitropoliţilorŭ din Bulgaria şi din Blachia ornamentulŭ bisericescŭ numitŭ paliu.

Ad honorem dei omnipotentis, et beate Marie virginis, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et domini pape Innocentii et Romane ecclesie, necnon et ecclesie tibi commisse tradimus tibi palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, quo ad missarum sollempnia infra ecclesias tibi subiectas utaris in Nativitate domini, festivitate prothomartiris Stephani, Circumcisione domini, Epiphania, Ypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cena domini, Sabbato sancto, Pascha, feria II. post Pascha, Ascensione domini, Pentecoste, tribus festivitatibus sancte Marie, Nathali

beati Iohannis Baptiste, Sollempnitatibus omnium Apostolorum, Commemoratione omnium Sanctorum, Dedicationibus ecclesiarum, Consecrationibus Episcoporum, Ordinationibus clericorum, Ecclesie tue principalibus festivitatibus et anniversario consecrationis tue die. Sane solus Romanus pontifex in missarum sollempniis palleo semper utitur et ubique, quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiastice potestatis, que per palleum figuratur. Alii autem eo nec semper nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Reg. An. VII. ep. 10. tol. 113.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 31.

XXVI.

1204. Primatulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ depune jurămêntulŭ, că va fi credinciosŭ şi supusŭ bisericeĭ romane, va visita, la fie-care patru anĭ, pragurile apostolilorŭ, şi de câte orĭ va sânţi vre unŭ episcopŭ, va face să-ĭ depună jurămêntulŭ, că va remâné credinciosŭ bisericeĭ romane.

Ego ... Archiepiscopus Trinovitanus, Primas totius Bulgarie et Blachie, ab hac hora inantea ero fidelis et obediens beato Petro, sancteque Romane apostolice sedi et domino meo pape *Innocentio*, eiusque catholicis successoribus. Non ero in facto vel consilio vel consensu, ut perdant vitam aut membrum, vel capiantur aut spolientur. Consilium, quod michi crediderint, ad eorum dampnum, me sciente, nemini pandam: eorum certum malum, si scivero, impedire studebo: quod si non potero impedire, eis, quam cito potero, intimabo[1]). Papatum Romanum, honores, dignitates et rationes apostolice sedis defendam pro posse, salvo ordine meo, contra omnem viventem. Vocatus ad sinodum veniam, nisi prepeditione canonica fuerim impeditus. Apostolorum limina singulis quadrienniis per me vel per meum nuntium visitabo, nisi eorum absolvat licencia. Legatum apostolice sedis, quem pro certo scivero esse legatum, devote suscipiam, et in suis necessitatibus adiuvabo. Cum quemlibet de meis suffraganeis in episcopum[2]) consecravero, faciam illum iurare, ut Romano pontifici et ecclesie Romane perpetuam obedientiam et debitum honorem im-

[1]) La Theiner, necorectŭ: intimare curabo.

[2]) Ibid. Lipsescŭ din eróre cuvintele: in episcopum.

pendat. Ceterum cum aliquem coronavero in Regem Bulgarorum et Blachorum iuxta indulgentiam michi et successoribus meis ab apostolica sede concessam, ab eo iuratoriam recipiam cautionem, quod ei qui tunc apostolice sedi prefuerit, successoribus eius et ecclesie Romane devotus et obediens permanebit, et cunctas terras et gentes suo subiectas imperio in obedientia et devotione sedis apostolice conservabit. Hec omnia bona fide servabo: Sic me deus adiuvet, et hec sancta evangelia in presenti et in futuro. Amen.

Reg. An. VII. ep. 11. fol. 113.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 32.

XXVII.

1204. Papa Inocenţiu III informéză pe toţi prelaţii din Ungaria, că poporulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ s'a întorsŭ la supunere faţă cu biserica Romeĭ, din care causă a şi trimisŭ la dênşiĭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-ĭ întăréscă şi maĭ multŭ în credinţa, pe care l'a autorisatŭ totŭ-odată, ca să decidă tóte controversele ce există între ţĕrile prin carĭ va trece.

Innocentius episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus[1]) et aliis ecclesiarum prelatis, et omnibus tam clericis quam laicis in regno Ungarie constitutis, salutem etc. Volens apostolica sedes filios suos per varias mundi partes dispersos[2]) in unum, seu gallina sub alis pullos suos congregat, congregare, ut ipsa suas oves agnoscat et agnoscatur ab eis, fiatque unum ovile ac unus pastor, sicut dominus ipse dicit, Bulgarorum et Blachorum ecclesiam, (que) tanquam non cognosceret semetipsam, illo pastore relicto, cui Christus pascendas commiserat oves suas, Pasce, inquiens, oves meas, post vestigia gregum abierat et velut ovis errans recesserat ab ovili, ad se desiderat revocare, ut sit iuxta verbum propheticum bonum pariter et iucundum habitare fratres in unum, fiatque maius gaudium ecclesiis dei super ecclesia illa, cum ad apostolice sedis devotionem redierit et reconciliata fuerit ecclesiastice unitati, quam supra nonaginta novem aliis, quas nec mors, nec gladius ab ecclesie Romane reverentia separavit. Ut igitur eius exemplo, qui filium prodigum redeuntem induit stola prima et anulum dedit ei, Bulgarorum et Blachorum populos ad devotionem et reverentiam sedis apostolice redeuntes in spiritualibus et temporalibus honoremus, per dilectum filium L. tituli sancte

[1]) La Theiner, necorectŭ: et dilectis filiis Abbatibus.
[2]) Ibid. Lipsesce cuvêntulŭ: dispersos.

Crucis presbiterum Cardinalem, apostolice sedis legatum, virum providum et honestum, et inter ceteros fratres nostros prerogativa quadam dilectionis acceptum, ipsos duximus visitandos, qui eos in fide catholica et ecclesie Romane devotione studeat confirmare. Ne autem primogenito scandalum pariat, et hii, qui nobiscum sunt semper, quadam velut invidia moveantur, sic ecclesiam illam nunc primo ad matris ubera redeuntem taliter honoremus, occidentes in eius reditu vitulum saginatum, ei autem nec edum etiam, quem cum amicis suis comedat, tribuamus, sed ipse gaudeat et pariter epuletur, quoniam epulari eum convenit et gaudere, quia frater eius qui mortuus fuerat, iam revixit, et qui perierat, est inventus: eidem legato plenam concessimus facultatem, ut in provinciis, per quas transit, causas, que ad eius audientiam perferentur, audiat et decidat, si potuerit, vel deleget, metatque in earum decisione et delegatione de ipsis omnia scandala, et seminans semen pacis controversias studeat sepelire, et fiat odor vite in vitam omnibus per quos transit. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus Cardinalem ipsum sicut apostolice sedis legatum recipiatis hilariter et honorifice pertractetis, et tam in eundo quam redeundo in necessariis omnibus et seeuro conductu ita liberaliter provideatis eidem, ut patronum eum de cetero apud sedem apostolicam habeatis, tantoque citius ab ea exaudiatur pro vobis, quanto a vobis pro ipsa fuerit amplius honoratus. (Datum etc.).

Reg. An. VII. ep. 13. fol. 114.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 32. — Fejer, II. 427.

XXVIII.

1204. Papa Inocenţiu III scrie tuturorŭ mitropoliţilorŭ şi episcopilorŭ din Serbia, că poporulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ s'a întorsŭ la supunere faţă cu biserica Romeĭ, şi a trimisŭ la dênşiĭ pe cardinalulŭ Leo, ca să-ĭ întăréscă şi maĭ multŭ în credinţă, pe care l'a autorisatŭ totŭ odată ca să îndrepteze şi starea bisericilorŭ din Serbia.

Innocentius episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis Abbatibus et aliis ecclesiarum prelatis et universo clero in Servie provincia constitutis, salutem etc. Volens apostolica sedes etc. ut supra usque est inventus. In Servia quoque ipsi legationis officium duximus iniungendum, ut evellat, destruat, disperdat et dissipet, edificet et plantet, iuxta quod ad profectum catholice fidei, statum ecclesie, correctionem et utili-

tatem vestram viderit expedire. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in domino, et per apostolica vobis scripta precipiendo mandamus, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in eo recipientes, hilariter et honorifice pertractantes, statuta et mandata ipsius suscipiatis humiliter et inviolabiliter observetis: Alioquin sententiam, quam tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus, auctore domino, inviolabiliter observari. (Datum etc. Pontificatus nostri Anno Septimo).

Reg. An. VII. ep. 14. fol. 114.

Theiner, Mon. Slav merid. I. pag. 33.

XXIX.

1204. Papa Inocenţiu III trimite luĭ Ioaniţiu domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ unŭ stégŭ, ca să-lŭ foloséscă în contra acelora, carĭ nu adoréză din tótă inima pe întemeietoriulŭ credinţeĭ, şi-lŭ invită ca în luptele sale să-şĭ aducă aminte de patimile Domnuluĭ, aşa ca inimiciĭ sĕĭ să nu pótă triumfa asupra dênsuluĭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio Caloiohanni Regi Bulgarorum et Blachorum illustri, salutem etc. Ut in cruce domini nostri Ihesu Christi cum apostolo glorieris, et non tibi, sed ei, cui flectitur omne genu, tuos de cetero triumphos ascribas, qui docet manus ad prelium et digitos movet ad bellum, et inter varios bellorum eventus eius suffragio sentias te muniri, cui dominus claves regni celorum et ligandi atque solvendi contulit potestatem, preter Regie dignitatis insignia, que tibi per dilectum filium L. tituli sancte Crucis presbiterum Cardinalem, apostolice sedis legatum, virum providum et honestum, tue serenitati dirigimus per eundem vexillum, quo contra illos utaris, qui honorant labiis Crucifixum, cor autem eorum est longinquum ab ipso, ad petitionem venerabilis fratris nostri B. Brandiziberensis[1]) Episcopi tibi duximus destinandum. Pretendit autem non sine misterio crucem et claves, quia beatus Petrus apostolus et crucem pro Christo sustinuit et claves a Christo suscepit. Representat itaque signum crucis, utpote in quo Christus, qui vincit, regnat et imperat, debellavit aereas potestates, et in quo capiens preda predonem absorbuit, moriens vita mortem et Behemot cepit in suis oculis quasi hamo. Clavem autem geminam representat, discretionis alteram, reliquam potestatis, ut cum discreveris inter bonum malum, lucem et

[1]) La Theiner necorectŭ: Brandizuberensis.

tenebras, sanctum et prophanum, commissum tibi materialem gladium ad vindictam malefactorum, et laudem bonorum exerceas, et arma contra illos apprehendas et scutum, qui non posuerunt deum adiutorem sibi, sed in feritate sua et multitudine confidentes nituntur contra stimulum calcitrare. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eodem vexillo in humilitate cordis utaris et inter acies bellicas memor dominice passionis existas, eiusque magisterium recognoscas, cui dominus ipse dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni celorum. Sic etenim inimici tui non solum contra te prevalere non poterunt, sed ante faciem tuam, dante domino, non subsistent. (Datum etc.).

Reg. An. VII. ep, 12. fol. 114.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 33.

XXX.

1204. Papa Inocenţiu III autorisézá pe episcopulŭ catolicŭ din Orade sá visiteze mănăstirile grecescĭ din Ungaria şi sá cerceteze, dacá din acestea se póte forma o singurá episcopiá supusá scaunuluĭ apostolicŭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri ... Waradiensi Episcopo, et filio ... Abbati de Petis Vesprimensis diocesis, salutem etc. Significavit nobis carissimus in Christo filius noster ... Rex Ungarorum illustris, quod quedam ecclesie monachorum Grecorum in Regno Ungarie constitute per incuriam diocesanorum episcoporum, et per ipsos Grecos, qui valde sunt, sicut asserit, dissoluti, penitus destruuntur, a nobis supplicans humiliter et devote, ut auctoritate nostra unus fieret episcopatus ex ipsis, qui nobis nullo mediante subesset, vel Abbates aut prepositi Latini constituerentur in illis, per quorum studium et diligentiam earumdem ecclesiarum status posset in melius reformari. Nos igitur eiusdem Regis petitionibus inclinati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus ad predictas ecclesias accedentes inquiratis diligenter veritatem, utrum per ipsos monachos Grecos eadem monasteria in religionis observantia valeant reformari, utrumne de diocesanorum episcoporum consensu unus fieri poterit episcopatus ex illis, qui nobis sit immediate subiectus, et quod super iis inveneritis, fideliter conscribentes sub testimonio sigillorum vestrorum ad nostram presentiam destinetis, ut per inquisitionem vestram instructi secu-

rius in eodem negotio procedere valeamus. Interim autem ad correctionem eorum impendatis operam efficacem. Datum Laterani XVI. Kal. Maii (Pontificatus nostri Anno Septimo).

Reg. An. VII. ep. 47. fol. 122.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 33.

XXXI.

1204. Papa Inocenţiu III dojenesce pe Emericŭ regele Ungarieĭ fiindŭ-că a prinsŭ pe legatulŭ apostolicŭ trimisŭ în Bulgaria şi în Blachia, şi nu i-a permisŭ să călĕtoréscă maĭ departe până nu va decide maĭ ântâiŭ controversa de frontiere, ce esistă între regatulŭ Ungarieĭ şi între regatulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ.

(Innocentius episcopus etc. Karissimo in Christo filio H. Regi Ungarie Illustri, salutem etc.) Inter alios Reges catholicos et principes christianos de te specialiter, fili karissime, gloriamur, quod deo fidelis nobisque devotus existas, ita ut et tu merito valeas gloriari, quod gratiam et favorem apostolice sedis obtineas specialem, sicut hinc inde plurima probant non solum indicia, sed exempla. Rediens enim ad apostolicam sedem Iohannes tunc Capellanus noster, nunc Furconensis episcopus, constanti nobis assertione suggessit, quod a te cum ingenti honore ac devotione susceptus clementer obtinuit, non solum quod circa negotium Culini bani a regia celsitudine requisivit, verum etiam impetravit, quod tam ipsi quam aliis ecclesie Romane nuntiis et legatis liber pateret per regnum tuum progressus pariter et regressus in Bulgariam et Blachiam. Tu quoque nobis, si bene recolimus, suggessisti, quod tue serenitati placebat, ut Megajuppanus Sarvie debitam et devotam apostolice sedi reverentiam et obedientiam exhiberet, et a nobis, salvo in temporalibus iure tuo, regium susciperet diadema. Unde nos huius executionem negotii Venerabili fratri nostro ... Colocensi Archiepiscopo meminimus iniunxisse. Per has ergo non tam generales quam speciales causas inducti dilectum filium nostrum Leonem tit. sancte Crucis presbiterum Cardinalem, apostolice sedis legatum, in Bulgariam et Blachiam per regnum tuum ad propagationem fidei christiane duximus destinandum, qui sicut nobis suis litteris intimavit, a tua regia[1]) celsitudine ultra etiam quam crediderit, extitit honoratus, ita ut quasi deposita gravitate regali universa conareris efficere, que sibi crederes complacere. Dato prius cum omni iocunditate ducatu nuntiis, quos in Bulgariam duxerat transmittendos, da-

[1]) La Theiner, lipsesce din eróre cuvêntulŭ: regia.

toque pacis osculo, et facta cum magno gaudio mutua promissione amicitie specialis, ac muneribus elargitis, non solum licentiam obtinuit transeundi, verum etiam tuis nuntiis precepisti, ut eum transferent in Bulgariam cum honore, promittens quod tuum sibi scriptum in confinio destinares, quod ipse apud se secretius retineret, et secundum illud ad reformationem pacis fideliter laboraret. Procedens ergo cum nuntiis tuis usque ad regni terminum, pervenit ad castrum, quod vocatur Keve, ubi solo Danubio mediante regnum Ungarie a Bulgarorum provincia separatur, multis eum cum desiderio expectantibus ex altera parte: sed post unius horam diei nuntios tuos ex insperato recepit, qui cum festinatione maxima venientes sibi et . . . Episcopo Bulgaro transitum fecerunt omnino precludi, ex parte regia proponentes, ut ad quoddam tuum predium retroiret, quod itinere trium dierum reliquerat iam post tergum, ibique morans domino Bulgarorum per nuntios demandaret, quod ad quandam Insulam festinus accederet in confinio constitutam, ut ibi prius de controversia, que vertitur inter vos, plene cognosceret, et eam fine debito terminaret, alias ei transitus non pateret. Ipse vero cardinalis inter multa respondit, quod hoc tali modo facere non debebat, tum quia, si eum cum huiusmodi pactionibus reciperet ad matris hubera redeuntem, cum super hoc non tam seculare quam spirituale negotium ageretur, videretur intervenire species simoniace pravitatis, tum quia non posset eum compellere ad aliquid faciendum, donec obligatus esset apostolice sedi per vinculum speciale. Unde cum nollet ab incepto itinere retroire, protinus exiit edictum a Comite castri, quod quicumque sibi et suis, aut etiam episcopo memorato auderent aliquid vendere seu aliquod humanitatis solatium exhibere, penam incurrerent personarum et rerum, et ipse Cardinalis cum episcopo[1]) sepedicto a trecentis ad minus circumfusis satellitibus custoditur, qui adeo ipsum comprimunt, quod hostium camere, si camera dici debet, observant, ut taceamus, que sibi et suis circa necessaria nature viliter irrogantur. Heu! heu! fili karissime, ubi est regalis clementia, ubi religio christiana, ubi specialis devotio, quam ad nos et Romanam ecclesiam predicaris habere? Mutatus est color optimus et aurum in scoriam est conversum. Parcat igitur eis deus, qui animum tuum tam pravo consilio seduxerunt, volentibus inter regnum et sacerdotium discordiam seminare! Sed nos pro certo speramus, quod aut per te ipsum iam errata correxeris, aut ad commonitionem nostram taliter debeas emendare, ut iniuria transeat in honorem et offensa in gratiam convertatur. Quocirca serenitatem regiam de qua plene confidimus, rogamus attente et monemus, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus iniuriam Cardinali predicto, immo verius nobis in ipso, quin potius illatam domino Ihesu Christo in nobis, ita satagas abolere, ut nos in hoc devotionem tuam experiri possimus, et non cogamur propter hoc aliquid agere, quod tibi possit esse molestum, quia quantumcumque nobis molestum existeret te in aliquo molestare, non possemus tam perversum exemplum relinquere incorrectum, et propositum nostrum, auctore deo, nichilominus exequemur. (Datum Rome apud Sanctum Petrum XVII. Kal. Octobris, Pontificatus nostri Anno Septimo.)

---

[1]) La Theiner lipsesce cuvêntulŭ: episcopo.

Scriptum est Suffraganeis Strigoniensis ecclesie, ut ipsum Regem ad hoc moneant attente et inducant, et tales se circa negotium istud, omni gratia et timore postpositis, exhibere procurent, quod fidem et devotionem, quam erga matrem suam Romanam ecclesiam habere tenentur, in opere cognoscamus.

Hec cedula fuit interclusa in litteris ad prefatum Regem transmissis.

Mitius et benignius tibi scribimus, quam instans materia postularet, ne quis forte litteras nostras inspiciens extimaret apostolice sedis favorem tibi esse subtractum. Quod utique utilitati ac honori tuo nullatenus expediret, quia multa gesta sunt et geruntur in Regno tuo, que si[1]) deducerentur ad limam, correctionem exposcerent graviorem, non solum de voto tuo, captione fraterna et electionibus prelatorum, sed etiam multis aliis, que, ne nimium conturberis, ad presens duximus supprimenda. Provideas ergo tibi, ne in eam te difficultatem inducas, de qua non facile valeas expediri.

Reg. An. VII. ep. 126. fol. 141.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 34. — Fejér, II. 432.

XXXII.

1204. 1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie regeluĭ Ungarieĭ, că şi-a propusŭ să încoroneze pe *Ioaniţiu* ca rege, din causă, că şi maĭ înainte maĭ mulţĭ regĭ aĭ Bulgarieĭ aŭ fostŭ încoronaţĭ din partea pontificeluĭ romanŭ, în urmă însă, după ce Bulgariĭ şi-aŭ perdutŭ regatulŭ, doĭ fraţĭ Petru şi Ioaniţiu, descendenţĭ din familia vechilorŭ regĭ, aŭ cuceritŭ de noŭ ţéra părinţilorŭ sĕĭ.

Innocentius episcopus etc. Dilecto filio L. tit. sancte Crucis presbitero Cardinali, apostolice sedis Legato, salutem etc. Ad litteras, quas nobis Karissimus in Christo filius noster . . . Rex Ungarie destinavit, rescribimus in hunc modum.

Regie celsitudinis litteras, quas nobis per dilectum filium nobilem virum G. militem destinasti, benigne recepimus, et que significasti per eas, notavimus diligenter. Ad primum ergo capitulum respondemus: quod utique pie recordationis progenitores tui, ex quo regnum Ungarie ad catholice fidei unitatem per beati Stephani Regis diligentiam, divina gratia precedente, pervenit, cum multa devotione sedem sunt apostolicam venerati, et omnes, qui ex eius progenie de-

[1]) La Theiner, necorectŭ: qui se.

scenderunt, sicut in regno ita sibi et in reverentia beati Petri successoribus exhibenda pariter successerunt, presertim inclite record. Bela Rex pater tuus, qui toto tempore vite sue sedem apostolicam studuit honorare, cui tu tam in regno quam in devotione succedens ea facere studuisti, que ad ipsius procederent commodum et honorem. Porro sicut nos ea, que dicta sunt, absque dubio recognoscimus esse vera, ita tu ea, que sunt dicenda vera esse procul dubio recognoscas. Licet enim predecessores nostri progenitores tuos inter alios reges catholicos diligere ac honorare studuerint quadam gratia speciali, satagentes illis secundum deum in omni necessitate favere, specialiter tamen clare mem. patrem tuum apostolica sedes toto conamine promovere curavit, ita quod cum propter quasdam causas, sicut credimus, tibi notas regalem non possit obtinere coronam, felicis record. Alexander papa predecessor noster, post multas exhortationes, preceptiones et commonitiones Strigoniensi Archiepiscopo factas, ut ei regium diadema conferret, cum ipse non posset ad hoc aliquatenus inclinari, tandem . . . Colocensi Archiepiscopo districte precepit, ut ipse illum absque preiudicio Strigoniensis ecclesie coronaret in regem, et sic ad mandatum apostolice sedis obtinuit coronari. Quantum etiam circa principium Regni tui, quod utique propter dissentiones multorum non leviter extitit perturbatum, apostolica sedes tibi curaverit subvenire, ipse rerum ostendit effectus, que tandem per legatum suum ad hoc specialiter destinatum te ac tuos ex una parte, necnon et fratrem tuum ac fautores eius ex altera reduxit ad pacem: que licet formata fuerit et firmata, utinam tamen melius observata fuisset!

Ad secundum vero capitulum respondemus hoc modo: quod revera tu nuntiis nostris in terram Iannitii (Iohannitii) domini Bulgarorum, et ipsius nuntiis ad ecclesiam Romanam ire volentibus per terram tuam securum conductum et liberum transitum concessisti, dimittens exercitum ad preces legati nostri, quem congregaveras contra ipsum, sumptibus frustra consumptis, super quibus serenitati tue copiosas gratiarum referimus actiones. Quod autem scripsisti, quoniam prefatus Iannitius[1]) terram, quam pater tuus . . . sorori tue Imperatrici Grecorum dedit in dotem, detinet occupatam, et terram Servie tue corone subiectam, adiuncta sibi paganorum multitudine copiosa, crudeliter devastavit, ita quod preter eos, qui per eius tirannidem sunt perempti, non pauci christiani sunt in paganorum captivitatem deducti, eo videlicet tempore, quo precibus nostris inductus, Rege Boemie a Philippi consortio separato et Regi Ottoni coniuncto, cum ipso pro isto validum contra illum exercitum destinasti, certissime noveris nobis esse valde molestum quicquid in tuam iniuriam et iacturam noscitur attemptatum, et ut tibi congrue satisfiat, nos diligens studium impensuros et operam efficacem.

Ad tertium capitulum[2]) taliter respondemus: quoniam etsi scripseris, quod prefatus Iannitius nullius terre de iure sit dominus, licet aliquam partem tui et aliam alterius regni ad tempus detineat occupatam, unde miraris, quod tam manifestum inimicum tuum, te inconsulto, tam subito in Regem proposue-

[1]) La Theiner: Iohannitius.
[2]) Ibid. vero articulum

rimus coronare, secus est tamen ex aliqua parte, ut salva tui pace loquamur, cum super hoc non plene noveris veritatem. Nam antiquitus in Bulgaria multi reges successive fuerunt auctoritate apostolica coronati, sicut Petrus et Samuel, et alii nonnulli post illos; nam et ad predicationem sancte memorie Nicolai pape, predecessoris nostri, Rex Bulgarorum, ad quorum consulta sepissime respondebat, cum toto regno sibi commisso meruit baptizari: sed tandem prevalentibus Grecis, Bulgari perdiderunt regiam dignitatem, quinimmo compulsi sunt gravi sub iugo Constantinopolitano servire, donec novissime duo fratres, Petrus videlicet et Iannitius, de priorum regum prosapia descendentes, terram patrum suorum non tam occupare, quam recuperare ceperunt, ita quod una die de magnis principibus et innumeris populis mirabilem sunt victoriam consecuti. Non ergo negamus, quin forsan aliquam partem terre violenter invaserint, sed constanter asserimus, quod plurimam terre partem de iure recuperavere paterno. Unde nos eum non super alienam terram, sed super propriam ad instar predecessorum nostrorum regem intendimus coronare, volentes ut et ipse terram restituat iniuste detentam, et terra iniuste detenta restituatur eidem, cum ipse postulaverit hoc a nobis, ut de terris invasis faciamus inter te et ipsum utrique parti iustitiam exhiberi. Cum igitur nuntiis nostris ad eum, et nuntiis eius ad nos non solum liberum concesseris transitum, verum etiam securum ducatum, non debuimus opinari, quod ipse tibi esset infestissimus inimicus, licet per nostre sollicitudinis studium, inimicitiarum occasione sublata, de inimicis fieri valeatis amici, nec repente processimus ad hoc negotium consumandum, cum frequenter ad eum nuntios cum litteris nostris propter hoc curaverimus destinare, ut filiam revocaremus ad matrem, et membrum reduceremus ad caput, quatenus esset unum ovile et unus pastor. Verum et illud non ab re potuissemus attendere in hoc casu, quod cum nobilis vir Stephanus Megaiuppanus Sarvie (sic) per honorabiles nuntios nobis humiliter supplicaverit, ut in terram suam dirigeremus Legatum, qui eam ad obedientiam ecclesie Romane reduceret, et regium sibi diadema conferret, nosque petitionem ipsius de communi fratrum nostrorum consilio decreverimus admittendam, huius legationis officium Venerabili fratri nostro I. Albanensi episcopo iniungentes, intellecto tandem, quod hoc tue sublimitati plurimum displiceret, ob tui gratiam non sine quadam nostri confusione destitimus ab incepto. Tu vero, postquam expugnasti Sarviam, amoto Stephano et Vulco substituto in locum ipsius, per tuos nobis nuntios intimasti, quod terram illam ad obedientiam ecclesie Romane reducere cupiebas, et salvo in temporalibus iure tuo equanimiter sustinebas ut dictus Vulcus regalem susciperet ab apostolica sede coronam. Unde nos huius executionem negotii de consilio nuntiorum tuorum Venerabili fratri nostro . . . Colocensi Archiepiscopo duximus committendam: sed cum iam biennium sit transactum, in nullo novimus esse processum.

Ad quartum vero capitulum respondemus hoc modo: quod licet dilectum filium L. tit. sancte Crucis presbiterum Cardinalem apostolice sedis legatum devote receperis et honoraveris studiose, ita quod eum in osculo pacis benigne dimissum fecisti usque ad regni fines honeste conduci, ut iam non superesset nisi Danubii transitus de Ungaria in Bulgariam, quia tamen iuxta verbum poe-

ticum: «Turpius eiicitur, quam non admittitur hospes» (Ovid.); miramur non modicum et movemur, magis quidem pro te quam pro nobis, quod mox eum retroducere precepisti, cum minus indecens extitisset, si non admisisses euntem, quam admissum non sineres proficisci. Rationibus ergo, quas ob hoc in tuis litteris expressisti, sufficeret illud Salomonicum respondere: Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum; nisi respondere nos oporteret ad illud, quod per litteras tuas suppliciter postulasti, ut vel a proposito coronationis illius desisteremus omnino, vel saltem tamdiu cessaremus, donec discordia inter vos iudicio posset vel arbitrio terminari, cum tu paratus existas iudicio vel arbitrio legati nostri parere. Reddemus ergo paucissimas de plurimis rationes, ne nimis expressa responsio te nimium conturbaret. Cum enim Cardinalis predictus in regno tuo longam fecerit moram, et tam a te quam ab aliis non solum honeste receptus, sed et magnifice fuerit honoratus, profecto non posset esse mediator communis ad concordiam reformandam, aut iudex equalis ad controversiam dirimendam, nisi pari modo in terra sua reciperetur ab illo, ut omnis suspitio tolleretur. Preterea non posset illum compellere ad faciendam concordiam vel iustitiam exhibendam, antequam iugum susciperet apostolice discipline, nostroque se subiceret magisterio et precepto.

Ad hec, cum idem legatus procedat ad propagandum christiane fidei sacramentum et promovendum apostolice sedis honorem, si forsan impedires eundem, profecto divinam indignationem incurreres et nostram merereris offensam, illumque tibi redderis amplius inimicum, nichilque proficeres, quare nos modo alio possemus nostre voluntatis propositum adimplere. Attende nichilominus diligenter, quale denique reputares, si nos impedire vellemus, ne filius tuus carnalis coronari posset in regem, et tale nos reputare cognosce, si tu impedire coneris, ne filius noster spiritualis in regem valeat coronari, filius inquam prodigus, qui olim cum meretricibus vivendo luxuriose substantiam dissipavit: sed tandem ad se ipsum reversus ad patrem revertitur, qui accurrens amplectitur et osculatur filium revertentem, precipiens servis suis, ut eum induant stolam primam et dent anulum in manu eius, et calciamenta in pede ipsius, occidantque vitulum saginatum, ut manducent et epulentur, quia filius eius mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est. Qualiter ergo pater indignationem sedaverit filii senioris, parabola te doceat evangelica, cuius doctrinam te cupimus et in hoc et in aliis imitari. Quod si forsitan verearis, ne postquam coronam acceperit, insolentior fiat subito sublimatus, scire debes pro certo, quod non tantum ex procurata fraude proficeret, quantum deficeret ex fide mentita, nosque minus dicimus tibi, ut tu intelligas per te magis.

Ad quintum ergo capitulum respondemus: quoniam etsi scripseris, quod de hiis, qui sedis apostolice sententiam contempnentes tibi sub securitate nostra contra fraudem inimicorum nil providenti Iadaram destruxerunt [1]), elapso iam fere biennio nichil adhuc iustitie super tam irreparabili dampno per Romanam ecclesiam consequi potuisti: unde si permitteres prefatum Iannitium coronari,

[1]) La Theiner: Iaderam destruxere.

antequam inter te et ipsum discordia sopiretur, nunquam amplius per Romanam ecclesiam tibi posset iustitia exhiberi: nolumus te, fili karissime, ignorare, quod tam stolium Venetorum quam Francorum exercitum propter destructionem Iadere anathematis vinculo curavimus innodare. Cumque maiores exercitus Gallicani absolutionis beneficium postularent, non prius potuerunt absolvi, quam iuraverint nostris stare mandatis, et obligaverint non solum se ipsos, sed suos etiam successores per litteras autenticas et patentes, quod ad mandatum nostrum super illo excessu satisfacere procurabunt. Quia vero . . . Dux Venetorum et sui nondum absolutionis gratiam postularunt, nos in tantum iam processimus contra eos, quod dilectum filium . . . suum Patriarcham electum noluimus consecrare, immo cum ad nos personaliter accessisset, remisimus eum non sine multo pudore confusum. Significavimus quoque tibi, ut apud Iadaram, que hactenus cum tota provincia sua subiecta fuit Patriarche Gradensi, faceres electionem canonicam de persona idonea celebrari, et electum ad nos consecrandum et palleandum dirigeres, ut sic inciperemus punire superbiam Venetorum. Pari modo prefatus Iannitius puniretur, si post susceptionem corone nollet super discordia, que vertitur inter vos, arbitrio vel iudicio legati nostri parere, fierentque novissima sua deteriora prioribus, et error novissimus peior priore. Quia vero quantumcumque sepedictum Iannitium diligamus, te tamen diligimus incomparabiliter magis: modum, sicut credimus, invenimus congruentem, per quem honori et iuri tuo debeat provideri, sicut per litteras, quas super hoc modo dirigimus, advertere poteris evidenter. Quocirca serenitatem regiam rogamus attente et monemus, quatenus deo dans gloriam et nobis honorem non impedias propagationem fidei christiane, nec dilatationem apostolice sedis, cuius consilium experieris absque dubio fructuosum.

Hactenus Regi predicto. Decetero devotioni tue per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus prefatum Iohannitium non super alienam terram sed super propriam corones in Regem, et ad terminandam discordiam, que vertitur inter ipsum et prefatum Regem Ungarie cognita plenius veritate, iustitia mediante procedas, faciens quod decreveris, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, firmiter observari. Datum Rome apud S. Petrum XVII. Kal. Octobris (Pontificatus nostri Anno Septimo).

Reg. An. VII. ep. 127.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 35. — Fejér, II. 435.

XXXIII.

1204. Papa *Inocenţiu III.* scrie luĭ Emericŭ regeluĭ Ungarieĭ, cât s'a bucuratŭ de multŭ, că dênsulŭ a liberatŭ pe legatulŭ apostolicŭ, care a fostŭ trimisŭ la *Ioaniţiu,* şi-lŭ învită să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea, când se va întórce înapoĭ, şi să îngrijêscă, ca să pótă călĕtori liberŭ prin ţéra sa. 1204.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio . . . Regi Ungarie Illustri, salutem etc. Gratum gerimus et acceptum, et serenitatem tuam in domino commendamus, quod licet primo quibusdam occasionibus motus dilecto filio L. tit. sancte Crucis presbitero Cardinali, apostolice sedis legato, transitum feceris denegari, ne procederet ad coronandum Iannitium dominum Bulgarorum, donec controversiam, que inter te et illum super terrarum terminis vertitur, iudicio vel concordia terminares: postmodum tamen ob reverentiam apostolice sedis et nostram, usus consilio saniori, ei transeundi pro voto concessisti liberam facultatem. Sane quam cito verbum illud ad aures nostras pervenit, quasi previdimus et prediximus, quod nunc videmus et gaudemus impletum, quod videlicet non receptis litteris nostris, nec etiam tuis nuntiis expectatis, corrigeres per te ipsum, quod in iniuriam apostolice sedis videri poterat attemptatum. Cum igitur Cardinalem predictum devote receperis et honorifice pertractaris, ut bonum initium meliori fine concludas, Celsitudinem tuam rogamus attentius et monemus, quatinus eum in reditu suo benigne recipiens et honeste pertractans, per Regnum tuum facias secure conduci, ut et ipse, qui magnum in ecclesia dei obtinet locum, et nobis inter ceteros fratres nostros carus existit, ad honorem et profectum tuum fortius obligetur, et nos, qui persone nostre reputamus impensum, quicquid honoris exhibetur eidem, Magnificentiam tuam propter hoc debeamus propensius commendare. Datum Rome apud Sanctum Petrum (. . . Octobris, Pontificatus nostri Anno Septimo).

Reg. An. VII. ep. 137. fol. 145.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 38. — Fejér, II. 443.

XXXIV.

1204. 1204. *Ioaniţiu,* regele Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ, scrie Papeĭ *Inocenţiu III.* că legatulŭ apostolicŭ cardinalulŭ Leo l'a încoronatŭ ca rege, şi a pusŭ unŭ patriarchŭ peste totŭ regatulŭ sĕŭ.

KALOIOHANNES REX totius Bulgarie et Vlachie ad (a) deo promotum et sanctissimum et in Christo dilectum et honorificentissimum patrem Regni mei tertium *Innocentium*, et sacerrimum papam Rome et successorem principis apostoli Petri. Legatus apostolice sedis d. Leo Cardinalis sanctitatis tue scriptum meo obtulit Imperio, addiscens quoque de eius sanitate et incolumitate omnipotenti deo et sanctissime matri suo glorificavi. Et utinam quod scriptum Imperii mei inveniat sanctitatem tuam viventem et degentem cum omni gaudio et ylaritate [1]): et Imperium meum per gratiam omnipotentis [2]) dei et beatissime dei genitricis, et per intercessiones sanctitatis vestre sanum est multum bene cum omni gaudio et exultatione. Hoc autem notum sit sanctitati vestre, pater spiritualis Regni mei, domine pape, quod dominus Leo Legatus apostolice sedis venit ad Imperium meum sibi afferens Coronam, et eam benedicens super caput Imperii mei imposuit, et in manibus meis dedit michi Sceptrum atque Vexillum, et benedixit sanctissimo Patriarche Regni mei et totius Bulgarie ex precepto vestre sanctitatis : et valde deo et beatissime dei genitrici, necnon et circumspectioni vestre sanctitatis glorificavimus, eo quod secundum petitionem Imperii mei sanctitas vestra totum suum velle adimplevit. Et universa Bulgaria atque Blachia et omnis Imperii mei pertinentia valde glorificavit, et vestram sanctitatem magnificavit.

Scribo autem vobis et de Ungaro, quoniam Imperium meum non habet aliquam societatem regionum vel aliquam rem cum eo, neque ei nocet, immo ipse parvipendit et nocet regionibus Imperii mei. Et dominus L. Cardinalis vidit et vestre sanctitati annuntiabit iustum vel iniustum, quod est ab Imperio meo, aut si ego parvipendo Ungarum, vel si ipse meum Imperium parvipendit. Et scribat ei [3]) sanctitas vestra, quatinus distet a Regno meo, quoniam Imperium meum nec eum habet parvipendere, nec contra terras eius abire. Si vero ipse venerit contra terras Imperii mei, et deus adiuverit, ut vincatur, non habeat sanctitas vestra Imperium meum suspectum, sed sim liber.

De Latinis quoque, qui Constantinopolim introierunt, scribo sanctitati vestre, ut eis scribatis, quatinus distent ab Imperio meo, et sic Imperium meum nullum malum eis facit, neque ipsi nobis parvipendant. Si forte ipsi conati fuerint contra Imperium meum et parvipenderint eum (sic), et occidet ex eis, non habeat sanctitas vestra Imperium meum suspectum, sed sint universa libera.

Misi autem ad tuam magnam sanctitatem pueros duos, unus vero no-

---

[1]) La Theiner «exultatione» în locŭ de «ylaritate».

[2]) Ibid. Lipsesce cuvêntulŭ: omnipotentis.

[3]) Ibid. «et» în locŭ de «ei».

minatur Basilius, alius Bithlehem: et dentur ex precepto eius, ut addiscant in scolis litteras Latinas, quoniam hic gramaticos non habemus, qui possint litteras, quas mittitis, nobis transferre: et postquam ipsi addiscerint, remittantur ad Imperium meum. Misi autem ad presens in signo parve recordationis examita duo, episima dupla, unum est rubeum et aliud album, et camelum unum[1]). Cum vero mittam legatos ad sanctitatem vestram, semper vestre sanctitatis recordabor.

Reg. An. VII. ep. 230. fol. 178.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 39. — Fejer, II. 446. VII. 5. 163

XXXV.

1204. Vasile primatulŭ Bulgarieĭ şi alŭ Blachieĭ scrie papeĭ Inocentiu III, că legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ cardinalulŭ Leo a sositŭ în Tîrnova, l'a consecratŭ ca patriarchŭ şi a încoronatŭ pe Ioaniţiu, împĕratulŭ şi domnulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ.

Multas inclinationes et multas sanitates a me *Basilio*, humili Bulgarorum et Blachorum Primate, erga patrem universorum et dominum et patrem meum, magnificentissimum et sanctissimum papam *Innocentium*. Oramus omnipotentem deum et sanctissimam dei genitricem, et beatissimos apostolos Petrum et Paulum, ut cum sanitate et sospitate inveniat vos scriptum mee humilitatis: et per vestri dominii magnificentiam vivo et ego per dei gratiam, magnis involutus delictis. Notum sit ergo vestre magne sanctitati, quoniam Leo Cardinalis sanus et sospes pervenit, delegatus a vestra sanctitate et apostolica sede, et usque ad nostram magnam civitatem Trinove tetendit quinto decimo die mensis Octobris, et portavit universam plenitudinem patriarchalis dignitatis et paramenta omnia, que michi a vestra magna sanctitate fuerunt delegata: tradidit similiter et anulum et privilegium, et scripta et instructiones. Et precepto vestre sanctitatis uncxit me crismate, michi benedicens, et consecravit me in Patriarcham mense Novembris septimo die, in festivitate scilicet sancti apostoli Iacobi fratris domini, et ego illa die duos uncxi Metropolitanos et ceteros Episcopos magno cum gaudio, et duobus de Metropolitanis benedixit Cardinalis, et tradidit illis palleum atque mitras, et reliquis in caput eorum mitras imposuit. Octavo vero die eiusdem mensis, in festivitate videlicet sancti Michaelis, coronavit et benedixit Imperatori Kaloiohanni do-

[1]) La Theiner lipsesce cuvêntulŭ: unum.

mino omnium Bulgarorum atque Blachorum, et superposuit capiti suo regiam coronam et sceptrum suis manibus imponens. Omnia hec complevit et perfecit secundum sanctitatis vestre velle, et benedicens nobis segregatus est a nobis mensis Novembris die quinto decimo. Interea sciat vestra magna sanctitas, quod duos pueros ex precepto domini Imperatoris vobis mitto unus est presbiteri Constantini filius, alius vero Regis, ut ex precepto vestre sanctitatis litteras Latinas addiscant. Et quidquid meditari valetis ad honorem Imperatoris, faciatis. Manuteneat enim deus vestram sanctitatem per multa et longeva tempora.

Reg. An. VII, ep. 231. fol. 179.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 39.

XXXVI.

1204. Emericŭ regele Ungarieĭ concede lui Ioanŭ Latinulŭ din Transilvania scutirea de orĭ-ce imposite, pe lângă condiţiunea ca să presteze serviţiĭ militare.

Hemiricus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Servieque Rex in perpetuum. Quanto pluribus innotescit forma exemcionis uel contractus, eo quod ab humana tardius euanescat memoria, maioris roboris percipere consueuit incrementum. Hinc est, quod ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam uolumus peruenire, quod Johannem Latinum inter Theutonicos Transiluanienses in uilla Riuetel commorantem propter seruicium suum, quod nobis multocies intulit, cum tota heredum suorum successione, ex omni officio predictorum Theutonicorum et eciam aliorum talium Regia benignitate exemimus, et tali libertate donauimus: Ut tam ipse quam ipsius heredes in aula Regia liberam habeant conuersandi facultatem, nec in aliquo alicui de rebus suis uel possessionibus tam in domibus, quam in aliis, quas usque modo aquisiuit uel adhuc aquirere poterit, exaccionem aliquam uel tributum, uel ipse uel heredes sui dare de cetero teneantur; nisi in armis militaribus, in quibus nobis et Regno tali libertate donati seruire teneantur. Concessimus eciam ei, ut ante alium iudicem preter nos, vel illum, qui iudicat filios hyobagionum nostrorum nullatenus cogatur in aliquo respondere. Vt autem huius Regie concessionis series firma et invariabilis in perpetuum permaneat, presentem paginam in eius testimonium intitulatam sigillo nostre ymaginis fecimus communiri. Datum per manus Petri Albensis Prepositi et Aule Regie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini M°. CC°. IIII°. Venerabili Jhoanne Colocensi Archiepiscopo, Vgrino Strigoniensi Archielecto et Jauriensi Episcopo, Calano

Quinqueecclesiensi Episcopo, Desiderio Chenadiensi Episcopo, Symone Varadiensi Episcopo, Willermo Ultrasiluanensi Episcopo; Benedicto Palatino, Ypochio Bano et Bachiensi Comite, Jula Nitriensi et Curiali Comite, Tiburcio Budrugiensi Comite, Chepano Supruniensi Comite.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VI. 91.

XXXVII.

1205. Henricŭ administratorulŭ imperiuluĭ latinŭ de la Constantinopolŭ scrie Papeĭ Inocenţiu III, că Greciĭ de la Adrianopolŭ saŭ revoltatŭ şi aŭ chiematŭ în ajutoriŭ pe Ioaniţiu domnulŭ Românilorŭ, iar Ioaniţiu a năvălitŭ cu o mulţime de Românĭ şi Cumanĭ asupra Latinilorŭ, şi a prinsŭ pe împĕratulŭ Balduinŭ.

Sanctissimo patri ac domino *Innocentio* dei gratia summo pontifici, H. frater Imperatoris Constantinopolitani et moderator Imperii, cum debita reverentia humili(a) et devota pedum oscula. Cum universum Christiani exercitus progressum et laborum peregrinationis nostre seriem paternitati vestre per multiplices litteras et nuntios frater meus et dominus Imperator usque ad Martium elapsum novissime satis lucide significaverit, eventus nostros extunc prioribus multum dissimiles, immo peccatis nostris exigentibus nimis miserabiles vobis tamquam patri et domino dignum duxi propalare.

Contigit igitur Grecos, qui ex innata malitia et perfidia consueta post omne genus securitatis et cautionis proditioni se semper pronos exhibent, statim post dimissionem nuntiorum ad vos ultimo directorum proditionem, quam pridem mente conceperant, rebellione contra nos facta detegere manifeste. Quo comperto, frater meus et dominus Imperator, oportune paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones et marchias pro magna parte dispersis, contra caput rebellionis, Andronopolim videlicet, que civitas est Grecie munitissima, et montibus tantum interpositis Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens urbem regiam egressus est. Eramus enim tunc temporis sic divisi, Marchio Montisferrati ultra Thesalonicam erat cum multis, Ego ex altera parte brachii S. Georgii eram apud Andromiticum cum non paucis, Paganus de Aurelia et P. de Braecel versus Nicheam ex eadem parte brachii, R. de Trit apud Philippolim cum pluribus, et alii alibi per loca et munitiones dispersi. Porro audito a Iohannitio Blachorum domino, quod Latini in tanta virorum paucitate civitatem predictam obsedissent, quem etiam Greci in auxilium suum, occulte tamen, ut magis lederet, evocarant, irruit subito Blachus ille Iohanitius in nostros cum multitudine barbarorum innumera, Blachis vide-

licet et Commannis et aliis, quibus etiam nimis improvise obviam exeuntibus nostris, et remotius, quam oporteret, instantibus, et per inimicorum insidias tandem vallatis undique, proh dolor! dominus meus Imperator, Comes Ludovicus, Stephanus de Pertico, et quidam alii barones et milites, quod non sine lacrimarum effusione referre valeo, tanta obruti multitudine, non sine dampno tamen illorum ab inimicis intercepti sunt: nescimus revera, qui capti fuerint, qui occisi. Accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis et fama veridica, quod dominus meus Imperator sanus teneatur et vivus, qui ab eodem Iohannitio satis, ut asserunt, pro tempore honorabiliter procuratur, cum quibusdam aliis, quos tamen adhuc expresse nescimus nominare. Sciatis autem, quod ab ea die, qua Grecorum fines ingressi fuimus, usque ad diem infelicis illius congressus, quantacumque nobis et nostris occurreret multitudo, licet aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper et victoria recesserunt. Inestimabilem vero iacturam, quam tunc nobis dolemus et plangimus accidisse, ex inconsulta nostrorum audacia et peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaque, qui elapsi a prelio manus inimicorum evaserunt, consilio abbreviato cum hiis, qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio dampno ab obsidione recesserunt. Quibus tendentibus ad urbem regiam et tam inopinabiliter desolatis, tantam dominus subito dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul, quotquot dispersi fuerant, tamquam convocati a domino apud civitatem quamdam, que dicitur Rodestoc convenirent. Marchio tamen feliciter et victoriose in suis marchiis, R. de Trit in suis partibus per dei gratiam incolumis morabatur et indempnis.

Inspectis igitur ibidem nostrorum viribus, urbes et castella extunc munire cepimus, que contra Grecorum rebellionem tenere posse videbamur, et inter agendum Constantinopolim usque profecti sumus. Licet itaque in personis ammissis infortunium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in domino et audenter confidimus, quod inimicorum nostrorum insidias et assultus diutius, volente domino, sustinere poterimus, et etiam de longinquo subventionem et auxilium expectare. Ecce tamen, quod verebamur, hoc accidit, et quod fama canebat publica, quodque per litteras ipsius Blachi confederationem ipsius cum Turcis et ceteris Crucis Christi inimicis continentes edocti fuimus, quas etiam a nobis cum nuntiis ipsius interceptas apostolatui vestro in utraque lingua transmisimus, licet gravius ex spectato vulnus incurrimus et ruinam. Cuius susceptionem vobis incumbere tamquam patri cause nostre patrono et domino, nemo est qui ambigat, presertim cum ob ecclesie tantum unitatem reformandam, et terre sancte subventionem laboremus, quorum unum eatenus pendet ex altero, sicut communis omnium Christianorum in Oriente degentium, et precipue venerabilium fratrum militie Templi et Hospitalis utriusque, qui nobiscum sunt, clamat assertio, ut non solum ipsius liberationem huius operetur redintegratio, verum etiam omnium paganorum et Crucis Christi inimicorum confusionem omnimodam apertissime procurare videatur, sicut e contra eius disturbatio, quam deus avertat, non solum recuperandi partem ammissam terre sancte spem auferret, immo et illam, que in presenti Christiano cultui dedita est, proculdubio spem preriperet detinendi. Attendentes igitur, sicut a princi-

pio, imperfectum nostrum ad tam ardui propositi celsitudinem minus sufficere, ad vos tamquam summum et precipuum, immo unicum spei nostre refugium et fundamentum, qui solus pre filiis hominum et principibus et regibus in quantalibet potestate constitutis nobis potestis succurrere, supplici et devota intentione et mente confugimus, ad pedes paternitatis vestre prona humilitate prostrati, et quanta possumus precum instantia cum lacrimis implorantes, quatinus filiis vestris in tam arcto constitutis, et pre cunctis viventibus consilio et auxilio vestro indigentibus consuetum pietatis impendere non differatis affectum: quod tanto securius a paternitatis vestre dulcedine postulamus, quanto preter peregrinationis nostre votum sollempne pro ecclesia Romana corpora nostra et vitas impendimus, in quo preter communem omnium Christianorum, qua tenemini, sollicitudinem et nos paternitati vestre, et vos nobis tamquam militibus vestris et ecclesie Romane stipendiariis districte novimus obligatos. Legatos igitur cum auctoritate apostolica a latere vestro in Ytaliam, Franciam et Alamanniam et alias occidentalium regiones dimitti petimus, qui integram indulgentie plenitudinem in auxilium nostrum et subventionem ad nos propter predicta venturis deferant, que a sede vestra apostolica indulta est per annum integrum in servitio Crucifixi in terra Sirie moraturis.

Quoniam autem, que paternitati vestre significare cupimus, longum est scriptis inserere, nuntios nostros et fideles, precipue Venerabilem patrem[1]) nostrum N. Suessionensem episcopum, qui tam fideliter quam constanter pro terre sancte subventione et negotio Romane ecclesie laboravit, et adhuc tamquam fidelis et prudens talenti sibi commissi dispensator, sicut vos ipsi cernitis laborare non desinit, cuius absentia plurimum nobis esset dampnosa, nisi cogens rei necessitas et ipsa negotii arduitas nos eius presentia ad tempus carere compellerent, et nobiles viros N. de Malli et Iohannem Bliaut[2]) paternitati vestre transmitto, rogans et cupiens, ut eis in hiis, que de facto isto apostolatui vestro suggesserint, fidem indubitatam adhibere velitis et firmam, et consilium vestrum et auxilium, sicut ecclesie totique Christianitati, necnon et domini et fratris mei liberationi, qui se vestrum ubique devotum gerebat et dicebat militem, expedire videritis, apponatis. Datum in Palatio Blakerne Anno domini M.CC.V. Nonis Iunii.

Reg. An. VIII. ep. 131. fol. 42.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 40.

---

[1]) La Theiner necorectü: «fratrem» in locü de «patrem».
[2]) Ibid. » Iohanem *de* Bliaut.

XXXVIII.

1205. Papa Inocentiu III scrie luĭ Ioaniţiu, că în curêndŭ va pleca din occidentŭ o armată puternică către Grecia, de aceea să aibă grijă, ca să facă pace cu Latiniĭ, şi să libereze pe Balduinŭ, ca nu cum-va de o parte să-lŭ atace cruciaţiĭ, iar de altă parte Ungurii.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Karissimo in Christo filio Caloiohanni Regi Bulgarorum et Blachorum Illustri, salutem etc. Ex illa gratia speciali, qua te glorificavimus inter omnes principes christianos, usque adeo te diligimus, ut ad tuum commodum et honorem efficaciter aspiremus, pro certo sperantes, quod tu in devotione sacrosancte Romane ecclesie matris tue proficere debeas incessanter, per cuius merita gloriosum acquisisti triumphum adversus eos, qui te nitebantur graviter molestare. Cum igitur regium diadema et militare vexillum a nobis per legatum apostolice sedis acceperis, ut regnum tuum beati Petri sit speciale, providere volumus diligenter, ut ab hostium undique liberatus incursibus tranquilla pace leteris. Noveris ergo, fili karissime, quod ingens exercitus de occidentalibus partibus est in Greciam profecturus, preter illum, qui nuper accessit: unde tibi et terre tue debes summopere providere, ut dum potes, pacem ineas cum Latinis, ne si forte ipsi ex una parte, et Ungari ex altera te studuerint impugnare, non facile possis resistere conatibus utrorumque. Quocirca serenitati tue suggerimus et consulimus recta fide, quatinus cum Balduinum Constantinopolitanum Imperatorem dicaris tenere captivum, ita tibi provideas, ut per liberationem ipsius veram et firmam pacem facias cum Latinis, ut ab impugnatione tua et terre tue penitus conquiescant. Nos enim Henrico fratri eiusdem Imperatoris, qui Constantinopoli preest exercitui Latinorum, per apostolica scripta mandamus, ut ad pacem tuam pro liberatione ipsius Imperatoris Latinos inclinet, et a tua molestatione cesset omnino. Inspiret itaque tibi deus, ut nostris monitis et consiliis acquiescas, quatinus regnum tuum, quod beato Petro et ecclesie Romane devotissime dedicasti, ab omni perturbatione servetur illesum, ad quod diligens studium impendere cupimus et operam efficacem. (Datum etc.).

Scriptum est ... Trinovitano Archiepiscopo Bulgarorum et Blachorum primati, ut eum ad hoc diligenter moneat et inducat.

Reg. An. VIII. ep. 129. fol. 140.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 42. — Acelaşĭ documentŭ în Fejer, VII. 5. 165.

XXXIX.

1205. Papa Inocenţiu III scrie luĭ Henricŭ administratorulŭ imperiuluĭ de la Constantinopolŭ să cerce cu tóte mijlócele ca să libereze pe fratele sĕŭ Balduinŭ, şi să încheie pace cu Ioaniţiu domnulŭ Bulgarilorŭ şi alŭ Românilorŭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio Nobili viro Henrico fratri Constantinopolitani Imperatoris, salutem etc. Nobilitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ad liberationem fratris tui diligenter intendens, veram et firmam pacem stabilias cum Karissimo in Christo filio nostro Kaloiohanne Rege Bulgarorum et Blachorum Illustri, ut inter Bulgaros et Latinos fidelis et stabilis amicitia decetero perseveret. Breviter scribimus, quia opus est magis opere quam sermone. Multum enim utrimque poterit esse amicitia fructuosa. Datum etc.

Reg. An. VIII. ep. 135. fol. 142.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 42.

XL.

1207. Papa Inocenţiu III dojenesce pe Ioaniţiu, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ ca să încheie pace cu Latiniĭ de la Constantinopolŭ, însă dênsulŭ a primitŭ cu puţină onóre, pe legatulŭ pontificeluĭ şi-lŭ invită de noŭ ca să facă pace saŭ alianţă cu Latiniĭ.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio Kaloiohanni Regi Bulgarorum Illustri, salutem etc. Cum superbis deus resistat, humilibus autem det gratiam, iuxta quod apostolus Iacobus contestatur, a domino tibi triumphum concessum non tue virtuti ascribere debuisti, sed potius illorum imputare peccatis, qui suis exigentibus meritis ceciderunt, utpote in arcu suo sperantes, et suo salvari gladio confidentes. Verum tu tibi ascribens triumphum de hostibus reportatum, deo, in cuius sunt manibus corda regum, prout debueras, gloriam non dedisti. Quod ex eo satis potuit manifeste perpendi, quod cum ad te nostrum curaverimus nuntium destinare, ut cum Latinis apud Constantinopolim commorantibus pacem inires aut treugas, non solum id facere noluisti, verum etiam ipsum nuntium suscepisti et dimisisti minus honeste, quam decuerit regiam dignitatem, quem ob reverentiam apostolice sedis et benigne recipere debuisti et honeste tractare, attendens quod missus fuerat evangelizare pacem

et predicare salutem. Licet ergo ex prefata victoria intra teipsum fueris plus debito exaltatus, quia tamen te sicut carissimum in Christo filium sincera diligimus in domino caritate, optantes tibi salutem et pacem dilectum filium ... nuntium tuum et litteras, quas per eum nobis misisti, benigne recepimus, et que nobis significasti per eas, notavimus diligenter. Intellecto sane, quod iamdudum nuntios affectaveras ad nostram presentiam destinare, sed ipsis aditus non patebat, cum per Ungariam transire non audeant, nec per Duratium propter Venetos dominantes ibidem, carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie per scripta nostra mandamus, ut nuntios tuos, quos ad sedem duxeris apostolicam destinandos, per terram suam transire permittat libere et secure, id idem dilecto filio nobili viro ... Venetorum Duci mandantes, ut eisdem per Duratium faciat transitum habere securum. Super eo autem, quod te in devotione apostolice sedis perseverare firmiter asseveras, et si necesse foret, caput exponeres pro eadem, excellentiam regiam in domino commendamus, et gratiarum actiones referimus bonorum omnium largitori, qui hoc propositum tibi misericorditer inspiravit. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum carissimo in Christo filio nostro H. Constantinopolitano Imperatore Illustri, et aliis Latinis in Romanie Imperio commorantibus pacem vel treugam ineas et observes. Nos enim de mittendo ad te nuntium nostrum, cum expedire viderimus, curabimus providere, iuxta quod nobis fuerit desuper inspiratum. Datum Laterani VIII. Kal. Iunii, Pontificatus nostri Anno Decimo.

Reg. An. X. ep. 65.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 44.

XLI.

1211. Andreiŭ II. regele Ungarieĭ conferesce cavalerilorŭ Teutonĭ ţéra Bârseĭ din Transilvania pentru apĕrarea regatuluĭ în contra incursiuniĭ Cumanilorŭ.

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie Lodomirieque Rex in perpetuum. Inter regalis excellentie insignia, quibus recolende memorie antecessorum nostrorum recolenda memoria insignitur, istud excellentius et commendabilius pre ceteris invenitur, commendandis hospitibus largioris libertatis dexteram porrigere, quorum conversatio utilis esse Regno discernitur, et oratio Deo commendabilis esse reperitur. Hinc est, quod pie recordationis parentum

nostrorum vestigia pio desiderio amplectentes, et eterne vite bravium cum eis post presentem cursum apprehendere cupientes, Cruciferis de Hospitali Sancte Marie, quod quandoque fuit in Ierusalem, sed modo peccatis exigentibus, situm est in Acaron[1]), caritatis intuitu quandam terram, Borza[2]) nomine, ultra silvas versus Cumanos[3]), licet desertam et inhabitatam, contulimus pacifice inhabitandam, et in perpetuum libere possidendam, ut et Regnum per conversationem eorum propagatam dilatetur, et elemosina nostra per orationem eorum ad remedium anime nostre, et parentum nostrorum coram summo Deo deportetur. Preterea eis concessimus, quod si aurum vel argentum ibi in predicta terra Borza[4]) inventum fuerit[5]), una pars ad fiscum pertinebit, reliqua ad eos devolvetur. Insuper libera fora et tributa fororum eiusdem terre eis totaliter indulsimus, et ad munimen Regni contra Cumanos[6]) Castra lignea et Urbes ligneas construere eos permisimus. Statuimus etiam, quod nullus Woivoda super eos descensum habeat[7]), liberos denarios et pondera eis remisimus, et ab omni exactione immunes et liberos eos esse permisimus. Nullius iudicio sive iurisdictioni, nisi solius Regis, subiaceant, iudicem inter se eligentes super se constituant. Nos vero premissos Cruciferos in possessionem supradicte terre Borza per Pristaldum[8]) nostrum, Fecate Iuna[9]) nomine, iussimus introduci: qui predictam terram perambulaverit, et eam ad verbum Michaelis[10]) Woivode certis metis circumsignatam ipsis assignavit. Prima vero meta huius terre incipit de indaginibus Castri Almage[11]), et procedit usque ad indagines Castri Noilgiant[12]), et inde progreditur usque ad indagines Nicolai[13]), ubi aqua defluit que vocatur Alt[14]), et sic ascendendo per Alt[15]) usque ubi Tortillou[16]) cadit in Alt[17]); et iterum vadit usque ad ortum eiusdem Tortillou[18]), et ab ortu aque, que Timis[19]) vocatur, progreditur usque ad effluxum aque, que Borsa[20]) nominatur; deinde, sicut montes nivium complectuntur eandem terram, tendit usque in Almagiam[21]). Terra vero hec tota, sicuti predicti montes et flumina ipsam circumeunt, vocatur Borza[22]). Licet autem istud, quod caritatis

---

[1]) Facsimile No. 33.
[2]) » No. 33.
[3]) » No. 34.
[4]) » No. 35.
[5]) La Theiner lipsesce din eróre: fuerit.
[6]) Facsimile No. 36.
[7]) La Theiner eróre: «babet» în loc de «habeat».
[8]) Facsimile No. 37.
[9]) » No. 38.
[10]) » No. 39.
[11]) » No. 40.
[12]) » No. 40.
[13]) » No. 41.
[14]) » No. 41.
[15]) » No. 41.
[16]) » No. 42.
[17]) » No. 42.
[18]) » No. 42.
[19]) » No. 43.
[20]) » No. 43.
[21]) » No. 44.
[22]) » No. 45.

gessimus intuitu, apud eum, qui caritas est, nulla celet temporum oblivio; nos tamen ad cautelam in posterum presentem elemosinam sigilli nostri iussimus corroborari testimonio. Datum per manus Magistri Thome aule Regie Cancellarii et Vesprimiensis Prepositi, Anno ab Incarnatione Domini MCCXI. Venerabili Iohanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reverendo Bertoldo[1]) Colocensi Electo et Bano[2]) existentibus, Calano[3]) Quinqueecclesiensi, Bolezlao Watiensi, Cathapano Agriensi, Symone Waradiensi, Desiderio Cenadiensi, Wilhelmo Transilvano, Gothardo Zagrabiensi, Petro Geuriensi, Roberto Vesprimiensi[4]), ecclesias feliciter gubernantibus; Poth Palatino et Mussuniensi Comite, Michaele Woivoda[5]) existentibus, Petro Bachiensi, Iula Budrigiensi, Bancone Bichoriensi et Curiali Comite Regine, Marcello Keweiensi et Curiali Comite, Nicholao Posoniensi Comitatus tenentibus[6]). Regni nostri Anno Septimo.

Ex. Reg. Orig. An. V. ep. 59.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. 94. — Publicatŭ greşitŭ la Schuller, Archiv. I. 214. — Fejer, III. 1. 106. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. 8.

XLII.

1212. Andreiŭ II regele Ungarieĭ conferesce nóue drepturĭ şi libertăţĭ cavalerilorŭ Teutouĭ din ţéra Bârseĭ, carĭ suntŭ aşeḑaţĭ acolo ca o nóuă coloniă pentru apĕrarea frontierelorŭ în contra incursiuneĭ Cumanilorŭ.

In nomine sancte Trinitatis, et idividue unitatis. Andreas, Dei gratia, Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomirieque Rex in perpetuum. Amplioris beneficium libertatis a Regia benignitate congrue merentur percipere, qui se Regie mansuetudini sponte sua subiciunt; et quorum labor Regno commodum et oratio assidua pie creditur vitam perpetuam obtinere. Favorabili itaque desiderio fratris Theodorici Cruciferi Hospitalis sancte Marie de Acaron, que quondam fuit in Ierusalem, Regio favore condescendentes, sibi et fratribus constitutis in terra ultra Silvas, quam eis ad custodiendum confinium ibi contulimus, talem et tantam concessimus libertatem, quod nullus Monetariorum ultra Silvas terram eorum intret, vel presumat eos in aliquo molestare; sed dicto fratri Theodorico, et sibi succeden-

[1]) Facsimile No. 46.
[2]) » No. 46.
[3]) » No. 46.
[4]) » No. 47.
[5]) » No. 48.
[6]) » No. 48. 49. 50.

tibus tantum dent Nummularii de nova moneta pro argento, quod sufficiat populo ibi conversanti, et ne populus ibi habitans ab eis in[1]) aliquo gravetur; dictus frater Theodoricus, vel quicunque Magister in loco eius fuerit, pro argento illo dictis Nummulariis satisfacere, et respondere teneatur; eo quod ipsi in confinio illo, tamquam novella plantatio sunt positi, et assiduos Cumanorum patientes insultus, se pro Regno tamquam firmum propugnaculum de die in diem morti opponere non formidant. Et ut istud eis ratum et firmum permaneat, praesentem paginam sibi iussimus sigilli nostri caractere insigniri. Datum per manus Thome Albensis Praepositi, et totius Hungarie Cancellarii, Anno ab Incarnatione Domini Millesimo, ducentesimo, duodecimo. Venerabili Iohanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertholdo Colocensi Archiepiscopo et Woiwoda existentibus, Calano Quinqueecclesiensi, Cathapano Agriensi, Wilhelmo Transilvano, Roberto Vesprimiensi[2]), ecclesias feliciter gubernantibus; Banc Palatino et Posoniensi Comite, Martino Bano[3]) existentibus, Iula Bachiensi[4]) et Curiali Comite; Andrea Budrigiensi, Mica Bihoriensi[5]) Comitibus. Regni nostri anno octauo.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 95. — Fejer, III. 1. 116.

XLIII.

1212. Andreiŭ II regele Ungarieĭ conferesce cavalerilorŭ Teutoni din ţéra Bârseĭ şi castrulŭ numitŭ Kruczburg, pe care l'aŭ construitŭ dênşiĭ de noŭ.

Ego Andreas, Dei gratia Ungarie Rex, notum facio omnibus litteras praesentes videntibus, quod Castrum, quod Crucpurg[6]) nominatur, quod Cruciferi de Borza[7]) de nouo construxerant, cum pratis circa illud Castrum adiacentibus, contuli eisdem Cruciferis de Borza[8]) in perpetuum.»

Theiner, Mon. hist. Hung. I. 96. — Fejer, III. 1. 118.

[1]) La Theiner lipsesce din erôre: in.
[2]) Facsimile No. 51.
[3]) » No. 52.
[4]) » No. 53.
[5]) » No. 53.
[6]) » No. 54.
[7]) » No. 54.
[8]) » No. 55.

XLIV.

1213. Magistrulŭ cavalerilorŭ Teutonĭ din Maramureşŭ certifică că dómnele Anca şi Sara aŭ dăruitŭ bisericeĭ celeĭ noue din Bihorŭ părţile lorŭ din dóuĕ moşiĭ, şi anume pentru mântuirea sufletelorŭ părinţilorŭ sĕĭ, carĭ aŭ îmbrăţişatŭ religiunea catolică.

Nos M. Paulus Magister domus Fratrum de Morumorusio. Damus pro memoria. Provida hominum postulat ratio, ut ea, que in tempore aguntur, literarum testimoniis ab eterna eripiantur oblivione, et in filios filiorum vigeant. Hinc est, quod Domina Anka consors Gedyn, ejusque soror domina Sara consors Ferden, tertialitates terrarum suarum in Gedyn, et Zuwa habitarum, in refrigerium animarum suarum, progenitorumque suorum, qui primi lucem Evan, ghelii et veritatis in Chrysto Domino nostro, operante Spiritu ejus Sancto, et Sanctis Celi, devote, et pie amplexi sunt, in perpetuum novelle ecclesie in Bihor restitute condonaverint possidendas et tenendas. Datum feria quarta post festum sanctissime Resurectionis Domini. Anno ejusdem Millesimo ducentesimo tredecimo.

Magyar Történelmi Tár. II. 104. — Fejer, X. 3. 249.

XLV.

1217. Papa Honoriu III autorisézŭ pe episcopulŭ Cumanilorŭ ca să pótă rescumpĕra dişmele şi moşiile, ce aŭ fostŭ date în folosinţa locuitorilorŭ de acolo. (Extrasŭ).

Idem Honorius (PP. III.) Episcopo Cumanorum vt decimas et possessiones laicis a se, seu praedecessoribus suis in feudum, concessas ipsi redimere liceat, indulget. Datum Ferentini V. kal. Septemb. Anno II.

Fejer, III. 1. 243.

XLVI.

1218. Papa Honoriu III confirmă posesiunile mănăstiriĭ St. Teodosie din Laberia, între carĭ se amintescŭ maĭ multe bisericĭ grecescĭ din Ungaria.

Honorius episcopus etc. Dilecto filio Nycolao abbati monasterii Sancti Theodosii chenobiarche de Laberria eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis imperpetuum salutem etc. Religiosam vitam eligentibus etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et prefatum monasterium Sancti Theodosii Cenobiarche de Laberria, in quo Diuino mancipati estis obsequio etc. ... communimus. In primus siquidem etc. ..... secundum Deum et beati Basilii regulam in eodem monasterio etc. ... observetur. Preterea quascunque possessiones ... illibata permaneant. ... In quibus hec etc. ... vocabulis, Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, apud Jerosolimam ecclesiam Sancti Theodosii cum hospitali et apothecis, et furno et vineis; in duobus monasteriis sancti Johannis Baptiste et sancti Georgii apud Ramele terras; apud Schalon terras et vineas cum hospitali; extra Jaffam ecclesiam Sancti Jone, et intus apothecas et hospitale cum vinea magna; duas naves liberas per totum mare apud Jaffam; obedientiam apud Zevel, et ecclesiam sanctorum Petri et Pauli et forum totum cum apothecis et hospitale cum casali in Insula Cypri: et monasterium Sancti Theodosii, quod dicitur de Acra; tenimenta, que dicuntur Tromachii cum molendino et vineis; apud Perdicam terras ecclesiam sancti Cassiani cum tenimentis suis; Ecclesiam sancti Georgii cum pertinentiis suis; tenimenta, que dicuntur de Glifeo, et Geratum; Ecclesiam sancti Alexandri cum tenimentis suis; Ecclesiam sancti Cassiani cum tenimentis suis; apud Pissurum ecclesiam sancti Michaelis Archangeli cum casali et tenimentis suis; Ecclesiam sancte Crucis de Aletorum cum casali et tenimentis suis; Terras de Ru, et de Virsu; Petram Remei et litus maris usque Geranum cum piscatione ac terris suis; obedientiam de Cay flumine cum terris Avia; Ecclesiam Sancti Georgii de Pirgo cum oliveto, nemoribus, terris, que Corrigie dicuntur, et Ecclesia Sancti Michaelis Archangeli; Omnes terras de Caumate; obedientiam de Paleopafo cum molendino, terris et pomeriis suis; Ecclesiam Sancte Marie de Paracell cum casali, terris et aliis pertinentiis suis; Ecclesiam Sancte Marie de Magnacomis cum casali et tenimentis suis usque ad medietatem vinearum Sancti Sabe, ubi est fons; obedientiam de Palemedia cum terris et olivetis; apud Irenresum pomerium de Ambuti cum terris, domo et vico; obedientiam, que dicitur Kississa, cum vineis et terris; apud Leonimbem domum et magnam vineam cum pertinentiis suis; apud Leccosum ecclesiam Sancti Nycolai cum hospitali, pomerio, terris et pertinentiis suis; *apud Ungariam monasterium Sancti Demetrii iuxta flumem Sauii, cum omnibus rationibus et libertatibus suis a Bela Rege vobis indultis;* Annuum cere redditum Tredecim Cantariorum a Basilica (? póte: Basilio) et Iohanne Blandemero Rusorum Regibus apud Galizam vobis concessum; et apud Constantinopolitanam civitatem ecclesiam

Sancti Iuliani cum hospitali, domibus, apothecis, et aliis omnibus tenimentis et pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Ione, ac alias Ecclesias monasterio vestro subiectas; *monasterium Sancti Demetrii Grecorum de Ungaria iuxta fluvium cum conductu aque fluminis Sabe,* cum piscaria, nemoribus, iure passagii et omnibus aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancte Anastasie cum casali Grecorum; casale de Tusedi et ecclesiam Sancti Nycolai cum terris, nemoribus et pertinentiis suis; de Iuncamagni Iudam et Parvi casalia cum pertinentiis suis; Casale de Tepili cum terris et pertinentiis suis; ecclesiam sancti Nicolai de Iureo cum casali et pertinentiis suis; Casale de Ilicio cum nemoribus et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Demetrii de magno Ylicio cum terris, nemoribus et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Stephani de Chesmasi cum vineis, terris, nemoribus, duabus piscariis et insula Dunavi; Ecclesiam Sancte Marie de Orbasio cum casalibus, terris, vineis, nemoribus, et cimbris; casale de Cepla, cum duabus naviculis, Passagio fluminis Dunavi et insula; ecclesiam Sancti Nicolai de Nadudor cum casali, insula, canneto, piscariis de Cherip et pertinentiis suis; Casale Gerinetum cum domibus, terris et pertinentiis suis; apud Sumigum terras et nemora cum redditibus et pertinentiis suis; apud castrum de Macra vineas cum terris, nemoribus et pertinentiis suis; Casale de Arpario cum piscariis, terris, canneto, pratis, nemoribus, Navicula fluminis Disse ac pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Georgii de Curta, et ecclesiam Sancte Marie cum navi, casalibus, pomeriis, vineis, terris, nemoribus, piscariis, et pertinentiis suis; casale de Sadmari cum canneto, piscariis, lacu, terris et pertinentiis suis ex utraque parte fluminis de Dissa; casale de Titili cum piscariis, canneto, terris, medietate montis de Titili; Sancti Nicolai et Sancte Marie de Fulgabekim ecclesias cum terris et pertinentiis suis; ecclesiam sancte Marie cum casali de Roson, piscariis, lacu, insula Dunavi, nemoribus, terris, reddi(ti)bus et aliis pertinentiis suis a quondam Clado et Manuele monasterio vestro collatis; Casale de Poty cum terris et pertinentiis suis; Casale Dussunc, cum terris, nemoribus et pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Nicolai de Muclia cum Casali, terris, nemoribus, piscariis, et pertinentiis suis; casale Camalaca cum terris, nemoribus, piscariis et pertinentiis suis; Casale Moyssaca cum terris et pertinentiis suis; Casale Naradin cum vineis, terris, et pertinentiis suis; Ecclesiam Sancte Marie de Corusca cum casali, santofola, cimbris, terris et pertinentiis suis; Terras et alias possessiones quondam Demetrii presbiteri et Iukifori, et redditus, qui Francheden vulgariter appellantur. Ad hec vobis auctoritate presentium indulgemus, ut cum Greci usque ad hec tempora decimas solvere minime consue(ve)rint laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis de possessionibus habitis ante concilium generale, vel de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos etc. .... retinere. Prohibemus insuper etc. ... discedere. Discedentem vero etc. ... audeat retinere. Crisma vero oleum sanctum etc. ... sine pravitate aliqua exhibere. Cum autem generale interdictum etc .... divina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati etc. ... audeat exercere. Obeunte vero te etc. ... secundum Deum et Beati Basilii regulam providerint

eligendum; Electus autem pro benedictione ad Episcopum Diocesanum accedat; qui si ei duxerit denegandum, eidem Electo pro benedictionis munere obtinendo, quemcunque maluerit, catholicum adire antistitem licentiam imperpetuum. Preterea omnes libertates et immunitates etc. ... privilegio communimus. Decernimus ergo etc. ... omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate, et in predictis ecclesiis diocesanorum Episcoporum canonica iustitia. Siqua igitur in futurum etc. ... subiacet ultioni. Cunctis autem etc. ... inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Ranerii Sancte Romane Ecclesie Vicecancellarii IV. Kal. Februarii. Indict. VII. Incarnationis Dominice anno MCCXVIII. Pontificatus vero domini Honorii pape III. anno secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 834.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 9.

XLVII.

1218. Papa Honoriu III aprobă donaţiunea episcopuluĭ din Alba Iulia, prin care conferesce cavalerilorŭ Teutonĭ dişmele din ţéra Bârseĭ.

Honorius episcopus etc. Dilectis filiis ... Magistro et fratribus hospitalis sancte Marie Teutonicorum Ierosolimitani. Cum a nobis petitur etc. ... effectum. Cum igitur venerabilis frater noster W. Ultrasilvanus episcopus considerans pericula et labores, quos terram de Burza vacuam et inhabitatam vobis a Karissimo in Christo filio nostro Andrea Rege Ungarorum illustri, ad cuius dominium pertinere dinoscitur, regia libertate[1]) collatam, defendendo a paganorum incursibus sustinetis, decimas ipsius terre ab eius vinculis[2]) tam futuris quam presentibus exolvendas, necnon et ecclesias edificandas ibidem domui vestre de consensu capituli sui concesserit, decimis Ungarorum et Syculorum, si eos ad dictam terram transire contingeret, et presentatione a vobis de presbiteris instituendis in ipsis ecclesiis facienda, necnon iurisdictione causarum criminalium, que ad destitutionem pertinent sacerdotum, procuratione quoque iuxta formam canonicam moderata, si eum ad partes illas venire contingeret, sibi ac suis successoribus reservatis: nos vestris iustis precibus inclinati, concessionem ipsam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsius Episcopi litteris super hoc factis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Quarum tenorem ad

---

[1]) La Theiner necorectŭ: liberalitate.

[2]) Ibid. Eróre: «incolis» în locŭ de «vinculis».

maiorem firmitatem iussimus de verbo ad verbum presentibus annotari. W. Dei gratia Transsilvanus Episcopus, Universis ad quos littere presentes pervenerint, salutem in vero salutari. Quoniam viros religiosos et soli Deo militantes in amplexu caritatis sicut iustum est et honestum, regere volumus et fovere: ideo iustis postulationibus fratrum Hospitalis sancte Marie in Ierusalem[1]) de domo Teutonicorum annuentes, in terra, que Borza[2]) nuncupatur, quam vacuam et inhabitatam ex Regis donatione, immo potius proprio sanguine adepti sunt, et a cotidianis paganorum defendunt incursibus, se omnibus periculis subicientes, ab universis eiusdem terre incolis presentibus et futuris, liberam percipiendi decimas eisdem fratribus de consensu Capituli nostri concessimus facultatem; eo tamen excepto, quod si Ungaros vel Siculos ad dictam terram transire contigerit, nobis et ecclesie nostre in decimis teneantur respondere. Institutiones etiam sacerdotum in ecclesiis in eadem terra edificandis, presentatione tamen eorum Ultrasilvano episcopo facienda, libere concedentes: ita tamen quod prenominati fratres nobis et successoribus nostris, si ad partes illas nos contingeret declinare, cum iusto et canonico equitaturarum numero debitam exhibeant procurationem. Causarum etiam criminalium, maxime earum, que ad sacerdotum pertinent depositionem, nobis iurisdictionem penitus relinquentes. Actum publice anno verbi incarnati MCCXIII. Presentibus domino Bertoldo Colocensi Archiepiscopo[3]), Rollando Preposito Budensi, Nicolao Comite filio Borcy, Orbatio comite[4]), et aliis quam pluribus; presentibus etiam canonicis Albensibus, Ruberto Cantore, Egidio Archidiacono[5]), Magistro Rogero Archidiacono, Hugone Archidiacono, Esau domini Transsilvani Episcopi[6]) yconimo et ceteris. Nulli ergo etc. nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc. Datum Laterani XIII. Kal. Maii. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 1019.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 12. — Fejer, III. 1. 266.

---

[1]) La Theiner, necorectü: Ierosolima.
[2]) Facsimile No. 1.
[3]) » No. 2.
[4]) » No. 3.
[5]) » No. 4.
[6]) » No. 5.

XLVIII.

1218. Papa *Honoriu III.* autorisézĕ pe *archiepiscopulŭ din Calocea* să cerceteze şi să decidă neînţelegerile, ce esistă între Canonicii Episcopiei Cumanilorŭ din causă, că dênşii aŭ juratŭ să ţină masa comună. 1218.

HONORIUS — Archiepiscopo Colocensi, in Patriarcham Aquileiensem electo. — Ex parte Cumanorum capituli fuit propositum coram nobis: quod cum de ipsorum Ecclesiae consuetudine habeatur, vt, quando praebendae canonicis assignantur, communem non diuidere vitam iurent; ipsi hoc secundum dictam consuetudinem iuraŭerunt. Cum autem propter carnium et piscium ferc̃ula grauia inter eos scandala saepius oriantur, dum quibusdam eorum aliquando propter infirmitatem, quamquam propter religionem, interdum propter pinguedinem, plerumque propter macillentiam, nonnunquam vero propter paucitatem, displicent; quae apponuntur eisdem: nobis humiliter supplicarunt, vt cum praeter huiusmodi scandala, enorme propter hoc eorum Ecclesia grauamen incurrat, et a praedecessoribus suis, et ab ipsis quandoque fuerit obseruatum, quod certum quid cuilibet canonico pro talibus ferc̃ulis ad euitandum scandalum soluebatur; prouidere super hoc eis misericorditer dignaremur. Nos ergo in discretionis tuae prudentia confidentes, fraternitatem tuam per apostolica scripta monemus, quatenus super his secundum Deum ordines et disponas, quod Ecclesiae et Capitulo supra dictis videris expedire. Datum Laterani Nonis Iulii. Anno. II.

Fejér, III. 1. 265.

XLIX.

1218. *Canonicii* din *Episcopia Cumanilorŭ* rógă pe Papa *Honoriu* să le permită, ca să pótă împărţi între dênşii dişmele acesteĭ episcopii. 1218.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri .... Archiepiscopo Colocensi in Patriarcham Aquilegensem electo, salutem etc. Dilecti filii Capitulum Cumanum sua nobis insinuatione monstrarunt, quod cum vicinarum cathedralium ecclesiarum capitula quosdam proventus et decimas inter se pro vestibus dividant, et nulla eorum ecclesie consuetudo vel constitutio contradicat; sed

potius exposcat utilitas, ut inter eos ecclesie sue decime dividantur, cum non bene procurentur a communi ministro, quo negligente illas eripere de manibus laicorum, multe remanent impercepte: nobis humiliter supplicarunt, ut concedere dignaremur dictarum pro eorum vestibus divisionem fieri decimarum; presertim cum nolint, ex hoc venerabili fratri nostro ... Cumano episcopo, vel elemosine aut ecclesie fabrice derogari. Nos igitur de discretionis tue prudentia confidentes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus super hoc secundum deum statuas et disponas, quod ecclesie ac capitulo supradictis videris expedire. Datum Laterani Nonis Iulii. Anno secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 1250.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 18. — Fejér, III. 1. 264.

L.

1219. 1219. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Honoriu III.*, că dênsulŭ întorcându-se din expediţiunea cruciată întreprinsă în Palestina, şĭ-a măritatŭ pe o fică a sa după regele Armenieĭ, pe alta după Asanŭ împĕratulŭ Bulgarieĭ, iar fiulŭ sĕŭ a luatŭ în căsătorie pe fica luĭ Teodorŭ Lascarŭ din Constantinopolŭ, şi rógă pe pontificele, ca să confirme actele de căsătorie.

Sanctissimo patri in Christo H. Dei gratia sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici, A. per eandem gratiam Hungarie, Dalmatie, Croacie, Servie, Rame, Galitie, Lodomerieque rex debitam ac devotam cum filiali subiectione reverentiam. Sanctissime pater, a vestra non credimus excidisse memoria, dum adhuc vite Venerabilis et immortalis memorie predecessor vester Innocentius summus apostolice sedis antistes divina gratia presentis seculi dispensator existeret, non tantum per ipsius exhortationis frequentiam, verum etiam postmodum per vestre paternitatis instantiam, quem dei gratia sibi successorem instituit, frequentius admoniti fuimus, quatenus ad redemptionem sancte terre non tantum opitulatione rerum, verum etiam presentia personali apponeremus animum cum effectu. Nos itaque prout ex nostrorum antecessorum prerogativa iamdudum usi sumus et cognovimus, specialem sacrosancte Romane ecclesie recensentes nos esse filium, ad vestre sanctitatis exhortationem, consilium per obedientie victimam nos et nostra litare cupientes, nec tenere filiorum nostrorum infantie miserti fuimus, nec emergentem nobis infidelium et regno nostro malignantium contumaciam et odium, quod postmodum in effectu pullulavit, curavimus: sed his omnibus postpositis, ad sancti sepulchri

subsidium usquequam festinavimus, nos, coronam, regnum nostrum et filios vestre sanctitatis custodie illibate conservanda commendantes. Ceterum cum in ultramarinis partibus in suscepte peregrinationis servitio moraremur, ineffabile dissensionis seminarium in regno nostro per frequentes nuntios proculdubio cognovimus pullulasse: nos itaque tot et tantis pernitiis infamie perculsi rumoribus, novellam adhuc in regno nostro christianitatis plantationem non patientes evelli, compulsi, coacti et inviti a terra sancta secessimus, et licet per multa viarum dispendia transeuntes, cum in Hungariam pervenimus, multa ampliora perfidie scelera, quam prius audiveramus, tam per ecclesiasticas quam laicales personas compertimus esse perpetrata, que vel qualia nullatenus per nostra scripta vestre sanctitati vellemus innotescere: nam pro patrati magnitudine facinoris a vestre circumspectionis intuitu nullatenus fuisse credimus occultata. Noverit etiam vestra sanctitas, quod cum in Hungariam pervenimus, non Hungariam, sed tantum angariatam atque dissipatam et cunctis fisci proventibus spoliatam reperimus, ita videlicet quod nec debita, quibus in nostre peregrinationis intinere fuimus obligati, persolvere, nec usque ad quindecim annorum spatium regnum nostrum pristino statu poterimus reformare. Igitur ne vestre paternitatis custodia, cui nos et nostra commendavimus, cum ad sanctam terram iter suscepimus, ubi etiam ad omnem casum paupertatis atque nuditatis commorandi causa nos exponere volebamus, nimis imbecillis et exilis erga nos et alios regnorum principes exemplo simili de cetero in posterum videatur, a vesta sanctitate modis omnibus postulamus, quatenus in auctores tanti sceleris et eorum complices, tam personas ecclesiasticas, quam etiam laicales, censuram vestre sedis et rigorem ita plenarie exercere dignemini, quatenus in nullo christianissimi climate, quo aufugerunt vel aufugerint, valeant occultari; verum etiam prout in suscepte peregrinationis itinere ad sancti sepulchri liberationem, et pacificum cunctorum peregrinorum transitum ac reditum tota nostra sedulitatis ferebatur intentio, cum perculsi malignantium ac nobis et fidelium lesionibus ac iniuriis ultra mare stare iuxta propositum non possemus, licet invite redeuntes potiori deliberationis consilio non minus, quam si diuturnam circa Hierusalem moram fecissemus, sancte terre commoda per felicis nostri regressus transitus procuravimus. Illustris enim Leo Rex Armenie, ut nostre gentis et sue glutinata in unum commercio ad constringendum vicinos atque iuges Turcorum insultus robustior existeret, filiam suam nostro filio tradidit in uxorem, totumque regnum Armenie cum sua corona, iuxta plenum suorum baronum consensum atque iuramentum, in perpetuam iurisdictionem eidem filio nostro et suis heredibus subiugavit: huius etiam intentionis studio, ut securum peregrinationis divino fulti consilio pararemus transitum, filiam Commini Theodori Lazcari filio nostro duximus in uxorem: eodem animo cum Azeno Bulgarie Imperatore mediante nostra filia matrimonium celebravimus. Ut igitur hec omnia firma permaneant, factum inter nos et regem Armenie contractum, tam super matrimonio filie sue cum nostro filio, quam de collatione sui diadematis ac regni auctoritatis vestre munimine confirmetis. Petimus etiam, quatinus nuptiarum commercia inter nos et iamdictum Lazcarum, inter Azenum etiam Bulgarie Imperatorem et filiam nostram celebrata, in quibus

maximum terre sancte occultum divine providentie consilium procuravit commodum, prout cuiuslibet scripta protestantur, simili modo roboretis, et transmissas Sanctitati vestre ab unoquoque principum litteras, cum aperte coram vobis fuerint, interato sub vestra bulla nobis remittatis. Verum quia filii nostri, quem in Armeniam transmittimus immatura teneritas ad debite circumspectionis commoda non sufficit, vestre paternitatis profusis precibus, a vobis postulamus, quatinus memoratum puerum cum corona et sibi assistentibus in vestre protectionis suscipientes gremium, ut spiritualem in Christo filium ad tuendum et fovendum sacratissimis domibus militie templi nec non hospitalis vice vestra et mandato commendetis.

Noverit etiam vestra sanctitas, Zultanum Hyconie sub hac legationis serie ad nos suum destinasse nuntium, ut si aliquam filiarum nostrarum aut cognatam sibi traderemus uxorem, repudiato sue perfidie charactere, christianissimi fidem assumeret atque sacramentum. Verum quia nullam ex nostris filiabus habebamus innuptam, ad multiplicandum tamen ecclesie filios et fidem in Christo credentium, si vestra sanctitas approbet et huius rei exordium consilio, exhortatione, necnon aliis pervigilis providentie operibus prosequatur ad effectum, unam ex nostris neptibus memorato Zultano nuptui tradi faciemus. Ad hec igitur et omnia, que viva voce vestre sanctitati referenda commisimus, penes vestram paternitatem promovenda, nuncios nostros B. Geuriensem prepositum et E. Albensem archidiaconum, fideles ac dilectos curie nostre clericos, transmittimus, postulantes attentissime per eosdem, quatinus quicquid pro commodo nostri negocii a vobis petierint, cum ceteris per presentem chartulam postulatis, ratum habeatis et auctoritatis vestre munimine roboretis, apud sanctitatem vestram habentes eos modis omnibus commendatos. Porro vestra non miretur Sanctitas, si de bonis regni nostri ad presens iuxta honorem vestrum et nostrum vobis cathetizare non possumus: ad hoc enim nos compulit et sancte peregrinationis grandis expensa et patrata per nostros infideles dampnosa plurimum discordia; parati tamen de die in diem habundantius vestre sanctitatis usibus de cetero providere.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 20. — Fejér, III. 1. 250.

LI.

1219. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ dăruesce *canonicilorŭ din Strigoniŭ* moşia *Vinţŭ* din Transilvania, dimpreună cu maĭ mulţĭ libertinĭ (udvornicĭ) de acolo. 1219.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum Regnum omnium et Regnorum potencia, pax et securitas in sola suorum fidelitate consistant; merito apud Regie Serenitatis prouidenciam fidelitatis firmitas ceteris est uirtutibus politicis preferenda, et quanto nunc hominibus, ex corruptela seculi senescentis infectis, et in malum pronis existentibus, ea rarior inuenitur in terris; tanto carior est habenda et premiis amplioribus compensanda. Hinc est, quod nos inventam in venerabili patre Johanne Strigoniensi Archiepiscopo et eiusdem Ecclesie Canonicis constantissime fidelitatis prerogatiuam, perpetue memorie duximus commendandam, eamque, etsi insufficienter, utpote omnem premii temporalis affluenciam transcedentem, liberaliter tamen Regia decreuimus largitate donandam. Cum enim nos assumpte peregrinacionis debitum redditurі, ultra mare in subsidium terre Sancte fuissemus profecti, et ex Regie sollicitudinis prouidencia Regnum, positum in pace optima et quiete, commisissemus nostris fidelissimis, iamdicto Johanni Archiepiscopo et aliis quibusdam, in statu, in quo nobis recedentibus fuerat gubernandum; quamplurimi potentum et nobilium Regni, satellites Sathanae, Regiam non uerentes offendere Maiestatem, nostris disposicionibus ausu praesumpserunt nephario contraire, pacem perturbantes, et Hungariam hostiliter affligentes. Memoratus autem Archiepiscopus iniunctorum sibi a nobis constantissimus obseruator, cum eligeret mori magis, quam ipsorum maliciis consentire, ab eisdem tirannis rebus omnibus et redditibus spoliatus, captus cum iniuria et summo dedecore extra Hungariam est eiectus, vbi pro nostra gracia libenter omnem sufferens inediam, usque ad nostrum reditum exulauit. Canonici eciam memorati plurimis et gravissimis dampnorum et iniuriarum penis et passionibus afflicti, in sue fidelitatis proposito immobiliter permanserunt. Nos igitur in tante fidelitatis memoriam et compensacionem, in passionum et affliccionum suarum quandam consolacionem; eisdem Canonicis in Ultrasilvanis partibus dedimus quandam terram, que Wynchy uocatur, cum vduornicis nostris et eorum heredibus in perpetuum possidendam, dilecto ac fideli nostro Nevke Woywode iniungentes, ut eos auctoritate nostra induceret in possessionem et dominium terre prefate et dictorum vduornicorum. Qui conuocatis omnibus, quorum oportuit conuocari, et presentibus, quorum ad hoc exigebatur presencia; sepedictam terram, certis circumquaque metis et terminis, nullis contradicentibus, assignatam, Canonicis tradidit sepius nominatis. Cuius terre prima meta progreditur ab eadem villa Wynchy et transit fluuium, qui dicitur Soust, et fit prima meta in uia iuxta metam ville Kuen, ville videlicet Sancti Regis; inde tendit per eundem fluuium superius ad metam Muton, per quinque vel sex metas et ibi fit meta in loco, qui dicitur Telukzad; et inde dirigitur

per locum, ubi secatur fenum, et vadit ad locum, nomine Bundrov, et ibi uicinatur mete Dimisiensis Ecclesie et Pastuh; et inde tendit ad locum, qui dicitur Tulgistue, et ibi uicinatur cum uilla, que dicitur Liquj, populis castrensibus, et ascendit ad radicem montis, qui Nyr dicitur; in inde descendit ad locum Zudtelke; et inde ad locum Toutnetkuta; et inde transit vallem et uicinatur cum Ecclesia de Eperies; et inde descendit ad sepulchrum sacerdotis Orod; et inde ad stagnum Chazar; et inde reuertitur uersus Morisium ad pratum Mycula, et ibi sunt due mete, altera Sancti Adalberti, altera de Eperies. Preterea eadem uilla de Wynchy habet aliam terram, et super illa habet siluam super montem Guchbrun et ibi sunt due mete, altera Sancti Adalberti, altera Gyule: et inde transit fluuium Eurmenes, et uadit ad montem magne fagi; et inde ad metam ville Myroslov, et inde ad montem Cachon, et inde reuertitur ad Sycozov. Nomina autem memoratorum vduornicorum in eadem terra commorancium hec sunt: Cuzma, Bessu, Scesun, Scese, Andre, Andreas, Fakas, Jacobus, Hysce, Bundu, Kuke, Ruga, Regus, Varous, Farcas, Abel, Stephan, Elemdu, Zalas, Johannes, Scegne, Lessev, Fele, Farkas, Sune, Torda, Bud, Such, Povka, Ereu, Fele, Reuka, Bech, Teth, Cuzma, Ytheu. Vnde, quia non minus collatorum conseruacio, quam conferendorum pro cuiusque meritis premiorum racio ad sollicitudinem pertinet Regie Maiestatis; in huius nostre donacionis testimonium et perpetuam firmitatem presentem paginam sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Cleti aule Regie Cancellarii et Prepositi Agriensis Ecclesie, anno ab Incarnacione Domini M°.CC°.XIX°. Eodem Venerabili Johanne superius et sepius nominato Strigoniensi, Reverendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Desyderio Chenadiensi, Willelmo Ultrasiluano, Roberto Wesprimiensi, Jacobo Wachiensi, Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Cosma Yauriensi, Alexandro Waradiensi Episcopis, Ecclesias (Dei) feliciter gubernantibus. Nicholao Palatino et Comite Supruniensi, Jula Bano et Comite Zonugiensi, Ochuz Curiali Comite, Regine et Comite Budrugiensi, Dionysio Magistro Thauarnicorum et Comite Noui Castri, Jula fratre Ratold Curiali Comite Regis et Comite Kewensi existentibus. Benedicto filio Samud Nitriensi, Johanne Albensi, Batiz Musuniensi, Smaragdo Posoniensi et ceteris Comitatus tenentibus, Regni nostri anno sextodecimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XI. pag. 399. — Fejér, III. 1. 269.

LII.

1221. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă posesiunile mănăstiriĭ Sântuluĭ Mar- 1221.
tinŭ din Panonia, între carĭ se amintescŭ şi dişmele *Biseniloriŭ* din comuna Nogholm şi ale *Latiniloriŭ* din Alba regală.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Nos Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerique Rex inperpetuum. Regie Serenitatis prouida circumspeccio sicut in conferendis beneficiis pro meritorum exigencia singulis se debet manu larga liberaliter exhibere, ita pariter ad collatorum conseruationem tenetur non inpari sollicitudinis studio uigilare, ut et qui contulit faciat pacifice possideri, et quidquid quilibet Christo fidelium ex bonis suis quolibet iusto titulo acquisitis salubriter disposuerit, siue in ultimis uoluntatibus, seu eciam inter uiuos, ratum habeat, et sue auctoritatis interuentu inconcussam ei tribuat firmitatem. Hinc est, quod noster fidelis, uidelicet Wros, Abbas Ecclesie Sancti Martini de Pannonia, quem attendentes meritorum prerogativa ceteros precellere, et seruiciorum continua longeuitate pluribus preminere, qui, nec importune postulans nec ambiciosis insistens precibus, nostram presenciam adiens a nobis humiliter postulauit, quod possessionem, uidelicet terras cum earundem incolys et ceteris pertinencys suis, quas quilibet ob remedium salutis anime sue, ut post hec temporalia eterna reciperet, Ecclesie Sancti Martini sub testamento dimiserat, et eciam alia, que idem Abbas a manibus diripiencium et falso occupancium de iure Ecclesie per iudicis arbitrium iusto examine receperat, nec non et alia, que empcionis titulo possederat, seu que pro pecunia Ecclesie non indebite sed iuste requisierat, auctoritatis nostre munimine, ne imposterum aliquo unquam tempore per dolositatis seminarium et uersucie calumpniam quidquam ex hys diminui vel reuocari ualeret in irritum, roborari faceremus. Nos uero, quia nostrum est specialiter Ecclesys Regalibus pia sollicitudine prouidere, peticionem iam dicti Abbatis admittentes, presentem paginam in generaciones generacionum illibate conseruandam nostro privilegio iussimus roborari. Donacionem igitur quam Catlu prenominato monasterio fecit hec est. Partem, que ipsum in terra *Elbu* contingebat cum incolis suis quorum nomina sunt hec: Gueca cum filio, Gosol cum tribus filijs, Zubus pro se, Ferca cum filio Georgio, Bugvar quondam Beud cum II filijs, et filius Michael, Hecy cum III filijs, Nepleguen cum II filijs, Deca cum filio, Nugul·filium China Couci, Vici cum II filiis, Vitla, Vital cum I filio, Gouci, Hodusgeur, Deca cum III filijs, Hab, Zenka cum filio, Lugumus cum II filijs, Mochou cum II filijs, Chomou cum II filijs, filius Geruasy, Bocy, Chima, cum III filijs, Cema et Elus. Item dedit seruum nomine Lazou cum uxore et III filiabus. Item partem quam in terra Sceleus habebat cum incolis suis. Item duos seruos videlicet Micou, Vencir cum uineis, quas colebant, ut annuatim cum tunella uini seruiant suas exequias. Item seruum nomine Ceplet cum filijs, et cum uinea quam colit, seruire domui infirmorum fratrum. Item terram Catlu propre insulam, quam proprie possidebat, iam dicte Ecclesie salue dimisit. Item pars, que ipsum in terra Socorou, et in Barana,

et in predio Catlu contingebat, eidem Ecclesie reliquit. Item Ambrosius frater eiusdem Catlu dedit eidem Ecclesie partem, quam in predio Barsunus, quod uocatur Catlu habebat, cum incolis suis; et partem fratris sui, quam ab ipso acceperat, cum parte sua quam habuit in Elbuu, quorum incolarum nomina sunt hec: Paul cum II filijs, Chub cum IIII filijs, Alchica cum filio, Zada cum II filijs, Leguenus cum III filijs. Partem eciam suam, quam in terra Sceleus habebat, cum silva, et seruis ad ipsum pertinentibus, videlicet Weset et filio eius, et cum una uinea, eidem Ecclesie assignauit. Item Leustachius et uxor sua nomine Hilta dederunt predium Precha cum VI aratoribus et II aratris, quorum uidelicet aratorum nomina sunt hec: Sop, Chempech, Wasard, Pozor, Chuma, Etcha. Item VI uineas cum uinitoribus nouem, quorum nomina sunt hec: Pancasa, Buhta, Michal, Guza, Pot, Chotober, Hega, Adamas, Pentuk. Item dederunt C oues cum III pastoribus, quorum nomina sunt hec: Pychu cum II filijs, uidelicet Renguz et Ywan. Item equas indomitas XXX dederunt. Item jobagiones, quorum nomina sunt hec: Bunsa cum II filijs, videlicet Wina et Gyuuan, Chotad cum II filijs, Heuseb et Theku, Julianus cum filio, Benca, Eusud, Forta, Poson. Istos uero quatour (sic) uidelicet: Obus, Zava, et Domose dimisit uxori sue solum quoadusque uixerit; post obitum uero ipsius ad iam dictum Monasterium, sicut ad ipsum pertinebant, pleno iure pertineant. Item dederunt V pedisequas ad lauanda uestimenta altarium et mensalia Abbatis atque fratrum, quorum nomina sunt hec: Cug, Huguia, Leuchud, Tala, Cunca. Item dederunt in insula Abada predium cum X mansionibus libertinorum, et predium nomine Petend cum X mansionibus libertinorum, et ceteris ad ipsum pertinentibus, et partem eciam suam, quam habuerunt in Winar. Preterea confirmamus predium Petend, quod Abbas iam dicte Ecclesie a Geur filio Geren pro LX et VI marcis recepit, cum seruis libertinis et ceteris pertinencijs. Item jobagiones, quos Magister Geur filij Geren pro remedio anime sue Ecclesie Beati Martini reliquerat, hijs exprimuntur uocabulis: Leua, Pous, Tumpud cum IIII filijs. Nomina uero seruorum sunt hec: Budus, Cosma, Damian, Disky, Vina. Hec sunt nomina ancillarum: Zumbotca cum filia nomine Tepa, et Chrispina pro se. Item confirmamus medietatem uille Ilbeu, quam Opochs, frater dicti Catlu, cum jobagionibus suis, et ceteris pertinencijs Ecclesie Beati Martini contulit, quorum nomina sunt hec: Dubus, Michal, Forcos cum posteris suis, Ynoc, Stephan, Juan, Jacobus, Milud cum fratre suo, Zegun, Petrus, Paul, Odou, Cardinalis, Munc cum filio, Cema, Ilcus, Chymoz, Nimuga, Bella. Hos omnes predictos cum posteris eorum uniuersis et terra. Preterea idem Opochs dedit eidem Ecclesie seruum nomine Bozou cum terra ad culturam quatuor boum sufficienty, ut singulis annis suas exequias faceret in festo Sancti Michaelis in boue trienni et C panibus, et tunella cervisie. Preterea partim in secundo predio eiusdem nomine Zeleus, quam tam in terra, quam in Sylua habebat, et seruum nomine Jroslou cum II filiis et uinea, et eciam uineam in uinea Ecchu, et totam terram, que in predio nomine Catlu prope ad insulam Regis ad eius partem pertinet, et quendam seruum nomine Iroslou cum II filijs iam dictus O. Ecclesie Beati Martini contulit. Item confirmamus partem quam Egidius in uilla Gamas cum duabus uineis et tribus nemoribus,

et cum uno aratro et terra sufficienti ad aratrum et cum seruo nomine Apat et cum omnibus pertinencijs suis Ecclesie Sancti Martini dimisit possidenda. Item confirmamus eciam sententiam diffinitam nostri Palatini Nicolai filij Borz, quam fecit contra *Bissenos de Nogholm* et *latinos Albenses*, ita quidem ut cum dicti Bisseni de patrimonialibus suis decimas dare non repudient immo inuiti soluere compellantur multo magis de uineis suis in Comitatu Sumugiensi empticio acquisitis vel uinis empticie congregatis dare teneantur; et hec idem de latinis Albensibus dicimus, ut vel de omnibus uinis suis tam emptis quam et suis proprijs decimas integraliter persoluant, uel usque ad festum Sancti Martini ab emptione uini desistant, ut interim decimatores decimas de uino prouenientes plene possint assignare vel si emere uoluerint, nonnisi consensu Abbatis, et recepto eius sigillo emere vel empta uinea aut sua propria ante dictum festum extrahere persumpmant. Quod si quis ausu temerario aliter facere attentauerit et in his culpabilis repertus fuerit tamquam furem condemnandum fore iudicauimus. Item confirmamus et sentenciam eiusdem nostri Palatini, quam fecit contra populos Wesprimiensis Episcopatus in Comitatu Sumugiensi constitutos pro decimis eorundem, prout in Tenore litterarum domini Apostolici, uidelicet Innocencij tercii continetur, quas eiusdem Ecclesie Abbati uidelicet Wros super hijs idem Apostolicus concesserat. Datum per manus Cleti Aule nostre Cancellarii, et Agriensis Prepositi, anno Dominice Incarnacionis MCCXXI. Venerabili Johanne Strigoniensi, reuerendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Desiderio Chenadiensi, Roberto Wesprimiensi, Guiliermo Transsiluaniensi, Thoma Agriensi, Jacobo Waciensi, Stephano Zagrabiensi, Alexandro Waradinensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi Episcopis existentibus, — Nicolao filio Borz Palatino et Comite Supruniensi, Ochuz Bano, Paulo filio Petri Wojauoda, Dionisio magistro Tauuarnicorum et Comite de Bachs, Jula maiore Budrugiensi et Curie Comite Regie, et ceteris Comitibus Comitatus tenentibus. Regni nostri anno decimo et octauo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VI. pag. 171. — Fejér, IV. 2. 476, şi V. 1. 297.

LIII.

1222. Papa *Honoriu III.* concede *capelanuluĭ de curte* alŭ regeluĭ Andreiŭ II. să priméscă a patra parte din veniturile *fĕreĭ Bârseĭ*, pe carĭ dênsulŭ le-a căştigatŭ în cale canonică. 1222.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio R. crucesigno, Capellano Karissimi in Christo filii nostri Illustris Regis Ungarie, salutem etc. Cum a nobis

petitur etc. Eapropter etc. ..... personam tuam cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter possides, aut in futurum etc. ..... Specialiter autem Quartam partem reddituum de Bursa, quos canonice te proponis adeptum, sicut eos iuste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc. nostre protectionis et confirmationis infringere etc. Siquis autem etc. Datum Verulis II. Kal. Maii. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. ep. 405.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 33.

LIV.

1222. 1222. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ donaţiunea, ce o tăcuse maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ din ţéra Bârseĭ, şi le concede să nu plătéscă nicĭ o vamă, când vorŭ trece prin ţéra Secuilorŭ saŭ prin *ţéra Românilorŭ.*

In nomine sancte et individue trinitatis. Andreas Dei gratia Ungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Galicie, Lodomerieque rex in perpetuum. Inter regalis excellentie insignia, quibus recolenda memoria antecessorum nostrorum insignitur, illud excellentius et commendabilius pre ceteris invenitur, commendandis hospitibus largioris hospitalitatis dexteram porrigere, quorum conservatio et utilis regno dignoscitur, et oratio Deo esse commendabilis reperitur. Hinc est, quod pie recordationis parentum nostrorum vestigia pio desiderio amplectentes, et eterne vite bravium cum eis post presentis vite cursum apprehendere cupientes, *Hermanno*, magistro religiose fraternitatis hospitalis *Sancte Marie Theutonicorum* Jerosolymitani, eiusque fratribus tam presentibus quam futuris caritatis intuitu terram *Burza* nomine, ultra sylvas, versus Cumanos, licet desertam et inhabitatam, contulimus pacifice inhabitandam et in perpetuum libere possidendam, ut et regnum per conversationem eorum propagatum dilatetur et eleemosyna nostra per orationem eorum ad remedium anime nostre et parentum nostrorum coram summo Deo deportetur. Preterea eis concessimus, quod si aurum vel argentum in predicta terra Burza inventum fuerit, media pars ad fiscum regium per manus fratrum deportetur, reliqua ad eosdem devolvatur. Insuper libera fora et tributa fororum eiusdem terre eis totaliter indulsimus et ad munimen regni contra Cumanos castra et urbes lapideas construere eos permisimus, ut et inimicis Christi resistere valeant, et persone nostre et heredibus nostris legitime nobis succedentibus ad coronam, ad ho-

norem pateant et munimen. Statuimus etiam quod nullus woyvoda super eos descensum habeat, liberos denarios et pondera eis remisimus et ab omni exactione et collecta eos esse permisimus liberos et immunes. Nullius judicio sive jurisdictioni, nisi solius regis subiaceant. Judices iidem fratres super eorum populum constituant. Nos vero premissos fratres in possessionem predicte terre *Burza* (per Pristaldum nostrum, Fataletum nomine) [1], iussimus introduci, qui predictam terram perambulavit et eam ad verbum Michaelis woyvode certis metis circumsignatam ipsis assignavit. Prima vero meta huius terre incipit de indaginibus castri Almaye et procedit usque ad indagines castri Noialt, et inde progreditur usque ad indagines Nycolai, ubi aqua defluit que vocatur Alt, et sic ascendit per Alt usque ubi Tartelowe cadit in Alt. Addidimus etiam postmodum eisdem fratribus conferentes castrum, quod Cruceburg nominatur, quod fratres predicti de novo construxerant, cum pratis circa illud adiacentibus, et a fine terre Cruceburg terram que vadit usque ad terminos Prodnicorum (productorum) [2], et ab indaginibus Almaye in parte altera vadit usque ad ortum aque, que vocatur Burza, et inde progreditur usque ad Danubium, cuius donationis post modum facte a nobis fratribus memoratis pristaldum dedimus Ypochz banum. Concessimus etiam eisdem fratribus, quod super fluvium Alt sex naves et super fluvium Mors sex alias naves habeant liberas per totum regnum nostrum sales deferentes in descendendo, nec non alias res in ascendendo referentes, et salifodinas, que Akana vocantur, sufficientes ad illas duodecim naves, libere ubicunque voluerint, eisdem concessimus in perpetuum. Item concessimus, quod nullum tributum debeant persolvere, nec populi eorum cum transierint per terram Siculorum aut per *terram Blacorum*, homines quoque nunc terram inhabitantes predictam ad eorundem fratrum servitium et domus eorum utilitatem sine requisitione liberos dimisimus, ita ut si aliqui de cetero de nostris hominibus sive hospitibus terre nostre pertinentibus ad ipsos transmigraverint, statim cum ad notitiam fratrum ex veritate pervenerit, eos, qui sic intraverint, expellant, et hi qui eos introduxerint in manus regis vel nunciorum eius tradent. Quicunque etiam in regno nostro constitutus proprietatem suam memoratis fratribus pro eleemosyna dare voluerit de nostra munificentia liberam habeat facultatem et ipsam donationis gratiam ut libera permaneat nostro privilegio perpetuo confirmamus. Preterea talem ac tantam iisdem fratribus concessimus libertatem, quod nullus monetariorum ultra sylvas terram eorum intret, vel presumat eos in aliquo molestare, et ipsum jus et utilitatem, quam in terra ipsorum percipere deberemus de nova moneta, totaliter eisdem fratribus indulsimus, quia ira nostra contra eos provocata eo tempore, cum terram sepedictam eis preceperamus auferri, fuerant non modicum damnificati quam restaurationem facimus eo, quod in confinio illo tamquam plantatio novella sint positi, et assiduos paganorum patientes insultus, se pro regno tamquam firmum propugnaculum de die in diem opponere non formidant. Verumtamen nullam potestatem habeant cudendi quamcunque monetam sine

[1]) Variantă la Fejér.
[2]) Variantă la Fejér.

regis licentia speciali. Domum autem seu hospitale fratrum eorundem cum omnibus possessionibus et bonis suis que in presentiarum legitime habere cognoscuntur, aut in futurum prestante Deo iuste poterit adipisci sub nostra protectione suscipimus, statuentes ut perpetuis futuris temporibus sub regia tutela et defensione consistant. Et ut istud eis ratum permaneat atque firmum, presentem paginam sibi iussimus bulle nostre auree charactere insigniri. Datum per manus Cleti aule regie cancellarii, Agriensis prepositi, anno ab incarnatione domini millesimo ducentesimo vigesimo secundo. Venerabili Johanne Strigoniensi, Ugrino Colocensi archiepiscopis. Desiderio Chanadensi, Ruperto Vesprimensi, Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi, Alexandro Waradiensi, Cosma Geuriensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Briccio Waciensi episcopis. Electo ultra sylvam existentibus. Theodoro filio Wecich palatino, Pausa filio Nane curiali, Nicolao Bachiensi, Tiburtio Rosoniensi, Helia Bichoriensi, Martino filio Michaelis novi castri militibus existentibus et aliis multis comitatus tenentibus. Regni nostri anno decimo septimo.

Schuller, Archiv. I. pag. 224. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 17. — Fejér, III. 1. 370.

LV.

1222. 1222. Papa *Honoriŭ III.* confirmă donaţiunea, ce o făcuse regele Andreiŭ cavalerilorŭ Teutonĭ în privinţa *ţĕreĭ Bârseĭ,* şi apróbă, ca dênşiĭ, să nu plătéscă nicĭ o vamă, când vor trece prin ţéra Secuilorŭ saŭ prin *ţéra Românilorŭ.*

HONORIUS EPISCOPUS, seruus seruuorum Dei, dilectis filiis, *magistro, et fratribus domus sancte Marie Teutonicorum Hierosolymitane* salutem et apostolicam benedictionem. Quum a nobis petitur, quod justum est et honestum, tam vigor equalitatis (equitatis) quam ordo exigit rationis, vt id per solicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Sane in priuilegiis carissimi in Christo filii nostri, regis Hungarorum illustris, perspeximus inter cetera contineri, quod ipse quandam terram, nomine *Burszam*, tunc desertam, et inhabitatam, vobis donavit intuitu pietatis perpetuo libere possidendam; concedendo nihilominus vobis, ut si aurum vel argentum terre contingeret reperiri, una pars ad regni fiscum pertineat, reliqua vero pars vestris vsibus deputetur; libera quoque fora et tributa fororum ejusdem terre totaliter vobis indulsit; liberos denarios et pondera nihilominus remittendo et reddendo, vos ab omni exactione liberos et immunes; ac statuendo, quod nulli wayvode super vos liceat habere descensum, ipsam quoque terram certis distinxit limitibus,

sive metis quarum prima incipit ab indaginibus castri Voilgard, et inde progreditur vsque ad indagines Nicolii, ubi aqua defluit, quae vocatur Ald et sic ascendendo per Ald vsque Szerzyllon cadit in Ald, et iterum vadit vsque ad ortum ejusdem Zercyllon, et ab ortu aque, quae Zymis vocatur, progreditur vsque ad effluxum aque, que dicitur *Borsza*, et deinde, sicut montes niuium terram complectuntur eandem, vsque ad Almagiam se extendit. Addidit etiam postmodum idem rex donationi predicte castrum, quod Cuteburc nominatur de nouo constructum a vobis cum pratis adjacentibus circa illud; nec non a termino ipsius castri terram quamdam, que procedit vsque ad terminos Blacorum, et ab indaginibus Almagie in parte altera protenditur vsque ad aque ortum, que Bursa vocatur, et inde ad Danubium vsque procedit. Concessit etiam vobis, vt super fluuium nomine Ald sex naues, et totidem super fluuium nomine Mors liberas habeatis, per totum regnum ejus salem descendendo ferentes, et referentes res alias ascendendo; salis fodinas etiam, que Acana vocantur, sufficientes ad predictas duodecim naues, libere vbicunque volueritis, vobis regia liberalitate concessit; concedendo, vt nullum teneamini prestare tributum, nec etiam homines vestri, cum per Siculorum terram transierint, aut *Valachorum*. Ad hec homines, qui terram ipsam inhabitant, quando dicta donatio facta fuit vobis et domui vestre, liberos sine requisitione dimisit expresse, vt si quis de hominibus ejus, aut hospitibus terre sue ad vos de cetero transmigrauerint, eos exinde, quam cito ad notitiam vestram peruenerit, expellatis. Adjecit insuper, vt quillibet in regno ejus, qui proprietatem suam vobis in eleemosynam voluerit elargiri, id faciendi habeat liberam facultatem; ea etiam vos concessit libertate gaudere, vt nullus monetariorum vltra syluas terram vestram intrare, vel vos in aliquo molestare presumat; totum jus et vtilitatem, quam in terra vestra debebat percipere, vobis totaliter indulgendo et conferendo; specialiter in recompensationem damnorum, que perpessi fueritis, quando ejus ira contra vos prouocata predictam terram vobis precepit aufferri; ac etiam ideo, quod in regni confinio positi frequentes paganorum sustinetis insultus, vos pro regno -morti tamquam firmum propugnaculum opponentes; verum tamen nullam potestatem habeatis cudendi quamcunque monetam absque regis licentia speciali. Nos ergo vestris justis precibus benignum impertientes assensum, predictas terras cum libertatibus et immunitatibus suis, sicut eas juste, ac pacifice possidetis, et in priuilegiis dicti regis plenius continetur, vobis et domui vestre authoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumserit indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se nouerit incursurum. Datum Laterani XIIII. kal. Januarii, pontificatus nostri anno septimo.

Schuller, Archiv. I. pag. 228. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 19. — Fejér, III. 1. An. 1223, pag. 422.

LVI.

1222. 1222. *Iula* Palatinulŭ confirmă libertăţile *Biseniloru* din comuna Arpaşŭ în Ungaria.

Iula Palatinus, et Comes Suproniensis, universis tam posteris quam modernis presens scriptum nostrum inspecturis, salutem et omne bonum. Ad universorum volumus noticiam pervenire, quod *Bisseni de Arpas*, ad nos, videlicet ad Palatinum pertinentes, ad nostram accedentes presenciam, conquesti sunt, quod eorum libertas ab antiquo instituta, per Lucam eorum Comitem, a nobis constitutum, fuisset in plurimis diminuta. Nos igitur, cum iudicium et iusticiam super hoc facere intendissemus, placuit tam eisdem Bissenis, quam dicto Luce, Comiti eorum, vt Martinum de Pók iudicem eis super hoc constitueremus vice nostri; ne post nos cum tanto populo laborarent, quod et fecimus. Constitutis itaque partibus coram eo praedicti Bisseni, Luce Comiti eorum destructionem libertatis sue imposuerunt. E contra Lucas hec verba respondit: quod nichil ex se ipso contra libertatem eorum fecisset, sed in omni iuxta quod Mika Iobbagio eorum, qui eum preibat in debitis exigendis, et in aliis instruxisset, eo modo processisset; et sic Lucas se habuit excusatum. Mika vero citatus in causam, nulla se ratione valuit defendere; ita quod ad ultimum in verbis deficiens, ore proprio se reum fuisse confessus est. Quamobrem idem Mika, tanquam destructor libertatis fuisset iudicatus, remansit ad perdendam totam substantiam suam; ita quod nec ipse, nec aliquis successorum honorem Iobbagionum possit adipisci; et sic causa ordinationem sortita est inter partes: Pristaldo nostro Ioachim, filio Rouz, de villa Bobut existente. Saepi dicti vero Bisseni timentes, ne in posterum Iobbagiones, vel Comites eorum praedicti, iniqua vestigia sequentes, libertati eorum denuo contradicerent in aliquo, nos instanter rogauerunt, vt libertatem eorum scriptis redigeremus; nos igitur petitiones eorum iustas esse cognoscentes, libertatem eorum, sicut veridica relatione cognouimus, in presentem paginam adnotari fecimus in hunc modum: Quod reuoluto semper tertio anno Comiti eorum debent dare pro nouitate sex pensas denariorum de mantua, de duobus equis. Qui vero in expeditionem ire non potuerint, de quolibet equo sex pensas persoluent; Comes eorum non debet ire inter eos, nisi semel, quando fit de nouo. Curialis Comes debet saepe per annum circuire, et causas, quae referuntur, iudicare. Cum Comite eorum non debent ire, sed vnus ex Iobbagionibus debet eum precedere, et iura eius ostendere; super Iobbagiones eorum, qui per se possunt ire in exercitum, Curialis Comes non potest descendere. Vt autem huius causae discusio legitima, seu libertatis reformatio, nullis valeat temporibus reuocari, rei seriem in praesentem paginulam fecimus adnotari, eandemque dupplicis nostri sigilli munimine fecimus roborari. Anno Dominicae Incar. MCCXXII.

Fejér, III. 1. 362.

LVII.

1223. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ donaţiunea, ce o făcuse maĭ înainte mănăstiriĭ Cârţa din Transilvania, şi prin care i dăruise pămêntulŭ luatŭ din *posesiunea Românilorŭ.* 1223.

In nomine sancte trinitatis, et indiuidue unitatis. Andreas Dei gratia Hungarie Dalmacie Croacie Rame Seruie Galicie Lodomerieque rex in perpetuum. Cum quelibet justa petitio apud regie serenitatis excellentiam sit admittenda, illa maxime mereri censetur optentum que ab animo diuinitus inspirato procedens precedit uelle petentis largiendo terrena lucrari celestia et temporalibus institutis acquirere sempiterna. Hinc est quod ad univevsorum notitiam tenore presencium peruenire volumus, quod cum fideli ac dilecto clerico nostro magistro Gocelino propter indecidue fidelitatis obsequia montem Sancti Michaelis cum ecclesia et terra pertinente situm in Ultrasilvanis partibus, quem de Zebiniensi ecclesia in concambium terre *Borotnik* receperamus simul cum omnibus suis pertinenciis eodem iure libertatis quo nos obtinueramus libere ac pacifice jure perpetuo possidendam per fidelem nostrum Pouka filium Ceci Eliahim contulissemus, postmodum processu temporis diuinitus s. inspirante pro remedio anime sue intuitu eterne retributionis qua unus quisque generaliter indiget, monasterio de *Kerch* contulisset, accedens ad nostram presenciam multa precum postulauit instancia, quod donacioni sue assensum preberemus et privilegio regie auctoritatis confirmaremus. Cum igitur regie maiestatis intersit cuique iura integra conseruare et piis disposicionibus auctoritatem impendere iustas eiusdem peticiones et optimam intencionem considerantes fauorem adhibuimus condignum, prenominatum itaque montem simul cum ecclesia et terram cum suis pertinenciis eodem titulo libertatis quo iam dictus magister Gocelinus per nos possederat, in presenti pagina adnotata fecimus auctoritate nostri priuilegii perempnari prememorato monasterio iure perpetuo possidendam. Prima meta terre montis *sancti Michaelis* incipit ab oriente in pede alpium et descendit per torrentem descendentem ab ipsis alpibus uersus uillam Ruetel, metis assignatis secus riuulum usque ad uiam, que ducit de ipso monte ad villam Ruetel inde transit ipsam uiam et ascendit per quandam uiam usque ad metam que diuidit territoria de uilla Hermani et de uilla Ruetel inde tendit sub pede montis uinearum de uilla *Hermani* et per quandam semitam que ducit ad insulam Christiani usque uerticem montis nemorosi et per ipsam verticem ascendit iterum in alpes uersus occidentem et ibi terminatur. Item eciam confirmamus in presenti priuilegio terram quam prius eidem monasterio contuleramus exemptam de *Blaccis* pro remedio anime nostre per fidelem ac dilectum nostrum Benedictum tunc temporis woyawodam assignari facientes. Meta vero huius terre incipiens a fluvio *Alt*, ubi finis est

cujusdam insule ascendit per paludem que vocatur Egwerpotac usque fagos que dicuntur nogebik et in fine dictarum fagorum cadit in riuulum qui dicitur *Arpas* et exinde per eundem riuulum ascendit usque alpes et per alpes ueniens uersus australem plagam descendit in riuum qui dicitur.....[1]) per eundem riuum uenit in fluuium *Alt* et sic terminatur. Vt autem huius nostre confirmacionis series salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Cleti, aule nostre cancellarii, et Agriensis prepositi. Anno dominice incarnacionis MCCXXIII. Strigoniensi sede uacante : reuerendo Vgrino Colocensi archiepiscopo existente. Desiderio Chenadiensi, Roberto Wesprimensi. Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi, Briccio Waciensi, Bartolomeo Quinqueecclesiensi, Regnaldo Ultrasilvano et aliis episcopis ecclesias dei gubernantibus. Iula palatino et comite Budrugiensi. Salamone bano. Nicolao Curiali Comite regine et Comite Supruniensi. Botez aule nostre Curiali Comite, et Comite Bekesiensi, Buzad Posoniensi, Martino Musuniensi, Laurentio Ywariensi et aliis comitibus comitatus tenentibus. Regni autem nostri anno vicesimo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 23. — Fejér, III. 1. 399. — Cu óre-carĭ variaţiunĭ, Ibid. VII. 1. 212.

LVIII.

1223. 1223. Papa *Honoriŭ III.* autorisézĕ pe *episcopulŭ din Agria*, să numéscă unŭ protopopŭ pentru cavalerĭi Teutonĭ din *ţéra Bârseĭ*, până se va înmulţi poporulŭ în ţinutulŭ acesta, ca să le pótă concede unŭ episcopŭ.

Honorius episcopus etc. Venerabili fratri Episcopo Agriensi. Dilecti filii Magister et fratres domus sancte Marie Teutonicorum sua nobis petitione monstrarunt, quod in terra, que dicitur Boza, quam noviter inhabitare ceperunt, impetu paganorum, per quos hactenus vasta et deserta permansit, non sine ipsorum multo discrimine refrenato, est iam non parvus numerus clericorum: unde cum terra ipsa, iuxta indulgentias eorum ordini ab apostolica sede concessas, preter Romanum Pontificem non habet episcopum vel prelatum, supplicarunt, ut prefatis clericis provideremus Archipresbyterum vel Decanum, ad quem possint habere recursum super questionibus emergentibus inter eos, donec ipsius terre populus in tantum, annuente Domino, augmentetur, quod eis de proprio possit episcopo provideri. Ideoque fraternitati tue per apostolica scripta

[1]) La Fejér: Kerch.

mandamus, quatenus idoneam personam tibi ab ipsis fratribus presentatam vice nostra in Archipresbyterum vel Decanum preficias clericis antedictis. Datum Laterani II. Idus Ianuarii. Anno Septimo.

Ex Reg. orig. An. VII. ep. 69.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 37. — Fejér, III. 1. 405.

LIX.

1223. Papa *Honoriu III.* primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ pe *Margareta,* fosta împĕrătésă a Constantinopoluluĭ (fica regeluĭ Bela III. din Ungaria), dimpreună cu tóte averile sale, între carĭ se amintesce castrulŭ Kewe şi moşia Iladia din Bănatŭ. 1223

Honorius episcopus servus servorum Dei. Dilecte in Christo filie nostre M. quondam Imperatrici Constantinopolitane illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Solet annuere etc. . . . impertiri. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus, que impresentiarum rationabiliter possides, aut in futurum iustis modis, prestante domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus: specialiter autem Castrum Kewe cum toto Comitatu, redditibus, dignitatibus et proventibus suis; Varod quoque, Perben, Camanc et Zilzeng cum villis, silvis, vineis, piscariis, servis et ancillis, et ceteris pertinentiis suis; Regale insuper predium, quod Elyad vulgariter appellatur, cum redditibus et proventibus suis; nec non et alia tria in Bachaciensi provincia constituta, videlicet Soya, Curth et Mirislou cum pertinentiis suis que de concessione Karissimi in Christo filii nostri Andree illustris Regis Ungarie, fratris tui, te legitime proponis adeptam, sicut ea omnia iuste possides et quiete, et in privilegiis eiusdem Regis exinde confectis plenius continetur, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc. nostre protectionis et confirmationis infringere. Si quis autem etc. Datum Laterani III. Kal. Aprilis. Pontificatus nostri Anno Septimo.

Ex Reg. orig. An. VII. ep. 110.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 39.

LX.

1223. 1223. Papa *Honoriu III.* scrie *episcopuluĭ din Transilvania*, că cavalerĭi Teutonĭ aŭ începutŭ a se aşeza în *ţéra Bârseĭ* şi în *ţéra transalpină*, carĭ eraŭ nelocuite până în timpulŭ din urmă din causa incursiuniĭ popórelorŭ păgâne, şi fiindŭ că ţĕrile aceste au să fiă supuse numaĭ pontificeluĭ romanŭ, de aceea dênsulŭ să nu-şĭ aróge nicĭ unŭ dreptŭ de jurisdicţiune asupra cleruluĭ şi poporuluĭ din ţinuturile aceste.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Episcopo Ultrasilvano. Quod dilecti filii Magister et fratres domus sancte Marie Theotonicorum terram Boze, et ultra montes nivium propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora et desertam noviter inhabitare ceperunt, ipsorum paganorum impetu non sine multo discrimine refrenato, eis ad meritum, nobis ad gaudium, et toti populo christiano provenit ad profectum: propter quod ipsi fratres et inhabitatores terre predicte non sunt lacescendi iniuriis, sed beneficiis confovendi, quatinus numerus fidelium terram ipsam inhabitantium ad paganorum terrorem et christianitatis subsidium feliciter augeatur. Cum autem terra ipsa secundum indulgentias dictis fratribus ab apostolica sede concessas, nullum preter Romanum pontificem episcopum habeant vel prelatum, tu, sicut eorum nobis conquestio patefecit, in ea tibi iurisdictionem indebita usurpare contendens, presbyteros et clericos ipsius terre ad sinodum tuam vocas, et tam ab eis quam a laicis decimas et alia episcopalia iura niteris extorquere, in eos, si tue non satisfaciunt voluntati, interdicti et excommunicationis sententias de facto, cum de iure nequeas, proferendo. Nolentes igitur aliquatenus sustinere, quod iidem fratres indebite, presertim contra nostras indulgentias molestentur, fraternitati tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatinus si quas forte de facto in clericos vel alios habitatores ipsius terre sententias protulisti, eas de facto quoque non differens revocare, ab eorum gravamine taliter conquiescas, quod nec ipsi iustam habeant materiam conquerendi, nec nos tibi durius scribere compellamur: qui cum domum eorundem fratrum sic rore nostre gratie rigaverimus, ut eam de humili statu ad altum tempore nostro provectam plantationem nostram non incongrue appellare possimus, illam ea prerogativa diligimus caritatis, quod eius indigna gravamina non possemus in patientia tolerare. Noveris autem, nos venerabili fratri nostro Strigoniensi Archiepiscopo mandavisse, ut nisi iuxta mandatum nostrum curaveris revocare sententias, siquas in sepedictos incolas protulisti, ipse illas, tamquam a non suo iudice promulgatas, denuntiet nullas esse. Datum Laterani II. Idus Decembris. Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 137.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 43. — Fejér, III. 1. 420.

LXI.

1223. Papa *Honoriu III.* autorisézǎ pe *archiepiscopulŭ din Strigoniŭ* sǎ declare de nule orĭ-ce sentenţe ale episcopuluĭ din Transilvania asupra locuitorilorŭ din *ţéra Bârseĭ*, nefiindŭ pronunţate de judele competentŭ. 1223.

Honorius episcopus etc. Venerabili fratri Archiepiscopo Strigoniensi. Quod dilecti filii etc. ut supra usque prelatum, Venerabilis frater noster.. Episcopus Ultrasilvanus, sicut eorum nobis conquestio patefecit, in ea sibi iurisdictionem etc. usque molestentur: dicto episcopo firmiter dedimus in preceptis, ut si quas forte etc. ut supra usque tolerare. Ideoque fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus nisi dictus episcopus iuxta mandatum nostrum curaverit revocare sententias, siquas in sepedictos incolas promulgavit, tu illas tamquam a non suo iudice promulgatas denunties nullas esse. Datum Laterani Idibus Decembris. Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 138.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 43. — Fejr, III. 1. 422.

LXII.

1224. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele, ce le conferise *Saşilorŭ* din Transilvania moşulŭ sĕŭ regele Geza II, în deosebĭ le confirmă dreptulŭ, ca sǎ foloséscă pădurea Românilorŭ şi Bisenilorŭ dimpreunǎ cu *Românii* şi cu *Bisenii*. 1224.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque rex in perpetuum. Sicut ad regalem pertinet dignitatem, superborum contumaciam potenter opprimere, sic eciam regiam decet benignitatem, oppressiones humilium misericorditer subleuare et fidelium metiri famulatum et unicuique secundum propria merita retribucionis graciam impertiri. Accedentes igitur fideles *hospites nostri Theutonici Vltrasiluani* universi, ad pedes maiestatis nostre humiliter nobis conquerentes, sua questione suppliciter nobis monstraverunt, quod penitus a sua libertate, qua uocati fuerant a piissimo rege Geysa auo nostro excidissent, nisi super eos maiestas regia, oculos solite pietatis nostre aperiret, vnde pre nimia paupertatis inopia, nullum maiestati regie seruicium poterant impertiri. Nos igitur iustis eorum querimonijs aures solite pietatis inclinantes, ad presenciam, posterumque noticiam uolumus deuenire. Quod nos

antecessorum nostrorum pijs vestigijs inherentes, pietatis moti visceribus, pristinam eis reddidimus libertatem. Ita tamen, quod universus populus incipiens a *Varas* usque in *Boralt*, cum terra Syculorum terre *Sebus* et terra *Daraus* vnus sit populus et sub uno judice censeantur, omnibus comitatibus preter Chybiniensem cessantibus radicitus. Comes uero quicumque fuerit Chybiniensis nullum presumat statuere in predictis comitatibus, nisi sit infra eas[1]) residens, et ipsum populi eligant, qui melius uidebitur expedire, nec etiam in comitatu Chybiniensi aliquis audeat comparare pecunia. Ad lucrum uero nostre camere, quingentas marcas argenti dare teneantur annuatim, nullum predialem vel quemlibet alium volumus infra terminos eorundem positum, ab hac excludi reddicione, nisi qui super hoc gaudeat privilegio speciali. Hoc eciam eisdem concedimus, quod pecunia quam nobis soluere tenebuntur seu dinoscuntur, cum nullo alio pondere nisi cum marca argentea, quam pijssime recordacionis pater noster, Bela eisdem constituit, videlicet quintum dimidium fertonem Chybiniensis ponderis cum Coloniensi denario, ne discrepent in statera soluere teneantur. Nunccijs uero, quos regia maiestas ad dictam pecuniam colligendam statuerit, singulis diebus, quibus ibidem moram fecerint, tres lottones pro eorum expensis soluere non recusent. Milites uero quingenti infra regnum ad regis expedicionem seruire deputentur. Extra uero regnum centum, si rex in propria persona iuerit, si uero extra regnum jobagionem miserit, siue in adiutorium amici sui, siue in proprijs negocijs quinquaginta tantummodo milites mittere teneantur nec regi ultra prefatum numerum postulare liceat, nec ipsi eciam mittere teneantur. Sacerdotes uero suos libere eligant, et electos representent, et ipsis decimas persolvant, et de omni jure ecclesiastico, secundum antiquam consuetudinem eis respondeant. Volumus et eciam firmiter precipimus, quatenus ipsos nullus judicet nisi nos, vel comes Chybiniensis, quem nos eis loco et tempore constituemus. Si uero coram quocunque judice remanserint, tantummodo judicium consuetudinarium reddere teneantur, nec eos eciam aliquis ad presenciam nostram citare presummat, nisi causa coram suo judice, non possit terminari. Preter uero supradicta, siluam *Blacorum* et *Bissenorum* cum aquis usus communes exercendo cum predictis scilicet *Blacis* et *Bissenis* eisdem contulimus, ut prefata gaudentes libertate nulli inde seruire teneantur. Insuper eisdem concessimus, quod vnicum sigillum habeant, quod apud nos et magnates nostros euidenter cognoscatur. Si uero aliquis eorum aliquem conuenire voluerit, in causa pecuniali, coram judice non possit uti testibus, nisi personis infra terminos eorum constitutis, ipsos ab omni jurisdicione penitus eximentes. Salesque minutos, secundum antiquam libertatem, circa festum beati Georgij octo diebus, circa festum beati regis Stephani octo et circa festum beati Martini similiter octo diebus, omnibus libere recipiendos concedentes. Item preter supradicta eisdem concedimus, quod nullus tributariorum, nec ascendendo nec descendendo presummat impedire eos. Siluam uero cum omnibus appendiciis suis et aquarum usus cum suis meatibus, que

---

[1]) In diploma de confirmare a regeluĭ Ludovicŭ din 1366 totŭ : eas.

ad solius regis spectant donacionem, omnibus tam pauperibus quam diuitibus libere concedimus exercendos. Volumus eciam et regia auctoritate precipimus, ut nullus de jobagionibus nostris, villam vel predium aliquod a regia maiestate audeat postulare, si uero aliquis postulauerit, indulta eis libertate a nobis contradicant. Statuimus iusuper dictis fidelibus, ut cum ad expedicionem ad ipsos nos venire contigerit, tres descensus tantum soluere ad nostros usus teneantur. Si uero vayvoda ad regalem vtilitatem ad ipsos uel per terram ipsorum transmittitur, duos descensus, vnum in introitu et vnum in exitu soluere non recusent. Adicimus eciam supradictis libertatibus predictorum, quod mercatores eorum vbicumque voluerint in regno nostro libere et sine tributo uadant et reuertantur, efficaciter jus suum regie serenitatis intuitu prosequentes. Omnia eciam fora eorum inter ipsos sine tributis precipimus obseruari. Vt autem hec, que ante dicta sunt, firma et inconcussa permaneant in posterum, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum anno ab incarnacione domini M. CC. XXIIIJ. Regni autem nostri anno vicesimo primo[1]).

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 28. (Din diploma de confirmare a regeluĭ Carolŭ Robertŭ din a. 1317, în archiva naţiuniĭ sĭsescĭ din Sibiu). — Fejér, III. 1. 441.

LXIII.

1224. Papa *Honoriŭ III.* scrie *cavalerilorŭ Teutonĭ*, că a luatŭ în posesiunea scaunuluĭ apostolicŭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, iar poporulŭ de aicĭ va avé, în semnŭ de recunóscere a acesteĭ domniĭ, să plătéscă pe anŭ câte dóuĕ mărcĭ de aurŭ, din carĭ una să fiă a pontificeluĭ, şi alta a cavalerilorŭ Teutonĭ. 1224

Honorius episcopus etc. Dilectis filiis .. Magistro et fratribus hospitalis sancte Marie Teotonicorum Ierosolimitani. Grata Deo et hominibus ordinis vestri religio promeretur, ut vestris favorabilibus desideriis favorabiliter annuamus, quatenus eiusdem ordinis nova plantatio eo felicius incrementa sus-

---

[1]) Documentulŭ acesta cunoscutŭ în istoria Transilvanieĭ sub numele de *Privilegiulŭ Andreianŭ* formézĕ basa constituţiuniĭ politice a coloniilorŭ sĭsescĭ din Transilvania. Originalulŭ acestuĭ memorabilŭ documentŭ după cum ne comunică Eder (De Initiis ivribusque primaevis Saxonum trans. pag. 98.) încă în anulŭ 1546 nu se maĭ afla în archiva naţiuniĭ sĭsescĭ. Există însă maĭ multe confirmărĭ ale acestuĭ privilegiŭ, şi din carĭ noĭ reproducemŭ aicĭ pe Tabela V. câte-va facsimile (după Archiv f. sieb. Landeskunde. N. F. II. pag. 291.) spre a se vedé, cum din eróre orĭ din rea voinţă, cuvintele «*Blacis* et *Bissenis*» furĕ succesivŭ transformate în «*platis* et *piscinis*», lecţiune eronată ce e dreptŭ, dar care causă în cursŭ de treĭ secule o mulţime de neajunsurĭ Românilorŭ din părţile meridionale ale Transilvanieĭ. (A se vedé: Schuller, Beleuchtung der Klagschrift gegen die sächsische Nation. Hermannstadt, 1844).

cipiat, quo largius fuerit rore apostolice gratie irrigata. Petistis siquidem, ut terram Boze [1]) et ultra montes nivium, quam propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora et desertam, largitione Karissimi in Christo filii nostri [2]) A. Regis Ungarorum Illustris adepti esse noscimini, et noviter inhabitare cepistis, ipsorum paganorum impetu non sine multo personarum vestrarum discrimine refrenato, in ius et proprietatem apostolice sedis recipere dignaremur, asserentes, quod fideles libentius transibunt in eius coloniam, si eam viderint apostolice sedis esse speciali ditione [3]) subiectam, sicque fiet, ut terra, que lata et spatiosa cultoribus indiget, facile populetur, et numerus habitantium in eadem ad ipsorum paganorum terrorem et securitatem fidelium, atque ad utilitatem non modicam terre sancte feliciter augeatur. Vestris ergo piis precibus benignius annuentes, prefatam terram in Ius et proprietatem beati Petri suscipimus, et eam sub speciali apostolice sedis protectione ac defensione perpetuis temporibus permanere sancimus. Ad hec cum eadem terra secundum indulgentias vobis ab apostolica sede concessas, nullum preter Romanum pontificem habeat episcopum vel prelatum, presentium auctoritate districte inhibemus, ne quis Archiepiscopus vel episcopus in terram ipsam, vel incolas eius interdicti vel excommunicationis sententiam sine speciali auctoritate apostolice sedis promulgare presumat, vel iurisdictionem quamlibet exercere; set ad archipresbiterum, quem per Venerabilem fratrem nostrum . . Strigoniensem Archiepiscopum tunc episcopum Agriensem [4]), prefici fecimus ipsi terre, habeat clerus eiusdem populusque recursus pro questionibus emergentibus inter eos, aliisque articulis, qui ecclesiasticam auctoritatem iurisdictionemve requirunt et possunt per alium quam episcopum expediri. Ea vero que desiderant pontificalis dignitatis officium, ut puta, crisma, oleum sanctum, ordinationes clericorum et dedicationes ecclesiarum seu altarium, a quocumque malueritis, recipietis, episcopo apostolice sedis communionem et gratiam obtinente, quousque ipsius terre populus, divina favente gratia, sic fuerit augmentatus, ut dignum sit proprium ei episcopum provideri. In recognitionem autem dominii et percepte a sede apostolica libertatis duas Marcas auri, quas voluntate spontanea obtulistis, nobis unam et fratribus nostris aliam, in festo resurrectionis dominice, annis singulis persolvetis. Nulli ergo etc. protectionis, inhibitionis, constitutionis et concessionis etc. Siquis etc. Datum Laterani II. Kal. Maii. Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 411.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 50. — Fejér, III. 1. 459.

---

[1]) Facsimile No. 6.

[2]) La Theiner necorectŭ: «in Christo nostro» în locŭ de «in Christo filii nostri».

[3]) Ibid., necorectŭ: «dominationi» în locŭ de «ditione».

[4]) Facsimile No. 7.

LXIV.

1224. Papa *Honoriŭ III.* scrie *prelaţilorŭ din Ungaria,* că a luatŭ în posesiunea şi proprietatea scaunuluĭ apostolicŭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, din care causă dênşiĭ să nu molesteze pe cavaleriĭ Teutonĭ şi pe locuitoriĭ acestorŭ ţĕrĭ, carĭ aŭ să fiă supuşĭ numaĭ pontificeluĭ romanŭ. 1224

Honorius episcopus etc. Venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis et Episcopis per Ungariam constitutis. Dilectorum filiorum . . Magistri et fratrum Hospitalis sancte Marie teotonicorum Ierosolimitani Deo et hominibus gratata religio promeretur, ut suis favorabilibus desideriis etc. ut supra usque irrigata. Petierunt siquidem iidem Magister et fratres, ut terra Boze [1]) etc. ut supra usque feliciter augeatur. Ipsorum ergo Magistri et fratrum piis precibus benignius annuentes etc. usque sancimus. Ad hec cum eadem terra secundum indulgentias ipsis fratribus ab apostolica sede concessas etc. usque prelatum: districtius duximus inhibendum etc. ut supra usque ei episcopum provideri. Ideoque fraternitatem vestram sollicitandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus dictos fratres vel ipsius terre incolas contra nostre constitutionis et inhibitionis tenorem nullatenus molestetis; quin immo ipsos habentes specialiter pro sedis apostolice reverentia propensius commendatos, cum pro clericorum ordinationibus et aliis, que ad pontificale spectant officium, ab eis requisiti fueritis, benigne ipsorum iustis postulationibus annuatis, ut et ipsi possint de bono in melius favore vestro adiuti proficere, nosque caritatem vestram debeamus in domino commendare. Datum Laterani II. Kal. Maii. Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 412.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 51.

---

[1]) Facsimile No. 8.

LXV.

1224. 1224. Papa *Honoriŭ III.* numesce unŭ protopopŭ peste *ţéra Bârseĭ* şi peste *ţéra transalpină*.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio .. Archipresbitero terre Boze [1]) et ultramontes nivium. Gerentes de clero et populo terre Borze [2]) et ultra montes nivium, tanquam de specialibus sedis apostolice filiis, curam et sollicitudinem specialem, te ipsis prefici fecimus in Archipresbiterum et Rectorem, ut cum preter Romanum pontificem alium prelatum non habeant, ad te possint habere recursum pro questionibus emergentibus inter eos, aliisque articulis, qui auctoritatem seu iurisdictionem ecclesiasticam exigere videbuntur, et tuo poterunt ministerio expediri. Ut autem commissam tibi sollicitudinem liberius et utilius valeas exercere, corrigendi eorum excessus, et maxime clericorum, ac rebelles districtione canonica compescendi, tibi auctoritate presentium concedimus potestatem. Tu ergo ea modeste ac prudenter utaris, referendo ad nos, si qua forsan emerserint, que maiorem indaginem requirere videantur. Nulli ergo nostre concessionis etc. Siquis autem etc. Datum Laterani II. Kal. Maii. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 413.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 51. — Fejér, III. 1. 453.

LXVI.

1224. 1224. Papa *Honoriŭ III.* aduce la cunoscinţa cleruluĭ şi a poporuluĭ din *ţéra Bârseĭ* şi din *ţéra transalpină*, că dênşiĭ aŭ să fiă supuşĭ numaĭ scaunuluĭ apostolicŭ, şi le-a numitŭ unŭ protopopŭ, de care să asculte ca de păstoriulŭ lorŭ sufletescŭ.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Dilectis filiis .. Archipresbitero et clero ac populo terre Boze [3]) et ultramontesnivium. Quantam de vobis geramus sollicitudinem, et quanto affectu ad incrementum vestrum ac tranquillitatem et commodum intendamus, ex eo potestis colligere manifeste, quod vos et terram

[1]) Facsimile No. 9.

[2]) La Theiner necorectŭ: «de terra Boze» în locŭ de «terre Borze». Facsimile No. 10.

[3]) Facsimile No. 11.

vestram in ius et proprietatem ecclesie Romane suscepimus, et libertatibus nonnullis curavimus communire, sicut apostolice littere, quas super hiis dilectis filiis . . Magistro et fratribus hospitalis sancte Marie teotonicorum Ierosolimitani, dominis dicte terre, concessimus, vos poterunt plenius edocere. Monemus igitur universitatem vestram et hortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus sicut ecclesie Romane filii speciales de gratia nostra et favore securi, hiis que ad divini nominis cultum et dilatationem pertinent populi christiani tota sollicitudine, toto studio intendentes inter vos servetis vinculum mutue caritatis et pacis, per quam et parve res crescunt, et magne in sua magnitudine conservantur. Cum autem alique inter vos questiones emerserint, que auctoritatem ecclesiasticam iudiciumve requirant, ad archipresbiterum vestrum, quem ad hoc ipsum prefici fecimus, recurratis, ut questionibus ipsis per sollicitudinem eius concordia iudiciove sopitis, pax et tranquillitas vestra inconcussa servetur. Unde volumus et vobis iniungimus auctoritate presentium, ut eidem Archipresbitero, qui corrigendi excessus omnium vestrum, et specialiter clericorum, concessimus potestatem, tamquam pastori vestro reverentiam congruam exhibentes, salubribus monitis et mandatis ipsius intendatis et obediatis humiliter et devote. Datum Laterani II. Kal. Maii. Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 414.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 51.

LXVII.

1225. Papa *Honoriŭ III.* invită pe *cavalerĭ Teutonĭ* să nu părăséscă ţéra Bârseĭ, pe lângă tóte ameninţările, ce le face regele Ungarieĭ, şi-ĭ informéză că în privinţa acésta a dojenitŭ şi pe regele Ungariei. 1225.

Honorius episcopus etc. Dilectis in Christo filiis . . Preceptori et fratribus domus sancte Marie Theotonicorum in Borza [1]) consistentibus. Recepimus litteras, quas super gravaminibus atque minis, vobis a Karissimo in Christo filio nostro . . Illustri Rege Ungarorum illatis, vestra nobis discretio destinavit, virtutis vestre constantiam in domino commendantes, quod sicut eedem littere continebant, cum militetis sub obedientie iugo, pro nullis minis sive terroribus terram dimitteretis eandem sine nostra vel Magistri vestri licentia speciali. Noveritis autem, nos ipsi Regi et aliis nostras super hoc litteras destinasse,

[1]) Facsimile No. 12.

quales vidimus expedire, ac Deo auctore ita providere curabimus, quod non oportebit vos dimittere terram ipsam, sed eam tenebitis cum favore ac benivolentia dicti Regis. Vos ergo sicut viri prudentes [1]) terram ipsam domui vestre regia liberalitate donatam, et a sede apostolica confirmatam, solita diligentia conservetis, securi de nostra et apostolice sedis gratia et favore. Datum Tibur̄ (Tiburi?) IV. Idus. Iunii. Anno Nono.

Ex Reg. orig. An. IX, ep. 357.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 58. — Fejér, III, 2. 41.

LXVIII.

1225. 1225. Papa *Honoriŭ III.* invită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să dojenéscă pe regele *Andreiŭ II.* să nu maĭ molesteze pe cavaleriĭ Teutonĭ din ţéra Bârseĭ şi din ţéra transalpină şi să facă dreptate plângerilorŭ sale.

Episcopo Portuensi [2]), apostolice sedis legato. Qualiter scribamus Karissimo in Christo filio nostro Illustri Regi Ungarie super gravaminibus, que dilectis filiis fratribus domus sancte Marie Theotonicorum in terra Borze [3]) ac ultramontes nivium dicitur intulisse, tenor litterarum, quas super hoc ei dirigimus, te plenius edocebit. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus litteras nostras exponi facias per fidelem nuntium ipsi Regi, et ipsum ad faciendum ea, que continentur in illis, moneas efficaciter, et inducas: et si se in hoc durum ultra quam deceat exhibuerit, eidem denuntiare procures, quod nullomodo deesse poterimus in sua iustitia fratribus antedictis, quia quantumcumque regie deferre sublimitati velimus, non debemus tamen deferre homini contra Deum. Datum Tibur̄ (Tiburi?) II. Idus Iunii. Anno Nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 356.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 58. — Fejér, III. 2. 47.

---

[1]) Theiner, necorectŭ: veri prudentes.
[2]) Ibid., » Honorius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Portuensi.
[3]) Facsimile No. 13.

LXIX.

1225. Papa *Honoriŭ III.* dojenesce pe *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ, că a năvălitŭ cu óste mare în *ţéra Bârseĭ* şi în *ţéra transalpină*, a făcutŭ o mulţime de pagube cavalerilorŭ Teutonĭ şi le-a ordonatŭ să părăséscă ţinuturile aceste, din care causă invită pe rege, să nu maĭ molesteze pe cavalerĭ şi să le rebonifice pagubele causate. 1225.

.. Illustri Regi Ungarie [1]). Dolemus, quotiens audimus, te aliquid facere, quod fame tue obviet et saluti, desiderantes, ut ea semper facias, per que Deo et hominibus debeas complacere. In tuis siquidem privilegiis perspeximus contineri, quod terram Boze [2]) ac Ultramontes nivium Fratribus domus Theotonicorum Regia liberalitate donasti, unde terram ipsam sub apostolice sedis protectione suscepimus, et libertate donavimus speciali, adeo ut apostolico privilegio statuerimus, eam nulli nisi Romano pontifici subiacere, quatenus eadem colonis citius impleretur, tuumque meritum eo altius surgeret, quo donum tuum terre sancte uberius proveniret. Frequenter autem ipsorum fratrum recepimus querimoniam, quod ipsos super terra eadem indebite inquietas, et frequenter tibi super hoc direximus scripta nostra, rogantes et exhortantes, ut super hoc ab eorum inquietatione desisteres; quinimmo sicut honori tuo expedit et saluti, ipsos pro reverentia divina et nostra defenderes et foveres. Nuper autem querelam eorumdem recepimus continentem, quod tu quorumdam malignorum instinctu, terram ipsam in grandi et gravi equitum et peditum multitudine intravisti, adeoque gravasti ipsos fratres et eorum homines exactionibus ac expensis, quod eis dampnificatis ad valentiam mille marcarum et ultra terram ipsam, quam cum multo personarum et rerum dispendio populaverant, eis et ipsi terre sancte pene penitus inutilem redidisti. Quoddam quoque castrum, quod ultra montes nivium multis construxerant laboribus et expensis, occupasti per violentiam, fratribus eorum ab eodem eiectis: et cum homines tui quosdam fratres et homines eorumdem occiderint, quosdam vulneraverint, et quosdam carceri manciparint, tu ab eis humiliter requisitus, ut super hiis eis satisfieri faceres, querimonias eorum et preces penitus obaudisti. Denique cum ex parte tua fuisset propositum coram nobis, quod ipsi fratres liberalitatis tue beneficio non contenti, set egressi fines possessionum a te sibi concessarum intuitu pietatis, quasdam ex tuis possessionibus occuparant, nosque per litteras nostras mandavissemus eisdem, ut cum eos non deceat invadere aliena et ipsas possessiones tue celsitudini restituerent, et ab occupatione aliorum bonorum tuorum de cetero abstinerent: tu, quod intelleximus de possessionibus illis, quas dicebantur extra concessarum sibi terminos occupasse, mentes retorquere ad illas, quas eis, immo Deo pia iberalitate donasti, et que ipsorum domui sunt ad preces tuas auctoritate apostolica confirmate, precepisti eisdem, ut terras ipsas, sicut iam diximus, a

[1]) La Theiner necorectŭ: Honorius Episcopus etc. Karissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.

[2]) Facsimile No. 14.

te sibi donatas intuitu pietatis, et a sede apostolica confirmatas, tibi continuo resignarent, eis nisi tue iussioni parerent, gravia comminando. Profecto non deberes sic prosequi dona tua, quinimmo terram ipsam quasi plantam tuam beneficiis rigare continuis, et non huiusmodi oppressionibus et iniuriis tue liberalitatis meritum apud Deum et homines denigrare, quamquam hec nequaquam clementie tue imputanda credamus, set potius pravis suggestionibus malignorum, qui videntes prefatam terram per immensum dictorum fratrum studium profecisse, ac eius cupidinem venenosis suasionibus te accendunt, non attendentes, quod nichil veraciter retinetur, nisi quod pia liberalitate donatur. Magna quidem sunt, que dedisti fratribus antedictis, set certe si devota meditatione pensaveris, quam multa et magna tibi contulit divine immensitas largitatis, non magna reputabis, que pie pro eius honore ac amore dedisti, set potius cogitabis, te numquam posse digna Domino retribuere pro omnibus, que retribuit ipse tibi. Cogitabis etiam, quia cum scriptum sit, quod sua defunctos opera subsecuntur, ea sola que Domino dederis, tibi post vite presentis exitum remanebunt, et sic non studebis, que Deo dedisti, minuere, set augere, ac sequi doctrinam evangelicam suadentem, ut studeas in celo tibi thesaurizare thesauros, ubi nec erugo nec tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. Rogamus igitur serenitatem tuam, monemus et obsecramus in domino Iesu Christo, quatenus hec prudenter attendens, et prefatas litteras nostras secundum sanum intellectum superius expressum accipiens, dictos fratres super terra pie a te sibi donata de cetero non molestes, set eam pacifice sibi dimittens secundum limites in privilegio tue donationis expressos, predicto castro eis libere restituto, et satisfaciens ac satisfieri faciens de dampnis et iniuriis, per te ac tuos eisdem hactenus irrogatis, sic eos tum in aliis iustitiis suis, tum specialiter in predicta terra regalis potentie brachio protegas et defendas, quod in terra viventium gratam recipere debeas retributionem a Deo, qui nec bonum irremuneratum, nec malum aliquod deserit impunitum. Porro, si verum est, dictos fratres aliquas possessiones tuas extra concessos sibi terminos occupasse, volumus, sicut et eis mandavimus per litteras supradictas, ut tibi restituant omnia, que extra ipsos terminos occupata esse constiterit per eosdem. Unde dilectis filiis .. de Linewel .. de Kerz et .. de Egris[1]) abbatibus Pataviensis, Ultrasilvane et Cenadiensis[2]) diocesium, per nostras damus litteras in mandatis, ut ad loca ipsa personaliter accedentes, limites in prefato privilegio tuo expressos inspiciant diligenter, et si viderint ipsos fratres aliquid extra eosdem terminos temere occupasse, nostra eis auctoritate iniungant, ut ea tibi libere restituant sine mora: quicquid invenerint super premissis et fecerint, nobis fideliter relaturi, ut si quid remanserit questionis, nostre provisionis studio sopiatur. Tu ergo et ipsos predicta libere investigare permittas, et si tibi videris expedire, tuos mittas nuntios cum eisdem investigationis huiusmodi seriem inspecturos, certus quod sicut iniusta sepedictorum fratrum gravamina sustinere in patientia nolumus, sic iura tua illesa tibi volu-

[1]) Facsimile No. 15.
[2]) » No. 16.

mus conservare, cum te tamquam egregium et catholicum principem habeamus in visceribus caritatis. Datum Tiburī (Tiburi?) II. Idus Iunii. Anno Nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 358.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 58. — Fejér, III. 2. 43.

LXX.

1225. Papa *Honoriŭ III.* invită pe *egumenii mănăstirilorŭ Linewelt, Cârţa* şi *Egres* să călĕtoréscă în *ţéra Bârsĕĭ* şi în *ţéra transalpină*, ca să constate hotarele ţinuturilorŭ, pe carĭ le a dăruitŭ regele Andreiŭ cavalerilorŭ Teutonĭ, şi décă vor afla, că dênşiĭ aŭ trecutŭ peste limitele pămêntuluĭ dăruitŭ, să le ordóne, ca să restitue regeluĭ terenulŭ ocupatŭ, şi despre tóte aceste să raporteze pontificeluĭ romanŭ. 1225

.. Linewelt .. de Kerz, et .. de Egris[1]) Abbatibus[2]) Pataviensis, Ultrasilvane et Cenadiensis[3]) diocesium. Dolemus, quotiens audimus, Karissimum in Christo filium nostrum A. Illustrem Regem Ungarie aliquid facere, que sue fame obviet et saluti etc. ut supra usque furantur, verbis competenter mutatis. Unde prenominatum Regem rogandum duximus monendum, ac obsecrandum in domino Iesu Christo, ut hec prudenter attendens etc. ut supra usque per eosdem. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ad loca ipsa personaliter accedentes, limites in prefato privilegio dicti Regis expressos curetis inspicere diligenter, et si videritis ipsos fratres aliquid extra eosdem terminos temere occupasse, nostra eis auctoritate iniungere procuretis, ut ea prefato Regi libere restituant sine mora: quicquid inveneritis supra premissis et feceritis, nobis fideliter relaturi, ut si quid remanserit questionis, nostre provisionis studio sopiatur. Ad hec mandavimus dicto Regi, ut et vos predicta libere investigare permittat, et suos cum vestris mittat nuntios, si sibi videbitur expedire, investigationis huiusmodi seriem inspecturos, certus quod sicut iniusta sepedictorum fratrum gravamina sustinere in patientia nolumus, sic iura eius illesa sibi volumus conservare, cum eundem tamquam egregium et catholicum principem habeamus in visceribus caritatis. Quod si non omnes etc. Datum Tibure II. Idus Iunii. Anno Nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 359.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 59. — Fejér, III. 2. 42.

---

[1]) La Theiner necorectŭ: Honorius Episcopus etc. Dilectis filiis ... de Linewelt ... de Kerz et ... de Egris.
[2]) Facsimile No. 17.
[3]) » No. 18.

LXXI.

1225. 1225. *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ se plânge Papeĭ *Honoriŭ III.*, că dênsulŭ a dăruitŭ cavalerilorŭ Teutonĭ numaĭ unŭ terenŭ de 30 iugere, dar cavalerii nemulţămiţĭ cu liberalitatea sa aŭ ocupatŭ unŭ teritoriŭ multŭ maĭ mare. Din acéstă causă pontificele ordónă episcopilorŭ din Orade şi din Iaurinŭ să călĕtoréscă la faţa loculuĭ, să cerceteze starea lucruluĭ şi să înduplece pe cavalerĭ, să se mulţuméscă cu pămêntulŭ dăruitŭ.

Honorius episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Waradiensi et ... Geuriensi Episcopis, salutem etc. Detestabile semper est ingratitudinis vitium, quo quis accepti beneficii et benefactoris sui pariter obliviscitur, cum ad antidota quilibet naturaliter obligetur. Verum ea ingratitudo detestabilior esse dinoscitur, cum quis non solum non est memor illius, a quo se novit beneficium recepisse, set malum ei pro bono retribuit et odium pro amore. Conquerente sane carissimo in Christo filio nostro A. Illustri Rege Ungarie, per dilectum filium mag. Flo. Custodem Orodiensem, nuntium suum, nobis innotuit, quod cum in quadam parte regni sui hospitaliariis sancte Marie Theotonicorum terram ad triginta dumtaxat aratra caritatis intuitu liberaliter contulisset, iidem ipsius liberalitate ac gratia non contenti, multo amplius occupavere de terra in parte predicta, ipso contendentes invito armata manu, quod occuparunt, taliter retinere, prout presentate nobis quorumdam abbatum Cisterciensis ordinis littere declararunt, in quorum presentia quidam ex hospitalariis ipsis responderunt eidem Regi, occupata humiliter repetenti, quod in pugna propter hoc potius mori vellent, quam restituere illa sibi: set nec hoc contenti, homines eius capiunt, indebitis eos exactionibus aggravantes, et alias ipsis modis innumeris iniuriosi existentes plurimum et molesti, ac conditiones ab eodem Rege super moneta ipsius et quibusdam aliis articulis eis impositas, cum Ungariam intravere, servare nolentes, propter quod a nonnullis asseritur, quod tanquam ignis in sinu, mus in pera et serpens in gremio, qui hospites suos male remunerant, sint eidem Regi hospitalarii supradicti. Prefatus itaque Rex devote plurimum postulavit a nobis, ut eosdem hospitalarios liberalitate ipsius, qua etiam abutentes, pro tante ingratitudinis vitio se reddidere [1]) indignos, mandaremus esse contentos, et ab usurpatione qualibet cohiberi. Cum autem religiosi viri, quia propria perfectionis amore sepe contempnunt, aliena non debeant usurpare, nec sunt, qui non dedeceat aspere contra benefactorem suum super beneficiis eius procedere, necdum eidem iniuriam vel gravamen inferre, ac pro bono retribuere sibi malum et indignum existat, quod quis sentiat ex sua liberalitate iacturam: fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ad locum personaliter accedentes, inquisita super hiis summatim veritate, prenominatos hospitalarios, ut concessis eis in regia donatione terminis sint contenti, et easdem conditiones observent, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis, cum eodem Rege insuper, ut contra libertatem

[1]) La Theiner: reddere.

suam non veniat, nichilominus facientes, non obstantibus litteris ad ... de Nivelt ... de Egris et ... de Querc abbates a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes etc. Datum Reate Kal. Septembris. Anno X.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 40.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 61. — Fejér, III. 2. 53.

LXXII.

1225. Papa *Honoriŭ III,* dojenesce pe regele Ungarieĭ *Andreiŭ II.*, că dênsulŭ a dăruitŭ maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*, însă acum a alungatŭ pe cavalerĭ afară din ţéră, şi-lŭ invită ca să-ĭ chieme inapoĭ şi să le restitue ţéra şi averile luate. 1225.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Karissimo in Christo filio ... Regi Ungarie salutem etc. Iam meminisse vix possumus numeri litterarum, quas pro dilectis filiis fratribus domus sancte Marie teotonicorum tue serenitati recolimus destinasse, obsecrantes, ut eis pacifice dimitteres terram Boze[1]) ac Ultramontes nivium, quam eis regia liberalitate donasti, sicut privilegia tua nobis exhibita, et a nobis ad tuam instantiam confirmata, manifeste declarant. Et ecce dolentes audivimus, quod tu non solum destitisti eos super terra molestare predicta, quam non sine multo rerum et personarum dispendio eripuerunt pro magna parte de manibus paganorum; verum etiam ipsos de regno tuo non sine gravi apostolice sedis iniuria et offensa divina, tueque fame ac salutis periculo eiecisti. Certe piget et pudet, totiens tibi precum nostrarum porrigere blandimenta, totiensque tuis auribus inculcare piorum premia, et supplicia impiorum, cum nec spe premiorum illectus, nec suppliciorum metu deterritus nostris salubribus monitis et precibus acquiescas; quinimmo persequaris, quasi odio inexorabili, fratres ipsos, non tam nostras monitiones et preces, quam famam et salutem propriam contempnendo. Et tamen quia nec possumus, nec debemus indigna eorundem fratrum dissimulare gravamina, quos tenemur defendere ac fovere, tum sue religionis obtentu, tum respectu specialiter terre sancte, cuius se obsequio totaliter devoverunt, adhuc pro eis cogimur preces precibus et exhortationes exhortationibus cumulare, pro ipsorum quiete ac tua salute nichilominus satagentes. Rogamus igitur serenitatem tuam, monemus et obsecramus in domino Iesu Christo, quatenus prudenter attendens, quod prefatam

[1]) Facsimile No. 22.

terram non dedisti hominibus, immo Deo, a quo habes non solum tua, set etiam temetipsum, fratres ipsos in Regnum tuum non differas revocare, restituens ac restitui eis faciens integre omnia bona sua, dictamque terram eis pacifice ac quiete dimittas secundum limites in ipsis tuis privilegiis designatos, et ita eis satisfacias de dampnis et iniuriis irrogatis, quod Deum, cuius offensam ex hoc absque dubio incurristi, digna possis satisfactione placare, nosque aliter contra te procedere non cogamur, qui quantumcumque tue deferre sublimitati velimus, ad ultimum tamen deesse non poterimus in sua iustitia fratribus sepedictis, nec dissimulare tantum detrimentum subsidii terre sancte, cum non sit deferendum homini contra Deum, nec tibi ipsi expediat, ut in hoc tibi articulo deferatur, set potius ut ab iniuria huiusmodi compescaris. Datum Reate VI. Kal. Novembris. Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 190.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 64. — Fejér, III. 2. 58.

LXXIII.

1226. 1226. Papa *Honoriŭ III.* dojenesce de noŭ pe *regele Ungarieĭ*, că dênsulŭ a alungatŭ pe cavalerii Teutonĭ afară din ţéră, şi-lŭ invită să-ĭ cheme înapoĭ şi să le restitue pămênturile luate, ţéra Bârseĭ şi ţéra transalpină.

Honorius episcopus etc. Karissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc. Sicut serenitati tue iam multotiens litteris nostris insinuasse recolimus, inspectis privilegiis tuis liquido continentibus, te terram Boze[1]) ac ultra montes nivium dilectis filiis fratribus domus hospitalis sancte Marie Theutonicorum regia liberalitate donasse, terram ipsam ad precum tuarum instantiam sub apostolice sedis protectione suscepimus, eamque libertate donavimus speciali, statuendo eam nulli nisi Romano pontifici subiacere, quatinus eadem per hoc colonis citius impleretur, et tue pie largitionis meritum eo altius surgeret, quo pium munificentie tue donum terre sancte, cuius obsequiis dicti fratres se totaliter devoverunt, uberius proveniret. Deinde post multas vexationes et molestias, quas super dicta terra dicebaris ipsis fratribus irrogasse, super quibus tibi multotiens direximus scripta nostra, te demum nostris auribus intimante, quod ipsi fratres fines possessionum a te sibi concessarum egressi, quasdam ex tuis possessionibus occuparant: cum per litteras

[1]) Facsimile No. 23.

nostras mandassemus eisdem, ut ipsas possessiones tue celsitudini restituerent, et ab occupatione aliorum bonorum tuorum de cetero abstinerent, tu, quod intelleximus, de possessionibus illis, quas dicebantur extra concessarum sibi terminos occupasse, nitens retorquere ad illas, quas eis pia liberalitate donasti, et que, ut diximus, eis ad preces tuas sunt auctoritate apostolica confirmate, precepisti eisdem, ut terram ipsam a te, prout iam diximus, sibi donatam intuitu pietatis, et a sede apostolica confirmatam, tibi continuo resignarent, eis nisi tue iussioni parerent gravia comminando. Hiis itaque ad audientiam nostram ipsorum fratrum insinuatione perlatis, nos honori et saluti tue ac iuri dictorum fratrum volentes, prout ad nostrum spectat officium, providere, circumspectionem tuam per litteras nostras monere ac hortari studuimus diligenter, ut prudenter attendens, quod nichil in tuto reponitur, nisi quod pia liberalitate donatur, ac prefatas litteras nostras secundum sanum intellectum superius expressum accipiens, dictos fratres non molestares ulterius super terra sibi a te pia liberalitate donata; sed eam pacifice sibi demitteres secundum limites in privilegio tue donationis expressos, ac restituto eis quodam castro, quo spoliasse dicebaris eosdem, satisfaceres eis ac satisfieri faceres de dampnis aliis et iniuriis per te ac tuos hactenus irrogatis. Ipsis etiam fratribus per nostras dedimus litteras in mandatis, ut tibi restituerent universa, que invenirentur extra prefatos limites occupasse, ac ne huiusmodi contentio posset amplius invalescere, .. de Linewelt, et .. de Egris, et ... de Querch[1]) abbatibus dedimus in mandatis, ut ad loca ipsa personaliter accedentes, diligenter inspicerent limites antedictos, et si viderent ipsos fratres aliqua extra eosdem terminos seu limites occupasse, ipsis auctoritate nostra iniungerent, ut ea tibi restituerent sine mora; quicquid super hiis invenirent et facerent, nobis fideliter relaturi. Tueque scripsimus celsitudini, ut permitteres ipsos abbates libere investigare predicta, et si tibi expedire videres, nuntios tuos mitteres cum eisdem, investigationis huiusmodi seriem inspecturos. Videat igitur regia circumspectio, utrum pendente investigatione ac relatione huiusmodi debuerit aliquid a te, vel ab ipsis fratribus innovari? Certe te nobis interim denuo intimante, quod ipsi fratres tue liberalitatis gratia non contenti, multa de tuis temere occuparant, et tibi ea repetenti responderant, quod in pugna propter hoc potius mori vellent, quam restituere illa tibi, nos moti graviter contra presumptionem huiusmodi, ad venerabiles fratres nostros .. Waradiensem et .. Geuriensem[2]) Episcopos asperas valde direximus litteras contra eos, asperas inquam quantum ad exagerationem culpe, que fratribus imponebatur eisdem, non quantum ad mandati formam, que rationabilis est et iusta, ita ut sicut nec per alias, quas ut supra diximus, nisus es ad sensum alium retorquere, ita nec per illas sane intellectas materiam habeas fatigandi fratres ipsos super terris sibi, immo verius Deo a tua liberalitate donatis, sed recuperandi dumtaxat, si quas forte extra sepedictos terminos temere invaserint. Sine causa vero contra fratres nos commovisti predictos, et sine causa nostras ad prefatos episcopos litteras impetrasti, cum prius ipsos

[1]) Facsimile No. 24.
[2]) » No. 25.

non solum terris, quas illos extra sepedictos terminos occupasse dicebas, verum etiam hiis, quas eis donaveras, pendente predictorum relatione abbatum, pro tue voluntatis arbitrio spoliasses, sicut nobis eorum conquestio postmodum patefecit, et ex eo collegimus, quod preceptor domorum ipsius hospitalis, que in terra supradicta consistunt, secundo vel tertio die, quo nuntius tuus a nobis licentiam ad te redeundi receperat, ad nostram venit presentiam, spoliatus terra, prout dicebat, eadem et ab ea cum fratribus suis violenter eiectus. Sicut ergo tuam alias paterno effectu monuimus providentiam, ita nunc monemus et hortamur attentius, ac obsecramus in domino Iesu Christo, quatenus spretis suggestionibus malignorum, qui videntes prefatam terram per immensum dictorum fratrum studium profecisse, ad eius cupidinem venenosis suasionibus te accedunt[1]), fratres ipsos in Regnum tuum non differas revocare, ac eis restituens et restitui faciens integre omnia bona sua, dictamque terram pacifice ipsis et quiete dimittens, secundum limites in ipsis tuis privilegiis designatos, sic eis satisfacias de dampnis et iniuriis irrogatis, quod Deum, cuius offensam ex hoc procul dubio nosceris incurrisse, digna possis satisfactione placare, ac ei acceptum reddere munus tuum, a quo habes non solum omnia bona tua, sed etiam temetipsum; sciens quod nisi hac vice nos exaudire curaveris, non est nostri propositi ulterius verba perdere super negotio huiusmodi te monendo, sed prout ratio postulaverit, assistere in iustitia sua fratribus sepedictis, cum tantam eorum iniuriam et detrimentum subsidii terre sancte dissimulare amplius nequeamus. Non autem moleste ferat tua sublimitas, quod dilectus filius frater Hermannus Magister domus predicte ad tuam presentiam non accessit, quoniam quidem id facere voluit, sed propter quedam negotia ecclesie ac imperii, ad que tractanda industriam et sollicitudinem eius esse videmus necessariam, ipsum duximus retinendum, serenitatem tuam attente rogantes, ut eius absentiam apud celsitudinem tuam suppleant preces nostre. Datum Laterani XIII. Kal. Martii Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 219.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 64. — Fejér, III. 2. 74.

---

[1]) Fejér: accendunt.

LXXIV.

1226. Papa *Honoriŭ III.* invită pe *episcopulŭ din Vesprimŭ* să dojenéscă pe regele Ungarieĭ înaintea archiepiscopilorŭ şi a episcopilorŭ, ca să chieme înapoĭ pe cavalerii Teutonĭ şi să le restitue ţĕrile şi averile luate. 1226.

Honorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Vesprimiensi et dilecto filio ... Preposito Albensi Vesprimensis diocesis, salutem etc. Sicut karissimo in Christo filio nostro ... Illustri Regi Ungarie iam multotiens litteris nostris insinuasse recolimus, inspectis privilegiis eius liquido continentibus, ipsam terram Boze etc. ut supra usque nequeamus, verbis competenter mutatis. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus Regem ipsum, Archiepiscopis et Episcopis ipsius regni presentibus, ad ea, que premisimus facienda, monere prudenter et efficaciter inducere studeatis: quod inde feceritis ac responsionem ipsius nobis quantocius fideliter rescripturi. Datum Laterani XIII Kal. Martii. Pontificatus nostri Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 220.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 66. — Fejér, III. 2. 78.

LXXV.

1226. Papa *Honoriŭ III.* rógă *pe Iolanta, regina Ungarieĭ* să-şĭ dée tótă silinţa, ca să înduplece pe *regele Andreiŭ II.* să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ ţĕrile şi averile luate. 1226.

Honorius episcopus etc. Karissime in Christo filie nostre ... Regine Ungarie salutem etc. Sperantes, quod preces nostras velis efficaciter exaudire presertim in hiis, que manifestam continent pietatem, et ad salutem karissimi in Christo filii nostri A. Illustris Regis Ungarie, viri tui, et tuam, non est dubium, pertinere, serenitatem tuam attente rogandam duximus et hortandam, quatenus diligenter et efficaciter ipsum Regem inducas, ut iuxta preces et exhortationes nostras dilectis filiis fratribus domus sancte Marie Theutonicorum restituat terras, et alia universa, que per ipsum Regem vel nuntios eius sunt eisdem ablata, et satisfaciens eis et satisfieri faciens de dampnis et iniuriis irrogatis, ita ipsos divino et nostro intuitu foveat, protegat et defendat, quod divinam ex hoc specialiter gratiam mereatur, et nos, qui ad ultimum non poterimus dictis fratribus in sua deesse iustitia, aliter procedere non cogamur.

Taliter autem exaudias preces nostras, quod gratum habere possimus, ut ad exaudiendas tuas, cum oportuerit, reddamur merito proniores. Datum Laterani XIII. Kal. Martii.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 221.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 66. — Fejér, III. 2. 79.

LXXVI.

1226. 1226. *Uros* Abatele mănăstireĭ Sântuluĭ Martinŭ din muntele Panonieĭ amintesce între veniturile acesteĭ mănăstirĭ şi dijmele dela *Latiniĭ* din oraşulŭ *Alba regală* şi dela *Biseniĭ* din episcopia Vesprimuluĭ.

In Nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum ad vltime voluntatis stabilitatem prouida disposicio sit necessaria et omnis disposicionis confirmacio ad Regie Maiestatis pertineat officium, presentibus et posteris notum esse volumus: Quod accedens ad nostram presenciam fidelis noster Uros, Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie nobis intimauit, quod quedam de bonis Ecclesie per ipsum acquisitis ad mensam fratrum suorum, et ad sustentacionem pauperum, et ad luminaria monasterii tam per diem, quam per noctem consensu et consilio fratrum suorum disposuisset, postulans a nobis, quod nos disposicionem per ipsum factam Regie Serenitatis priuilegio confirmaremus. Nos igitur iustis et honestis peticionibus ipsius fauorabilem prebentes assensum, seriem disposicionis sue priuilegii nostri munimine fecimus confirmari, cuius disposicionis series hec est:

Ego Uros dictus Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie vicesimum annum gerens in administracione, licet indignus tamen elaborans et desiderans in edificiis monasterii et officionalium domorum, que combusta et destructa totaliter erant, reedificandis satis proficiens, similiter et in pluribus negociis et causis requirendis et promouendis cum consilio et auxilio et consensu fratrum meorum plus quam omnes predecessores mei, qui fuissent a tempore Sancti Stephani Regis, sicut apparet per priuilegia et predia, que sunt acquisita vel empta vel recuperata tempore nostro; scilicet priuilegia, que acquisiui pro libertatibus et immunitatibus et conseruandis rebus Ecclesie, priuilegium Domini Innocencii tercii, et confirmacionem eiusdem super priuilegio Sancti Regis Stephani, et sentenciam definicionis super decimis Simigiensibus, et priuilegium Honorii Pape tercii, et confirmacionem eiusdem super priuilegio

sancti Regis Stephani, et sentenciam definicionis super decimis Simigiensibus, et priuilegium Honorii Pape tercii et confirmacionem eiusdem super priuilegiis Montis Cassini Sancti Benedicti, in quibus declarantur et confirmantur libertates Ecclesie nostre et priuilegia, que obtinuimus ab Illustrissimo Rege nostro Andrea super confirmacionibus et renouacionibus priuilegiorum scilicet Sancti Stephani Regis, et Beati Ladizlai, et bone memorie Geyse et Bele Regum super omnibus possessionibus Ecclesie nostre, et villis, et prediis, et molendinis, que acquisita vel empta vel donata fuerunt tempore nostro, quorum nomina hec sunt: in Sala, villa Molva, et due ville clericorum, et villa Stara, et villa noua, et villa de Odvory, et villa de Precha, et villa de Sancta Cruce, et villa de Elbeu, et villa de Sceleus, et villa de Sochorou, et villa de Catl, et terra de Barsonus, et villa de Pethend, et terra de Wynar, et predia de Nema, de Aswantew, cum tribus molendinis de Chychou, et Gamos, et Hygmagos, et in sylua Selyz. Hec omnia verius sunt empta, quam acquisita vel donata. Preterea super decimis Simighiensis Ecclesie, quas reddere nolebant et contradicebant, et Templarium, et Hospitalarium, et villarum suarum, et Albensium Canonicorum similiter in Simighiensi Comitatu existencium, similiter *Latinorum Albensium*, et eciam *Bissenorum*, et populorum Vesprimiensis Episcopi. Sed quia super his omnibus acquirendis retraxeram aliquos prouentus, qui debebantur ad mensam fratrum meorum pro piscibus emendis ex consensu eorundem, scilicet, de predio de Knesa, et de piscina Miroth de eodem loco, et de Batha, et de Budrugh, et de piscacionibus de Sala, restituere curaui et superaddere ad mensam dictorum fratrum redditus de Sala de quinque villis, de tributis, de decimis cum omnibus appendiciis suis, similiter et de prediis Fysu et de ecclesia cum omnibus appendiciis suis, vt de cetero nulli successorum meorum fas sit vel audacia retrahendi de his, que ad mensam fratrum vel sustentationem infirmorum cum consensu omnium fratrum et fidelium jobagionum, et maxime ex consensu domini mei Illustris Regis Andree ex antiquis et nouis meis temporibus acquisitis stabiliui. Preterea similiter ad luminaria monasterii tam per noctem quam per diem ad decorem Domus Dei assignaui proueutus temporales Ecclesiarum scilicet Sancte Marie, et Sancti Villebaldi, et Sancti Martini de Pannonia, et Sancti Martini de Keureishig, et de Tepey, et Sancti Ladizlai de Selyz, et Omnium Sanctorum de Temerd.

Vt autem series huius disposicionis nullis vnquam temporibus possit in irritum reuocari, sed salua semper et inconcussa nostri nostrorumque successorum temporibus, permaneat, presentem concessimus paginam duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno ab Incarnacione Domini M°CC°XXVI°, Regni nostri anno vicessimo tercio.

LXXVII.

1227 1227. Papa *Grigorie IX.* numesce pe *archiepiscopulŭ* din *Strigoniŭ* ca legatŭ apostolicŭ în *ţéra Cumanilorŭ* şi în *ţéra Brodnicŭ,* şi-lŭ autoriséză să predice, să boteze, să înfiinţeze aicĭ bisericĭ şi să institue preoţĭ şi episcopĭ.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Strigoniensi Archiepiscopo apostolice sedis Legato, salutem etc. Gaudemus in domino magnificam et mirificam Salvatoris nostri clementiam laudum preconiis extollentes, quod nichil odiens eorum, que fecit, sed omnes salvos fieri et neminem perire volens, homines iacentes in tenebris ignorantie de gentilitatis errore ad viam veritatis dignatur per suam ineffabilem misericordiam revocare. Nuper siquidem per litteras tuas nobis transmissas accepimus, quod Jesus Christus deus ac dominus noster super gentem Cumanorum [1]) clementer respiciens, eis salvationis ostium aperuit hiis diebus. Aliqui enim nobiles gentis illius per te ad baptismi gratiam pervenerunt, et quidam princeps Bortz [2]) nomine de terra illorum cum omnibus sibi subditis per ministerium tuum fidem desiderat suscipere christianam; propter quod unicum filium suum una cum fratribus predicatoribus, messis dominice operariis in terra predicta, ad te specialiter destinavit, attentius obsecrans, ut personaliter accedens ad ipsum et suos viam vite ostenderes ipsis, per quam ad veri dei notitiam valeant pervenire. Unde quamvis pro executione voti tui, quod emiseras pro terre sancte succursu, in peregrinationis esses itinere constitutus, considerans tamen tam magnum animarum fructum et augmentum christiane fidei exinde provenire posse, si piis eorum desideriis condescendas, intermisso dicte peregrinationis itinere, dilectum filium ... Archidiaconum de Zala [3]) ad nos destinare curasti, devote ac humiliter supplicans, ut tibi hoc faciendi non obstante voto predicto licentiam preberemus; et quia magis fructificare poteris, si apostolice sedis legatione fungaris, cum auctoritas semper consueverit multum favoris habere in Cumania et Brodnic [4]) terra illa vicina, de cuius gentis conversione speratur, legationis officium tibi committere dignaremur, per quod habeas potestatem in eisdem terris vice nostra predicandi, baptizandi, edificandi ecclesias, ordinandi clericos, nec non et creandi episcopos, et generaliter omnia que ad cultum et ampliationem fidei pertinent, exercendi. Cum igitur maius bonum minori sit merito preferendum, et de tue caritatis ardore geramus fiduciam pleniorem, accedendi ad dictas provincias licentiam tibi concedimus postulatam, devotioni tue super predictis plene legationis officium in eisdem provinciis committentes. Datum Anagnie II. Kal. Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 139.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. 86. — Fejér, III. 2. 108.

---

[1]) Facsimile No. 26.
[2]) » No. 27.
[3]) » No. 28.
[4]) » No. 29.

LXXVIII.

1227. Papa *Grigorie IX.* confirmă posesiunile mănăstiriĭ Sântuluĭ Martinŭ din muntele Panonieĭ, între carĭ se face amintire de dijmele *Latinilorŭ* din Alba regală, şi ale *Bisenilorŭ* din diecesa Vesprimŭ. 1227.

GREGORIUS EPISCOPUS seruus seruorum Dei dilecto filio ... Abbati Sancti Martini de Pannonia salutem et Apostolicam benedictionem. In nostra proposuisti nuper presentia constitutus, quod preter sollicitudinem, quam impendisse te asseris in edificiis Monasterii tui, et officinalium domorum suarumque combusta et destructa fuisse dicebas, circa ipsius Monasterij possessiones augendas, recuperando que de bonis suis alienata erant ab ipso, conseruandas libertates et immunitates eiusdem, ac utilitates suas alias promouendas, diligens studium impendisti. Acquisisse namque te dicis ipsi Monasterio plures villas; Moluam uidelicet, et duas que clericorum dicuntur, et Sataram, ac eam que Noua dicitur, et de Odwori, de Precha, de Sancta Cruce, de Elbeu, de Sceuleus, de Sochrou, de Catl, de Petend cum terris, de Barsunus, et de Winar, nec non predia de Nema, de Assuanteu, cum molendinis de Sichou et Gamas, et Higmogos, et in silua Seliz. Recuperasti etiam, sicut te referente accepimus, decimas quasdam a Simigiensi Ecclesia, Templariis, et Hospitalariis, ac villis suis, et Albensibus Canonicis in Simigiensi Comitatu existentibus, atque *Latinis Albensibus*, populis Vesprimiensis Episcopi, et etiam a *Bissenis*. Et quia in acquirendis et recuperandis predictis aliquamdiu conuerteras redditus predii de Kanesa, de piscina Miraceh, de Batha, de Budug, de piscatoribus de Sala ad mensam fratrum tuorum spectantes, ipsos mense restituisti eidem, et eis redditus de Sala, de quinque uillis, de tributis, de decimis, de prediis suis, et de ecclesia cum omnibus suis appendiciis adiunxisti prouentibus Ecclesiarum Sancte Marie, Sancti Wilibaldi, Sancti Martini de Pannonia, et Sancti Martini de Keurishig, de Tepey, et Sancti Ladislai de Seliz ac Omnium Sanctorum de Temerd, luminaribus tui Monasterii deputatis. Nos ergo tuis supplicationibus inclinati, predictas villas, terras, predia, molendina, et decimas eidem Monasterio, sicut ea iuste possidet et quiete, nec non quod a te prouide ac canonice factum est circa redditus et prouentus mense predicte, ac luminaribus assignatos auctoritate Apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Anagnie XVI. kal. Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. VI. 247.

LXXIX.

1227.

1227. Menţiune despre o misiune a comiteluĭ Henche la *Asanŭ regele Bulgarilorŭ.*

Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris Capitulum Vaciensis Ecclesie salutem in uero salutari. Scripture testimonium memorie suffragatur, et futurorum mandat noticie presentis temporis acciones. Exinde uniuersis innotescat, quod accedentes ad nostram presenciam Comes Henche filius Zacharie de Wereb ab una parte; ab altera uero Chozmas, Andreas, Mikou, Turda Yrasmeus, Barakon filij Turdos de genere Zaah, cum Augustino filio Gumb fratruele ipsorum, cum Comite Alexandro cano de Pauly et fratribus suis filijs Constantiny Leonardo, Petro, Felyciano et Endre, cum filijs Berende Vgrino, Gyure, et Petro, qui sunt commetanei illius terre, Keze; Kazemerio cum Comite Watha filio Osl de Kesyu, cum Pouka, Herrando, Comite de Gerege, et Vyd cum filio suo Moka vocato et alijs pluribus, quos quidem generacionem ipsorum esse dicebant. Ex uoluntate, consensu et permissione predictorum virorum predicti filij Turdos possessionem ipsorum Harkyan uocatam, quam ex iure hereditatis inter ipsos diuisione facta Andreas et Yrasmeus possidebant; et tandem latrocinio deficientes sepcies proclamati, sicut moris est in Regno, per Dyonisium Palatinum sepius, ut dicebant, et maxime pro morte Naason sacerdotis, Capellani domini Andree Illustris Regis Vngarie, conuicti, cuius sacerdotis mortem Saadoch sacerdos frater suus coram domino Palatino requisiuit; predicta uero possessio Harkyan uocata remansit prorsus iudicijs Palatino sepedicto, quam eciam ipse Palatinus Cruciferis Milicie Templi locauerat, et super eam residebant. Sed quia dicebant, quod ex ipsa possessione dictus Henche Comes porcionem haberet nomine uxoris sue, quam dictus Turdos ex permissione filiorum et cognatorum suorum eidem Henche Comiti concessissent (sic), dicentes tamen, quod in medium ipsorum tam prepotentem uirum timerent intromittere, ne racione concambij a Cruciferis dictus Palatinus reciperet, et plurima de possessionibus ipsorum acquireret; tamen secundum quod consuetudo Regni approbabat, ut quia prior commetaneus erat illius terre dictus Henche Comes et tota generacio ipsorum redimere noluerunt, nec eciam potuerunt, pro bono pacis eidem Henche Comiti permiserunt remutare iure perpetuo et pacifice possidendam omnibus heredibus heredumque suorum successoribus, ita tamen, quod si aliquis ex ipsis uel ex heredibus ipsorum aliquam litem mouerent, uel reuocarent, uel aliquis commetaneus, ante responsionem in presencia quorumlibet judicum centum marcas soluere teneretur; quia personaliter constituti unanimiter concesserunt, dixerunt eciam, quod idem Henche Comes a Palatino et a Cruciferis septuaginta et quinque marcis fini argenti remutasset; secundum quod uidimus in litteris Palatini contineri, quod dictus Henche has septuaginta quinque marcas plenarie persoluisset, quando ab *Asceno Rege Bulgarorum* est reuersus. Cuius autem terre prima meta incipitur per unum byrch, ubi erunt commetanei filij Berenche;

deinde uero descendit ad inferiorem partem piscine, qua (sic) est in eadem terra; et inde tendit in Zarozpotok usque uiam, et a uia ad magnum berch, ubi sunt terree mete; et per eundem magnum berch usque ad terram Comitis Helye, uidelicet ab aquilone per eundem berch uersus Lucen, ubi erit commetaneus idem Comes Henche per terreas metas uersus meridionalem usque ad tres metas terreas, quarum metarum vna pertinet Comiti Helye, alia terre Lucen, tercia Augustino filio Gumb; de tribus uero metis eidem Henche Comiti per berch Augustinus est commetaneus, ubi est terrea meta; et inde tendit ad aliam terream metam, et per eundem berch descendit ad arborem unam, que prope est pomerium Augustini; et de illa arbore tendit ad unum monticulum, que uulgaliter Agogous berch uocatur, in superiori fine dicte piscine, et ibi cadit ad riuulum, que fluit de terra castri, et usque ad riuulum Augustinus semper est commetaneus; in eodem riuulo currit ad iacturam unius sagitte uersus occidentalem, ubi uicinatur terre castri, quam terram castri tunc temporis Comes Nycolaus iobagio castri possidebat; deinde ascendit ad unum montem uersus Lapasd, que (sic) in Vngarico Nerges berch nominatur, et per eundem berch uicinatur terreno Lapasd usque ad priorem metam, unde egressa est prima meta. Vt igitur prenarrate rei series perpetue firmitatis robur optineat, predicto Henche nec (correct. non) aliquibus contradicentibus presentes litteras in argumentum fidei sigilli nostri munimine roboratas duximus indulgendas. Etheo Preposito, Benedicto Lectore, Gregorio Cantore, Ozya Custode, ceterisque fratribus Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; anno Domini M° CC° vicesimo septimo.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XI. 445.

LXXX.

1227. Menţiune despre *castrensi* cu nume românescĭ din *comitatulŭ Turdĭŭ* în Transilvania. 1227

Bela Dei gracia Rex primogenitus Regni Hungarie omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens inspecturis salutem et graciam. Cum Ecclesia, que mater est omnium, per Regum — — debeat sublimari; ad uniuersorum noticiam volumus peruenire, quod cum Strigoniensis Ecclesia, quia ab ipsa, tanquam a matre ceterarum et magistra, ecclesiastica recepimus sacramenta, prerogatiua gaudere debeat speciali, concessimus ad peticionem fratrum eiusdem Ecclesie in Ultrasiluanis partibus quatuor mansiones castrensium in predio eorundem, quod Oranas Winc appellatur, commorantes, et ad Co-

mitatum Torda spectantes, scilicet Bicca et Nel, cum alijs duobus socijs eorum, ut dicte Ecclesie secundum suam libertatem seruirent. Vt autem hec nostra concessio irretractabilj gaudeat libertate, nec per alicuius suggestionem possit in irritum reuocari, litteras nostras presentes Capitulo concessimus nostri sigilli munimine roboratas. Datum per manus Mathie Prepositi Zagrabiensis, aule nostre Cancellarij, anno M°CC°XXVII°. Sous Magistro Tauarnicorum nostrorum et Comite Albensi, et Soula Voyuoda existentibus.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XX. 200.

LXXXI.

1227. 1227. *Andreiŭ II*, regele Ungariei confirmă libertăţile şi posesiunile unorŭ *românĭ din ţinutulŭ Crasneĭ*, pe carĭ le conferise încă regele Colomanŭ (care a domnitŭ în timpulŭ dela 1095—1114).

Andreas Dei gratia rex Hungarie. Omnibus, quibus presens scriptum pa..... it, salutem, et omne bonum. Ad universorum notitiam tam presentium, quam futurorum volumus pervenire. Quod homines de genere..... ad nostram accedentes presentiam nobis privilegium Colomani Regis tulerunt quod propter nimiam vetustatem a nobis renovari humiliter petiverunt, cujus series talis est: *Colomannus* ..... pus princeps fuit in *Kraszon*[1]) *civitate Mesta*, cui rex donabat civitatem *Kraszon*, et i.....non suscepit, sed et ipse petivit, ut non daret decimas, terra sua fuit *planities bubalorum* et mera planities, Scecos sua silva Nepocor: vestem ferens, et ejus nepos Nezdino portat..... dextram cyrothecam portat, non decimas det, non in exercitum vadat, non cum villa debitum persolvat Nerdinus[2]). Nomina vero supradictorum hominum sunt hec: Tota filius Nerdini[3]), Vone[4]), Dene[5]) filius Joan[6]) Stephan, Volcan, Poch, Bungi, Vich, Mic, quorum petitionibus satisfacere volentes, privilegium ipsorum..... fecimus rescribi quibus et quandam ter[7])..... contulimus possidendam, cujus meta incipit a meta Gutfrex, et vadit

---

[1]) Crassou. Fejér III. 2. 484.
[2]) Nezdinus. F.
[3]) Tola, filius Nezdin. F.
[4]) Vonc. F.
[5]) Denc. F.
[6]) Iwan. F.
[7]) terram — Gemelchen, quae et alio nomine Bozia vocatur — — — fuerat, sibi et per eos — — bus contulimus possidendam. F.

juxta aquam Gemelechen . . . . . que ad metam Cepan filii Cepan, et inde revertit ad metam predicti [1]) Gutfrex, et pars prenotate aque . . . . . Symeoi [2]) pars isti. Et ut hec nostra donatio perpetua stabilis [3]) . . . . . obtineat, presentem paginam dupplicis sigilli nostri concessimus in testimonium fidei munimine roboratam. Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo septimo, regni nostri anno vigesimo quarto.

Theutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 41. — Fejér, III. 2. 483.

LXXXII.

1228. Papa *Grigorie IX.* informéză pe călugării predicatorĭ din Ungaria, că archiepiscopulŭ din Strigonŭ a numitŭ pe *Teodoricŭ* ca *episcopŭ alŭ Cumanilorŭ*, şi-ĭ învită să lucre dimpreună cu dênsulŭ pentru convertirea Cumanilorŭ la credința crestină. 1228.

GREGORIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio . . . Priori ordinis Predicatorum de Ungaria salutem etc. Cum Venerabili fratri nostro . . . Strigoniensi Archiepiscopo, apostolice sedis legato, iuxta suum desiderium dominus fructum dederit, conversionem videlicet non parve multitudinis Cumanorum ; et in partibus illis idem Archiepiscopus venerabilem fratrem nostrum Theodoricum de ordine tuo per Christi gratiam in episcopum iam prefecerit : tu et fratres ordinis tui, qui ex ordine ipso tenemini salutem querere animarum, parati esse debetis toto mentis affectu in partem sollicitudinis huius accedere, ac collaborando Archiepiscopo et episcopo supradictis tam pium et sanctum negotium promovere. Quare devotioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus in mittendis ad Cumanos fratribus, qui magis idonei videbuntur secundum conscientiam eiusdem Archiepiscopi, nec non et ipsius episcopi, qui cum fere per quinquennium Prior fuerit eiusdem ordinis in Ungaria, magis utiles plene novit, et eorum, qui se ad hoc offerunt, voluntates, [4]) te non difficilem, sed facilem debeas exhibere ; maxime cum ad hunc laborem, sicut accepimus, plures pro Christo se offerant ex fratribus supradictis. Datum Laterani XII. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 3.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 87. — Fejér, III. 2. 154. (Ex Bullario Ord. Praed. T. I. p. 26.)

---

[1]) praedictae. F.
[2]) Symeony. F.
[3]) stabilitatis. F.
[4]) La Theiner : voluntati. — Fejér : qui se ad hoc sua offerunt voluntate.

rt.

LXXXIII.

1228. 1228. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *Bela,* fiulŭ regeluĭ Andreiŭ II. din Ungaria, că ducêndu-se în *ţéra Cumanilorŭ,* a întorsŭ pe maĭ mulţĭ Cumanĭ la religiunea crestină, şi-lŭ învită să continue cu energiă opera începută.

Gregorius episcopus etc. Karissimo in Christo filio B. nato Karissimi in Christo filii nostri . . . Illustris Regis Ungarie, salutem etc. Immensas gratiarum actiones referimus creatori, qui tibi tam pium inspiravit affectum, ut pro Cumanis convertendis ad ipsum cum venerabili fratri nostro . . . Strigoniensi Archiepiscopo, apostolice sedis legato, terram illorum intraveris, intendens totis viribus, sicut princeps catholicus et sincere devotionis alumpnus, gentem illam ad catholicam fidem adducere ac domino populum augmentare. Nec fraudatus es a tuo desiderio, sed piam intentionem tuam omnipotens ex alto prospexit, labori, quem sustinuisti pro ipso, iuxta tuum desiderium fructum tribuens, conversionem videlicet non parve multitudinis Cumanorum. Devotionem ergo tuam impressam propter hoc artius cordi nostro merito commendantes, quod Rex Regis filius Regumque successor tam acceptum famulatum impenderis Regi Regum, quem nosse vivere et cui servire regnare est, excellentiam tuam rogamus et obsecramus in domino, quatenus opus huiusmodi quod fecisti tuum, illud tam laudabiliter inchoando, spe divine retributionis accensus viriliter prosequaris. Deus enim, qui bonum per te dedit initium, in manu tua ipsum negotium de bono semper in melius per suam misericordiam prosperabit, et felicem etiam exitum largietur. Tu quoque memoriale tibi nomen facies et a Deo celeste premium, et a nobis benedictionem et gratiam merito poteris expectare. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 4.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 87. — Fejér, III. 2. 151. (A. 1229).

LXXXIV.

1228. 1228. *Teodoricŭ, episcopulŭ Cumanilorŭ,* sfătuiesce pe *Secuiĭ din Transilvania* să nu se supere pentru înfiinţarea episcopieĭ Cumanilorŭ, fiindŭ-că în una şi aceeaşĭ biserică se potŭ întruni Secuiĭ, Cumaniĭ şi *Româniĭ.* (Fragmentŭ).

Theodoricus — — Quid vobis officit nominis mutatio, eadem manente Episcopatus erga vestram nationem ratione et virtute? Nonne in Eccle-

sia Christi D. lupum et agnum vna pasci conuenit! Quidni etiam Siculum cum Comano, et Olachoque! Respicit ne Deus personam! Acceptos habet e quauis natione, qui eum timent, et operantur iustitiam; et e diuersitate gentium, linquarumque in vnitatem fidei suos congregat. Audite Apostolum dicentem: non esse graecum, vel Iudaeum, non barbarum vel Scytham.

Fejér, III. 2. 151.

LXXXV.

1228. *Senatulŭ Venețianŭ* aprobă încheierea contractuluĭ de căsătorie în- 1228.
tre *Balduinŭ II.* cu fica regeluĭ Ioanŭ de Brienne, in care se face amintire şi de *Ionŭ Asanŭ II.* imperatulŭ romăno-bulgarŭ.

In nomine domini amen. In primis fiet contractus matrimonialis de Balduino cum filia regis Iohannis, et consumabitur matrimonium, cum venerit ad etatem, et dominus rex Iohannes habebit imperium et coronabitur imperator ad totam vitam suam et plenariam habebit potestatem et plenarium dominium tamquam imperator ad totam vitam suam, et quicquid faciet tam in acquisitis quam in acquirendis, firmum et stabile in perpetuum permanebit, salvis iustis tenentis, quas moderni Latini vel antecesores sui tenuerunt a tempore Latinorum et prius decessum regis. Futurus imperator habebit et tenebit dominium imperii plene et integre salvis donationibus, quas rex fecerit tam in feudis quam in aliis, videlicet in acquisitis et in acquirendis, et salva hereditate assignata vel assignanda heredibus regis. Sane dominus rex tenebit Balduinum, et providebit ei honorifice ad honorem suum et ad honorem Balduini, donec Balduinus ad etatem XX annorum devenerit; et cum Balduinus venerit ad etatem XX annorum, idem Balduinus investietur de regno Niceno cum omnibus pertinentiis suis et de omni terra, quam ultra brachium tenuerunt umquam Latini, adiuncto adhuc ducatu novi castri, salva tenuta hominum Latinorum, quam habuerunt de iure a tempore imperatoris Henrici et eius heredum usque ad amissionem terre, excepto ducatu Nycodimiensi, qui remanebit in manu imperatoris. Et sciendum est, quod in voluntate regis erit capere, quod maluerit, pro heredibus sive vel totam terram, que ultra brachium sicut tenent vel umquam tenuerunt Greci et Latini, vel totam terram, quam tenent Comiano usque ad pertinentias de Dimos et de Adrianopoli, et totum ducatum de Filipople, quisque eum teneat, et totam terram de Sclave, et illam, que fuit de Straces, excepto illo, quod *Assanus* inde tenet, et excepto regno Thesaloniceno; tali modo quod heres faciet homagium ligium domino imperatori post decessum regis, et faciet servicium debitum pro terra sua sine periculo

terre sue, hoc excepto, quod non tenebitur ire in exercitu, in quo persona imperatoris propria non erit, et si forte aliquis habebit feudum in terra ultra brachium et citra brachium in terris heredum regis et imperatoris, faciat ligietatem illi domino, in cuius terra maior pars feudi fuerit, donec habeat heredem de carne propria, quibus possit percipi feudum prius decessum, et hoc sic ne possit perdi feudum ab aliqua parte. Item quicumque tenebit feudum vel dominium ab imperio, immediate faciet regi Iohanni homagium ligium ad vitam suam et fidelitatem contra omnes, qui possunt vivere atque mori, excepto Balduino, qui, cum venerit ad etatem XX annorum, regi tenebitur iuramenta ad servandum ipsum et suas conventiones superius annotatas, et ipse Balduinus tenebitur facere servicium debitum imperio de hominibus suis pro tercia sibi assignata, et homines Balduini istius terre, quam habebit, facient homagium ligium regi Iohanni, et iurabunt ad servandum conventiones supradictas adhuc in terra, que acquiretur vel reacquiretur. Barones secundum valorem terre milites se feudabant. Item filie regi, que erit uxor Balduini, assignabitur pro dotalio XX milia yperperorum terre ad considerationem domini patriarche et quatuor baronum imperii. Porro regine videlicet uxori regis assignabitur dotalia in terra, quam rex eliget pro heredibus suis. Et si forte contiget, regem decedere prius quam terra heredum suorum fuerit aquista, providebitur regine de dotalicio in terra, quam prius acquiretur de consilio domini patriarce et IV baronum, istud condistionis inter posito, quod tam cito terra heredum regis erit acquisita, ipsa capiet dotalicium suum in eadem. Si inveniatur tantum, quod possit fieri ad arbitrium predictorum, et tunc terra illa ad imperatorem futurum revertetur absolute. Sane omnes feudati in imperio iurabunt, se tenere et servare omnes istas conventiones, et recipere regem in dominum et imperator quando ad terram venit deo dante. Rex vero, quando coronabitur, iurabit super sancta se servare, manutenere et deffendere imperium, iura imperii et honores et comprobatas consuetudines imperii bona fide. Salvis iuribus et honoribus Venetorum et ecclesiarum ista fiant.

Ljubić, Monumenta spectantia Historiam Slav. merid. III. 401.

LXXXVI.

1229. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *archiepiscopulŭ din Strigonĭu*, că a convertitŭ pe maĭ mulţĭ *Cumanĭ* la religiunea creştină, şi-lŭ autoriséză să ierte pĕcatele acelora, carĭ vorŭ merge în Cumania, ca să construéscă biserică şi edificiĭ, fiind-că gintea Cumanilorŭ a fostŭ până acum nomadă şi n'a avutŭ locuinţe stabile. 1229

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri . . . Strigoniensi Archiepiscopo apostolice sedis legato, salutem etc. Gaudemus in domino, quod labori tuo iuxta tuum desiderium fructum dedit, conversionem videlicet non parve multitudinis Cumanorum; iamque in partibus illis per dei gratiam Venerabilem fratrem nostrum Theodericum de ordine fratrum Predicatorum, eruditum in lege domini et vita preclarum, auctoritate concessa tibi super hoc a sede apostolica, in episcopum prefecisti. Cum autem gens predicta vaga et instabilis hactenus nusquam certas habuerit mansiones, et nunc hedificare civitates et villas, in quibus habitet et ecclesias fundare desideret: nos audita super hoc petitione tua, presentium tibi auctoritate concedimus, ut fidelibus, qui personaliter iverint vel miserint subsidium ad construendum ibidem ecclesias et edificia opportuna, peccatorum indulgentiam, que tamen centum dierum spatium non excedat, et proficiscentibus ad recuperandum christianorum terras Cumanis vicinas, quas Soldanus de Iconio vel infideles alii occuparunt, ac euntibus contra illos, qui Cumanos conversos impugnant, et prohibent alios ad fidem christianam venire, remissionem, biennium tamen non excedentem, iuxta devotionis affectum, quantitatem subsidii et laborem, quem propter hoc sustinuerint, largiaris, et indulgentiam et remissionem huiusmodi denunties et denuntiari facias ubi videris expedire. Ad hec ad predictum negotium melius promovendum auctoritate tibi presentium indulgemus, ut si de iam profectis vel proficiscendis in Cumaniam pro servitio Jesu Christi aliqui in canonem inciderint sententie promulgate, vel id confitentes secreto noluerint publice penitere, cum a nemine impetantur, possis eis iuxta formam ecclesie consuetam absolutionis beneficium impertiri, nisi ad mutilationem membri vel mortem forsitan sit processum. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 5.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 87. — Fejér, III. 2. 153.

LXXXVII.

1229. 1229. Papa *Grigorie IX.* scrie *episcopului din Cumania*, că dênsulŭ are să fie supusŭ de aci înainte numaĭ pontificeluĭ romanŭ, şi-lŭ autorisézăă să pótă absolva pe Cumanĭ în casurile maĭ puţinŭ grave.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum salutem etc. Cum pro fide in gente Cumanorum plantanda sollicite laboraveris, et profeceris laudabiliter dante domino incrementum: tuis precibus benignius annuentes, te ac successores tuos a cuiuslibet subiectione preterquam Romani Pontificis liberos esse decernimus, et immediate ad iurisdictionem sedis apostolice pertinere: et quoniam infantia tenera potius est lacte quam vino, quod parvulis consuevit obesse, fovenda, presentium tibi et successoribus tuis auctoritate concedimus, ut si qui de gente Cumanorum ad fidem conversi iniciendo forsan manus in clericos, seu per aliud sacrilegium in canonem inciderint sententie promulgate, liceat vobis illis iuxta formam ecclesie beneficium absolutionis impendere, dummodo non sit adeo gravis et enormis excessus, quod merito debeant ad sedem apostolicam destinari, ne nervus ecclesiastice discipline, qui per mansuetudinem flectitur, per insolentiam dissolvatur. Nulli ergo etc. nostre constitutionis et concessionis infringere etc. Si quis autem etc. Datum Perusii Idibus Septembris. Pontificatus nostri Anno III.

Ex Reg. orig. An. III. ep. 59.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 90. — Fejér, III. 2. 203.

LXXXVIII.

1229. 1229. Papa *Grigorie IX.* scrie *Cumanilorŭ*, carĭ aŭ trecutŭ la religiunea crestină, că-ĭ primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ cu persónele şi averile lorŭ, ca să nu fiă în periculŭ, să năvăléscă cineva asupra ţĕreĭ lorŭ din causă, că aŭ trecutŭ la religiunea creştină.

Gregorius episcopus etc. Dilectis filiis Nobilibus viris Ducibus et populis Cumanorum nuper ad fidem Christi conversis, Salutem etc. Ad evellendum inolite tribulos vetustatis et plantandum fidei palmites innovantis super gentes et regna, disponente domino, constituti, ad id tanto ferventiori studio ducimus insistendum, quanto uberiores fructus ex hoc Deo Salvatori nostro nos credimus reddituros, et ab eo maiori eterne glorie premio munerandos: et quia non

minor est virtus quam querere parta tueri, ne novella plantatio altas nondum habens radices arescat alicuius perturbationis impulsione concussa, oportet eandem muro apostolice presidii communiri. Cum igitur vos nuper relicto gentilitatis errore ad viam veneritis veritatis et ab infidelitatis tenebris ad fidei veram lucem, nos vestris profectibus aspirantes et quieti providere volentes, personas vestras cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter, possidetis aut in futurum etc. usque suscipimus, districtius inhibentes, ne quis in vos vel terram vestram ex eo, quod conversi estis ad Christum, dominium usurpare presumat, aut iugum vobis imponere servitutis; statuendo ut salvo dei timore gaudeatis in omni pristina libertate. Ad hanc autem libertatis et immunitatis et possessionis pacifice terre vestre concessionem a Karissimo in Christo filio nostro A. Ungarie Rege Illustri, Bele Regis primogeniti sui accedente consensu, iam pridem factam Cumanis, sicut provide facta est et in eiusdem Regis litteris aurea bulla munitis plenius continentur, auctoritate vobis apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc. nostre protectionis, inhibitionis, constitutionis et confirmationis infringere etc. Si quis autem etc. Datum Perusii Kal. Octobris. Pontificatus nostri anno tertio.

Ex Reg. orig. An. III ep. 58.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 90. — Fejér, III. 2. 216.

LXXXIX.

1231. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *archiepiscopulŭ din Strigonĭ*, că a întorsŭ la religiunea creştină pe maĭ mulţĭ *Cumanĭ*, şi-lŭ numesce legatŭ apostolicŭ în *ţéra Cumanilorŭ* şi în *ţéra Brodnicŭ* cu dreptulŭ să predice, şi să înfiinţeze biserici în ţinuturile acestea. 1231

GREGORIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Strigoniensi apostolice sedis legato, salutem etc. Gaudemus in domino magnificam et mirificam Salvatoris nostri clementiam laudum preconiis extollentes, quod nichil odiens eorum que fecit, sed omnes salvos fieri et neminem perire volens, homines iacentes in tenebris ignorantie, de gentilitatis errore ad viam veritatis dignatur per suam ineffabilem misericordiam revocare. Sane te accepimus referente, quod Jesus Christus deus et dominus noster super gentem Cumanorum [1]) clementer respiciens, eis salvationis hostium aperuit hiis diebus. Aliqui enim principes et alii nobiles gentis illius cum omnibus sibi subditis per

[1]) Facsimile No. 30.

te ad baptismi gratiam pervenerunt, attentius obsecrantes, ut iterum personaliter ad ipsos accedens, viam vite ipsis ostendas, per quam ad veri Dei notitiam valeant pervenire. Unde quamvis ad executionem voti tui, quod emiseras pro terre sancte subsidio, tenearis, considerans tamen tam magnum animarum fructum et augmentum christiane fidei exinde provenire posse, si piis eorum desideriis condescendas, devote nobis ac humiliter supplicasti, ut te a voto absolventes eodem, hoc faciendi tibi licentiam preberemus: et quia magis fructificare poteris, si apostolice sedis legatione fungaris, cum auctoritas semper consueverit multum favoris habere in Cumanorum et Brodnicorum [1]) provinciis sibi vicinis, de quorum gentis conversione speratur, legationis officium tibi commitere dignaremur, per quod habeas potestatem in eisdem terris vice nostra predicandi, baptizandi, hedificandi ecclesias, ordinandi clericos, necnon et creandi episcopos, et generaliter omnia, que ad cultum et ampliationem fidei pertinent, exercendi. Cum igitur maius bonum minori sit merito preferendum, et de tue caritatis ardore geramus fiduciam pleniorem, a predicto voto te penitus absolventes, accedendi ad dictas provincias licentiam tibi concedimus postulatam, devotioni tue super predictis plene legationis officium in eisdem provinciis committendo. Datum Laterani III. Kal. Martii. Pontificatus nostri Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. ep. 119.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 93. — Fejér, III. 2. 238.

XC.

1231. 1231. Papa *Grigorie IX.* comunică regeluĭ *Andreiŭ II.* privilegiele, pe carĭ le acordase dênsulŭ maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ în privinţa *ţĕreĭ Bârseĭ.*

Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio A. Illustri Regi Ungarie salutem etc. Ne super privilegiis, que dilectis filiis ... Magistro et fratribus domus hospitalis sancte Marie Teutonicorum Ierosolimitani de terra Borze [2]) concessit Regia celsitudo, valeat dubitationis scrupulus suboriri, ipsa inspici fecimus diligenter, eorumque tenorem de verbo ad verbum presentibus annotatum sub bulla nostra tibi duximus destinandum. Qui est talis. In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie Lodomirieque Rex in perpetuum. Inter

[1]) Facsimile No. 31.
[2]) Facsimile No. 32.

regalis excellentie insignia, quibus recolende memorie antecessorum nostrorum recolenda memoria insignitur, istud excellentius et commendabilius pre ceteris invenitur, commendandis hospitibus largioris libertatis dexteram porrigere, quorum conversatio utilis esse Regno discernitur, et oratio Deo commendabilis esse reperitur. Hinc est, quod pie recordationis parentum nostrorum vestigia pio desiderio amplectentes, et eterne vite bravium cum eis post presentem cursum apprehendere cupientes, Cruciferis de Hospitali Sancte Marie, quod quandoque fuit in Ierusalem, sed modo peccatis exigentibus, situm est in Acaron[1]), caritatis intuitu quandam terram, Borza[2]) nomine, ultra silvas versus Cumanos[3]), licet desertam et inhabitatam, contulimus pacifice inhabitandam, et in perpetuum libere possidendam, ut et Regnum per conversationem eorum propagatam dilatetur, et elemosina nostra per orationem eorum ad remedium anime nostre, et parentum nostrorum coram summo Deo deportetur. Preterea eis concessimus, quod si aurum vel argentum ibi in predicta terra Borza[4]) inventum fuerit, una pars ad fiscum pertinebit, reliqua ad eos devolvetur. Insuper libera fora et tributa fororum eiusdem terre eis totaliter indulsimus, et ad munimen Regni contra Cumanos[5]) Castra lignea et Urbes ligneas construere eos permisimus. Statuimus etiam, quod nullus Woivoda super eos descensum habeat, liberos denarios et pondera eis remisimus, et ab omni exactione immunes et liberos eos esse permisimus. Nullius iudicio sive iurisdictioni, nisi solius Regis, subiaceant, iudicem inter se eligentes super se constituant. Nos vero premissos Cruciferos in possessionem supradicte terre Borza per Pristaldum[6]) nostrum, Fecate Iuna[7]) nomine, iussimus introduci: qui predictam terram perambulaverit, et eam ad verbum Michaelis[8]) Woivode certis metis circumsignatam ipsis assignavit. Prima vero meta huius terre incipit de indaginibus Castri Almage[9]), et procedit usque ad indagines Castri Noilgiant[10]), et inde progreditur usque ad indagines Nicolai[11]), ubi aqua defluit que vocatur Alt[12]), et sic ascendendo per Alt[13]) usque ubi Tortillou[14]) cadit in Alt[15]); et iterum vadit usque ad ortum eiusdem Tortillou[16]), et ab ortu aque, que Timis[17]) vocatur, progreditur usque ad effluxum aque, que Borsa[18]) nominatur; deinde, sicut montes nivium complectuntur eandem terram, tendit usque in Almagiam[19]).

---

[1]) Facsimile No. 33.
[2]) » No. 33.
[3]) » No. 34.
[4]) » No. 35.
[5]) » No. 36.
[6]) » No. 37.
[7]) » No. 38.
[8]) » No. 39.
[9]) » No. 40.
[10]) » No. 40.
[11]) » No. 41.
[12]) » No. 41.
[13]) » No. 41.
[14]) » No. 42.
[15]) » No. 42.
[16]) » No. 42.
[17]) » No. 43.
[18]) » No. 43.
[19]) » No. 44.

Terra vero hec tota, sicuti predicti montes et flumina ipsam circumeunt, vocatur Borza[1]). Licet autem istud, quod caritatis gessimus intuitu, apud eum, qui caritas est, nulla celet temporum oblivio; nos tamen ad cautelam in posterum presentem elemosinam sigilli nostri iussimus corroborari testimonio. Datum per manus Magistri Thome aule Regie Cancellarii et Vesprimiensis Prepositi, Anno ab Incarnatione Domini MCCXI. Venerabili Iohanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reverendo Bertoldo[2]) Colocensi Electo et Bano[3]) existentibus, Calano[4]) Quinqueecclesiensi, Bolezlao Watiensi, Cathapano Agriensi, Symone Waradiensi, Desiderio Cenadiensi, Wilhelmo Transilvano, Gothardo Zagrabiensi, Petro Geuriensi, Roberto Vesprimiensi[5]), ecclesias feliciter gubernantibus; Poth Palatino et Mussuniensi Comite, Michaele Woivoda[6]) existentibus, Petro Bachiensi, Iula Budrigiensi, Bancone Bichoriensi et Curiali Comite Regine, Marcello Keweiensi et Curiali Comite, Nicholao Posoniensi Comitatus tenentibus[7]). Regni nostri Anno Septimo. In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomirieque Rex in perpetuum. Amplioris beneficium libertatis a Regia benignitate congrue merentur percipere, qui se Regie mansuetudini sponte sua subiciunt, et quorum labor Regno commodum et oratio assidua pie creditur vitam perpetuam obtinere. Favorabili itaque desiderio fratris Theodorici Cruciferi Hospitalis sancte Marie de Acaron, que quondam fuit in Ierusalem, Regio favore condescendentes, sibi et fratribus constitutis in terra ultra Silvas, quam eis ad custodiendum confinium ibi contulimus, talem et tantam concessimus libertatem, quod nullus Monetariorum ultra Silvas terram eorum intret, vel presumat eos in aliquo molestare; sed dicto fratri Theodorico et sibi succedentibus tantum dent Nummularii de nova moneta pro argento, quod sufficiat populo ibi conversanti, et ne populus ibi habitans ab eis in[8]) aliquo gravetur; dictus frater Theodoricus, vel quicumque Magister in loco eius fuerit, pro argento illo dictis Nummulariis satisfacere et respondere teneatur, eo quod ipsi in confinio illo tamquam novella plantatio sint positi, et in assiduos Cumanorum patientes insultus, se pro Regno tamquam firmum propugnaculum de die in diem morti opponere non formidant. Et ut istud eis ratum et firmum permaneat, presentem paginam sibi iussimus sigilli nostri caractere insigniri. Datum per manus Thome Albensis Prepositi et totius Hungarie Cancellarii, Anno ab Incarnatione domini MCCXII. Venerabili Iohanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reverendo Bertholdo Colocensi Archiepiscopo et Woivada existentibus, Calano Quinqueecclesiensi, Cathapano Agriensi, Wilhelmo Transilvano, Roberto Vesprimiensi[9]), ecclesias feliciter gubernantibus; Banc Palatino

---

[1]) Facsimile No. 45.
[2]) » No. 46.
[3]) » No. 46.
[4]) » No. 46.
[5]) » No. 47.
[6]) » No. 48.
[7]) » No. 48. 49 50.
[8]) La Theiner, lipsesce: in.
[9]) Facsimile No. 51.

et Posoniensi Comite, Martino Bano[1]) existentibus, Iula Bachiensi[2]) et Curiali Comite, Andrea Budrigiensi, Mica Bichoriensi[3]) Comitibus. Regni nostri Anno Octavo. Ego Andreas Dei gratia Ungarie Rex notum facio omnibus litteras presentes videntibus, quod Castrum, quod Crucpurg[4]) nominatur, quod Cruciferi de Borza[5]) de novo construxerant, cum pratis circa illud Castrum adiacentibus contuli eisdem Cruciferis de Borza[6]) in perpetuum. Unde districte precipio omnibus, quatinus nullus presumat decetero dictos Cruciferos super dicto Castro et pratis prohibere vel molestare. Datum Laterani VI. Kal. Maii. Anno Quinto.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 59.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 94. — Fejér, III. 2. 244.

XCI.

1231. Papa *Grigorie IX.* dojenesce pe regele *Andreiŭ II.* că dênsulŭ dăruise 1231
maĭ înainte cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseţ* şi *ţéra transalpină*, dar în fine vĕḑêndŭ, că ţéra acésta e cultivată, dênsulŭ a alungatŭ pe cavalerĭ de aicĭ, şi-lŭ învită, ca să restitue cavalerilorŭ ţĕrile luate.

Gregorius episcopus etc. Karissimo in Christo filio A. Illustri Regi Ungarie salutem etc. Etsi nil prestare possumus domino nisi sua, qui iuxta dispositionis proprie beneplacitum omnibus, quod sunt et habent, gratis impendit: possumus tamen sibi gratificari de suo hiis, qui eius obsequio sunt ascripti, gratiam exhibendo certi, quod dum eis temporalia ministramus, nobis comparamus eterna. Unde non est, quare quis debeat hesitare tali reddere creditori, qui se pro redditis constituens debitorem, semper retribuit potiora. Sed quisque iuxta consilium sapientis dare debet altissimo secundum donatum ipsius, ut cui multum est, tribuat habundanter, ne parce seminans, parce metat. Quare in largitionibus pietatis immensitas optima est mensura; hiis presertim, qui a domino recepisse noscuntur immensa. Verum si quispiam pie data, contraria plenitudine detrectaret, quasi serio divinam provocaret offensam, et contra se corda hominum et labia commoveret, iam rem alienam invito domino contre-

[1]) Facsimile No. 52.
[2]) » No. 53.
[3]) » No. 53.
[4]) » No. 54.
[5]) » No. 54.
[6]) » No. 55.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

ctando. Sane dilecti filii ... Magister et Fratres Domus Hospitalis sancte Marie Theutonicorum Ierosolimitani humili nobis et instanti conquestione monstrarunt, quod cum tu eorum domui terram Borze pia liberalitate donasses, sicut in privilegiis tuis perspeximus plenius contineri, ipsi pro colenda et munienda terra eadem, per quam Cumanis Regnum Ungarie multipliciter perturbantibus frequens introitus et exitus habebatur, numerosam pecuniam expenderunt, ibi cum multo labore ac proprii effussione cruoris Quinque Castra fortia construendo. Sed licet tu eis terram abstulisses eandem, ipsam tandem restituisti postmodum ut debebas, quin etiam pro recompensatione dampnorum ipsis partem Comanie ultra Montem Nivium contulisti. In qua cum dicti Magister et Fratres Castrum munitissimum construxissent, Cumani perterriti et dolentes ademptam sibi ingressus et exitus facultatem, congregata ingenti multitudine bellatorum, Fratres inibi commorantes hostiliter aggressi fuerunt; sed domino propitiante devicti, confusi et reveriti destiterunt, quin etiam quidam ex illis dictis Fratribus se reddentes, cum uxoribus et parvulis ad baptismi gratiam convolarunt. Tu vero terram ipsam ingrediens cultamque prospiciens, Fratres de terra, eis per sedem apostolicam confirmata et sub eius protectione suscepta, per violentiam expulisti non absque Romane ecclesie iniuria manifesta, cum eadem terra nullum preter Romanum Pontificem habens Episcopum vel Prelatum, eidem ecclesie duas marcas auri pro censu solveret annuatim. Et quamvis pie memorie H. papa predecessor noster, ac nos postmodum pluries tibi affectuosas preces et monita diligentia direxerimus, ut eis terram ipsam liberaliter redderes, nequaquam tamen fuimus exauditi; quin potius idem Magister ad presentiam tuam in spe vocatus accedens frustratus rediit, fatigatus multis laboribus et expensis, alias domo sua propter hoc attrita variis et enormibus detrimentis. Ne igitur inexorabilis videaris, si, quod absit, seductus pravis suggestionibus malignorum reddere renuas, que non potes salva conscientia retinere, Serenitatem regiam rogamus, monemus et hortamur in domino, in remissione tibi peccaminum iniungentes, quatenus conscientie ac fame tue salubriter consulens, cum peccatum minime remittatur, nisi restituatur ablatum, eisdem Magistro et Fratribus restituas terram ipsam, de dampnis et irrogatis iniuriis satisfactionem congruam impendendo; ita quod veritati verax existens, te illi reddas placidum et acceptum, qui acceptos provehit in salutem, et nos tibi constituamur exinde non immerito debitores. Datum Laterani II. Kal. Maii. Pontificatus nostri Anno Quinto.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 60.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 96. — Fejér, III. 2. 246.

XCII.

1231. Papa *Grigorie IX.* invită pe *archiepiscopulŭ din Strigoniŭ*, ca să îndemne pe aceia, carĭ aŭ pusŭ votŭ, că vorŭ merge în ajutoriulŭ ţĕreĭ sfinte, să contribue cu ajutoriulŭ lorŭ la susţinerea *imperiuluĭ latinŭ*. 1231.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Rem deo placitam nos efficere arbitramur, quotiens urgente necessitate vota fidelium ita utiliter commutamus, ut commutata fructum pariant potiorem. Cum igitur *Imperium Romanie*, sicut intelleximus, adeo ab hostibus sit arctatum, quod nisi succurratur eidem, extremum de ipso periculum formidatur, nos provide attendentes, quod obsequium quorumdam Crucisignatorum de Ungaria Deo acceptius, ecclesie generali utilius, et eis erit commodius, si predicto Imperio prompta magnanimitate succurrant, quam si transfretant hoc tempore ultra mare: vota venerabilium fratrum nostrorum ... Georiensis et ... Agriensis [1]) Episcoporum, necnon Nobilium virorum Dionisii Camerarii [2]) karissimi in Christo filii nostri ... Illustris Regis Ungarie, M. Comitis Palatini et Nicolai fratris eius, Nicolai Magistri, Caiñm Comitis et Benedicti Philippeni, Saodomi, Buzarde Comitis et Comitis Famuhelici [3]) in subsidium eiusdem Imperii duximus committenda. Quocirca fraternitatem tuam monemus attente, per apost. scripta mandantes, quatenus singulos moneas efficaciter et inducas, ut ne sit eorum labor vacuus a mercede, gratum prestantes domino famulatum, cum karissimo in Christo filio nostro I. Illustri Rege Ierosolimitano, in Imperatorem Constantinopolitanum electo, memorato Imperio succurrant magnanimiter et potenter. Quod si forte ad succurrendum personaliter induci nequiverint, ut iuxta facultates proprias, pensatis laboribus et expensis, quas facturi essent, si transfretarent in subsidium terre sancte, redimant vota sua, prefato Regi secundum tue dispositionis arbitrium subventiones congruas exhibendo, interponas modis quibus poteris partes tuas, ita quod Deo gratum et nobis esse possit acceptum. Datum Laterani VII. Idus Maii. Pontificatus nostri Anno Quinto.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 73.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 97. — Fejér, III. 2. 248.

---

[1]) Facsimile No. 56.
[2]) » No. 57.
[3]) » No. 58. 59.

XCIII.

1231. 1231. Capitululŭ din Alba Iulia adeveresce, că *Galŭ* fiulŭ luĭ Vidŭ din comuna Bordŭ în Transilvania, s'a împăcatŭ cu *Trulŭ* în privinţa moşieĭ numite Boiŭ din *Ţéra Românilorŭ*, pe care o stăpânise Trulŭ şi strămoşiĭ seĭ încă din timpulŭ, când ţéra Românilorŭ era ţéra Bulgarilorŭ.

Capitulum ecclesie transsylvane. Ad omnium presentes insp. notitiam volumus harum serie pervenire. Quod accedens nostri in presentiam Gallus filius Wydh de Bord, confessus est coram nobis, retulitque taliter: quod licet terram *Boje*, terre *Zumbuthel* conterminam, et *nunc in ipsa terra Blaccorum existentem* habitam propriis suis, justisque expensis ab homine Buyul filio Stuye coemerit, jurique suo subjectam reddiderit, considerans tamen, et animo revolvens suo, qualiter eadem terra *a tempore humanam memoriam transeunte per majores*, *avos*, *atavosque* ipsius Thrulh filii Choru possessa, et a temporibus jam, quibus ipsa *terra Blacorum*, *terra bulgarorum exstitisse fertur*, ad ipsam *terram Fugros* tenta fuerit, prout id dictus Thrulh filius Choru quamplurimorum hominum elogiis adfirmare adnisus fuit. Hinc ne jurgia temporum in processu enascerentur, fraterne, mutueque charitatis, quam Xtiana eidem svadet religio, affectu ductus, dictam terram Boje, terre Sumbuthel conterminam eidem Thrulh filio Chorus, accepta ejus recompensa in pecuniarum solutione, et refusione, remisit coram nobis presentium testimonio literarum mediante. Anno Millesimo ducentesimo tricesimo et primo.

Acestŭ documentŭ s'a publicatŭ de contele Ios. Kemeny după unŭ transumptŭ alŭ conventuluĭ din mănăstirea Cluşiuluĭ din anulŭ 1601, in Kurz, Magazin für Geschichte... Siebenbürgens. I. (1844) pag. 176. — Veḑĭ traducţiunea română la Hasdeŭ, Archiva ist. I. 1. 97.

XCIV.

1231. 1231. Menţiune despre o comună latină (*villa latina*) în Transilvania.

Bela Dei gracia Rex primogenitus Regis Hungarie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Gloria in Excelsis Deo, et in terra bone uoluntatis hominibus pax in terra nunciatur, quum illuxit dies redempcionis Hungarorum, restauracionis dignitatis Regie, reuocacionis libertatis Corone,

Beatissimus Rex Stephanus ad inmarciscibilem enim vite eterne transiturus gloriam, defensioni Beate Virginis terram Hungarorum merito conmendauit; quia eius precibus et interuentu de merore ad leticiam, de seruitute ad libertatem est translata. Nos igitur sub proteccione eiusdem militantes, dum per Diuine inspiracionis graciam voluntate patris nostri, et maturo principum terre nostre consilio inutiles et superfluas donaciones, que falso nomine perpetuitates appellantur, destrueremus positi in Transiluanis partibus, fideles et dilectos milites nostros Saxones Vltrasiluanos, Corrardum et Danielem filios Johannis Latini, qui nobis fideliter sua semper in omnibus exibuerunt seruicia tam diligenti anneximus, quod quatuor villas eorum, scilicet villam Albe Ecclesie, villam Homuspotoc, villam Sarpotoc, *villam Latinam*, nec non et pŏpulos eorundem de villa Oplid ab omni collecta absoluimus; ita quod nec nostri collectoribus, nec populis Scibiensibus collectam persoluant, nec collectores villas ipsorum intrare nostri presumpmant; sed constituto termino, id est circa Natiuitatem Domini teneantur nobis dicte ville militum tres fertones auri persoluere annuatym. Ita quod propter istam specialem solucionem populos ab omni absoluimus grauamine. Hoc non pretermittentes, quod quando in exercitum proficiscuntur ipse uel filii eius, in usus eorum collecta dicte pecunie redigatur. Vt igitur nostra donacio de generacio in generacionem salua semper et inconcussa permaneat, concessionis nostre seriem scribi fecimus sigillo nostro roborantes. Datum per manus Mathye Prepositi Zagrabiensis aule nostre Cancellarij anno Domini M°CC°XXX°I°, Pous Tauarnicorum, Chac Dapiferorum, Posa filio Solum Agasonum, Michaele filio Opud Pincernarum Magistris existentibus; Jwla fratre Ratolt Woyawoda Transiluano existente.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XX. pag. 236.

XCV.

1232. Papa *Grigorie XI.* invită pe *Bela*, principele de coróně alŭ Ungarieĭ, ca 1232.
să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ*, pe care le-a fostŭ dăruit'o părintele seŭ regele Andreiŭ II.

GREGORIUS EPISCOPUS servus servorum Dei carissimo in Christo filio Bele primogenito carissimi in Christo filii nostri Andree, Illustris Regis Ungariae, Salutem et apostolicam benedictionem. Dilecti filii Magister et fratres Domus Hospitalis Sancte Marie Theutonicorum Jherosolimitane humili nobis et instanti conquestione monstrarunt. Quod cum carissimus in Christo filius noster Andreas illustris Rex Ungarie pater tuus eorum domui terram *Borcze* pia liberalitate

donasset, sicut in ipsis privilegiis perspeximus plenius contineri, ipsi pro colenda et munienda terra eadem, per quam Comanis regnum Ungarie multipliciter perturbantibus frequens introitus et exitus habebatur, numerosam pecuniam expenderunt ibi cum multo labore et proprii effusione cruoris quinque castra fortia construendo. Sed licet idem Rex eis terram abstulisset, eandem ipsam tandem restituit, ut debebat, quin etiam pro recompensatione dampnorum ipsis ultra montes nivium partem contulit Comanie, in qua cum dicti Magister et fratres castrum munitissimum construxissent, Comani perterriti et dolentes ademptam sibi ingressus et exitus facultatem, congregata ingenti multitudine bellatorum fratres inibi commorantes hostiliter agressi fuerunt, sed domino propiciante devicti, confusi et reveriti destiterunt, quin etiam quidam ex illis dictis fratribus se reddentes, cum uxoribus et paruulis ad baptismi gratiam convolarunt. At rex predictus terram ingrediens ipsam cultamque perspiciens, fratres de terra eis per sedem apostolicam confirmata, et sub eius protectione suscepta, expulit violenter, quam tu detines occupatam non absque Romane ecclesie injuria manifesta; cum eadem terra nullum preter Romanum pontificem habens prelatum vel episcopum, eidem ecclesie duas marcas auri pro censu solveret annuatim; et quamvis pluries tam predicto patri tuo, quam tibi affectuosas preces (et) monita diligentia direxerimus, ut eis terram ipsam liberaliter redderetis; nequaquam tamen fuimus exauditi, quin potius idem Magister ad presentiam regiam in spe vocatus accedens frustratus rediit fatigatus multis laboribus et expensis alias domo sua propter hoc attrita variis et enormibus detrimentis. Ne igitur inexorabilis videaris, si, quod absit, seductus prauis suggestionibus malignorum reddere renuas, que non potes salva conscientia retinere, serenitatem tuam rogamus, monemus et hortamur in domino, in remissionem tuorum peccaminum iniungentes, quatenus conscientie et fame tue salubriter consulens, cum peccatum minime remittatur nisi restituatur ablatum, eisdem magistro et fratribus restituas terram ipsam, de dampnis et irrogatis injuriis satisfactionem congruam impendendo; ita quod veritati verax existens te illi reddas placidum et acceptum, qui acceptos provehit in salutem et nos tibi constituamur exinde non immerito debitores. Datum Laterani VI. kal. Maii. Pontificatus nostri anno V.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 50.

XCVI.

1232. Papa *Grigorie IX.* invită pe *legatulŭ apostolicŭ din Ungaria* să dojenéscă pe regele Andreiŭ II. ca să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi ţéra transalpină, pe carĭ le dăruise maĭ înainte cavalerilorŭ, dar în urmă vĕḑêndŭ, că ţĕrile aceste sunt marĭ şi cultivate, dênsulŭ i a scosŭ şi alungatŭ de aicĭ. 1232.

Gregorius episcopus etc. Dilecto filio ... Electo Penestrino, apostolice sedis Legato, salutem etc. Dilecti filii ... Magister et fratres hospitalis sancte Marie Teutonicorum humili nobis et instanti conquestione monstrarunt, quod cum Carissimus in Christo filius noster A. Ungarie Rex illustris eorum domui terram Burze pia liberalitate donasset, sicut in ipsius privilegio aurea bulla munito plene perspeximus contineri, ipsi pro colenda et munienda terra eadem, per quam Cumanis Regnum Ungarie multipliciter perturbantibus frequens introitus et exitus habebatur, numerosam pecuniam expenderunt ibi cum multo labore ac proprii effusione cruoris quinque Castra fortia construendo. Sed licet idem Rex eis terram abstulisset eandem, ipsam tandem restituit ut debebat; quin etiam pro recompensatione dampnorum ipsis ultra montes nivium partem contulit Cumanie: in qua cum dicti magister et fratres Castrum munitissimum construxissent, Cumani perterriti et dolentes ademptam sibi ingressus et exitus facultatem, congregata ingenti multitudine bellatorum, fratres inibi commorantes hostiliter aggressi fuerunt; sed domino propitiante devicti, confusi et reveriti destiterunt; quin etiam quidam ex illis, dictis fratribus se reddentes, cum uxoribus et parvulis ad baptismi gratiam convolarunt. At Rex predictus terram ipsam ingrediens, cultamque perspiciens, fratres de terra eis per sedem apostolicam confirmata et sub eius protectione suscepta expulit violenter, non absque Romane ecclesie iniuria manifesta, cum eadem terra nullum preter Romanum Pontificem habens Episcopum vel Prelatum, eidem ecclesie censualis existat, et quamvis pie memorie H. papa predecessor noster ac nos postmodum pluries predicto Regi affectuosas preces et monita diligentia direxerimus, ut eis liberaliter redderet terram ipsam, nequaquam tamen fuimus exauditi; quin potius idem magister ad presentiam Regis in spe vocatus accedens, frustratus rediit, fatigatus multis laboribus et expensis, alias domo sua propter hoc attrita variis et enormibus detrimentis. Quare idem magister et fratres suppliciter, flagitarunt, ut cum Rex seductus suggestionibus malignorum inexorabilis videatur, nil aliud asseverans nisi quod restitutio ipsius terre pro eo quod magna est suis filiis et baronibus displiceret, faceremus sibi iustitiam exhiberi. Ne igitur videamur deferre homini contra deum, cui est contra omnes homines deferendum, discretioni tue de cuius circumspectione plenam in domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Regem et Belam filium eius, ut conquerentibus restituant terram ipsam de dampnis illatis et irrogatis iniuriis satisfactionem congruam impendendo, prudenter et efficaciter moneas et inducas. Quodsi forte monitis non acquieverint, tu partibus convocatis audias causam, et si de ipsarum voluntate pro-

cesserit, debito fine decidas, faciens etc. proviso ne in terram ipsius Regis etc. usque speciale. Alioquin causam remittas ad nos sufficienter instructam etc. usque recepture. Testes autem etc. Non obstantibus litteris super hiis ad ... Cracoviensem et Cuiaviensem Episcopos a Sede Apostolica impetratis. Datum Anagnie II. Kal. Septembris. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. ep. 292.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 106. — Fejér, III. 2. 303.

XCVII.

1232. 1232. Menţiune despre *castrulŭ Aradulŭi*, *castrulŭ Zaranduluì*, şi maĭ multe comune dependente de castrele aceste.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Vniuersorum tam modernorum quam preteritorum noticie tenore presencium uolumus fieri manifestum, quod cum karissimus primogenitus noster B. Rex in disscussione perpetuitatum terras quasdam, castrorum videlicet Albensis et Cenadiensis, Orodiensis et de Szarand, quas exceptas ab eisdem castris, dilecto et fideli nostro Comiti Nicholao, fratri Ugrini, pro multiplicibus suis seruiciis, contuleramus, ab eodem Comite abstulisset; nos suorum seruiciorum recordatj, que nobis tam in Regno, quam extra Regnum fideliter exhibuit ac indefesse, nolentes ipsum nostro carere beneficio; predictas terras, tam sibi, quam per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus iure perpetuo restituimus possidendas; et in possessiones earundem terrarum ipsum per fidelem hominem nostrum Moys de uilla Alberti fecimus introduci. Prima meta terre Zuld a castro Albense excepte incipit ab oriente, et tenet metam cum terra Dama; inde protendens tenet metam cum agasonibus; exinde uadit et tenet metam cum terra Chak, cuius nomen Medwed; et inde egrediens tenet metam cum terra Vrusey cum cocis Regis; inde uero ab occidente tenet metam cum terra Tymar; inde egrediens ab aquilone, et iuxta terram eiusdem N. Comitis eundo appropinquat ad aquam, que uenit de Dobos. Metas uero terrarum Tymar et Zabaca ad distinccionem parcium describere non possumus, eo quod cum Cruciferis et aliis habent metas circumquaque communes; et quilibet suam per sortem possidet porcionem, scilicet eadem sorte, qua ad predictum castrum tempore nostro pertinebant; residuum terrarum iamdictarum concessimus possidendum eidem. Residuum eciam terre Boyanca, de qua Gregorio Comiti filio Basilei

contulimus, eidem N. Comitj permisimus possidendum; que terra circumquaque tenet metam cum Cruciferis, excepta tamen terra, quam emit a Comite Moys. Prima autem meta *Bissenorum* de castro Cenadiense excepte incipit ab oriente, tenet metam cum terra Seryan; exinde tenet metam cum terra Potkerequ; inde uero cum terra Laurencij; exinde autem cum terra Degur; inde uero egrediens appropinquat terre Comitis eiusdem, cuius terre nomen Pon; exinde tenet metam cum terra Suran. Primo uero meta terre Pon, ab oriente tenet metam cum terra Degur; inde vero tenet metam cum terra Jara; inde autem tenet metam cum populis Roancensis Ecclesie, scilicet cum uilla Sceploc, Zoth, et Suran. Item prima meta Teluky; tenet metam cum terra eiusdem Comitis, cuius nomen Sceuleus; inde ab australi parte tenet metam cum iobagionibus eiusdem castri; inde progrediens tenet metam cum terra Markys; inde egrediens tenet metam cum terra eiusdem Comitis, cuius nonem Beu; et inde tenet metam cum terra vdornicorum (sic); et inde uenit ad terram Tymar; et inde redit ad predictam terram Sceuleus. Item prima meta terre dicte Beu incipit ab oriente, tenet metam cum terra Laba; et inde egrediens tenet metam cum terra udornicorum Covth nomine; inde peruenit ad terram eiusdem Comitis; inde uadit et tenet metam cum populis Seba Prepositj, et uadit ad terram iobagionum castri, que vocatur Beuu, et ibi habet cum ipsis communem residenciam; et inde reuertitur ad priorem metam. Item prima meta prenominate terre Laba; ex oriente tenet metas cum terra Szuza; inde tenet metam cum terra Teka, que uocatur Laba; inde tenet metam cum terra Beu; inde ad aquilonem uadit et peruenit ad terram supradictam Zuza. Item prima terre Anascehund a castro Orodiense excepte; tenet metam cum iobagionibus castri, que eciam Anazehund uocatur; inde tenet metam cum terra Petri, cuius nomen Bobos; inde uadit iuxta terram Bobos ad occidentem; et inde declinat ad aquilonem, et uadit usque terram Posorogh; et inde separatur et redit ad orientem, ubi tenet metam cum terra Ochyz, que vocatur Szor, et uadit ad terram iobagionis castri, qui vocatur Cyzar, cuius terre nomen Szor. Item prima meta terre Zerhet a castro Szarand excepte; incipit de Crisyo ex oriente, tenet metam cum terra Vosian; et inde uadit ad meridiem, et habet metam terream sub piro; inde tenet metam cum terra Bata sub monticulo, qui uulgo holm dicitur; et inde egrediens ad terram Bug; inde ab occidente tenet metam cum terra Ysaac, ab aquilone uero tenet metam cum terra Michaelis, et inde egrediens transit Crisium; inde autem egrediens super Solfuca peruenit ad Lusukevreu; inde tenet metam cum terra Vlma, et inde per terram Scep peruenit ad Zunna, et ibi cadit ad medium Crisy; et inde egreditur, superius peruenit ad Yciafucara; et inde uenit ad Lehudfoka; et inde ad Chekafoka; et inde ad Keurus; inde uero ad Ludylevscekura; inde ad Perafoka; et exinde ad montem aureum; et inde uadit ante cimiterium, et peruenit ad priorem metam. Et super eandem terram sunt sex mansiones piscatorum castri, quos contulimus Episcopo Waradiensi, qui terram non habent, nec quantum curia et domus ipsorum possunt occupare. Item prima meta terre Craco; ab oriente tenet metam cum terra Elec; et inde pergit ad terram Chomud, que similiter Craco dicitur; et inde uadit ad terram Ynok, que eodem modo

Craco dicitur; inde ab occidente tenet metam cum terra Resuga; et inde cum terra fabrorum Regis, que uocatur Kesey; et inde peruenit ad terram Koyan; et inde reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre Alba; ex oriente tenet metam cum terra Kendkut; et inde egreditur ad terram Opus; inde vero egrediens iuxta terram Opus, uadit ad terram Episcopi, que uocatur Kupa; et inde uadit ad terram Boy; inde uero uadit ad terram Dingonog; et inde tenet metam cum terra Riva; et inde cum terra Resuga; et inde peruenit ad priorem metam. Vt autem hec a nobis facta restitucio nullis unquam temporibus valeat retractari, uel in irritum reuocari, sed salua semper et inconcussa permaneat, ad argumentum maioris cautele, presentem concessimus paginam dupplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno gracie M°CC°XXX°II°. Regni autem nostri anno XX° nono.

Codex diplomaticus patrius. Jaurini. 1865. Tom. I. pag. 11. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XI. pag. 505.

XCVIII.

1233. 1233. *Luca*, amintitŭ ca *Banŭ alŭ Severinuluĭ*.

Nos Bela dei gratia Rex, primogenitus domini Andree illustris Regis Ungarie. (Depune jurămêntulŭ, că va observa în tóte dispositiunile sale pacea, care s'a încheiatŭ între părintele sĕŭ Regele Andreiŭ II. şi între legatulŭ apostolicŭ, episcopulŭ Iacobŭ). Actum aput Silvam Bereyg, Pous Magistro tawarnicorum nostrorum, Dionisio Voiawoda, Matthia preposito aule nostre Cancellario, *Luca Bano de Scevrin*, et multis aliis Regni nobilibus presentibus, sub anno Domini millesimo ducentesimo (trigesimo) tertio, Indictione sexta, die decimo exeunte Augusto.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 123. — Fejér, III. 2. 347—348.

XCIX.

1233. *Bela*, principele de corónă alŭ Ungarieĭ dăruesce comiteluĭ *Corladŭ* din *Talmaciŭ* moşia Lovistea de lângă apa Lotruluĭ. 1233.

Bela dei gratia primogenitus Regis Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Bulgarie, Comanieque. Universis, ad quos presentes litere convenerint, et pervenerint, salutem in salutis auctore. Regie incumbit excellentie metiri merita singulorum, et unicuique pro meritis respondere, quippe ut famulantium mentes fervore fidelitatis accincte, magis ac magis ad exercenda virtutis opera inflammentur. Notitie igitur presentium, ac futurorum harum serie volumus fieri manifestum, quod nos dilecti, et fidelis nostri Comitis Corlardi filii Cryspanni servitia, que patri nostro, et matri nostre reverendis, post modum vero nobis a primevis pueritie nostre temporibus exhibuit indefesse, mente thenus retinentes, quia sumptibus suis multiplicibus non pepercit, et labores corporales in Regno, et extra Regnum alacriter tolleravit. Nos ergo labores ipsius pre oculis nostre mentis habentes, licet modicum, in recompensationem tamen tot, et tantorum servitiorum suorum quandam, nostre donationi terram convenientem, *Loystha* vocatam, ab aqua *Lothur* vocata, que fluit ad aquam *Olth*, cum omnibus utilitatibus suis, et pertinentiis, dedimus, donavimus, ac contulimus ipsi Comiti Corlardo, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus jure perpetuo, et irrevocabiliter possidendam, et habendam. Ne autem super hac nostra donatione aliqua in posterum possit fieri cavillatio, vel detractio, presentes literas scribi fecimus, et dupplicis sigilli nostri munimine roborari. Datum per manus Matthie prepositi Zagrabiensis, et aule nostre Vice-Cancellarii. Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo trigesimo tertio. Pous Thavernicorum, Andrea filio Stephani Dapiferorum, Belus filio Otlu Pincernarum, filio Solum Agazonum nostrorum Magistratus tenentibus. *Dionisio cum magno nasu* Waywoda existente.

Fejér, VII. 4. 81. — Ibid. XI. 502. (Regesta transsilvana.)

C.

1234. 1234. *Bela*, principele de coróná alŭ Ungarieĭ depune jurămêntulŭ, că-şĭ va da silinţă să estermineze din ţĕrile sale pe ereticĭ şi pe creştiniĭ neadevĕraţĭ, şi va aduce la supunere faţă cu biserica Romeĭ pe aceia, carĭ nu ascultă de biserica romană.

Nos Bela Dei gracia Rex Primogenitus domini Andree regis Ungarie Illustris, Universis presentes litteras inspecturis facimus manifestum, quod ad petitionem Venerabilis patris domini Iacobi Prenestrini electi, apostolice sedis Legati, in ipsius presencia et plurimorum aliorum iuravimus ad sancta Dei evangelia, quod de terris nostre iurisdictioni subiectis, et que in futurum, dante domino, subicientur, Universos hereticos et alios christianos, qui relicta fide christianitatis ad superstitionem Ysmahelytarum vel Iudeorum pervertuntur, quocumque nomine censeantur, et falsos christianos de terris nostris bona fide studebimus pro viribus extirpare. Et eos qui Romane ecclesie in terra nostra sunt inobedientes, iuxta ritum unius cuiuscumque nationis, qui non sit contra fidem catholicam, compellemus obedire Romane ecclesie. In cuius rei testimonium presentes litteras nostri sigilli munimine iussimus roborari. Datum Strigonii septimo Kalendas Marcii, Anno gracie Millesimo ducentesimo tricesimo quarto.

Lib. censuum Cam. Apost. fol. 359.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 124. — Fejér, III. 2. 375.

CI.

1234. 1234. Papa *Grigorie IX.* învită pe *episcopulŭ din Cincĭ-biserici*, să îndemne pe toţĭ credincioşiĭ, carĭ aŭ făcutŭ votŭ, că vorŭ merge în ajutoriulŭ ţĕreĭ sfinte, ca să ofere ajutoriulŭ acesta pentru susţinerea *imperiuluĭ latinŭ*.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Quinqueeccle-siensi et dilecto filio ... Decano sancti Petri in Foro Lauduno salutem etc. Etsi eos, quibus olim non vovisse liberum extitit, ad executionem voti vinculum necessitatis astringat, votumque subiaceat coactionis imperio, quod pio quis consilio ductus emisit, potest tamen presidentis auctoritate redimi, et etiam commutari, si commutatum deo credatur acceptius, et redemptum fructum pariat potiorem. Sane cum olim nonnuli de Ungaria, assumpto crucis signaculo, voverint in terre sancte subsidium proficisci, nos attendentes, quod

eorum obsequium deo gratius, ecclesie generali utilius, et eis erat commodius, si imperio Romanie prompta magnanimitate succurrerent, quam si tunc in eiusdem terre sancte subsidium transfretarent, vota ipsorum in succursum ipsius Imperii duximus commutanda: qui, sicut venerabili fratre nostro ... Geuriensi Episcopo insinuante, accepimus, licet vota ipsa ibi se promiserint soluturos, neglexerunt id hactenus adimplere. Quidam etiam, de manu eiusdem Episcopi signaculo crucis assumpto, se transituros in succursum Imperii predicti solempniter devoverunt, qui nec eidem succurrunt Imperio, nec alias curant redimere vota sua, propter quod dictus Episcopus auctoritate sibi ab apostolica sede commissa, ipsos ecclesiastico supposuit interdicto. Quocirca mandamus, quatenus dictos crucesignatos, ut eidem succurrant Imperio, vel iuxta facultates proprias, pensatis laboribus et expensis, quas facturi essent, si illuc personaliter se transferrent, redimant vota sua, prefato Imperio subventiones congruas exhibentes, monere ac efficaciter inducere procuretis. Quod si monitis vestris acquieverint, relaxetis sententiam memoratam: alioquin eos ad id per prefatam interdicti, et etiam si necesse fuerit, excommunicationis sententias, appellatione remota, cogatis, nobis quantum pro redemptione votorum suorum persolvendum duxerint, fideliter rescripturi. Quodsi non ambo etc. Datum Reate III. Idus Iunii. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 106.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 125.— Fejér, III. 2. 385.

CII.

1234. Papa *Grigorie IX.* învită pe *patriarchulŭ Aquileĭ* să dojenéscă pe *Andreiŭ II.* regele Ungarieĭ, ca să restitue cavalerilorŭ Teutonĭ *ţéra Bârseĭ* şi *ţéra transalpină*. 1234.

Gregorius episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Patriarche Aquileiensi et ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Dilecti filii ... Magister et fratres Hospitalis sancte Marie Theutonicorum humili nobis et instanti conquestione monstrarunt, quod cum Karissimus in Christo filius noster A. Ungarie Rex illustris eorum domui terram Burze pia liberalitate donasset, sicut in ipsius privilegio aurea bulla munito plene perspeximus contineri, ipsi etc. ut supra (Nro. XCVI. pag. 123). Testes autem etc. Non obstantibus litteris super hiis ad venerabiles fratres nostros ... Cracoviensem et ... Cuiaviensem Episcopos, seu dilectum filium nostrum ... Prenestinum Electum, tunc in partibus illis fungentem legationis officio, a sede apostolica impetratis, ac

constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Datum Perusii V. Idus Octobris. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 243.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 128. — Fejér, III. 2. 394.

CIII.

1234. 1234. Papa *Grigorie IX.* confirmă limitele *diecesei Cumanilorŭ*, după cum aŭ fostŭ stabilite de archiepiscopulŭ din Strigonŭ, şi aprobă tóte dispositiunile, ce le-a făcutŭ dênsulŭ cu privire la administraţiunea bisericéscă a acesteĭ provinciĭ.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum salutem etc. Iustis petentium desideriis etc. usque complere. Significasti siquidem nobis, quod venerabilis frater noster ... Strigoniensis Archiepiscopus, tunc in provincia Cumanorum apostolice sedis legatus, tuam diocesim limitans, perpetuo statuit observari, quod nulli laico, patronis exceptis, in ecclesiis tue diocesis presentare liceat capellanos, et sacerdotes quartam habeant decimarum, ac quedam alia prout in ipsius litteris inde confectis plenius dicitur contineri, que contempta periculum, custodita salutem pariunt animarum. Nos itaque fraternitatis tue precibus inclinati, quod per eundem legatum super hiis rite ac canonice factum est, ratum habentes auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc. nostre confirmationis infringere etc. Si quis autem etc. Datum Perusii V. Idus Octobris. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 250.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 128.

CIV.

1234. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *Bela* principele de coróna alŭ Ungarieĭ pentru promisiunea sa, că va construi o biserică episcopală în *ţéra Cumanilorŭ*, şi-lŭ rógă să-şĭ împlinéscă promisiunea, şi să înzestreze biserica acésta cu posesiunĭ vaste. 1234

Gregorius episcopus etc. Karissimo in Christo filio Illustri Regi Bele, primogenito Regis Ungarie, salutem etc. Etsi bonorum nostrorum non egeat, qui dat omnibus affluenter, ut se tamen constituat benefacientibus debitorem, beneplacitum est ei, ut sui fideles sibi pietatis officio fenerentur, ex eius promisso centumplum in via et vitam eternam in patria recepturi. Sane a regibus illis sanctis ducis originem, qui terram Ungarie, de ipsa ritu gentilium extirpato, domino convertentes, in eas basilicas in Christi nomine propriis laboribus et expensis cum devotione debita construxerunt, immensis eas munificentiis liberaliter predotantes, sicque regni celestis perpetuam gloriam feliciter sunt adepti. Quare proposita nobis spe, quod laudabiliter emulatus eorumque provocatus exemplis Cumanorum ecclesiam, ad nos nullo medio pertinentem, sicut coram dilecto filio nostro ... Penestrino electo, tunc apostolice sedis legato, prout ex relatione venerabilis fratris nostri ... Episcopi Cumanorum accepimus, liberaliter promisisti, construere debeas et dotare: Serenitatem regiam rogamus et monemus attente, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus sicut de iure teneris, pium promissum huiusmodi executioni regia liberalitate demandans, sic ecclesiam ipsam construere ac ditare studeas amplis possesionibus et dotare, quod eterni regis gloriam exinde valeas promereri, et nos celsitudinem tuam condignis gratiarum retributionibus prosequamur. Datum Perusii VIII. Novembris. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 282.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 130. — Fejér, III. 2. 398.

CV.

1234. 1234. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela*, principeluĭ de corónă alŭ Ungarieĭ, că în episcopia Cumanilorŭ se află nisce popóre, carĭ se numescŭ *Românĭ*, şi fiindŭ-că Româniĭ aceştia primescŭ tainele bisericescĭ dela nisce episcopĭ de ritulŭ grecescŭ, astŭfelŭ a învitatŭ pe episcopulŭ Cumanilorŭ, ca să numéscă pe séma Românilorŭ unŭ episcopŭ catholicŭ din naţiunea lorŭ.

Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio B. Regi, Primogenito Regis Ungarie, salutem etc. In Cumanorum [1]) episcopatu, sicut accepimus, quidam populi, qui Walati [2]) vocantur, existunt, qui etsi censeantur nomine christiano, sub una tamen fide varios ritus habentes et mores, illa committunt, que huic sunt nomini inimica. Nam Romanam ecclesiam contempnentes non a venerabili fratre nostro . . . Episcopo Cumanorum [3]), qui loci diocesanus existit, sed a quibusdam pseudoepiscopis Grecorum ritum tenentibus universa recipiunt ecclesiastica sacramenta, et nonnulli de Regno Ungarie, tam Ungari, quam Theutonici et alii orthodoxi, morandi causa cum ipsis transeunt ad eosdem, et sic cum eis, quia populus unus facti cum eisdem Walathis [4]), eo contempto, premissa recipiunt sacramenta, in grave orthodoxorum scandalum et derogationem non modicam fidei christiane. Ne igitur ex diversitate rituum pericula proveniant animarum, nos volentes huiusmodi periculum obviare, ne prefati Walathi [5]) materiam habeant pro defectu sacramentorum ad scismaticos episcopos accedendi, eidem episcopo nostris damus litteris in mandatis, ut catholicum eis episcopum illi nationi conformem provida deliberatione constituat sibi iuxta generalis statuta concilii vicarium in predictis, qui ei per omnia sit obediens et subiectus. Contradictores etc. usque compescendo. Cum autem tu tamquam princeps catholicus ad commonitionem dilecti filii nostri I. Prenestini electi, tunc apostolice sedis legati, prestito iuramento promiseris, te omnes inobedientes Romane ecclesie in terra tua ad obediendum eidem ecclesie compulsurum, prout confecte super hoc tue littere continebant, ac eidem viva voce promiseris, quod prefatos Walathos [6]) compelleres ad recipiendum episcopum, quem eis ecclesia ipsa concesserit et assignare sibi de redditibus tuis, quos ab eis percipis, sufficientes redditus et honestos, sicut idem electus nobis exposuit. Regalem excellentiam rogamus, monemus et hortamur attente, ac in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus cum te non deceat in Regno tuo huiusmodi scismaticos sustinere, ac ea, que promisisti, deo grata et hominibus sint accepta ne facias irrita, que de tuis labiis tam laudabiliter processerunt, ea studeas efficaciter adimplere,

---

[1]) Facsimile No. 60.
[2]) » No. 60.
[3]) » No. 61.
[4]) » No. 62.
[5]) » No. 63. 64.
[6]) » No. 65.

ita quod ex hoc placeas Regi Regum, et nos sinceritatis tue zelum possimus dignis in domino laudibus commendare. Datum Perusii XVIII. Kal. Decembris. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 313.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 131. — Fejér, III. 2. pag. 399.

CVI.

1235. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce *magistrului Dionisie* moşia Topol- 1235.
cianĭ din Ungaria, ca recompensă pentru serviciele sale in lupta intêmplată cu *Bulgariĭ* la Vidinŭ.

In nomine Sancte Trinitatis et indiuidue Vnitatis. Bela, Dei Gratia, Hungarie, Dalmatie, Chouratie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Rex in perpetuum: cum Regum omnium et Regnorum potentia in sola suorum fidelitate consistat, cumque fidelitas ipsa virtutes alias politicas antecellens, quanto nec (in) hominibus ex corruptela seculi senescentis infectis rarior reperitur, tanto carior sit habenda, et premiis amplioribus compensanda, quumque sui merito omnem affluentiam temporalem transcendat; dignum est, et rationi consentaneum, vt ipsam inuentam sic Regum celsitudo habeat commendatam, ac manu largiflua premiatam, vt ceteri remunerationis contemplatione prouocati ad fidelitatis opera exercenda arctius accendantur. Hac igitur consideratione inducti presentibus, et posteris harum tenore notum facimus vniuersis. Quod cum dilectus et fidelis noster Dionysius, filius Dionysii, magister Agazonum nostrorum a primeuis pueritie nostre ac sue temporibus nobis adherens grata familiaritate et societate iocunda, se nobis acceptabilem merito reddidisset, in regno et extra regnum nos continue est sequtus. Patre siquidem nostro Andrea Inclito Rege Hungarorum in subsidium Terre sancte profecto, dum eidem placuisset, nos in prouisione dilecti auunculi nostri Bertholdi, Venerabilis Patriarche Aquileyensis, in Teuthoniam in Castrum Stahin transmittere, memoratus Dionysius moram nobiscum vsque ad nostrum reditum faciens, nullo nos tempore deseruit, nostris obsequiis iugiter inherendo. Demum elapsis pueritie annis, quibus nobiscum adoleuit, cum florem iuuentutis attigisset, virtutem virtutibus cumulans, in concepta dudum fidelitate tanquam columpna immobilis viriliter perstitit, quamplurima probitatis insignia, quibus indesinenter et indefesse coram oculis nostre Maiestatis multipliciter effulsit, exercere non omittens. Ipse siquidem inter prospera et aduersa, quibus vita presens inuoluitur, nobis

laudabiliter assistens sepe, ac sepius dubiis fortune casibus res et personam exponere non expauit, dum in obsidione Castri Budung essemus constituti, egredientibus e Castro militibus ex aduerso; iam dictus Dionysius primus inter alios conflictum iniens cum eisdem, ipsos in Castrum redire compulit, absque vlla nostrorum lesione. Insuper dum adhuc in eadem expeditione persisteremus, eundem cum quibusdam Baronibus nostris contra exercitum Alexandri, fratris ipsius Imperatoris Bulgarorum, qui per multas acies, et latentes insidias nostros homines ad depopulandam et spoliandam terram dispersos, frequenter inuadere consueuerat, qui etiam Bogomerium, filium Zubuslay, Comitem et Ductorem Siculorum captiuarat, duximus transmittendum. Qui inter alios, et super alios insignia probitatis exercens, repertis et deuictis per suam circumspectam industriam hostibus, e quibus quam plurimos captiuarat, aliis ibidem in conflictu interemptis, ad nos pariter cum sociis suis cum victoria rediit gloriosa. Ad haec dum contra Ruthenos, a fidelitate nobis debita se subtrahere molientes, de mandato et voluntate patris nostri, Incliti Regis Andree duximus exercitum, ac sub Castro Gallicie metati fuissemus castra nostra; memoratus Dionysius vigil ad prelia, quemdam militem egredientem e Castro prenotato contra partem nostram subito conspexit, primusque lanceam vibrans in ipsum deiiecit eundem in terram letaliter vulneratum, qui et ibidem vitam finiuit. Postmodum etiam eadem expeditione durante ipsum contra aciem aduersam, que circa Kuzmench, curtem videlicet Ducatus Gallicie, fixerat Castra sua, transmisimus, gerentes de ipsius probitate fiduciam specialem; vbi inito cum eisdem prelio et optata victoria, quendam nobilem, et nominatum militem Mathei nomine ad nos adduxit post conflictus varios captiuatum. Persistentibus denique nobis in expeditione memorata, dum aciem bellatorum contra Lodomerium duxissemus, ipsum pariter cum aliis Baronibus nostris Ducem et Rectorem exercitus duximus preficiendum; vbi Castro Luchuchku viriliter expugnato, habitatoribus ipsius pro parte captis et pro parte interemptis, bona ibidem reperta et immobilia, que non solum numero comprehendi, sed et oculis metiri non poterant, nobis detulit, in nostra donatiua militum conuertenda. Denique dum temporum processu eundem cum quibusdam aliis fidelibus nostris contra Teuthonicorum exercitum nostra ledentem confinia destinassemus; conflictu pariter et patenter agresso, suum gladium multorum sanguine inebrians quendam nominatissimum militem Hertynigum nomine, filium Friederici Domini de Pethovia ab nos adduxit, in conflictu inito captiuatum. Ab hinc etiam dum contra Danylam Ducem Lodomerie a debito fidelitatis se subtrahentem, et Galliciam nobis iam subiectam capere attemptantem, pariter cum Inclito patre nostro exercitum duceremus, et iam in expugnatione Castri Yrislov essemus constituti, sepe dictus Dionysius, dum ante alios, sicut moris erat, se prelis ardenter immiscere, ad capiendum castrum memoratum condescendere se aptaret, duo letalia vulnera per partem recepit aduersam, et mortem vix euasit, torrentibus lapidum e castro iaculatorum in ipsum, grauiter lapidatus. Porro quot et quanta probitatis insignia, que diuersa fidelitatis opera in Regno et extra regnum, prout conditio temporum, et qualitas agendorum exigebat, idem exercuit ad nostrum vtique et Corone commodum, incrementum et honorem; non solum narrari non possunt, sed nec merito concipi valent, omnem

humane Prudentiam transcendendo. Nos igitur, quibus ex officio regii culminis incumbit, metiri merita singulorum, et singulis pro meritis respondere, eximia virtutum ipsius merita merito extollenda memoriter retinentes, cum etiam per preiteratas imo continuas innouationes in obliuionem deduci non poterant. In recompensationem tantarum probitatum ipsi, et ob sanguinis ac cruoris sui multiplicem effusionem; Possesisonem quandam Tupulchan nomine cum tribus villis Taarnuk videlicet Ylonch et Rachych cum attinentiis ipsarum sui et suis per ipsum successoribus, queque pro modico reputamus, quod ad presens egimus, iure perpetuo duximus conferendum. Memorata siquidem possessio decedente Turda, filio Mortun, absque herede ad nostras manus, secundum approbatam regni nostri consuetudinem, deuoluta, cum non esset hereditaria ipsi, sed a felicis memorie Bela Rege Auo nostro per antecessores ipsi Turde, Seud videlicet et Martinum aquisita. Terras autem hereditarias ipsi pariter cum libertinis, et aliis attinentiis cognatis suis duximus relinquendas. Nec hoc volumus silentio preterire, quod Magister Domus hospitalis Sancti Stephani de Strigonio, antedictum Dionysium super possessione suppradicta, coram nobis et Baronibus nostris in causam trahere attemptauerit, allegans contra ipsum, quod memoratus Turda possessionem prescriptam, et quasdam alias Domui hospitalium contulisset. Verum quia collatio predicta preter nostram conscientiam et consensum, iuxta obtentam Regni nostri consuetudinem fieri non poterat, non debebat, et requisionem (requisitio) a nobis facta non fuit; memoratus Magister se deficere in eo cognoscens, cum prefato fideli nostro Dionysio composuit in hunc modum: quod tociens dicta possessio ipsi Dionysio, prout de iure debuit, perpetuo remaneat, alia possessio eiusdem Turde nomine Chyphar cum sex villis ad ipsam pertinentibus Hospitali cedat antedicto; quam vtique conuentionem pro bono pacis, tum, amore Domus hospitalium, quam dilectione speciali amplectimur, duximus admittendam. Super possessione Dionysio collata perpetuum ipsi magistro et suis successoribus silentium de Baronum nostrorum consilio sententionaliter imponendo. Illud volumus non latere, quod Dionysius vxori Turde pro dote sua persoluat plenarie centum marcas. In cuius collationis possessionem corporalem eundem Dionysium per dilectum nostrum Pous Magistrum Tauernicorum nostrorum auctoritate Regia fecimus introduci. Termini autem Possessionis ipsius hoc ordine distinguuntur. Prima meta terrarum Tupulchan, Taarnuk et Ylouch incipit ab Oriente in fluuio Nitra, super molendinum Buus tenendo metas cum terra ville Proznouch, cum qua tendit versus meridiem per medietatem fluuii, et descendendo aliquantulum incipit tenere cum terra Petrus, deinde descendens per eundem fluuium incipit tenere cum Terra Castrensi, vsque locum, vbi aqua Huzina cadit in fluuium Nitra, vbi incipit tenere metas cum terra Georgii, vertens se versus occidentem per eundem Potok, et prope villam Taarnuk a parte meridionali dimittens dictum Potok, vadit ad arbores magnas; demum ascendit in montem cum eadem terra, et ibi sunt mete terree, incurrens siluam separatur a terra Georgii, incipiens tenere metas cum terra Nemchey et vertit se versus aquilonem tenendo cum Terra Philippi, et cadit in magnam viam, que ducit in Kurus, et per eandem viam vadit versus orientem, incipiendo tenere

metas cum terra Christoforii, transeundo villam Taarnuk a parte Aquilonis, deinde per eandem viam vadit ad arborem pirum, deinde ad Potok Ylouch, et descendendo per eundem Potok, parum exit de eodem, et reclinatur versus occidentem, tenendo metas cum Ete; inde parum regreditur eadem versus meridiem, deinde iterum versus orientem cum eadem Terra ad arbores meraseas, inde ad terram fimosam, et per feneta in fluuium Nitra, cum terra Ete ad metam priorem super molendinum Buus et sic terminatur. Item villa Rachych sub certis metis terreis et antiquis consistit, per se circumquaque assignatis. Vt igitur haec Donatio nostra robur perpetue firmitatis obtineat, nec possit per quempiam processu temporis in irritum reuocari, presentem concessimus paginam Auree Bulle nostre caractere communitam. Datum per manus Magistri Mathie Aule nostre Cancellarii et Prepositi Zagrabiensis, Ven. Roberto Strigoniensi, Reuerendo Vgolino Colochensi Archiepiscopis. Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Cleto Agriensi, Raynaldo Vltrasiluano, Gregorio Iauriniensi, Briccio Wachiensi, Bartholomeo Wesprimiensi, Blasio Chenadiensi, Stephano Zagrabiensi, Benedicto Waradiensi Episcopis Ecclesias DEI feliciter gubernantibus. Dilecto cognato nostro Calo Iohanne Domino Sirmy et Comite de Kewe. Dionysio filio Dionysii Palatino et Comite de Zonuk, Iula de Ratolth Iudice Curie nostre, et Comite Chenadiensi, Pous Magistro Tauernicorum nostrorum, et Comite Bachiensi, Pousa Vaiauoda Vltrasyluano, Andrea Comite Posoniensi, Csak Comite Supruniensi. Matheo Magistro Dapiferorum nostrorum, et Comite Tymisiensi, Dionysio Magistro et Comite Agazonum nostrorum, Balduino Magistro Pincernarum. Luca Musuniensi, Laurentio Albensi, Demetrio de Genere Aba Budrugiensi Comitibus, ac aliis quam pluribus Comitatus et Magistratus Regni nostri tenentibus. Anno ab incarnatione Domini Millesimo Ducentesimo Tricesimo Quinto. Regni autem nostri anno secundo.»

Fejér, IV. 1. pag. 21.

CVII.

1235. 1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézǎ pe *episcopulŭ Cumanilorŭ* sǎ cerceteze despre neînţelegerile, carĭ saŭ ivitŭ între episcopulŭ catolicŭ alŭ Transilvanieĭ şi între protopopulŭ din ţéra Bârseĭ, în privinţa cestiuneĭ de supunere şi reverenţă canonică.

Episcopo Cumanorum[1]) salutem etc. Coram venerabili fratre nostro ... Episcopo Prenestrino, dum in partibus Ungarie legationis officio fungeretur, Venerabili fratre nostro ... Ultrasilvano episcopo contra ... Decanum et Sa-

[1]) La Theiner prologulŭ suplinitŭ: Gregorius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum.

cerdotes de terra Burze deponente super obedientia et reverentia questionem, ad quas sibi prestandas eos condempnari petebat possessorium intentando, ac lite super hiis coram eo legitime contestata et receptis testibus hinc inde productis, idem legatus antequam imponeret finem negotio, ad sedem apostolicam est reversus. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra presentia constitutis, eundem Prenestrinum dedimus auditorem. Qui partium rationibus intellectis et auditis quecumque voluere proponere coram ipso, predictos sacerdotes eidem Episcopo ad petita per diffinitivam sententiam condempnavit, prefatum decanum, quia nichil probatum extitit contra eum, ab impetitione ipsius episcopi absolvendo. Tandem vero I. Archidiacono de Tilecde procuratore dicti episcopi super executione prefate sententie litteras apostolicas impetrante, dilectus filius Richwinus ecclesie Romane syndicus in audientia publica contradixit, quibus dilectum filium nostrum O. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum Cardinalem auditorem duximus concedendum: coram quo iamdicto Archidiacono petente executioni mandare sententiam supradictam, et eodem syndico respondente executionem huiusmodi fieri non debere, cum id in Romane ecclesie preiudicium redundaret, que in premissorum vel quasi possessione consistit, prout se obtulit probaturum, que omnia idem Cardinalis nobis fideliter retulit et prudenter: quia super hoc apud sedem apostolicam non poterat fieri certitudo, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus premissa controversia et receptis probationibus, quas coram te producere partes voluerint tam super principali quam super reprobatione testium, si quos alterutra partium legitime duxerit reprobandos, et auditis hinc inde propositis, causam sufficienter instructam ad apostolicum remittas examen, prefigens eisdem partibus terminum peremptorium, festum videlicet beati Michaelis proximo venturum, quo per se vel procuratores idoneos cum munimentis et rationibus suis compareant coram nobis iustam auctore domino sententiam recepture. Datum Viterbii VI. Idus Novembris. Anno Nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 271.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 138.

CVIII.

1235.

1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézĕ pe *episcopulŭ Cumanieĭ* să cerceteze despre neînţelegerile ivite între episcopulŭ Transilvanieĭ şi între preoţiĭ din ţéra Bârseĭ, şi dacă părţile se vorŭ împăca de bună voiă, dênsulŭ să decidă cestiunea în modŭ definitivŭ.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum, et dilectis filiis ... de Bethleem[1]) Ultrasilvane diocesis et ... Cenadiensi Prepositis[2]), salutem etc. In presentia venerabilis fratris nostri ... Prenestrini[3]) episcopi, dum in partibus Ungarie legationis officio fungeretur, Venerabili fratre nostro ... Episcopo Ultrasilvano contra Leonem de Dubucha, Gotfridum de Aqua calida, Nicolaum de Cormosbach, Conradum de Venetijs, Bernardum de Debran, Hermannum et Gerlacum[4]) sacerdotes de Sarcam[5]) Ultrasilvane diocesis, ut idem episcopus asserebat, deponente super obedientia et reverentia questionem, ad quas sibi prestandas eos condempnari petebat petitorium intentando, et lite super hiis coram eo legitime contestata et receptis testibus hinc inde productis. idem legatus antequam imponeret finem negotio, ad sedem apostolicam est reversus. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra presentia constitutis, eundem Prenestrinum dedimus auditorem. Idem autem partium rationibus intellectis et auditis que voluere proponere coram ipso, predictos sacerdotes eidem episcopo in predictis per diffinitivam sententiam condempnavit: a qua cum ex parte venerabilis fratris nostri ... Archiepiscopi Strigoniensis fuisset ad nostram audientiam appellatum, nos magistro Albeo suo et I. Archidiacono de Tilled partis alterius procuratoribus apud sedem apostolicam constitutis, dilectum filium nostrum O. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum Cardinalem auditorem duximus concedendum, coram quo magister proposuit memoratus, premissam sententiam in grave ipsius Archiepiscopi et ecclesie sue preiudicium esse latam, cum iidem sacerdotes sibi et eidem ecclesie iure diocesano nullo medio sint subiecti, ac in eorum possessione vel quasi subiectionis iidem Archiepiscopus et ecclesia existere dinoscantur, quare dicebat executionem ipsius sententie fieri non debere, cum per eam ius eiusdem ecclesie non modicum lederetur, procuratore partis alterius id negante. Lite vero coram Cardinali predicto super premissis legitime contestata, factisque quibusdam positionibus et responsionibus ad easdem, ac nobis per eundem prudenter et fideliter recitatis, nos libellum cum ipsis positionibus et responsionibus vobis sub bulla nostra transmittentes inclusum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus premissa controversia et receptis probationibus, quas partes voluerint producere coram vobis

---

[1]) Facsimile No. 66.
[2]) » No. 67.
[3]) » No. 68.
[4]) » No. 69.
[5]) » No. 70.

tam super principali quam super reprobatione testium, si quos alterutra partium legitime duxerit reprobandos, et auditis hinc inde propositis, causam si de partium voluntate processerit fine canonico terminetis, facientes quod statueritis auctoritate nostra firmiter observari: alioquin causam ipsam sufficienter instructam ad sedem apostolica(m) remittatis, prefigentes eisdem partibus terminum peremptorium, festum videlicet beati Michaelis proximo venturum, quo per se vel procuratores idoneos cum munimentis et aliis rationibus suis compareant coram nobis, iustam auctore domino sententiam recepture. Testes etc. Quod si non omnes etc. Datum Viterbii Idibus Novembris. Anno nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 274.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 139.

CIX.

1235. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că Vataciu şi *Asanĭ* aŭ năvălitŭ cu óste mare asupra imperiuluĭ latinŭ dela Constantinopolŭ, aŭ asediatŭ de noŭ cetatea Constantinopoluluĭ, şi învită pe rege, ca să mérgă cătŭ maĭ îngrabă în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ. 1235

Bele illustri Regi Ungarie[1]). Ut Israelem veteris astutia Philistei sibi subiciat, immani eum feritate persequitur: et nichilominus sua procurat sagacia, ne in omni terra eius lancea, qua resistat eidem vel gladius habeatur, quia ipsius nequitie hominem eo decipiente corruisse non sufficit; quin immo quod resurgere nequeat, omni quo potest impedimento resistit. Ipse quidem, quo procurante, olim terra sancta in manibus paganorum extitit tradita, nunc dolos machinatur et laqueos, quibus eius impedito succursu ab ipsorum manibus eripi et eorum dominio nequeat liberari. Nam sicut pro certo didicimus, Vatacius et Assanus Schismatici, nuper inter se iniquitatis inito federe, terram Carissimi in Christo filii nostri ... Imperatoris Constantinopolitani illustris cum maxima Grecorum multitudine hostiliter invadentes, et capientes Galipolim omnes habitatores ipsius crudeli gladio differentia sexus aut etatis non habita iugularunt, et deinde in forti manu Constantinopolim obsidentes eam credebantur capere, nisi a deo liberata fuisset desuper adiuvante. Nam idem Imperator attendens, quod domino quo protegente contra quinque reges Abraam victoriam habuit,

[1]) La Theiner: Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio Bele illustri Regi Ungarie, salutem etc.

et solus Ionathas de viginti Philisteorum millibus eos interficiens triumphavit, non est difficile, ut salvet in multitudine vel in paucis, centum et sexaginta militibus tantum sociatis, contra dictos Grecos cum quadraginta et octo aciebus procedentes ad bellum, certamen aggrediens adversus eos triumphum obtinuit, et ipsorum alios ensi devorandos exposuit, alios solis tribus aciebus fuge presidio liberatis carceri mancipavit: quo necdum ab huiusmodi reverso victoria, XXIIII. naves hostium dictam Constantinopolim applicantes, ut eam caperent rapinis ac incendio devastarent, Constantinopolitanorum civium manibus dominus tradidit, sed aliquos ex hominibus in eis morantibus fuga velox intercipi et propinquum receptaculum non permisit. Dicti vero Vatacius et Assanus novi robur exercitus instaurantes, spem nichilominus de triumpho concipiunt, et de novo civitate Constantinopolitana obsessa, se ad debellandum eundem Imperatorem iterato cum infinitis armatorum millibus accinxerunt: propter quod a nobis extitit cum instantia postulatum, ut ad succursum Constantinopolitani Imperii apostolice dignaremur provisionis auxilium impertiri. Nos igitur attendentes, quod ipsius conservatio Imperii specialiter pertinet ad promotionem subsidii terre sancte, de qua non nisi per partes Romanie liber reditus peregrinorum habetur, et si quod absit, dictum imperium dominio Grecorum, qui magis Latinos odiunt quam pagani, subicitur, de facili eiusdem terre dissidium sequeretur, celsitudinem regiam monendam duximus attente et hortandam, quatenus cum eo levius et citius prefato imperio per homines Ungarie subveniri valeat, quo ei viciniores existunt, ob reverentiam Iesu Christi, apostolice sedis et nostram, sicut anime tue salutem desideras, ad subveniendum prefato Imperio regium studeas auxilium et consilium impertiri; ita quod exinde superne glorie merearis particeps effici, et per tui auxilii interventum dictum valeat Imperium liberari, spe tibi proposita, quod dum in eodem Imperio terre subvenis memorate, duplicatum remunerationis divine premium reportabis. Nos enim de omnipotentis dei misericordia et ea, quam nobis in beatis apostolis Petro et Paulo concessit, auctoritate confisi, illam eis qui in eiusdem Imperii succursum accesserint, concedimus veniam peccatorum, quam habituri forent, si predicte terre sancte personaliter subvenirent. Datum Viterbii XVII. Kal. Ianuarii. Anno nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 313.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 140.— Fejér, IV. 1. pag. 30.

CX.

1235. Papa *Grigorie IX.* autorisézĕ pe *episcopulŭ Cumanilorŭ* să cerceteze şi decidă controversele ivite între episcopulŭ Transilvanieĭ şi între abatele mănăstiriĭ din Cluşŭ în privinţa dişmelorŭ şi supunereĭ canonice. 1235.

Grecorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum, et dilectis filiis ... Cenadiensi et ... de Bethleem Ultrasilvane diocesis prepositis, salutem etc. Olim Venerabili fratre nostro ... Episcopo Ultrasilvano deponente coram Venerabili fratri ... Episcopo Penestrino, tunc apostolice sedis legato, contra ... Abbatem et conventum monasterii de Clusa Ultrasilvane diocesis duplicem questionem, unam videlicet super quibusdam decimis et alteram super subiectione ipsius monasterii, obedientia et reverentia, et aliis iuribus episcopalibus, ad que ipsos sibi teneri dicebat, de quarum una scilicet super decimis ut legatus, de reliqua vero ut delegatus ab apostolica sede cognovit: ac lite coram eo super hiis legitime contestata, et receptis de mandato ipsius quibusdam testibus ab eodem Ultrasilvano in utraque causa super principali productis, demum inter ceteras duas exceptiones, prescriptionem videlicet contra petitionem decimarum, et quoddam arbitrium latum per Albertum Orodiensem et quondam Petrum Albensem ac Florentinum Scibiniensem prepositos, contra alteram, per quod pro ipso monasterio decisum negotium dicebatur, ex parte predictorum Abbatis et Conventus obiectas, idem legatus admisit. Sed antequam imponere finem negotiis potuisset cum iam esset sue legationis terminos egressurus, tibi, frater Episcopo, receptionem testium super prescriptionis exceptione premissa, et probationem per instrumenta super altera testium probatione, quo ad ipsam exceptionem arbitrii parti eorumdem Abbatis et Conventus per interlocutoriam denegata, commisit. Procuratoribus igitur partium in nostra propter hoc presentia constitutis, eodem Penestrino quibusdam ecclesie Romane negotiis occupato, dilectum filium nostrum O. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum Cardinalem dedimus auditorem: coram quo dictorum Abbatis et Conventus proposuit procurator, quod impedimentis detentus legitimis nec exceptiones probare potuit supradictas, nec sufficienter instructus in assignato sibi termino comparere. Unde ad probandas exceptiones easdem tam per testes quam per instrumenta, etiam non obstante predicta interlocutoria, de iure communi seu per beneficium restitutionis in integrum postulabat admitti; procuratore ipsius Ultrasilvani, quod id fieri non deberet, multipliciter respondente. Cum autem super premissis coram auditore prefato fuisset diutius altercatum, nos intellectis per fidelem relationem ipsius que fuere proposita coram eo, attendentes neutram questionum ipsarum remissam esse sic sufficienter instructam, quod ad diffinitivam sententiam procedere valeremus, cum quedam ex attestationibus eiusdem Ultrasilvani in utraque causa receptis calumpniam paterentur, ex eo quod quidam testium predictorum recepti ab eo, qui potestatem recipiendi non habuit, extiterunt, et quorundam dicta fuissent per iam dicti Penestrini interlecutoriam reprobata, de quibus plene scire nequi-

vimus veritatem, de utriusque partis procuratorum assensu mandamus, quatenus vocatis qui propter hoc fuerint evocandi, facientes[1]) vobis depositiones receptorum testium exhiberi, et illas quas rationabiliter approbandas videritis reprobatis reliquis approbantes, ac receptis probationibus, si quas partes de iure produxerint coram vobis, et auditis hinc inde propositis, utrumque negotium si de partium voluntate processerit, iudicio vel concordia terminetis, ac faciatis, quod statueritis etc. Alioquin eadem negotia sufficienter instructa ad nostrum remittatis examen, prefixo partibus termino peremptorio, festo videlicet beati Michaelis proxime futuro, quo cum actis, munimentis et rationibus suis compareant coram nobis iustas auctore Deo sententias auditure. Quod si non omnes, tu ea, frater Episcopo etc. Datum Viterbii XV. Kal. Ianuarii. Anno nono.

Ex Reg. orig. An. IX. ep. 316.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 141.

CXI.

1236. 1236. Papa *Grigorie IX.* invită pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să escomunice pe *Ionŭ Asanŭ* impĕratulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, dacă dênsulŭ va maĭ continua şi de aci inainte să atace pe Latinĭ.

Strigoniensi et Colocensi Archiepiscopis et eorum suffraganeis[2]). Cum nobilem virum Assanum litteris notris monuerimus diligenter, ut a societate Vattacii excommunicati omnino recedens ab infestatione desisteret Latinorum, mandamus, quatenus si dictus nobilis monitis nostris acquiescere non curaverit in hac parte, ipsum et omnes in hoc adiutores ac fautores ipsius excommunicare curetis, ac eos excommunicatos publice nuntiantes, faciatis usque ad satisfactionem condignam appellatione remota ab omnibus arctius evitari. Datum Interamni VIIII Kal. Iunii. Anno decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 84.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 144. — Fejér, IV. 1. 45.

---

[1]) La Theiner, remasŭ afară : facientes.

[2]) Ibid. Gregorius episcopus etc. Venerabilibus fratribus... Strigoniensi et Colocensi Archiepiscopis et eorum Suffraganeis, salutem etc.

CXII.

1236. Papa *Grigorie IX.* scrie *archiepiscopuluĭ din Calocea*, că Mica Bărbatulŭ şi alţĭ soţĭ aĭ sĕĭ aŭ sustrasŭ maĭ multe lucrurĭ din averile coróneĭ ungurescĭ, pe carĭ le-aŭ depusŭ in nisce mănăstirĭ, şi invită pe archiepiscopŭ să siléscă pe călugărĭ cu censură canonică, ca să restitue regeluĭ lucrurile luate. 1236.

Gregorius episcopus etc. Venerabili fratri... Archiepiscopo Colocensi salutem etc. Karissimi in Christo filii nostri... Illustris Regis Ungarie exhibita nobis petitio continebat, quod Mica Barbatus, Nicolaus filius Borch, et Nicolaus Magister [1]) proditores de lese maiestatis crimine condempnati, fraudulenter multa de bonis corone regie auferentes apud quedam loca religiosa ea deposuisse noscuntur, que locorum ipsorum rectores in suum preiudicium detinent et sibi restituere contradicunt. Quare postulavit a nobis, ut cum de bonis ipsis velit satisfacere quibusdam ecclesiis pro debito, quo eis tenebatur clare memorie A. Rex Vngarie pater eius iuxta dispositionem Venerabilis fratris nostri ... Episcopi Penestrini, dum in partibus illis legationis officio fungeretur, religiosos eosdem ad restitutionem depositorum ipsorum compellere curaremus. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, dictos religiosos, ut deposita ipsa restituant, ut tenentur, in satisfactionem huiusmodi convertenda, monitione premissa per censuram ecclesiasticam, sicut iustum fuerit, appellatione remota, compellas. Testes etc. Datum Reate II. Idus Augusti. Anno decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 200.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 147. — Fejér, IV. 1. 41.

CXIII.

1236. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele, ce le conferise tatălŭ seŭ, regele *Andreiŭ* II. colonielorŭ străine (numite ospeţĭ, *hospites*) din oraşulŭ Deşŭ alŭ Transilvanieĭ. 1236.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Lodomerie, Bulgarie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis, salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod accedentes ad nostram presenciam villicus et hospites

[1]) Facsimile No. 71. 72.

nostri de Deeswar, humili prece a nobis postularunt, vt libertatem eorum ab Andrea karissimo patre nostro, felicis recordacionis, eisdem concessam nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quamobrem proprium est Regie Maiestati condescendere precibus subditorum, vt numerus augeatur populorum, et per hoc Regia potencia latius extendatur ob hoc precibus condescendentes eorum, hanc libertatem inuiolabilem decreuimus eisdem condonare: vt a iudicio et iurisdiccione Comitum de Zounuk pro tempore constitutorum, et iobagionum Castri, penitus sint exempti, nec in eadem villa descensum habere ualeant, uel possint; sed in Castro, videlicet in loco Castrensi (conde)scendant, et commorentur. Omnia siquidem iudicia in eadem villa exorta, et causas usque metas terre eorum actas (et) habitas, vt latrocinia, furta, homicidia, truncaciones corporum, et alia iudicia, in quibus bella, amputa(ciones c)apitum et truncaciones manuum accidentaliter orirentur, ac omnia iudicia minuta, villicus ipsorum et iudic(es possint) et debeant determinabiliter iudicare, in ipsa libertate qua hospites nostri de Zoloch, et de Zathmar. Preterea in officijs nostris Comitibus Camere nostre concessis, ad usum seruicij nobis exhibendi, ijdem hospites nostri tot et (ta)ntos sales deferre, quot et quantos hospites de Deesakana deferunt, liberam habeant facultatem, ex potencia Comitum C(amere) nostre antedictorum, habita nostra auctoritate. Hoc adiecto, quod terciam partem salium nostrorum, in portu Regio iux(ta) fluuium Zomus descendencium, per eundem fluuium deferre teneantur. Nec hoc pretermittentes, quod in prima via vernali primo et principaliter in vno kurb uulgariter uocato, sales nostros deferant navibus suis cumulatis in aqua prenotata. Adicimus eciam, quod de tributo Woyuadatus Comitatus de Zounuk, ac Comitum Camere nostre prenotate, tam in terra, quam in aqua, medium tributum dare teneantur, et administrare. Ita scilicet, prout hec omnia in litteris Andree patris nostri karissimi, bone memorie, uidimus plene et plenius contineri. Vt igitur ipsa libertas eisdem hospitibus nostris data et condonata, temporis precessu non maneat in concussa, nec per quempiam possit uiolari, presentes duplici sigilli nostri munimine uoluimus confirmare. Datum per manus Smaragdi Prepositi Albensis Ecclesie dilecti et fidelis nostre Aule Vicecancellarij, anno ab Incarnacionis (sic) domini nostri Jehsu Christi millesimo ducentesimo tricesimo sexto, in Insula Erch.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XX. pag. 285. Originalulŭ în archiva orașuluĭ Deșŭ.

CXIV.

1236—1241. *Iulianŭ*, călugărulŭ predicatorŭ trimisŭ de regele Bela IV. ca să caute vechile locuinţe ale Ungurilorŭ, relatéză despre diferitele espediţiunĭ ale Tătarilorŭ, şi despre resultatulŭ misiuneĭ sale. 1236—41

(Scrisórea acésta s'a publicatŭ in dóue lecţiunĭ diferite. Noĭ le reproducemŭ aicĭ pe amêndóuĕ, spre a se puté apreţia maĭ bine din punctulŭ de vedere criticŭ, conţinutulŭ acestuĭ importantŭ documentŭ).

A) După ediţiunea Baronuluĭ *Jos. Hormayr-Hortenburg* (Goldene Chronik v. Hohenschwangau. München. 1842. Partea a dóua, pag. 67. et seq.)

Venerabili in Christo patri, Dei gracia Episcopo Perutino, Apostolice Sedis Legato, frater Julianus Fratrum Ordinis Predicatorum in Ungaria servus, reverentiam tam debitam quam devotam. Cum secundum mihi iniunctam obedientiam ire deberem ad Magnam Ungariam cum fratribus mihi adiunctis, iniunctum nobis iter perficere cupientes, cum ad ultimos fines Bruscie devenissemus, rei subscripte veritatem didicimus. Oy res miseranda et omnibus stupenda! Ungari pagani, et Bulgari, et Regna plurima a Tartaris sunt destructa. Quod autem sint Tartari, cuiusve secte, sicut petistis discrete, vobis tenore presencium enarrabo. Relatum est enim a pluribus, quod Tartari, qui prius inhabitabant terram, quam Cumani nunc inhabitant, dicuntur in veritate filii Ysmahel, inde Ysmahelite volunt nunc Tartari appellari. Terra autem, de qua prius sunt egressi, Gothia vocatur, quam Ruben Gothiani vocavit. Primum autem bellum Tartarorum taliter est inchoatum: Dux erat in terra Gothia Gurgutha nomine, qui sororem habebat virginem, parentibus defunctis sue familie presidentem, et honore virili se gerentem, ut dicitur. Expugnavit enim Ducem quendam sibi vicinum, et eundem bonis suis spoliavit. Elapsis autem quibusdam temporibus, cum iterum eundem Ducem predictum Tartarorum natio expugnare, sicut consueverat, niteretur; ille sibi precavens, comisso bello cum predicta puella convaluit in pugnando, et eam, quam prius habuit adversariam, captivavit, conversoque in fugam suo exercitu, ipsam in captivitate positam violavit, et in signum majoris vindicte defloratam turpiter decollavit. Quo audito frater puelle memorate Gurgutha supra dictus Dux, nuntio ad virum prefatum delegato, tale fertur mandatum transmisisse: «Intellexi, quod sororem meam defloratam decollasti. Noveris, te opus mihi contrarium exegisse. Si soror mea forsitan fuit tibi inquieta, dampnificans te mobilibus, ad me accedere poteras ab ea equum judicem petiturus; vel si manibus propriis volebas te vindicare, debellatam captam defloratam, poteras in uxorem accepisse. Si autem occidendi propositum habuisti, nullatenus debueras deflorare. Immo vero in duobus dampnificans, et virginali pudicitie turpitudinem intulisti, et capitali morte eam miserabiliter condempnasti. Propter quod in vindictam necis puelle prefate scias, me tecum totis viribus congressurum.» Hoc audiens Dux necis perpetrator, et videns se non posse resistere, fugit cum suis ad Soldanum de Hornach terra primo

derelicta. His itaque peractis erat Dux quidam in terra Cumanorum nomine Witoph, cuius divitie tam preclare predicabantur, quod etiam pecora sua in aureis canalibus in campis pascebantur. Quem Dux alius de flumine Buchs nomine Urech propter divitias expugnavit et devicit. Qui devictus cum duobus filiis suis, et paucis quibusdam, qui de belli periculo evaserunt, ad dictum Soldanum de Hornach transfugit. Soldanus vero iniurie, quam sibi forte quondam intulerat, reminiscens, quia vicinus fuerat, receptum in porta suspendit, et populum suum dominio suo subiugavit. Duo filii Witoph fugam protinus arripuerunt. Et quia refugium alias non habuerunt, ad prefatum Urech, qui patrem ipsorum et ipsos iam antea spoliaverat, sunt reversi. Qui ferati concitatus rabie, cum equis maiorem rapiens interfecit. Minor autem fugiens ivit ad Gurgutham Regem Tartarorum, rogans eum obnixius, ut de his, qui patrem eius et fratrem interfecerunt, vindictam exerceret, dicens, quod isti Duci, videlicet Gurguthe, honor remaneret, si sibi pro nece patris et spolio fratris retributio fieret et vindicta. Quod et factum est, ac habita victoria rogavit iterum Gurgutham Ducem juvenis prenominatus, ut de Soldano de Hornach vindictam acciperet pro miserabili patris nece, dicens, quod et populus relictus a patre, qui ibi quasi captivus tenebatur, esset sibi presidio sui exercitus in progressu. Ille de victoria iam dupplici debachatus sedulo concessit, quod juvenis suplicavit. Et egressus contra Soldanum, victoriam habuit sibi glorificam et honestam. Igitur quasi undique victoria fretus laudabili, Gurgutha supradictus Dux Tartarorum cum toto impetu belli progressum fecit contra Persas propter quasdam guerras, quas primitus habuerat ad invicem, ubi victoriam obtinuit perhonestam, et Regnum Persarum sibi penitus subiugavit. Ex his audacior effectus, et fortiorem se reputans, omnibus progressum cepit facere contra Regna, totum mundum sibi subiugare proponens. Unde ad terram Cumanorum accedens, ipsos Cumanos superavit, terram sibi subiugans eorum. Inde reversi ad Magnam Ungariam, de qua nostri Ungari originem habuerunt, et expugnaverunt eos quatuordecim annis, et in quintodecimo anno obtinuerunt eos, sicut ipsi pagani Ungari viva voce retulerunt. Illis obtentis reversi versus occidentem, spacio unius anni vel parum amplius quinque Regna paganorum maxima obtinuerunt; Faschiam, Meroviam, Regnum expugnarunt Bulgarum, quod quadraginta castra munitissima continebat tam populosa, quod de uno poterant exire quinquaginta millia armatorum; ceterum et Wedint Regnum expugnabant, cuius duo Principes erant; et unus Principum cum toto populo et familia Tartarorum dominio se subiecit, alter vero loca munitissima ad tuendum se petit cum paucis populis, si valeret.

Nunc autem, cum in finibus Ruscie, maneremus, prope rei sensimus veritatem; quod totus exercitus ad partes veniens occidentis, in quatuor partibus esset divisus. Una pars a fluvio Ethil in finibus Ruscie a plaga orientali ad Sudal applicuit. Altera vero pars versus meridiem iam fines Risennie, qui est alius Ducatus Ruthenorum, Regnum expugnabat. Tercia autem pars contra fluvium Denh prope castrum Orgenhusin, qui est alius Ducatus Ruthenorum, resistebant. Hoc tamen expectantes, sicut ipsi Rutheni, Hungari, Bulgari, qui ante fugerant, nobis viva voce ferebant, quod terra fluviis et paludibus in pro-

xima hieme congelatis, totam Rusciam toti multitudini sic facile est depredari, sicut totam terram Ruthenorum.

Sic tamen hec omnia intelligatis, quod Dux ille primus Gurgutha nomine, qui hoc bellum inchoavit, est defunctus. Nunc autem filius ejus Chayn regnat pro eodem, et residet in civitate magna Hornach, cuius Regnum obtinuit pater eius prima fronte. Residet autem tali modo: palatium habet ita magnum, quod mille equites intrant per unum hostium, et eidem inclinantes equites exeunt nichilominus insidentes. Dux autem ille prefatus paravit sibi lectum pergrandem et altum columpnis aureis, lectum inquam aureum et preciose coopertum, in quo sedet gloriosus et glorificatus preciosis circumdatus indumentis. Hostia autem ipsius palatii per totum aurea sunt, per que transeunt sui equites incolomes et immunes. Alii vero nuncii, si pedites transeunt per ostia, vel equites, et si pedibus limen hostii tangunt, ibidem gladio feriuntur; sed cum summa reverentia oportet quemlibet alienum pertransire. In tali vero pompa residens, misit exercitus per diversas terras; videlicet ultra mare, et quanta ibi fecerit, forte vos audivistis. Alium autem exercitum copiosum misit juxta mare super omnes Cumanos, qui ad partes Hungariorum transfugerunt. Tercius autem exercitus obsidet Rusciam, sicut dixi.

Verum ut de bello vobis significarem, dicitur, quod longius iaciunt, quam alie consueverint naciones. In prima congressione belli, ut dicitur, non sagittant, sed quasi pluere sagittas videntur. Gladiis et lanceis minus apti dicuntur ad bellum. Taliter autem cuneum suum ordinant, quod decem hominibus unus Tartar preest, iterum centum hominibus unus centurio. Hoc ideo tali astucia factum est, ne exploratores supervenientes possint inter eos aliquatenus latere. Et si forte contingeret numerum eorundem diminui per bellum, posset restitui sine mora, et populus collectus ex diversis, infidelitatem aliquam non possit facere. Quemlibet denarium ex linguis diversis collegerunt. Omnium Regnorum, que obtinent, Reges, et Duces, ac magnates, de quibus est spes, quod aliquando possint facere aliquam resistenciam, interficiunt sine mora. Milites autem fortes et rusticos ad prelium ante se mittunt armatos ad preliandum sine sponte. Alios vero rusticos ad preliandum minus aptos relinquunt ad colendam terram, et omnium tam ad prelium compulsorum, quam occisorum uxores, filias et cognatas dividunt ad singulos viros terre cultui relictos, cuilibet decem vel plures assignantes, et imponunt eisdem, ut de cetero Tartari nuncupentur. Milites vero, qui ad prelium compelluntur, et si bene pugnant et vincunt, parva gracia eis. Si vero in prelio moriuntur, nulla cura eis. Si autem in prelio retrocedunt, sine misericordia a Tartaris occiduntur. Pugnant ergo fortius, ut in posterum non vivant, sed ut citius moriantur. Castra munita non expugnant, sed prius devastant terram, et populum depredantur, et eiusdem terre populum congregatum compellunt ad pugnam ad expugnandum ipsum castrum. De multitudine autem ipsius exercitus vobis aliquid non scribo, nisi quod omnium Regnorum, que obtinent, milites ad pugnam aptos compellunt ante se preliari. Fertur a pluribus re certa, et Dux de Sudal mandavit per me Regi Hungariorum viva voce, quod nocte dieque consilium habent Tartari, qualiter vincant et obtineant Regnum Hungariorum Christia-

norum. Propositum enim habent, ut veniant et expugnent Romam, et ultra Romam. Misit ergo legatos ad Regem Hungariorum, qui venientes per terram Ducis de Sudal, et litteras Regi Hungariorum missas Dux ille recepit ab eis, et legatos ipsos cum sociis mihi deputatis etiam vidi. Predictas litteras a Noe Duce de Sudal mihi datas ad Regem Hungariorum deportavi. Littere autem scripte sunt litteris paganis et lingua Tartarica. Unde Rex, qui eas possint legere multos invenit, sed intelligentes non invenit. Nos autem cum transiremus per Cumaniam, paganum quendam invenimus, qui nobis eas est interpretatus. Hec sunt autem, que litere continent: «Ego Chayn nuntius Regis celestis, cui dedit potentiam super terram, subicientes mihi se exaltare, et deprimere adversantes. Miror de te Hungarorum Regule, quod cum ad te miserim tricesima vice legatos, quare ad me nullum remittis ex eisdem, sed nec nuntios tuos, nec literas mihi mittis. Scio, quod Rex es dives et potens, et multos habes sub te milites, solusque gubernas magnum Regnum. Ideoque te mihi difficulter subicis sponte tua. Melius tibi tamen esset et salubrius, si te subiceres mihi sponte. Intellexi insuper, quod Cumanos servos nostros sub tua protectione suscepisti; unde mando tibi, quod eos de cetero apud te non teneas, et me adversarium non habeas propter ipsos. Facilius enim est Cumanis evadere, quam tibi, quia illi sine domibus cum tentoriis ambulantes possunt forsitan evadere; tu autem in domibus habitans, habes castra et civitates, quomodo effugies manus meas?»

Notum sit omnibus Christi fidelibus, quod hoc scriptum Rex Hungarie delegavit Patriarche Aquilegiensi, et Patriarcha transmisit Episcopo Brixinensi, et Comiti Tyrolensi, ut et ipsi uniuersis Christi fidelibus trunsmittant, admonendo eos, ut Deum pro Ecclesia exorare studeant. Preterea scire desideramus omnes, ad quos presens scriptum pervenerit, quod lator presentium justus et veredicus sit.

B) După ediţiunea luĭ *B. Dudik* făcută pe basa manuscriptuluĭ originalŭ din Vaticanŭ şi publicată în Iter Romanum. Tom. I. Viena, 1855. pag. 327. et seq.

Viro venerabili in Christo patri Dei gratia Perusino Episcopo, Apostolice Sedis Legato, frater Julianus Fratrum Ordinis Predicatorum in Ungaria, servus Vestre Sanctitatis, reverentiam tam debitam, quam devotam. Cum secundum iniunctam mihi obedientiam ire deberem ad Magnam Ungariam cum fratribus mihi adiunctis, iniunctum nobis iter arripere cupientes, cum ad ultimos fines Brussie devenissemus, rei dedicimus veritatem, quod omnes Thartari, qui eciam Vngari pagani vocantur, et Bulgari, et Regna quam plurima, a Thartaris penitus sunt devastata. Quid autem sint Thartari? cuiusve secte

sint? prout melius potuimus directe Vobis tenore presentium enarrabimus. Relatum est mihi a quibusdam, quod Thartari inhabitabant terram prius, quam nunc Cumani inhabitant, et dicuntur in veritate filii Ysmahelis, unde et Ysmahelite volunt nunc Thartari nuncupari. Terra autem, de qua prius sunt egressi, Gotta vocatur, quam Ruben Gottam vocavit. Primum autem bellum Thartarorum sic est inchoatum: Dominus erat in terra Gotta, Gurgatam nomine, qui sororem habebat virginem, parentibus defunctis sue familie presidentem, et more virili, ut dicitur, se gerentem. Expugnabat quemdam Ducem vicinum, et eundem suis spoliabat. Elapsis autem quibusdam diebus, cum Ducem iterum predictum Thartarorum natione, sicut consueverat, expugnare niteretur; ille sibi precavens, commisso bello cum puella supradicta prevaluit in pugna, et eam, quam prius habuit adversariam, captivavit, conversoque in fugam suo exercitu, ipsam in captivitate positam violavit, et in signum maioris vindicte, defloratam iam turpiter decollavit. Quo audito frater puelle memorate Gurgatam supradictus Dux, nuntio ad prefatum virum delegato, tale fertur mandatum transmississe: «Intellexi, quod sororem meam captam et defloratam decollasti; noveris quod opus mihi contrarium exegisti. Si soror mea tibi forsitan fuit inquieta, dampnificans te in rebus mobilibus, poteras ad me accedere, equum de ea iudicium petiturus; vel, si volens te propriis manibus vindicare, debellatam captivasti et deflorasti, ducere eam poteras in uxorem. Si autem eam occidendi propositum habuisti, nullatenus debueras eam deflorare. Nunc vero in duobus damnificans, et virginali pudicitie turpitudinem intulisti, et capitali eam morte miserabiliter condempnasti. Propter quod in vindictam necis puelle nominate scias, me tecum totis viribus congressurum». Hoc audiens Dux necis perpetrator, et videns, se non posse resistere, fugit cum suis ad Soldanum de Ornach, terra propria derelicta. Hiis itaque gestis erat Dux quidam in terra Cumanorum, nomine Vithut, cuius divitie tam preclare predicantur, quod etiam pecora in campis in aureis canalibus adaquantur. Quem Dux alius Cumanorum de flumine Buc, nomine Gureg, expugnavit propter divitias, et devicit. Qui devictus cum duobus filiis et quibusdam paucis, qui de belli periculo evaserant, ad iam dictum Soldanum de Ornach transfugerunt. Soldanus vero memor iniurie, quam sibi quondam forte intulerat, quia vicinus extiterat; receptum in porta ipsum suspendit, et populum suo dominio subiugavit. Duo vero filii eius ad Euthet fugam protinus arripuerunt; et quia refugium alias non habebant, ad prefatum Euthet, qui patrem eorum et eosdem ante spoliaverat, sunt reversi. Qui ferali attritus rabie cum equis cupiens maiorem interficere (sic); minor autem cupiens fugere, venit ad Gurgatam Ducem Thartarorum iam ante nominatum, rogans eum obnixius, ut de Euthet, qui patrem spoliavit, et fratrem interfecit, vindictam exerceret, dicens, quod ista duo, videlicet quod Gurgatam honor remaneret, et sibi pro nece fratris, et patris spolio, retributio fieret et vindicta. Quod ita factum est. Hac habita victoria rogavit alterum Ducem Gurgatam iuvenis prefatus, ut de Soldano de Ornach vindictam acciperet pro miserabili nece patris; dicens, quod etiam populus relictus a patre, qui ibi quasi captivus tenebatur, esset in presidio sui exercitus in progressu. Ille iam de victoria duplici corde et animo debaccatus,

sedulo concepit, quod iuvenis postulavit, et egressus contra Soldanum, victoriam habuit sibi glorificam et honestam. Igitur quasi undique victoria fretus laudabili, Gurgatam supradictus Dux Thartarorum, cum toto impetu belli progressum fecit contra Persas, pro quibusdam guerris, quas primitus habebant ad invicem; ubi victoriam habuit perhonestam, et Regnum Persie sibi totaliter subiugavit. Ex hiis audacior effectus, et fortiorem se reputans omnibus super terram, cepit facere contra Regna, totum mundum sibi subiugare proponens. Unde primum ad terram Cumanorum accedens, ipsos Cumanos superavit, terram sibi subiugans eorumdem. Inde reversi ad Magnam Ungariam, a quibus nostri Ungari originem habuerunt, expugnaverunt eos XIV annis, et in XV° optinuerunt eos, sicut nobis ipsi pagani Ungari retulerunt viva voce. Illis optentis reversi versus occidentem spatio unius anni vel parum amplius, V-que Regna maxima paganorum optinuerunt, Sasciam (sic), Fulgariam; etiam LX^ta^ castra munitissima capiebant tam populosa, quod de uno eorum poterant exire 50 milia militum armatorum. Ceterum quoque et Wedin, et Merowiam, Poydowiam, Mordanorum Regnum expugnabat, cuius duo Principes fuerunt. Et unus Princeps cum toto populo et familia Thartarorum dominio se subicerunt. Alter vero munitissima loca ad tuendum se petiit cum paucis populis, si valeret. Nunc autem, cum nos in finibus Ruscie maneremus, prope rei scimus veritatem, quod totus exercitus Thartarorum, veniens ad partes occidentis, in IIII partes est divisus. Una pars ad fluvium Ethil in finibus Ruscie a plaga orientali ad Sudal applicuit. Altera vero pars versus meridiem iam fines Recennie, quod est alius Ducatus Rucenorum (sic), quam nunquam expugnabant. Tertia autem pars contra fluvium Den propre castrum Ovcheruch, qui est alius Ducatus Ruthenorum, residebat; hi (hoc) tamen expectantes, quod sicut et ipsi Rutheni, Ungari, et Bulgari, qui ante eos fuerant, viva voce nobis referebant: quod, terra fluviis et paludibus in proxima hieme congelatis, totam Ruziam toti multitudini sic facile est eis depredari, (sicut) totam terram Ruthenorum. Sic tamen intelligatis hec omnia, quod ille Gurgatam Dux, primitus qui bellum inchoavit, est defunctus. Nunc autem filius eius Chaym regnat pro eodem, et residet in civitate magna Ornach, cuius Regnum obtinuit pater eius prima fronte. Residet autem tali modo: Palatium habet tam magnum, quod mille equites intrant per unum hostium, et iidem (eidem?) inclinantes equites exeunt nihilominus insidentes. Dux autem prefatus paravit sibi lectum grande et altum, columnis aureis inixum. Lectum inquam aureum, et preciosissime coopertum, in quo sedet quasi gloriosus, et circumdatus gloriosissimis indumentis. Hostia autem ipsius palatii per totum aurea sunt. Per que equites sui transeunt inclinantes, et incolomes, et imunes. Alieni sui nuntii, si equites transeunt per hostia, vel pedites, si pedibus limen hostii tangunt, ibidem gladio feriuntur. Sed cum summa reverentia oportet alienum quemlibet transire. In tali ergo pompa residens, misit exercitus suos per diversas terras, videlicet ultra mare, sicut credimus, et quanta ibi fecerit, etiam vos audivistis. Alium autem exercitum copiosum misit iuxta mare super omnes Cumanos, qui ad partes Ungarie transfugerunt. Tertius autem exercitus obsidet totam Rusciam, sicut dixi. Verum ut de bello vobis significem, dicitur, quod longius iaciunt sagittis,

quam cetere consueverint nationes, et in prima congressione belli, sicut dicitur, non sagittare, sed quasi pluere sagitte videntur. Gladiis et lanceis dicuntur minus apti ad bellum. Taliter enim suum cuneum ordinant: quod X hominibus unus Tartar preest; item centum hominibus unus centurio preest. Hoc in tali astutia faciunt, ne exploratores supervenientes possint aliquatenus latere inter eos; et si forte contingeret, eorum aliquem diminui propter bellum, possit restitui sine mora; et populus collectus ex diversis, infidelitatem aliquam facere non possit, quem ex diversis linguis et nationibus collegerunt. Omnium Regnorum, que obtinent, Duces et Magnates, de quibus est spes, quod aliquando possint facere resistentiam, interficiunt sine mora. Milites autem, et rusticos fortes ad prelium, ante se mittunt armatos ad preliandum sine sponte. Alios autem rusticos ad preliandum minus aptos relinquunt ad excolendam terram, et omnium (tam) occisorum, quam ad prelium missorum, uxores et filias et cognatas dividunt ad singulos viros cultui terrae relictos, cuilibet XII vel plures assignantes, et imponunt eisdem, ut Thartari de cetero nuncupentur. Milites vero, qui ad preliandum compelluntur, si bene pugnant et vincunt, parva (eis) gratia; si vero in prelio moriuntur, nulla cura; si vero in prelio retrocedunt, sine mora a Thartaris occiduntur. Ideoque preliantes appetunt occidi potius in prelio, quam gladiis Thartarorum feriri. Pugnant ergo fortius, ut non vivant in posterum, sed ut citius moriantur. Castra munita non expugnant, sed prius terram devastant, et populum depredantur, et eiusdem terre populum simul congregant et compellunt ad pugnam, ad expugnandum ipsum suum castrum. De multitudine omnium exercitus sui vobis non rescribo aliquid, nisi etiam quod omnium Regnorum, que obtinuit, milites ad pugnam aptos ante se compellit preliari. Fertur a pluribus re certa, et Dux de Sudal mandavit per me Regi Ungarie viva voce, quod die noctuque consilium habent Thartari, qualiter veniant et obtineant Regnum Ungarie christianum. Propositum enim habere dicuntur, quod veniant et expugnent Romam, et ultra Romam. Unde legatos misit Regi Ungarie, qui venientes per terram Sudal captivati sunt a Duce Sudal, et litteras Regi missas Dux ille recepit ab eis; et legatos ipsos cum sociis mihi deputatis etiam vidi. Predictas litteras a Duce Sudal mihi datas ad Regem Ungarie deportavi. Littere autem scripte sunt litteris paganis, sed lingua Thartarica. Unde Rex eas, qui possint legere multos invenit; sed intelligentes nullos invenit. Nos autem cum transiremus per Carmaniam[1]), civitatem magnam paganam, quemdam invenimus, qui eas nobis est interpretatus. Est autem hec interpretatio:

«Ego Chaym nuntius Regis Celestis, cui dedit potentiam super terram subicientes in se exaltari, et deprimere adversantes. Miror de te, Rex Ungarie, quod cum miserim ad te iam tricesima vice legatos, quare ad me nullum remittis ex eisdem? sed nec nuntios tuos vel litteras mihi remittis. Scio, quod Rex dives es et potens, et multos sub te habes milites, solusque gubernas magnum Regnum. Ideoque difficile sponte te mihi subicis; melius tibi tamen esset et salubrius, si te subiceres sponte mihi. Intellexi insuper, quod Cumanos, servos meos, sub tua protectione detineas; unde mando tibi, ne eos de

[1]) După Dudik cuvêntulŭ acesta e maĭ greŭ de cititŭ în manuscriptŭ. — La Hormayr: Cumaniam.

cetero apud te non teneas, et me adversarium tibi non habeas propter ipsos; facilius est enim eis evadere, quam tibi; quia illi sine domibus cum tentoriis ambulantes possunt forsitan evadere, tu autem in domibus habitans, habens castra et civitates, qualiter effugies manus meas?!»

Sed hec non pretermittam. Iterum dum ego remansi in curia Romana, precesserunt me ad Magnam Ungariam quatuor fratres mei, qui pertransientes per terram Sudal, in finibus Regni eius occurrerunt quibusdam Ungaris paganis fugientibus a facie Thartarorum, qui libenter fidem Catholicam recepissent. Et dum versus Ungariam Christianam venissent, audiens Dux predictus de Sudal, indignatus, fratribus predictis revocatis inhibuit, ne legem Romanam predicarent Ungaris memoratis, et propter hoc expulit fratres predictos de terra sua; tamen absque molestia, qui nolentes redire, et viam factam facile dimittere, declinaverunt ad civitatem Recessue, si viam haberent, ut in Magnam Ungariam, vel ad Morducanos, vel ad ipsos Thartaros pertransirent. Duobus autem fratribus ibi relictis, ex ipsis, conductis interpretibus, in festo Apostolorum Petri et Pauli proximo transacto, venerunt ad Ducem Morducanorum alterum, qui eodem die egressus quo isti venerant, cum toto populo et familia, sicut superius diximus, Thartaris se subiecit. De cetero, quid de duobus fratribus illis factum sit, utrum mortui sint, vel a Duce iam dicto ad Thartaros deducti, penitus ignoratur. Duo fratres relicti, ammirantes de mora eorumdem, circa festum Michaelis proximo celebratum miserunt quemdam interpretem, de eorum vita cupientes certificari; quem etiam Morducani invadentes occiderunt. Ego autem, et socii mei, videntes terram a Thartaris occupatam, et regiones munitas conspicientes etiam nullum fructum fructificandi, reversi sumus ad Ungariam; et licet per multos exercitus et latrones transivimus, Sancte tamen Ecclesie orationibus et meritis suffragantibus, pervenimus ad fratres nostros et claustrum incolumes et immunes. Ceterum cum tale Dei flagellum adveniat et adproximet ad filios Ecclesie sponse Christi, quid fratribus his agendum, quidque faciendum sit, Vestre Sanctitatis discretio dignetur sollicite providere. Preterea, ut nihil ex his maneat pretermissum, Paternitati Vestre significo, quod cum quidam clericus Ruthenorum nobis aliqua rescriberet de historia libri Judicum, dicebat, quod Thartari sint Madyanite, qui cum Cethym (sic) pariter contra filios Israel expugnantes, devicti sunt a Gedeone, sicut in libro Judicum continetur. Unde fugientes dicti Madianite, habitaverunt iuxta fluvium quemdam nomine Thartar, unde hi Thartari sunt vocati.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XII. 549—560. — Magyar Történelmi Tár. IV. 255—260.

CXV.

1237. Papa *Grigorie IX.* autorisézã pe *cãlugãrii predicatorĭ* din *ţéra Severinuluĭ*, să pótă absolva in casurĭ maĭ puţinŭ grave pe ceĭ excomunicaţĭ, astfelŭ ca mulţimea poporuluĭ din ţéra Severinuluĭ să se intórcă cu maĭ multŭ zelŭ la credinţa catolică. 1237.

Fratribus ordinis predicatorum pro conversione terre Ceurin [1]) predicantibus [2]). Ut facile provenire valeat, quod Redemptoris gloriam et salutem respicit animarum, nos tanto procurare decet attentius, quanto in hoc largiente domino potestatis plenitudinem obtinemus. Hinc est, quod quam intime cupientes, ut multitudo gentium terre Ceurin [3]) exquisite diligentie studiis inducatur ad percipiendam notitiam catholice puritatis, et in percepta postmodum faciente domino perseveret, presentium vobis auctoritate concedimus, ut si aliqui gentis eiusdem postquam baptismi perceperint sacramentum, sive clerici vel laici ex aliquo casu sententiam excommunicationis incurrerint, ipsis absolutionis beneficium, si humiliter illud postulandum duxerint, iuxta formam ecclesie impendatis, idem circa fideles si qui forsan ibidem reperti fuerint facientes; proviso quod passis dampna et iniurias satis faciant competenter; illis duntaxat exceptis, quorum excessus adeo sunt difficiles et enormes, quod merito sint ad sedem apostolicam destinandi. Datum Viterbii XVII. Kal. Iunii. Pontificatus nostri Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 92.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 150. — Fejér, IV. 1. pag. 84.

CXVI.

1237. Papa *Grigorie IX.* autorisézã pe *cãlugãrii predicatorĭ* din *ţéra Severinuluĭ* să pótă binecuvênta veşmintele preoţescĭ şi cimitiriele, fiindŭ-că în părţile aceste nu sunt mulţĭ episcopĭ. 1237.

Eisdem [4]). Sperantes, quod multitudo gentium terre Ceurin eo facilius exhortantibus vobis ad notitiam conditoris omnium convertatur, et conversa

---

[1]) Facsimile No. 75.

[2]) La Theiner exordiu suplinitŭ: Gregorius Episcopus etc. Dilectis filiis fratribus ordinis predicatorum pro conversione terre Ceurin predicantibus, salutem etc.

[3]) Facsimile No. 76.

[4]) La Theiner ut supra, Nota 2.

stabilior in timore domini perseveret, quo vos diverse dona gratie a nobis perspexerint recepisse: devotioni vostre in eisdem partibus, in quibus episcoporum copiam non habetis, benedicendi pallas altaris es sacerdotales vestes, ac cimiteria auctoritate presentium vobis concedimus facultatem. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 93.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 151. — Fejér, IV. 1. pag. 85.

CXVII.

1237. 1237. Papa *Grigorie IX.* invită pe locuitorii din *ţéra Severinului*, ca să priméscă cu iubire pe călugării predicatorĭ, şi să asculte de invĕţăturile lorŭ.

Neophitis in Cheurin et locis adiacentibus constitutis [1]). Gaudiorum immensitate perfundimur, quod patris eterni filius natus de Virgine gloriosus, qui tenebras ceci nati luminis claritate perfudit, super vos sicut exultantes accepimus suam illustrando faciem dedit vobis devote percipere fidei catholice puritatem: que cum perducat ad celi patriam habentes in timore domini perseverantiam non caducam, universitatem vestram per virtutem creatoris omnium obsecramus, quatenus stabilium in fide vestigia firmis cordibus imitando vos illius notitiam gloriosam et cultum felicissimum habere delectet, qui candorem divinitatis sue nube nostre mortalitatis operiens crucis tormentum subiit, ut quod fuerat astutia serpentis antiqui perditum, sui virtute sanguinis gloriam perciperet angelorum. De hiis quidem cum multa loqui litteris fere nichil sit aliud quam pugillo concludere aquam maris, transire breviter eligentes, presertim cum sedens ad superne dexteram maiestatis sua pietate providerit, ut ad vos per pacis angelos sui gloria nominis perferatur, affectum affectui cumulando, vos sicut attentius possumus exhortamur, quatenus dilectos filios fratres ordinis predicatorum de Ungaria, Regis eterni precones, quorum studium est sine culpa vivere, ac sibi et universis renatis fonte baptismatis perennis vite delicias impetrare, ad vestram presentiam accedentes benigne ac hilariter admittatis, celestis doctrine pabulum, quod vobis in Christi nomine more solito duxerint proponendum, sic avidis auribus et attentis cordibus audientes, ut spiritus sanctus, qui a deo patre filioque [2]) procedit, sua dignatione pectoribus vestris influens

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Dilectis filiis Neophitis in Cheurin et locis adiacentibus constitutis, salutem etc.

[2]) Ibid. Rĕmasŭ afară: filioque.

vos dignos efficiat salvos in illius navicula conservari, qui quandoque vacans capture piscium, et tandem dispositione divina hominum piscator effectus claves Regni celestis obtinuit, per quas sicut ingressus eiusdem catholicis divina miseratione tribuitur, sic et perfidis ipsius iusto iudicio denegatur. Datum Viterbii XVI. Kal. Iunii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 91.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 151. — Fejér, IV. 1. pag. 91.

CXVIII.

1237. *Călugării predicatorĭ* din Ungaria trimitŭ dóuĕ misiunĭ in Orientŭ, ca să caute pe *protopărinții Ungurilorŭ*, pe ceĭ din Ungaria mare. Misiunea a dóua trece prin Bulgaria luĭ Asanŭ, de aci prin Constantinopolŭ, şi ajunge apoĭ in Sicia şi Alania. Unulŭ călugărĭĭ acesteĭ misiunĭ fratele Ricardŭ (Iulianŭ) află pe strămoşii Ungurilorŭ aşeḑaţĭ lângă fluviulŭ Ethyl, poporŭ, care maĭ vorbia incă limba unguréscă, dar nu avea nicĭ o noţiune despre Dumneḑeŭ. 1237.

Inventum fuit in gestis Ungarorum christianorum, quod esset alia Ungaria maior, de qua septem duces cum populis suis egressi fuerant, ut habitandi quererent sibi locum, eo quod terra ipsorum multitudinem inhabitantium sustinere non posset: qui cum multa regna pertransissent et destruxissent, tandem venerunt in terram, que nunc Ungaria dicitur, tunc vero dicebatur pascua Romanorum: quam ad inhabitandum pre terris ceteris elegerunt, subiectis sibi populis, qui tunc habitabant ibidem. Ubi tandem per sanctum Stephanum primum ipsorum [1]) regem ad fidem catholicam sunt reversi (conversi), prioribus Ungaris, a quibus isti descenderant, in infidelitate permanentibus, sicut et hodie sunt pagani. Fratres igitur predicatores, hiis in gestis Ungarorum inventis, compassi Ungaris, a quibus se descendisse noverunt, quod adhuc in errore infidelitatis manerent, miserunt quatuor de fratribus ad illos querendum, ubicumque eos possent, iuvante domino, invenire. Sciebant per scripta antiquorum, quod ad orientem essent; ubi essent, penitus ignorabant. Predicti vero fratres, qui missi fuerant, multis se exponentes laboribus, per mare, per terras eos usque post annum tercium quesiverunt: nec tamen propter multa viarum pericula poterant invenire: uno ipsorum excepto, sacerdote nomine Octo, qui tantum sub mercatoris nomine processit, qui in quodam Regno paganorum quosdam de lingua illa invenit, per quos certus efficiebatur, ad quas partes manerent: set illorum provintiam non intravit; ymmo in Ungariam est reversus

[1]) La Theiner rĕmasŭ afară: ipsorum.

pro fratribus pluribus assumendis, qui cum ipso redeuntes fidem catholicam predicarent. Set multis fractis laboribus post octavum reditus sui diem, cum omnem viam illos querendi exposuisset, migravit ad Christum. Fratres vero predicatores infidelium conversionem desiderantes, quatuor fratres ad querendam gentem predictam iterato miserunt: qui accepta fratrum suorum benedictione, habito regulari in secularem mutato, barbis et capillis ad modum paganorum nutritis, per Bulgariam Assani [1]) et per Romaniam [2]) cum ducatu et expensis domini Bele [3]) nunc Regis Ungarie usque Constantinopolim pervenerunt: ubi intrantes in mare per triginta et tres dies venerunt in terram, que vocatur Sychia [4]), in civitatem, que Matrica [5]) nuncupatur: quorum dux et populi se christianos dicunt, habentes literas et sacerdotes Grecos: Princeps centum dicitur habere uxores: omnes viri caput omnino radunt et barbas nutriunt delicate, nobilibus exceptis, qui in signum nobilitatis super auriculam sinistram paucos relinquunt capillos, cetera parte capitis tota rasa. Ubi propter societatis spem, quam expectabant, quinquaginta diebus moram fecerunt. Deus autem dedit ipsis graciam in conspectu domine, que super centum uxores regis maior erat, ita ut mirabili eos amplexaretur affectu, et in omnibus eis necessariis providebat. Inde progressi consilio et adiutorio dicte domine per desertum, ubi nec domos, nec homines invenerunt, diebus tresdecim transiverunt: ibique venerunt in terram, que Alania [6]) dicitur, ubi christiani et pagani mixtim manent: quot sunt ville, tot sunt duces, quorum nullus ad alium habet subiectionis respectum: ibi continua est guerra ducis contra ducem, ville contra villam: tempore arandi omnes unius ville homines armati simul ad campum vadunt, simul omnes metunt, et contiguo terre spatio hec exercent, et quicquid extra villas sive in lignis acquirendis, sive in aliis operis habent, vadunt omnes pariter et armati: nec postea ullo modo pauci per totam septimanam de villis suis quacumque de causa egredi absque periculo personarum, excepta sola die dominica a mane usque ad vesperam, que in tanta devotione apud illos habetur, quod tunc quilibet, quantumcumque mali fecerit, vel quocumque habeat adversarios, securus potest sive nudus, sive armatus, etiam inter illos, quorum parentes occidit, vel quibus alia mala intulit, ambulare. Illi qui christiano ibi censentur nomine, hoc observant, quod de vase illo nec bibunt, nec comedunt, in quo murem mori contingit, vel de quo canis comedit, nisi prius a suo presbitero fuerit benedictum: et qui aliter facit, a christianitate efficitur alienus: et si quis eorum quocumque casu hominem occidit, pro eo nec penitentiam nec benedictionem accipit; ymmo apud eos homicidium pro nichilo reputatur: crucem in tanta habent reverentia, quod pauperes sive indigene sive advene, qui multitudinem secum habere non possunt, si crucem qualemcumque super astam cum vexillo posuerint, et elevatam portaverint, omni tempore secure incedunt. De

---

[1]) Facsimile No. 77.
[2]) » No. 77.
[3]) » No. 77.
[4]) » No. 78.
[5]) » No. 78.
[6]) » No. 79.

loco illo fratres societatem habere non poterant procedendi, propter timorem Tartarorum [1]), qui dicebant esse vicini: propter quod duobus ex ipsis revertentibus, reliquis duobus perseverantibus in eadem terra in penuria maxima sex mensibus sunt morati, infra quos nec panem, nec potum preter aquam habebant: set unus fratrum, sacerdos, coclearia et quedam alia preparavit, pro quibus aliquando parum de milio receperunt, de quo nonnisi tenuerit, nimis poterant sustentari, unde decreverunt duos ex se vendere, quorum pretio alii ceptum iter perficerent: sed non invenerunt emptores, quia arare vel molere nesciverunt. Unde necessitate coacti duo ex eis de illis partibus versus Ungariam redierunt: alli vero remanserunt ibidem, volentes desistere ab itinere inchoato. Tandem ipsi hibita quorundam paganorum societate iter arripientes per deserti solitudinem triginta septem diebus continue iverunt: infra quos viginti duobus panibus subcinericiis usi sunt, adeo parvis, quod in quinque diebus potuissent et non ad satietatem totaliter comedisse. Unde frater, qui sanus quidem, set sine viribus fuit, cum maximo labore et dolore, libenter tamen de deserto eduxit. Infirmus autem frater plus sano quam sibi compatiens illi frequenter dicebat, quod ipsum in deserto relinqueret tamquam mortuum et truncum inutilem, ne per occupationem ipsius negligeretur opus dei; qui nequaquam consensit, set usque ad mortem ipsius secum in itinere laboravit. Pagani comites vie ipsorum, credentes ipsos habere pecuniam, fere eos occiderant perquirendo. Transito autem deserto sine omni via et semita, tricesimo septimo die venerunt in terram sarracenorum, que vocatur Vela [2]), in civitatem Bundam [3]); ubi nullo modo apud aliquem poterant hospicium obtinere, sed in campo manere oportuit, in pluvia et frigore. Diebus vero frater, qui sanus fuit, sibi et infirmo fratri helemosinam per civitatem querebat, et tam in potu quam in aliis potuit invenire, precipue a principe civitatis, qui eum christianum esse intelligens, libenter ei helemosinas porrigebat, quia tam princeps quam populus illius regionis publice dicunt, quod cito fieri debebant christiani et ecclesie Romane subesse. Inde ad aliam civitatem processerunt, ubi predictus frater infirmus, Gerardus [4]) nomine, sacerdos, in domo sarraceni, qui eos propter Deum receperat, in domino obdormivit, et est sepultus ibidem.

Postmodum frater Iulianus, qui solus remanserat, nesciens qualiter posset habere processum, factus serviens unius sarraceni sacerdotis et uxoris ipsius, qui fuit in magnam Bulgariam [5]) profecturus, quo et pariter pervenerunt. Est vero magna Bulgaria [6]) regnum magnum et potens, opulentas habens civitates; set omnes sunt pagani. In regno illo publicus est sermo, quod cito debeant fieri christiani, et Romane ecclesie sibiugari; set diem asserunt se nescire: sicut enim a suis sapientibus audiverunt. In una magna eiusdem provincie civitate, de qua dicuntur egredi quinquaginta Milia pugnatorum, frater unam Ungaricam mulierem invenit, que de terra, quam querebat, ad partes

---

[1]) Facsimile No. 80.
[2]) » No. 81.
[3]) » No. 81.
[4]) Fejér: Bernardus.
[5]) Facsimile No. 82.
[6]) » No. 83.

illas tradita fuit viro. Illa docuit fratrem vias, per quas esset iturus, asserens quod ad duas[1]) dietas ipsos posset Ungaros, quos querebat, procul dubio invenire: quod et factum est. Invenit enim eos iuxta flumen magnum Ethyl[2]): qui eo viso, et quod esset Ungarus christianus, intellecto in adventu ipsius, non modicum sunt gavisi, circumducentes eum per domos et villas, et de Rege et Regno Ungarorum christianorum fratrum ipsorum fideliter perquirentes, et quecumque volebat, tam de fide, quam de aliis eis proponere, diligentissime audiebant, quia omnino habent Ungaricum ydioma, et intelligebant eum, et ipse eos. Pagani sunt, nullam Dei habentes noticiam; set nec ydola venerantur; set sicut bestie vivunt: terras non colunt, carnes equinas, lupinas et huiusmodi comedunt; lac equinum et sanguinem bibunt. In equis et armis habundant, et strenuissimi sunt in bellis. Sciunt enim per relationes antiquorum, quod isti Ungari ab ipsis descenderant; set ubi essent ignorabant. Gens Tartarorum vicina est illis: set hiidem Tartari committentes cum eis, non poterant eos in bello devincere; ymmo in primo prelio devicti sunt per eos. Unde ipsos sibi amicos et socios elegerunt, ita quod simul iuncti quindecim regna vastaverunt omnino. In hac Ungarorum terra dictus frater invenit thartaros[3]) et nuntium ducis Tartarorum, qui sciebat Ungaricum, Ruthenicum, Cumanicum, Theotonicum, Sarracenicum et Tartaricum[4]): qui dixit, quod exercitus thartarorum, qui tunc ibidem ad quinque dietas vicinus erat, contra Alemaniam vellet ire; set alium exercitum, qui ad destructionem Persarum miserant, expectabant. Dixit etiam idem, quod ultra terram thartarorum esse gens multa nimis, omnibus hominibus altior et maior, cum capitibus adeo magnis, quod nullo modo videntur suis corporibus convenire, et quod eadem gens de terra sua exire proponit, pugnaturi cum omnibus, qui eis resistere voluerint, et vastaturi omnia regna quecumque poterunt subiugare. Frater, hiis omnibus intellectis, licet ab Ungaris invitaretur, ut maneret, donec decrevit[5]), duplici ratione, una, quia si Regna paganorum et terra Ruthinorum[6]), que sunt media inter Ungaros christianos et illos, audirent, quod illi ad fidem catholicam invitarentur, dolerent, et vias omnes forsitan de cetero obserarent, timentes, quod si illos istis contingeret christianitate coniungi, omnia regna intermedia subiugarent; alia ratione, quoniam cogitabat, quod si eum in brevi mori aut infirmari contingeret, frustratus esset labor suus, eo quod nec ipse profecisset in illis, nec fratres Ungarie, ubi esset gens eadem, scire possint. Cum igitur vellet reverti, docuerunt hiidem Ungari viam aliquam, per quam posset citius pervenire. Incepit autem frater redire tribus diebus ante festum nativitatis beati Iohannis baptiste, et paucis diebus in via quiescens, tam per aquas quam per terras, secundo die post nativitatem domini Ungarie portas intravit: et tamen per Ruciam et per Poloniam eques venit. In redeundo de predicta Ungaria transivit in fluvio Regnum Morduanorum[7]) quindecim diebus, qui sunt

[1]) La Theiner: «decas» in locŭ de «duas».
[2]) Facsimile No. 84.
[3]) » No. 85.
[4]) » No. 86. 87.
[5]) Fejér: non decreuit.
[6]) » No. 88.
[7]) » No. 89.

pagani, et adeo homines crudeles, quod pro nichilo reputatur homo ille, qui multos homines non occidit: et cum aliquis in via procedit, omnium hominum capita, quos occidit, coram ipso portantur, et quanto plura coram uno quoque portantur capita, tanto melior reputatur: de capitibus vero hominum cifos faciunt, et libentius inde bibunt. Uxorem ducere non permittitur, qui hominem non occidit. Isti a prophetis suis accipientes, quod esse debeant christiani, miserunt ad ducem Magne Laudamerie [1]), que est terra Ruthenorum [2]) illis vicina, quod eis mitteret sacerdotem, qui ipsis baptismum conferret: qui respondit, non meum hoc est facere, set pape romani: prope enim est tempus, quod omnes fidem ecclesie Romane debemus suscipere et eius obedientie subiugari.

Lib. censuum Cam. Apost. fol. 445.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 151. — Fejér, IV. 1. pag. 50. (A. 1236).

CXIX.

1237. Papa *Grigorie IX.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ la *Ionŭ Asanŭ*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, ca să tracteze cu dênsulŭ despre cestiunea imperiuluĭ latinŭ şi a cetăţiĭ Constantinopoluluĭ. 1237.

Nobili viro Assano domino Blachorum et Bulgarorum [3]). Nobilitatis tue litteras benigne recepimus et que continebantur in eis, intelleximus diligenter, devotionem tuam in domino commendantes ac prosequentes actionibus gratiarum pro eo, quod in humilitatis spiritu te deo et ecclesie Romane prona devotione substernens, magnanimitatem tuam nobis placitam satagis exhibere. Ceterum cum sicut ex litteris ipsis accepimus, personam honorabilem et circumspectam ad tractandum cum ea de statu Imperii et civitatis Constantinopolitane de latere nostro desideras destinari, ecce Venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Perusinum, virum utique approbatum, litterarum scientia preditum et morum honestate preclarum, discretum et providum ac nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, ad partes easdem commisso sibi legationis officio providimus destinandum, qui a nobis instructus tam de terre sancte et predictorum Imperii ac civitatis Constantinopolitane subsidio, quam de aliis universis te reddere certiorem, ac tecum de hiis plene delibe-

---

[1]) Facsimile No. 90.

[2]) » No. 90.

[3]) La Theiner, prologulŭ suplinitŭ: Gregorius Episcopus etc. Dilecto filio nobili viro Assano domino Blachorum et Bulgarorum salutem etc.

rare poterit et tractare. In proximo enim auctore domino eisdem terre ac Imperio tam per crucesignatos, quorum per dei gratiam est maxima multitudo, quam per alios Christi fideles in forti manu et extento brachio succurretur. Ideoque nobilitatem tuam rogandam duximus attente et monendam, mandantes, quatenus eundem Episcopum, cum ad te venerit, imo nos in ipso verius benigne recipiens et honeste pertractans, que tibi ex parte nostra duxerit exponenda, credere studeas et efficaciter adimplere. Interim autem taliter elabores prestando Carissimo in Christo filio nostro I. Constantinopolitano Imperatori Illustri auxilium, consilium et favorem, quod te catholicum principem et apostolice sedis devotum filium et fidelem operum exhibitione demonstres, ac nos sinceritatis tue zelum possimus in domino merito commendare. Datum Viterbii XII. Kal. Iunii. Anno XI.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 96.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 155.

CXX.

1237. 1237. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în părţile Romanieĭ, fiindŭ că e maĭ bine, ca imperiulŭ Constantinopolitanŭ să trécă dela Grecĭ la Latinĭ, şi învită pe rege să priméscă pe legatŭ cu tótă onórea, când va trece prin Ungaria.

... Illustri Regi Ungarie[1]). Si prevenisset dominus vota supplicum, et ante terre orientalis excidium Constantinopolitanum Imperium ad Latinos a Grecis, sicut postea transtulit, transtulisset, desolationem Ierosolimitane provincie Christianus populus forsitan non defleret. Cum igitur per huiusmodi translationem Imperii ad recuperationem illius terre via nobis melior reseretur, et istius retentio quasi restauratio sit illius, ecce venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Perusinum, virum providum et discretum ac nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, pro statu ipsius Imperii ad partes Romanie commisso sibi legationis officio providimus destinandum. Ideoque regalem excellentiam rogandam duximus attente et monendam quatenus ipsum per partes Ungarie transeuntem, cum ad te venerit, benigne recipiens et honeste pertractans, que tibi ex parte nostra exponenda duxerit, credere studeas et

[1]) La Theiner: «Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.».

taliter adimplere, quod ad gloriam nominis tui cedat, et nos sinceritatis tue zelum possimus in domino merito commendare. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 97.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 155.

CXXI.

1237. Papa *Grigorie IX.* învită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, ca să mérgă câtŭ maĭ îngrabă în ajutoriulŭ Latinilorŭ dela Constantinopolŭ şi să înduplece pe Asanŭ a se întórce în sînulŭ bisericeĭ romane. 1237.

Illustri Regi Ungarie [1]). Ad assumendum hilariter et magnifice prosequendum, quod omnium conditoris honorem et salutem continet animarum, hii potissime nostris debent induci precibus et haberi faciles, quos divina potentia constituit in populo precellentes. Sane, fili carissime, evidentibus patet indiciis, quod patris eterni filius te principem possessionis ample constituit, et regalis glorie titulo decoravit, Regni tui solium famosum efficiens universitati fidelium populorum, dum gloriosam masse particulam, de qua tu ipse produxisti originem, scilicet beatam Elisabet pie vite meritis perduxit ad patriam perpetue claritatis. Igitur cum de tanto sibi gratiarum cumulo debitor perpetuus sis effectus, habens ab ipso, de quo grata sibi possit provenire solutio, eo tibi manente iugiter obligato digne ac fiducialiter: serenitatem tuam rogandam duximus in domino Iesu Christo, te per ipsius crucem et sanguinem obsecrantes, quatenus prudenter advertens, quod ab aliquo subditorum tua gratia non possit impetrari facilius, quam quod idem in tuis habeatur obsequiis expeditus, propitiationem altissimi, qui te condidit et redemit, in hoc eo donante mereri studeas, quod ad omnia per que ipsius hereditas erui possit, de paganorum manibus invalescas grandi studio iuxta magnitudinem tue ac tuorum potentie provisurus: ut cum Romanie Imperium continuis angustiis fatigatum tanto sit oportunum terre sancte negotio, quanto per ipsum peregrinis via tribuitur et securitatis solacium procuratur, ab imminenti discrimine preripi et commodis ac honori filiorum matris ecclesie valeat conservari. Verum cum in hoc precipue facultas prosperitatem huiusmodi consequendi consistere videatur, ut nobilis vir Assanus studeat ecclesie devotione continua complacere,

---

[1]) La Theiner: «Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.»

ac quod Vatacius ad ipsius gremium auctore domino revertatur, tua serenitas quantum in ipsa fuerit, quod utrumque proveniat, et videri sollicita et efficax studeat inveniri, honore quo ipsam condecet receptura. Venerabiles fratres nostros ... Perusinum et ... I. quondam Bosnensem episcopos, viros utique scientia et honestate conspicuos, quos deo dilectos et acceptos nobis ac fratribus nostris pie vite studiis, et titulo multimode probitatis, ad partes ipsas super huiusmodi negotio destinamus, spem firmam et securam fiduciam obtinentes, quod per eorum industriam et virtutem tui favoris accedente suffragio optatum subsidium eidem negotio producatur. Nos enim, ut quod pro gloria crucifixi tam digne deposcitur, effectu facili compleatur, omnes de Regno tuo in succursum eiusdem Imperii processuros, nec non eorum familiam et bona omnia donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, sub protectione ac defensione sedis apostolice admittentes, tibi ac predictis et aliis qui iuxta facultatem et qualitatem suam illuc bellatores idoneos in expensis propris duxerint destinandos, nec non illis qui ad subventionem fidelium partium earundem de bonis propriis congrue ministrarint, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum illam indulgentiam, idemque privilegium elargimur, que transeuntibus et subvenientibus in terre sancte subsidium conceduntur. Ceterum quod per dictos Episcopos vel eorum alterum super premissis omnibus contigerit procurari, robur habere volumus firmitatis. Datum Viterbii II. Kal. Iunii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 110.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 155. — Fejér, IV. 1. 88.

CXXII.

1237. 1237. Papa *Grigorie IX.* învită pe *archiepiscopulŭ din Calocea* să îndemne pe credincioşiĭ sĕĭ, ca să mérgă în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ.

... Archiepiscopo Colocensi eiusque Suffraganeis[1]). Creditam nobis sollicitudinem super amplianda gloria catholice fidei, et roborando statu populi christiani prosequi studio efficaciori non possumus, quam quod subsidia devotorum ecclesie ad hoc oportunis temporibus assumamus. Cum itaque Venerabiles fratres nostros ... Perusinum et ... I. quondam Bosnensem Episcopos etc. ut supra usque ad partes Ungarie destinemus, sperantes, quod per eorum

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Archiepiscopo Colocensi eiusque suffraganeis, salutem etc.

industriam, virtutis vestre accedente suffragio, necessitatibus Imperii Romanie optatum subsidium producatur, universitatem vestram rogamus et obsecramus in domino Iesu Christo, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus eosdem Episcopos, imo personam nostram in ipsis admittentes hilariter et condigna honoris plenitudine prosequentes, eis in eiusdem favorem negotii omne quod potestis consilium et auxilium prebeatis sollicite, sicut retributionem perpetuam et sedis apostolice diligitis gratiam, provisuri, ut eidem Imperio pluribus angustiis, quam libeat explicari litteris, fatigato de bonis vobis a deo collatis, quod potestis, subsidium adhibentes, singuli vestrum in suis diocesibus fideles regimini vestro commissos, ad subveniendum eidem piis monitis secundum datam vobis a deo prudentiam efficaciter inducatis, pro firmo tenentes, quod tanto gratius patris eterni filio in hoc prestatis obsequium, quanto ad ipsius hereditatem de infidelium manibus eruendam memoratum Imperium fore dinoscitur oportunum. In hoc itaque virtus vestra sic se vigilem exhibeat et efficacem exponat, ut tante percepto cum rumore letitie vos in hiis iuxta nostrum desiderium profecisse, vobis et ecclesiarum vestrarum augendis commodis et procurandis honoribus obligemur. Et ne forte facultas consequendi, quod petitur, deesse vobis in aliquo videatur, fideles diocesum earundem in succursum eiusdem Imperii etc. usque conceduntur. Quid ultra? ut sepedictum negotium, quo pluribus contingit iuvari remediis, promotionis optate suscipiat incrementum, presentium vobis auctoritate concedimus, quod pauperum et debilium cruce signatorum diocesium earundem, cum quibus duximus dispensandum, vota peregrinationis in succursum eiusdem Imperii commutantes, illis qui ad vestram solempnem predicationem accesserint, viginti dies de iniuncta penitentia relaxare, ac eorum singulis illuc suscepto propter hoc crucis signaculo processuris, qui pro incendiis et iniectione manuum in clericos vel alias religiosas personas excommunicationis laqueum incurrerunt, impertiri iuxta formam ecclesie absolutionis beneficium valeatis, proviso ut passis dampna et iniurias satisfaciant competenter, illis duntaxat exceptis, quorum excessus adeo sunt difficiles et enormes, quod merito sunt ad sedem apostolicam destinandi. Ceterum etc. ut supra usque in finem. Datum Viterbii Kal. Iunii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 111.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 156.

CXXIII.

1237. 1237. Papa *Grigorie IX.* scrie *prelaţilorŭ din Bulgaria şi Blachia,* că a trimisŭ la dênşiĭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi-ĭ învită, ca să înduplece pe Ionŭ Asanŭ domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, să se întórcă iarăşĭ în sînulŭ bisericeĭ romane şi să mérgă în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ.

Archiepiscopis et Episcopis, Abbatibus, prioribus, prepositis, Decanis, Archidiaconis, Archipresbiteris et aliis ecclesiarum prelatis in Bulgaria et Blachia constitutis[1]). Ratione preminentis officii, quod licet indigni disponente omnium conditore suscepimus, nobis quatuor facienda potissime reperimus, videlicet quod conversi aliquando iuxta domini iussionem fratres nostros in divini timore et amore nominis ac reverentia sancte matris ecclesie confirmemus, et in principis apostolorum navicula constitutos ad portum salutis duce domino dirigentes alios extra ipsam tanquam in invio positos, et in diluvium perditionis perpetue, nisi resumantur ad semitam, processuros ad ovile pastoris perpetui perducamus, nec non ut locum redemptionis nostre sanctissimum redemptoris propitiante clementia per ecclesie filios liberemus de manibus paganorum. Inde fit, quod sollicite meditantes vos nobis in Christo karissimos in remotis haberi partibus, quo fit, ut spiritualis collationis alterne solacio personaliter refici nequeamus; quin imo quod plures in huiusmodi locis existunt, qui predicte gremium ecclesie contempnentes, ac turbantes corda fidelium in Romanie imperio positorum, nec non quantum in ipsis est repagulum[2]) opponentes, quod reddi libera non possit Ierusalem civitas gloriosa, digne providimus, ut ad predictas partes Venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Perusinum, virum utique scientia et honestate conspicuum, deo dilectum et acceptum nobis ac fratribus nostris pie vite studiis et evidentia multimode probitatis, concesso sibi plene legationis officio mitteremus: qui et vobis affectionem, qua vos in Christo complectimur affectuose, denuntiet, et tandem hilaris in domino rediturus, nos de vobis perfundat immensitate letitie solita patri de filiorum obedientia provenire. Rogamus itaque universitatem vestram, et obsecramus in domino Iesu Christo, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus eundem Episcopum, immo personam nostram in ipso admittentes hilariter et condigna honoris plenitudine prosequentes verba, que in ore suo posuimus, studeatis et aure devota suscipere et promptis affectibus adimplere, ei omne quod potestis consilium et auxilium in favorem credite sibi sollicitudinis, et super eo potissime tribuentes, quod que prediximus divine placita maiestati quantum in vobis est annuente Christo proveniant, et dilectus filius nobilis vir Assanus dominus Bulgarorum et Blaccorum circa ecclesiam devotionis augmenta suscipiens in defensionem Imperii memorati multiplicatis viribus invalescat, ab inferendo sibi

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, dilectis filiis Abbatibus, prioribus, prepositis, decanis, archidiaconis, archipresbiteris et aliis ecclesiarum prelatis in Bulgaria et Blachia constitutis, salutem etc.

[2]) Ibid. «repugnaculum» în locŭ de «repagulum».

BIBLIOTECA PROF. N. DOBRESCU

discrimine desistente Vattacio, utinam per vigilantie vestre studium ad sinum ecclesie superna suffragante clementia redituro. Sic enim ibidem et per consequens in partibus orientis nomen domini pro voto poterit exaltari, consequentibus vobis retributionis eterne premium, et a nobis nichilominus condigna opera gratiarum. Ceterum prefati episcopi intendentes salubribus monitis et mandatis, eidem in securo conductu in eundo et redeundo, ac aliis necessariis sicut legato sedis apostolice curetis liberaliter providere, preces nostras taliter impleturi, ut qui libenter honoramur in subditis, et vos in vestris honoremus temporibus oportunis. Datum Viterbii Kal. Iunii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 112.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 157. — Fejér, IV. 1. pag. 124.

CXXIV.

1237. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Asanŭ*, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, că a trimisŭ la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, şi-lŭ învită să primêscă pe legatŭ cu tótă onórea, şi să nu maĭ atace pe Latinĭ. 1237.

Nobili viro Assano domino Bulgarorum et Blachorum[1]). Licet officii nostri sit debitum universitatem diligere matris ecclesie filiorum, quosdam tamen ex eis eo pleniori affectione prosequimur quo ipsos eidem ecclesie velle reddi placitos intuemur. Inde sit, quod cum ex sinceritatis tue litteris ardorem devotionis et fidei, quibus apostolice sedi placere desideras, collegerimus, exultantes cordi nostro statuimus personam tuam et speciali sinceritate prosequi, et eius procurandis honoribus studium efficax oportunis temporibus impertiri, fiduciam obtinentes, quod et tu auctore deo ad illa studebis haberi sollicitus, per que ab eadem ecclesia reputeris assidue gratiosus. Verum quia super hiis expedit utrinque laudabile dare principium et processum adicere fructuosum, ecce sicut per memoratas litteras postulasti, legatum sedis apostolice ad tuam presentiam providimus destinandum, videlicet venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Perusinum, virum utique scientia et honestate conspicuum, nobis et fratribus nostris acceptum evidentia multimode probitatis. Rogamus itaque nobilitatem tuam et affectione qua possumus exhortamur, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus eundem Episcopum, vel nostram potius in

[1]) Le Theiner: Gregorius Episcopus etc. Dilecto filio nobili viro Assano domino Bulgarorum et Blachorum, sal. etc.

ipso personam quo decet honore recipiens et pertractans, ac eidem super hiis, que tibi ex parte nostra retulerit, fidem adhibens pleniorem, tuam ad hoc inducas sollicite voluntatem, ut in sedis apostolice devotione continua sedulus perseverans, et alios quos poteris ad idem inducens studio diligenti, Romanie Imperium a molestiis et pressuris, quas patitur, quantum in te fuerit, ad Redemptoris gloriam reddas feliciter expeditum, sciturus, quod cum eidem plenum et efficax prestare subsidium non sit aliud, quam parare semitam, ut Redemptoris eiusdem suffragante potentia eruatur de manibus paganorum, ipsum tibi debitorem perempnis vite constituis, et sedem apostolicam semper habere benivolam promereris: que ut pro ipsius defensione imperii facile provenire valeat, quod optatur, illa studia procurande subventionis assumpsit, quod illuc, sicut de propitiatione divina confidimus, grandis procedet numerus bellatorum, una tecum desiderati triumphi gloriam obtenturus. Interim autem tuum et tuorum animos prelata ceteris constantie virtute stabiliens, fideles eiusdem Imperii opportune protectionis impendio sic studeas consolari, quod a conspectu partis adverse non decidant, sed ad repressionem illius firmis cordibus invalescant: sicque fiat, quod pro virtutis tante meritis nobis tibi manentibus obligatis, proveniat superne maiestatis auxilio, ut et temporali prosperitate proficias, et tandem in beatorum collegio conquiescas. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 113.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 157.

CXXV.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Bela IV.* regele Ungarieĭ, că a însărcinatŭ pe archiepiscopiĭ din Strigonŭ şi din Calocea să predice espediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ, Domnulŭ Românilorŭ şi alŭ Bulgarilorŭ, care s'a abătutŭ dela unitatea bisericeĭ, şi învită pe regele Ungarieĭ să se ridice şi dênsulŭ în contra luĭ Asanŭ, şi să se risipéscă acéstă naţiune perversă.

...Illustri Regi Ungarie[1]). Supremus opifex, qui fingit corda hominum singillatim, et qui non ex preiacenti materia, sed de nichilo creavit omnia solo verbo, vas sibi in gloriam et honorem, prout tenemus, experimento probabili te formavit, ut per te fides catholica propagetur, et conservetur libertas eccle-

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.

siastica, et defendatur religio christiana. Tu etiam, fili charissime, ab eo qui solus habet in regno hominum potestatem, non solum dignitatis regie gloriam recognoscens, sed etiam quicquid habes, immo quicquid es, ei totum attribuens, qui te fecit, illo menti tue timorem sui nominis et amorem misericorditer inspirante, te sibi substernere tota devotione teneris, et eius beneplacitis prompta fide te offerens et exponens, totis ei debes affectibus complacere. Primatum quoque Romane ecclesie reverenter advertens, quam non terrena fundavit sententia, sed illud verbum quo constructum est coelum et terra, per quod denique omnia elementa sunt condita, Iesus Christus, quam ideo supra se petram erexit ad beatissimum apostolorum principem inquiens: Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, ut eterni templi structura mirabili munere devine gratie in petre soliditate consisteret, et illam nec humana temeritas posset appetere nec contra illam porte inferi prevalerent: hanc itaque petre sacratissimam firmitatem deo edificante constructam presuntione nititur nimis impia violare, quisquis potestatem eius temptat infringere vel ab eius recedere unitate, quia cum unigenitus dei filius eterne vite clavigero ob fervorem constantissime fidei ligandi, et solvendi contulerit potestatem, ipso sibi dicente: Quodcumque ligaveris etc. usque et in celis; et propter meritum ferventissime caritatis pascendas sibi commisserit oves suas dicendo: Simon Iohannis diligis me plus hiis, pasce oves meas; qui eum non receperint in pastorem, ab ipsius censentur ovibus alieni. Tales namque sunt heretici et scismatici, qui a tanto pastore pasci renuunt, et eius vicario non intendunt, perfidiores Iudeis, et crudeliores paganis. Nam Iudei semel dominum crucis patibulo affixerunt, heretici vero in membris suis iugiter crucifigunt eundem, opprobriis ipsum et contumeliis lacerantes; et cum illi credant licet sub cecitate peccati, deum patrem omnia visibilia et invisibilia condidisse, isti a principe tenebrarum visibilia credunt esse condita et creata. Pagani quoque furebant in puniendis Christianorum corporibus et mactandis. Isti fidelium animas latenter Christo subripiunt et furantur, utrumque hominem perimentes. Schismatici autem tunicam inconsutilem, Iesu Christi, que divisis aliis vestibus uni cessit in sortem, ut ipsius ecclesia figurata per tunicam, quam sicut indumentum induit, una esset, scindere moliuntur. De quorum numero perfidus est Assanus, qui ab ecclesie unitate recedens, et de Petri ovibus esse recusans, eius pasci doctrine verbo, operationis exemplo, et sacre communionis pabulo contradicit, receptat in terra sua hereticos et defensat, quibus tota terra ipsa infecta dicitur et repleta. Cum igitur dignum sit, ut sanguis eorum veniat super eos iniquitate sua velut Amorrhei populi consumanda, Venerabilibus fratribus nostris ... Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis, ... Episcopo Perusino apostolice sedis legato, et universis episcopis per Ungariam constitutis nostris damus litteris in mandatis, ut contra dictum Assanum et terram suam predicent verbum crucis, illam crucesignatis illuc in personis vel rebus laborantibus indulgentiam concedentes, que conceditur transeuntibus in subsidium terre sancte. Quia verro inter cetera pietatis opera, per que serenitas regia placere valeat Regi Regum, istud precipuum reputatur, si zelo divine legis accensus accingaris in eos, et in illos exarserit ira tua, qui antichristi precursores effecti, vel potius antichristi fidem nostram immaniter

persequuntur: excellentiam tuam affectuose rogamus et a te, Christianissime Principum, instanter exposcimus, obsecrantes per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, et per aspersionem sanguinis crucifixi, ut exurgas in adiutorium Christi tui; exurgas ad contritionem nationis prave atque perverse, que multis insultat opprobriis nomini christiano; accendat te zelus fidei orthodoxe, et sic contra eos in forti manu et extento brachio te accingas, ut huiusmodi pestilentibus ante faciem tuam velut nubibus aquilone fugatis, illuc sanctificatos domini divino comitatus auxilio introducas. Nos enim de omnipotentis dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tibi et universis vere penitentibus et confessis, qui tecum laborem istum în propriis personis subierint et expensis, plenam peccaminum veniam indulgemus, ac terram eandem exponimus, prout statutum est in generali concilio, tibi et aliis catholicis[1]) occupandam. Datum Laterani VI. Kal. Februarii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 373.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 159. — Fejér, IV. 1. pag. 101.

CXXVI.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* scrie luĭ *Balduinŭ II.* că a proclamatŭ expediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ şi a învitatŭ pe regele Ungarieĭ, ca să ocupe ţéra sa; de aceea, dênsulŭ să nu facă nicĭ o dificultate regeluĭ Ungarieĭ în privinţa acésta, ca nu cumva ajutoriulŭ, de care are lipsă, să-ĭ vină atuncĭ prea târdiŭ.

Nobili viro Balduino, nato et heredi clare memorie P. Imperatoris Constantinopolitani[2]). Miserabilem statum Imperii Constantinopolitani extremo discrimini subiacentis debita meditatione pensantes, cum fratribus nostris super hoc deliberatione habita diligenti, cum subveniendi eidem Imperio vix alia via sufficiens superesset, contra Assanum et terram suam predicari mandavimus verbum crucis. Carissimo quoque in Christo filio nostro ... Illustri Regi Ungarie direximus scripta nostra, obsecrantes ipsum per patrem et filium et spiritum sanctum et per sanguinem Iesu Christi, ut huiusmodi negotium assumat ex animo, et contra ipsum Assanum ac terram eius in forti manu et brachio extento, prout decet regalem magnificentiam, se accingat, illam indulgentiam

---

[1]) La Theiner remase afară cuvintele: tibi et aliis catholicis.

[2]) Ibid. Gregorius Episcopus etc. Dilecto filio Nobili viro Balduino, nato et heredi clare memorie P. Imperatoris Constantinopolitani, salutem etc.

habiturus, quam habent transeuntes in subsidium terre sancte: et ut melius et efficacius induci possit ad tantum negotium assumendum, terram dicti Assani, que tota heretica pravitate infecta dicitur et repleta, predicto Regi et aliis catholicis exposuimus occupandam. Quia vero dubitatur a multis, an idem Rex per ea, que promisimus, nisi consensus tuus accesserit, se velit exponere tot periculis et expensis, Nobilitatem tuam monemus et hortamur attente, ac suademus in animi puritate, quatenus prudenter attendens, quod nisi eidem Imperio celeriter succurratur, interveniente mora vix ei valeat subveniri, et melius est ante tempus occurrere quam remedium post causam querere vulneratam: ne succursum ipsius Imperii per te, quod absit, impediri contingat, si quid iuris ad te in terra ipsius Assani pertinet, in manu Romane ecclesie, omni dilatione ac excusatione cessantibus, ponere non postponas, ut provideamus exinde prout consideratis negotii circumstantiis utilitati et necessitati eiusdem Imperii viderimus expedire; nobis super hoc tuas patentes litteras per latorem presentium omni mora postposita transmittendo, ut supra.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 374.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 160.

CXXVII.

1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe *legatulŭ apostolicŭ din Ungaria,* să îndemne cu tóte mijlócele pe regele Bela IV. ca să mérgă în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi eventualŭ să-ĭ promită, că ce va ocupa, póte să reţină pentru sine. 1238.

... Episcopo Perusino[1]). Devotionis tue litteras benigne recepimus, et ipsarum tenorem intelleximus diligenter. Ceterum super hiis, que continebantur in eisdem litteris, cum fratribus nostris deliberatione habita diligenti, de ipsorum consilio Karissimo in Christo filio nostro ... Illustri Regi Ungarie dirigimus scripta nostra, obsecrantes ipsum per patrem et filium et spiritum sanctum, ac per sanguinem Iesu Christi, ut exurgat in adiutorium Christi sui, exurgat ad contritionem nationis prave atque perverse, que multis insultat opprobriis nomini christiano; contra perfidum Assanum et terram suam in forti manu et extento brachio, prout decet regalem excellentiam, se accingens. Nos enim illam ei et universis vere penitentibus et confessis, qui laborem huiusmodi in

[1]) La Theiner, prologulŭ suplinitŭ: Gregorius Episcopus etc. Venerabili fratri .. Episcopo Perusino salutem etc.

propriis personis subierint et expensis, indulgentiam elargimur, que conceditur transeuntibus in subsidium terre sancte, ac terram ipsius Assani exponimus predicto Regi et aliis catholicis occupandam, prout statutum est in concilio generali. Tu vero tanquam vir prudens et providus apud eundem Regem, ut ex animo assumat negotium quasi proprium prosequens interesse, secundum datam tibi a deo gratiam modis omnibus, quibus potes, efficaciter elaborans, illud Regi prefato imponas in suorum veniam peccatorum. Quodsi predictus Rex difficultatem in hoc aliquam adhiberet, si alias ad hoc induci non possit, secure promittas ei ex parte nostra, quod nos sic procurabimus domino faciente, quod omnino in hac parte suis desideriis satisfiet, et quod intendit licite poterit occupare ac sana conscientia retinere. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 375.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 161.

CXXVIII.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe toţĭ *prelaţiĭ din Ungaria* să publice expediţiune cruciată în contra luĭ Asanŭ.

Universis Episcopis per Ungariam constitutis[1]). Sacratissimam Petri sedem, quam non terrena fundavit sententia, sed illud verbum quo constructum est celum et terra etc. ut supra CXXV. littera usque consumanda, mandamus, quatenus singuli vestrum predicent per suas dioceses verbum crucis: illam indulgentiam universis crucesignatis, qui laborem istum subierint et expensis, nostra concedentes auctoritate, que conceditur transeuntibus in subsidium terre sancte, ac exponentes terram eandem prout statutum est in generali concilio catholicis occupandam. Datum ut supra.

Ex Reg. orig An. XI. ep. 376.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 161.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus Universis Episcopis per Ungariam constitutis, salutem etc.

CXXIX.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că dacă nu se va trimite cătŭ maĭ îngrabă ajutoriŭ imperiuluĭ latinŭ, atuncĭ se va perde şi ce a maĭ rĕmasŭ, şi invită pe rege ca să concédă cruciaţilorŭ liberă trecere prin ţéra sa. 1238.

... Illustri Regi Ungarie[1]). Inter occupationes varias et diversas, et utinam non adversas quas preter solitum, immo plus solito pro malitia temporis sustinemus, illa nos angit amplius et conturbat, que ad succursum Imperii Romanie multipliciter lacerati nos excitat et impellit. Nam licet ad retinendum ipsum Imperium sit per tempora multipliciter laboratum, ad illum tamen necessitatis articulum peccatis exigentibus iam devenit, contra Latinos invalescentibus inimicis, ut nisi ei quantocius succurratur, omnis spes perit omnino non solum de recuperatione partis amisse, verum etiam de defensione retente, immo Latinis ibidem manentibus irreparabile personarum et rerum imminet detrimentum, et universis catholicis confusio et opprobrium sempiternum. Cum igitur attendentes, quod non minor est virtus quam querere parata tueri, et quod per conservationem ipsius Imperii ad recuperationem terre sancte aperiri ianua videbatur, huiusque retentio restauratio est illius, ad succursum eius presertim propter hereticos profligandos, quibus pene tota Grecia est corrupta, Christi fideles providerimus excitandos, multique nobiles et potentes, assumpto vivifice crucis signo, ad succursum eiusdem Imperii, se accinxerint magnanimiter et potenter: regiam excellentiam rogamus, monemus et hortamur attente, ac pro dono petimus speciali, quatenus attendens prout convenit diligenter, quod dum in hoc nobis gratificari videris, proprium prosequeris interesse, cum id ad honorem et profectum tuum provenire credamus, si huiusmodi crucesignatos per terram tuam transire contigerit, eis pro divina reverentia et apostolice sedis ac nostra tam in securo conductu facias provideri, quam alias iuxta magnanimitatem tuam impendas consilium, auxilium et favorem, ut per hec et alia bona que domino feceris inspirante, omnia tibi cooperentur in bonum, nosque non immerito in tuis laudibus delectemur. Datum Laterani IIII Idus Martii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 448.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 162.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Carrissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc

CXXX.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* autorisézĕ pe *Episcopulŭ Cumanilorŭ* să sfinţéscă pe călugărulŭ Ponsa ca episcopŭ alŭ Bosnieĭ, şi care va avea să administreze totŭ-o-dată şi ţéra Cholim, până când biserica romană va dispune în privinţa acésta, cum va fi maĭ bine.

Episcopo Cumanorum [1]). Inspirationis divine gratia faciente, cuius virtute producitur, quod fidei orthodoxe gloria per mundi climata dilatatur, Carissimus in Christo filius noster Colomannus Rex [2]) et Dux Sclavorum illustris, sicut eiusdem insinuatione percepimus, terram Bosne [3]), deletis tamen pravitatis heretice maculis, non absque multis laboribus deduxit ad lucem catholice puritatis. Verum cum summe sit necessarium, ut plantata ibi de novo christiana religio sub idonei pastoris regimine in divini timore ac amore nominis suscipiat incrementum, et dilectus filius frater Ponsa de ordine predicatorum, qui virtutes diligere ac in spiritualibus et temporalibus circumspectionis gratiam dicitur obtinere, ad hoc potissime competere proponatur, mandamus, quatenus ipsum dicte terre, si aliquod canonicum non obsistat, provideas auctoritate nostra in episcopum et pastorem, administrationem in spiritualibus et temporalibus sibi committens, et faciens eidem a clero et populo debitam obedientiam et reverentiam exhiberi, contradictores etc. Si vero idem frater in hac tibi parte parere neglexerit, eum ad id monens, precipiendo spirituali districtione compellas, procurans sibi, postquam huiusmodi curam receperit, beneficium consecrationis impendi, recepto ab eo postmodum pro nobis et ecclessie Romane fidelitatis solite iuramento iuxta formam, quam tibi sub bulla nostra mittimus interclusam: formam autem iuramenti, quod ipse prestabit, de verbo ad verbum nobis per eius patentes litteras suo sigillo signatas per proprium nuntium quantocius destinare procures. Preterea sibi, quem soli apostolice sedi usque ad beneplacitum nostrum volumus haberi subiectum, iniungas, ut de terra Cholim [4]), per eiusdem Regis ministerium a pravitate consimili nutu divine potentie depurata, diligentem curam in spiritualibus habeat, quousque de illa per Romanam ecclesiam, quod oportunum fuerit, disponatur. Ceterum quod ipse, postquam loco prefuerit, necnon instituendi per te Prepositus et Capitulum future cathedralis ecclesie, ac terre clerus in decimis et primitiis vel aliis percipere debeant, deliberatione sufficienti preambula statuas, prout secundum deum videris expedire. Si vero memorata provisio de predicto fratre provenire non poterit, deum habendo pre oculis providere de alio studeas, qui tanto competat oneri et honori, mandatum nostrum taliter impleturus, ut sis exinde et in presenti laudabilis et in futuro

---

[1]) Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Cumanorum salutem etc.
[2]) Facsimile No. 91.
[3]) » No. 92.
[4]) Fejér observă: alias Cholimi, seu Culini Bani. — Facsimile No. 93.

retributionis eterne premia consequaris. Datum Laterani VI. Kal. Maii. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 53.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 162. — Fejér, IV. 1. 124.

CXXXI.

1238. Papa *Grigorie IX.* concede regeluĭ *Bela IV.* că în resbelulŭ ce-lŭ va purta în contra luĭ Asanŭ să ducă înaintea sa semnulŭ crucĭĭ, orĭ pe unde va merge şi se va întórce. 1238.

Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio nostro ... Illustri Regi Ungarie salutem etc. In celorum Rege fiduciam tuam ponens, illo misericorditer inspirante, velut fortis athleta Christi proponis, in splendore fulgoris armorum domini currere accinctus, ad eius prelium preliandum, qui coronam legitime certantibus repromittit. Quapropter prudenter attendens, quod in cruce domini nostri Iesu Christi te oporteat gloriari, pie desideras salutare crucis eius vexillum de licentia nostra in huiusmodi prosecutione negotii sublimitati tue premittere, ut eius armatura munitus possis triumphum de hostibus divino comitatus auxilio reportare. Nos igitur attendentes, quod nequaquam tibi sint armature celestis insignia deneganda, qui contra Christi blasphemos, hereticos videlicet et scismaticos, laborare proponis certamine incessante, serenitati tue presentium auctoritate concedimus, ut postquam te accincxeris ad premissum negotium prosequendum, salutifere crucis signum tam in eundo, quam morando et redeundo ante te ac huiusmodi exercitum domini facias baiulari. Datum Anagnie VI. Idus Augusti. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 216.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 164. — Fejér, IV. 1. pag. 120.

CXXXII.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria, că după ce regele *Bela IV.* va intra cu armata sa în *ţéra luĭ Asanŭ*, dênşiĭ să facă procesiune solemnă în fie-care sĕptămână, şi să róge pe Dumneḑeŭ, ca să dée ajutoriŭ regeluĭ şi oştiriĭ sale.

... Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus et universis ecclesiarum prelatis ac sacerdotibus, tam religiosis quam secularibus per Ungariam constitutis [1]). Et sibi Karissimus in Christo filius noster ... Ungarie Rex illustris meritum incomparabile comparat apud deum, et nobis spiritualium prestat materiam gaudiorum, quia universa, que obtinet super terram, ab illo humiliter recognoscens, a quo sublimatus est regia dignitate, ac ei tota se devotione substernens, qui exaltat humiles in salutem, ad obsequendum sibi contra impios hereticos et scismaticos terre Assani, ipsumque Assanum scismaticum nuper ad commonitionem nostram non solum sua devotus exposuit, sed etiam semetipsum, propter quod excellentie sue zelum dignis in domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarum. Ceterum quia indignum esset, ut dum idem Rex militat Regi Regum etc. ut infra in CXXXIII. littera usque promulgamus, quam per vos volumus et mandamus extunc solempniter publicari. Et quia in tanto negotio arduo utique et implicito tam nos quam ipse indigemus meritis et orationibus adiuvari, universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente, ac per apostolica vobis scripta mandamus, obsecrantes per viscera misericordie dei nostri, in qua visitavit nos oriens ex alto, quatenus eidem Regi in huiusmodi certamine laboranti caritatis vestre suffragium impendatis, et postquam idem Rex cum exercitu suo Assani terram intraverit, facientes processionem sollempnem qualibet sexta feria singulis septimanis, devotione sedula illum, qui ventis et mari imperat, suppliciter exoretis, ut per suam misericordiam infinitam super eundem Regem et suos illuminans vultum suum, ipsorum progressum dignetur misericorditer prosperare, ac singuli sacerdotes semel qualibet septimana pro felici statu exercitus munda conscientia et puris manibus offerant sacrificium domino deo nostro, et commissos sibi populos ad supplicandum deo pro ipso exercitu crebris exhortationibus moneant efficaciter et inducant. Et ut fideles Christi fortius animentur ad prelium domini preliandum, universis Archiepiscopis et Episcopis, qui interernnt exercitui supradicto, concedimus, ut in solempnibus predicationibus suis moderatam aliquot dierum indulgentiam auctoritate nostra vere penitentibus et confessis, prout expedire viderit, largiantur. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 217.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 164. — Fejér, IV. 1. pag. 121.

---

[1]) La Theiner prologulŭ suplinitŭ: Gregorius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis Abbatibus, Prioribus et universis ecclesiarum Prelatis ac sacerdotibus, tam religiosis quam secularibus per Ungariam constitutis, salutem etc.

CXXXIII.

1238. Papa *Grigorie IX.* felicită pe regele *Bela IV.* fiindŭ-că e dispusŭ să mérgă în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi-ĭ concede să iée cu sine unŭ prelatŭ din Ungaria, ca să institue episcopĭ în ţéra luĭ Asanŭ, şi să incorporeze ţéra Severinuluĭ la vre unŭ episcopatŭ óre-care. 1238.

... Illustri Regi Ungarie[1]). Litteras quas nobis celsitudo regia destinavit, gratanter recepimus, et que continebantur in eis, tam diligenter intelleximus, quam libenter dignas agentes gratias domino deo nostro, in gratia dei, que data est tibi in Christo Iesu, quod illo salubriter inspirante, qui habens corda Regum in manu sua, ea ubi voluerit, inclinabit, clare memorie progenitorum tuorum exempla secutus, quanto eis potentia est et dignitate sublimior, tanto te illi humiliori devotione substernens, qui exaltat humiles in salutem, ipsum reverentius veneraris, et sponsam eius ecclesiam venerabilius revereris, prout affectu exhibes et effectu: fortitudine namque spiritus roboratus ad assumendum negotium contra gentem apostatricem, populum blasphemantem, hereticos videlicet et scismaticos terre Assani, ipsumque Assanum dei et ecclesie inimicum, illudque cum auxilio dei et ecclesie personaliter prosequendum te prompta magnanimitate et magnanimi promptitudine voluntarius obtulisti, ut sic dei et ecclesie obsequiis totaliter te ascribas, propter quod licet adhuc in minori constituti officio, ac demum ad apicem summi potificatus assumpti, personam tuam speciali prerogativa dilectionis et gratie amplectentes, ad profectum tuum et ad exaltationem corone regie intenderimus diligenter: nunc tamen quodammodo reputantes nos ad id tuis meritis debitores tanto non solum in hiis, que in eisdem litteris expressisti, quantum cum deo possumus, favorabiliter exaudire te volumus, sed etiam ad omnia, que tuum respiciunt comodum et honorem, propensius aspiramus, quanto libentius divinis et nostris beneplacitis obsecundas. Sed et illam de te fiduciam gerimus, et sic puritatis tue zelum discretionis spiritu te credimus moderari, quod nichil tibi concedi a nobis velis, per quod Romana ecclesia mater tua notam alicuius detractionis incurrat, vel trahi possit ab aliis in exemplum. Cum enim inductus forsan consilio aliquorum a nobis petieris, tibi legationis officium in terra Assani supradicti committi et concedi, etiam potestatem limitandi dioceses, instituendi episcopos et distinguendi parrochias, necnon et terram, que Zemram nominatur, in qua dudum desolata excrevit populi multitudo, qui nondum suffuerunt cuiquam episcopo, alicui episcopatui applicandi: quia serenitati regie in visceribus Iesu Christi, ac per hoc negare tibi aliquatenus non valemus, quod secundum deum cuiquam essemus principum cencessuri, etsi non id quod ad litteram petitur, idem tamen tibi de fratrum nostrorum consilio concedimus in effectu, ut videlicet possis assumere quemcumque malueris de Archiepiscopis vel Episcopis Regni tui qui nostra fretus auctoritate premissa de tuo consilio exequatur, cui venerabilis frater noster ... Episcopus Perusinus,

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio nostro ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.

apostolice sedis legatus, de speciali mandato nostro, quod ei dirigimus, eadem exequendi tribuet potestatem. Et quia personam, quam intendis assumere, ignoramus, illam nobis regia mansuetudo significet, ut ei super hoc nostras litteras destinemus. Ad hoc ut ad assumpti expeditionem negotii ex aliquorum subsidiis, licet non indigeas, per dei gratiam fortius animetis, universis crucesignatis eiusdem Regni commutandi vota sua per manus dilecti filii nostri ... Prioris provincialis fratrum predicatorum et ... Ministri fratrum minorum provincie Strigoniensis, quibus super hoc scripta nostra dirigimus, liberam concedimus facultatem. Ipsis quoque Priori et Ministro per litteras nostras iniungimus, ut per se ac fratres suos contra predictos hereticos et scismaticos predicent verbum crucis, illam eis, qui contra eosdem signum crucis assumpserint, indulgentiam concedentes, quam habent laborantes in subsidium terre sancte, tibique concedant aliquos ex fratribus, quos in huiusmodi obsequio Iesu Christi provideris eligendos. Ceterum quia indignum esset, ut dum militas Regi regum, aliquod Regni tui dispendium patiaris, in omnes, qui, postquam te accinxeris ad prefatum negotium exequendum, quamdiu in prosecutione ipsius fueris, Regnum ipsum invaserint vel contra te diabolo conspiraverint instigante, excommunicationis sententiam promulgamus, quam per Archiepiscopos et Episcopos Ungarie ac fratres predicatores et minores per totam Ungariam, ac Regna et loca vicina mandamus extunc solempniter publicari. Ut igitur inoffenso pede curratur ad prelium domini preliandum, nulloque possit assumptum negotium adverso obice prepediri, universos dicti Regni, qui ad collaborandum tecum in eodem negotio assumpserint signum crucis, ac alios ab universis excommunicationum sententiis latis a venerabili fratre nostro ... Episcopo Penestrino, apostolice sedis legato, per Priorem ac Ministrum predictos iuxta formam ecclesie mandamus absolvi. Datum Anagnie V. Idus Augusti. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 211.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 165. — Fejér, IV. 1. pag. 113.

CXXXIV.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie *legatuluĭ apostolicŭ din Ungaria*, să însărcineze pe prelatulŭ, care se va duce cu regele Bela în ţéra luĭ Asanŭ, ca să pótă limita diecesele, şi să institue episcopĭ în părţile acele. 1238.

Episcopo Perusino apostolice sedis legato [1]). Cum Karissimus in Christo filius noster ... Ungarie Rex illustris, inductus forsan consilio aliquorum, a nobis petierit sibi legationis officium in terra Assani commiti etc. ut supra usque exequatur. Ideoque mandamus, quatenus illi Archiepiscopo vel Episcopo, quem idem Rex duxerit assumendum, exequendi premissa tribuas auctoritate nostra liberam facultatem. Et quia personam, quam intendit assumere, ignoramus, inducas eundem Regem, quod illam nobis significet, ut ei super hoc nostras litteras destinemus. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 212.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 166.

CXXXV.

1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că nu are intenţiune să concédă altuia, ca să ocupe *regatulŭ Bulgarieĭ* în prejudiciulŭ drepturilorŭ sale. 1238.

... Illustri Regi Ungarie [2]). Cum sicut nobis tuis litteris intimasti, ad commonitionem nostram divinitus inspiratus in tui obsequium creatoris, non solum bona, sed etiam personam tuam devotus exponas, propter quod celsitudinem regiam dignis in domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarum, tuis devotis petitionibus favorabiliter annuentes, Bulgarie Regnum alicui concedere non intendimus in tuum preiudicium occupandum, qui ad profectum et exaltationem tuam, quantum cum deo possumus, modis omnibus aspiramus. Datum Anagnie V. Idus Augusti. Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 214.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 166.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Perusino, apostolice sedis Legato, salutem etc.

[2]) Ibid. Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.

CXXXVI.

1238 1238. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* din Ungaria, că primesce sub protecţiunea scaunuluĭ apostolicŭ regatulŭ sĕŭ, îndată ce va pleca asupra ţĕreĭ luĭ Asanŭ, şi anume până în momentulŭ, când va primi scire sigură despre întórcerea orĭ despre mórtea sa.

Eidem [1]). Cum de superni dispositione consilii ad commonitionem nostram fortitudine spiritus roboratus, contra gentem apostatricem, populum blasphemantem, hereticos videlicet et scismaticos terre Assani, ac ipsum Assanum, negotium prosequendum personaliter duxeris assumendum, quia iusto iudicio celestis Imperatoris obsequiis inherentes speciali decet prerogativa gaudere, nos attendentes, quod in manu illius disponis omnia dimittere, qui tibi contulit universa, personam, Regnum et omnia bona tua, postquam te accinxeris ad huiusmodi negotium exequendum, sub protectione beati Petri et nostra suscipimus, et presentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut extunc ea omnia sub speciali apostolice sedis et nostra defensione consistant, donec de tuo reditu vel obitu certissime cognoscatur. Nulli ergo etc. nostre protectionis et constitutionis etc. Si quis autem etc. Datum ut supra.

In e. f. m. ... Archiepiscopo Strigoniensi et ... Episcopo Watiensi usque cognoscatur. Ideoque mandamus, quatenus eundem Regem non permittatis contra protectionis et constitutionis nostre tenorem super premissis ab aliquibus indebite molestari, molestatores etc. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 215.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 166.

CXXXVII.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* autorisézĕ pe *călugărĭĭ Dominicanĭ* din Ungaria, ca să publice espediţiune cruciată în contra ţĕreĭ luĭ Asanŭ.

... Priori Provinciali fratrum predicatorum de Ungaria et ... Ministro

---

[1]) La Theiner: «Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.» în locŭ de «Eidem».

fratrum Minorum provincie Strigoniensis[1]). Sicut littere Karissimi in Christo filii nostri ... Illustris Regis Ungarie nobis exhibite continebant, idem Rex prudenter attendens, quod nichil est amori divino et animarum saluti penitus preferendum eterne remunerationis intuitu, ac devotionis obtentu, quam ad nos et Romanam gerit ecclesiam, ad commonitionem nostram se voluntarius obtulit ad assumendum negotium contra hereticos et scismaticos terre Assani, ipsumque Assanum, arduum utique ac implicitum, illudque cum auxilio dei et ecclesie personaliter prosequendum. Licet autem dictus Rex promptam gerat in hoc velut Rex christianissimus et princeps catholicus voluntatem, ut tamen in tam arduo negotio manus ecclesie sibi assit, mandamus quatenus universis crucesignatis Regni Ungarie commutandi vota in huiusmodi subsidium, facultate concessa, per vos et fratres vestros predicetis contra predictos Assanum et alios per totam Ungariam, et alia loca ubi expedire videris, verbum crucis, illam hiis, qui contra eos signum crucis assumpserint, indulgentiam largientes, quam habent laborantes in subsidium terre sancte, aliquos ex eisdem fratribus, qui intersint regali exercitui, ad proponendum populis verbum dei, audiendas confessiones et penitentias iniungendas ac sacramenta ecclesiastica, cum opus fuerit, exhibenda prefato Regi nichilominus concessuri. Et ut inoffenso, pede etc. in eodem fere modo ut supra in CXXXIII. littera usque iuxta formam ecclesie absolvatis. Ceterum quia idem Rex de salute anime sue provide cogitans illam desiderat omnibus anteferre, presentium vobis auctoritate concedimus, ut postquam se accincxerit ad predictum negotium exequendum, audita confessione ipsius, ei salutarem penitentiam iniungentes, eidem in remissionem peccatorum suorum huiusmodi negotium imponatis, relaxaturi nichilominus iuramenta, si qua forsan in anime sue dispendium eundem Regem constiterit prestitisse. Super aliis vero iuramentis et constitutionibus, quia que sint constitutiones et super quibus iuramenta sint prestita, scire nequivimus veritatem, illa nobis Regia magnitudo transmittat, ut super illis, auctore domino, congruum consilium apponamus. Datum ut supra.

In e. m. Archiepiscopis et Episcopis per Ungariam constitutis usque in subsidium terre. Datum Anagnie III. Idus Augusti. Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 213.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 167. — Fejér, IV. 1. 119.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Dilectis filiis ... Priori Provinciali fratrum Predicatorum de Ungaria et ... Ministro fratrum Minorum provincie Strigoniensis, salutem etc.

CXXXVIII.

1238. 1238. Papa *Grigorie IX.* învită pe *Călimanŭ* ducele Slavonieĭ, să concédă cruciaţilorŭ, carĭ vorŭ merge în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ, liberă trecere prin ţéra sa.

Karissimo in Christo filio Colomanno Regi Illustri, Duci Sclavonie[1]). Licet hactenus Constantinopolitano Imperio iratus dominus habitatores ipsius divine flagello clementie castigarit, nec tamen honorabili militum et aliorum bellatorum exfortio celesti inspiratione ad instans passagium Martii magnifice se ad ipsius succursum accingentibus, sicut speramus, ad illud in misericordiis revertitur, ut ipsum stola luctus et vexationis exuens, idem Imperium de longe veniente letitia et decore perpetui honoris indui largiatur. Quocirca serenitatem regiam rogandam duximus attente et hortamur, in remissione tibi peccatorum iniungentes, quatenus nobilem virum Balduinum heredem Imperii Romanie et Comitem Namucensem, ac alios in Imperii predicti subsidium transeuntes benigne recipiens, eis securum conductum, efficax consilium et auxilium impertiri procures, ita quod propitiationem divinam promereri possis uberius, et nos exinde celsitudinem tuam merito dignis in domino laudibus commendemus. Nos enim de omnipotentis dei misericordia et beati Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, subvenientibus predicto Imperio illam concedimus veniam peccatorum, que terre sancte subvenientibus in generali consilio est concessa. Datum Laterani VI. Kal. Decembris. Anno Duodecimo.

In e. f. m. ... Duci et Consilio Venetorum usque largiatur. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus attente et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus attendentes, quod etsi in hoc dei et ecclesie negotium agitur specialiter, tamen vestre utilitatis commodum procuratur, Civitati Constantinopolitane in dicto passagio sic congruo curetis subventione succurrere, quod vestro auxilio mediante eadem Civitas usque adventum prefati exfortii se valeat ab hostibus viriliter defensare. Nos enim etc. usque in finem.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 314.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 167. — Fejér, IV. 1. 122.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Karissimo in Christo filio Colomanno Regi Illustri, Duci Sclavonie, salutem etc.

CXXXIX.

1238. O localitate cu numele *Ruhman* în comitatulŭ Nou-gradŭ din Ungaria. 1238.

Dyonisius Dei gracia Palatinus et Comes de Zounuk omnibus, quibus presencia scripta patuerint, salutem in Domino. Sciant tam presentes, quam posteri, quod accedentes ad nos Stephanus et Adrianus clerici, Evzed et alter Stephanus et Paul de Ruhman portauerunt nobis litteras domini Regis hoc modo continentes: Vt concambium factum per Judices terarum Nougradiensium inter eos ex vna parte, et Loudan (sic) et Gregorium bilotum, jobagiones Castri Nougradienses ex altera, super terra in Thusnapya uersus terram Kalanda adiacente, et super media parte terre Ruhman, reuocaremus et iudiciaria sentencia per alteram commutacionem emendatam equaremus. Nos igitur Stephano dicto et suis cognatis nominatis pristaldum contulimus, vt iret et factam inspiceret commutacionem; et terram Stephani nomine Thusnapia suorumque cognatorum, que in ipsa commutacione in partem Loudani et Gregorij jobagionum cesserat, restitueret Stephano Clerico et suis cognatis; similiter partem terre Ruhman, que in ius Stephani et cognatorum eius cesserat, restitueret Laudano (sic) et Gregorio; subiungentes eciam eidem pristaldo, ut si per dictos Laudanum et Gregorium prohiberetur, citaret eos ad nostram presenciam. Qui dum in primo termino Stephanus cum suis cognatis, et similiter Laudanus et Gregorius fuissent coram nobis, dictus Stephanus et eius cognati suam nobis taliter exposuerunt querimoniam: quod illi Judices terrarum de Nougrad ipsis pene nolentibus inequalem fecissent inter eos commutacionem, per quam se inepte fuisse lesos proclamabant. Demum cum ambe partes vna cum nostro pristaldo coram nobis fuissent constitute; Stephanus cum suis cognatis terram suam nomine Thusnapya repetebant a Laudano et Gregorio sibi restititui, mediam uero partem terre Ruhman auferri rogantes ab eisdem. Ad hoc dicti Laudan et Gregorius non contradixerunt, nolentes cum eis litis habere processum; dictam terram Thusnapya in eadem quantitate cum eisdem metis et terminis uersus Kalanda, ut prediximus, adiacentem, sicut ab eisdem Stephano et suis cognatis possederant, eisdem Stephano et Adriano, et Euzino, et Paulo reddiderunt; similiter Laudanus et Gregorius suam terram, videlicet mediam partem terre Ruhman, quam prediximus, in bona forma pacis ab eis receperunt. Nos igitur ipsas partes uidentes uelle frui suo jure priore, ipsos ad sua jura propria introeundos iussimus per Filem nostrum pristaldum. Mete autem terre Thusnapya, que est Stephani et eius cognatorum, sic incipiunt: Egreditur de fluuio Ipul a parte orientali et vadit ad partem meridionalem, tenendo metas cum Bence et Gregorio; et sic eundo transit terram Thusnapya, que est dictorum Bence et Gregorii; et inde procedit et cadit ad kuzerdeu; deinde uadit ad metas Homodei, et ibi tenet metam cum Homodei (sic) et cum villa Kalanda; exinde procedendo iuxta terram Homodei tendit et cadit ad Ipul berke, et in eodem fluuio Ipul uadit superius tenendo metas cum villa Vilika, conjungitur priori mete, et ibi terminatur. Vt igitur huius rei series

rata et stabilis permaneat, et nulla calumpnia queat interposita reuocari, nostras concessimus litteras nostro sigillo roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octauo. Regnante domino Bela Rege glorioso.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XII. pag. 57. Din transumptulŭ din a. 1346 în archiva camereĭ regale din Buda.

CXL.

1239. 1239. *Bela IV.* regele Ungarieĭ rógă pe Papa *Grigorie IX.* să-ĭ concédă dreptulŭ de legatŭ apostolicŭ în ţéra luĭ Asanŭ, şi anume, să pótă limita diecesele, să institue episcopĭ şi să încorporeze ţéra Severinuluĭ la vre unŭ episcopatŭ óre-care.

Sanctissimo in Christo patri G. dei gratia sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici, B. eadem gratia Rex Hungarie, tam debitam quam devotam in omnibus reverenciam. Vestre sanctitatis admonitionibus inducti, Watacium Imperatorem Grecorum, ut sedi apostolice obediret, multis exhortacionibus monere studuimus, et dum super hoc spem habentes diligentius instaremus, paternitatis vestre litteras, et venerabilem patrem Perusinum Episcopum, apostolice sedis Legatum, secundo recepimus, qui[1]) iuxta sue legationis modum penes nos diligenter institit et prudenter, de contingentibus nil omittens, ut terras Assoeni utpote scismatici auctoritate sedis apostolice in remissionem peccatorum occupare dignaremur: cui tamen nos amicitiarum et cognacionis federa coniunxerunt. Ex inclite enim recordacionis sorore nostra filium habet et heredem, et nostris iussionibus sic in omnibus est subiectus, ut non tam amicus, quam subditus videatur: ex cuius impugnacione omnium amicorum et cognatorum, quos hactenus habebamus[2]) in partibus Romanie, offensam incurremus. Watacius enim nostram neptem suo filio duxit in uxorem, et nostre Karissime consortis, Regine Hungarie, frater existit tanta nobis devocione coniunctus, ut et se et sua ad nostrum beneplacitum exhibere sit paratus, qui se[3]) in persona Assoeni reputabit impugnari: pro quo tamen, si ad nostram instanciam ad sancte matris ecclesie, que non solum septies, sed eciam septuagies septies debet ignoscere delinquenti, conversus fuerit unitatem, vestre sanctitatis clemenciam humiliter deprecamur, ut eum solita benignitate dignemini recipere. Sane quia nichil debet amori divino et animarum saluti

---

[1]) La Theiner lipsesce: qui.

[2]) Ibid. «habeamus» în locŭ de «habebamus».

[3]) Ibid. lipsesce: se.

preponi, spe eterne remunerationis et apostolice sedis devocione ac sincera dilectione, quam, erga nos vos habere confidimus, provocati assumimus ex animo, per nos aut per nostros, prout expedire videbimus, Bulgariam et alias terras Assoeni occupare, et sedi apostolice in spiritualibus, in temporalibus vero nostre iurisdictioni, Deo cooperante, subiugare, nisi quod absit, legitimo fuerimus impedimento prepediti. Cum tamen negocium sit arduum, nec debitum valeat sortiri effectum, nisi vestrum auxilium apponatur, ad ea, quibus specialiter in hoc facto indigemus, a vestra sanctitate postulanda Venerabilem patrem Iauriensem Episcopum direximus, qui si forte propter viarum discrimina suum ad vos adventum retardaret, ne dilacio difficultatem afferat, precipue propter instantem Gallicorum adventum, qui per terram nostram transire volunt in partes Romanie, de nostris peticionibus, sine quibus opus tam difficile commode aggredi non possemus, cicius cerciorari cupientes, prefati Legati nuncium presentes litteras, nostrarum peticionum seriem continentes, ad sedem apostolicam transmisimus, ut sine more dispendio ad nos cum vestre sanctitatis beneplacito revertatur. Petimus, ut officium legationis non alii, sed nobis in terra Assoeni committatur, ut habeamus potestatem limitandi dioceses, distinguendi parrochias, et in hac prima institucione potestatem habeamus ibi ponendi Episcopos de consilio prelatorum et virorum religiosorum, quia hec omnia beate memorie Antecessori nostro sancto Stephano sunt concessa: illa potissimum racione, quia si cum legato sedis apostolice partes illas ingressi fuerimus, ab universis illarum parcium incolis presumetur, quod non nobis, sed Romane ecclesie eos velimus eciam in temporalibus subicere, quod ipsi tam plurimum aborrerent, ut quam plurimos, quos sine pugne certamine possemus obtinere, usque ad mortis periculum se defendere niterentur; nobis enim et aliis christianis frequentius improperant, quod ecclesie romane servi simus: preterea cum circa partes Bulgarie in terra, que Zeuren nominatur, que dudum fuerat desolata, populi multitudo supercreverit, qui non dum sunt ad cuiusquam Episcopi diocesim applicati, ut eos alicui Episcopatui secundum nostrum beneplacitum assignare valeamus, a vestra sanctitate potestatem tribui postulamus. Item ut intra Hungariam super terram Assoeni procedentes, crucem nobis et nostro exercitui anteferri concedatis, ut per hoc populi devotio augeatur. Petimus eciam, ut omnes cruce signatos de Hungaria nobis in auxilium contra Assoenum committatis, iniungentes fratribus Predicatoribus et minoribus, ut predicent crucem contra Assoenum sub eadem indulgencia, quam habent euntes in subsidium terre sancte; et aliqui ex fratribus, quos elegerimus, intersint exercitui nostro. Item ex ore vestre sanctitatis postulamus, sentenciam excommunicationis sollempniter et publice proferri in omnes invasores regni Hungarie, in infideles et conspiratores contra nos et regnum Hungarie, donec fuerimus in prosecutione huius negocii, ne propter hoc servicium dei valeat impediri: quam sentenciam publicari faciatis ubique per episcopos et fratres predicatores et minores in Hungaria ac in regnis et terris [1] vicinis Hungarie. Item petimus, ut nulli regnum Bulgarie invadendum vel oc-

[1] La Theiner necorectŭ: in regno Hungarię, et terris.

cupandum concedatur, nisi cui nos permiserimus, et nos ac universa nostro subiecta regimini in protectionem sedis apostolice assumatis. Verum cum nos et nostros nec honoris ambicio, nec diviciarum cupiditas, que nobis divina gratia largiente habundanter sunt concessa; sed salus animarum ac Apostolice sedis devocio ad hec exequenda pro viribus inducant, excommunicationum sentencias, quas non solum inferiores, verum eciam maiores ac prelati, ac pene tota Hungaria ex constitutionibus et canonibus late sentencie venerabilis patris Prenestini Episcopi, tunc apostolice sedis legati, incurrerunt, et diebus singulis inevitabiliter incurrunt, supliciter deposcimus relaxari: perniciosum enim existeret, se mortis periculo in dei servicium exponentes in excommunicatione, in quam ex levi causa inciderunt, detineri: quia licet eundem sanctitate preminere pro certo credamus, cum tamen status Hungarie ei esset incongnitus, sic suas constituciones excommunicationum vallavit sentenciis, ut pene omnes in excommunicationem se noverint incidisse, unde non solum nos, ymo tota Hungaria paternitatem vestram devotissime deprecatur, ut omnes constitutiones ipsius quoad penam excommunicationis dignemini revocare, et nos a multiplicibus sacramentis, que a nobis pro causis levibus accepit, quas eciam pre multitudine ad memoriam revocare non valemus, absolvatis, ut nos et regnum nostrum iure communi et sanctorum patrum institutionibus regamur, honera gravia et importabilia, que nemo potest adimplere, non habentes. Datum in Zolum septimo Idus Iunii, Anno gracie Millesimo Ducentesimo Tricesimo Octavo. Regni autem nostri anno tercio.

Arm. II. caps. VII. Nro. 17.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 170. — Fejér, IV 1. pag. 111

CXLI.

1240. 1240. *Bela IV.* regele Ungariei conferesce *mănăstirii Cisterciensilorŭ* mai multe biserici catolice din ţéra Bârsei în Transilvania. Intre martorĭ se amintesce Oslu ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex, vniuersis Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in vero salutari. Quia bonae rei consensum praebere, et praesentis vitae subsidium, et futurae remunerationis expectat praemium, vt diuini operis fructum circa pietatis opera propensius exequentes, temporalia felici commercio sempiternis commutemus, et vt Regularium Virorum, qui iuxta Euangelicam Veritatem, et Regulam beati Bene-

dicti relictis omnibus Christo, spretis diuitiarum iactantiis, iugiter inhaerentes, mente deuota famulantur, vtilitatibus prouidentes, eorundem precibus nos ac nostri successores, vna cum Regnis nostrae iurisdictioni subiectis, in pace perpetua perseuerent; sancto ac venerabili Conuentui Monasterii Cistercii, in subsidium expensarum, quas annis singulis ad vsum generalis Capituli totius Ordinis sunt facturi, quasdam Ecclesias in Burcia, in partibus Transiluanis, videlicet Castrum sanctae Mariae [1]), Montem sancti Petri [2]), Montem Mellis [3]), et Tartilleri [4]), in quibus Dioecesanus Episcopus nihil iurisdictionis obtinet, sed ad nos specialiter et immediate pertinet, cum prouentibus, iuribus, ac omnibus suis pertinentiis duximus conferendas: statuentes futuris temporibus inuiolabiliter obseruari, vt infra Parochias seu territorium dictarum Ecclesiarum nulla deinceps, absque ipsorum consensu, Ecclesia vel Capella de nouo construatur, nec altaria erigantur, nec coemeteria consecrentur. Si vero ipsorum permissione et consensu aedificata fuerit, ad eosdem Fratres pleno iure deuoluatur. Verum quia tempore nostrae collationis, Ecclesiae praenominatae nondum vacabant, et ideo Cistercienses earum prouentus ad plenum adipisci non poterant, ordinauimus, et inuiolabiliter volumus obseruari, vt hi, qui earundem Ecclesiarum prouentus ad praesens percipiunt, Fratribus Cisterciensibus, vel eorum nuntio vnam marcham argenti de qualibet Ecclesia singulis annis in Assumptione Beatae Mariae soluere teneantur, omni contradictione et dilatione cessante; vt ex hoc euidenter appareat, easdem Ecclesias nomine Cisterciensium, quoad vixerint, detineri, et ius Patronatus ad ipsos Cistercienses in perpetuum pertinere. Interim autem, quod praefatis Ecclesiis vacantibus Cistercienses earum prouentus ad plenum valeant possidere, singulis annis in Assumptione Beatae Mariae de Camera nostra apud Strigonium, centum marchas argenti eisdem Cisterciensibus integraliter persolui faciemus. Sed postquam praedictas Ecclesias libere possederint, nos a solutione centum marcharum erimus expediti. Vt igitur haec nostrae concessionis pagina inuiolabilis in posterum perseueret, eam dupplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum Budae per manum magistri Stephani, aulae Regiae Cancellarii, et Praepositi Titulensis, Strigoniensi Sede vacante, venerabili Vgulino, Colocensi Archi-Episcopo, Bartholomaeo Quinque-Ecclesiensi, Gregorio Iaurinensi Episcopo, Cleto Agriensi, Bartholomaeo Vesprimiensi Episcopo, Mathia Vaciensi Episcopo, et postulato Strigoniensi, Regnaldo Vltrasiluano Episcopo, Stephano Zagrabiensi, Basileo Cenadiensi, Benedicto Varadiensi, Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Benedicto Praeposito Budensi et Aulae Regiae Vice-Cancellario, Thoma Praeposito Sancti Laurentii, et Comite Capellae nostrae. Dionysio Pallatino et Comite de Zonuk, Ioanne Domino Syrmiae et Comite Bachiensi, Andrea Comite Posoniensi et iudice curiae nostrae, Dominico Magistro Tawornicorum et Comite Bichoriensi, Matthaeo Magistro Dapiferorum et comite Nitriae, Dionysio Magistro Agasonum, et Comite Timisiensi, Laurentio Magistro Pincernarum et Comite Agazonum, Pousa Voivoda,

[1]) Feldióra.
[2]) Sân-Petru.
[3]) Hermanŭ.
[4]) Preşmerŭ.

Oslu bano de Zeureno, Demetrico Comite Budrugae, Blasio Comite de Keune, Paulo Comite Albensi, Balduino Comite Ferrei-Castri, Chakiu Comite Supruniensi, Luca Comite Mussunensi, Demetrio Cenadiensi, Saulo Orodiensi, et caeteris quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus. Anno gratiae millesimo, ducentesimo, quadragesimo. XII. Kal. Aprilis, Regni autem nostri Anno quinto.

Fejér, IV. 3. pag. 550. Originalulŭ în mănăstirea Zircz.

CXLII.

1240. 1240. Papa *Grigorie IX.* autorisézĕ pe *călugării predicatorĭ* din Ungaria, ca să predice în timpŭ de treĭ anĭ expediţiune cruciată în ajutoriulŭ imperiuluĭ latinŭ.

Priori provinciali ordinis fratrum predicatorum in Ungaria[1]). Quia per subsidium Imperii Romanie terre sancte succursus liquide procuratur, oportet, ut ad illius subventionem efficaciter intendamus. Hinc est, quod cum inimicus Dei et ecclesie Vatacius Imperium ipsum adeo graviter prosequatur, quod plures Civitates ipsius et loca funditus iam destruxit: nos attendentes, quia si Greci, qui potius quam pagani videntur abhominari Latinos, prefatum Imperium subicere sibi possent, eiusdem terre periculum sequeretur, mandamus, quatenus per te ac alios tui ordinis fratres, potentes in opere ac sermone, verbum crucis exnunc usque ad triennium in Ungarie Regno proponens, vota crucesignatorum et aliorum, qui bellatores vel aliud congruum subsidium in prefatam terram transmittere promiserunt, dum tamen ad id consentiant, in succursum Imperii prefati commutans, ipsos et alios viros catholicos, ut eidem succurrant Imperio, et ad hoc festinanter et viriliter se accingant, moneas iuxta datam tibi a Deo prudentiam et inducas, eis spe firma proposita, quod dum in eodem Imperio terre predicte subveniunt, eternum a domino premium obtinebunt. Nos enim de omnipotentis Dei et beat. Petri et Pauli apostolorum eius autoritate confisi, omnibus, qui in ipsius succursum acceperint signum crucis, vel commutaverint vota sua, vel in propriis vel alienis expensis sibi succurrent, seu de bonis suis congruum subsidium destinabunt, illam iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum concedimus veniam peccatorum, ac ea ipsos immunitate gaudere volumus, que talibus succurrentibus terre sancte in generali consilio conceduntur. Datum Laterani X. Kal. Aprilis. Ano XIIII.

Ex Reg. orig. An. XIV. ep. 2.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 175.

---

[1]) La Theiner: Gregorius episcopus etc. Dilecto filio ... Priori provinciali ordinis fratrum predicatorum in Ungaria, salutem etc.

CXLIII.

1241. Papa *Grigorie IX.* felicită pe *regele Ungariei*, că în urma stăruinţelorŭ sale, Vataciu dimpreună cu ţĕrile sale doresce a se întórce în sînulŭ bisericeĭ romane. 1241.

Gregorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc. Consuete benignitatis affectu recepimus litteras, quas nobis tua sublimitas destinavit, et que continebantur in eis, perspicaciter intellectis, Regie celsitudini dignas gratiarum referimus actiones, quod tu tamquam princeps catholicus supra fundamentum, preter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus, fidei tue constantia radicata prudenter attendens, quod divisis aliis vestibus crucifixi, tunica inconsutilis in sortem militum uni cessit, per quod dabatur intelligi, quod ipsius ecclesia futura in gentibus, quam sicut vestimentum induit, una esset, cui dominus unum, beatum Petrum videlicet, caput constituit et magistrum, ut quasi Noe arcam, extra quam animantia derelicta in diluvio submerguntur, in uno cubitu consumaret, oves que tamquam errabunde post gregem sodalium evagantur, ut ad ovile domini redeant, efficaciter elaboras. Cum enim sicut per easdem nobis litteras intimasti, Grecorum populum quasi caliginosum montem gratie sue radiis dominus videatur adeo illustrare, ut tuo studio mediante nobilis vir Battacius cum terris suis et populis, cleris et ecclesiis universis, qui ut Effraim, que dudum velut columba seducta invocavit Egyptum, extra unitatem Romane ecclesie permansisse dinoscitur, ad eam quasi ad caput et matrem ovium sano, quamvis vero usus consilio desideret cum humilitate redire: nos qui de averso dŏluimus, de reverso gaudentes, ipsius reditum, qui omnium salutem zelamur, libenter exquirimus et cum desiderio expectamus; immo thus orationum nostrarum pro eius et aliorum errantium conversione domino suaviter adolemus, immolantes pro eis labiorum nostrorum vitulos, et animam nostram coram domino effundentes, ut de habundantia pietatis sue qua merita supplicum excidit et vota, eos ad viam ab invio et ad veritatem revocet ab errore. Ceterum quia de predictorum Nobilis, ecclesiarum et clericorum terrarum, quoque populorum reditu, videlicet qualiter redire desiderent, quid intendant, qualiterve de ipsorum perseverantia in posterum caveatur, nichil plene in eisdem litteris expressisti, serenitatem regiam rogamus et monemus attente, quatenus de hiis et aliis circumstantiis universis, que presens negotium tangere dinoscuntur, rescribas nobis plenius veritatem, ut ex tua relatione sufficienter instructi procedamus exinde, prout honori ecclesie ac animarum ipsorum saluti viderimus expedire. Datum Laterani IIII. Idus Februarii. Pontificatus nostri anno XIIII.

Ex Reg. orig. An. XIV. ep. 221.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 178. — Fejér, IV. 1. pag. 206.

CXLIV.

(Sec. XIII). (Sec. XIII). *Tatarii* năvălescŭ în Transilvania pe dóue părţi, pe la *Rodna* şi prin *ţéra Bârsei*.

(Notiţa, ce o publicămŭ aicĭ e scrisă pe ultima fóiă a manuscriptuluĭ, care se află în biblioteca naţională din Paris, întitulatŭ: Praefatio Agobardi Lugdunensis archiepiscopi super antiphonarium (Colecţiunea Rupert: Sur les divins offices. No. 8917), şi a fostŭ publicată de d-lŭ Alexandru Mika în Revista societăţiĭ istorice din Pesta (Századok. 1882. pag. 431). Caracterulŭ scrisoreĭ indică jumĕtatea secululuĭ alŭ XIII-lea. Totŭ aceeaşĭ notiţă e publicată şi în Monumenta Germaniae, Scriptores XXIV. pag. 65. după o copiă făcută de reposatulŭ Pertz din unŭ codice Parisianŭ, care fusese maĭ înainte proprietatea mănăstiriĭ Epternacŭ (Suppl. Lat. No. 1675). Manuscriptulŭ se vede a fi acelaşĭ, dar în unele cuvinte lecţiunile variézĕ. Noĭ publicămŭ textulŭ după Revista societăţiĭ istorice din Pesta, şi indicămŭ în note variantele luĭ Pertz.)

Anno incarnationis domini MCCXLI [1]). Ipsa die resurrectionis dominice Tartari per alpes et silvas irrunpentes Rodanam quoddam opidum Ungarie intraverunt et IIII. mil. hominum vel amplius ibidem interemerunt. Eodem die alter exhercitus eorumdem tartarorum ingrediens provinciam que Burza dicitur ducem exhercitus transsilvane terue [2]) (sic) cum omnibus suis interfecit. Feria III. eiusdem ebdomade in opido quod Nosa [3]) dicitur cediderunt ex christianis VI. mil. XIIII. Feria V. ceciderunt in villa que kümelburch [4]) dicitur amplius quam XXX. mil. Item feria V. ante dominicam misericordia ceciderunt in civitate que villa hermanni dicitur plus quam C. mil. Eodem die rex ungarorum [5]) Bela habens exhercitum populi innumerabilis conflictus est bathun [6]) seniore rege tartarorum vix fuga elapsus amisit de suis dictu miserabile CC. mil. [7]) et amplius; et in eodem aflictu [8]) ceciderunt III. episcopi et duo archiepiscopi. Item in quodam castro quod dicitur cluse ceciderunt [9]) infinita multitudo ungarorum. Idem contigit varadino et in villa que dicitur forum-thome [10]) et in alba civitate transilvana et in villa Zaliz.

Századok, a magy. tört. társulat közlönye. Budapest. 1882. pag. 431. — Monumenta Germaniae historica. Scriptorum Tom. XXIV. pag. 65.

---

[1]) 1241. P.
[2]) terre. P.
[3]) Bistriţa.
[4]) Probabilŭ: Kükelburg saŭ Kokelburg; românesce: Cetate-de-baltă.
[5]) Ungariae. P.
[6]) conflicturus cum Bathun. P.
[7]) decem millia. P.
[8]) conflictu. P.
[9]) quod dicitur Clusa cecidit. P.
[10]) fratrum Thonie. P.

CXLV.

1241. *Otto*, palatinulŭ Renuluĭ, scrie *episcopuluì din Augsburgŭ*, că armata Tătarilorŭ înaintéză în treĭ direcţiunĭ, una spre Norvegia, alta spre Boemia şi a treia prin Ungaria. 1241.

Reverendo et diligendo domino suo S(iboto) venerabili Augustensis Ecclesie Episcopo O(tto) Dei gracia Comes Palatinus Reni, Dux Bawarie debitum in omnibus obsequium et deuotum. Rumores, heu ueros lacrimabiles nimis et dolore plenos, uobis cogimur intimare, ut cognita quam uobis subscribimus tribulatione Christianorum, uestre ac subiectorum uestrorum saluti valeatis efficaciter precauere. Nouerit igitur paternitas uestra, quod quedam gens barbara Tartarorum, crudelis nimium, multitudinis infinite, de longinquis et ignotis partibus adveniens, cuius causam aduentus aliam ignoramus, nisi quod christianos uniuersos impie prosequantur et occidant, post innumerabiles strages christianorum, destructa terra Ducis Conradi terre Cracouie et filiorum suorum, militibus et popularibus occisis ibidem, nec non deuicto Duce Polonie, fines Regis Boemie hostiliter iam est adgressa. Ipse uero Rex Boemie cum uniuersis Baronibus ac popularibus terre sue crucesignatus, inuocato nostro et omnium amicorum suorum auxilio, maxima multitudine hominum collecta, cum ipsis congressurus Quasi modo geniti iter arripit. Qui si forte, quod Deus auertat, deuictus fuerit, destruccionem non immerito tocius Alemanie poterimus formidare. Exercitus autem hostium antedictorum protenditur in tres partes; primus videlicet versus Norwagiam, secundus Boemiam, tercius in Hungariam. Monemus ergo Paternitatem uestram in Domino, et attencius hortamur, quatenus habito coepiscoporum uestrorum consilio super liberacione omnium Christianorum hoc tempore sitis solliciti ac taliter premuniti, ne apud districti judicis examen appareat, quod torpori aut negligentie uestre in hac parte ualeat imputari. Datum apud Strubingium III. Idus Aprilis.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 139.

CXLVI.

1241. 1241. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Grigorie IX.* că Tătariĭ aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ tăiatŭ o mulţime de ómenĭ, aŭ arsŭ bisericele, şi rógă pe pontificele, ca să intervină în ajutoriulŭ Ungarieĭ şi alŭ lumeĭ crestine.

Sanctissimo in Christo patri G. dei gracia sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici, B. eadem gracia Rex Hungarie, tam debitam quam devotam in omnibus reverenciam. Ex eo quod fides catholica in partibus Hungarie inspiracione divina pullulavit, progenitores nostri cum universis sue iurisdictioni subiectis, et nos postquam Regni gubernacula suscepimus, quam sincera devocione Romanam ecclesiam utpote matrem et magistram in omni reverencia habuerimus, vestre sanctitati luce clarius innotescit: unde miseros et miserabiles eventus, qui nobis et Regno Hungarie per exercitum Tartarorum, bestiali crudelitate sevientem, provenerunt, paternitati vestre fiducialiter intimamus. Nuper enim circa festum dominice resurrectionis in Hungariam manu valida et multitudine copiosa intraverunt, et non habito delectu etatis vel sexus, universos, quos reperire poterant, in ore gladii peremerunt, ecclesias et loca divino nomini dedicata incendio, strage hominum et aliis suis feditatibus prophanarunt, omnes et maxime christianos suo dominio subiugare gloriantes. Exurgat igitur, rogamus et obsecramus, vestre sanctitatis provisio in adiutorium populi christiani, et nobis ac Regno Hungarie consilium et auxilium tribuat salutare, et orbis excidium vestra diligencia dignemini prevenire, ne, interveniente paululum mora, lupo agnum frustratim comedente, inveniri nequeat, cui valeat subveniri. Ad hec autem et alia paternitati vestre plenius proponenda, Venerabilem patrem, dilectum ac fidelem nostrum, S. Waciensem Episcopum, latorem presencium, transmittimus, petentes, ut hiis, que ex parte nostra vobis proposuerit, fidem indubitatam dignemini adhibere. Datum Zagabrie XV. Kalendas Iunii.

Arm. I. caps. X. Nro. 5.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 182. — Fejér, IV. 1. 214.

CXLVII.

1241. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie luĭ Conradŭ regeluĭ Germanieĭ, că Tatariĭ, după ce aŭ devastatŭ Ungaria mare, Bulgaria (dela Volga), Cumania, Rusia, Polonia şi Moravia, aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, şi aŭ ocupatŭ întrégă partea regatuluĭ până la Dunăre. 1241.

Glorioso domino Conrado Dei gracia Illustri Regi Alemannie Bela per eandem Rex Ungarie salutem et paratam ad eius beneplacita voluntatem. Amaritudinis et doloris ex intimo corde cogimur inire lamenta et convertere gaudium nostrum in tristriciam et merorem ex infausto nostri casus eventu christianitatis excidium trepidantes, dum redemptore nostro, exigente malicia temporis et habundante nequitia ultra modum soporato, usque adeo tempestas insurgit, quod iam non solum agitari fluctibus videatur fidelium navicula sed submergi, nisi clamoribus et vocibus querulantium excitatus Dominus populo periclitanti longiori licet mora protracta subveniat. Nam ipso, cuius nutu singula diriguntur, propter peccata hominum, ut firmiter credimus, permittente, barbare nationes, que se Tartaros appellant, de plaga orientali velut locuste ex heremo prodeuntes, maiore Ungaria, Bulgaria, Cumania, Russia, nec non Polonia et Moravia, castris et munitionibus quibusdam exceptis, que usque hodie se ipsos defendunt, depopulatis, non absque infinita personarum strage miserabiliter destructis, terreque gleba incole novo relicta, Regnum nostrum totum ultra Danubium noviter, proh dolor, occuparunt, quod non sine magno cordis dolore proferimus, venerabilibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, monachis, minoribus et predicatoribus fratribus, monialibus, uxonoratis et virginibus post violacionem earum, et populorum multitudine infinita cede miserabili trucidatis. At volentes et parantes resistere manu forti, post habitum cum eis conflictum non sine vehementi personarum et rerum jactura, fato nobis novercante, ille succumbere nos permisit nostris peccatis exigentibus, in quem iactaueramus anchoram spei nostre. Ceterum sicut accepimus firmiter circa principium hyemis versus Allemanniam proponunt procedere gressibus festinatis, exinde se regna ac universas provincias occupare omni obstaculo relegato sperantes. Cum igitur non solum nostra, verum etiam totius populi Christiani spes ad presens agi per facti experienciam videatur, dum pro parte paries noster est succensus, dilectionem vestram quam intime rogamus et hortamur in Domino precum instancia flagitantes, quatenus tum ob reuerenciam nominis Christi Jesu, precumque nostrarum interventu contra eosdem perfidos in presidium nostrum, verius tocius populi Christiani vestrum dignemini sine mora acellerare succursum, subditos vestros ad tantum pietatis opus precibus et monicionibus inducentes, preces quas vobis vice christianitatis porrigimus tam efficaciter audituri, quod imminens orbi toti valeat evitari discrimen per subsidium vestrum et aliorum Christi fidelium, nos quoque constituamur vobis perpetuo ad grates et merito dibitores. Porro ii, qui dignabuntur Dei obsequio et nostro succursui sese offerre, de suo

nos certificent adventu, ut in confinio Regni nostri eos honorifice recipi faciamus. Quidquid vero lator presencium in nostri vice nuncii dixerit, fidem et credenciam ei dignemini adhibere. Datum — — — — — —

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 126.

CXLVIII.

1241. 1241. *Călugării predicatorĭ* şi *minoriţĭ* înformézà pe toţĭ colegiĭ lorŭ, că *Tatarĭĭ* aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ alungatŭ pe regele Bela, şi aŭ ocupatŭ o mare parte a regatuluĭ.

Fratribus vniuersis frater R. de ordine Predicatorum et I. de ordine fratrum Minorum, salutem. Diuersos audistis rumores de Tartaris maledictis. Haec autem, quae vobis scribimus, esse sciatis verissima; vtinam tamen falsa. Viri robusti sunt, bellicosi, multi numero, et satis bene armati; plurimas terras vastauerunt. Inter quas sciatis Rusciam in magna parte vastatam. Rionam (f. Kiouiam) ciuitatem et castrum, quod erat ibi, destructum est, multis interfectis. Narrauerunt nobis profugi de terra illa, in Saxonia praecipue, quod terram illam cum castris triginta et duabus machinis impugnarunt. Et Ruscennos impugnauerunt viginti annis. Illo autem anno venerunt ante Pascha in Poloniam, nonas ciuitates plurimis interfectis obtinuerunt. Quibus cum occurreret Dux Henricus Poloniae cum exercitu suo, ipsum, et vt dicitur, fere decem mille de suis occiderunt. Procedentes de Polonia fines Theutoniae attigerunt; deinde declinantes in Morauiam, et illam bonam terram vastantes; alii exercitui venienti per Hungariam occurrerunt, et praeualentes, dicuntur modo potissimam partem Hungariae, expulso Rege possidere. Et modo audiuimus, quod denuo sex exercitus Tartarorum convenerunt, et idcirco, vt creditur, vt potenter intrent Theutoniam; cuius incolas sciunt esse bellicosos. Ideo tota Theutonia se ad praelium praeparat, crucem assumendo; studentque Vrbes firmare cum castris; summopere igitur necesse est, pro statu ecclesiae instanter orare. Quia si fuerint Theutonici deuicti, quod absit, non credimus aliquem Christianorum eis posse resistere. Rex Theutonicorum, et filius Imperatoris, in festo Iacobi nunc instanti cum maxima militia proponunt proficisci contra eos. Et quamuis dicantur Tartari multi, sunt cum eorum exercitu pessimi Christiani, et *Comani quos Theotonice Valwen appellamus*. Conuenerunt autem in Ciuitate Merseburg; ibi audierant, quod rex Hungariae scripserat Regi Boëmiae, quod viribus receptis et maximo

exercitu congregato, occurrere voluisset. Sed non praesumsit propter fortitudinem Tartarorum; sed tamen dixit se velle, in aliquem locum munitum iuxta mare cedere. Valete.»

Fejér, IV. 1. pag. 212.

CXLIX.

1241. *Palatinulŭ Saxonieĭ*, scrie *Ducelŭĭ din Brabanția*, că Tătariĭ aŭ pĕtrunsŭ în Bohemia şi în Ungaria, pe carĭ le-aŭ devastatŭ în modŭ înfiorătoriŭ, şi acum se apropie de ţéra Saxonieĭ. 1241.

Dilecto ac semper diligendo domino et socero suo, illustri principi Duci Brabantiae, H. Dei gratia Longrathungriae Comes, Palatinus Saxonum, paratam ad beneplacita seruiendi voluntatem. Pericula antiquitus in scripturis sanctis praedicta, peccatis nostris exigentibus, nunc pullulant et erumpunt. Quaedam enim gens crudelis et innumerabilis, exlex et effera, vicinos nobis terminos inuadit et occupat, et iam vsque ad terram Polonorum peruenit, terris multis aliis peragratis, et populis exterminatis, super quibus tam per nuncios proprios, quam per Regis Bohemiae, dilecti consanguinei nostri, plenius certificati, et vocati sumus, vt in ipsius succursum et fidelium defensionem festinanter accingamur. Veraciter enim et plene nobis constat, quod eadem gens Tartarorum circiter octauas Pasche terras Bohemorum crudeliter et impetuose inuadet, quibus si non subueniatur tempestiue, stragem faciant inauditam. Et quia iam paries nobis proximus succenditur, et terra vicina patet vastationi, et aliquae iam vastantur, auxilium et consilium Dei et fratrum vicinorum pro vniuersali ecclesia anxie et flebiliter inuocantes postulamus. Et quia mora plena est periculo, omni vos qua possumus rogamus diligentia, vt in nostrum succursum tam pro vestra, quam nostra liberatione quantotius ad arma properetis, strenue praeparantes militiam copiosam, nobiles potentes, et audaces, cum sibi subiectis populis, non segniter excitando vt promptos et paratos eos habeatis, cum vobis nostros nuntios iterato direxerimus. Nos autem ministerio Praelatorum nostrorum Praedicatorum ac minorum crucem facimus, quia crucifixi res agitur, generaliter praedicari, orationes et ieiunia indici, et ad bellum Iesu Christi communiter terras nostras euocari. His etiam adiicimus, *quod magna pars eiusdem detestabilis gentis, cum exercitu alio illis adiecto, Hungariam vastet inaudita tyrannide, adeo quod rex dicitur sibi partem modicam obseruasse. Et vt multa paucis perstringamus, adeo opprimitur, et*

tantis ex tot pressuris coangustatur ecclesia et populus borealis et septemtrionalis, quod talibus nunquam ab initio mundi fuerit vnquam flagellatus. Datum anno graciae MCCXLI. Die qua cantatur Laetare Hierusalem.

Fejér, VII. 1. pag. 275. — Ibid. IV. 1. pag. 230.

CL.

1241. 1241. *Venceslau*, regele Bohemieĭ, scrie luĭ *Conradŭ* regele germanŭ, că *Tatariĭ* aŭ ucisŭ pe ducele Polonieĭ, aŭ trecutŭ apoĭ în Ungaria, aŭ alungatŭ pe regele Bela şi aŭ ocupatŭ regatulŭ.

Excellentissimo domino suo, domino Cunrado, divi Augusti Federici Serenissimi Romanorum Imperatoris filio in Regem Romanorum electo Wencezlaus Dei gracia Rex Boemie devotum obsequium in omnibus et fidele. Serenitatis vestre litteras, in qua decuit honestate recepimus, et super ipsarum continencia dominacioni vestre ad condignas assurgimus actiones graciarum, tamquam domino benigno et propicio, cuius benivolenciam circa nos veraciter experimur. Sane nova digna relatu, que habemus ad presens, dignum excellencie vestre, secundum quod a nobis vestra requisivit eminencia, duximus intimanda de gente Tartarorum, que interfecto Duce Poloniense reversa est in Hungariam ad exercitum sue gentis copiosum et fortem. Cuius tanta est potencia, quod fugatis Regibus terre, ipsam Hungariam occupaverunt, nullum sibi in eadem resistentem invenientes. Sed nec tanta temeritate contenti, populum christianum tormentis variis et miserandis plurimum premunt, ecclesias Dei destruunt, et in ipsis ante et post earum destructiones universas indifferenter abhominationes exercent, quas inhumane genti et bestiali convenit comparari. Unde cum a tempore paschali eorundem astucias et fraudes plenissime sumus experti, utpote qui contra ipsos pondus dierum et estus comportavimus tam in terminis Polonie, quam in metis Moravie et Hungarie, videntes cedes et scelera, que faciebant, et in Moravia, et in Austria perpendimus, quod eciam confidenter dicimus, quod nisi maturius ipsorum reprimatur presumcio, periclitari potest fides catholica cum populo christiano. Vestre igitur Serenitati, que provido et prudenti regitur consilio, meditandum incumbit, qua providencie industria ipsorum inhumanitati et astuciis occurrendum, et quibus Ecclesie Dei pressuris, quibus eadem illorum occasione laborat, consiliis expediat succurrendum. Unde si gloriosum et eternum nomen et memoriale vobis et vestris successoribus relinquere volueritis in etate tenera, vestrum ad ipsos maturetis adventum,

scituri quod in ripa Danubii castra posuerunt in Hungaria, et ibi procul dubio poterunt inveniri. Cum autem jam procedamus in Ungariam et vestram forte moram trahere contigerit Excellentiam, si vestre placuerit Celsitudini reditum nostrum exspectabitis, ut si sani per dei graciam reversi fuerimus, nos possimus et sciamus de singulis plenius expedire. Cetera testis.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. VII. pag. 134.

CLI.

1241. *Fridericŭ,* Ducele Austrieĭ, scrie luĭ *Conradŭ* regele Germanieĭ despre devastările, ce le-aŭ comisŭ *Tătarii* în Ungaria etc. 1241

Glorioso domino suo Conrado, divi Augusti Federici Serenissimi Imperatoris Romanorum filio in Regem Romanorum electo Fridericus Dei gracia Dux Austrie, et Styrensis, et dominus Carniolensis cum devocione sincera promptitudinem serviendi. Universorum domino Jesu Christo, qui suos fideles multipliciter examinat in affectu, grates exsolvimus quas valemus, qui vobis et universis Principibus tribuit intellectum, quod pro defensione nominis crucifixi et honoris Imperii accincti estis feliciter et potenter. Et quia de statu et processu, nec non et actibus Tartarorum, per quos Regnum Hungarum versus partes Boemie ascendendo per Danubium est depastum, et in desolacionem transisse dinoscitur generalem, vestra desiderat sinceritas edoceri universa, que predictorum rabies subito et nequiter circa limites nostre terre perpetravit, infra quos sunt tantum ad momentum temporis demorati, et quod nostram presenciam, que vicina fuerat formidarent, occisis tantum centum personis humilibus, ex ipsisque trecentis per nostros vel amplius interfectis, scribimus ut petistis. De statu vero Regni Hungarici et Regum, quorum est exterminium et eiectio manifesta, nec non de singulis, que Rex Boemie sustinuit per Tartarorum rabiem et insultus, per ipsos Principes, qui huiusmodi turbinio intemperiem sunt experti, poteritis lucidius informari, quam modo nos perpessa et illata eisdem plenius exponere possimus et enarrare. Super processu vero vestro et milicie vestre per vos congregate, ex maturitate nostri consilii vestre Serenitati duximus consulendum, ut pre omnibus victualibus et balistariis premuniti descensum vestrum, assumptis tantum Bawaris, Franconibus, Swewis et militibus Reni, sine lesione terre nostre, que est multimode devastata, ita eciam, quod non possit venientibus habundanter necessaria ministrare, per industriam tamen nostram offeret, quod potest, commode preparetis. Alios

Principes per destructum Regnum Boemie, Saxones, Misnenses, Turingenses descendere facientes, ut postmodum universis pariter congregatis non solum limites Imperii, verum eciam partem Hungarie, cum eorum ibi recepcio, Tartarorum videlicet, esset Imperio plurimum honerosa, eo quod municiones ibidem plurimas erigant in instanti, nobis cooperantibus simus accincti defendere, certi quod tanta est infidelium Tartarorum potencia et fortitudo, ut sumus experiencia personali experti, cum circa ipsos essemus in Hungaria constituti conflictu habito cum eisdem, et ut nobis recedentibus, devictis qui presentes fuerant, illa vice Regnum et Rex Hungarorum sunt experti, quod expedit omni virtute contra ipsos et ingenio premuniri, mittendo solempnes nuncios atque scripta Francie, Hispanie et Anglie Regibus et ceteris nobilibus universis, qui censentur nomine christiano, ut saltem sic huiusmodi turbini resistatur per ipsorum presenciam corporalem. Timemus itaque propter vicinitatem eorundem, que ad duas dietas est a limitibus terre nostre, ut per insultus terre nostre inferant cottidie gravamina et jacturas, eo quod simul omnis eorum potestas et in unum esse dinoscitur, que hactenus per diversa Regna dispersa fuerat, congregata. Denique tantis sciat ipsos vestra Serenitas divitiis habundare occasione quadraginta Regnorum, que per ipsos exterminium sunt experta, quod per interitum eorundem viginti Regna exaltari possunt divitiis et honore. Nuncium eciam nostrum, quem ad vestram personam destinamus, nobis remitti petimus festinanter, ut de vestro per ipsum processu plenius expedito, collectionem nostram et occursum vobis honorabilem preparemus. Nostre itaque est intencionis vestre Serenitati talia hoc necessitatis tempore obsequia exhibere, per que ad universa, que nobis expediunt, versa nobis vice sitis expositi et parati. Datum Wiene Idus Junii (1241).

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 136.

CLII.

1241. 1241. Papa *Grigorie IX.* scrie regeluĭ *Bela IV.* şi *archiepiscopilorŭ* din Ungaria, cătŭ de întristatŭ este, că *Tatarii* aŭ năvălitŭ asupra Ungarieĭ, şi concede iertarea pecatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ merge, ca să apere regatulŭ.

Bele Regi Ungarie illustri [1]). Vocem in excelso lamentationis et fletus audivimus, et nos multis amaricati doloribus deploramus, quod iaculatum de

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio nostro Bele Regi Ungarie illustri salutem etc.

celo iudicium iam depopulatur undique populum christianum, quod infidelium gladius in fideles reciproca cede convertitur, et in christicolas paganorum mucro crudeliter debachatur. Clamor enim scelerum humani generis multiplicatus, ascendens in aures omnium conditoris, ipsum, qui quasi non videns huc usque tacuit, qui correctionem populi sui velut patiens expectavit, ultorem iniquitatum gladium coegit exerere, et ab oculis patientie sue abhominationes emundare flagitiorum, expetita gravide peccatoribus ultione: propter quod omnes, quorum corda timor domini tetigit, opertos ciliciis et aspersos cinere in suspirio et lacrimis divinam convenit misericordiam implorare, ut qui semper ad ignoscendum multus extitit, qui prestabilis super malitia omni esse tempore consuevit, exertum gladium ad vaginam iubeat regredi, et iram in gentes, que illum non noverunt, effundens, dignetur populo filii sui insignito caractere misereri. Speramus autem, quod etsi Deus noster nos dura increpatione redarguere ceperit, regna tamen, que ipsius nomen invocant, a facie sua disperdere non intendit; quin immo a pena perpetua peccatores curat eripere, quibus temporalis studet ultionis beneficium ad castigationem nostri generis adhibere: quia etsi filios Israelis temptatio mortis in heremo quandoque tetigerit, in eis tamen ira domini diutius non permansit. Verum etsi graviter de omnium fidelium oppressione turbemur, super afflictione tamen Regni Ungarie, quod a Tartaris invasum et occupatum pro magna parte in lectione litterarum tuarum non sine multarum lacrimarum effusione didicimus, eo specialior et maior tristitia cor nostrum implevit, quo in ipso purioris erga Deum et apostolicam sedem signa devotionis invenimus, quo clare memorie progenitores tuos et excellentiam regiam in exequendis ecclesie beneplacitis esse novimus promptiores: firmam igitur spem in illo ponentes, qui etsi Regi Assyriorum Senacherib liberum in terram Israelis ingressum exhibuit, super Ezechie tamen contritione commotus, adversariorum multitudinem nocte una delevit, Serenitatem tuam monemus et hortamur attente, et obsecramus in domino Iesu Christo, quatenus in eo confidens, qui salvum facit populum humilem, et oculum humiliat arrogantem, ad defensionem Regni predicti et catholice fidei, que ab eisdem Tartaris specialiter noscitur expugnari, potenter et viriliter, sicut decet regalem magnitudinem, te accingens in illorum expugnatione eo studiosior et ferventior cures existere, quo in hoc exaltationem tui nominis et honoris fortius dinosceris procurare. Nos enim tibi et Regno predicto quibus in tante necessitatis articulo deesse non possumus, nec debemus, efficax curabimus auxilium et consilium, annuente domino, impertiri, ac personam et familiam tuas sub protectione sedis apostolice recipientes et nostra, tibi et omnibus, qui assumpto crucis signaculo contra Tartaros eosdem ad defensionem Regni predicti processerint, illam immunitatem concedimus eamque indulgentiam elargimur, que terre sancte succurrentibus in generali concilio conceduntur. Datum Laterani XVI. Kal. Iulii. Anno XV.

In e. m. Colomanno Regi Illustri et Duci Sclavonie.

In e. m. Episcopo Waciensi usque delevit[1]: fraternitati tue in virtute

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Episcopo Waciensi salutem etc. Vocem in excelso etc. ut supra usque delevit.

obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus per Ungariam et vicinas provincias verbum crucis iuxta datam tibi a deo prudentiam per te ac alios, quos ad hoc idoneos cognoveris esse, proponens viros catholicos, ut considerantes, quod sicut a dictis Tartaris totius populi christiani perditio queritur, sic in eorum expugnatione salus omnium procuratur, et confidentes in illo, qui salvum etc. usque Regni predicti, assumpto crucis signaculo potenter et viriliter se accingant, salutaribus monitis inducere non postponas. Nos enim omnibus, qui taliter contra prefatos Tartaros processerint, illam immunitatem etc. usque conceduntur. Si qui vero ex crucesignatis huiusmodi pro violenta iniectione manuum in personas ecclesiasticas, seu pro incendio vinculo fuerint excommunicationis astricti, eis dummodo iniuria et dampna passis iuxta providentiam tuam satisfaciant competenter, et non sit eorum adeo gravis et enormis excessus, quod propter hoc merito sint ad sedem apostolicam destinandi; secundum formam ecclesie absolutionis beneficium impendendi liberam tibi tribuimus facultatem. Datum ut supra.

In e. m. Archiepiscopis et Episcopis, Abbatibus, prioribus, Archidiaconis, Prepositis et aliis ecclesiarum Prelatis et Clericis, ad quos littere iste pervenerint, usque debachatur[1]). Nam sicut ex tenore litterarum Carissimi in Christo filii nostri B. Regis Ungarie non sine multa lacrimarum effusione didicimus, gentes Tartarorum, que non noverunt Deum, Regno Ungarie pro parte, sicut permisit dominus, occupato, non solum Regni predicti residuum perdere cupiunt, sed etiam totam christianorum terram desertam ponere moliuntur. Verum cum doloribus dictorum Regis et Regni eo magis nos condolere conveniat, quo idem Rex et progenitores sui promptiores in exequendis divine voluntatis beneplacitis, et ferventiores in ecclesie devotione omni tempore fuisse noscuntur, universitatem vestram monemus et hortamur attente, et in remissione vobis iniungimus peccatorum, per apostolica scripta mandantes, quatenus eundem Regem et suos, si quando ipsum ad partes vestras venire, morari inibi seu exinde transire contigerit, cum omni honorificentia recipere et honeste, sicut decet tantum principem, tractare curantes, nullum eisdem in personis vel rebus impedimentum permittatis inferri, sed ipsum viriliter et potenter ab aliorum molestia defendere et ei subvenire libenter et liberaliter studeatis: ita quod exinde divinam propitiationem possitis uberius promereri, nosque qui nobis et ecclesie reputabimus totum fieri, quicquid honoris et obsequii sibi contigerit exhiberi, grata vobis respondere vicissitudine teneamur. Datum ut supra[2]).

In e. m. Regibus illustribus, Comitibus, Baronibus, Rectoribus Civitatum et aliorum locorum ad quos littere iste pervenerint.

Ex Reg. orig. An. XV. ep. 79.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 183—184. — Fejér, IV. 1. pag. 216. 218.

---

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, et Dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Prepositis et aliis ecclesiarum Prelatis et Clericis, ad quos littere iste pervenerint, salutem etc. Vocem in excelso etc. usque debachatur.

[2]) Theiner publică aceste dóue alineate, relative la episcopulŭ din Vaţŭ şi la archiepiscopiĭ din

CLIII.

1241. Papa *Grigorie IX.* învită pe *călugării predicatorĭ* din Croaţia să nu permită nimeruĭ, ca să molesteze pe regele Ungarieĭ, fiindŭ că *Tatariĭ* aŭ ocupatŭ o parte a regatuluĭ sĕu. 1241.

Zagabriensi et ... de Chosma Zagabriensis diocesis prioribus et ... Superiori Zagabriensi ordinis fratrum predicatorum[1]). Cum sicut ex tenore litterarum Karissimi in Christo filii nostri B. Regis Ungarie etc. ut supra usque moliuntur, necnon doloribus dictorum Regis et Regni eo magis nos condolere conveniat, quo idem Rex et progenitores sui etc. usque noscuntur, mandamus, quatenus ipsum Regem et familiam suam non permittentes ab aliquibus molestari, molestatores etc. eos quos terras eiusdem Regis post invasionem huiusmodi occupasse, vel occupare in posterum inveneritis, ut ipsas predicto Regi restituant, monentes, precipiendo per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes etc. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. XV. ep. 80.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 184.

CLIV.

1241. Papa *Grigorie IX.* învită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ să resiste cu tótă energia în contra *Tatarilorŭ*, şi-ĭ promite totŭ ajutorulŭ din partea scaunuluĭ apostolicŭ. 1241

Bele Illustri Regi Ungarie[2]). Cum ad archana pectoris faciem mentis convertimus, inter alia, que de Christi fidelibus sub diversitate temporum elegimus commendanda memorie, immaculata tuorum progenitorum fides et sincera devotio nobis occurrunt dignis laudibus specialiter recolende; presertim cum progenitoribus ipsis non solum derivatione sanguinis, sed illorum propa-

---

Ungaria, ca epistole separate sub Nrii CCCXXXVIII. şi CCCXXXIX. In codicele originalŭ însă, scrisorile aceste nu suntŭ numerotate deosebitŭ, ci formézĕ numaĭ continuarea epistoleĭ precedente adresate regeluĭ Bela, cu repetiţiunea îndatinată: In e. m., şi însemnate cu numĕrulŭ 79. An. XV.

[1]) La Theiner: Gregorius Episcopus etc. Dilectis filiis ... Zagabriensi et ... de Chasma Zagabriensis diocesis Prioribus et ... Superiori Zagabriensi ordinis fratrum predicatorum, salutem etc.

[2]) Ibid. «Gregorius Episcopus etc. Karissimo in Christo filio Bele Illustri Regi Ungarie salutem etc.

gatione succedens, eo crebrius in nobis illorum memoriam refrices, quo eorundem imitatus vestigia ipsos frequentius representas. Tua quoque Serenitas sic semper circa ecclesiam affectione pura et inconcussa constantia claruit, ut suis obsequiis oportunitatis tempore se offerens, reverenter honorem eius inter ceteros orbis principes ferventer optarit, eumque studuerit exposito ad hoc sue potentie brachio indefessa solicitudine procurare. Digne itaque tuis dictorumque progenitorum exigentibus meritis, Romana ecclesia te tante devotionis titulo insignitum intra claustra cordis affectione precipua baiulans, et infra mentis verba brachiis sinceritatis astringens, illo tuam privilegiat amore personam, ut eam inter Reges alios favoris et gratie prerogativa efferat specialis; maxime cum in te, derivata tuorum probitate parentum, fecundiores virtutum fructus ex ea colligat in propagine filii, quam de radice patria provenirent. Et quidem sic honoris Regii zelatores existimus, sic Regni tui commodum plenis desideriis affectamus, quod ad ea vigili studio assidue intendentes, quasi successuum tuorum participes letamur plurimum de tue prosperitatis augmento, et graviter de adversitatis detrimento tristamur. Nuper autem audito, quod gens Tartarorum ad Regnum Ungarie manus depopulatrices extendens, adeo in ipsum desolatrix insevit, ut gladio eius habitatorum illius sanguine continuata cede madente diro illud exterminio devastarit, gravis doloris extitimus sagitta perculsi, tanteque amaritudinis potati absinthio, ut oculi protinus copiosis exprimerent lacrimis cordis tristitiam vehementem, et eo maioris turbationis nube respergimur, quo, te nobili ecclesie membro tanta tuorum strage fidelium tam crudeliter vulnerato, ecclesiam ipsam sauciatam gravius deploramus. Verum quantumcunque sit casus iste dampnosus et gemendum christianorum excidium illius gentis feritate patratum, ad eum tamen oculos mentis elevans et in ipso totius spei ordiens fundamentum, qui etsi quandoque in populum eius flagellum iaculet ultionis immanitate scelerum intollerabili expetitum, misericordie tamen memor post discipline rigorem lenitatem adhibet pietatis, et post correctionis virgam manum consolationis extendit: illo ardore fidei contra eiusdem gentis perfidiam accendaris, eaque constantia cordis adversus conatus muniaris illius, invocato undecumque potes auxilio, ut eius tyrampnidi valeat, divine tibi dextera potentie assistente, resisti, suusque processus ab aliorum regionum exterminio prohiberi. Nos enim super hiis diligenti solicitudine vigilantes, excellentie tue in tante necessitatis articulo consilium et auxilium, prout poterimus, efficax impendemus, te semper tamquam karissimum sedis apostolice filium oportunis favoribus prosequendo. Ad hec si F. dictus Imperator, corde contrito et humili assumpto penitudinis spiritu, rediret ad mandatum matris ecclesie reverenter, parata esset pacem reformare cum ipso, que ad honorem dei, augmentum catholice fidei ac ecclesiastice libertatis et quietem christiani populi redundaret, ut ex ea etiam tibi posset liberius et utilius subveniri. Datum Laterani Kal. Iulii. Anno XV.

Ex Reg. orig. An. XV. ep. 108.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 185. — Fejér, IV. 1. pag. 228.

CLV.

1241. *Conradŭ, episcopulŭ din Frisingŭ*, rógă pe *episcopulŭ din Constanța* (Kostnicz), să se pregătéscă de resbelŭ în contra Tatarilorŭ, dimpreună cu principiĭ ţĕreĭ sale. 1241.

Reverendis in Christo fratribus et amicis venerabili Episcopo Constanciensi ac eiusdem loci Capitulo universo. C(onradus de Tölz et Hohenburg) Dei gracia Frisingensis Episcopus sincere caritatis affectum cum salute. Quod parvitatis mee consilium, quamvis exiguo tytulo suffultum requisivistis, discretioni tamen vestre offeram cum accedenti affectu. Ad hoc non solum specialis dileccio me movet, uerum eciam ecclesie utilitas generalis quam in defensione nominis Christiani contra Tartaros uiriliter aspiratis. Consulo igitur uobis sincero animi mei iudicio, quatenus propositum uestrum Diuina gracia preconceptum lucere in actu faciatis glorioso, uidelicet ut ad occurrendum genti maledicte cum terre uestre principibus uos preparetis, ita dumtaxat ut victualia hominibus et equis necessaria collocando in Danubio, quantum poteritis, premittatis. Quod si procurare nequiueritis, premittatis in uia progressus uestri emptorem uictualium, quoniam cara erunt. Ceterum relictis nouis, que de Tartaris ante aduentum nuncii uestri resonabant, in die recessus nuncii predicti noua taliter emerserunt, quamvis nondum certa ueritate confirmata; scilicet quod Rex Boemie, qui cum quadraginta millibus armatorum, et sexcentis (?) millibus Teotonicorum uenerat obuius Tartarorum genti, ex consilio Regis Hungarie secessit, timens ex insultatione ipsorum ualida et inexpugnabili scandalum irremediabile ac mortis periculum evenire. Ad hec fama insonuit, quod cum septem habeant exercitus distinctos, tres exercitus eorum Danubium uiolenter transierunt.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 141.

CLVI.

1241. *Fridericŭ*, ducele Austrieĭ, scrie *episcopuluĭ din Constanța*, că regatulŭ Ungarieĭ, în urma invasiuniĭ Tatarilorŭ, este desŏlatŭ cu totulŭ. 1241.

Dilectis et specialibus amicis venerabili Constanciensi Episcopo totique Capitulo . . . Fridericus Dei gracia Dux Austrie et Styrensis et dominus Carniolensis sincere dilectionis et obsequii voluntatem. Rumores de actibus et processu Tartarorum, quas vestra dilectio desiderat per nos scire, uobis scribimus

ut petistis. Regnum Hungarorum eiecto Rege, Duce Polonorum interfecto, in desolacionem transiit generalem per predictornm rabiem et insultum, quique eciam cum ad terram nostram pervenirent et pauperum personas circa limites attererent percurrendo, ex ipsis per exercitia nostre milicie septingenti uel amplius ceciderunt, ponentes in Domino fiduciam et spem certam, quod amplius ad honorem Dei et totius Christianitatis per nos potenter dictorum turbini resistatur Tartarorum, licet illorum potentia atque uirtus super plurima Regna hactenus sit extensa. Ad hoc quia dilectioni vestre non immerito eo, quod ad nostra beneplacita exponitis vos paratos, adesse debemus et uolumus nunc et semper fiducialiter a nobis a modo expetatis, que uestre placita fuerint voluntati. Que et nos parati offerre sincero erimus affectu. Datum Wienne decimo kal. Julii (1241).

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 138.

CLVII.

1241. 1241. *Fridericŭ II.* împĕratulŭ Germanieĭ, scrie *regelŭi din Anglia,* că *Tatariĭ* aŭ atacatŭ maĭ ântâiŭ pe *Cumanĭ,* apoĭ au năvălitŭ asupra Ungarieĭ, aŭ nimicitŭ armata unguréscă, şi regele a scăpatŭ numaĭ cu fuga în Iliria; în fine róga pe rege să-ĭ trimită câtŭ maĭ în grabă ajutoriŭ, de óră-ce Tatariĭ se apropie acum de marginile Germanieĭ.

«Rem, quae tam Romanorum imperium, velut ad praedicationem euangelii praeparatum, quam cuncta mundi regna, christiano cultui dicata, speciali zelo contingit; toti reip. vniuersae christianitatis excidium generale comminatur; et quamquam ad nostram rei gestae veritas sero peruenerit, quin ad vestram notitiam referamus, tacere non possumus. Egressa enim dudum ex vltimis mundi finibus, de regione australi, quae diu sole sub torrida zona tosta latuerat, quae postea versus partes boreales, occupatis violente regionibus, diu manens, vt brutus (f. bruchus) multiplicatur, gens barbarae nationis et vitae, quo nescimus a loco vel origine, Tartari nuncupata, non absque praeuiso Dei iudicio, ad sui populi correptionem et correctionem, non vtinam ad totius christianitatis dispendium, ad haec nouissima tempora reseruatur. Sequuta est igitur publica clades, communis regnorum desolatio, et terrae fertilis exterminium, quam gens impia peragrauit, vt sexui, aetati, vel dignitati non parcat, et reliquum genus humanum delere confidat, dum vbique terrarum per immensam et incomparabilem eorum potentiam et numerum sola dominari satagat, et regnare. Datis igitur in necem et praedam cunctis, quae poterant oculi eorum con-

spexisse, ac vniuersali depopulatione post terga dimissa, dum ad populosam Cumanorum coloniam peruenissent dicti Tartari, immo Tartarei, quibus vitae prodigis, arcus arma magis sunt familiaria, cum lanceis, missilibus et sagittis, quarum vsus apud eos est continuus, et fortius aliis exserta habent brachia, ipsos penitus dissipatos deuicerunt. Et, quos fuga non eruit, cruentatus eorum gladius interemit. Quorum vicinitas Ruthenos, ab eis non multum distantes, vix cautos efficit et munitos; vt ignotae gentis insoliti, ab eorum incursibus sibi, prout ignis, exterrebat, intenderent praecauere, saltem sibi consulentes. Aduolant nempe subito ad praedam et exterminium. Ad repentinos igitur impetus, et illius barbaricae gentis aggressus, quae velut ira Dei et fulgur, se raptim iaculatur, expugnata et capta eiusdem regni Cleua (f. Kiouia) ciuitatum maxima, totum illud nobile regnum, caesis suis habitatoribus, in desolationem cecedit deuastatum. Quod quum contermino regno Hungarorum dedisse debuit ad cautelam robur et munimen, spreuit negligenter. Quorum rex deses et nimis securus, per Tartarorum nuncios et litteras requisitus, vt, si suam vitam cuperet et suorum, per suam et regni sui deditionem, eorum gratiam festinus praeueniret. Nec sic perterritus, aut edoctus, suis vel aliis praestitit documentum, vt ipse et sui se marturius ad eorum protecti praemunirentur incursus; sed hostium contemtores elati vel nescii, dum, inimico vicinante, segnes dormitarent: loci natiuo munimine confidentes, ipsi more turbinis intrantes, eos vndique circumdabant repentini. At Hungari ante expectatum circumdati, et oppressi velut imparati, ipsis obiicere castra contenderunt. Et quum distarent quinque tantum milliaribus hinc exercitus Tartarorum, inde Hungarorum, irruerunt raptim in aurorae crepusculo Tartarorum praeambuli; et subito castris Hungarorum circumdatis, interfectis praelatis, et maioribus de regno, qui se obiecerant, caesis, infinitam Hungarorum multitudinem gens inimica trucidauit, stragem faciens inauditam, cui ex antiquissimi lapsu temporis in vno belli conflictu vix recolitur fuisse consimilis. Ex fuga igitur rex vix elapsus est, equo raptus velocissimo. Qui raro satellite stipatus associato, ad fraternam Hyllici (Illirici) regni sortem vt saltem ibidem protegeretur, fugitiuus auolauit. Victores igitur castris et spoliis victorum insederunt exultantes; iam iamque maiorem et nobiliorem Hungariae partem vltra Danubium fluuium, et incolas eius, ferro et flamma feraliter vastantes, cetera confundere minantur procaciter, prout per Venerabilem Vaciensem Episcopum, dicti Hungariae Regis legatum, ad nostram curiam, et postea ad Romanam didicimus destinatum. Hic per nos primo transitum faciens, his testimonium perhibuit, quae vidit; et testimonium eius nimis verum est. Nec non et haec per litteras dilecti filii nostri Conradi, in regem Romanorum electi, — — Austriae et Bauariae Ducem, ipsis quoque nunciorum verbis, qui de vicinitate hostium experimento sunt edocti, plenius certificamur Nec haec sine magna animi perturbatione potuimus didicisse. Sane, sicut innotuit, et preambula fama gestorum proclamat, indeterminatus exercitus eorum in tres partes infelices — — diuisus processit. Nam vna per Ructenos transmissa, et ingrediente Poloniam, princeps et dux terrae illius ab eorum insequente exterminio ceciderunt; et dein tota fuit per eos illa regio deuastata. Secunda Bohemiae fines ingressa est, et aggressa substitit, rege illius terrae

cum suis conatibus viriliter occurente. Tertia percurrit Hungariam, Austriae finibus vicinandam. Vnde timor et tremor a furore nactus irruentium principum, singulos excitant et inuitant; ad ipsorum obstaculum vrget necessitas, quae incumbit, periculo cominus imminente; generale exterminium orbis terrae, praecipue christianitatis, auxilium festinanter prouocat et succursum. Haec enim gens est feralis et exlex, humanitatis ignara. Sequitur tamen et Dominum habet, quem obedienter colit et veneratur, et nuncupat Deum terrae. Homines paruae ac breuis staturae sunt, quantum ad longitudinem, sed solidi, lati, et propaginati, rigidi ac fortes, et animosi, ad nutum sui ducis ad quaelibet ambigua proruentes. Vultus amplos, aspectus toruos, clamores horribiles habent, cordibus consonantes. Cruda gestant coria, bouina, asinina vel equina, insutis laminis ferreis, pro armis muniuntur, quibus hactenus vsi sunt. Sed, quod non sine suspiriis dicere possumus, iamiam de victorum spoliis christianorum, armis decentioribus elegantius muniuntur, vt propriis armis, irato Deo, turpius et anxius trucidaremur. Insuper equis melioribus instaurantur, epulis lautioribus reficiuntur, vestibus pulchrioribus adornantur. Ipsi autem Tartari, sagitarii incomparabiles, vtres ferunt artificialiter factos, quibus flumina transmeant indempnes rapacissima et paludes. Deficiente vero cibo, corticibus arborum, et foliis et herbarum radicibus dicuntur esse contenti equi eorum, quos abducunt; quos tamen velocissimos inueniunt et fortissimos in articulo necessitatis. Nos autem horum omnium quodammodo prouidi et praesagi, frequenter per litteras et nuncios regalem excellentiam vestram, nec non et aliorum Principum Christianorum, meminimus requisisse, sollicitantes attentius, et monentes, vt vigeret inter eos, qui tribunalibus praesunt, potestatibus, vnanimitas dilectionis et pacis. — — Ha Deus! quantum et quoties nos humiliare voluimus, omnem beneuolentiam exponentes, vt Romanus Pontifex effuso per orbem contra nos dissensionis scandalo, destitisset, et ab inconsultae voluntatis impetu motus suos temperantius reuocasset, vt ad sedandum nostros iure subditos praeualeremus, et quietius regeremus; nec eos, quorum adhuc per eum non minima pars fouetur, protegeret recalcitrantes. — — Dilectum autem filium nostrum Conradum, ac ceteros imperii nostri Principes expresse transmisimus, vt ad reprimendum ingressus et impetus hostium barbaricorum potenter occurrant. Serenitatem etiam Vestram pro communi necessitate per auctorem fidei nostrae christianae, D. N. J. C. praecordialiter audiuramus, quatenus vobis et regno Vestro — instantissima sollicitudine et prouida deliberatione praecauentes, maturata militum strenuorum et aliorum armatorum, et armorum subsidia non segniter praeparetis; — sicque ad liberationem christianitatis accingantur viriliter, ac prouide dimicaturi, vt contra hostes, Germaniae terminos iam ingredi proponentes, velut christianorum ianuam, viribus aggregatis, victoria ad laudem domini exercituum valeat obtineri. Nec placeat vobis ista sub dissimulatione partransire, vel dilatione suspendere. Nam, si, quod absit, Germaniae fines inuadant, nec inueniant obstaculorum repagula; pro foribus expectent ceteri venientis subito fulgura tempestatis, quam diuersis mundo contagiis inquinato, refrigescente caritate multorum, per quos fides praedicari, et constare deberet, et pernicioso eorum exemplo, mundum vsuris et variis Simoniae et ambitionis

generibus maculante, diuino iudicio credimus emersisse. Prouideat ergo Excellentia Vestra, et dum communes inimici in vicinis regionibus debachantur; ad resistendum eis, maturatis consiliis, vobis consulatis. Quoniam de terris eorum hac se mouerunt intentione, vitae pericula non curantes, vt totum sibi, quod auertat Dominus, subiiciant occidentem, fidemque et nomen Christi peruertant, et euertant. Et pro inopinata victoria, quam Deo permittente, sunt hactenus consecuti, ad tam vehementem insaniam deuenerunt, vt iam regna mundi sibi reputent aquisita, et vt reges et principes ad vilia eorum officia subiectos edoment, suppeditatos inclinent. Speramus autem in Domino Iesu Christo, quo duce, quo praeuio, hactenus ab inimicis nostris liberati triumphauimus, vt et hi, qui de Tartareis sedibus proruperunt, fastu deposito, expertis occidentis viribus, quas sibi sentient aduersantes, ad sua Tartara Tartari detrudentur. Nec gioriabuntur tot impune peragrasse prouincias, tot populos deuicisse, tot facinora perpetrasse, quum ad victrices aquilas praepotentis Imperialis Europae sors incauta, imo Sathan, ipsos traxerit morituros. — — Datum in recessu, post deditionem et depopulationem Fauentiae, tertio die Iulii.

Fejér, IV. I. pag. 220—226.

CLVIII.

1241. *Fridericŭ II.* împĕratulŭ Germanieĭ, încuragézĕ pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, 1241
să resiste cu energiă în contra *Tatarilorŭ*, până i va puté veni şi dênsulŭ în ajutoriŭ cu o putere maĭ mare.

— — Honor imperii, qui propter turbationes temporum valde fuerat in Italia diminutus, per quem nostra et exaltatio Principum procuratur, diu nos de consilio tuo, et aliorum principum ad sui reformationem tenuit in eisdem partibus occupatos. — — — Quia vero pridem auditis rumoribus nationis barbarae Tartarorum, quod regnum Hungariae subitis aggressibus inuasissent, cogitauimus, prŏximo ardente pariete, rebus nostris consultius succurendum, ad hoc promta expositi voluntate, velvt qui tam proprio suadente negociorum totius Christianitatis consilio, quam tuitione catholicae fidei, requirente; ad quam tuendam ex commissa nobis imperialis officii dispensatione tenemur, debemus inimicis fidei christianae totis viribus obuiare. Sed summa necessitas necessariae causam dilationis indixit, vt rem tam arduam imperii, nos specialiter et principaliter contingentem, bellicis tot armorum laboribus in effusione germanici sanguinis aquisitam, et ad finem proximum Germanicis ensibus iam deductam, non deberemus omittere, per breuissimam moram temporis imperfectam; ne,

quod esset deterius et facile contingeret, Italicis gentibus in absentia dominorum suorum vtentibus more suo, tantus labor et effusae diuitiae pro recessu nostro in irritum reciderent, et recidiua negocii grauiora nobis, et imperio iterata pericula remanerent. Aliud etiam vrgens et euidens impedimentum occurrit, quod, crescente inter nos et romanum Pontificem ab olim orto dissidio, experientia praeteriti temporis suggerit venturo tremorem, vt iustus timor, qui cadere valeat in constantem, recte moueat mentem nostram, ne nobis venientibus ad confusionem hostium barbarorum, familiaris et domesticus hostis — — inuaderet regnum nostrum; quum familiaris sit leuior ad nocendum. — — Quapropter, omnibus praetermissis, felices gressus nostros direximus versus Vrbem; ita quod partibus Romanis vicinamur. — — Speramus autem per praesentem gressum nostrum mundo acquirere bonum pacis, et statu Italiae pacifice reformato, ac regno nostro in Dei securitate dimisso, tam onusti diuitiis, quam gentium multitudine constipati, cum exspectata benedictione sacrosanctae matris ecclesiae, veniemus; ita, quod Domino exercituum nos iuuante, — — Tartarorum multitudinem deuincemus. Tuam igitur industriam exhortamur, quatenus, interim cum toto tuarum virium conatu, dilecto filio nostro Conrado, in Romanorum Regem electo, potenter assurgas ad reprimendos impetus aduersariorum communium et ingressus, vt eis non liceat campum liberum inuenire, donec nos cum potentia maxima ad eorum confusionem vltimam veniamus.

Fejér, IV. 1. pag. 226—227.

CLIX.

1241. 1241. Unŭ *episcopŭ din Ungaria* scrie *episcopuluĭ din Parisŭ,* că doĭ spionĭ de aĭ Tătarilorŭ aŭ fostŭ prinşĭ şi aduşĭ înaintea regeluĭ, carĭ aŭ declaratŭ, că Tătariĭ aŭ plecatŭ, ca să cucerească lumea întrégă, şi că domnulŭ lorŭ este Gingis Chan (Regele regilorŭ).

De facto *Tartarorum* vobis rescribo, quod ipsi venerant prope confinium Vngariae per quinque dietas: et venerunt ad aquam, quae vocatur Deinphir, quam transire non poterant in aestate. Volentes autem expectare hyemem, miserunt ante se quosdam exploratores in Russiam; ex quibus capti fuerunt duo, et missi Domino Regi Vngariae, quos ego habui in defensu meo; et ab ipsis didici noua, quae vobis mando. Quaesiui vbi esset terra eorum? et dixerunt, quod esset vltra quosdam montes, et sedet iuxta flumen, quod

vocatur Egogg ; et credo, quod ille populus sit Gog et Magog. Quaesiui de fide ; et vt breuiter dicam, nihil credunt. Et coeperunt dicere, quod exierunt ad expugnandum mundum. Litteras habent *Iudaeorum*, quia prius proprias litteras non habuerunt. Quaesiui, qui essent illi, qui docent eos litteras ? dixerunt, quod essent homines pallidi, qui multum ieiunant, vestes longas portant, et nullos offendunt ; et quia multas circumstantias dixerunt de hominibus illis, quae concordant cum superstitionibus Pharisaeorum et Saducaeorum, credo illos esse Saducaeos et Pharisaeos. Quaesiui, vtrum discernerent cibos, dixerunt, quod non ; Comedunt enim ranas, canes et serpentes, et omnia indifferenter. Quaesiui, qualiter exierunt de montibus, vltra quos fuerunt ? Dixerunt, quod viginti diebus durat longitudo et latitudo ipsorum ; duodecim millia hominum semper sunt in equis, qui custodiunt exercitum. Equos bonos habent, sed stultos : equi enim multi sequuntur eos, absque ducatu ; ita, quod si vnus equitat, XX. vel XXX. equi sequuntur ipsum. Loricas habent de coriis, et sunt fortiores, quam de ferro ; et similiter coopertoria equorum. Pedites nihil possunt, quia crura habent brevia, et corpus longum. Meliores sunt sagittarii, quam *Vngarii*, et *Comanii*, et fortiores artus habent. Quocunque modo intrant terram, interficiunt habitatores terrae ; praeter paruulos, quibus *Zingiton*, (Gingis Chan) qui est Dominus eorum (qui interpretatur Rex regum) lignum suum imponit comburendo in facie ipsorum. Quadraginta et duo consiliarii sunt ; quibus Zingiton sigillum suum committit. Nullus de toto exercitu audet nisi alta voce, nullus de toto exercitu audet interrogare, quo vadit Dominus noster ; vel quid intendit facere ? Lac iumentorum bibunt, et multum inebriantur. Noua de ipsis certa audire non possumus, quia praecedunt eos quaedam gentes, quae *Mordani* vocantur ; qui interficiunt omnes indifferenter ; et nullus de eis audet calceare pedes suos, donec interficiat hominem ; et per illos credo esse interfectos Praedicatores et Fratres minores, et alios nuncios, quos miserat Rex Vngariae ad explorandum. Sine dubietate deuastarunt omnes terras et destruxerunt, quas inuenerunt usque ad aquam supra dictam.

Fejér, IV. I. pag. 232—234.

CLX.

1241. 1241. *Sibotŭ*, episcopulŭ din Augsburgŭ, proclamă în diecesa sa expediţiune cruciată în contra *Tatariloriŭ*, carĭ aŭ distrusŭ Polonia şi aŭ devastatŭ Ungaria întru unŭ modŭ înfiorătoriŭ.

S(ibotho) Dei gracia Augustensis Ecclesie Episcopus dilectis in Christo fratribus minoribus in sua Dyocesi constitutis salutem in Domino. Dum a venerabili patre sancte Moguntine sedis Archiepiscopo receperimus iam in mandatis, ut faceremus predicare crucem in tota Dyocesi nostra contra nefandos Tartaros, infensissimos hostes et impios persecutores fidei Christianae, qui destructa Polonia et terra Cracovie, devastata miserabiliter Hungaria, jamjam Regis Boemie et Ducis Austrie fines inuaserunt, ita ut totius Alemannie destruccionem verosimiliter, ni pessima Deus avertat, poterimus formidare. Idcirco urgenter uobis injungimus in remissionem peccatorum, ut crucem secundum formam consuetam cum indulgencia nobis a predicto Archiepiscopo tradita per totam nostram Dyocesim predicetis, inducendo fortiter ad crucesignandum omnes Christi fideles, pro defensione fidei et patrie nostre salute. Datum Auguste in palatio nostro anno Domini MCCXLI. pridie kalendas Iulii.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VII. pag. 140.

CLXI.

1242. 1242. *Abatele mănăstirii* din muntele *St. Marii* informéză pe toţĭ credincioşiĭ bisericeĭ romane, că *Tatariĭ* aŭ ucisŭ într'o singură ţi pe Ducele Polonieĭ şi 40,000 de ómenĭ, aŭ alungatŭ pe Bela regele Ungarieĭ, şi apoĭ aŭ trecutŭ în ţĕrile Austrieĭ, ale Stirieĭ, Moravieĭ şi Bohemieĭ.

Religiosis viris et vniuersae sanctae matris Ecclesiae fidelibus, praesens scriptum visuris, vel audituris, F. Dei gratia humilis Abbas Sanctae Mariae, totusque conuentus eiusdem loci, Ordinis Sancti Benedicti in Vngaria commorantes, consolationem Paracleti cum salute, quam promeruit S. Benedictus, et gloriam sempiternam. Latores praesentium Fratres B. et I. sacerdotes domus nostrae Monachos, vestrae commendamus Charitati; quos de claustro S. Mariae in Ruscia, in Hyberniam transmittimus gratia commorandi. Et hoc per inopinatum aduentum *Tartarorum*, qui dicuntur Ismaelitae, proh dolor! compellimur faciendum. Heu mater Ecclesia gemens et dolens de filiis., Deo

famulantibus, qui dispersi per diuersas nationes gentium, propter Tartaros superuenientes inopinate, fines orientales potenter inuaserunt, et maximam hominum partem ibidem habitantium peremerunt. Insuper bona ecclesiae nostrae, et redditus fratrum, quibus sustentabantur, totaliter deuastauerunt; et dicitur, quod quadraginta duo anni sunt elapsi, ex quo recesserunt a montibus, in quibus clausi tenebantur. Qui de locis maledictis, vt credimus, progredientes, prouincias Asiae bestialiter deuastando, quatuor reges cum Principibus eiusdem terrae inhumaniter mactauerunt. Regem etiam Cappadociae valde potentem, Regem Persarum cum suis tribunalibus, similiter viginti et quinque duces Russiae potentissimos, ducem H. Poloniae, piae memoriae, cum quadraginta millibus hominum, vna die, quasi momento, interfecerunt. Praeterea magnificum *Regem Hungariae*, Bela nomine, *fugauerunt;* Archiepiscopos tres et quatuor suffraganeos, et *sexaginta quinque millia hominum*. Et in eodem bello, *Colomannum, praedicti Regis fratrem, vulnerauerunt lethaliter, ita quod mortuus est post breue tempus*. Deinde proficiscentes ad fines nobilis ducis *Austriae, Styriae, Marchiae Taruisiae, Moraviae*, et *Boemiae*, in Natali Domini, Danubio congelato, cum magna fortitudine ad alteram partem fluminis transmearunt; praedictorum Principum terras vastando, omniaque feraliter per circuitum exterminando: nulli parcentes sexui, inenarrabilia perpetrant impudenter. In ecclesiis cum mulieribus suis dormiunt; et de ceteris locis Deo sacratis, proh dolor! stabula faciunt iumentorum. Quorum insolentia, Deo irato, in tantum inualuit, quod Praelati, Archiepiscopi scilicet, Episcopi, Abbates, Principes et vulgus ineffabile, ante ineffroenatos barbarorum Principes fugiunt, nihil aliud nisi mortem exspectantes; Monachis, Monialibus, Praedicatoribus interfectis, et lamentabiliter morientes, pro Christi nomine effecti Martyres, vt credimus, aeternae beatitutini sociantur. Vnde charitatem Vestram humiliter imploramus, quatenus hys ad vos confugientibus, sinum aperiatis misericordiae. Datum Viennae Anno graciae MCCXLII. pridie nonas Ianuarii.

Fejér, IV. 1. pag. 235.

CLXII.

1242. *Yvo* din Carnuntŭ informézĕ pe *archiepiscopulŭ din Bordeaux* despre devastările, ce le-aŭ comisŭ *Tătarii* în Austria şi în Ungaria, cum şi despre moravurile, credinţa şi armătura lorŭ. 1242.

Giraldo, Dei gratia Burdegalensi Archiepiscopo, Yuo, dictus Narbonensis, suorum olim nouissimus clericorum, salutem — — Terrenis inuolutae

negociis animae reproborum diuini comminationis iudicii non aduertunt; nec obstinatis terror incutitur, donec horrendae damnationis sententia feriantur. Miror namque, quod quum, terribiliter imminente cunctis exterminio christianis, talis obstinatio reges terrae, ceterosque potentes vniuersaliter comprehendat, quod vos, qui zelum Dei habere dicimini, vestrae magnitudinis gravitate obstinatorum corda non attemptatis mouere; vestrae siquidem a pluribus et sapientibus et auctoritati staretur, et fidei crederetur. Porro, quantum Christianis ex superueniente Tartarorum impetu periculum imminet, solis constat expertis. Nam ex illius populi crudelitate, vel dolo mentiri non possit infamia, cuius vt vobis ritus nefandos breuiter prosequar, nihil dicam, quod dubium, vel opiner: sed certe, quod expertus sum, et quod scio. — — Carinthiam pertransiui soliuagus, ac deinde in quodam oppido Austriae, quod Theutonice Neustat dicitur, id est noua ciuitas, inter quosdam nouos religiosos, qui Beguini vocantur, hospitabar. Et in proxima Ciuitate Wienna locisque circumiacentibus aliquot annis delitui. — — Multis aliis peccatis inter nos Christianos emergentibus, iratus dominus, factus est velut vastator hostilis, et vltor formidabilis. Hoc iccirco dixerim, quia quaedam gens ingens, homines inhumani, cui lex exlex, ira furor, virga furoris dominici, terras infinitas peragrando, feraliter deuastat, omnia obstantia caede et incendio horribiliter exterminando. In hac demum aestate ipsa gens memorata, quae Tartari nuncupantur, Pannoniam, quam per traditionem ceperat, exiens, dictum oppidum, in quo tunc forte morabar, cum infinitis millibus obsedit truculenter. Nec erant ibidem in ipso ex nostris viri bellici, praeter milites quinquaginta, quos cum viginti balistariis dux in munitione reliquerat. Hi omnes, ex quibusdam eminentiis circumfusum superuidentes exercitum, immanem abhorrebant saeuitiam satellitum Antichristi; et ascendentes ad dominum christianorum planctus miserabiles audiebantur, qui subito in circumiacente prouincia praeoccupati, sine delectu conditionis, fortunae, sexus, et aetatis omnes indifferenter diuersis suppliciis interibant. Quorum cadaueribus principes cum suis cynocephaliis, aliisque lotophagis, quasi pane vescentes, nihil praeter ossa vulturibus relinquebant. Sed, quod mirum est, famelici et edaces vultures, quae forte supererant, reliquiis vesci minime dignabantur. Mulieres autem vetulas et deformes antropophagis, qui vulgo reputantur, in escam quasi pro diario dabant; nec formosis vescebantur, sed eas clamantes et eiulantes in multitudine coituum suffocabant. Virgines quoque vsque ad exanimationem opprimebant, et tandem abscissis earum papillis, quas magistratibus pro deliciis reseruabant, ipsis virgineis corporibus lautius epulabantur. Videntibus interim ipsorum speculatoribus ex cuiusdam promontorii summitate ducem Austriae cum rege Bohemiae, patriarcha Aquilegiae, duce Carinthiae, et marchione, vt dicebatur, concomitante de Bade, cum plurimo potentatu conterminorum, et iam ordinatas ad bellandum acies, totus ille nefandus exercitus repente disparuit, omnesque illi cursores in miserabilem Hungariam sunt reuersi; qui sicut subito aderant, sic et aberant repentini; vnde magis omnes, hoc videntes, reddunt formidantes. Ex ipsis vero fugientibus Princeps Dalmatiae cepit octo, quorum dux Austriae nouit vnum, Anglicum natione; sed propter quaedam maleficia de regno Angliae perpetua bannia-

tione proscriptum. Hic ex parte regis nequissimi Tartarorum bis venerat ad regem Hungariae nuncius et interpres; et mala, quae postmodum contigerunt, satis manifeste praemonendo, comminatus est, nisi se et regnum suum Tartareae dederet seruituti. Hic a principibus nostris inductus ad dicendum veritatem de Tartaris, nullum visus est praetermittere Iuramentum; sed tanta contestatus est, vt et ipsi credi possit diabolo. Imprimis igitur de se ipso narrauit, quod instanter post tempus proscriptionis suae, idest, ante triginta annos aetatis suae, in ciuitate Acon, amissis in ludo omnibus, quae habuit, in ipsa hieme nihil praeter Camisiam de sacco, calceos de boue, cappam de cilicio, secum asportans, ignominiosa compellente inedia cum infirmitate, tonsuratus omnino, vt fatuus, et inexpresse clamans vt mutus, multas prouincias libere pertransisset, et hospites beneficos inuenisset, qualem vitam protraxit, quamuis quotidie verborum leuitate, et cordis inconstantia Diabolo se commendasset. Tandem ex nimietate laborum, et assidua aëris mutatione et ciborum apud Chaldaeos graui languore detentus, et in toedium vitae demersus est. Non valens igitur procedere, vel reuerti, paulatim respirando, ibi commorans coepit, vt erat aliquantum litteratus, ea, quae ibi proferebantur, tabulis commendare, et cito postea tam recte proferre, vt indigena putaretur. Eadem facilitate didicit plures linguas. Ipsum igitur Tartari, per exploratores suos eligentes, sibi attraxerunt, et postquam de vindicando sibi totius mundi dominio acceperunt responsum, multis sibi donariis ad fidelitatem suam et seruitium adstrinxerunt, pro eo, quod interpretibus indigebant. De moribus autem eorum, et superstitione, de dispositione corporum eorum et statura, de patria et more pugnandi, iurauit, quod sunt semper omnes homines auari, iracundi, dolosi, et immisericordes; sed rigore punitionis et immanitate poenarum, per suos superiores infligendarum, a iurgiis, a mutuis deceptionibus et saeuitiis inuicem coercerentur. Principia suarum tribuum Deos vocant, et certis colunt temporibus sollemnitatibus eorum, multas quidem particulares, sed tantum quatuor generales. Et propter se solos credunt omnia esse creata. In exercendo saeuitiam contra rebelles nullum esse credunt peccatum. Habent autem pectora dura, et robusta; facies macras et pallidas, scapulas rigidas et erectas, nasos distortos et breues; menta prominentia et acuta, superiorem mandibulam humilem et profundam, dentes longos et raros, palpebras a crinibus vsque ad nasum protensas, oculos inconstantes et nigros, aspectus obliquos et toruos, extremitates ossosas et neruosas, crura quoque grossa, sed tibias breuiores, statura tamen nobis aequales; quod enim in tibiis deficit, in superiori corpore compensatur. Patria eorum tellus olim deserta, et maximae vastitatis vltra omnes Chaldaeos, de qua leones, vrsos et alias feras arcubus et aliis machinis expulerunt. De coriis earumdem bullitis, sibi arma leuia quidem, sed tamen impenetrabilia coaptarunt. Solent autem non maximis, sed fortissimis equis et paruo pabulo contentis insidentes fortiter alligari. Iaculis, clauis, bipennibus, et gladiis infatigabiliter ac fortiter dimicare; sed praerogatiuam habent in arcubus et argutam industriam pugnandi. A tergo debilius armati, ne fugiant, non prius a conflictu recedunt, quam principale vexillum sui Ducis videant retroire. Victi quoque non supplicant, et vincentes non parcunt. In voluntate

et proposito subiiciendi suo dominio totum mundum persistunt, omnes, quasi vir vnus, nec possunt tamen millia militum computari. Satellites vero, numero sexcentena millia, quum ad mansiones exercitui praeparandas praemittuntur, properantes in equis cursoribus, sub vnius noctis spatio transuolant tres diaetas; seseque subito per totam diffundentes prouinciam, vniuersum populum inermem, immunitum et dispersum praeocupantes, tantam faciunt stragem, vt rex vel princeps terrae obsessae, quos contra eos addunet, et in bello ordinet, non inueniat. Omnes populos et principes regionum, secundum non caussam, vt caussam, tempore quietis decipiunt. Nunc se propter magos reges, quorum sacris corporibus ornatur Colonia, in patriam suam reportandos; nunc propter auaritiam et superbiam Romanorum, qui eos antiquitus oppresserunt, relidendam; nunc propter subdendas sibi barbaras tantum, et hyperboreas nationes, et gentes; nunc propter furorem Theutonicum sua modestia temperandum; nunc propter militiam a Gallis addiscendam; nunc propter terrae fertilitatem, quae suae multitudini sufficere possit, acquirendam; nunc propter peregrinationem ad S. Iacobum in Gallicia terminandam, egressos se patriam mentiuntur. Pro quibus figmentis quidam eis reges simplices, inito foedere, liberum per terras suas transitum concesserunt, eisque foedera non seruantibus, nihilominus perierunt. Tantis igitur emergentibus toti christianissimo populo periculis, quid rudium religionum, et adhuc fornacis, ex qua prodierunt, igne flagrantium faciunt sancti fratres? etc.

Fejér, IV. 1. pag. 237.

CLXIII.

1242. 1242. *Canonicului Rogeriu* din Orade trimite *episcopului din Pesta* descrierea sa în privinţa devastărilorŭ şi a cruḑimilorŭ, ce le-aŭ comisŭ *Tatarii* în Ungaria.

Licet, vt liqueat Dominationi Vestrae ingressus et processus Tartarorum, Hungariam intrantium, in ignominia Crucifixi, perniciem stragemque non minimam populi Christiani, per praesens opusculum, vestro nomini reddi; de gestis ipsorum, sine falsitatis admixtione collectum; quod cum diligentia perlegatis. Multa quidem inuenietis in eo, quae meo subiacuerunt aspectui, plurimaque propriis palpaui manibus: nonnullaque a fide dignis didici, in quorum illa fuerunt praesentia perpetrata. Si autem interdum reperietis aliqua, quae sensui hominum cernantur terribilia et horrenda: me Scriptorem et res minime admirentur: sed gratias referant Regi regum, qui suae oblitus misericordiae, suo angariato populo non pepercit. Nam a regalibus sedibus, in

exterminii terram prosilientibus, limo eorum oculos non liniuit; imo exacuit gladium velut fulgur. Visitauit iniquitates eorum, non in baculo, sed in virga; et peccata non fomentis lenibus, quibus suos consueuerat consolari: sed in verberibus et ira, subsannando eos, cum irriguit calamitas repentina; sicque Hungaria, plena populo, sedet sola. O dira crudelitas! facta est Hungaria libera sub tributo. Proh dolor, non fuit in tanto exitio, qui consolaretur eam ex omnibus charis eius. Rogo igitur et affectuose deposco, quatenus cum de vita et ipsorum, moribus, atque pugna describere voluerim veritatem, si de tristi materia et horrenda flebilis inire compulsus sum moestos modos; vos, vel quisque lector, rectam conscientiam falsis opinionibus non supponat; quod praesumtuosa temeritas patefecit aditum illicitis ausibus, vel nociuis. Quia non ad deprehensionem cuiquam et derogationem, sed ad instructionem potius examinaui: vt legentes intelligant, et intelligentes credant, credentes teneant, et tenentes percipiant: quod prope sunt dies perditionis et tempora properant ad non esse. Et sciant cuncti, haec me temere non referre; quod quisquis ad manus ipsorum Tartarorum deuenerit, si natus non fuisset, melius esset ei; et sentiet, se non a tartaris, sed in Tartaro detineri. Hoc refero vt expertus. Fui enim per tempus, et dimidium temporis inter eos; in quo mori solatium exstitisset, sicut supplicium fuit vita.»

Fejér, IV. 1. pag. 243. — Florianus, Historiae Hungariae Fontes domestici. IV. pag. 45—46.

CLXIV.

1242. Inscripţiunile de pe mormintele celorŭ dóue fice ale regeluï *Bela*, decedate în Dalmaţia, când aŭ fugitŭ dinaintea *Tatarilorŭ*. 1242

Catharina inclita, et fulgens Margari
In hoc arcto tumulo iacent absque vi } ta
Bele IIII. filie, regis Hungaro
Et Mariae Lascari regine Graeco } rum
Ab impiis Tartaris fuerunt fuga
Mortue in Clissio, huc Spalatum transla } te
Iacet hoc sub lapide nobilis Gulielm
Iacet heros inclitus, operit quem tell } us
Nepos Bele tertii, regis Vngaror
Margarite genitus, Domine Graecor } um
Dicti regis filia Grecis dominatr
Constantinopoleos sceptris imperatr } ix

Arcente denique barbaro peruer
Infinitis Tartaris marte sub aduer } so
Quartum Belam prosequens, eius consobrin
Ad mare peruenerat vsque Dalmatin } um
Vbi ad commercia vite celsior
Mortis soluit debitum iussu Creator } is
Anni Christi fluxerant mille cum ducent
Quadraginta duo plus computo legent } is
Aprilis vigesima die iam transact
Qua Gulielmi spiritus rediit ad astr } a
Heu accedit inclita sponsa Margari
Sanctum gerens spiritum moribus et vi } ta:
Nam cuncta, quae moriens ita vir legau
Dispergens, pauperibus prorsus erogau } it.
Qualia ecclesie tulit ornamen
Ex imperialibus pannis vestimen } ta,
Patent intuentibus, lucem et supern
Eis postulent requiem aetern } am

Fejér, IV. 1. pag. 270. — Farlatus, Illyricum Sacrum. IV. pag. 341.

CLXV.

1243. 1243. *Stefanŭ,* fiulŭ luĭ *Ciacŭ,* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluì.*

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis Amen. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex in perpetuum. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate magistruluĭ Scemeyts şi fraţilorŭ sĕi). Datum apud castrum Turucz per manus Magistri Benedicti Prepositi Albensis, aule nostre Cancellarij et Electi Colocensis. Venerabilibus patribus Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Cleto Agriensi, Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Benedicto Waradiensi et postulato Jauriensi, Stephano Waciensi et postulato Strigoniensi Episcopis, Ecclesias Dei gubernantibus; Ladislao Palatino et Comite Symigiensi, Dionisio Duce tocius Sclauonie, Matheo Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Rolando Dapiferorum et Comite Nitriensi, Mauricio Pincernarum et Comite Jeuriensi, Stephano Agazonum et Comite de Vrbaz Magistris; Laurencio Waiawoda Transsiluano, *Stephano filio Chak Bano de Scevrem,* Arnoldo Supruniensi, Balduino Ferrei Castri,

Georgio Zaladiensi Comitibus, et aliis quam pluribus Magistratus et Comitatus tenentibus. Anno Dominice Incarnacionis M°CC°XLIIJ°, IIIJ" kalendas Februarij, Regni autem nostri anno octauo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XII. pag. 131—133.

CLXVI.

1243. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce maĭ multe drepturĭ şi libertăţĭ colo- 1243
nielorŭ din *satulŭ-latinŭ* în comitatulŭ Zips.

Bela, Dei gratia, Rex Hungariae, — — — Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod Hospitibus nostris, in *villa Olazy*[1]) de Tornaua congregatis, et congregandis, hanc concessimus libertatem, vt a Comite Parochiali liberi sint penitus et exemti; nec quisquam nomine Comitis inter eos possit commorari, sed villicus de communi voluntate ipsorum electus, eos debeat iudicare, iuxta consuetudinem hospitum aliorum. Item concessimus, quod quicunque ex ipsis heredum careret solatio; liberam habeat de vniuersis bonis suis facultatem disponendi. Debita autem ipsorum sunt: quilibet nobis teneatur de singulis mansionibus, aut homini nostro, ad id destinato, in ea quantitate, qua tempore felicis memoriae fratris nostri, regis Colomani, erant obligati, persoluat (persoluere) annuatim. Vt igitur series huius libertatis, a nobis concessae, salua semper et inconcussa permaneat, nec possit ab aliquo in posterum retractari; praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Christi MCCXLIII. secundo Kal. Iunii, regni autem nostri octauo.

Fejér, IV. 1. pag. 278.

---

[1]) Comună italiană saŭ *latină*, după diplomatica medievală a Ungarieĭ.

CLXVII.

1243. 1243. Papa *Inocenţiu IV.* autorisézá pe *patriarchulŭ Aquileiĭ* sá predice în Germania expediţiune cruciatá în contra *Tatariloriŭ*, carĭ aŭ devastatŭ regatulŭ Ungarieĭ.

...Patriarche Aquilegensi [1]). Plene lacrimis et replete suspiriis reliquie fidelium in Ungarie partibus positorum matris ecclesie sollicitant pietatem, ut sui doloris qualitatem attendat, eiusque amaritudini et merori consolationis dulcedinem largiatur, ac sibi de illo provideat defensionis auxilio, per quod si hostis Dei et amica demonum gens impia Tartarorum suam in easdem reliquias moliretur experiri sevitiam, possint ab exilio preripi vel exterminio preservari, salubris provisionis effectum ex hoc universitate christiani populi consequente, maxime cum sit evidens argumentum, quod ipsa tranquilla maneat et secura consistat, si ministra perditionis illa gens effera, divina dextera triumphante, possit conteri vel de contritorum confinio profligari. Hec enim dum nos, qui licet immeriti generalis ecclesie curam ex divina provisione suscepimus, nostre mentis oculis presentamus, reddimur ex corde solliciti, ut illis propere intendamus remediis, per que in Ungarie partibus sit celebris perpetuo gloria redemptoris. Igitur cum karissimus in Christo filius noster ... Illustris Rex Ungarie, et subiectus ei populus, quasi credentes pro acerbitate illatorum vulnerum suis gladium imminere cervicibus, dum persecutores horridos in vicinis Ungarie partibus rumore terribili percipiunt constitutos, nos lacrimis moveant et lamentis inducant, ut eorum angustiis occurramus gratie festine fomentis: fraternitatem tuam rogamus et obsecramus in domino Iesu Christo, in remissione tibi peccaminum iniungentes, quatenus per te ac alios, quos ad hoc videris oportunos, Christi fideles in Teutonia constitutos, secundum prudentiam tibi et illis desuper attributam, piis inducas monitis, ut ipsi per quos adversus tirampnidem perfidorum christiana potissime solet defendi religio, contra sathane nuntios tartarique ministros crucis signaculum pro sic afflicti salute populi reverenter ad gloriam suscipiant crucifixi, se taliter hiis, que sunt oportuna, bello domini munientes, ut si necessitas exegerit, quod avertat Dei filius, sic Dei familiam de Regno Ungarie tueri valeant, quod pars opposita, Deo propitio, ruine grandis incurrat opprobrium, et redempti pretioso Iesu Christi sanguine optate salutis consequantur effectum. Nos enim, ut quod tam pie tam iuste cupimus, letanter et leviter fieri gaudeamus, omnibus, qui de Alemannia, signo crucis assumpto, in Ungariam contra Tartarorum processerint feritatem, illam indulgentiam idemque privilegium elargimur, que transeuntibus in terre sancte subsidium in generali concilio conceduntur. Ceterum ut salutis tante negotium quo pluribus contingit iuvari remediis, prosperitatis obtate suscipiat incrementum, tibi et illis, quos ad predicandam crucem duxeris deputandos, presentium auctoritate concedimus, quod illis ex crucesignatis huiusmodi, qui pro incendiis et iniectione manuum

---

[1]) La Theiner: Innocentius Episcopus etc. Venerabili fratri ... Patriarche Aquilegensi salutem etc.

in clericos vel alias religiosas personas excommunicationis vinculum incurrerunt, absolutionis beneficium impertiri iuxta formam ecclesie valeatis, dummodo iniuriam et dampna passis satisfaciant competenter, et adeo gravis et enormis non sit eorum excessus, quod propter hoc merito ad sedem apostolicam debeant destinari. Tu autem, frater Patriarcha, cum tibi ad insinuationem predicti Regis de reversione Tartarorum veritas innotuerit, omnes adversus illos crucis caractere insignitos prompto spiritu et gressu celeri facias in Ungariam, duce salutis Angelo, proficisci. Datum Anagnie XII. Kal. Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 30.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 187. — Fejér, IV. 1. pag. 299.

CLXVIII.

1243. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe *abaţiĭ mănăstirilorŭ Belgradŭ* şi *Zabirdovĭi*, să cerceteze, dacă este adevĕratŭ, că pe timpulŭ invasiuniĭ Tatarilorŭ aŭ năvălitŭ în Ungaria nisce ómenĭ, carĭ aŭ tăiatŭ pe maĭ mulţĭ locuitorĭ de la frontierie, şi aŭ prefăcutŭ averile lorŭ în cenuşă. 1243.

... Welgradensi Cisterciensis et ... Zabirdovicensi Premonstratensis ordinum Abbatibus, et ... Preposito ecclesie de Dumbravinic Olomucensis diocesis [1]). Spatiosum et speciosum Ungarie Regnum sic afflixit Tartarorum horrenda crudelitas, quod exinde universitati fidelium inesse debuit materia lacrimarum: sed quidam sicut mirantes accepimus, Regnum ipsum presentibus Tartaris, et post illorum recessum hostiliter invaserunt, multos de ipsius confinio, illorum bonis consumptis per incendium, ponentes in ore gladii, non absque manifesta iniuria crucifixi. Quocirca mandamus, quantenus inquisita super hiis diligentius veritate, quo tempore, per quos et in quibus Regni partibus sunt talia perpetrata, nobis vestris litteris fideliter exponatis, ut eorum veritate comperta, quod expedire viderimus, exinde disponamus. Quod si non omnes etc. Datum Anagnie XI. Kal. Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 35.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 188. — Fejér, IV. 1. pap. 302.

---

[1]) La Theiner: Innocentius Episcopus etc. Dilectis filiis ... Welgradensi Cisterciensis et ... Zabirdoviensi Premonstratensis ordinum Abbatibus, et ... Preposito ecclesie de Dunibravinic Olomucensis diocesis, salutem etc.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

CLXIX.

1243. 1243. O dómnă, fiica luĭ *Iwacionŭ*, din părţile Transilvanieĭ (de partibus vltra Transsilvanis?) fuge dinaintea *Tatarilorŭ* în Ungaria.

Nos Comes Petrus de Peren Judex Curie Serenissimi et Magnifici Principis domini Sigismundi etc., quod cum ob contradictoriam inhibicionem statucionis medietatis possessionum Ekly et Zakalos vocatarum in Comitatu Komaromiensi existencium, Thomas filius Thome de Werehtiw Johannem filium Iwachon de dicta Ekly contra se Regiam in presenciam ad certum terminum in causam attraxisset (infăţiţarea se amêna) «ad presentes octauas festi Beati Michaelis Archangeli» (Ionŭ ca incusatŭ, înfăţişézăcinci documente) — — Altera earundem (Capituli Ecclesie Jauriensis) in anno gracie millesimo ducentesimo quatragesimo tercio edita declarabat, quod domina quedam nomine filia Iwachon, vxor condam Andree filij Morthonos de genere Ekly constituta coram dicto Capitulo Jauriensi, omnem dotem suam Andree filio Oltoman consanguineo mariti sui remisisset liberaliter, renuncians omni juri et accioni, que racione dotis predicte sibi quandocunque possent competere vel deberent; pro eo videlicet, quod cum ipsa de partibus vltra Transsilvanis a facie Tartarorum fugiens ad eundem accessisset in domum suam eam honeste pertractasset, exhibendo ei victus et vestitus necessaria; pro eo eciam, quod idem Andreas eidem promisisset, vestes se daturum, et prouidere eam vsque ad nouas segetes in vite necessarijs etc. Datum Bude 39. die octauarum Beati Michaelis Archangeli anno Domini M° CCCC° XX° II°.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XII. pag. 145.

CLXX.

1243. 1243. Moşia numită *Ruhman* din comitatulŭ Nou-gradŭ trece în posesiunea fiilorŭ luĭ Calanda.

A B C D

Achilles Diuina miseracione Prepositus Strigoniensis vniuersumque eiusdem loci Capitulum omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod Cusud filius Hatubur in nostra constitutus presencia, sua nobis relacione demonstrauit, quod medietatem terre *Ruhman* pro sex marcis argenti, et medietatem cuiusdam

terre alterius videlicet Tusnapulay, que est sita iuxta terram Kalanda, pro duabus marcis argenti iure hereditario possessas, Petch et fratri eiusdem nomine Benedicto, filijs Petri de Kalanda, vendidit perpetuo possidendas; et idem Cusud professus est, dictam pecuniam plenarie recepisse. Cuius eciam terre Ruhman medietatem aliam Lauduanus et Gregorius, jobagiones Castri Neugradiensis ab eodem Cusud possessam, vendiderunt eisdem Petch et Benedicto, prout in litteris nostris prioribus continetur; et ita totalis terra Ruhman ad ius et dominium Petch et Benedicti prenotatorum est deuoluta iusto titulo empcionis. Commetanei autem terre Ruhman sunt hy: Arrua, Isyp filius Pulan, et Fulcus filius Pouche. Vt igitur supra dicta possessio salua semper permaneat et inconcussa, super hoc presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Licardi Lectoris, anno gracie M°CC°XL°III°. Venerabili patre nostro Stephano Archiepiscopo, Petro Cantore, Fabiano Decano, Ambrosio Custode, ceterisque Canonicis feliciter existentibus.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XII. 138. Originalulŭ în archiva familiară a principeluĭ Eszterházy.

CLXXI.

1245. Scrisórea Papeĭ *Inocenţiŭ IV.* din care se vede, că *Tatarii* aŭ devastatŭ şi ţinutulŭ Sebeşuluĭ din Transilvania. 1245.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio Theodoro Plebano de Malembach, Canonico Cibiniensi, Ultrasilvane diocesis, salutem etc. Cum beneficia, que in partibus Ungarie obtines, per Tartarorum rabiem sint destructa, et nichil aut modicum percipias ex eisdem, nos devotionis tue precibus inclinati, ut preter eadem beneficia aliud, etiamsi curam animarum habet, recipere licite, si tibi canonice offeratur, ac una cum eis retinere libere, non obstante constitutione generalis concilii, valeas, auctoritate tibi presentium indulgemus, Nulli ergo etc. nostre concessionis etc. Si quis autem etc. Datum Lugduni VIII. Kal. Martii. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 325.

Theiner, Mon. hist. Hungariae, I. pag. 192.

CLXXII.

1245. 1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* autoriséză pe *călugăriĭ minoriţĭ,* carĭ vorŭ călĕtori în *Cumania*, ca să predice, să boteze şi să ierte pĕcatele acelora, carĭ vorŭ trece la religiunea catolică.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Dilectis filiis fratribus de ordine fratrum minorum in terras Sarracenorum, Paganorum, Grecorum, Bulgarorum, Cumanorum, Ethyopum, Syrorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Zicorum, Ruthenorum, Iacobinorum, Nubianorum, Nestorinorum, Georgianorum [1]), Armenorum, Indorum, Mesolitorum, [2]) aliarumque infidelium nationum orientis, seu quarumcumque aliarum partium proficiscentibus. Cum hora undecima sit diei hominibus, ut exeant ad opus usque ad mundi vesperam deputati, et illud apocalypsis eulogium cito credatur cum matris ecclesie consolatione complendum, videlicet oportere viros, spiritualis vite munditia et intelligentie gratiam cum Iohanne sortitos, populis et gentibus, linguis Regibusque multis denuo prophetare, quia non sequetur reliquiarum Israelis per Ysaiam prophetata salvatio, nisi iuxta Paulum apostolum prius introeat gentium plenitudo: nos licet immeriti super apostolice sedis speculam constituti, fideliter ac prudenter dispensandis dei ministeriis et operibus coadiuvandis intendimus, si vergente plenitudine temporis post pia piorum studia in vineam domini sabaoth novos et plene novissimos, qui sapientiam longum didicere per otium, operarios mittere procuramus. Vos igitur, quos, iuxta professe religionis officium zelus comedit animarum, et in quadriga quarta, quam variis carismatum donis et fidei fortitudine trahitis, ubique discurrere ac vexillum Regis glorie procul levare gestitis ad gentes, que Iesum Christum dominum non cognoscunt, et ad subtractionis filios, qui sacrosancte Romane ecclesie non obediunt, destinamus, vobis in remisionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus seminaturi super aquas multas in illo tantum, qui mundum dixit se vicisse, confisi, ad illuminationem cece multitudinis et heretice falsitatis exterminium, ad confirmandos nutantium animos et fidelium confortandos in luce sermonis et rectitudine operis, propositum vobis iter sine quorumlibet offensione curratis, ut autem ministerium vestrum honoretur plenius et honorabilius impleatur, presentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, que adhuc sedis apostolice magisterio non intendunt, proponere verbum Dei et constitutis ibidem, non obstante, si aliqui sunt excommunicatione ligati, in verbo, officio et cibo, ac in aliis secure communicare, et ipsos seu etiam alios converti ad unitatem christiane fidei cupientes recipere, baptizare et aggregare filiis ecclesie sancte possitis, necnon aggregatos eosdem insignire caractere clericali et ipsos ad acolitatus ordinem pro-

---

[1]) La Theiner lipsesce: Georgianorum.

[2]) Facsimile No. 94 à 97.

movere, liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam sedis apostolice, qui sunt excommunicatione ligati, absolutionis beneficium iuxta formam ecclesie impertiri, et super eo dispensare cum ipsis, quod receperunt ordines et divina celebrarunt officia sic legati. Hoc ipsum vobis sit licitum circa illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis vel infra etatem legitimam, aut qui omnes eadem die, vel qui superiores pretermissis inferioribus conferre seu recipere ordines presumpserunt, si tamen in hoc servata forma talis extiterit, per quam ordines recepissent, vobis preterea dispensare liceat, ut illi ex nationibus vestre predicationi commissis, qui post susceptionem sacrorum ordinum, vel in gradibus et casibus a divina minime lege prohibitis matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem, et hii qui ad ecclesie catholice redierint unitatem, ut inter suos habitent, eisque communicent, necnon quod clerici nationum ipsarum publice ad obedientiam sedis apostolice redeuntes, gaudeant privilegio clericali. Sit etiam vobis licitum omnium fidelium in terris predictis confessiones audire, ac ipsis iniungere penitentias salutares, et excommunicatos a canone vel alio modo iuxta ecclesie formam absolvere, dummodo iniuriam et dampna passis satisfaciant competenter. Cum irregularibus autem partium earundem in illis casibus, in quibus solent legati sedis apostolice dispensare, ac etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeatis, qui ab unitate catholice ecclesie seu religione vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint et digne satisfacere de comissis, ita quod ipsi religiosi ad sua loca salva disciplina ordinis resumantur, et illos ex iam dictis, qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta premissam formam et predicte satisfactionis modum absolvere valeatis, et cum irregularibus ex eisdem, sicut est expressum superius, dispensare. Ad hec sit vobis absolvendi facultas occisores clericorum et religiosarum personarum in predictis partibus constitutos, fundandi de novo ibidem ecclesias, et reconciliandi illas, que sunt casu aliquo prophanate, ac de novo fundatis Rectores idoneos providendi, et illis, qui de gentibus vel scismaticis noviter sunt conversi, dandi licentiam, ut uxores suas, cum quibus in gradibus a lege divina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere. De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam vestram deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se ad invicem, quod ad pacem et concordiam redeant, necnon quod inordinate viventes de suis excessibus, sicut iustum fuerit, satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam vobis libera sit potestas. Insuper in locis, in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, missam et cetera divina celebrare officia, in eisdem partibus cimiteria benedicere, ac dare indulgentias et commutare vota facultatem et licentiam habeatis. Ceterum vobis concedimus, quod a catholicis Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopis possitis ordines, et alia ecclesiastica sacramenta suspicere, ac vestes sacerdotales, altaris pallas et corporalia per eos, qui ex vobis sunt presbiteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, ubi catholicorum episcoporum copia non habetur, necnon alia facere, que ad augmentum divini nominis et ampliationem catholice fidei, ac reprobationem et irritationem

illorum, que sacris traditionibus contradicunt, sicut pro loco et tempore videritis expedire. Nulli ergo etc.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 656.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 193.

CLXXIII.

1245 1245. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe regele şi pe poporulŭ *Tatarilorŭ*, ca să priméscă cu onóre pe călugăriĭ minoriţĭ, pe carĭ i trimite la dênşiĭ, şi să aibă încredere în cele ce le vorŭ comunica în numele pontificeluĭ.

...Regi et populo Tartarorum viam agnoscere veritatis [1]). Dei patris universa benignitas humani generis casum, quod primi hominis culpa corruerat, ineffabili respiciens pietate, ac illum, quem diabolica prostrarat invidia suggestione dolosa, volens ex caritate nimia misericorditer reparare, filium suum unigenitum consubstantialem sibi de celi excelso solio misit ad infimum mundi solum, qui preelecte virginis utero sancti spiritus operatione conceptus, et ibi veste carnis indutus humane, indeque postmodum clausa materne porta virginitatis egressus, cunctis visibilem se ostendit: humana enim natura, cum esset rationalis, erat eterna veritate tamquam optimo suo cibo pascenda, set pena peccati mortalibus detenta vinculis ad hoc est diminutionis redacta, ut per coniecturas rerum visibilium ad intelligenda invisibilia niteretur, cibus rationalis creature ipsius conditor factus est visibilis habitu nostro, non sue commutatione nature, ut visibilia sectantes ad se invisibilem factus visibilis revocaret, salubribus homines institutis informans, viamque vite, ipsis perfecte indice doctrina demonstrans, dignatus est post sacre conversationis exempla et evangelice instructionis eloquia sub dire crucis supplicio mortem pati, ut penali vite presentis fine penam mortis perpetue, quam prothoplausti posteritas ipsius incurrerat transgressione, finiret, et de amaro sue mortis calice temporalis hauriret homo vite dulcedinem sempiterne: mediatorem namque inter nos et Deum et mortalitatem habere oportuit transeuntem et beatitudinem permanentem, ut per id quod transit, congrueret morituris, et ad id quod permanet, ex mortuis nos transferret. Pro humani ergo redemptione generis se hostiam exhibens, illud sue salutis hoste prostrato, de opprobrio servitutis eripuit ad gloriam libertatis, superne sibi patrie ostium reserando: et demum resurgens a mortuis, ac in celum ascendens vicarium sibi reliquit in terris, cui animarum curam, ut earum saluti, pro qua

[1]) La Theiner: Innocentius Episcopus etc. . . . Regi et populo Tartarorum viam agoscere (agnoscere) veritatis.

suam humiliaverat altitudinem, vigilanter intenderet et invigilaret attente, amoris eius constantia trine professionis argumento probata commisit, tradens sibi claves Regni celorum, per quas ipse suique per eum succesores potestatem aperiendi omnibus, et claudendi eiusdem Regni ianuam obtinerent. Unde predicti vicarii, disponente domino, nos licet immeriti successores effecti, super omnia, que nobis ex iniuncto incumbunt officio, ad vestram aliorumque salutem nostre intentionis dirigimus aciem, ad hanc precipue mentis nostre destinamus affectum, circa eam diligenti studio et studiosa diligentia sedulo vigilantes, ut errantes in viam veritatis educere, omnesque lucrifacere, Deo sua nobis cooperante gratia, valeamus. Verum quia humane conditionis renitente natura, uno eodemque tempore diversis locis presentialiter adesse nequimus, ne ulla tenus negligere videamur absentes, ad eos viros providos et discretos transmittimus vice nostra, ipsorum ministerio circa illos apostolice servitutis debitum exsolventes: propter quod ad vos dilectos filios fratrem Laurentium de Portugallo et socios eius, latores presentium, ordinis fratrum minorum, viros religione conspicuos, honestate decoros, et sacre scripture scientia preditos, ut ipsum Dei filium Iesum Christum salutaribus eorum eruditionibus agnoscentes, suum gloriosum nomen christiane fidei observatione colatis, duximus destinandos. Ideoque universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente quatenus eosdem fratres pro divina et nostra reverentia, immo potius nos in ipsis benigne recipientes et honeste tractantes, eisque super hiis, que vobis ex parte nostra dixerint, fidem indubitatam adhibere velitis, et cum ipsis de predictis tractatum fructuosum habentes, provideatis eisdem in eundo et redeundo de securo conductu, et aliis necessariis, ut ad presentiam nostram, cum voluerint, tute valeant remeare. Memoratos autem fratres, quos tamquam diu sub observantia regulari probatos, et plene in scripturis sacris instructos, inter alios preelegimus, quia utiliores vobis fore credidimus, tamquam salvatoris nostri humilitatem sectantes, ad vos duximus transmittendos, et si putassemus, quod fructuosiores et gratiosiores vobis existerent, vel aliquos ecclesiarum Prelatos ad vos, aut potentes alios misissemus. Datum Lugduni III. Nonas Martii. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 658.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 194. — Fejér, IV. 1. pag. 360.

CLXXIV.

1245. 1245. Papa *Inocenţiu IV.* învită pe regele şi poporulŭ *Tatariloriŭ* să nu maĭ persecute pe crestinĭ, şi să tracteze de pace cu călugăriĭ minoriţĭ, pe carĭ i trimite la dênşiĭ.

Eisdem [1]). Cum non solum homines verum etiam animalia irrationalia, nec non ipsa mundialia elementa machine quadam nativi federis sint unione coniuncta exemplo supernorum spirituum, quorum agmina universorum conditor Deus perpetua pacifici ordinis stabilitate distincxit, mirari non immerito cogimur vehementer, quod vos, sicut audivimus, multas tam christianorum quam aliorum regiones ingressi, horribili eas desolatione vastastis, et adhuc continuato furore depopulatrices manus ad ulteriores extendere non cessantes, soluto cognationis vinculo naturalis, nec sexui, nec etati parcendo, in omnes indifferenter adnimadversionis gladio desevitis. Nos igitur pacifici Regis exemplo cunctos in unitate pacis sub dei timore vivere cupientes, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente, quatenus ab impugnationibus huiusmodi, et maxime christianorum persecutionibus de cetero penitus desistentes, super tot et tantis offensis divine maiestatis iram, quam ipsarum exacerbatione vos non est dubium graviter provocasse, per condigne satisfactionem penitentie complacetis, nec ex eo sumere debetis audaciam amplius seviendi, quod in alios potentie vestre furente mucrone omnipotens dominus diversas ante faciem vestram substerni permisit hactenus nationes, qui nonnumquam superbos in hoc seculo corripere ad tempus ideo pretermittit, ut humiliari neglexerint per seipsos, eorum nequitiam et punire temporaliter non postponat, et nichilominus in futuro gravius ulciscatur. Et ecce dilectos filios fratrem I. et socios eius, latores presentium, viros religione conspicuos, honestate decoros et sacre scripture scientia preditos, ad vos propter hoc duximus destinandos, quos divina reverentia, immo potius nos in ipsis benigne recipiatis et honorifiice pertractetis, fidem eis super hiis, que vobis ex parte nostra dixerint, adhibendo, et cum ipsis super predictis et specialiter de hiis, que ad pacem pertinent, tractatum fructuosum habentes, nobis quid vos ad gentium exterminium moverit aliarum, et quid ulterius intendatis, per eosdem fratres plenarie intimetis, providendo ipsis in eundo et redeundo de securo conductu et aliis necessariis, ut ad presentiam nostram tute valeant remeare. Memoratos autem fratres, quos etc. ut in proxima, usque alios misissemus. Datum Lugduni III. Idus Martii. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 659.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 195. — Fejér, IV. 1. pag. 363.

---

[1]) La Theiner: «Innocentius Episcopus servus etc. ... Regi et populo Tartarorum viam agnoscere veritatis», în locŭ de: «Eisdem».

CLXXV.

1245. Papa *Inocenţiu IV.* invită pe *Călimanŭ, domnulŭ Bulgarilorŭ,* să se în- 1245
tórcă la unire cu biserica Romeĭ, să priméscă cu onóre pe călugăriĭ minoriţĭ, pe carĭ îĭ trimite la dênsulŭ, şi să îngrijéscă de siguranţa lorŭ, ca din Bulgaria să pótă trece la Tatarĭ.

Illustri Colomanno in Bulgaria imperanti [1]) deum diligere et timere. Cum simus super apostolice sedis speculam constituti, vehementer dolere cogimur et turbari, cum a capite suo membra quedam videamus esse divisa, sueque divisionis dampnum tamquam mortificata non plangere, nec sentire. Nempe orthodoxorum neminem credimus iam latere, unum in terris capud esse tantummodo, ex quo totum corpus contexitur militantis ecclesie, rerum id exigente natura, que corpus, si habuerit duo capita, iudicat monstruosum: probat hoc idem ratio exemplaris eterni, iuxta quod militantem ecclesiam sub utroque tempore disponendam per instructionem evangelicam didicit legislator, Paulo apostolo referente, vide omnia facito iuxta exemplar, quod tibi in monte monstratum est, ubi divina dispositione Ierarchie per media ultima ipsaque per primam mediatori omnium convertuntur, quod imitandum fore necessario peregrinanti ecclesie, scriptura sacra tam figuris quam apertis testimoniis asserit atque probat. Unus Adam deputatus ad opus et custodiam paradisi, unam est sortitus uxorem, unum dominum Iesum Christum in iustitia et veritatis sinceritate creatum, eiusdemque unum in terris vicarium et unicam eius sponsam ecclesiam prefigurans, doctore gentium attestante, sacramentum hoc, inquit, magnum est, ego autem dico in Christo et in ecclesia. Lemech vero, quod humiliatum sonat, dum uxorem unam divisit in duas, sanguinarius est effectus, et virum in vulnus suum occidit, ad instar cuius, qui ecclesiam scindunt, occidunt animas parvulorum. Deinde salutis arcam tantum unam fuisse legimus, que cuncta vastante diluvio, sub unius patriarche remigis potentatu paucas animas sub perfectionis numero reservavit, facti cuius misterium pastor ecclesie Petrus apostolus tangens ait: In arca Noe pauci, id est octo anime salve facte sunt per aquam, quod et vos nunc similis forme salvos facit baptisma. Ipsa etiam veritas gentium vocationem predicens asseruit, quod in ovili suo unus tantum debeat esse pastor, fiet, inquiens, unum ovile et unus pastor. Ad hoc ovile Paulus ipse divina clementia revocatus, docet et predicat unum capud esse tenendum fide pariter et amore. Unde scismaticos et ab unitate corporis ecclesie per inobedientiam recedentes notans, vitandosque insinuans ait: Nemo vos seducat volens in humilitate et religione, quam non vidit angelorum ambulare frustra inflatus sensu carnis sue, et non tenens capud, ex quo totum corpus per nexum et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Nulli fideli venit in dubium, quin ipse Christus sit pastor ecclesie atque capud, non tantum militantis, sed etiam triumphantis, qui secundum carnis assumpte naturam mortem pro suis ovibus

[1]) La Theiner: Innocentius Episcopus etc. Illustri Colomanno in Bulgaria imperanti.

subiturus, et post resurrectionem ad patris dexteram ascensurus, ut quo capud ibat, membra se itura sperarent, ne corpus peregrinantis ecclesie propter corporalem ipsius absentiam videretur acephalum remanere, sibi successorem substituit vicarium specialem, non quidem Iacobum aut Iohannem, qui columpne videbantur esse, non Paulum legis scientia preditum et doctrina, ut non glo rietur omnis caro in conspectu eius, sed Symonem, quem et Petrum cognominavit. Hunc itaque suarum ovium pastorem substituens universalem in terris earumdem pascendarum curam indistincte commisit, eidem tertio dicens, pasce oves meas, cui ex prerogativa speciali, ut nobis ipsum capud post se fore totius ecclesie demonstraret, promiserat dicens, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur capud, ut sicut in capite sensuum plenitudo consistit, a quo ad singula membra occultis meatibus pars aliqua tamquam a fonte rivulus derivatur, sic tres fidelium ordines in ecclesia Noe, Daniel et Iob prelati, videlicet continentes et coniugati, quos Ezechiel vidisse legitur in visione salvandos a Petro petra, super quam non domum saltus Libani, non porticum columpnarum, nec domum filie Pharaonis, sed ecclesiam suam edificavit dominus fidelibus, velud de omni genere piscium in eius rete conclusis, tamquam a Primate primatum, qui de fonte dominici pectoris fluenta potavit, et sue salutis debent postulare remedia, et cum omni patientia et doctrina, non contentiose vel superbe in aliquo resistentes, a mentis sue tenebris dubietatis scrupulos removeri. Nam etsi Paulus ex verbo domini Petro ceterisque apostolis universaliter sic dicentis: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt; cum Petro fuit ministerium dignitatis exercens, fuit etiam ex verbis eiusdem auctoritatis singulariter Petro propositis: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in celis; in Petro auctoritatis officium recognoscens, et ideo ad eum tamquam primatem et evangelii dominici fontem venit Ierosolimam, et postmodum cum ipso et aliis secundum revelationem contulit evangelium, ne invacuum curreret vel etiam cucurrisset, que Petri auctoritas ex eiusdem domini verbis expressius roboratur, cum sibi soli dicitur ab eodem, duc in altum, et postea subinfertur, laxare retia in capturam. Si ergo Petrus per excellentiam fidei, qua in uno Christo duas naturas divinitus recognoscens, cum dixit, tu es Christus filius dei vivi, claves regni celestis in terris solus accepit. Cum unum sit capud ecclesie militantis, restat, ut ad regimen generalis ecclesie, quam ipse cum Paulo et ceteris de gentibus congregavit, capud eiusdem suumque dominus per ea, que premissa sunt, manifeste ostenderit successorem. Previdens autem dominus, quod ecclesia sua conculcaretur a tirampnis, laniaretur ab hereticis, et a scismaticis scinderetur, ait: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos; ex quo colligitur evidenter, quod ad sedem Petri omnis sit questio referenda. Cui cum dei gratia disponente non nostris meritis presideamus, nequaquam sine dolore possumus intueri, a tanti capitis corpore membra quedam esse divisa, videlicet Grecorum et Bulgarorum ecclesiam, seiuncta nempe per inobedientiam a suo capite speciali corporis sensificationi nequaquam participant, cum ab eius se subtraxerit unitate. Igitur quia debitores sumus

omnium salutem querere, servus servorum illius, qui neminem vult perire, non immerito circa te et subditos tuos misericordie visceribus affluentes, Pauli gentium doctoris affectum induimus, qui sciens creatorem omnium acceptionem non facere personarum coinfirmatus infirmis et omnibus omnia factus est, ut omnes domino lucraretur; rogamus et obsecramus in domino Iesu Christo, quod ad unitatem sacrosancte Romane ecclesie redire non differas, nec reputes otiosum, quod a nobis in hac parte diebus istis inspiratione divina de fratrum nostrorum consilio, sitientium illuminationem tuam populique tibi subiecti, non sine sacrarum scripturarum est auctoritate provisum. Non enim vestra requirimus, sed animarum vestrarum cum Iesu Christo lucra sitimus, nichil de facultate vestra subtrahere queririmus vel minuere de honore, sed quantum cum deo iuste possumus provehere vos et ampliare potius affectamus. Erit proinde, dante Iesu Christo, nostris affectibus incrementum, si tu, qui esse populi tui capud et princeps diceris, per gratiam intellectus, quo a multitudine subiecta discerneris, proposita tibi per pacis nuntios audiens patienter, ad unitatem ecclesie catholice revertaris, ut efficiaris Christo primitie populi reversuri. Etsi forte te excusare volueris, dicens, hec nequaquam fieri posse sine concilio generali, respondemus, quod ad congregandum concilium ad requisitionem tuam et Grecie atque Bulgarie prelatorum offerimus nos benivolos, et paratos recipientes vos vestrosque procuratores et nuntios cum honore et cordis letitia, et restituemus corpori ecclesie sua membra, preferentes stolam primam, occidemus vitulum saginatum, generale convivium faciemus universis Christi fidelibus, et annuntiabimus cum exultatione et gaudio, quod ecclesia catholica suo decore ut a principio est induta, tamquam vitis habundans, cuius filii sunt ut novelle olivarum in circuitu sue mense sedentes, expectando, ut occurrat salvatori suo domino Iesu Christo. Quapropter tuam exhortamur industriam, et tibi per Deum omnipotentem et per Iesum Christum eius filium, qui suo sanguine nos redemit, iniungimus, quatenus dilectos filios fratres ordinis fratrum minorum, latores presentium, viros virtutis, quos diu sub observantia regulari probatos et in scripturis sacris instructos inter alios preelegimus, quia utiliores tibi eos fore credidimus, tamquam nostri Salvatoris humilitatem sequentes, ad te duximus transmittendos, pro divina reverentia et nostra liberaliter et benigne suscipere et honeste tractare debeas, immo potius nos in ipsis, et diligentes audire et credere firmiter, quecumque ex parte nostra tibi duxerint proponenda. Nam si putassemus, quod fructuosiores et gratiores tibi existerent, vel aliquos ecclesiarum prelatos ad te vel potentes alios misissemus. Cum itaque super predictis et specialiter de hiis, que ad pacem pertinent, tractatum habeas fructuosum, providens eisdem in eundo et redeundo de securo conductu et aliis necessariis, ut ad Tartaros et alias gentes ulteriores tute valeant proficisci. Datum Lugduni XII. Kal. Aprilis. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 657.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 196—197. — Fejér, IV. 1. pag. 365—367.

CLXXVI.

1245. 1245. Papa *Inocenţiu IV.* aflându-se în conciliulŭ dela Lugdunŭ (Lyon), învită pe toţĭ crestiniĭ să închidă drumurile şi pasurile, şi să împedece înaintarea *Tatarilorŭ*, carĭ aŭ devastatŭ Polonia, Rusia, Ungaria şi alte ţinuturĭ crestine.

§. De Tartaris. Christiane religionis cultum [1]) longius latiusque per orbem diffundi super omnia cupientes, inextimabilis doloris telo transfodimur, si quando aliqui sic nostro in hac parte obviant desiderio, affectu contrario et effectu, quod ipsum cultum delere penitus de terre superficie omni studio, totaque potentia moliuntur. Sane Tartarorum gens impia christianum populum subiugare sibi vel potius pertinere appetens, collectis iam dudum suarum viribus nationum, Poloniam, Rusciam, Ungariam aliasque christianorum regiones ingressa, sic in eas depopulatrix insevit, ut gladio eius nec etati parcente, nec sexui, sed in omnes indifferenter crudelitate orribili debachante, inaudito ipsas exterminio devastarit, ac aliorum Regna, continuato progressu illa sibi, eodem in vagina otiari gladio nesciente, incessabili persecutione substernit, ut subsequenter in robore fortiores exercitus christianos invadens, suam plenius in ipsos possit sevitiam exercere, sicque orbato, quod absit, fidelibus orbe, fides exorbitet, dum sublatos sibi gemuerit ipsius gentis feritate cultores. Ne igitur tam detestanda gentis eiusdem intentio proficere valeat, sed deficiat, auctore Deo, potius, et contrario concludatur eventu, ab universis christicolis attenta est consideratione pensandum et procurandum studio diligenti, ut sic illius impediatur processus, quod nequeat ad ipsos ulterius quantumcumque potenti armato brachio pertransire. Ideoque sacro suadente concilio, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente mandantes, quatenus viam et aditus, unde in terram vestram gens ipsa posset ingredi, sollertissime perscrutantes, illos fossatis vel et muris seu aliis edificiis aut artificiis, prout expedire videritis, taliter premunire curetis, quod eiusdem gentis ad vos ingressus patere de facili nequeat, sed prius apostolice sedi suus denuntiare possit adventus, ut ea vobis fidelium destinante succursum, contra conatus et insultus gentis ipsius tuti esse, adiutore domino, valeatis. Nos enim in tam necessariis et utilibus expensis, quas ob id feceritis, contribuemus magnifice, ac ab omnibus christianorum regionibus, cum per hoc occurratur communibus periculis, proportionaliter contribui faciemus: et nichilominus super hiis aliis Christi fidelibus, per quorum partes habere posset aditum gens predicta litteras presentibus similes destinamus.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 677.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 198. — Fejér, VII. 1. pag. 290—291.

---

[1]) La Theiner: Innocentius etc. Christiane religionis cultum etc.

CLXXVII.

1245. *Bulgaria* numită *ţéra lui Asanŭ.* 1245.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Regia benignitas, que frequenter extraneis benefacit, debet suis fidelibus, eorumque gratantibus servicijs benignius porrigere munificentie sue manus, ut alij exemplo inde sumpto ad offerenda Principi fidelitatis et seruiciorum munera feruencius inuitentur. Proinde ad uniuersorum tam presencium, quam posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod nos considerantes multimoda seruicia dilecti et fidelis nostri Comitis Prinz, filij Comitis Regnaldi, que a primis puericie temporibus nostre pariter et sue, continuata fidelitate nobis impendit, tam in corpore Regni Hungarie, quam in partibus Ruscie, quociens ad exercitum illuc nos ire contigerat, et in *terra Aszani*, ac eciam in terra Teutonica multociens, nec non circa partes maritimas sub nostro uexillo strenue militando; in memoriam tot seruiciorum eius, non tamen in plenam recompensacionem, cum eius meritis proponamus in pluribus respondere, terram quandam nomine Bille, commetaneam terre sue nomine Knysa, que habitatoribus eius castrensibus de medio sublatis quasi uacua remanserat, in Comitatu Zaladiensi; quam terram noster inclite recordacionis pater Andreas Rex Hungarie gloriosus patri suo Regnaldo Comiti memorato, consideratis eius et progenitorum suorum Corone Regie impensis seruicijs, quondam eciam contulerat, suo priuilegio confirmatam, sed tempore reuocacionis perpetuitatum fuerat eadem collacio retractata, nunc eidem Comiti Prinz et suis legitimis successoribus in perpetuum contulimus pleno iure sub eisdem terminis siue metis, quibus per inquisitores et judices, sicut in alijs Comitatibus, sic et in Zala a nobis quondam deputatos, ipsa Castro fuerat emendata. In cuius possessionem per dilectum et fidelem nostrum Comitem Marcum filium Luce Comitis ipsum fecimus introduci. Ne igitur ipse Comes Prinz, uel sui heredes heredumque successores super eadem terra in posterum ualeant inquietari seu aliquatenus molestari, presentes in perpetuam stabilitatem huius nostre donacionis concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine iure perpetuo roboratas. Datum apud monasterium Cisterciensium in Topliz anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto XII. kalendas Maij Regni autem nostri anno decimo.

Monumenta Hungarie hist. Diplomataria. XII. 191—192. Publicatŭ greşitŭ la Fejér. IV. 1. 389—390. Originalulŭ în archiva camereĭ regale din Buda.

CLXXVIII.

1246. 1246. *Bela IV.* regele Ungarieĭ concede locuitorilorŭ, carĭ se vorŭ aşeda pe moşiile episcopiei catolice din Alba Iulia, să fie scutiţĭ de orĭ-ce jurisdicţiune a voivoduluĭ din Transilvania, şi anume, le concede acéstă libertate, ca să se pótă aduna maĭ multŭ poporŭ în Transilvania, care s'a răritŭ fórte multŭ în urma *invasiuneĭ Tatarilorŭ.*

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chrowacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex, omnibus Christi fidelibus, presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Circumspeccio regum provida ex susceptі tenetur regiminis officio, ut honestis suorum fidelium peticionibus consensum tribuat et favorem. Proinde ad universorum noticiam presencium ac posterorum harum serie volumus pervenire, quod accedens ad presenciam nostram venerabilis pater Gallus episcopus transsiluanus a nobis humiliter ac deuote postulavit quod cum sua dioecesis hostili persecucione Thartarorum ad tantam inhabitancium devenerit raritatem, quod a tempore persecucionis usque ad sua tempora nulli vel pauci in Alba, que est sedes episcopatus sui kathedralis et in aliis curtibus pontificalibus, quarum nomina sunt: Herina, Byolokol, de comitatu Dobika, Golou de comitatu Culusiensi, Zilac et Tusnad de Zonuk habeantur inquilini nec illic conveniant nisi eos libertate uberioris gratie dignaremur prevenire, nos igitur considerantes quod ex incremento honoris pontificalis simul et regia dignitas suscipiat incrementum ut eadem ecclesia in pristinum statum possit reformari ex indulgentia regie benignitatis talem graciam ei duximus faciendam ut tam priores inquilini, si qui essent superstites supradictarum villarum quam eciam hospites condicionis libere de nouo convenientes a iudicio woyuode pro tempore constituti, comitum parochialium nec non et omnium aliorum judicum penitus sint exempti nec alicuius teneantur astare iudicio nisi sui episcopi et villici pro tempore existentis. Etsi episcopus aut villicus in reddenda iusticia negligentes fuerint aut remissi, vel tam arduum esset negocium, quod ipsi iusticiam facere non valerent, ipsa causa regie tantum maiestatis examini terminanda deferatur. Et ut nostre concessionis gratia perpetue firmitatis robur obtineat, presentem paginam dupplicis sigilli nostri munimine roboratam duximus concedendam. Datum anno Domini MCCXLVI. Secundo nonas Mayy, regni autem nostri anno XI°.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 66—67. — Fejér. IV. 1. 414—415. Originalulŭ în archiva capituluĭ din Alba-Iulia. Cista Capit. Alb. Fasc. 3. No. 50.

CLXXIX.

1246. Călugărulŭ minoritŭ *Ionŭ* de *Plano Carpini* relatéză despre călĕtoria sa la *Tatarĭ*, despre religiunea şi modulŭ lorŭ de viéţa, cum şi despre ducĭĭ, sub carĭ aŭ năvălitŭ în Ungaria. 1246.

Omnibus Christi fidelibus, ad quos praesens scriptum peruenerit, frater Ioannes de Plano Carpini, Ordinis fratrum minorum, Apostolicae sedis legatus, nuncius ad Tartaros, et nationes alias Orientis, Dei gratiam in praesenti, et gloriam in futuro, et de inimicis suis gloriam triumphalem. Cum ex mandato sedis Apostolicae iremus ad Tartaros, et nationes alias orientis, et sciremus Domini Papae, et venerabilium Cardinalium voluntatem, elegimus prius ad Tartaros proficisci. Timebamus enim, ne per eos in proximo ecclesiae Dei periculum immineret — ne forte subito irruentes inuenirent Christianos imparatos, sicut peccatis hominum exigentibus alia vice contigit; et fecerunt magnam stragem in populo Christiano. Vnde quaecunque pro vestra vtilitate vobis scribimus ad cautelam, tanto securius credere debetis, quanto nos cuncta vel ipsi vidimus oculis nostris, qui per annum et quatuor menses et amplius ambulauimus per ipsos, et cum ipsis, ac fuimus inter eos, vel audiuimus a Christianis, qui sunt inter eos captiui, et vt credimus, fide dignis. Mandatum etiam a supremo Pontifice, habebamus, vt cuncta perscrutaremur, et videremus omnia diligenter. Quod tam nos, quam frater Benedictus eiusdem ordinis, qui nostrae tribulationis fuit socius, et interpres, fecimus studiose.

Cap. I. In principio quidem terra praedicta est in parte orientis posita, in qua Oriens, sicut credimus, coniungitur Aquiloni. Ab oriente autem est terra posita Kytaiorum, et etiam Solangorum (al. Sclangorum) a meridie sunt terrae Saracenorum; inter occidentem et meridiem Hugrorum. Ab occidente prouincia Naymanorum; ab aquilone mari Oceano circumdatur. Haec vero in parte aliqua est nimium montuosa, in aliqua est campestris, sed fere tota admixta glarea, raro argillosa, plurimum est arenosa. In aliqua parte terrae sunt aliquae modicae siluae; alia vero est sine lignis omnino. — —

Cap. II. Stationes rotundas habent in modum tentorii praeparatas, de virgis et baculis subtiliter factas. Supra vero in medio rotundam habent fenestram, vnde lumen ingreditur; et vt possit fumus exire: quia semper in medio ignem faciunt. Parietes autem et tecta filtro sunt cooperta. Ostia etiam de filtro sunt facta. Quaedam stationes sunt magnae, quaedam paruae, secundum dignitatem et hominum paruitatem. Quaedam soluuntur subito et reparantur, et super somarios deferuntur. Quaedam dissolui non possunt, sed in curribus deferuntur. Minoribus autem in curru ad deferendum vnus bos, maioribus tres vel quatuor; vel etiam plures, vel quod est magis, sufficiunt ad portandum. Quocunque vadunt siue ad bellum, siue alias semper illas deferunt secum. In animalibus sunt diuites valde: in camelis, bobus, ouibus, capris, equis. Iumentorum tantam habent multitudinem, quantam non credimus habere totum mundum.

C. III. Tatari deum vocant *Itoga*; sed Comani *Cham*, idest imperatorem illum appellant, quem mirabiliter timent, et reuerentur, ac oblationes offerunt multas et primitias cibi et potus. — In terra eorum sunt coemeteria duo: vnum, in quo sepeliuntur imperatores, duces ac nobiles omnes: et vbicunque moriuntur, si congrue fieri potest, illuc deferuntur; sepelitur autem cum eis aurum et argentum multum. Aliud est, in quo sepeliuntur illi, qui in Hungaria interfecti fuere; multi enim ibi occisi fuerunt. Ad illa coemeteria nullus audet accedere, praeter custodes, qui ad custodiendum positi sunt ibidem.»

Cap. IV. Cibi eorum sunt omnia, quae mandi possunt. — Lac iumentinum bibunt in maxima quantitate, si habent; bibunt etiam ouinum, caprinum, vaccinum et camelorum. Vinum, cereuisiam et medonem non habent; nisi ab aliis nationibus mittatur, vel donetur eisdem. In hyeme, nisi diuites sint, lac iumentinum non habent. Millium cum aqua decoquunt, quod tam tenue faciunt, quod non comedere, sed bibere possunt. Et vnus quisque ex eis bibit cyphum vnum, vel duos mane, et nihil plus in die manducant.»

Cap. V. Terra, de qua dictum est, Mongol nominatur, habens quondam quatuor populos: Et vnus Yeka-Mongol, id est magni Mongali vocabantur, secundus Sumongol, idest aquatici Mongali; ipsi autem se ipsos Tartaros appellabant, a quodam fluuio, qui currit per terram illorum, qui Tartar nominatur. Alius appellatur Merkat, quartus Metrit. Hy populi omnes vnam formam personarum et vnam linguam habebant, quamuis inter se per Principes et prouincias essent diuisi. In terra Yekal-Mongol fuit qui vocabatur Cyngis; iste incepit esse robustus venator coram Domino: Didicit enim homines furari, rapere, praedari. Ibat autem ad alias terras, et quoscunque potuit capere, et sibi associare, non dimittebat; homines vero suae gentis ad se inclinabat, qui tanquam ducem sequebantur ad omnia malefacta. Hic incepit pugnare cum Sumongol, siue Tartaris, postquam homines aggregauit sibi, eosque multo bello subiugauit. Post haec subiecit etiam Merkat — et Metritas; deuicit etiam Kara Kytaos, in quorum terra positus est Occaday Can, filius Cyngis Can. — Cyngis vero, quum aliquantulum quieuisset praeparauit se rursus ad praelium, et processit contra terram Huyrorum, Saruiuorum, et contra terram Voynat, et contra *terram Comana;* quas terras omnes deuicit. Tum contra (alios) Kytaos ad bellum processit, et cum diu contra eos pugnasset, magnam partem terrae Kytaorum vicit. Tunc Imperatore Kytaorum devicto factus est Imperator. — Quum aliquantulum quieuissent, suos exercitus diuiserunt. Vnum de filiis suis Tossuch nomine, quem etiam Can appellabant, id est Imperatorem, misit cum exercitu contra *Comanos*, quos multo bello deuicit. Alium etiam filium misit cum exercitu contra Indos; qui minorem Indiam deuicerunt; hi autem nigri sunt Saraceni, qui Aethiopes nuncupantur. — Cyngis Can etiam eo tempore, quo dimisit exercitus in expeditione contra Orientem, perrexit per terram Kergis, quos bello non vicit, et vsque ad montes Caspios peruenit — Et dum de terra illa reuerteretur leges et statuta multiplicia fecit, quae Tartari non violabiliter obseruant: ex quibus tantum duo dicemus: Vnum est, quod quicunque superbia erectus propria auctoritate, sine electione principum, esse voluerit Imperator, sine vlla miseratione debet occidi. Aliud statutum est, quod sibi

debent subiugare omnem terram; nec cum aliqua gente pacem debent habere, nisi prius eis subdatur, quo vsque veniat tempus occissionis eorum. Debent enim occidi, vt prophetatum est eis. Et illi, qui euadere poterunt, vt dicunt, debent illam legem tenere quam alii, qui eos bello deuincunt. Statuit etiam, quod per millenarios, et centenarios, et decanos debeat eorum exercitus ordinari. Post hoc autem ab ictu tonitrui est occisus. Hic autem habuit quatuor filios: Vnus vocabatur Occoday, secundus Tossuch-can, tertius Thaaday, et nomen quarti ignoramus. Isti quatuor filii cum aliis maioribus, qui tunc erant, primum filium, videlicet Occoday elegerunt Imperatorem. Filii autem istius Occoday: Cuyne, qui nunc est imperator, Cochten, et Cyrenen. Filii autem Tossuch-Can, *Baty:* iste est ditior et potentior post Imperatorem; Syban, Bora — Filii Thaaday sunt Burin et Chadan. — Bathi, Cathan, Syban, Bureth, *omnes isti fuerunt in Hungaria.* Haec sunt Ducum nomina: *Ordu*, iste fuit in Polonia et Hungaria. — — Imperator autem Tartarorum habet mirabile dominium super omnes. Nullus audet in aliqua parte morari, nisi ipse assignet ei. — Vt breuiter dicam: quidquid Imperator et duces volunt, et quantum volunt de rebus accipiunt. De personis etiam disponunt per omnia, sicut volunt. Occoday habito consilio Principum diuisit exercitus: *Bati*, qui in secundo gradu attinebat ei, misit contra Altisoldanum, et contra terram *Biserminorum*: hy erant Saraceni, et *Comanicum* loquebantur. Et cum intrasset terram illorum pugnauit contra eos, et bello eos sibi subiecit. Et venerunt contra ciuitatem, quae vocatur Orna; ista ciuitas erat nimium populosa: Christiani ibi erant plures: Gazari videlicet, Rutheni, Alani, et alii; nec non Saraceni: Saracenorum enim erat dominium Ciuitatis. — Postea intrarunt terram Toratorum, quam deuincentes iuerunt contra Russiam, et fecerunt magnam stragem in Russiae terra; ciuitates et castra destruxerunt, et homines occiderunt, etiam Kiouiam, quae erat Metropolis Russiae, obsederunt, et quum diu obsedissent, illam ceperunt, et occiderunt homines Ciuitatis. Inde procedentes pugnando destruxerunt totam Russiam. De Russia autem et *Comania* processerunt duces praedicti et pugnauerunt contra *Hungaros et Polonos*. Ex quibus Tartaris in Polonia et Hungaria plures interfecti fuerant. Et si non fugissent, sed viriliter restitissent Hungari, exiuissent Tartari de finibus eorum: quia tunc habuerunt timorem, quod omnes fugere attentabant. Sed *Bati* vaginato gladio in faciem eis restitit, dicens: Nolite fugere; quia si fugitis nullus euadet; et si debemus mori, moriamur omnes; quia futurum est, vt Cyngis Can praedixit, quod interfici debeamus; et si nunc est tempus, sustineamus. Et sic animati sunt et remanserunt, et *Hungariam destruxerunt*. Inde reuertenes iuerunt in terram Morduanorum, qui sunt pagani et bello deuicerunt. Inde procedentes contra Bileros, idest *Bulgariam magnam*, et ipsam destruxerunt omnino. Inde procedentes ad aquilonem adhuc contra *Bascart*, hoc est *Hungariam magnam*, et eos etiam deuicerunt — —

C. VI. — In bellis autem astutissimi sunt: quia iam per quadraginta annos et amplius cum aliis gentibus dimicarunt. Cum autem volunt ad pugnam accedere, omnes acies ordinant, sicut deberent pugnare. Duces, siue principes exercitus bellum non intrant, sed stant a longe contra inimicorum exercitum, et iuxta se habent pueros in equis et mulieres, et equos, et faciunt aliquando

imaginem hominum, et ponunt super equos, vt multitudo magnam bellantium esse credatur. Contra faciem equorum vnam aciem captiuorum et aliarum gentium, quae sunt inter eos, transmittunt; et forsitan aliqui Tartari vadunt cum eis. Alias acies fortiorum hominum longemittunt a dextris et sinistris, vt non videantur ab aduersariis suis, et sic circumdant aduersarios, et colligunt in medium, et pugnare incipiunt ex omni parte. Et si forte aduersarii bene pugnant, faciunt eis viam vt fugiant; et statim cum fugere incipiunt, ab inuicem separati insequuntur eos, et plures tunc occidunt fuga, quam mortificare possent in bello.»

Cap. VII. — Terrarum nomina, quas vicerunt sunt haec: Kytay, Naymani, Solangi, Kara-Kytai, siue nigri Kytai, Comania, Tumat, Voyrat, Caraniti, Huyur, Soboal, Merkiti, Meniti, Baryhryur, Gormit, Saraceni, Bisermini, Turcomani, Byleri, magna Bulgaria, Baschare, magna Hungaria, Kergis, Colona, Thorati, Buritabeth, Parossiti, Sassi, Iacobiti, Alani siue Assi. Obesi, siue Georgiani, Nestoriani, Armeni, Cangiti, Comani Brutachi, qui sunt Iudaei; Mordui, Torci, Gazari, Samoyedi, Perses, Thoas, India minor, siue Aethiopia, Yrchasi, Rutheni, Baldach, Sarthi. — — —

Fejér, IV, 1. pag. 421—428.

CLXXX.

1246 1246. *Ascelinŭ*, călugărulŭ dominicanŭ, relatézĕ despre misiunea sa la *Tatarĭ*, descrie *ţéra Cumanilorŭ* şi ţerile, prin carĭ a trecutŭ până la Tătarĭ, şi causa pentru care Tatariĭ saŭ retrasŭ din Ungaria.

Hoc etiam tempore misit Innocentius IIII. Papa Fr. Ascelinum de ordine Praedicatorum cum tribus aliis Fratribus, auctoritate, qua fungebantur, de diuersis Ordinis sui conuentibus sibi associatis, cum litteris apostolicis ad exercitum Tartarorum; in quibus hortabatur eos, vt ab hominum strage desisterent, et fidei veritatem reciperent. Et ego quidem ab vno fratrum Praedicatorum, videlicet a Fr. Simone a S. Quintino, iam illo itinere regresso, gesta Tartarorum accepi, illa duntaxat, quae superius per diuersa loca iuxta congruentiam temporum huic operi inserui. Si quidem et eo tempore quidam frater Ordinis Minorum, videlicet Fr. Johannes de Plano Carpini, cum quibusdam aliis missus fuit ad Tartaros, qui etiam, vt ipse testatur, per annum, et quatuor menses et amplius cum eis mansit, et inter eos ambulauit. A summo

namque Pontifice mandatum, vt omnia, quae apud eos erant, diligenter scrutaretur, acceperat tam ipse, quam Frater Benedictus Polonus eiusdem Ordinis, qui suae tribulationis particeps et socius erat. Et hic ergo Fr. Johannes de his, quae apud Tartaros vel oculis propriis vidit, vel a Christianis fide dignis, qui inter illos captiui erant, audiuit, libellum historialem conscripsit, qui et ipse ad manus nostras peruenit. De quo etiam hic quasi per epilogum inserere licet aliqua, videlicet ad supplementum eorum, quae desunt in praedicta Fr. Simonis Historia.

C. 16. Nos igitur ex mandato sedis Apostolicae cum iremus ad Orientis nationes, elegimus prius ad Tartaros proficisci: quia timebamus, ne per illos proximo Ecclesiae Dei periculum immineret. Itaque pergentes ad regem Boëmorum peruenimus: qui cum esset nobis familiaris, consuluit, vt per Poloniam et Russiam iter ageremus; datisque litteris et bono conductu, fecit et expensas nobis dari per curias et ciuitates suas. Dominus Wasilico, Dux Russiae, a quo etiam plenius de facto audiuimus Tartarorum, quia nuncios illuc miserat, qui iam redierant ad ipsum, a duce Cracouiae et Episcopo, atque Baronibus, pro nobis attente rogatus, secum nos in terram suam duxit, et vt aliquantulum quiesceremus, nos in expensis suis detinuit. Et cum rogatus a nobis fecisset episcopos suos venire, legimus eis litteras Domini Papae, monentes eos, ad sanctae matris vnitatem redire. Ad idem quoque nos ipsi monuimus eos; et induximus, quantum potuimus, tam Ducem, quam Episcopos et alios. Sed quia Dux Daniel, frater Wasiliconis praedicti praesens non erat, quoniam ad Baty profectus erat, non potuerunt eo tempore finaliter respondere. Posthaec Wasilico transmisit nos vsque ad Kiouiam Metropolim Russiae, cum vno seruiente. — Inde secundo die post festum Purificationis cepto itinere venimus ad villam Canouae, quae sub Tartaris erat immediate. Cuius Praefectus dedit nobis equos et conductum vsque ad aliam, in qua reperimus Praefectum Micheam, qui acceptis a nobis muneribus secundum velle suum duxit nos vsque ad primam custodiam Tartarorum.

C. 20. Cum ergo in prima sexta feria post diem cinerum, sole ad occasum tendente, hospitaremur, Tartari — nobis occurrerunt, interrogantes, cur ad eos veniremus? Et quid negocii haberemus? Quibus respondimus, Domini Papae nuncii sumus, qui Christianorum Pater est, ac Dominus. Hic nos idcirco tam ad Regem, quam ad Principes, omnesque Tartaros mittit, quia placet ei, quod omnes Christiani Tartarorum sint amici, et pacem habeant cum ipsis. Desiderat insuper, vt apud Deum in coelo sint magni; et idcirco monet eos, tam per nos, quam per litteras suas, vt efficiantur Christiani, fidemque recipiant Domini nostri Iesu Christi: quia non possunt aliter saluari. Mandat praeterea, quod miratur de tanta occisione hominum, et maxime Christianorum, ac potissime Hungarorum, Montanorum, et Polonorum, qui sunt ei subiecti, facta per Tartaros, cum in nullo laesissent aut laedere attentassent eos. Et quia Dominus Deus grauiter est super hoc offensus, monet eos, vt a talibus de cetero caueant, et de commissis poenitentiam agant. Super his etiam rogat, vt ei rescribant, quid facere velint de cetero, et quae sit eorum intentio? Quibus auditis et intellectis dixerunt Tartari: se velle

equos nobis subductitios vsque ad Correnſam et ducatum praebere. — Erat autem Dux iste Dominus omnium, qui positi sunt in custodia contra omnes occidentis populos, ne forte subito et inprouiso irruant aliqui super illos. Et iste dicitur habere sexaginta millia hominum armatorum sub se.

C. 21. Cum ergo peruenissemus ad eius curiam, fecit nobis longe a se stationem; tum ad *ordam*, siue tentorium ipsius ductis dictum fuit, vt ante ostium stationis ter cum sinistro genu inclinaremus, et caueremus attente, ne pedem super limen ostii poneremus. Et postquam intrauimus, oportuit nos dicere ea, quae dixeramus superius. Litteras etiam Domini Papae obtulimus, sed interpres, quem de Kyouia, dato pretio duxeramus, non sufficiens ad interpretandum, nec aliquis alius habebatur idoneus. Hinc equi sunt nobis dati, et tres Tartari, qui nos ducerent festinanter ad ducem *Bathi*. Ipse est apud eos potentior, excepto Imperatore, cui tenentur prae cunctis Principibus obedire. Itaque iter arripuimus secunda feria post primam dominicam quadragesimae; et equitando, quantum equi trotare possunt, properabamus de mane ad noctem vsque, imo etiam de nocte saepissime, nec tamen ante quartam feriam maioris hebdomadae potuimus ad ipsum peruenire. Ibamus autem per *terram Comanorum*, quae tota est plana et flumina quatuor habet magna; Primum appellatur *Neper* (veteribus Boristhene;) iuxta quod ex parte Russiae ambulabat Correnſa, et Monty, qui maior est illo ex altera parte per campestria. Secundum appellatur *Don* (Tanais) super quod ambulat quidam Princeps, habens in coniugio sororem Bathy; qui vocatur Tyrbon. Tertium dicitur *Volga* (Rha) quod est magnum valde, super quod incedit Bathy. Quartum nominatur *Jaec* super quod duo millenarii vadunt vnus ex parte fluminis vna, et alter ex altera.

C. 22. Porro cum in finibus terrae Comanorum ad Bathy inter duos ignes transire debuimus — procuratori ipsius Eldegay idem, quod prius apud Correnſam respondimus; ingressi autem ad stationem Principis, verba nostra proposuimus, deinde litteras obtulimus, et vt nobis darentur Interpretes ad transferendum eas, rogauimus. Qui etiam in die Parasceue dati fuerunt nobis, et eas in littera Ruthenica, Sarracenica et Tartarica diligenter transtulimus. Haec interpretatio Bathy praesentata fuit, quam et legit, et attente notauit.

C. 23. In die porro Sabbathi sancti ad stationem fuimus vocati, et exiuit ad nos Procurator Bathy praedictus, dicens ex parte ipsius, quod ad Imperatorem Cuyne in terram ipsorum iremus; retentis quibusdam nostris sub hac specie, quod vellent eos remittere ad Dominum Papam, quibus et litteras dedimus de omnibus factis nostris, quas deferrent eidem; sed cum rediissent vsque Monti Ducem supradictum, ibi retenti fuerunt vsque ad reditum nostrum. Nos autem in Paschate officio dicto, et facta commestione qualicunque cum duobus Tartaris, qui nobis apud Correnſam fuerant assignati, ibamus per *Comaniam*, equitando fortissime. Haec *Comania* ab aquilone immediate post Russiam habet Morduynos, Byleros, idest *magnam Bulgariam*, Bastarcos, idest Magnam Hungariam, post Bastarcos Parositas et Samogetas — A meridie habet Alanos, Circassos, Gazaros, Graeciam et Constantinopolim, et terram Iberorum, Cathos, Bratachios, terram quoque Cythorum (Zichorum) atque

Georgianorum, et Armeniorum, et Turcorum. Ab occidente autem Hungariam habet, atque Russiam. Et est *Comania* terra maxima, et longa; cuius populos, scilicet Comanos, Tartari occiderunt, quidam tamen a facie eorum fugerunt, et quidam in eorum seruitutem redacti sunt. Plurimi autem ex eis, qui fugerunt, ad ipsos redierunt. Post haec intrauimus terram Kangitarum, quae magnam habet in plurimis locis penuriam aquarum. In hac etiam terra et Comania multa inuenimus capita, et ossa mortuorum hominum, super terram iacentia tanquam sterquilinium. Per hanc terram iuimus ab octo diebus post Pascha fere vsque ad ascensionem Domini.

C. 24. Porro de terra Kangittarum intrauimus terram Biserminorum, qui loquuntur lingua Comanica, sed legem tenent Sarracenorum. In hac etiam terra inuenimus vrbes innumeras cum castris dirutas, villasque multas desertas. Huius Dominus dicebatur Altisoldanus, qui cum tota sua progenie a Tartaris est destructus. Habet autem haec terra montes maximos; et a meridie quidem habet Hierusalem et Baldach, totamque Sarracenorum terram. Atque in finibus illis propinguis morantur duo fratres carnales, Tartarorum Duces, scilicet Burin, et Cadan, filii Thiaday, qui fuit filius Chingischam. Ab aquilone vero terram habet nigrorum Kythaorum — In illa vero moratur Syban, frater Bathy. Per hanc iuimus a festo Ascensionis Dominicae fere vsque ad VIII. dies ante festum Sancti Iohannis Baptistae. Deinde ingressi sumus terram nigrorum Kythaorum. Hinc exeuntes quodam mare paruum inuenimus, in cuius littore quidam existit paruus mons. — Per huius maris littora plurimis diebus perreximus, quod quidem licet non multum sit magnum, plures insulas habet, et illud a sinistris dimisimus. In terra vero illa habitat Ordu, quem omnium Ducum Tartarorum antiquiorem diximus, et est Orda, siue Curia Patris ipsius, quam inhabitat, et regis filia vna de vxoribus eius — Sic tandem ad primam Imperatoris curiam venimus.

C. 25. Inde procedentes in vigilia SS. Petri et Pauli, terram Naymanorum intrauimus, qui sunt pagani. — Deinde terram Mongalorum intrauimus, quos Tartaros appellamus. Per has itaque terras, vt credimus, tribus septimanis equitando fortiter iuimus, et in die Beatae Mariae Magdalenae ad Cuyne Imperatorem electum iuimus.

C. 26. Cum autem peruenimus ad Cuyne, fecit nobis dari tentorium, et expensas, quales Tartaris dare solent, — ad ipsum autem vocati non fuimus, eo quod nondum electus erat, nec adhuc de imperio se intromittebat. Interpretatio tamen litterarum Domini Papae, ac verba etiam a nobis dicta, a praedicto Baty erant ei mandata. Cum ergo stetissemus ibi per quinque vel sex dies, ad matrem suam nos transmisit, vbi adunabatur Curia solennis — Erat ibi etiam Dux Ieroslaus de Susdal Russiae, pluresque duces Kythaorum, et Solangorum. Duo quoque filii regis Georgiae, nuncius item Caliphi de Baldach, qui erat Soldanus, et plus quam decem alii Soldani Sarracenorum, vt credimus — —

C. 27. Et quidem, si bene meminimus, ibidem per septimanas circiter quatuor fuimus. Credimus, quod ibi fuit electio celebrata, non tamen ibi fuit publicata. — Hinc equitantes exiuimus per tres aut quatuor leucas ad alium

locum, vbi erat in quadam pulchra planitie iuxta riuum, inter montes aliud tentorium, quod apud eos appellatur *Orda aurea*, praeparatum. Ibi enim Cuyne debebat poni in sede in die assumtionis dominae nostrae, sed propter grandinem nimiam res dilata fuit. Fuimus autem ibi vsque ad festum S. Bartholomaei, quo Cuyne in sede imperiali posuerunt, Ducesque coram ipso genu flexerunt.

C. 28. Hic autem Imperator, quando sublimatus est in regnum, videbatur esse circiter XL. vel XLV. annorum. Habet autem Imperator praedictus Procuratorem, et Protonotarios, atque scriptores, omnesque officiales in negociis tam publicis quam priuatis; exceptis aduocatis: nam sine litium, vel iudiciorum strepitu, secundum arbitrium Imperatoris omnia fiunt. — Hoc autem nouerint vniuersi, quia nobis tunc existentibus in solenni curia, iam ex pluribus annis indicta, idem Cuyne Imperator, de nouo electus, cum omnibus suis principibus erexit vexillum contra Ecclesiam Dei, ac Romanum Imperium, et contra omnia regna Christianorum, et populos occidentis, nisi fortasse, quod absit, facerent ea, quae mandabat Domino Papae, atque potentibus, et omnibus Christianorum populis: videlicet, vt ipsi subdantur eis. Nam excepta Christianitate, nulla est terra in orbe, quam timeant, et idcirco contra nos ad pugnam se praeparant. Huius siquidem Imperatoris Pater, scilicet Occoday necatus fuerat veneno, et ob hoc a bellis quieuerant tempore pauco. Intentio autem eorum, vt dictum est supra, est, sibi totum subiicere mundum, sicut a Chingischam habent mandatum. Vnde et ipse Imperator in litteris suis ita scribit: Dei fortitudo, omnium hominum Imperator. In superscriptione quoque sigilli eius est hoc: Deus in Coelo, et Cuyne Cham super terram, Dei fortitudo: omnium hominum Imperatoris sigillum.

C. 29. In loco illo, vbi positus est Imperator in throno, vocati fuimus coram ipso. — Cumque pro cultellis diligentissime nos scrutati fuissent, et nullatenus inuenissent, intrauimus ostium ab orientali parte.

C. 30. Inde recedentes, venimus ad alium locum, vbi tentorium mirabile, totum de purpura rufa, quod Kytay dederant, erat positum. Illic interius introducti fuimus. — Ibidem Imperator diuisus est a matre sua, quae iuit in vnam partem terrae, et Imperator in aliam ad iudicia facienda. Capta siquidem erat amica Imperatoris istius, quae veneno interfecerat patrem eius, eo tempore quo exercitus eorum in Hungaria fuit. Propter quod etiam exercitus eorum, qui erat in partibus illis, recessit. De qua etiam cum aliis pluribus factum fuit iudicium, et occisi fuerunt. Eodem tempore mortuus fuit Ierozlaus, Dux magnus Soldal (Susdal) quae est quaedam Russiae pars. Vocatus enim ad matrem Imperatoris quasi pro honore, vt manducaret ac biberet de manu ipsius, in continenti ad hospitium est reuersus, infirmatusque; mortuus est post septem dies; totumque corpus eius miro modo glaucum effectum est.

C. 31. Denique Tartari nostri nos ad Imperatorem duxerunt: qui cum audisset per illos, nos ad eum venisse; iussit nos ad matrem redire. Volebat enim secundo die, sicut superius dictum est, contra totam occidentis terram vexillum erigere; quod nos volebat ignorare. Itaque reversi stetimus paucis diebus, et iterum ad ipsum reuersi sumus. — Post plures dies nos iterum vocari fecit, et vtrum essent apud Dominum Papam, qui Ruthenorum, aut

Sarracenorum, vel etiam Tartarorum litteram intelligerent, interrogauit; cui respondimus: Quod nullam istarum litterarum habeamus. Sarraceni tamen erant in terra, sed remoti erant a Domino Papa. Diximus etiam, quia nobis expedire videbatur, quod in tartarico scriberent et nobis interpretarentur, nos autem in littera nostra diligenter scriberemus, et tam litteram, quam interpretationem ad Dominum Papam defferremus. — Porro a die beati Martini fuimus vocati: tunc Kadac, totius Imperii procurator, et Chyngai et Bala, pluresque scriptores ad nos venerunt, nobisque litteram de verbo ad verbum interpretati fuerunt — Litteras etiam in Sarracenico scripserunt, vt aliquis in partibus nostris inueniri posset, qui eas, si opus esset, legeret.

C. 32. Vt nobis Tartari nostri dixerunt, proposuit Imperator nuncios suos nobiscum mittere; sed nobis, vt venirent, nequaquam bonum videbatur. — Itaque tertia die posthoc, scilicet in festo beati Briccii, nobis dederunt licentiam, et litteram, Imperatoris sigillo munitam.

C. 33. Tunc iter ad reuertendum arripuimus, ac per totam hyemem venimus, iacentes in desertis saepius in niue, nisi quantum poteramus nobis cum pede locum facere. Et mane saepe nos inueniebamus totos niue, quam ventus pellebat, coopertos. Sic venientes vsque ad Ascensionem Domini peruenimus ad Bathy. A quo, cum inquiremus, quid responderet Domino Papae, dixit se nolle aliud, nisi quod Imperator diligenter scripserat, demandare. Datisque nobis de conductu litteris, ab eo recessimus, et sabbatho infra octauas Pentecostes vsque ad Monty peruenimus; vbi erant socii nostri ac seruientes, qui fuerant retenti, quos ad nos fecimus reduci. Hinc vsque Cornensam peruenimus, qui nobis dedit duos Comanos, qui erant ex Tartarorum plebe, vsque ad Kiouiam Russiae. Tartarus tamen noster non dimisit nos, donec exiremus vltimam Tartarorum custodiam; isti vero alii, qui nobis a Corrensa dati sunt, in sex diebus ab vltima custodia vsque ad Kiouiam nos deduxerunt. Venimus autem illuc ante festum Beati Ioannis Baptistae XV. diebus. Porro Kiouienses aduentum nostrum percipientes, congratulabantur nobis tanquam a morte suscitatis. Sic fecerunt nobis per totam Russiam, Poloniam et Bohemiam. Daniel, et Wasilico frater eius nos contra voluntatem nostram bene per octo dies retinuerunt; medioque tempore inter se et cum Episcopis, ceterisque probis viris, super his, quae locuti fueramus eisdem in processu nostro ad Tartaros, consilium habentes, responderunt nobis dicentes; quod Dominum Papam habere vellent in specialem Dominum, et in patrem, sanctamque Romanam Ecclesiam in dominam et magistram: confirmantes etiam omnia, quae prius de hac materia per Abbatem suum transmiserant. Et super hoc etiam nobiscum ad Dominum Papam nuncios suos, et litteras transmiserunt.»

Fejér, IV. 1. pag. 428—439.

CLXXXI.

1246 1246. Unŭ *Grigorie* amintitŭ ca *episcopŭ* catolicŭ alŭ *Severinuluĭ*.

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Sclauoniae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae et Cumaniae Rex. (Conferesce comitelui Alexandru din familia Aba satele Adrianŭ şi Ciatarŭ din Ungaria). Datum per manus Venerabilis Viri, Benedicti Archielecti Colocensis, Aulae nostrae Cancellarii. Anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo, quadragesimo sexto, sexto Kalendas Decembris. Reuerendo Stephano Strigoniensi electo. Bartholomaeo Quinque-Ecclesiensi, *Gregorio Zeuriniensi* [1]), Stephano Zagrabiensi, et aliis Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Ladislao Palatino et Comite Simegiensi, Dionysio Bano totius Sclauoniae, Demetrio iudice Curiae nostrae, et Comite Bodroghiensi, Mathaeo Magistro Tauernicorum, et Comite Posoniensi, Vrlando Dapiferorum nostrorum; et aliis quam pluribus magistratus tenentibus et honores; regni autem nostri anno vndecimo.

Fejér, IV. 1. 417—421. (Din colecţiunea Hevenesi Tom. I.) Rectificare la Pesty, A Szörényi Bánság. I. 332.

CLXXXII.

1247. 1247. Papa *Inocenţiŭ IV.* mulţămesce *reginei Maria* din Ungaria (ficeĭ împĕratuluĭ bizantinŭ) pentru stăruinţele sale, ca să întórcă pe Vataciu în sînulŭ bisericeĭ catolice, şi o rógă să trimită solĭ la dênsulŭ, şi să-lŭ înduplece la unire cu biserica Romeĭ.

Innocentius episcopus etc. Carissime in Christo filie ... Regine Ungarie Illustri salutem etc. Quod dominum Iesum Christum et proximum tuum diligas, ac sanctam ecclesiam matrem tuam, certis probatur rationibus, et constat evidentissimis argumentis, et evidentia facti docet, dum totis queris affectibus, ut hii ad ecclesie gremium revertantur, eorum cordibus intelligentia veri luminis illustratis, qui ab ipsius unitate, seducti a tenebrarum principe, recesserunt. Sane referentibus dilectis filiis fratribus Iacobo Ministro Provinciali et Romano ordinis fratrum Minorum Ungarie, quos ad sedem apostolicam desti-

---

[1]) Fejér: Geurinensi. — Istoriculŭ *Pesty* din Ungaria în scrierea sa asupra Banatuluĭ (A Szörényi Bánság története. I. 332) vorbindŭ despre acestŭ *Gregorius Episcopus Zeuriniensis* constată următórele: «La Fejér IV. 1. 421. *este erŏre Geurinensis* ... Noĭ am făcutŭ rectificarea acésta după transumptulŭ din 1409, care se află în archiva Camereĭ din Buda, Acta Paulinorum, fascicululuĭ Chatár».

nasti, exultantes accepimus et referimus gloriantes, quod pro tuis insistis viribus et laboras, ut ad sinum matris ecclesie redeat Vatacius et gens eius, ex quo tanto tibi maiores actiones referimus gratiarum, quanto magis id ad laudem cedit et gloriam Iesu Christi, exaltationem contingit et commodum sponse sue, nostram et tuam utilitatem respicit pariter et honorem. Ut igitur, Carissima in Christo filia, effectus huiusmodi negotii facilius subsequatur, excellentiam tuam requirimus et rogamus, quatenus nuntios, viros providos et discretos, ad prefatum Vatacium non differas destinare, quorum diligentie studio et sollicitudinis industria predictus Vatacius ad unitatem matris ecclesie revertatur. Nos enim ob tui gratiam et amorem, quicquid cum honore Dei et ecclesie, ac salute ipsius anime fieri poterit, scire te volumus nos facturos. Datum Lugduni III. Kal. Februarii. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. ep. 954.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 203. — Fejér, IV. 1. pag. 459—460.

CLXXXIII.

1247. Papa *Inocenţiŭ IV.* învită pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, să resiste cu energiă în contra *Tatarilorŭ*, dacă s'ar întêmpla să năvăléscă de noŭ asupra Ungarieĭ, şi-lŭ asigură, că-ĭ va trimite în ajutoriŭ pe toţĭ cruciaţiĭ, carĭ sunt destinaţĭ pentru ţéra sântă şi pentru susţinérea imperiuluĭ latinŭ. 1247.

. . . Illustri regi Ungarie[1]). Cum propositi nostri sit exhibere nos tibi favorabiles in tuis negotiis et benignos, in facto maxime Tartarorum, quod non est proprium, sed commune, ac tangit quemlibet christianum, te toto posse iuvare intendimus, tibique super hoc potenter assistere et favere. Quocirca celsitudinem regiam rogamus attentius et hortamur, quatenus ad resistendum eis viriliter te accingens, quam primo de ipsorum adventu ad partes tuas, quod diligenter investigari facias, intellexeris certa nova, nobis non differas intimare; Sciturus pro certo, quod in continenti omnes crucesignatos in succursu Terre sancte ac Imperii Romanie, ac alios ubicumque fuerint, in tuum cum festinatione succursum accedere faciemus. Datum Lugduni II. Nonas Februarii. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. ep. 957.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 203—204. — Fejér, IV. 1. pag. 461—462.

---

[1]) La Theiner: Innocentius Episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem etc.

CLXXXIV.

1247. 1247. Papa *Inocenţiŭ IV.* invită pe *archiepiscopiĭ* din *Strigonŭ* şi din *Calocca*, să caute óre-carĭ locurĭ sigure, şi să le fortifice, aşa ca în timpŭ de periculŭ, poporulŭ Ungarieĭ, să se pótă retrage acolo dinaintea *Tatarilorŭ*.

Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis [1]). Cum sicut ex parte Carissimi in Christo filii nostri ... Regis Ungarie Illustris nobis est intimatum, adventus Tartarorum ad partes Ungarie timeatur, quia tutius est ante tempus occurrere, quam post causam vulneratam remedium invenire, mandamus, quatenus de suffraganeorum vestrorum consilio ad voluntatem et beneplacitum ipsius Regis loca queratis idonea, in quibus vos et ipsi suffraganei et populi vobis commissi possitis vos necessitatis tempore receptare, ad quorum locorum edificationem et munitionem vos, et ipsi suffraganei ac vestri subditi detis consilium, auxilium et favorem, ita quod in eis persone vestrarum provinciarum salvari valeant, si necessitatis articulus immineret. Datum Lugduni II. Nonas Februarii. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. ep. 958.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 204. — Fejér, IV. 1. pag. 462.

CLXXXV.

1248. 1248. Papa *Inocenţiu IV.* învită pe *cavalerii Ioaniţi* să dée ajutoriŭ Ungarieĭ, în casŭ dacă *Tatarii* ar năvăli de noŭ asupra acesteĭ ţĕrĭ.

Preceptori et fratribus hospitalis Ierosolimitani in Ungaria [2]). Reliquie fidelium in partibus Ungarie positorum suspiriis et lacrimis redundantes, pietatem sollicitant matris ecclesie, ut sibi de illo provideat defensionis auxilio, per quod ipse, si gens impia Tartatorum suam in eas experiri sevitiam moliretur, possint ab exilio preripi vel exterminio preservari, universitate christiani populi consequente per hoc salubris provisionis effectum, cum sit argumentum evidens, quod ipsa secura maneat et tranquilla consistat, si gens illa sevis-

---

[1]) La Theiner prologulŭ suplinitŭ: Innocentius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis salutem etc.

[2]) Ibid. Innocentius Episcopus etc. Dilectis filiis ... Preceptori et fratribus hospitalis Ierosolimitani in Ungaria, salutem etc.

sima, divina dextera triumphante, valeat conteri seu de contritorum confinio profligari Hec enim dum nos, qui curam generalis ecclesie licet immeriti, deo disponente, suscepimus, nostre mentis oculis presentamus, reddimur (ex) corde solliciti, ut illis intendamus remediis, per que in predictis partibus celebris iuxta morem sit gloria redemptoris. Cum autem vos, qui per assumptum habitum crucis ostenditis, quod corpus et animam ponere pro crucifixi gloria gaudeatis, ad hoc prout in domino exultantes accepimus, tota sitis mente solliciti, ut per vos et alios Christi fideles deici valeant christiani nominis inimici: universitatem vestram rogamus et hortamur attente, in remissionem vobis peccatorum iniungentes, quatenus circa tam pium negocium sic vestre virtutis exemplo aliorum inflammetis affectum, ut si necessitas, quod absit, exegerit, dei familia de Regno Ungarie per vos et illos potenti brachio defendatur, et pars opposita, deo propitio, ruine grandis incurrat opprobrium, ac redempti pretioso Iesu Christi sanguine obtate salutis consequantur effectum. Nos enim, ut quod tam pie quam iuste cupimus, letanter et leviter fieri gaudeamus, vobis, familie vestre ac omnibus aliis, qui vobiscum signo crucis assumpto, in Ungariam contra Tartarorum processerint feritatem, illam indulgentiam idemque privilegium elargimur, que transeuntibus in terre sancte subsidium in generali concilio sunt concessa. Datum Lugduni VIII. Kal. Iulii. Anno V.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 952.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 206. — Fejér, IV. 1. pag. 465—467.

CLXXXVI.

1248. *Gingischanŭ*, domnulŭ Tătarilorŭ, respunde la scrisórea Papeĭ *Inocenţiu IV.* 1248.

Per praeceptum Dei viui, Chingischam, filius Dei, dulcis et venerabilis, dicit, quia Deus excelsus super omnia, ipse Deus immortalis, et super terram Chingischam solus Dominus. Volumus istud ad audientiam omnium in omnem locum peruenire: prouinciis nobis obedientibus et prouinciis nobis rebellantibus. Oportet igitur te, o Baiothnoy, vt excites eos et notifices eos, quia hoc est mandatum Dei viui et immortalis. Incessanter quoque innotescas eis super hoc petitionem, et innotescas in omni loco hoc meum mandatum, vbicunque nuncius poterit deuenire. Et quicunque contradixerit tibi, venabitur, et terra ipsius vastabitur. Et certifico te, quod quicunque non audierit hoc meum mandatum, erit surdus; et quicunque viderit hoc meum mandatum, et

non fecerit, erit coecus. Et quicunque secundum istud meum iudicium, cognoscens pacem, et non facit eam, erit claudus. Haec mea ordinatio perueniat ad notitiam cuiuslibet ignorantis et scientis. Quicunque ergo audierit, et obseruare neglexerit, destruetur, perdetur, et morietur. Manifestes igitur istud, o Bajothnoy. Et quicunque voluerit vtilitatem domus suae, et prosecutus istud fuerit, et voluerit nobis seruire, saluabitur et honorabitur; et quicunque audire istud contradixerit, secundum voluntatem tuam faciens, eos corripere studeas.»

Fejér, IV. 3. pag. 557—558.

CLXXXVII.

1248. 1248. Scrisórea luĭ *Baiothnoy*, principele Tătarilorŭ, către Papa *Inocenţiu IV.*

Dispositione diuina ipsius Cham transmissum Baiothnoy verbum. Papa ita scias: Tui nuncii venerunt, et tuas litteras ad nos detulerunt. Tui nuncii magna verba dixerunt; nescimus vtrum iniunxeris eis ita loqui; aut a semetipsis dixerint. Et in litteris taliter scripseras: Homines multos occiditis, interimitis et perditis. Praeceptum Dei stabile et statutum eius, qui totius faciem orbis continet, ad nos sic est: quicunque statutum audierint, super propriam terram, aquam et patrimonium sedeant, et ei, qui faciem totius orbis continet, virtutem tradant. Quicunque autem praeceptum et statutum non audierint, sed aliter fecerint; illi deleantur et perdantur. Nunc super hoc istud statutum et praeceptum ad vos transmittimus; si vultis super terram nostram, aquam et patrimonium sedere, oportet vt tu Papa ipse in propria persona ad nos venias, et ad eum, qui faciem totius terrae continet, accedas; et si tu praeceptum Dei stabile et illius, qui faciem totius terrae continet, non audieris, illud nos nescimus, Deus scit. Oportet, vt antequam venias, nuncios praemittas, et nobis significes; si venis autem non, si velis nobiscum componere, aut inimicus esse, et responsionem praecepti cito ad nos transmittas. Istud praeceptum per manus Aybeg, et Sargis misimus, mense Iulii XX. die Lunationis, in territorio Sitiens castri scripsimus.»

Fejér, IV. 3. pag. 558—559.

CLXXXVIII.

1248. *Laurenţiu*, voivodulŭ Transilvanieĭ, concede *Saşilorŭ* din comunele Vinţŭ şi Vulperŭ să aibă aceleaşĭ drepturĭ în păduriĭ şi în păşunĭ, pe carĭ le aŭ şi Saşiĭ din Sibiu. 1248.

Nos Laurentius wayvoda Transsilvanus, et comes de Walkow, fidelibus suis Teutonicis in Wynch et in Burgbergh commorantibus, salutem et gracie sue plenitudinem. Solet annuere celsitudo principum justis peticionibus et honestis desideriis favorem benivolum impertiri, hinc est quod ad noticiam universorum, quibus presentes ostenduntur volumus pervenire, quod fidelibus hospitibus nostris in Wynch et in Burgbergh commorantibus, omnem per omnia libertatem, videlicet in siluis, pascuis et aquis, sine quorum aminiculo temporaliter vita humana non ducitur, quam habent provinciales comitatus Scybiniensis, duximus indulgendam, preterea eisdem indulgemus quatenus de plena curia nobis quilibet annuatim tria pondera argenti, decime conbustionis, et cum magna statera solvere teneantur, seldenarius vero habens pecora, pondus et dimidium, non habens autem pecora, unum predicto modo persolvat. Concedimus etiam ut de navi que Kerep dicitur ultra Morisium secatur solvat fertonem, et de navi Olch dimidium, de naviculis vero tria pondera, de argento terre, sed cum statera supradicta, sicut consueverunt canonici accipere Albenses, super aquam. Si autem alique naves sive magne sive parve ex ista parte secantur nihil omnino recipiemus. Transitum insuper Morisii eis liberum conferimus parte ex utraque, volumus preterea, quatenus nobis annuatim in duobus hospitiis, si ad eos declinaverimus teneantur, sin autem non erunt obligati, ut ergo predicta robur optineant, decreuimus sigilli nostri munimine roborare. Datum in Yliad anno domini MCCXLVIII.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 68—69. — Fejér, VII. 1. pag. 294.

CLXXXIX.

1249. *Bela IV.* regele Ungariei conferesce luĭ *Paulŭ, Judele Curieĭ*, maĭ multe comune în comitatulŭ Bihoruluĭ şi alŭ Solnoculuĭ, dreptŭ recompensă, că a supusŭ pe «hoţiĭ şi pe tâlhariĭ» carĭ se ridicase în *Transilvania*, după retragerea Tatarilorŭ. 1249.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus ad quos presens scriptum peruenerit salutem in omnium Saluatore. Aule Regie fideliter obsequentes tanto

largiori prosequendi sunt munere, quanto se bonis studijs ceteris preferunt, ac seruiciorum exhibicione. Proinde ad noticiam vniuersorum tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod cum Paulus Aule nostre Judex et Comes Zaladiensis dilectus et fidelis noster omnibus suis diebus sibi penes nostram Celsitudinem merita cumulauit, quod diuersa virtutum suarum insignia postulent ex condigno, vt non solum ex genere seruiencium ex bonorum operum magnanimitate inter primos et precipuos Regni nostri numeretur. Cuius vt obsequia ad informacionem succedencium in medium deducantur, opera ipsa nos ammonent et inducunt. Nam vt virtutes sue, quibus adhuc in iuuenili etate florescebat, elucescerent, maturate quemdam infidelem nostrum Boyzen nomine in insula, vnde ipse, solus solum alium pugna sua viriliter obtinuit captiuatum. Item in expugnacione Castri Clich quemdam fratrem eiusdem nomine Damald similiter captiuatum abducendo, in absolucione eiusdem alios duodecim nobiles nostros de captiuitate hostium liberauit. Preterea idem fidelis noster ad incrementum laudis Regie semper aspirans, in obsidione castri Ruthenorum Galich nomine, quandam aciem clam in nostrum exercitum irrumpere cupientem militari bello prohibuit, quod nostro exercitui non potuit quid nocere. Et iterum alia vice pedestrem aliam aciem Rwthenorum, dum super nostrum exercitum irruisset, plus ipse ceteris honoris nostri conseruacioni vigilanter insudando, hostili pugna inuadens, illam milicie sue viribus fugauit, secum tam acriter decertans, quod nobili et forti dextrario suo sub ipso occiso, licet triumphasset de hostibus, se tamen ibidem vix de mortis periculo potuit liberare. Item ab omni latere ad eleuacionem titulorum Regni et Corone fideliter elaborans, cum quodam tempore Teuthonici duo castra, Peristhan scilicet et Landigh occupata tenerent, tanquam strenuus persecutor iniuriarum nostrarum et Regni de mandato nostro exercitu congregato dicta castra obsedit, et ipsa de manibus inimicorum eripuit viriliter et potenter. Ad hec cum processu temporis Teuthonici aquam Mura preclusissent, et pretextu ipsius clausure eadem aqua occuparet terras plurimarum villarum et submergeret; ipse ad partes illas veniens, memoratam dissoluendo clausuram, villas indemnitati pristine restituit, dictis Teuthonicis prohibentibus et inuitis. Item in generali vastacione Tartarorum, quando communiter et nobiles et populares Regni nostri pro conseruacione vite sue ante faciem eorum fugiebant, zelo fidelitatis accensus, imo pocius virtute propria animatus, ad Danubium cum copiosa multitudine armatorum se preparando, tamdiu transitum prohibuit Tartarorum varijs fortune casibus intrepide se subijciendo, donec ab eorum impetu quisque sane poterat se saluare; post eorum autem recessum ipse prius pre ceteris nobilibus Regni vltra Danubium veniens, tam in eisdem, quam *in Transsiluanis partibus* fures et latrones, qui tunc in eisdem locis plures solito surrexerant, extirpando, et justo mediante judicio condemnando, dispersos vndique populos recollegit, collectosque et inuentos manutenendo fideliter et conseruando, salifodinas aperuit, et cuncta perficere studuit, que et reformacioni Regni sciebat, et vsui Regio expedire. Insuper in exercitu nostro contra Austriam ducto, in quo eciam Dux Austrie a nostris fuit hostiliter interemptus, tam laudabiliter dimicauit vna cum alijs fidelibus Regni nostri, quod ibidem vsque ad mortem wulneratus a Teuthonicis tandem

extitit captiuatus cum alijs septem nobilibus nostris, et tam se, quam prefatos septem nobiles secum captiuatos mille marcis argenti redemit, quas sicut pater damno suo non modico conquisiuit. Suorum autem excellencium meritorum memorie commendandorum in recompensacionem preteritorum, nobis et Regno fideliter exhibitorum, et vt habilior ad alia reddatur obsequia, que nobis in futurum exhibere poterit; sibi contulimus possidendas quasdam terras, quarum nomina sunt hec: in Comitatu Byhoriensi terram ville Zwdan, Wkan, Keer, Belchyeo juxta Crysium; item terram Borok juxta medium Crysium, et terram Zaram; item terram Hewyo et terram Bekaly; item terram Fyld et terram Almas; item in Comitatu Zolnokiensi terram Kazawar, Zomus, populorum Towtoloy, et terram Zonuk hospitum Castri Zonwk; item in Comitatu de Karazna terram Zwan, Nogffalw, Wolko. Istarum autem collacionem terrarum sibi fecimus sub hac forma; quod sicut donaciones consimiles factas a nobis alijs nobilibus Regni nostri ratas seruauimus atque firmas, memorato fideli nostro Paulo Comiti et suis heredibus prescriptarum terrarum donacionem illibatam et firmam promittimus obseruare. In cuius rei euidenciam et testimonium presentes sibi concessimus litteras sigilli nostri dupplicis munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono XII. kalendas Februarij, Regni autem nostri anno quinto decimo.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XII. pag. 282—284. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva familieĭ Batthyáni.

CXC.

1249-1261 Magistrulŭ *Ciacŭ* trimisŭ de regele Ungarieĭ în *Bulgaria*. 1249–61.

Nos magister. Ch. prepositus et Capitulum ecclesie Ieuriensis damus pro memoria, quod ..... nuncius .... eiusdem comitis Petri (filii Vrkund) ..... nostram adiens presenciam exhibuit nobis litteras Domini regis continentes, quod cum idem Petrus filius Vrkund pro magistro Chak ipsi domine (relicte Osl Bani) debitor existat. idemque magister Chak sit in seruicio regio in Bulgaria, solucio eiusdem Debiti usque ad reditum memorati Magistri Chak de Bulgaria differetur .....

Kubinyi, Monumenta Hungariae historica. I. pag. 38. După transumptulŭ capitululuĭ din Iaurinŭ, în colecţiunea de manuscripte a Museuluĭ naţionalŭ din Pesta.

CXCI.

1249–61. 1249–1261. Magistrulŭ *Ciacŭ* trimisŭ în *Bulgaria*.

Nos magister . Ch(epanus) . prepositus et Capitulum ecclesie Ieuriensis damus pro memoria, quod sicut in litteris Domini . R(olandi) palatini contineri perspeximus Petrus filius Vrkund relicte Osl Bani in octauis sancti regis Stephani debuit soluere duodecim marcas coram nobis, nuncius autem eiusdem comitis Petri eodem die nostram adiens presenciam exhibuit nobis litteras Domini regis continentes, quod cum idem Petrus filius Vrkund pro magistro Chak ipsi domine debitor existat . idemque magister Chak sit in seruicio regio in Bulgaria, solucio eiusdem Debiti usque ad reditum memorati Magistri Chak de Bulgaria differetur. In cuius rei memoriam presentes duximus litteras concedendas.

Kubinyi, Monumenta Hung. historica. I. pag. 39. Originalulŭ, veḑĭ nota precedentă.

CXCII.

1251. 1251. *Bela IV.* regele Ungarieĭ ordónă voivoduluĭ *Laurenţiu* din Transilvania, ca să restaureze castrulŭ Sântuluĭ-Spiritŭ din marginea orientală a Transilvanieĭ, pe care l'a distrusŭ furia Tătarilorŭ în aniĭ de maĭ înainte.

Bela, Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex, magistro Laurentio woywode nostro partium Ultrasilvanarum, et comiti de Walko. Salutem cum favore. Cum intelligamus castrum nostrum regale Zenth Leleukh [1]) in confiniis terre Siculorum partium nostrarum Ultrasilvanarum positum, superioribus annis per Tartarorum rabiem regnum nostrum devastantium nonnihil concussatum et destructum esse, neque ab eo tempore restauratum haberi, hinc vi regii nostri muneris, quo huic regno nostro, subjectisque nobis populis, eorundemque saluti superinvigilare tenemur, fidelitati tue harum serie firmissime mandamus et precipimus, ut castrum Zenthleleuk, ab antiquis iam temporibus in salutem, et tutamen populorum nostrorum terre Ultrasilvane, in ipsis confiniis olim exstructum, sine mora restitui, reedificarique faciatis, constituendisque eorum castellanis fidelem castri

[1]) Castrulŭ St. Spiritŭ la frontiera Transilvanieĭ şi a Moldoveĭ în apropiere de pasulŭ Oituzuluĭ.

custodiam serio committatis, ne ex incuria vestra aut eorum detrimentum aliquod regno nostro ex confiniis inferatur. Secus non facias. Datum anno domini MCCLI. nono ydus Januarii regni autem nostri anno XV.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 69—70. — Szabó Károly, Székely Oklevéltár. I. pag. 8.

CXCIII.

1251. Papa *Inocenţiu IV.* confirmă actulŭ de donaţiune alŭ regeluĭ *Bela IV.* prin care dăruiesce cavalerilorŭ Ioaniţi tótă *ţéra Severinuluĭ* până în apa Oltuluĭ, afară de ţéra Voivoduluí *Linoiŭ,* iar dincolo de Oltŭ tótă Cumania, afară de ţéra Voivoduluĭ *Stanislavŭ,* carĭ aŭ să remână în posesiunea *Românilorŭ.* 1251.

Magnum caritatis et providentie opus [1]) per vos intelleximus Carissimum in Christo filium nostrum Belam Ungarie Illustrem Regem, divine pietatis intuitu et consideratione etiam utilitatis publice Regni sui, hospitali vestro fecisse, conferendo videlicet dilecto filio fratri Rembaldo preceptori domorum hospitalis Ierosolimitani in partibus cismarinis, nomine hospitalis eiusdem, in Regno suo terram non modicam, iurisdictiones et alia, que in confecto privilegio aurei sigilli sui munimine roborato plenius exprimuntur, adiectis conditionibus pro ipsius Regni defensione ac statu prospero, sibique quibusdam iuribus reservatis. Nos igitur et Regni predicti conservationem zelantes, et hospitalis ipsius cupientes commodum et augmentum, concessionem predictorum, sicut provide a Rege predicto facta est, ratam habentes et gratam illam auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus, tenorem ipsius privilegii de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, qui talis est. In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis. Amen. Bela dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomerie Cumanieque Rex in perpetuum. Regum celsitudo requirit et sublimium dignitati debetur, ut inter cetera eo studiosius ad multiplicationem invigilet subditorum, quo ipsorum gloria in subiecte plebis multitudine specialius exaltatur, presertim cum Regum omnium et regnorum potentia, pax et securitas in suorum robore consistere dinoscantur. Accedit nichilominus non ad modicam sollicitudinis Regie partem, eos benignioribus intueri et amplioribus prosequi beneficiis, in quorum personis et utilitas temporalis provenire speratur, et Rex Regum omnium propensius honoratur. Hac itaque con-

[1]) La Theiner prologulŭ suplinitŭ: Innocentius Episcopus etc. Dilectis filiis ... magistro et fratribus hospitalis Ierosolimitani salutem etc. Magnum caritatis etc.

sideratione inducti cum venerabili viro fratre Rembaldo domorum hospitalis Ierosolimitani magno preceptore in partibus cismarinis, dilecto amico nostro super populatione regni nostri, quod per hostilem barbare nationis incursum, que Tartari appellantur, sicut in bonorum amissione, sic incolarum interemptione grave sustinuit dispendium, longo prehabito tractatu cum principibus et baronibus Regni nostri, in hoc nostra resedit communiter deliberatio, ut quia idem preceptor nomine domus hospitalis in subsidium regni nostri, intuitu defensionis fidei christiane, arma assumere secundum formam inferius annotatam, et in populanda terra nostra consilium et auxilium impendere bona fide, nec non alias subire conditiones paulopost presentibus insertas, se ac domum hospitalis sponte obligavit, damus et conferimus sibi et per eum dicte domui totam *terram de Zeurino* [1]. cum alpibus ad ipsam pertinentibus et aliis attinentiis omnibus, pariter cum *Kenazatibus Ioannis* et *Farcasii* [2] usque ad fluvium Olth [3], excepta terra *Kenazatus Lynioy Woiavode* [4], quam *Olatis* [5] relinquimus, prout iidem hactenus tenuerunt: ita tamen quod medietatem omnium utilitatum et reddituum ac servitiorum de tota terra Zeurini [6] memorata, et Kenazatibus supra nominatis provenientium nobis et successoribus nostris reservamus, medietate alia ad usum domus supradicte cedente, exceptis ecclesiis constructis, et construendis in omnibus terris supradictis, de quarum redditibus nichil nobis reservamus; salvis tamen reverentiis et iuribus archiepiscoporum et episcoporum, que habere dinoscuntur; exceptis etiam molendinis omnibus infra terminos prenominatarum terrarum ubicumque factis vel faciendis, preter quam in terra Lytua [7], nec non edificiis et agriculturis omnibus sumptibus fratrum dicte domus factis, fenetis quoque seu animalium et pecorum suorum pascuis, piscinis etiam, que nunc sunt vel fient per ipsos, que omnia ad ipsorum fratrum usum integraliter volumus retineri, preter piscationes Danubii ac piscine de Cheley [8], quas nobis et ipsis communes reservamus. Concedimus etiam, quod medietatem omnium proventuum et utilitatum, que ab Olatis [9] terram Lytua [10] habitantibus, excepta terra Harszoc [11] cum pertinentibus suis, Regi colligentur, domus hospitalis percipiat antedicta. Volumus etiam, quod memorati Olati [12] ad defensionem terre, et ad iniurias propulsandas seu ulciscendas, que ab extraneis nostre ditioni non subiectis inferrentur, iam dictis fratribus cum apparatu suo bellico assistere, et e converso ipsi fratres in casibus consimilibus eis subsidium et iuvamen iuxta posse impendere teneantur. Ad hec de salibus, quos ad usum dicte terre et illarum partium versus Bulgariam, Greciam et Cumaniam [13] suffi-

---

[1]) Facsimile No. 98.
[2]) » No. 99.
[3]) » No. 110. — Fejér: Oltae.
[4]) » No. 110. — F. Lyrtioy Waiwodae.
[5]) » No. 100. — F. Olahis. — Pray: Olacis.
[6]) » No. 101.
[7]) » No. 102. — F. Lytira.
[8]) » No. 103.
[9]) » No. 104.
[10]) » No. 104.
[11]) » No. 104. — Theiner: Harfzok. — F. Hotsat. — Pr. Harsoc.
[12]) » No. 105.
[13]) » No. 106. 107.

cienter deferri concedimus, de quacumque salifodina Ultrasilvana commodius sumptibus nobis et ipsis communibus extrahi poterunt, salvo in omnibus iure episcopali, nec non de moneta, que illic de voluntate regia et consilio preceptoris domus illius pro tempore constituti curret, medietatem nobis reservamus sicut de ceteris redditibus est pretactum [1]), medietate alia ad usum dicte domus convertenda, salvis iuribus ecclesiarum. Ordinationes quoque, quas nobilibus ac aliis tam super libertatibus ipsorum, quam super iudiciis ad inhabitandum terram iamdictam aliunde venientibus concesserit, salva parte nostra reddituum et utilitatum exinde provenientium, dicta domus, nec non sententias, quas tulerit in eosdem, ratas habebimus atque firmas; hoc addito, quod si contra maiores terre aliqua sententia de sanguinis effusione prolata fuerit, in qua senserint se gravari, ad nostram curiam valeant appellare, hoc insuper adiecto, quod si exercitus Regnum nostrum quod absit, invadere attemptaret, quinta pars armatorum terre iamdicte pro defensione terre nostre in exercitu nostro ad bella procedere teneatur. Si autem versus Bulgariam, Greciam et Cumaniam exercitum moverimus, tertia pars omnium ad bella habilium procedet, et de acquisitionibus tam mobilium quam immobilium portionem recipiet domus iamdicta pro numero personarum exercitus de Zeurino [2]) pariter et armorum. Ad hec contulimus preceptori antedicto, et per ipsum domui hospitalis a fluvio Olth et Alpibus Ultrasilvanis totam Cumaniam [3]) sub eisdem conditionibus, que de terra de Zeurino [4]) superius sunt expresse, excepta *terra Szeneslai Woiauode Olatorum*, [5]) quam eisdem relinquimus, prout iidem hactenus tenuerunt, sub eisdem etiam conditionibus per omnia, que la terra Lytua [6]) sunt superius ordinate. Hoc autem nolumus preterire, quod a primo introitu sepedictorum fratrum usque ad viginti quinque annos omnes redditus Cumanie terre integraliter domus percipiat iam prefata, preterquam de terra Szeneslay [7]) antedicta, de qua tantum medietatem reddituum et utilitatum obtinebit. Ex tunc vero medietas omnium proventuum, utilitatum et servitiorum per fratres eiusdem domus a celsitudine regia approbatos et iuratos fisco regio ministratur, ita tamen quod de quinquennio in quinquennium per nostrum hominem specialem proprii redditus, servitia ac utilitates exinde provenientes debeant computari. Sumptus vero qui in castrorum seu munitionum custodiis, sicut nobis et ipsis fratribus debent esse communes, salvis aliis conditionibus pro parte nostra et exceptionibus pro parte domus hospitalis in terra Cumanie, ut puta de ecclesiis, molendinis et allis omnibus, que singillatim superius de Zeurino [8]) sunt expressa. Ad castra etiam edificanda in dicta terra Cumanie, nec non contra quoslibet impugnatores terre Cumanie consilium et vires ipsis fratribus impendemus, cum

---

[1]) La Theiner remase afară cuvintele: medietatem nobis reservamus sicut de ceteris redditibus est pretactum.

[2]) Facsimile No. 108. 109.

[3]) » No. 110.

[4]) » No. 110.

[5]) » No. 111.

[6]) » No. 112.

[7]) » No. 113.

[8]) » No. 114.

necesse fuerit et ab ipsis fratribus fuerimus requisiti, etiam cessantibus impedimentis aliis illuc personaliter accendendo. Conferimus etiam eisdem terram quadringentorum [1]) aratrorum in Feketig [2]) vel alibi ultra silvas complebimus hunc numerum, ubi magis ad introitum terre Cumanie uel Zeurini [3]) dictis fratribus videbimus expedire. Super qua donatione litteras nostras dabimus speciales. Denique ut sepedicta domus hospitalis commodius sibi necessaria per mare valeat procurare, pro utilitatibus regni nostri et suis contulimus sibi iuxta maritima civitatem Scardonam [4]) cum omnibus suis pertinentiis et iuribus ipsam contingentibus, nec non predium Peczath [5]) cum suis terminis et utilitatibus, prout carissimus frater noster inclite memorie Colomanus Rex tenuit, et quemadmodum ad ipsum predium pertinere dinoscuntur, salvis ecclesiarum iuribus in eisdem. Insuper etiam terram nomine Woyla [6]) iuxta Danubium non longe a Zenilen [7]) existentem a Castro de Crassou [8]) exemptam cum omnibus pertinentiis et utilitatibus suis, sicut Nicolaus frater Ugolini in perpetuitatibus tenuerat, fratribus contulimus antedictis. Porro sepedictus preceptor ob concessiones nostras, quas propter causas infrascriptas facimus seu fecimus, obligavit se nomine dicte domus arma assumere contra omnes paganos cuiuscumque nationis, nec non contra Bulgaros [9]), contra alios autem scismaticos, si Regnum vel Regni confinia invadere attemptarent, nominatim ac precise introducere in regnum nostrum in presenti ad nostrum, et Regni servitium centum fratres militaribus armis et equis decenter et bene preparatos. Contra exercitum autem christianorum regnum nostrum intrare volentem obligavit se nomine dicte domus dare quinquaginta fratres armatos ad custodiam et defensionem castrorum et munitionum in confiniis existentium, ut est Posonium, Musunium, Suprunium, Castrum ferreum, Castrum nouum [10]) et etiam infra ubicumque Rex voluerit collocare, et sexaginta contra Tartaros, si regnum nostrum ipsos intrare contingat, quod absit. Quibus omnibus quamdiu sunt in custodiis castrorum et munitionum Regia provisio faciet sumptus necessarios ministrari. Adiunctum etiam est nomine domus, quod preceptor seu magister qui pro tempore ad gubernationem domorum in regnis nostris existentium mittetur de partibus transmarinis vel aliis, in introitu suo promittere teneatur data fide iuxta consuetudinem sui ordinis, omnem fidelitatem Regi et Regno et observare facere atque attendere in se et suis sine fraude universa et singula supradicta, et quod curam et operam dabit ad populandum non solum dictas terras, sed etiam alias terras nostri regni, et quod rusticos de regno nostro cuiuscunque conditionis et nationis, ac Saxones vel Teutonicos de nostro regno non recipiant

---

[1]) F. quingentorum.
[2]) Facsimile No. 115.
[3]) » No. 116.
[4]) » No. 117.
[5]) » No. 118. — Th. Pezath. — Pr. Pegzath.
[6]) » No. 119.
[7]) » No. 119. — F. Zemilen. — Pr. Zemlen.
[8]) » No. 120. — Th. Crasson. — F. Crassou.
[9]) » No. 121.
[10]) » No. 122. 123.

ad habitandum terras supradictas nisi de licentia regia speciali. Adiunctum insuper fuit a nobis et a preceptore iamdicto nomine prefate domus receptum, quod si premissa vel aliqua seu aliquid de premissis, ad que dictus preceptor se et predictam domum superius obligavit, per ipsum vel per alium preceptorem seu magistrum pro tempore constitutum omitti contingeret, et tertio solempniter ammonitus satisfacere non curaret, magnusque magister transmarinus super hoc modo debito pro parte regia sufficienter requisitus non emendaret infra annum post factam requisitionem, quod omissum est seu neglectum per dictum magistrum seu preceptorem pro tempore existentem, emendam et ultionem per subtractionem reddituum vel alio modo iuxta quantitatem et qualitatem excessus Regia deliberatio recipiet iuxta sue beneplacitum voluntatis. Ut igitur universa et singula supradicta coram nobis et baronibus nostris recitata perpetue firmitatis, quantum est ex persona nostra, robur obtineant, que fide data porrectione dextre regalis nostre promisimus durantibus obligationibus, ex parte domus factis, inviolabiliter observare et facere observari, presentem tradidimus paginam caractere bulle nostre auree communitam, et sepedictum preceptorem nomine domus hospitalis prefate per dilectum et fidelem nostrum magistrum Achillem Albensem [1]) prepositum, aule nostre Vicecancellarium, in possesionem predictorum corporalem auctoritate regia fecimus introduci. Datum per manus Reverendi patris Benedicti Archiepiscopi Colocensis et aule nostre Cancellarii. Venerabili patre Stephano Archiepiscopo Strigoniensi. Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Stephano Zagabriensi, Basilio Cenadiensi, Ponsa Boznensi, Artolpho Iauriensi, Zalando Vesprimiensi, Wicentio Waradiensi, Heymone Waciensi, Gallo Transiluano, Lamperto Agriensi Episcopis [2]) ecclesias dei feliciter gubernantibus; Rectislao illustri Duce Gallitie et Bano totius Sclavonie, Stephano Comite Palatino, Laurentio Woiauoda Transilvano, Dionisio Magistro Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Rolando Iudice aule nostre, Mauricio Magistro Dapiferorum et Comite Nytriensi Chak magistro Agasonum et Comite Supruniensi, Sagin magistro pincernarum et Comite de Bana, Paulo de Zounuk, Benedicto Musuniensi, Nicolao Zaladiensi, alio Nicolao de Ferreo Castro, Henrico Symigriensi [3]), Sewerito Albensi Comitibus [4]), ac aliis quampluribus Comitatus et magistratus regni nostri tenentibus. Anno ab incarnatione domini MCCXLVII IIII. nonas Iunii. Regni autem nostri anno duodecimo. Nulli ergo etc. nostre confirmationis etc. Datum Lugduni XIII [5]). Kal. Augusti. Pontificatus nostri. Anno VIII.

Ex Reg. orig. An. VIII. ep. 533.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 208—211. — Fejér, IV. 1. pag. 447—454. (Din manuscriptele Bathyaniane). — Pray, Dissertationes. pag. 134—136.

---

[1]) Facsimile No. 124.
[2]) » No. 125. 126
[3]) Th. Symigiensi.
[4]) Facsimile No. 127—131.
[5]) Th. XIIII.

CXCIV.

1252. 1252. *Bela IV.* regele Ungariei dăruiesce comiteluĭ *Vincenţiu* moşia Zek din Transilvania, aşeḑată între pămênturile *Românilorŭ dela Cârţa*, ale Saşilorŭ din Braşovŭ şi ale Secuilorŭ din Sepsi.

Bela Dei gratia Ungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex. Universis presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Circumspectio regum provida condignis premiis sibi obsequentibus sic debet occurrere, ut et alii exemplo consimili ad fidelitatis opera fortius accedant. Proinde ad universorum notitiam pervenire volumus presentium per tenorem. Quod accedens ad nos fidelis noster Vincentius comes filius Akadas Siculi de Sebus — — — genter postulando, quod terram Zek que quondam Saxonis Fulkun fuerat, sed per devastationem Tartarorum vacua, et habitationibus[1]) carens remanserat inter terras *Olahorum* de Kircz, Saxonum de Barassu, et terras Siculorum de Sebus existentem sibi conferre dignaremur. Et nos justis petitionibus inclinati, consideratis meritis, que a primevis pueritie sue temporibus in regno nostro et extra regnum in legationibus deferendis studuit commendabiliter exhibere, memoratam t..... utilitatibus et pertinentiis suis, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus duximus perpetuo conferendam, quam per dilectum et fidelem nostrum Ladislaum vojvodam Transylvanum et comitem de Volku sibi fecimus assignari. Mete autem sive termini ipsius terre, quemadmodum nobis per eundem Vincentium constitit, hoc ordine disjunguntur. Prima meta incipit ab oriente super quodam monte nomine Vekul, et venit ad fluvium Olth usque partem meridionalem, et per memoratum fluvium Olth descendit ad indagines usque septemtrionem, et per quemdam rivulum vadit diu usque ad caput ipsius rivuli, et inde ascendit ad monticulum, qui vulgariter Berkh dicitur, a quo consignatur predicto monti Vekul versus orientem, et sic terminatur. Ut autem predicta liberalitas seu donatio robur obtineat perpetue firmitatis, presentes eidem concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo. Tredecima kal. Sept. Regni autem nostri septimo decimo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 70. — Fejér, IV. 2. pag. 147—148. — Szabó, Székely Oklevéltár. 9—12.

---

[1]) Szabó: habitatoribus.

CXCV.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* felicită pe *călugării predicatorĭ* din Cumania, că în urma activităţiĭ lorŭ *Cumanii* sunt dispuşĭ a se întórce la religiunea crestină. 1253.

Innocentius episcopus etc. [1]) Dilectis filiis universis fratribus ordinis Predicatorum in Cumanie [2]) partibus constitutis, salutem etc. Ex eo nobis causa magne iucunditatis et exultationis affertur, quod sicut nuper a fide dignis accepimus, Cumani [3]), qui hactenus in cecitatis et ignorantie tenebris ambulantes, fidem catholicam impugnabant, nunc per dei gratiam via veritatis, que Christus est, per vos ipsos exposita, redire volunt ad cultum fidei christiane: nos igitur cupientes, ut iidem Cumani ad audiendum verbum dei, cum per vos in eorum auribus seminatum fuerit, eo libentius currant, quo exinde potiora beneficia se cognoscerint percepisse, dandi indulgentiam viginti vel triginta, seu etiam quadraginta dierum, prout expedire videritis, omnibus accedentibus ad predicationes vestras, cum ipsas in terra eorundem Cumanorum ex causa predicta feceritis, cuilibet vestrum concedimus auctoritate presentium facultatem. Datum Perusii XIIII. Kal. Februarii. Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. bul. Tom. II. fol. 237 [4])

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 150.

CXCVI.

1253. Papa *Inocenţiu IV.* autorisézĕ pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să pótă dispensa în casurile maĭ puţinŭ grave, pe *Cumanii*, carĭ aŭ trecutŭ la religiunea catolică. 1253.

... Archiepiscopis per Regnum Ungarie constitutis [5]). Cum, sicut accepimus, Cumani, qui hactenus in cecitatis et ignorantie tenebris ambulantes fidem catholicam impugnabant etc. usque christiane: dispensandi cum illis, qui

---

[1]) Documentulŭ acesta aparţine Papeĭ Inocenţiu IV. şi nu luĭ Grigorie IX. după cum 'lŭ publică Theiner sub No. CCLXVII. cu prologulŭ greşitŭ: Gregorius Episcopus.

[2]) Facsimile No. 73.

[3]) » No. 74.

[4]) Data şi indicaţiunea Regestelorŭ la Theiner e greşită.

[5]) Ibid. Innocentius Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Archiepiscopis per Regnum Ungarie constitutis salutem etc.

ad catholicam fidem conversi fuerint, super casibus, non tamen gravibus et enormibus, ex quibus adhuc in gentilitatis errore manentes irregularitatem contraxerant, prout animarum suarum saluti expedire videritis, auctoritate presentium vobis concedimus facultatem. Datum Perusii Nonis Februarii. Anno X.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 418.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 217. — Fejér, IV. 2. pag. 179.

CXCVII.

1253. 1253. Papa *Inocenţiu IV.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în *Ungaria* şi în *Slavonia*, ca să propage credinţa catolică.

INNOCENTIUS EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, nec non dilectis filiis Abbatibus, prioribus, prepositis, archidiaconis et aliis ecclesiarum prelatis, ac universis Christi fidelibus in regno Ungarie ac ducatu Sclavonie constitutis, salutem etc. Illius licet immeriti Vicarii constituti, qui etsi secundum humanitatis naturam loco et tempore potuerit, quia voluit, comprehendi, secundum tamen divinitatis omnipotentiam existens, sicut existit ubique, utpote incircumscriptibilis et immensus, in universum mundum discipulos quos elegerat, destinavit, ut in omnem terram exiret sonus eorum, ac nunc regnans, in sua ineffabili maiestate facit angelos suos spiritus et ministros, cuius eruditione docemur, ut quanquam assumpti simus in plenitudinem potestatis, quia tamen non quocumque protenditur nostra potentia, ibi esse possumus presentia corporali, expedit, ut que nobis incumbunt, per alios compleamus, qui supplentes laudabiliter vices nostras dirigant prava in directa, et aspera convertant in plana, sicut diebus istis imminens necessitas ecclesie instanter exposcit, pro cuius servitiis exequendis Venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Prenestinum, magnum quidem et honorabile membrum ecclesie, virum morum honestate conspicuum, preditum scientia litterarum et providentia circumspectum, quem inter ceteros fratres nostros admodum carum habemus pro suorum excellentia meritorum, in regnum Ungarie et ducatum Sclavonie, commisso sibi plene legationis officio de latere nostro, providimus destinandum, ut tanquam diligens cultor evellat et destruat, dissipet, edificet et plantet, prout queque ipsi dominus ministrabit. De quo utique, cum ei adsit puritas conscientie et presto sit iudicium rationis, malitiam odiat et innocentiam tueatur, speramus firmiter, quod dirigente domino gressus eius, ita regia via curabit incedere, ut non declinet ad dexteram vel sinistram, sed plus crescet

conversationis laude, quam etiam profecerit dignitate. Porro licet salvatoris exemplo, quod uni ex minimis nostris fit, nobis fieri reputemus, quia tamen illos volumus propensius honorari, qui per se honorabiles in parte sollicitudinis honorant in nobis plenitudinem potestatis, universitati vestre per apostolica scripta mandamus et districte precipimus, quatenus ipsum apostolice sedis legatum tanquam personam nostram, vel potius nos in eo recipientes cum debita reverentia et honore, illius monitis et mandatis plenarie ac humiliter intendere procuretis: ita quod idem ad gloriam dei et animarum profectum iniunctum sibi ministerium exequi valeat inoffense, nosque devotionem vestram possimus exinde merito commendare. Nos enim sententias, quas idem rite tulerit in rebelles, ratas etc. usque observari. Datum Asisii III. Nonas Maii. Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. ep. 932.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 218 – 219. — Fejér, IV. 2. pag. 185 – 187.

CXCVIII.

1253. Papa *Inocenţiŭ IV.* autoriséză pe călugăriĭ predicatorĭ din *Bulgaria*, din *Cumania* etc. să predice, să boteze, să binecuvinteze cimiteriele şi să concédă indulgenţe. 1253.

Innocentius episcopus etc. Dilectis filiis fratribus de ordine predicatorum in terris Sarracenorum, paganorum, Grecorum, Bulgarorum, Cumanorum, Ethyopum, Syrorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Catharum, Tartarorum, Zichorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Nestorinorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Moscelitorum, Ungarorum maioris Ungarie, Christianorum captivatorum apud Tartaros, aliorum infidelium nationum orientis, seu quarumcunque aliarum partium proficiscentibus [1]). Cum hora undecima sit diei hominibus, ut exeant ad opus usque ad mundi vesperam deputati, et illud Apocalypsis eulegium cito credatur cum matris ecclesie consolatione complendum, videlicet oportere viros spiritualis vite munditiam et intelligentie gratiam cum Iohanne sortitos populis et gentibus, linguis Regibusque multis denuo prophetare, quia non sequitur reliquiarum Israelis per Isaiam prophetam salvatio nisi iuxta Paulum apostolum prius introeat gentium plenitudo: nos licet immeriti super apostolice sedis speculam constituti, fideliter et prudenter dispensandis de ministeriis et operibus coadiuvandis intendimus, si vergente

---

[1]) La Theiner adause aicĭ cuvintele: «salutem et apostolicam benedictionem», carĭ lipsescŭ în codicele originalŭ.

plenitudine temporis post pia piorum studia in vineam domini Sabaot novos et pene novissimos, qui sapientiam longum didicere per otium, operarios mittere procuramus. Vos igitur quos iuxta professe religionis officium zelus comedit animarum, et in quadriga quarta, quam variis charismatum donis et fidei fortitudine trahitis, ubique discutere ac vexillum Regis glorie procul levare gestitis, ad gentes, que Iesum Christum dominum nostrum non cognoscunt, et ad subtractionis filios, qui sacrosancte ecclesie Romane non obediunt, destinamus, vobis in remissionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tamen, qui mundum dixit se vicisse, confisi ad illuminationem cece multitudinis et exterminium heretice falsitatis, ad confirmandos nutantium animos et fidelium confortandos in luce sermonis et certitudine operis propositum vobis iter sine quorumlibet offensione curratis. Ut autem ministerium vestrum honoretur plenius et honorabilius impleatur, presentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, que adhuc sedis apostolice magisterio non intendunt, proponere verbum dei et constitutis ibidem, non obstante si aliqui sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio et cibo ac in aliis secure communicare, et ipsos seu etiam alios converti ad unitatem christiane fidei cupientes recipere, baptizare et aggregare filiis ecclesie valeatis, et presbiteri ex vobis huiusmodi aggregatos possint insignire charactere clericali et ipsos ad acolitatus ordinem pomovere. Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam sedis apostolice, qui sunt excommunicatione ligati, absolutionis beneficium iuxta formam ecclesie impertiri et super eo dispensare cum ipsis, qui sacros receperunt ordines, et divina celebrarunt officia sic ligati, hoc ipsum vobis sit licitum circa illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis vel infra etatem legitimam, aut qui omnes eadem die vel qui superiores pretermissis inferioribus conferre, seu recipere ordines presumpserunt, si tamen in hoc servata forma talis extiterit, per quam ordines recepissent. Vobis preterea dispensare liceat, ut illi ex nationibus vestre predicationi commissis, qui post susceptionem sacrorum ordinum vel in gradibus et casibus a divina minime lege prohibitis matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem, et hii qui ad ecclesie catholice redierint unitatem, ut inter suos habitent eisdemque communicent, nec non quod clerici nationum ipsarum publice ad obedientiam sedis apostolice redeuntes gaudeant privilegio clericali. Sit etiam vobis licitum omnium fidelium in terris predictis confessiones audire, ac ipsis iniungere penitentias salutares, excommunicatos a canone vel alio modo iuxta formam ecclesie absolvere, dummodo iniuriam et dampna passis satisfaciant competenter. Cum irregularibus autem partium earum casibus in quibus solent legati sedis apostolice dispensare, ac etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu, aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeatis, qui ab unitate ecclesie catholice seu religione vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint et digne satisfacere de commissis; ita quod ipsi religiosi ad sua loca salva disciplina ordinis resumantur, et illos ex iamdictis, qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta premissam formam et predicte satisfactionis modum absolvere valeatis, et cum regularibus ex eisdem

sicut est expressum superius dispensare. Ad hec sit vobis absolvendi facultas occisores clericorum et religiosarum personarum in predictis partibus constitutos, fundandi de novo ibidem ecclesias et reconciliandi illas que sunt casu aliquo prophanate, ac de novo fundatis Rectores idoneos providendi, et illis qui de gentibus vel scismaticis noviter sunt conversi, dandi licentiam, ut uxores suas, cum quibus in gradibus a lege divina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere, de causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam vestram deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se ad invicem, quod ad pacem et concordiam redeant, nec non quod inordinate viventes de suis excessibus, sicut iustum fuerit, satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam vobis libera sit potestas. Insuper in locis in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem in quibus residentiam facietis, missam et cetera divina celebrare officia, et in eisdem partibus cimiteria benedicere, ac dare indulgentias, commutare vota facultatem et licentiam habeatis. Ceterum vobis concedimus, quod a catholicis patriarchis, archiepiscopis et episcopis possitis ordines et alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales, altaris pallas et corporalia per eos, qui ex vobis sunt presbiteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, ubi catholicorum episcoporum copia non habetur, nec non alia facere que ad augmentum dominici nominis et ampliationem catholice fidei, ac reprobationem et irritationem illorum, qui sacris traditionibus contradicunt, sicut pro loco et tempore videbitis expedire. Nulli etc. nostre concessionis etc. Datum Asisii X. Kal. Augusti. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. ep. 888.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 223 – 224.

CXCIX.

1254. *Bela IV.* regele Ungarieĭ scrie Papeĭ *Inocenţiŭ IV.* că Tătariĭ voiescŭ să năvăléscă de noŭ asupra Ungarieĭ, şi rógă pe pontificele, să-ĭ dée ajutoriŭ în contra *Tătarilorŭ*, cum şi în contra Rutenilorŭ, *Brodnicilorŭ*, Bulgarilorŭ şi Bosniacilorŭ, popóre vecine cu Ungaria din partea despre resăritŭ şi de améḑă-ḑi. 1254.

Sanctissimo in Christo Patri et Dño I. dei gracia Sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici, B. eadem gracia rex Hungarie reverenciam in omnibus tam debitam quam devotam. Cum regnum Hungarie per pestem

Thartharorum [1]) pro maiori parte in solitudinem sit redactum, et quasi ovile sepibus sit diversis infidelium generibus circumseptum, utpote Ruthenorum, Cumanorum [2]), Brodnicorum [3]) a parte orientis; Bulgarorum et Boznensium [4]) hereticorum a parte meridiei, contra quos etiam ad presens per nostrum exercitum dimicamur; Alamannorum vero a parte occidentis et aquilonis, a quibus propter consimilem professionem fidei, fructum alicuius subsidii dictum regnum sentire deberet, non fructum, sed spinas guerre sue sentire compellitur, bona dicti regni per rapinas subitaneas diripiencium: propter quod, sed maxime propter Thartaros [5]), quos timere per experienciam belli didicit, prout alie naciones per quas transiverunt, consimiliter didicerunt, requisito consilio Prelatorum ac principum nostri Regni ad Christi vicarium ac fratres suos, tanquam ad unicum et ultimum in ultimis christiane fidei necessitatibus protectorem dignum duximus confugere, ne nobis, ymmo pocius vobis in nobis et aliis christicolis accidat, quod timetur. Rumores enim de Thartharis de die in diem nobis adveniunt, quod non solum contra nos, cui indignati sunt quamplurimum, eo quod post tantam lesionem eis subesse renuimus, cum omnes alie naciones, contra quas experti sunt vires suas, tributarias se eisdem constituerunt, et specialiter regiones, que ex parte orientis cum regno nostro conterminantur, sicut Ruscia, Cumania, Brodnici, Bulgaria [6]), que in magna parte nostro dominio antea subiacebant, ymmo eciam contra totam christianitatem condixerunt, et prout a quam pluribus fide dignis pro certo dicitur, firmiter in brevi proposuerint contra totam Europam suum innumerabilem exercitum destinare. Timemus eciam, quod si ipsa gens venerit, ut nostri nequeuntes, vel etiam nolentes seviciam ferocitatis Thartharice hostiliter sustinere, eorumdem iugo nobis eciam invitis, timore ducti, se submittant, prout iam fecerunt sui prefati alii convicini, nisi per circumspectam sedis apostolice provisionem regnum nostrum caucius et potencius muniatur, ut consolentur populi, qui habitant in eodem. Nos autem hec scribimus principaliter propter duo, ne possimus argui super possibilitate et neglicencia. Super possibilitatis articulo dicimus, quod quicquid adesse possibilitatis nostre super hoc per experienciam facti concludi potuit, nos conclusimus, nos et nostra Thartharorum viribus et ingeniis nondum cognitis exponentes. Super negligencia vero nequaquam redargui possumus. Requisivimus enim, adhuc Thartharis in regno nostro dimicantibus contra nos, super condicto negocio tres tocius christianitatis principaliores Curias, scilicet vestram, que domina et magistra omnis Curie a christicolis creditur et habetur, et imperialem, cui eciam propter hoc nos submittere decreveramus, si tempore predicte pestilencie nobis competens auxilium impenderet et iuvamen; Francorum eciam Curiam requiri fecimus: de quibus omnibus nichil consolacionis vel subsidii recepimus, nisi verba. Nos vero ad id quod potuimus recurrentes

---

[1]) Facsimile No. 132.
[2]) La Theiner remasŭ afară: Cumanorum.
[3]) Facsimile No. 133.
[4]) » No. 134.
[5]) » No. 135.
[6]) » No. 136. 137.

propter bonum christianitatis maiestatem regiam humiliando, duas filias nostras duobus ducibus Ruthenorum et terciam duci Polonie tradidimus in uxores, ut per ipsos et alios amicos nostros, qui sunt ex parte orientis, sciremus nova, que multum latent de Thartharis, ut sic eorundem conatibus et fraudulentis ingeniis utcumque commodius resistere valeremus. Cumanos eciam in regno nostro recepimus, et prohdolor *per Paganos hodie regnum nostrum defendimus*, et per Paganos infideles ecclesie conculcamus. Amplius propter defensionem fidei christiane filio nostro primogenito Cumanam quandam thoro coniunximus maritali, ut per hoc vitaremus deterius, et ut occasionem aliquam nancisci possemus, per quam valeremus eosdem, sicut plures iam fecimus, ad baptismi lavacrum convocare. Ex hiis ergo et aliis exoptamus, ut pateat sanctitati Summi pontificis per argumentum evidens, quod in tot rerum angariis a nullo christianorum Europe principe, seu gente alicuius iuvaminis emolumentum recepimus, nisi a domo Hospitalis iherosolimitani, cuius fratres ad requisicionem nostram nuper arma sumpserunt contra Paganos et Scismaticos ad defensionem regni nostri et fidei christiane, quos iam partim collocavimus in loco magis suspecto, videlicet in confinio Cumanorum ultra Danubium et Bulgarorum [1]), per quem etiam locum tempore invasionis regni nostri ad nos aditum habuit exercitus Thartharorum, de quo eciam loco intendimus, et speramus, quodsi factum nostrum et dictorum fratrum deus prosperaverit, et sedes apostolica eisdem favorem suum dignata fuerit impertiri, quod propagines Catholice fidei, sicut protenditur Danubius usque ad mare Constantinopolitanum, per ipsos poterimus propagare, et sic Romanie [2]) imperio et eciam terre sancte poterunt impendere subsidia oportuna. Partim vero eosdem in medio regni nostri collocavimus ad defensionem castrorum, que circa Danubium edificari facimus, cum *gens nostra ad hoc extiterit insueta*, quia in hoc resedit examinatum quampluries nostrorum consilium, quod esset salubrius nobis et toti Europe, ut Danubius [3]) fortaliciis muniretur. Hec enim est aqua contradictionis, hic Eraclius occurrit Cosdroe pro Romano imperio defendendo, et hic eciam nos quantumcumque improvisi, et tunc enormiter lesi per decem menses contradiximus Thartaris, regno nostro tunc fere penitus fortaliciis et defensoribus immunito, quod, quod absit, si possideretur a Thartaris, esset pro ipsis apertum hostium ad alias fidei catholice regiones, tum quia ex ista parte versus christicolas non est mare impediens, tum quia possint familias suas ac animalia, in quibus habundant mirabiliter, ibidem apcius quam alibi collocare. Totyla [4]) in exemplum veniat, qui ex parte orientis ac occidentalem veniens subiugandam, in medio regni Hungarie sedem suam principaliter collocavit: et contra Cesares, qui ex occidente ad sibi submittendum oriens dimicaverant, quam plurima ad constructionem exercitus faciunt, infra regni nostri terminos deponebant. Super hiis ergo provideat circumspecta pontificalis sanctitas, et antequam vulnus marcescat, salutare dignetur apponere medicamen. Admiratur enim quam plu-

[1]) Facsimile No. 138.
[2]) » No. 139.
[3]) » No. 140.
[4]) » No. 141.

rimum sapiencium multitudo, eo quod rebus ut nunc sic se habentibus, Regem Francie, tam nobile membrum Ecclesie, de Europe finibus vestra paternitas licenciari sustinuit. Admiratur inquam et admirari non desinit, eo quod apostolica clemencia multis provideat, sicut Constantinopolitano imperio et ultramarinis partibus, que si amitterentur, quod absit, non tamen nocerent Europe habitatoribus, quantum si regnum nostrum solum a Thartharis contingeret possideri. Protestamur itaque deum et hominem, quod tanta est necessitas et magnitudo dicti negocii, quod nisi diversa viarum pericula nobis contradicerent, non solum nuncios, quos mittimus, mitteremus, sed etiam ad proclamandum in facie tocius Ecclesie, ad excusandum nos, et licenciandum etiam, licet invitos, ad componendum cum Thartharis, si super hoc auxilium non impenderit paterna sanctitas, et necessitas ingruerit, ad pedes vestros personaliter venissemus. Supplicamus igitur, ut consideret sancta mater Ecclesia, etsi non nostra, saltem sanctorum Regum predecessorum nostrorum merita, qui plena devocione et reverencia se et suum populum per eorum predicacionem orthodoxe fidei subiugatum, inter ceteros mundi principes in puritate fidei et obediencie servaverunt, propter que sibi et suis successoribus, quamdiu eisdem successerunt prospera, apostolica sedes irrequisita interdum promittebat omnem graciam et favorem, si necessitas immineret. Eya ergo gravis necessitas nunc imminere pro certo creditur, aperite paterna viscera, manum competentis subsidii pro defensione fidei, et utilitate publica in tante persequucionis tempore porrigendo: alioquin si in peticione tam favorabili, et universaliter pro obedientibus Romane ecclesie tam necessaria, quod credere non possumus, pateremur repulsam, cogeremur non tanquam filii, sed privigni necessitate compulsi, quasi extra gregem patris exclusi suffragia mendicare. Datum in Potoca in die sancti Martini Episcopi et Conf. III. Idus Novembris.

Arm. II. caps. VII. Nro. 18.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 230 — 232. — Fejér, IV 2. pag. 218 — 224

CC.

1254. 1254. *Bela IV.* regele Ungariei rógă pe *Papa Inocenţiŭ IV.* ca să confirme pe archiepiscopulŭ din Calocea în calitate de archiepiscopŭ alŭ Strigonuluĭ, şi amintesce despre convertirea *Cumanilorŭ* la credinţa catolică.

Sanctissimo in Christo patri dño I. divina providencia sacrosancte romane ecclesie summo Pontifici, Bela Dei gratia rex Hungarie devotam obe-

dientiam cum reverencia filiali. Fervor devocionis continue, qua sacrosanctam Romanam ecclesiam, matrem nostram, sumus ex intimis amplexati, affectus etiam ipsius, quo nos hactenus in omni requisitione nostra facultaliter prosequens maternaliter exaudivit, mirari nos cogunt, pater sancte, quis falsis et iniquis persuasionibus aures vestre sanctitatis adeo propulsaverit, ut erga nos vestre benignitatis animum immutare, et non solum repulsam, quam nunquam sensimus usque modo in nostris peticionibus iustissimis et honestis, per vos immerito pateremur, sed et expectantibus consolationem, gravamina leta sperantibus, tristia provenirent. Ecce etenim pro admittenda postulacione canonica, consona et concordi, et quasi per inspirationem, communiter ab omnibus de persona venerabilis patris B. Archiepiscopi Colocensis, aule nostre Cancellarii, in Strigoniense metropoli celebrata, una cum ecclesia postulante tociusque regni clero ac populo, quorum omnium utilitati publice in ipsius translatione salubriter consulitur, affectuosissime nuper supplicantes non sumus aput immensam vestram pietatem, qua singulis et universis affluere consuevistis, quod non sine dolore dicimus, exauditi, quamquam consilium et assensus dñi S. Cardinalis Episcopi Prenestini, sicut per vestras litteras receperat in mandatis, vel ut verius fateamur, vestre sanctitatis auctoritas, cum is, cuius auctoritate fit, facere intelligatur; exinde nobis supplicantibus amminiculum, ymo pocius felicem affectum prestitisse debuerint in hac parte. Confusione quippe ac rubore afficimur, quod tam legitime ac solempniter facto negocio consensum regium, sicut de iure decuit, adhibentes, repellimur ut indigni; et ad fontem pietatis accurrentes, nec guttam valuimus reportare: presertim cum non solum ob postulancium vota concurrencia, sed et propter postulati merita, quibus idem multipliciter effulgens se deo et hominibus reddidit gratiosum, consensus noster debitus fuerit et merito approbandus. Cum enim Strigoniensis antistes sit primus inter ecclesiasticos et seculares principes, qui nobis consilio et auxilio in omnibus arduis et secretis regni nostri negociis debet assistere, cuius eciam presencia carere possumus vix in brevi, talis merito assumi debuit in dictam ecclesiam, qui omnibus amabilis pro sua reverencia habitus, ab omnibus approbari meruerit ex condigno. Talis autem est iste venerabilis pater, de quo nunc est nobis sermo: et ideo non in privato, sed in publico, non in angulo, sed in tecto est utique collocandus, ut tamquam lucerna super candelabrum posita cunctis luceat in exemplum, et ex sue bonitatis affluentia locupletentur largius universi. In ecclesia enim Strigoniensi idem constitutus tanquam in medio stans omnem suam communicat utilitatem publice circumquaque. Preiudicium quoque ex translatione ipsius nec Colocensi ecclesie, nec cuiquam alii generatur, cum et dicte ecclesie Colocensi et quibuslibet aliis idem in Archiepiscopum Strigoniensem assumptus possit utilius consulere, efficacius prospicere ac propensius providere, nec istud tamquam novum hiis attemptatur temporibus, sed et iam in transactis huiusmodi translacio celebrata reperitur, et pariter approbata, nec sine causa, cum utilitas publica private sit merito preferenda. Memoratus eciam dñus S. Cardinalis cum de gremio fuerit ecclesie Hungarice, et earum statum ad plenum agnoverit, nullatenus ex certa sciencia consensisset tali postulationi, eam dictis et factis approbando, cui et consilio affuit, et postmodum reddendis domino

laudibus interfuit, et ore proprio orationem consuetam in talibus dixit, si exinde cuiquam fieri preiudicium inspecisset, vel aliqualiter credidisset. Ad hec cum de mandato vestro [1]) infra certos dies ad electionem seu postulationem faciendam Canonici Strigonienses processerint, et auctoritate vestra dñs S. Cardinalis, sicut in vestro mandato continebatur, quamquam nobis irrequisitis eandem approbaverit, patet evidenter, quod postulato ius extitit acquisitum: consequens ergo est, quod sine preiudicio et confusione postulati, et pariter postulancium, ut salva reverencia vestre paternitatis loquamur, tam legittime factum non debuit vel potuit immutari: quia etsi ex plenitudine potestatis omnia possitis, potestati tamen vestre renunciasse videmini in hac parte, sicut, et ipse deus, cuius vices geritis in terris, non omnia facit potencia ordinata seu condicionata, licet possit omnia potencia absoluta. Hoc igitur tamen posse debetis, ut fiducia filiali dixerimus, quod de iure possitis: non enim debet inde iniuriarum nasci occasio, unde iura prodierunt. Supplicamus itaque et rogamus humiliter ac devote sanctitatis vestre clemencie, quatenus dignemini reducere ad memoriam, qualiter sancti progenitores nostri una nobiscum, vel potius nos cum ipsis et post ipsos elaboravimus in plantacione et ampliacione fidei catholice, sicut manifestum est de nostra sollicitudine ac diligentia in conversione Cumanorum nuper ad fidem vocatorum et veniencium omni die, nec non in revocacione Ruthenorum ad obedienciam sedis Apostolice, quorum nuncii vel iam accesserunt, vel sunt ad vos in proximo reverenter accessuri, et recognoscentes qualiter in obediencia prompta, reverencia humili, honorifica et munifica receptione Legatorum et aliorum nunciorum Sedis apostolice inter omnes reges et principes catholicos sedem apostolicam specialius dilexerimus, et nos ab expectacione nostra et peticione iustissima, pater sancte, non confundatis; quin potius ut nos et principes regni nostri promptos ad omne beneplacitum vestrum faciatis merito promptiores, postulationem tam legittime factam cum omni integritate iurium Archiepiscopalium paternaliter admittatis: alioquin non solum nostre, sed eciam videremini in hac parte divine resistere voluntati, quia omnis clerus principes et populus, tam pauperes quam divites, a maiori usque ad minorem petunt et desiderant Venerabilem patrem nostrum B. in patrem et pastorem ecclesie Strigoniensis promoveri, et ut laicaliter seu vulgariter loquamur, vox populi vox dei, et fama vulgi speciem obtinet prophecie. Datum in insula Leporum V. Ydus Maii.

Arm. II. caps. VII. Nro. 21.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 232 – 233. — Fejér, IV. 2. pag. 141 – 145. (A. 1252).

---

[1]) La Theiner: «nostro» în locŭ de «vestro».

CCI.

1254. Călugărulŭ minoritŭ *Wilhelmŭ de Rubruquis*, trimisŭ de regele Galieĭ la Tatariĭ, carĭ aŭ devastatŭ Ungaria, relatéză despre misiunea sa «*Valachia*» de peste Dunăre, şi *Româniĭ* dincolo de *Volga*. 1254.

Excellentissimo Domino et Christianissimo, Lodouico, Dei gratia, Regi Francorum illustri, frater Willielmus de Rubruquis, in Ordine Fratrum Minorum minimus, salutem, et semper triumphare in Christo. — Nouerit vestra Sancta Maiestas, quod anno Domini millesimo, ducentesimo, quinquagesimo tertio, nonas Maii, ingressi sumus mare Ponti, quod Bulgarici vocant Maius Mare; et habet mille octo milliaria in longum, vt didici a mercatoribus, et distinguitur quasi in duas partes: circa medium eius sunt duae prouinciae terrae: vna ad aquilonem, et alia ad meridiem. Illa quae est ad meridiem dicitur Synopolis; et est castrum et portus Soldani Thurchiae. Quae vero ad aquilonem est, est Prouincia quaedam, quae nunc dicitur a Latinis Gazaria, a Graecis vero, qui inhabitant eam super littus maris, dicitur Cassaria, hoc est: Caesarea. Et sunt promontoria, quaedam extendentia se in mare, et contra meridiem versus Synopolim. Et sunt tercenta milliaria inter Synopolim et Cassariam; ita quod sint septingenta milliaria ab istis punctis versus Constantinopolim in longum et latum; et septingenta versus Orientem; hoc est: Hiberia, quae est prouincia Georgiae. Ad prouinciam Gazariae, siue Caesariae applicuimus; quae est quasi triangularis, ad occidentem habens ciuitatem, quae dicitur Kersona (Cherson) in qua fuit Sanctus Clemens martyrizatus. — In medio vero, quasi in cuspide ad meridiem, habet ciuitatem, quae dicitur Soldaia, quae ex transuerso respicit Synopolim. Et illuc applicant omnes mercatores venientes de Turchia, volentes ire ad terras aquilonares, et e contrario venientes de Rossia, et terris aquilonaribus, volentes transire in Turchiam. — Ab oriente vero illius prouinciae est ciuitas, quae dicitur Matriga, vbi cadit fluuius Tanais in mare Ponti; per orificium habens latitudinem duodecim milliarium. Ille enim fluuius, antequam ingrediatur mare Ponti, facit quoddam mare versus Aquilonem, habens in latitudine, et longitudine septingenta milliaria, nusquam habens profunditatem vltra sex passus; vnde magna vasa non ingrediuntur illud (Palus Moeotis). — Praedicta vero prouincia Cassaria, cingitur Mari in tribus lateribus: ad occidentem scilicet, vbi est Kersona, ciuitas Clementis; ad meridiem, vbi est ciuitas Soldaia, quae est cuspis prouinciae; et ad orientem Maricandis, vbi est ciuitas Materta, et orificium Tanais. Vltra illud orificium est Zikia, quae non obedit Tartaris; et Sueni (Suani) et Hiberi ad orientem, qui non obediunt Tartaris. Praeterea versus meridiem est Trapesunda, quae habet proprium dominum, nomine Guidonem, qui est de genere Imperatorum Constantinopolitanorum, qui obedit Tartaris; postea Synopolis, quae est Soldani Turchiae, qui similiter obedit, postea terra *Vastacii* (Vatacii) cuius filius dicitur Astar, ab auo materno; qui non obedit. Ab orificio Tanais versus occidentem, vsque ad Danubium, totum est subditum. Etiam vltra Danubium versus Constantinopolim. *Valachia*, *quae est*

terra Assani, et minor Bulgaria, vsque in Solonomam omnes soluunt eis tributum. — Applicuimus ergo Soldaiae in 12. kal. Iunii. — Tunc locutus sum hocmodo ad capitaneos ciuitatis, imo ad vicarios capitaneorum, qui Capitanei iuerant ad Baatu, portantes tributum, et non fuerant adhuc reuersi: Nos audiuimus, dixi, de Domino Vestro Sartach, in terra sancta, quod esset Christianus; et gauisi sunt inde vehementer Christiani, et praecipue Dominus Rex Francorum Christianissimus, qui ibi peregrinatur, et pugnat contra Saracenos, vt eripiat loca sancta de manibus eorum: vnde volo ire ad Sartach, et portare ei litteras Domini regis: in quibus monet eum de vtilitate totius Christianitatis.» Et ipsi receperunt nos gratanter, et dederunt nobis bigas — Arripuimus ergo iter tunc circa Kalendas Iunii cum bigis nostris coopertis quatuor, et cum aliis duabus, quas accepimus ab eis; et quinque equis, quos dabant nobis ad equitandum: eramus enim quinque personae, ego et socius meus, frater Bartholomaeus de Cremona et Goset lator praesentium; et homo Dei Turgemannus, et puer Nicolaus, quem emeram Constantinopoli de nostra eleemosyna. Dederunt etiam duos homines, qui ducebant bigas, et custodiebant boues et equos. Sunt autem alta promontoria super mare a Kersona vsque ad orificium Tanais; et sunt quadraginta castella, inter Kersonam et Soldaiam; quorum fere quodlibet habet proprium idioma; inter quos erant multi Gothi, quorum idioma est Theutonicum. Post illa montana versus Aquilonem est pulcherrima silua in planicie, plena fontibus et riuulis. Et post illam siluam est planicies maxima; quae durat per quinque dietas vsque ad extremitatem illius prouinciae ad aquilonem, quae coarctatur habens mare ad orientem et occidentem, ita, quod est vnum fossatum magnum ab vno mari vsque ad aliud. In illa planicie solebant esse *Cumani*, antequam venirent Tartari, et cogebant ciuitates praedictas, et castra, vt darent eis tributum. — Versus extremitatem illius prouinciae, sunt lacus multi, et magni; in quorum ripis sunt fontes salmastri. Et de his salinis habent Baatu, et Sartach magnos reditus. — Postquam ergo recessimus de Soldaia, tertia die inuenimus Tartaros; inter quos cum intraueram, visum fuit mihi recte, quod ingrederer quoddam aliud seculum.

Nusquam habent manentem ciuitatem. Inter se diuiserunt Scythiam, quae durat a Danubio vsque ad ortum solis. Et quilibet Capitaneus, secundum quod habet plures vel pauciores homines subse, scit terminos pascuorum suorum, et vbi debet pascere hyeme, et aestate, vere et autumno. In hyeme enim descendunt ad calidiores regiones versus meridiem. Faciunt in hyeme optimum potum de risio, de millio, de melle: claret sicut vinum. Et defertur eis vinum a remotis partibus. In aestate non curant nisi de Cosmos — De cibis et victualibus eorum noueritis, quod indefferenter commedunt omnia morticinia sua. Tamen in aestate, quamdiu durat eis Cosmos, hoc est lac equinum, non curant de alio cibo. Magnam partem victus sui acquirunt venatione. De vestibus et habitu eorum noueritis, quod de Cataya (al. Kytaia) et aliis regionibus orientis, et etiam de Perside et aliis regionibus austri veniunt eis panni, serici, et aurei, et telae de bambasio, quibus induuntur de aestate. De Russia, de Moxel, et Maiore Bulgaria, et Pascatir, quae est maior Hungaria, et Kersis (quae omnes sunt regiones ad aquilonem et plene syluis) et

aliis multis regionibus ad latus aquilonare, quae eis obediunt, adducuntur eis pelles pretiosae, multi generis, quas nunquam vidi in partibus nostris. — Iuxta sepulturam defuncti semper relinqunt domum vnam. Si est de nobilibus, hoc est de genere Chingis, qui fuit primus pater et dominus eorum, illius, qui moritur, ignoratur sepultura; et semper circa loca illa, vbi sepeliunt nobiles suos, est vna Herbergia hominum custodientium sepulturas. Non intellexi, quod ipsi recondunt thesaurum cum mortuis. *Comani* faciunt magnum tumulum super defunctum, et erigunt ei statuam versa facie ad orientem, tenentem ciphum in manu sua ante vmbilicum. Fabricant et diuitibus pyramides, idest domunculas acutas; et alibi vidi magnas turres de tegulis coctis, alicubi lapideas domos, quamuis lapides non inueniantur ibi. Alias vidi sepulturas versus orientem : areas scilicet magnas structas lapidibus, aliquas rotundas, aliquas quadratas, et postea quatuor lapides erectos ad quatuor regiones mundi circa aream.

Quando ergo ingressi sumus inter illos barbaros, quaesiuerunt vnde veniremus, et quo vellemus ire? Dixi eis superiora verba; quod audieramus de Sartach, quod esset Christianus, et quod vellem ire ad eum; quia habebam deferre ei litteras vestras. — Sed facerent me deduci vsque ad Capitaneum suum, et ipse, si vellet mihi praebere ducatum vsque ad Sartach, faceret; sin minus reuerterer. Erat enim in illa prouincia vnus consanguineus Baatu, nomine Scacatai, cui dominus Imperator Constantinopolitanus mittebat litteras deprecatorias, quod me permitterent transire. Tunc ipsi aquieuerunt, praebentes nobis equos et boues, et duos homines, qui deducerent nos. Et sic recessimus ab eis. Ex quo recessimus a Soldaia vsque ad Sartach in duobus mensibus, nunquam iacuimus in domo, nec in tentorio, sed semper sub dio, uel sub bigis nostris, nec vidimus aliquam villam, vel vestigium alicuius aedificii, vbi fuisset villa, nisi tumbas Comanorum in maxima multitudine.

Mane ergo obuiauimus bigis Scacatay, onustis domibus. Et videbatur mihi, quod obuiaret mihi ciuitas magna; mirabar etiam super multitudine armentorum. — Iam erat hora plusquam tertia, et deposuerunt domos suas iuxta quamdam aquam. Ingressi sumus cum verecundia et timore: sedebat ipse in lecto suo tenens cytharulam in manu et vxor sua iuxta eum, de qua credebam in veritate, quod amputasset sibi nasum inter oculos, vt simior esset; nihil enim habebat ibi de naso, et vnxerat locum illum quodam vngmento nigro, et etiam supercilia. Tunc dixi ei verba supradicta. Dedi etiam ei litteras Imperatoris Constantinopolitani. (Hoc fuit in octauis Ascensionis). Qui statim eas Soldaiam misit, vt ibi interpretarentur: quia erat in graeco, nec habebat secum, qui sciret litteras Graecas. Quaesiuit etiam, quid contineretur in litteris nostris, quas mittebas Sartach? Dixi quod non erant in eis nisi bona verba et amicabilia. Quaesiuit, et quae diceremus Sartach? Respondi: Verba fidei christianae. Quaesiuit: quae? Quia libenter vellet audire. Tunc exposui ei, prout potui per interpretem meum, symbolum fidei. Quo audito ipse tacuit, et mouit caput. Tunc assignauit nobis duos homines, qui nos custodirent, et equos et boues. In vigilia Pentecostes venerunt ad nos quidam Alani, qui ibi dicuntur Acias (vel Akas) Christiani secundum ritum graecorum; tamen non sunt schismatici sicut Graeci. Quaesiuerunt et ipsi, et alii multi Christiani, Ruteni et

Hungari, vtrum possent saluari, quia oportebat eos bibere Cosmos, et comedere morticinia, et interfecta a Saracenis et aliis infidelibus. Tunc rectificabar eos, prout potui, docens et confortans in fide. — In die Pentecostes dedit nobis ille Capitaneus vñum hominem, qui nos duceret vsque ad Sartach; et duos, qui deducerent nos vsque ad proximam herbergiam, quae inde distabat quinque dietas prout boues poterant ire. Et sic arripientes iter recte in aquilonem, peruenimus tandem ad extremitatem illius prouinciae, quae clauditur vno fossato ab vno mari vsque ad aliud; extra quam erat Herbergia eorum, apud quos intrassemus. Ab illo loco, vt dicebant, oportebat nos ambulare quindecim diebus, quibus non inueniremus populum. Qui dederunt nobis octo boues, vnam capram pro tanto itinere, et nescio quot vtres plenos lacte vaccino; sic mutatis bobus arripuimus iter, quod perfecimus decem diebus vsque ad aliam Herbergiam; nec inuenimus aquam in illa via, nisi in fossis, in conuallibus factis, exceptis duobus paruis fluminibus. Et tendebamus recte in orientem, ex quo exiuimus praedictam prouinciam Gasariae, habentes mare ad meridiem et vastam solitudinem ad aquilonem, quae durat per viginti dietas alicubi in latitudine; in qua nulla est sylua, nullus mons, nullus lapis. Herba est optima. In hac solebant pascere *Comani*, qui dicuntur Capchat; a Teutonis vero dicuntur *Valani*, et prouincia *Valania*. Ab Isidoro vero dicitur a flumine Tanai vsque ad paludes Meotidis et Danubium Alania. Et durat ista terra in longitudine a Danubio vsque ad Tanaim, vbi est terminus Asiae et Europae, itinere duorum mensium velociter equitando, prout equitant Tartari. Quae tota inhabitatur a Comanis Capchat, et etiam vltra a Tanai vsque Etiliam (Volgam). Inter quae flumina sunt decem dietae magnae. Ad aquilonem vero istius prouinciae iacet Russia, quae vbique syluas habet, et protenditur a Polonia et Hungaria vsque Tanaim; quae tota vastata est a Tartaris, et adhuc quotidie vastatur. — Vltra Russiam ad aquilonem est Prussia, quam nuper subiugarunt totam fratres Teutonici.

Ibamus ergo versus orientem, nihil videntes, nisi coelum et terram, et aliquando mare ad dexteram, quod dicitur mare Tanais, et etiam sepulturas Comanorum, quae apparebant nobis a duabus leucis, secundum quod solebant parentelae eorum sepeliri simul. — Ambulauimus ergo cum magno labore de mansione in mansionem; ita quod paucis diebus ante festum beatae Mariae Magdalenae veni ad fluuium magnum Tanais; qui diuidit Asiam ab Europa, sicut Nilus fluuius Aegypti Asiam ab Africa. In illo loco, quo applicuimus, fecerunt Baatu, et Sartach fieri quoddam Casale de Rutenis, in ripa orientali, qui transferrent nuncios, et mercatores cum nauiculis. Ipsi transtulerunt nos primo, postea bigas. Ille fluuius est terminus Orientalis Russiae; erat ibi tantae latitudinis, quantae est Sequana Parisiis. Currit vero ad meridiem in quoddam magnum mare, septingentorum milliarium, antequam pertingat ad mare Ponti; et omnes aquae, quas transiuimus vadunt ad illas partes. Ambulauimus inde tribus diebus non inuenientes populum; tandem quarta die inuentis hominibus gauisi sumus tanquam naufragi venientes ad portum. Tunc acceptis equis et bobus iuimus de mansione ad mansionem, donec peruenimus vsque ad herbergiam Sartach secundo Calendas Augusti.

Regio ista vltra Tanaim est pulcherrima, habens flumina et syluas ad

aquilonem. Sunt syluae maximae, quas inhabitant duo genera hominum: Moxel scilicet, qui sunt sine lege, pagani. Dominus eorum, et magna pars eorum fuerunt interfecti in Alemania: Tartari enim duxerunt eos ad introitum Alemaniae. — Post illos sunt alii, qui dicuntur Merdas, quos Latini vocant Merduos et sunt Saraceni. Post illos est Etilia, quae est maior fluuius, quam vnquam viderim; et venit ab aquilone de maiori Bulgaria, tendens ad meridiem, et cadit in quemdam lacum, habentem spacium quatuor mensium incircuitu, de quo postea dicam vobis. Ista ergo duo flumina Tanais et Etilia versus regiones Aquilonis, per quas transiuimus, non distant ab inuicem nisi decem dietis, sed ad meridiem multum diuiduntur ab inuicem: Tanais enim descendit in mare Ponti; Etilia facit praedictum mare, siue lacum, cum aliis multis fluminibus, quae cadunt in illum de Perside. Habebamus autem ad meridiem montes maximos, in quibus habitant in lateribus versus solitudinem illam Cergis et Alani, siue Acas, qui sunt Christiani, et adhuc pugnant contra Tartaros. Post istos prope mare, siue lacum Etiliae sunt quidam Saraceni, qui dicuntur Lesgi, qui similiter obediunt. Post hoc est porta ferrea, quam fecit Alexander ad excludendas barbaras gentes de Perside; de cuius situ dicam vobis postea: quia transiui per eum in reditu. Et inter ista duo flumina in illis terris, per quas transiuimus, habitabant *Comani*, antequam Tartari occuparent eas.

Inuenimus ergo Sartach prope Etiliam, per tres dietas; cuius curia magna videbatur nobis valde. Quidam Nestorinus, Coiat nomine, qui est vnus de maioribus curiae suae, fecit nos ire valde longe ad Domini Jannam: ita vocabatur, qui habet officium recipiendi nuncios. In sero praecepit nobis dictus Coiat, vt veniremus ad eum. Stetimus coram eo; tunc dixi verba praedicta, qualiter veniremus ad Dominum eius, rogans eum, vt iuuaret nos, vt Dominus eius videret litteras nostras. Tunc respondit satis mansuete; quaesiuit: et quis esset maior Dominus inter Francos? Dixi: Imperator, si haberet terram suam in pace. Non, inquit, sed Rex Franciae; audiuerat enim de vobis a Domino Baldewyno de Hannonia. Inueni etiam ibi vnum de sociis domus Dominicae, qui fuerat in Cypro, qui narrauerat omnia, quae viderat. Tunc reuersi sumus ad hospitium nostrum. In crastino mandauit mihi, quod venirem ad curiam, afferens litteras regis et capellam, et libros mecum: quia dominus suus vellet videre ea; quod et fecimus. Tunc obtuli ei litteras vestras cum transcripto in arabico, et Syriano. Feceram enim eas transferri in Acon in vtraque littera, et lingua. Et ibi erant Sacerdotes Armeni, qui sciebant Turcicum, et Arabicum; et ille socius domus Domini, qui sciebat Syrianum, et Turcicum et Arabicum. Et venerunt Scriptores, et ille Coiac, et fecerunt litteras interpretari. Hoc factum est festo S. Petri ad vincula.

In crastino mane venit quidam sacerdos, frater ipsius Coiac, postulans vasculum cum chrismate, quia Sartach volebat videre, vt dicebat, et dedimus ei. Hora vespertina vocauit nos Coiac dicens nobis: Dominus Rex scripsit bona verba Domino meo; sed sunt in eis difficilia, de quibus nihil auderet facere sine consilio Patris sui; vnde oportet vos ire ad patrem suum; et duas bigas, quas adduxistis heri cum vestimentis et libris dimmittetis mihi, quia dominus meus vult res diligentius videre. Tunc venit ille, qui debebat ducere nos

ad Baatu, sic ergo euntes versus Baatu, recta in orientem, tertia die peruenimus ad Etiliam; cuius aquas cum vidi, mirabar vnde ab aquilone descenderunt tantae aquae. Antequam recederemus a Sartach dixit nobis supradictus Coiac, cum aliis multis Scriptoribus Curiae: Nolite dicere, quod dominus noster sit Christianus, sed Moal. Nec volunt vocari Tartari; tartari enim fuerunt alia gens de quibus sic didici: Tempore, quo Franci ceperunt Antiochiam, tenebat monarchiam in illis lateribus aquilonis quidam, qui vocabatur Concan; Con est proprium nomen, Can est nomen dignitatis, quod idem est, qui diuinator. Omnes diuinatores vocant Can; vnde principes dicuntur Can, quia penes eos spectat regimen populi per diuinationem. Vnde legitur in Historia Antiochiae, quod Turci miserunt propter succursum contra Francos ad Con Can. De illis enim partibus venerunt omnes Turci. Iste Con erat Cara Catay, Cara idem est, quod nigrum, Catay nomen gentis; vnde Caracatay idem est, quod nigri Catay Et hoc dicitur ad differentiam ipsorum Catay, qui erant in oriente super oceanum, de quibus postea dicam vobis. Isti Catay erant in quibusdam alpibus, per quas transiui. Et in quadam planicie inter illas alpes erat quidam Nestorinus pastor, potens et Dominus super populum, qui dicebatur Najman; qui erant Christiani Nestorini. Mortuo Concan eleuauit se ille Nestorius in regem, et vocabant eum Nestoriani regem Iohannem, et plus dicebant de ipso in decuplo, quam veritas esset. Huic Ioanni erat frater quidam potens, pastor similiter, nomine Vut, et ipse erat vltra Alpes ipsorum Caracatay, distans a fratre suo spacium trium hebdomadarum — populum habens sub se, qui dicebatur Crit, Merhit, qui erant Christiani Nestorini. Sed ipse Dominus eorum, dimisso cultu Christi, sectabatur idola. Vltra pascua istius ad decem vel quindecim dietas erant Pascua Moal, qui erant pauperrimi homines, sine capitaneo, et sine lege, exceptis sortilegiis et diuinationibus, quibus omnes in partibus illis intendunt. Et iuxta Moal erant alii pauperes, qui dicebantur Tartari. Rex Ioannes mortuus fuit sine herede, et ditatus est frater eius Vuc, et faciebat se vocari Can; et mittebantur armenta, greges eius vsque ad terminos Moal. Tunc temporis Chingis faber quidam erat in populo Moal, — qui allocutus est Tartaros et ipsos Moal, dicens: quia sine duce sumus, opprimunt nos vicini nostri. Et fecerunt ipsum Ducem et Capitaneum Tartari et Moal; tunc latenter congregato exercitu irruit super ipsum Vut, et vicit ipsum, et ipse fugit in Catayam. Ibi capta fuit filia eius, quam Cyngis dedit vni ex filiis in vxorem, ex quo ipsa suscepit istum, qui nunc regnat Mangu. Tunc ipse Cyngis praemittebat vbique ipsos Tartaros; et inde exiuit nomen eorum: quia vbique clamabatur: Ecce Tartari veniunt. Sed per crebra bella modo omnes fere deleti sunt. Vnde isti Moal modo volunt extinguere illud nomen, et suum eleuare. Terra illa, in qua primo fuerunt, et vbi est adhuc Curia Cyngiscan, vocatur Mancherule.

In via vero inter Sartach et patrem suum habuimus magnum timorem: Ruteni enim et Hungari et Alani, serui eorum, quorum est magna multitudo inter eos, associant se viginti vel triginta simul, et fugiunt de nocte, habentes pharetras et arcus, et quemcunque de nocte inueniunt, interficiunt, de die latitantes. Occursum ergo talium timebat multum dux noster.

Venimus tandem ad Etiliam maximum flumen. Est enim in quadruplo

maius quam Sequana, et profundissimum; veniens de maiori Bulgaria, quae est ad aquilonem, tendens in quemdam lacum, siue quoddam mare, quod modo vocant mare Sircan (Hircan) a quadam ciuitate, quae est iuxta ripam eius in Perside. Sed Isidorus vocat illud mare Caspium: habet enim montes Caspios et Persidem a meridie; montes vero Musihet, hoc est Asassinorum ad orientem, qui contiguantur cum montibus Caspiis. Ad aquilonem vero habet illam solitudinem, in quo modo sunt Tartari: prius vero erant ibi quidam, qui dicebantur Canglae. Et ex illo latere recipit Etiliam, qui crescit in aestate sicut Nilus Aegypti. Ad occidentem vero habet montes Alanorum et Lesgi, et portam ferream, et montes Georgianorum (Caucasum). Habet igitur illud mare tria latera inter montes, aquilonare habet ad planitiem. Frater Andreas ipse circumdedit duo latera eius: meridionale scilicet et orientale. Ego vero alia duo: aquilonare scilicet in eundo a Baatu ad Mangu Cham. Occidentale vero in reuertendo de Baatu in Syriam. Quatuor mensibus potest circumdari. Et non est verum, quod dicit Isidorus, quod sit sinus exiens de oceano: nusquam enim tangit oceanum, sed vndique circumdatur terra.

Tota illa regio, a latere istius maris occidentali, vbi sunt porta ferrea Alexandri, et montes Alanorum, vsque ad oceanum aquilonarem, et paludes Maeotidis, vbi mergitur Tanais, solebat dici Albania. — In illo ergo loco, vbi nos applicuimus, super Etiliam est Casale nouum, quod fecerunt Tartari de Rutenis mixtim, qui transponunt nuncios euntes et redeuntes ad Curiam Baatu; quia Baatu est in vlteriore ripa versus orientem: nec transit illum locum, vbi nos applicuimus ascendendo in aestate, sed iam incipiebat descendere. De Ianuario enim vsque Augustum ascendit ipse, et omnes alii versus frigidas regiones, et in Augusto incipiunt redire. Descendimus ergo in naui ab illo casali vsque ad curiam eius. Et ab illo loco, vsque ad villas maioris Bulgariae versus Aquilonem, sunt quinque dietae. Et miror, quis Diabolus portauit illuc legem Mahometi; a porta enim ferrea, quae est exitus Persidis, sunt plus quam triginta dietae per transuersum, solitudinem ascendendo iuxta Etiliam vsque in illam Bulgariam, vbi nulla est Ciuitas, nisi quaedam casalia, prope, vbi cadit Etilia in mare. Et illi Bulgari sunt pessimi Saraceni: fortius tenentes legem Machometi, quam aliqui alii.

Quum ergo vidi curiam Baatu, expaui: videbatur enim prope domus eius quasi quaedam magna ciuitas, protensa in longum, et populus vndique circumfusus, vsque ad tres vel quatuor leucas. Et sicut populus Israël sciebat vnusquisque ad quam regionem tabernaculi deberet figere tentoria; ita ipsi sciunt, ad quod latus curiae debeant se collocare, quando ipsi deponunt domus. Vnde dicitur Curia *Ordo*, lingua eorum, quod sonat medium, quia semper est in medio hominum suorum; hoc excepto, quod recta ad meridiem nullus se collocat, quia ad partem illam aperiuntur portae Curiae. Fuimus ergo ducti ad quemdam Sarracenum — sequenti die fuimus ad curiam; monuit nos ductor, ne loqueremur, donec Baatu praeciperet; et tunc loqueremur breuiter. Stetimus ibi nudis pedibus in habitu nostro, discoopertis capitibus; et eramus spectaculum magnum in oculis eorum. *Fuerat enim ibi frater Iohannes de Plano Carpini:* sed ipse mutauerat habitum, ne contemneretur: quia erat nuncius

Domini Papae. Stetimus ergo ibi coram eo, quantum possit dici, Miserere mei Deus; et omnes erant in summo silentio. Ipse vero super solium longum sedebat, et latum, sicut lectus, totum deauratum, ad quod ascendebatur tribus gradibus, et vna domina iuxta ipsum — Respexit ergo nos diligentius, et nos eum. Tandem praecepit vt loquerer: Et ego cogitans, quod orarem Dominum, quia flexeram ambo genua, incepi verba oratione dicens: Domine nos oramus Dominum, a quo bona cuncta procedunt, qui dedit vobis ista terrena, vt det vobis post haec coelestia: quia haec sine illis vana sunt. (Et ipse diligenter auscultauit.) Et subiunxi: «Noueritis pro certo, quod coelestia non habebitis, nisi fueritis Christianus. Dicit enim Deus: Qui crediderit et baptizatus fuerit, saluus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.» Ad illud verbum ipse modeste subrisit; et alii Moal inceperunt plaudere manus deridendo nos. Tunc facto silentio dixi: Ego veni ad filium Vestrum, quia audiuimus, quod esset Christianus; et attuli ei litteras ex parte Domini regis Francorum; ipse misit me huc, ad vos; vos debetis scire qua de causa. Tunc fecit me surgere, et quaesiuit nomen Vestrum, et meum, et socii mei, et interpretis; et fecit omnia scribi. Quaesiuit etiam, quia intellexerat, quod exieratis terram Vestram cum exercitu, vt haberetis bellum; Respondi: Contra Saracenos, violantes domum Dei Hierusalem. Quaesiuit etiamsi vnquam miseritis nuncios ad eum? Et vos, dixi, vnquam. — Tunc exiuimus, et post pauca venit ductor noster ad nos, et ducens nos ad hospitium dixit mihi: Dominus rex rogat, quod retinearis in terra ista; et hoc non potest Baatu facere, sine conscientia Mangu Cham. Vnde opportet vt tu, et interpres tuus eatis ad Mangu-Cham. Et ego dixi: quod sine socio non possem ire; et etiam, quod bene indigebamus duobus famulis; quia si contingeret vnum infirmari, non possum solus remanere. Tunc ipse reuersus ad Curiam dixit verba Baatu. Tunc praecepit: vadant duo sacerdotes, et interpres, et Clericus reuertatur ad Sartach.

In vigilia assumtionis peruenit ipse Clericus ad Curiam Sartach, et nos bigauimus in descendendo iuxta Etiliam cum Baatu quinque septimanas. Oportebat nos ire etiam pedibus pro defectu equorum. Tandem inuenerunt nos quidam Hungari, qui fuerant clericuli; quorum vnus sciebat adhuc multa cantare corde, et habebatur ab aliis Hungaris quasi Sacerdos, et vocabatur ad exequias suorum defunctorum. Et alius fuerat competenter instructus in Grammatica, qui intelligebat quidquid dicebamus ei literaliter, sed nesciebat respondere; qui fecerunt nobis magnam consolationem afferentes Cosmos ad bibendum; et carnes aliquando ad comedendum. Qui quum postulassent a nobis aliquos libros, et non haberem, quos possem dare; nullos enim habebam, nisi Biblium et Breuiarium, dolui multum; tunc dixi eis, afferte nobis chartas, et ego scribam vobis, quamdiu erimus hic; quod et fecerunt. Et scripsi vtrasque horas Beatae Virginis et officium defunctorum. Quodam die iunxit se nobis quidam *Comanus*, salutans nos verbis latinis, dicens: Saluete Domini. Ego mirans ipso resalutato, quaesiui ab eo: quis eum docuerat illam salutationem. Et ipse dixit: quod in Hungaria fuit baptizatus a Fratribus nostris, qui docuerunt illam eum. Dixit etiam, quod Baatu quaesiuerat ab eo multa de nobis, et quod ipse dixerat ei conditiones ordinis nostri. — Tandem circa finem exal-

tationis sanctae Crucis venit ad nos quidam diues Moal, dicens: Ego vos debeo ducere ad Mongu Cham, et est iter quatuor mensium, et tantum frigus est ibi, quod finduntur ibi lapides et arbores prae frigore. In crastino attulerunt cuilibet nostrum vnam pelliceam villosam, arietinam et braccas de eadem, et botas, seu bucellos secundum morem eorum, cum soccis de filtro, et almucias de pellibus secundum modum eorum. Et secunda die, post exaltationem sanctae Crucis, incepimus equitare nos tres habentes signarios; et equitauimus continue versus orientem vsque ad festum Omnium sanctorum; per totam illam terram, et adhuc amplius, habitabant Cangle, quaedam parentela Romanorum. Ad aquilonem habebamus maiorem Bulgariam, et ad meridiem praedictum mare Caspium.

Postquam iueramus duodecim diebus ab Etilia, inuenimus magnum flumen, quod vocant Iagag (Iaik? Irtis?) et venit ab Aquilone de terra Pascatir, descendens in praedictum mare. Idioma Pascatir et Hungarorum idem est; et sunt pastores sine ciuitate aliqua. Et contiguatur maiori Bulgariae ab occidente. Ab illa terra versus orientem in latere illo aquilonari, non est amplius aliqua Ciuitas. Vnde Bulgaria maior est vltima regio habens ciuitatem. De illa regione Pascatir exierunt Huni, qui postea dicti sunt Hungari. Vnde ipsa est maior Bulgaria. Et dicit Isidorus, quod pernicibus equis Claustra Alexandri, rupibus Caucasi feras gentes cohibentia, transierunt; ita quod vsque ad Aegyptum soluebatur eis tributum. Destruxerunt etiam omnes terras vsque in Franciam. Vnde fuerunt maioris potentiae, quam sunt adhuc Tartari. Cum illis occurrerunt *Blaci*, Bulgari, et Vandali: de illa enim maiori Bulgaria venerunt illi Bulgari; et qui sunt vltra Danubium prope Constantinopolim; et iuxta Pascatir sunt *Ilac*, quod idem est quod *Blac*, sed B. nesciunt Tartari sonare; a quibus venerunt illi, qui sunt in *terra Assani*. Vtrosque enim vocant Ilac, et hos et illos lingua Rutenorum et Polonorum, et Bohemorum. Sclauorum est idem idioma cum lingua Vandalorum, quorum omnium manus fuit cum Hunis, et nunc pro maiori parte est cum Tartaris. — Hoc quod dixi de terra Pascatir, scio per fratres Praedicatores, qui iuerunt illuc ante aduentum Tartarorum. Et ex tunc erant ipsi subiugati a vicinis Bulgaris, Saracenis, et plures eorum facti Saraceni. Alia possunt sciri per chronica; quia constat, quod illae prouinciae post Constantinopolim, quae modo dicuntur Bulgaria, *Valachia*, Sclauonia, fuerunt prouinciae Graecorum, Hungaria fuit Pannonia. Equitauimus ergo per terram Cangle, a festo sante Crucis, vsque ad festum omnium Sanctorum quolibet die fere, quantum est a Parisiis vsque Aurelianum.

In vigilia omnium Sanctorum dimisimus viam in orientem: quia iam populus descenderat multum versus meridiem. Et direximus iter per quasdam Alpes recte in meridiem continue per octo dies. Septima die inceperunt nobis apparere montes altissimi, et intrauimus planitiem, quae irrigabatur sicut hortus, et inuenimus terras cultas. In octauis omnium Sanctorum intrauimus villam quamdam Saracenorum, nomine Kenchat. Et prius a festo Sancti Michaëlis habuimus glaciem in solitudine. Quaesiui de nomine Prouinciae illius; sed quia

eramus iam in alio territorio, nesciuerunt mihi dicere, nisi a nomine Ciuitatis, quae erat valde parua. Et descendebat magnus fluuius de montibus, qui irrigabat totam regionem, secundum quod volebant aquam ducere; nec descendebat in aliquod mare, sed absorbebatur a terra et faciebat etiam multas paludes. Ibi vidi vites, et bibi bis de vino.

Sequenti die venimus ad aliud Casale propinguius in montibus. Et quaesiui de montibus, de quibus intellexi, quod essent montes Caucasi (Cocasi); qui contiguantur ex vtraque parte maris ab occidente vsque ad orientem, et quod transiueramus mare supra dictum, quod intrat Etilia. Quaesiui etiam de Thalas ciuitate, in qua erant Teutonici, serui Burii — Quando veni ad Curiam Mangu Cham, intellexi, quod ipse Mangu transtulerat eos de licentia Baatu versus orientem spacio itineris vnius mensis a Thalas ad quamdam villam, quae dicitur Bolac; et ibi fodiunt aurum, et fabricant arma. A praedicto casali iuimus ad orientem iuxta montes praedictos, et ex tunc intrauimus inter homines Mangu Cham. Paucis diebus post hoc intrauimus alpes, in quibus solebant habitare Cara-Catay, et inuenimus ibi magnum fluuium, quem oportuit nos transire nauigio (Oksum). Post haec intrauimus quamdam vallem, vbi vidi castrum destructum de luto. Et post inuenimus quamdam bonam villam, in qua erant Saraceni, loquentes persicum; longissime tamen a Perside. Sequenti die transgressis alpibus, quae descendebant a magnis montibus ad meridiem, ingressi sumus pulcherrimam planiciem, habentem montes altos a dextris, et quoddam mare a sinistris, siue quemdam lacum, qui durat quindecim dietas in circuitu. Et illa tota planicies irrigabatur ad libitum aquis descendentibus de montibus, quae omnes recipiuntur ad illud mare. In aestate rediuimus ad latus aquilonare illius maris, vbi similiter erant magni montes. Vnam magnam villam inuenimus ibi, nomine Cailac, in qua erat forum, et frequentabant eam multi mercatores. In illa quieuimus quindecim diebus. Terra illa solebat dici Organum (Orgentz, Vrgentz). Ibi primo vidi Idololatras; de quibus noueritis, quod sunt multae sectae in oriente.

Primi sunt Iugures, quarum terra contiguatur cum terra praedicta Organum inter montes illos versus orientem. Praedicti vero Iugures, qui sunt mixti cum Christianis et Saracenis, peruenerunt ad hoc, quod non credunt nisi vnum Deum. Et isti fuerunt habitantes in Ciuitatibus, qui post obediuerunt Chingis Cham; vnde ipse dedit regi eorum filiam suam. Et ipsa Caracarum est quasi in territorio eorum. Et tota regis, siue Presbiteri Ioannis et Vut fratris eius, circa terras eorum. Sed isti in pascuis ad aquilonem, illi Iugures inter montes ad meridiem. Inde est, quod Moal sumserunt litteras eorum. Post istos sunt ipsi Tangut, ad orientem inter montes illos, homines fortissimi; qui ceperunt Chyngis in bello; et pace facta dimissus ab eis, post ea subiugauit illos. Post illos sunt Tebet; isti habent multum de auro in terra sua. De istis hominibus vidi personas multum deformes. Tangut vidi homines magnos, sed fuscos. Iugures sunt mediocris staturae, sicut nostri. Apud Iugures est fons et radix idiomatis Turci et Comanici. Post Tebet sunt Langa et Solanga. Isti homines sunt parui et fusci sicut Hispani. Vltra istos sunt alii homines, vt intellexi,

qui dicuntur Muc. Vltra est magna Cathaya, (China) cuius incolae antiquitus, vt credo, dicebantur Seres; ab ipsis enim veniunt optimi panni serici. Et ille populus dicitur Seres a quodam oppido eorum.» Reliqua desiderantur.

Fejér, IV. 2. pag. 261—282.

CCII.

1255. *Bruno*, episcopulŭ din Olmütz, amintesce, că biserica Raykrad din Moravia a fostŭ despoiată aprópe cu totulŭ de *Cumanĭ* şi de Ungurĭ. 1255.

Notum sit omnibus Christi fidelibus, quod nos Bruno Dei gratia Olomucensis Episcopus Ecclesiam Raykradensem, quae violata erat per Cumanos et Vngaros et penitus in omni ornatu ecclesiastico spoliata adeo, vt etiam reliquias Sanctorum de altari asportauerint, reconsecrauimus tam cymeterium, quam monasterium, nec non principale altare in die dominica proxima post natiuitatem Domine nostre S. Marie etc. — Facta autem est haec reconciliatio seu reconsecratio anno gratie M.CC.LV.

Fejér, VII. 5. pag. 577.

CCIII.

1255. *Primizel*, regele Bohemieĭ, scrie Papeĭ *Alexandru IV.* că mănăstirea Tisnov din Moravia a fostŭ ruinată de *Tatarĭ*, de *Ungurĭ* şi *Cumanĭ*. 1255.

Sanctissimo in Christo Patri et domino Alexandro, sancte romane sedis Antistiti. Primizel Dei gratia Rex Bohemie, Dux Austrie, ac Marchio Morauie cum summa reuerentia pedum oscula beatorum. — — Et idem monasterium Tisznowiense pater reuerende sit lesum tam a Tartaris, quam ab Hungaris ac Comanis etc. Datum in Brunna. Anno Domini M.CC.LV.»

Fejér, VII. 5. pag. 578.

CCIV.

1256. 1256. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă vechile libertăţĭ ale archiepiscopieĭ din Strigonŭ, între carĭ se amintesce şi dreptulŭ de a lua a ḑecea parte din veniturile, ce le aŭ regiĭ Ungarieĭ din vitele *Românilorŭ* şi ale *Secuilorŭ*.

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus, ad quos praesens scriptum peruenerit, salutem in omnium Salvatore. Et si petitiones iustas singulorum ex officio Celsitudinis regiae tenemur admittere; maxime tamen eorum debemus precibus inclinari, per quos praecipue Coronae nostrae insignia extolluntur. Proinde ad vniuersorum, tam praesentium quam posterorum, notitiam harum serie volumus peruenire, quod accedens ad nostram praesentiam ven. in Christo pater B. eadem gratia Archiepiscopus Sanctae Matris Ecclesiae Strigoniensis, proposuit nobis querulose, quod, quum eadem Ecclesia Strigoniensis a prima sui fundatione multis libertatibus, beneficiis diuersis, pluribusque priuilegiis exemptionis super omnes Ecclesias katedrales totius regni Hungariae, velut omnium Ecclesiarum primas, sit decorata; a sede etiam apostolica, et a Sanctis regibus, nostris progenitoribus gloriosis, donis mirabiliter fulcita, specialiter super eo, quod nullus Iudicum Curiae nostrae, Palatinorum, Baronum, et Comitum, quorumlibet Comitatuum, ciues, nobiles exercituantes, conditionarios hospites, rusticos, villanos et inquilinos, eidem Ecclesiae Strigoniensi subiectos, possit vel valeat iudicare; nec descensus facere violentos super ipsos, vel collectam exigere nomine regio aliqualem; similiter in decimis percipiendis regalium prouentuum ex parte Siculorum et *Olacorum*, in pecudibus, pecoribus, animalibus, quibuslibet, exceptis terragiis Saxonum; sed ex parte Olacorum etiam vbique, et a quocunque prouenientium in regno Hungariae persolui consuetorum; nec non super decimis exigendis de vrburis, regi persolutis, et exactis, in quibuslibet argenti fodinis, et auri fodinis. Item de lucro Camerae, quod dicari in regno Hungariae est constitutum, saluo eo, quod de qualibet marca in Camera, vbi denarii cuduntur, vnum pondus argenti fini sibi persolui deberet nomine suae ecclesiae; et quod ferramenta cudentia et sculpta non alias seruari deberent, nisi sub hominis ipsius custodia ad hoc per eum deputati. Nunc autem quidam Iudices regni nostri, et collectores censuum nostrorum, ac exactores Vrburarum; nec non Comites Camerarum nostrarum sibi et Ecclesiae fraudem facere conarentur, occupando iurisdictionem, prorogando solutionem, consequenterque diminuendo; super quibus omnibus a nobis iustitiam sibi fieri postulauit, et sanctam Strigoniensem Ecclesiam in ipsius iuribus et libertatibus indemnem et illaesam conseruari, ac omnia praemissa et singula munimine dupplicis sigilli nostri in forma priuilegii consignari, ne in posterum per quemcunque posterorum, vel successorum nostrorum eiusdem Ecclesiae libertas valeat aliqualiter impugnari. Nos igitur Deum prae oculis habendo, salutem animae nostrae, et progenitorum nostrorum consequi volentes, consideratis etiam iustis petitionibus praefati

Patris B. Archiepiscopi Strigoniensis, fidelis nostri, pro eadem ecclesia, sancta matre nostra, a qua nos sumus, ac nostri Progenitores fuerunt coronati et vncti, et regium honorem consecuti, et adepti; quae etiam nobis et nostris successoribus corde humiliatis, transgressis diuina mandata, absolutionis beneficium, et remissionem peccatorum vice Dei impertitur; ac infideles nostros, et sacrae coronae per censuram Ecclesiasticam arcet et compellit ad nobis et sacrae coronae obediendum; cui nedum sua iura illaesa debemus conseruare, ab antiquo a sanctis regibus, nostris progenitoribus, condonata et obtenta, et pacifice vsque modo possessa, ac a sancta sede Romana confirmata; verum etiam a nostra regia benignitate, ipsius Ecclesiae Strigoniensis Excellentia considerata, ampliora condonare; cui quidem Ecclesiae gratuita pietate sumus alligati; omnia praemissa vniuersaliter et singillatim tam super libertatibus, quam etiam super exactione decimarum, de omnibus superius annotatis, habito tractatu et deliberatione matura cum omnibus Praelatis, Baronibus, et Comitibus nostris de consensu eorumdem, et ex certa scientia edocti, perpetuo valitura confirmatione roboramus; imponentes omnibus nostratibus, quod in praemissis libertatibus videlicet, et decimationibus tam animalium, quam vrburarum et lucro Camerae; nec non ponderibus exigendis, et custodia ferramenti Camerarum nostrarum, non praesumant in aliquo ipsam sanctam matrem nostram, Ecclesiam Strigoniensem, aut suos officiales molestare vel etiam defraudare. Si qui autem molestare aut defraudare praesumserint, poena debita eos puniemus; ne mercede aeternali (quam speramus obtinere) propter offensam ipsorum carere valeamus. In cuius rei testimonium, firmitatemque perpetuam, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti nostri et fidelis Magistri Smaragdi, Albensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii. Anno Domini Millesimo, Ducentesimo Quinquagesimo sexto, decimo septimo Kalendas Ianuarii, regni autem nostri anno vigesimo secundo.»

Fejér, IV. 2. pag. 384—387. — Originalulŭ în archiva archiepiscopieĭ din Strigonŭ.

CCV.

1256. 1256. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce o moşiă luĭ *Iacobŭ Gerlize* din Banatŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale militarĭ în resbelulŭ cu Ducele Lodomerieĭ şi în contra Tatarilorŭ [1]).

Bela, Dei gratia, Hungarie, Dalm., Croat. Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex. Cum regalis Clemencie splendor eo magis radios suos circumfundere, et subditorum corda incalescere soleat; quo maiora pietatis, et gratitudinis exempla in eos ostenduntur, qui sumpma fide, et contemptis quibusuis infortuniorum, miseriarumque procellis, regum saluti inuigilant, cunctaque sua perire sinunt, quam in fidelitate deesse; hinc est, quod ad uniuersorum tam praesentium quam futurorum memoriam peruenire, et perennari volumus. Quod nos singulari fide Iacobi, filii *Iacobi Bani*, filii olim *Gerlicze* moti, et grata recolentes memoria id, quod dum superioribus (annis) contra Danislaum Lodomerie Ducem, iustissima arma, iustissimum bellum gereremus, deque oppugnacione Castri Yryzlou ageretur, ad quod quidem castrum capiendum quam plurimi nostrum impetum cum multorum cede et vulneratione, absque tamen diu iam sperata, et optata captiuatione fecerunt; ecce dictus Iacobus, diuina ipsum inflammante gracia, primus omnium, cum paucorum manu, impetum facere, primusque non solum muros conscendere, sed signa quoque nostra regia superplantare coepit, partaque forti manu victoria castrum ipsum, etsi grauiter vulneratus, nostre tamen subiecit potestati, triumphumque Nobis comparauit, cum sanguinis effusione letissimum. Dum autem in infelici illorum perniciosa Thartharorum gente ad fluvium Sayw conflictu regnum nostrum Hungariae pessum iret, Nobisque hostibus undiquaque circumuentis, nihil preter mortem iam superesset, ipse Iacobus lateri nostro continuo adhaerens, cum larga sanguinis sui effusione, viam ad syluas, et latibula Montium, stricto ubique ense aperuit; dumque nos non sine miseria ad partes maritimas fatali fato recepissemus, ipse Iacobus de salute, vita et victu nostro non absque discrimine vite proprie prodiuit fidelissime — cunctasque infortuniorum erumnas, qua premebamur, Nobiscum ad vltimum vsque supportauit. Quemadmodum proinde grata Nobis est tanta fidelitatis memoria, ita eundem Iacobum, vt Nostre quoque gratie euidens habeat symbolum, quo in sua senectute pacifice, et sine erumnis gaudeat, Nostra clementia recreandum duximus; terram proinde Wrych cum tribus mansionibus in terra Zwplych, in dictis partibus maritimis, vbi tanta fidelitatis exhibuit argumenta, et que per decessum ex hac luce Reroldi, filii Dyonisy de dicta Wrych, ad manus nostras,

---

[1]) Familia *Ghêrliţa*, *Ghêrlisce* saŭ *Gărălice* a fostŭ una din cele maĭ vechĭ şi maĭ distinse familiĭ române din Bănatŭ. Protopărintele genealogicŭ alŭ acesteĭ familiĭ a fostŭ Ghêrliţă, de care amintesce documentulŭ ce-lŭ publicămŭ aicĭ, iar fiulŭ sĕŭ Iacobŭ fusese *banŭ* (probabilŭ alŭ Severinuluĭ). In seculele următóre aflămŭ pe unŭ altŭ Iacobŭ Garalicha cu predicatulŭ de Caransebesŭ (1380), pe unŭ alŭ patrulea Iacobŭ Ghêrliste ca banŭ alŭ Severinuluĭ (1495—1508), pe Nicolae Ghêrliste iarăşĭ ca banŭ (1520), pe Gavrilă Ghêrliste ca vice-banŭ (1544), şi pe Ladislau Ghêrliste asemenea vice-banŭ (1609). Veḑĭ Pesty, A Szörényi Bánság. Tom. I. pag. 452. 467. (Tabela genealogică). Ibid. Tom. III (Diplomatariulŭ).

nostramque collationem, secundum approbatam regni nostri consuetudinem, deuenerant, eidem Iacobo, filio Iacobi Bani, in filios filiorum, posterorumque posteros in sempiternum, ex praematuro Praelatorum et Baronum nostrorum ad praesentem synodum comparentium (consilio) dedimus et contulimus; eo per expressum addito, vt eundem Iacobum, filiosque eiusdem, et posteros nullus Banus, Comes, vel Iudex regni, preter Nostram personam, sub onere 100. marcarum fini argenti, iudicare valeat aut audeat. Datum per manus dilecti ac fidelis Nostri Magistri Smaragdi Praepositi Albensis, Aule Nostre Vice-Cancellarii. Anno Domini Milesimo CCLVI. X. kalend. Martii. Regni autem nostri anno XIII. L. S.

Fejér, VII. 3. pag. 36. — Din archiva familieĭ Iosifŭ Dobo de Alba (Fejéruár).

CCVI.

1257. *Bruno,* episcopulŭ din Olmütz, amintesce despre alungarea *Cumanilorŭ* din părţile Moravieĭ. 1257.

Bruno Dei gratia Olomuczensis Episcopus (etc.) Nouerit tam praesens hominum aetas, quam in Christo successura posteritas, quod nos dotem Ecclesiae in Czeycz, quam post *fugam Comanorum* auctore domino consecrauimus etc. Actum IIII. Nonas Junii. Anno Domini milesimo ducentesimo LVII. consecrationis nostrae anno decimo.»

Fejér, VII. 5. pag. 580.

CCVII.

1257–72. 1257–1272. *Comitele Celŭ*, fiulŭ luĭ Celŭ din Transilvania, concede *Secuilorŭ* aşeḑaţĭ lângă *apa Arieşuluĭ*, că până vorŭ locui acolo să pótă folosi castrulŭ sĕŭ familiarŭ numitŭ *Trăscău*, pentru apărarea lorŭ propriă şi a familielorŭ sale.

Comes Chelleus filius Chellei de Toroczko castrum suum haereditarium, servata et retenta sibi proprietate et jure dominii eiusdem castri, de libera sua voluntate dedit donavit et contulit vicinis suis Siculis de Kézd, et per eos eorundem successoribus de iuxta Aranyos, donec iidem Siculi vel eorum successores iuxta ipsum fluvium Aranyos permanserint et perstiterint, causa defensionis capitum et liberorum suorum, necnon bonorum eorundem. In dictum castrum Toroczko tamquam in proprium et haereditarium suum castrum, omni tempore cum omnibus bonis suis liberam habebunt intrandi facultatem, in eodem, sicut in castro suo permanendi, proprietas nihilominus ipsius Castri Toroczko cum pleno iure dominii semper preattacto Chelleo . . . . . (Restulŭ s'a perdutŭ).

Szabó, Székely Oklevéltar I. pag. 18 — 19.

CCVIII.

1259. 1259. Papa *Alexandru IV.* dojenesce pe *Bela IV.* pentru ideile sale, că dacă scaunulŭ apostolicŭ nu-lŭ va ajuta în contra Tatarilorŭ, dênsulŭ se va alia cu *Tatarii* în contra ţĕrilorŭ crestine.

. . . Regi Ungarie Illustri [1]). Tanquam bene sibi conscia Romana ecclesia pene universos principes Christianos, qui fideliter recognoscunt, se ad defensionem fidei et protectionem religionis catholice temporalis gladii ministerium in templo domini divinitus accepisse, illos de se hoc sentire ac tenere confidit, quod ipsa erga eos indeficienter affectum servaverit dignum matre, oportunis ipsos fovendo favoribus et profectus eorum zelo sincere benevolentie prosequendo. Et ut eorum felicitas continua prosperitate vigeret ac successivis cresceret incrementis, non solum impetrare studuit orationis devote supplicationibus apud Deum, sed ubi ad conservationem status ipsorum oportuit tem-

[1]) La Theiner: Alexander Episcopus etc. Carissimo in Christo filio . . . Regi Ungarie Illustri salutem etc.

poralis presidii adminiculum adhiberi, eis semper ad utile patrocinium prompta fuit. Cum autem inter alia regna mundi, que fidei obediunt christiane, regnum tuum sincera in Deum et sanctam eius ecclesiam devotione claruerit, sicut laudabilium operum testimonia libro illabilis commendata memorie manifestant, quibus utique progenitorum tuorum et tua tempora in monimentum seculorum succedentium decorantur, nescimus, que ratio cogitationi tue suadere potuerit, maternum sedis apostolice affectum, quo in ipsius visceribus specialiter contineris, unquam in tuis necessitatibus voluntarie tepuisse. Preterea illa pupugit querela cor nostrum, quam litterarum tuarum et porrectarum nobis per dilectum filium magistrum Paulum, prepositum ecclesie ... Capellanum nostrum, nuntium tuum, virum utique litteratum, providum et prudentem, ex parte tua petitionum prefatio continebat, licet credamus eam non ex iactura lesi animi, sed ex libertate filialis confidentie processisse. Habebat namque prefationis continentia memorate, quod licet olim regno tuo seva Tartarorum rabie [1]) lacessito, tu, ut populi tui reliquie salve forent, a felicis recordationis G. papa predecessore nostro contra eosdem Tartaros per Venerabilem fratrem nostrum S. tunc Waciensem, nunc Penestrinum episcopum, auxilium postularis, idem predecessor, quasi tue ac patrum tuorum clare devotionis oblitus, stragi populi tui etiam verbo compati noluit, nedum facto: quod credibile tibi videri non debuit de patre pleno visceribus pietatis, maxime cum comperte tibi tunc veritatis testimonium refragetur. Et quamvis post obitum eius, apostolica sede vacante, sancte Romane ecclesie cardinales tibi consolatoria, ut dicis, promissa transmiserint, quod eadem sedes postquam ei foret divinitus de christiani populi pastore provisum, ad profligandas de tuis finibus nationes infestas opportunam sollicitudinem adhiberet, tibi tamen etiam postquam Deus ecclesiam suam de summo pontifice ordinavit, ex spe data res aliqua non provenit: quin potius inde addita est afflictis afflictio et mestitia luctuosis, unde relevationis consolatio sperabatur. Postulans ergo tibi contra ingruentes eorundem Tartarorum insultus nunc saltem ecclesie consiliis et auxiliis subveniri expressisti, sicut placuit, quod ipsa in priori discrimine te deseruit et contempsit. Si profecto non diiudicans casus et tempora censes indignum, quod predicta sedes tibi tunc pro voto non affuit, et exinde dignam tibi existimas murmuris provenisse materiam; pone, quesumus, ante oculos tuos et attende propensius, quibus tunc temporis ecclesia vexabatur adversitatum fluctibus, et quibus difficultatum implicationibus tenebatur, quoniam hiis perpensis eam, ut credimus, a vinculo improperii huiusmodi in iudicio regie considerationis absolves, et non ei, sed malitie temporis et malignitati turbantium pacem eius, quicquid circa subventionem tuam olim omissum quereris, consenties imputandum. Mundus certe universus agnovit, et tu egregia universitatis eius portio non potes non sensisse cum mundo, quod ea tempestate, qua ecclesiastice subventionis implorasti suffragium, F. quondam Imperator acerrima in sedem apostolicam tirannide seviebat, eam omnibus potentie sue viribus persequendo, intendens,

[1]) La Theiner: «labe» in locū de «rabie».

ut oppressa illa, et filiis eius nomini suo absque ullo protectionis obstaculo subiugatis, ipse singulariter veluti immane desolationis idolum pre ceteris coleretur. Pro sua igitur et filiorum libertate tuenda tantis iam eadem ecclesia erat fatigata dispendiis, tantis debitorum oneribus, que necessario subierat, premebatur, quod inter angustias suas in alienum presidium respirare non poterat, et ad ipsorum aliorumque debitorum reliquias, que adhuc solvende supersunt, facultates eius usque modo sufficere nequiverunt. Nichilominus autem in tam vehementi procella, que multipliciter eandem concutiebat ecclesiam, memoratus predecessor, dum pro communi salute decertans, erat potius filiorum adiuvandus suffragiis, quam in aliorum presidium advocandus, cause tue omnino non defuit, sed adesse studuit paterne compassionis affectu, sicut exposita sibi tue conditionis flagitabat necessitas, et infausti temporis qualitas permittebat. Porro cum postquam sponsum secundum cor suum eidem ecclesie, que diu vidua fuerat, miseratio divina providit, a Regno tuo, illo volente, qui habens in sua potestate ventos et maria, tranquillum de tempestate producit, gladius Tartaricus abscessisset, si necessitate cessante, spirata de predictorum cardinalium pollicitationibus subventio non processit, notari de defectu fidei promissa non impleta non possunt, que fuerant in sublate iam necessitatis duntaxat articulo persolvenda. Adiecisti preterea, quod cum ad resistendum tantis hostibus non tibi sufficiant vires tue, si dicte sedis auxilio modo finaliter destitui te contingat, cogeris licet invitus et dolens cum illis pacis et unionis federa copulare, ad que ipsorum monitis et precibus pluries invitaris. Offerunt enim tibi, sicut tue narrationis series continebat, ut secundum optionem tuam vel filio tuo filia principis Tartarorum, vel filio eius filia tua matrimonio coniungatur. Venire tamen in federe pacis debet expressa conditio, ut filius tuus cum quarta populi tui parte precedat eosdem Tartaros ad exterminium populi christiani, habiturus iure belli quintam de spoliis et bonis, que subactis vel deletis christianis invaserint, portionem : addito, quod ab ipsorum tributo vel censu habearis immunis, et illa multitudo non introeat fines tuos; sed et nuntiorum comitiva, quos tibi ab eis aliquando negotiorum exigentia suaserit destinari, centenarium numerum non excedat. Preter alia, que asseruisti, silenda potius quam dicenda. Nimirum si contra predicte gentis impetum nec de celo, unde solet interdum paucissimis in bello fidei atque iustitie contra plurimos provenire victoria, nec de terra, in qua illud est omnibus tecum commune discrimen, aliquod tibi confideres, quod absit, auxilium affuturum : abhorrere tamen deberet christianissimus princeps, etiam regna quelibet mundi, etiam denique vitam propriam et suorum regnis temporalibus preferendam sibi tam detestabilibus, tamque probrosis compendiis preservare. Sanari quippe nonnunquam piguit viros fortes, cum suaderentur eis turpia remedia medicine, satius iudicantes fortiter mori, quam vivere criminose, et generosis animis aliquando dignius visum [1]) fuit tristi affici exilio, quam regna cum pudore ac scelere possidere : quia nil prodest homini mundum universum lucrari cum anime proprie detrimento. Absit igitur a te, fili carissime, ut pro quocunque temporalis fortune vel salutis

[1]) La Theiner: dignus visus.

vitando periculo ea umquam infamie nube obscurari consentias claritatis tue titulos, aut eo maculari perpetuo ignominie opprobrio celsitudinem regni tui quod abruptus a corpore fidelium et fedo federe infidelibus nationibus copulatus fias de propugnatore christiani nominis fidelium impugnator. Vide quanti odii tibi prepares materiam, si adversus domesticos fidei, quam professus es, in arcum pessimum, quod dictu est horribile, vertereris, et per te ad impugnandos alios principes et populos christianos barbaris nationibus aditus panderetur. Sed esto quod ad evadendum quecumque discrimina posset absque pudore confusionis admitti remedium huiusmodi pactionum, credendum est tamen illud non salutem tuam vel regni tui, sed periculum continere: potes enim argumentis evidentibus didicisse, quod cum predicti Tartari per insidiosas pactionum tendiculas plures gentes seduxerint in laqueos inexplicabilis captionis, illo prerogative privilegio apud eos gaudere non poteris, ut tibi promissorum conventorumque suorum servent constantiam, quam aliis non observant. Certo nempe fidei vinculo teneri nequeunt, cum veram fidem non habeant infideles: quia nec ipsi religionis nostre sacramentis iudicant pondus auctoritatis inesse, nec sacramentis gentilium indubitatam fidem homo adhibet christianus. Matrimonii quoque nexus nec christiano paganum, nec christianum pagano coniungit: quia etiam inter ipsos paganos etsi verum sit, tamen propter defectum fidei non est ratum et inseparabile apud eos matrimonii sacramentum. Si ergo, quod absit, filium vel filiam tuam contingat gentilis connubii contagio maculari, ex hoc utique facto, quod non iuris effectum, sed solam creatoris tui contumeliam continebit, federi pacis aut pactionibus mediis nichil proveniet firmitatis: et sic cum non nisi in domino lex christiana permittat nubere christiano, filius vel filia tua cum infideli uxore, vel viro execrabilium nuptiarum infame ac captiosum contubernium sortietur, et peribit proh dolor! in obsceno adulterini thori volutabro lugenda eo tempore soboles principis christiani. Execrare ergo, christe domini, quecumque tibi ad improperium Christi tui a perfidis christiani nominis hostibus proponuntur, et stans in iustitia, que roborat thronos regum, inimicorum impetum non ita formides, quin dei timorem eorum metui anteponas, et fortitudini hominum iudices divinam potentiam preferendam. Non enim credere debes te inter ceteros christianos reges in hoc discrimine celestibus auxiliis, ecclesie suffragiis, aliorumque orthodoxorum principum et fidelium populorum viribus deserendum, cum non in te solum, sed universum genus humanum propter peccata plurimorum imminens tribulationis iudicium excitetur. Scis enim, optime Rex, quia deus etsi miserator sit atque misericors, est tamen fortis et potens, dissimulans interdum misericorditer sicut clemens peccata hominum propter penitentiam fructuosam, interdum potenter visitans sicut iustus animadversione vindicte, ne semper dicat in corde suo insipiens: non est deus. Ad hoc enim immittuntur, iusto dei permittente iudicio, hostilitates et fames, pestes et clades, ad hoc gens in gentem et regnum concitatur in regnum, ad hoc seditiones et bella civilia commoventur. Hec utique mala quid aliud sunt, nisi quedam stipendia peccatorum precurrentia finale iudicium et ministrantia impiis primum gustum dampnationis eterne; piis vero significationem prestantia, ut fugiant a facie arcus extremum eter-

numque periculum comminantis. Quid mirum, fili, si tribulationum gravium increbrescunt erumpne, cum refrigescente caritate iniquitas invalescat? Ecce iam in celum ascendunt et commovent clamoribus zelum eius hominum impietas erga deum, indevotio erga sancta, inobedientia erga patres, infidelitas erga dominos, inhumanitas erga proximos, et erga impotentiores tirannica oppressio fortiorum, qui volunt legem iniustitie fortitudinem suam esse. Priscorum principum pia in sacras edes largitio fit iam preda sacrilega tirampnorum, patrum elemosine plerumque in filiorum crimina convertuntur, et in augmentum vitiorum omnium, sub tributo et servitute redigitur templum dei, et sancta ecclesia libere matris, que sursum est, filia nonnusquam exuitur dotalis privilegio libertatis. Propterea magnifice princeps, si vis ut nulla tibi nocere possit adversitas, fac ut nulla tibi vel christianissimo regno tuo iniquitas dominetur. Clareat semper ibi sincera devotio circa divini cultus honorem, integra sit divinorum communitas ministrorum, eorumque vota sinantur fieri libera, ut possint esse canonica in spiritualibus gubernaculis ordinandis, ac exinde iustitia et iudicium fiant per omnia correctio sedis tue. Sic enim subtus pedes tuos corruent inimici, sic ipsa creatura pro te contra insensatos aperte pugnabit, sic ecclesie subsidia, fidelium iuvamina contra hostes quoslibet tecum cum dei auxilio prevalebunt. Quodsi etiam iustus sis et ut iustificeris adhuc, nichilominus aliquid pro fidei libertatisque iustitia voluerit te consilium dei pati, id erit tibi non ad confusionem, sed ad gloriam, non ad dampnationis iudicium, sed ad beatificationis indicium, non ad dampnorum incommodum, sed ad cumulum premiorum, quia hoc precipuum[1]) donum dei est beatificans hominem, cui datur, ut in eum credamus, et pro ipso etiam patiamur. Sane petitiones tuas, quas prefatus nuntius ex parte tua nobis obtulit, audivimus aure benevola, et quas pro tempore ac loco potuimus, ad exauditionis effectum duximus affectu benignitatis solite admittendas. Non autem ferat indigne sublimitatis regie altitudo, si de mille Balistariorum subsidio, quod a nobis inter cetera postulasti, non est tibi eo quo requisisti ordine satisfactum, quia multo maius auxilium ex hiis, que nunc tibi a sede apostolica conceduntur, credimus proventurum. Romanam siquidem ecclesiam tot premunt ardue occupationis molimina totque gravant sarcine debitorum, quod equanimiter accipi debet, si cum non possit commode, ad alia onera non assurgit. Acceptum quoque pietati Regie fore decet, quod a necessitate prestandi Quintam proventuum, Templarios et alios religiosos milites, quibus a predictis Tartaris et aliis etiam infidelibus par discrimen imminet in partibus transmarinis, et fratres Cisterciensis ordinis, qui piis votis et devotis orationibus deum propitium assidue tibi reddent, esse volumus in genere facte tibi a nobis concessionis exceptos, quos nichilominus, ut in imminenti necessitatis articulo circa defensionem Regni tui, que suam continet, regiis laboribus adesse procurent, exhortationibus et mandatis apostolicis excitamus. Si autem tibi necessitas quam vereris evenerit, apostolica sedes tam invocando in tuum auxilium principes et populos christianos, quam alias, non negliget pro te salutaria contra dei hostes et tuos consilia cogitare. Non in-

[1]) La Theiner: «proprium» în locŭ de «precipuum».

super illa suggestio debet movere cor tuum, qua sensibus regie serenitatis immittitur, videlicet quod predicta sedes maxime in extraneorum provisionibus nimium gravaverit ecclesias regni tui, propter quod ne id de cetero fieret supplicasti; licet vix regnum sit aliud in orbe terrarum, cui minus competat huiusmodi querela quam tuo. Ecclesias igitur ipsas gravasse non credimus, cum maturitas dicte sedis tantam hactenus modestiam observaverit, et deinceps ibi et alibi observare proponat in beneficiis concedendis, ut exinde nulla cuiquam iuste murmurationis materia relinquatur, quamvis nemo sibi possit hanc operum suorum gloriam vendicare, ut in hiis aliquid homines voluntarie fingere vel ingeniose adinvenire non possint, quod oblocutionis habeat calumpniam vel querele. Datum Anagnie II. Idus Octobris. Pontificatus nosti Anno Quinto.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 191.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 239–241. — Fejér, IV. 2. pag. 507—515.

CCIX.

1260–1270. *Capitululŭ din Orade* raportézĕ duceluĭ din Transilvania, că a introdusŭ pe *comitele Micola* în posesiunea unorŭ moşiĭ din Transilvania. 1260–70.

Excellentissimo domino suo, St. dei gratia juniori regi Vngarie duci Transsiluano domino eorum [1]), capitulum ecclesie Varadiensis inclinationem, et oraciones in domino assiduas ac deuotas. Receptis litteris uestre magnitudinis, cum Nycolao, filio Clementis homine uestro ad statuendas terras filiorum Dyonysy Fornos et Stylyteluk vocatas, et terram Mejhedey, Zomordog, vocatam Mycola comiti filio Fylp, Paulum sacerdotem de Kalata nostrum misimus hominem pro testimonio fide dignum, qui rediens nobis retulit, quod predictas terras, sine preiudicio iuris alieni, nec non absque aliqua contradictione, coram commetaneis predictarum terrarum, Mycola comiti filio Fylpi, statuissent. Item in terra Mycola comitis unam metam per araturam destructam inuenissent, per iobagiones Mycola filio Gereun [2]), super qua iobagiones ejusdem et ipsum proibuissent.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 72. (Originalulŭ în colecţiunea conteluĭ Ios. Kemény. I. 3). — Fejér, IV. 3. pag. 28. — Ibid. VII. 1. pag. 367.

---

[1]) Domino Cumanorum. F.

[2]) Gereuonis. F.

CCX.

1260. 1260. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă regulamentulŭ pentru vama din Iaurinŭ, în care amintesce şi despre comerciulŭ *colonielorŭ latine.*

Bela Dei gratia Rex Hungarie fidelibus suis Comiti Jauriensi et tributarijs de Jaurino, de Abada et Fygzegeur salutem et graciam. Litteras venerabilis patris Episcopi Jauriensis super forma exigendorum tributorum in Jaurino, Abada (et) Figzegeur more antiquitus observato recepimus in hunc modum: vt videlicet de quolibet curruum Teutunico veniente in Hungariam tributarij debeant habere quatuor denarios, et Comes Jauriensis duos denarios Regales. Item de curru transeunte de Hungaria tributarij debent habere octo denarios et Comes duos. Item si venerint in nauj cum suis mercimonijs, debent computare et redigere ad quantitatem curruum, et de quolibet curru tributarij debent habere quatuor denarios et Comes duos. Sed si superius eant in nauj, de bove cuiuslibet currus octo denarios tributarijs, et duos Comitj. Item si Teutonici boues superius deferant, de quolibet boue duos denarios, et Comes vnum denarium de duobus bobus Teutonicorum. Item de curribus Hungaricis tributarij duos denarios, et Comes de duobus curribus vnum denarium. Item de bobus Vngarorum superius deferencium vnum denarium de duobus bobus, et de quatuor bobus Comes vnum denarium. Item de curru mellis tributarij debent habere tria pondera, Comes vnum pondus. Item de quolibet tunnello vini tributarijs octo denarios, et Comiti duos denarios. Item de curru salium Vngarorum duos sales et dimidium in porcionem Comitis Jauriensis. Item de centum marcis piperis tributarij debent habere vnius marcarum piperis, et de centum chirotecis duas chirotecas, et sic de alijs minutis mercimonijs. Item de curru *hospitum Latinorum* vnum franconem. Item in Fygetegeur de curru Teutonicorum quorumcunque homines habente vnum denarium, de reliquis autem mercimonijs, bobus scilicet et alijs, nihil dare tenentur in Figetegeur. Item in Obbada de duobus curribus Teutonicorum quatuor denarios solvant tributarijs. Item de duobus bobus vnum denarium. Item pedites Teutonici nihil persoluere teneantur. Vnde fidelitati Vestre districte precipiendo mandamus, quatenus vltra formam antiquitus obseruatam in tributjs nihil penitus exigere presumatis; alioquin transgressores nostri mandati in persona et rebus commisimus punire. Datum in Churgou in festo Sancti Georgij, anno Domini M°CC°LX°.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XII. pag. 523—524. Copiă din secululŭ alŭ XIV. în archiva oraşuluĭ Şopronŭ.

CCXI.

1260. *Otocarŭ*, regele Bohemieĭ, informéză pe Papa *Alexandru IV.* despre con- 1260.
flictulŭ, ce l'a avutŭ cu Bela IV. regele Ungarieĭ, care a venitŭ asupra sa cu o mulţime nenumĕrată de *Cumanĭ*, de *Românĭ*, Unguri, Slavĭ, şi Secuĭ.

Sanctissimo in Christo patri, ac Domino — Dei gratia sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici, — eadem gracia Dominus regni Boëmie, dux Austrie et Stirie et Marchio Morauie. Quia pium pastorem suarum a lupis liberacio ouium delectat, et benignum patrem iucundum reddit cum salute prosperitas filiorum; grauis, belli, quod aduersum Belam, et natum eiusdem Stephanum, Vngarie reges illustres, et Danielem, Regem Passe (Russie) et filios eius, et ceteros Ruthenos et Thartaros qui in auxilium venerant, et Boleslaum Cracouiensem, et Lozkonem (Lestkonem) iuuenem Lansatie (Lusatiae) duces, et innumeram multitudinem inhumanorum hominum, Cumanorum, Vngarorum et diuersorum Sclauorum, Siculorum quoque et *Valachorum*, Bezzenninorum (f. Bessorum, seu Paczinacitarum) et Ismaëlitarum, Schismaticorum etiam, vtqote Graecorum, Bulgarorum, Rasiensium (Rascianorum) et Bosnensium haereticorum, auctore Deo gessimus, et victorie, nobis date celitus, et post victoriam inter nos ex parte vna, et dictos reges ex altera, concordie reformate processum non ab re duximus P. V. preuia veritate presentibus declarandum. Sane quum ad flumen, quod Moraua dicitur, circa locum, a Castro et oppido Hemburg duobus milliaribus distantem, Vngarie et Austrie confinia inibi terminantem, cum nostris exercitibus venissemus; dictos reges et exercitus eorundem illic castra metatos in opposita parte rippe inuenimus ex aduerso. Sicque factum est, vt nostra et aduersariorum castra solum duntaxat diuideret fluminis metus (meatus); quumque sic loci positio se haberet, vt aduersarios (aduersariorum) sine irremediabili nostrorum iactura votiuum non possemus consequi accessum, et pro reformanda inter nos et eosdem reges pace — fuisset vtrimque aliquotiens multipliciter attentatum; ipsis vero regibus de die in diem, et de hora in horam suas in diuersas variantibus voluntates, non restaret aliquis pacis locus; haud dubium, instar Pharaonis, corda illorum indurante Domino vlcionum; nouissime vnius duorum parti aduerse obtulimus optionem, vt videlicet vel illa nobis cederet, quatenus ad eandem gerendi belli causa transire possemus; vel nos id parti aduersae concederemus. E quibus disiunctis partibus alterum pars aduersa elegit, vt videlicet nos cederemus, et nostra cessione eisdem locum transeundi daremus; et vt posse fieri videretur, quouis impedimento cessante, dicti reges, et eorum bani et comites threugas constitutas et suis iuramentis firmatas, per totum diem, beate Margarethe festum proxime praecedentem et medietatem ipsius festi diei nobis, mediantibus ydoneis nunciis remiserunt. Verum iidem, sua pacta et iuramenta soliti violare, per vada inuenta et sibi aptata, clam nocte ad nostram partem cum omni exercitu suo transiuerunt. Et quum diceremus: pax et securitas; subito cum inenarrabili multitudine contra nos improuisos aparuerunt in campo. Et quum in spe threugarum vix decima pars nostri exercitus penes nos pro

nostre custodia personae remansisset, eo, quod plures de nostris transito Danubio, oppidum Hemburg intrauerant; alii vero curribus descenderant ad stationes et loca castrorum; hostes nostri, fraude pleni, in modum semicirculi, per ordinatas acies nos cingentes, nisi Dominus adiuuisset, viuos forsitan deglutissent. Igitur in tam ineuitabili necessitatis articulo constituti, attendentes, potestatem esse coelestem, sed quoniam non multitudine exercitus, sed de coelo victoria datur, munere magni Dei; totam in adiutorio Altissimi spem ponentes, nostros adiutores et comilitones primitus adhortati, et in plurimos aduersariorum cuneos, data nobis de coelo fiducia, irruimus confidenter, quos Deus per manus nostras et nostrorum, ymmo suorum militum exterruit et prostrauit, et in fugam conuertit ita, vt fugientibus cum impetu, et se inuicem comprimentibus dictus fluuius Moraua, iuxta sui praesagii nominis ethimologiam, tamquam mare rubrum egipciis, multo caesorum sanguine rubricatus, factus sit in se submersis et intro euntibus mortis via. Si quidem in eodem flumine fugiencium a facie Dei peccatorum tanta periit multitudo, quod per cadauera hominum et equorum, quasi perfectos montes, nonnulli ex nostris aduersariorum castra intrarent, et occupantes currus, tentoria, et expensas, queque preciosa spolia acceperunt [1]). Quamuis igitur post triumphum, diuinitus nobis datum, quemadmodum communiter videbatur, regnum Vngarie nostre dicioni potuimus subiugare, et idem in perpetuam premere seruitutem; aduertentes tamen, quod melius sit bonum vicinum habere concordem, quam superare et exterminare rebellem; pensantes eciam quoniam, vt ait imperator Constantinus: Crebro suauiores sunt amicitiae post inimicitiarum caussas ad concordiam restitutae, cum participibus et proximis alti sanguinis nostri, dictis scilicet Vngarie regibus et domina regina, et iuuene rege, (duce) Bela, secundum oblatam nobis a magno Comite Rulando de Posonio formam, maluimus pacis foedera reformare, quam vastando et debilitando magnum Ungarie regnum, ad idem, et nostri terras dominii Tartaris aditum reaperire, prouocare. Itaque compositionis formam, predictorum regum, regine, et Ducis Bele sigillis signatam, Vestro apostolatui transmittentes, suppliciter petimus, eamdem a sede apostolica confirmari; et vt, opere precium est, apostolico in euum patrocinio communiri.

Fejér, IV. 3. pag. 15—18.

---

[1]) Conflictulŭ acesta s'a întêmplatŭ în câmpurile fluviuluĭ Morava în 13 Iulie 1260.

CCXII.

1260. Papa *Alexandru IV.* scrie *principelui de corónă alŭ Anglieĭ*, că a convocatŭ unŭ conciliŭ generalŭ la Roma spre a delibera asupra mijlócelorŭ de apĕrare în contra *Tatarilorŭ.* 1260.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei dilecto filio, nobili viro Eduardo, primogenito charissimi in Christo filii nostri, Regis Angliae illustris, salutem et apostolicam benedictionem. Clamat in auribus omnium, eosque, quos animarum torpor non hebetat, in attentionis vigilantiam excitat horrendi praeconii tuba terribilis, quae fide rerum attestantium inualescens adeo certo sono generalis cladis bella praenuntiat, quibus flagellum irae caelestis in manu immanium Tartarorum, quasi ex abditis erumpentium inferi finibus, premit et conterit orbem terrae, vt iam non oporteat populum Christianum ad agnoscenda haec, quasi adhuc ambigua, certiori relatu aures arrigere; sed eum, vt ingruenti et publice festinanti prouide occurrat periculo, admonere. Cum enim iidem Tartari, dicentes quod totam terram eis obtinendam tradidit Deus Coeli, quem vtique non nouerant, iam omnibus orientis partibus occupatis, et populis conculcatis, iam Saracenorum duritia, quae multorum temporum bella tulit et intulit, extrema pene desolatione concussa, iam principali eorum ciuitate Baldach, Damasco, atque Alapia, cum plurimis aliis famosis eorundem regionibus, captis hostiliter et euersis, nec non et Calipho, infidelitatis ipsorum Principe, ac maxima populi eius multitudine, postquam eos, vt dicitur, in deditionem receperant, interemptis, ad Regni Ierlimitan, fines peruenerint eosque impetant inuadendos, Christiano Regno Armeniae, Antiochia, et Tripoli famosis Christianorum Vrbibus, proh pudor! suo nomine subiugatis, cumque a parte septemtrionali per Vngariam atque Poloniam, Imperio Romano conterminas, vbi proh dolor! non parum Christiani sanguinis profuderunt, valida in populis illarum partium caede, bachati hostilem attemptent aditum in Europam, vbi fortia Christianitatis capita conterere cogitant, et Regum thronis euersis, sedibusque potentium, sibi totius orbis ascribere Monarchatum. Potius est contra incumbentia e vicino pericula de oportunis remediis cogitandum, quam eorum certior et seriosior enunciatio expetenda, omnis igitur est securitatis ac tarditatis ignauae submouenda socordia, quae periculorum improuidos ad pernitiem praeparat, et disponit, et vrgentissimo attentionis stimulo eos praecipue conuenit excitari, qui praesunt, ne sub manu eorum repentina inuadat calamitas homines, inerti negligentia soporatos; quia ruina malorum imminentium prius interdum, quam in sollicitudinis curam euigilent, obruuntur; quemadmodum praedictis Saracenis, aliisque innumeris nationibus, quas destitutas prudentiae consilio et indignas coelesti praesidio, praedictorum Tartarorum inuasit oppressio, noscitur contigisse. Palam est enim, quod pestilentior pernicies, et perniciosior pestis ad quiescentes ingreditur, et securos; et Deum temptat imminente periculo, qui illud, in praesumptuosa coelestis auxilii confidentia, negligit humanae prouidentiae remediis praeuenire. Nos igitur, atten-

dentes in eorumdem Tartarorum manu aduersus peccata humani generis diuinae indignationis saeuire flagellum, quae tamen erga fideles magnum ostendit pietatis indicium, dum nobis illud imminere noluit improuisum; sed vt diuinae placationis antidoto, et prouidentiae consilio excludi valeat diu ante prouisum; ac de clementis Dei misericordia confidentes, quod, si visitauerit in virga iniquitates suorum, et peccata ipsorum in verberibus disciplinae, misericordiam suam tandem non abscidet ab eis. Cogitauimus cum fratribus nostris, quemadmodum a nobis expostulat speculae pastoralis officium, cui licet immeriti praesidemus, contra idem flagellum vtilia salutis remedia ordinare, et quidem, pro tam vniuersalis necessitatis articulo, videbatur non solum Ecclesiasticorum, sed et secularium Principum, et fidelium populorum generale concilium conuocandum, vt de communi omnium discrimine, ac prouisionis oportunae remediis, ad quae solas ecclesiae vires liquet non posse sufficere, intentis singulorum sensibus, communis deliberatio habeatur. Haec etenim causa neminem praeterit, communissima omnium, et priuatissima singulorum; quia, etsi tangat maxime maximos; a quibus primum ordiri solet instantis cuiusque desolationis initium, vt caeteri facilius, velut acephali et dispersi, ad perniciem abducantur; vnum quemque tamen specialiter de vniuersitate contingit, ruinam et statum, mortem et vitam continens singulorum. Nam apud eosdem Tartaros patrocinium nulli praestat fortunae conditio; vel sexus infirmitas, aut aetatis miseratio, seu reuerentia dignitatis, qui non quorundam, sed omnium exitia, et interminia moliuntur, nulli pacti foederis fidem seruant, quam quidem habere nequeunt infideles; propter quod, dum simulant se ad Christianos priuatae affectionis habere propositum, hoc ipso magis est Christianis astutae fraudulentiae illorum laqueus, quem huiusmodi simulationis pallio subtegunt, praecauendus; quia eos subtilioribus dolis supplantare conantur, quos inuenire credunt ad repugnantiam fortiores. Verum, quia ipsis Tartaris nequitiae suae proposito vigilanter instantibus, dilationis diutinae non capit res ista dispendium, et absque longi temporis tractu, grauaminibus personarum, rerumque detrimentis, conuenire nobiscum vniuersitas Consilii non valeret; necessitati, qua generalitas premitur, de praedictorum fratrum concilio ad praesens duximus hoc compendio consulendum; vt in singulis Regnis atque Prouinciis fideles moneantur attendere causas illas, propter quas praecipue ad Saracenas, et alias nationes, cum eisdem Tartaris, pestis desolationis intrauit. Offensam videlicet Dei altissimi nostri, cuius contra se, subiectae a perfidis nationes, perfidiae iudicium irritarunt. Defectum insuper humanae prouidentiae, qui eis, segnitia, inertiaque sepultis, et varia ab inuicem seditione disiectis, oportuna media defensionis ademit; quatinus ipsi fideles, de alienis periculis sumpta cautela, medelis contrariis a malis imminentibus praeseruentur. Propter quod carissimum in Christo filium nostrum, Regem Anglorum illustrem, per literas nostras, sub certa forma, rogamus attentius et hortamur, vt habito colloquio cum Baronibus, et Magnatibus Regni sui, aduersus tam dirae cladis perniciem, fidelibus imminentem, curet mansuetudinis Regiae pietate prospicere, quo modo, quo ordine, quibusue consiliis, ad resistendum eisdem Tartaris, conflentur in vnum vires populi Christiani. Denique, super omnibus deliberatione habita diligenti, vsque ad octauam Aposto-

lorum Petri et Pauli proximo futuram, quoniam protusius tempus rei necessitas absque periculo non admittit, ad sedem Apostolicam destinet nuncios suos, viros providos, et prudentes, per quos nobis super hiis Regiae circumspectionis voluntas et consilium innotescant; et, quorum communicato consilio, Apostolica sedes prouide disponat et ordinet quicquid, in tam arduae necessitatis negotio, publicae salutis necessitas suadebit. Quocirca nobilitatem tuam monemus, rogamus, et hortamur attente, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatinus, cum tua intersit de tam communi cogitare discrimine, quo vtique tangeris tanquam egregia portio vniuersi, eidem Regi super praemissis, quod circa praedictum negotium publice expedire cognoueris, sano studeas Consilio, Deum, et vniuersalem Causam habens prae oculis, suadere. Dat. Laterani XV. Kal. Decembris Pontificatus nostri anno sexto. Plumbeo sigillo a filo canabeo.

Fejér, VII. 1. pag. 314—319.

CCXIII.

1260. *Bela IV.* regele Ungariei conferesce dreptulŭ de nobilitate unorŭ militarí din Sirmiu, anume luĭ *Creţŭ*, luĭ *Cupisa* şi luĭ *Racŭ*, carĭ împreună cu alţĭ 38 ostaşĭ de aĭ lorŭ, se aŭ luptatŭ cu o bravură excelentă în contra Tatarilorŭ [1]). 1260.

Bela, Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus, praesens scriptum intuentibus, salutem in eo, a quo triumphi largiuntur gloriosi, qui in se credentibus totius orbis regibus, Marchionibusque et potestatibus praebuit feliciter regnare et dominari. Regiae excelsae sublimitati ex innata sibi liberalitate conuenit, omnium nationum pariter et linquarum gentes sibi semper subiective adhaerentes, ac eorum multitudine gratulari, et eosdem taliter prouidere vt vniversi amplius viuentes et supervenientes, eorum felici exemplo imitando ad summae fidelitatis opera exercenda arctius frequentiusque inuitentur, et eosdem audacius animentur ad similia exhibenda, illis quoque quos suis honoribus, commodisque, et prosperis profectibus forma celebri ferventioribus detestatur studiis desudasse, digne, meritoque dexteram suae munificentie affluentius elargiri, et ea, quae ex voto sincere benignitatis favorabiliter conceduntur et donantur, ius appetit, ordo expostulat, ratioque iusta exquirit, vt suarum lucidarum litterarum seriem debeant exordiri, ne lapsu

[1]) Despre *Românĭ din Sirmiu* a se vedé documentulŭ la Theiner, Mon. Hung. I. pag. 691. An. 1345.

temporis calamitate exurgente ex hinc incommoda irritentur, oculis gratiosis intueri, et ad memoriam posterorum extremitatum perpetuam, litterarum patrocinio debeant commendari. Proinde ad vniversorum, tam praesentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus peruenire. Quod cum humani generis sordidis sceleribus praeualentibus multitudo inaestimabilis, rabidae gentis Tartarice ex affluenti indignatione trium Machinarum Domini Plasmatoris nostri per climata totius regni nostri perfusa, severrissime vlciscendo fuisset, et nos vna cum fidis primatibus et egregiis nobilibus nostris extra monarchiam nostram vsque ad littora portus acrissime persequens, in quandam maritimam insulam Veglae contiguam reppellendo coërcuisset, de qua etiam vi extrahere satagens, per varia naufragia et deriuativa ingenia bellica in nos et exercitum nostrum irruere, et caput nostrum regium truncari, aut nos in miserabile iugum paganissimum traducere conasset, vbi in quodam turbinoso inuasionis afflictu nobis hinc inde trepide dilatentibus imminente eventu, perpetuo diuino Anathemati dato, circumquaque multitudine pugnatorum gentium ipsorum Tartarorum obsessi, vniuersis tam nouis insultibus, asperrimis iaculis crudelium verberum ictibus afficiens, gladiis feriunt turmas nostras, sagittas, lanceasque suas inebriant sanguine occisorum, vndique vt muro obstructi, aut pisces in gustro comprehensi incommodissimis verberibus strictissime afflicti, vt nec anterius procedere, et nec fuga locum habere poteramus; vbi inter nostros et ipsos Tartaros seruato interuallo, nostrorum funera plusquam ultimum capitis nostri exterminium more Rachelis jugulo alta ad Dominum intensius suspiria fundebamus Kyrieleyson et Protector noster aspice Deus, gementes exclamabamus, vitam nostram et nostrorum summo desiderio, a mortis impetu arctius evitare cogebamur, iam elisi et preceps praecipiti terribilem necem in momento exspectabamus, pater tandem ineffabilium misericordiarum et Dom. piae consolationis, in quo spes est omnium fidelium opitulando suae dextrae virtutem porrigere dignatus est, et excelsi angulo suo bene dicente, et quasi de nube Olimpi a Paracleto missi tres indolis virilis iuuenes *Krecz* videlicet et *Kupisza*, nec non *Raak* vocati, de Sirmio oriundi, vt fortes Athletae, cum XXXVIII fortissimis pugnatorum fratribus et consanguineis suis, fulcitis optimo Militari apparatu, a nobis non postulati, nec stipendiari sallario appreciati, sed tanquam fidellissimi Christicolae in nostram regiam fiduciam illico regio nostro lateri adhaerentes, ad gratissimum votum nostrum regium, contra asperrima agmina in pugna dictorum Tartarorum, militari brachio viriliter se contulerunt pugnaturos, caput nostrum regium, priusquam sua propria fideliter eliberant, hinc inde per acies et propagulos cum eorum caterua ipsos Tartaros in ore ipsorum gladii feritant, vbi acies fortiorum pugnatorum persenserunt, illac se feruentius contulerunt pugnaturos: Banderium nostrum regium, in gyro fidelium nostrorum aulicorum trepide tenentium, ad honorem et perpetuum incrementum nostrum regium, et totius regni nostri fideliter reseruantes. Interea vnum mirabilem artificem prae omnibus fortiorem et acriorem secacem diligentem habito clanculo predictus Kretz tenso suo arcu, sua acutissima sagita simul ambos suos effixit oculos et coram oculis nostris regiis viuum in carinam proiecit maris. Rursus in alios secaces et pugnatores auda-

cius insultans, et eosdem ille et iste vt iumenta in ore gladiorum, subtus pedes eorum in terram calcando et ut ancas in piscinam per littora pontus, transpassim, trucidando, illico volente altissimo, qui solus tamen praeordinat resumptis viribus ad refulciendum et corroborandum animum nostrum regium, cum universis primatibus et aliis gentibus nostris alacrius in opem et nostrae personae in salubriorem remedium, iterum in ipsos Tartaros asperrime, vt imber pluuiarum irruens, et eosdem translatius, vt flammea ex ordio voraginis, trans littus et vltra usque fluuium Kerka et ad Brezcza transparsius sunt transfugati, et nos exinde ad salubriorem procesimus remedium, vota nostra altissimo in aeternum aspirando. Vbi annotati fideles nostri Krecz Kupisza et Raak reverissime tanta nobis et regno nostro, ac sacrae nostrae coronae fidelissima exhibuerunt obsequia, quantum caput nostrum regium praeualebat. Que licet prae toedio legentium misimus silentio, sed quantum totius Christianae Religionis vna valuit Zona, pro quibus nedum latam, vel largam terram, sed dignum dicere vnam partem vnius Comitatus, vel honoris nostri regii et regni nostri a nostra perpetua mererentur obtinere Maiestate. Nam et ipsi Krecz, Kupisza et Raak in huiusmodi ipsorum agilibus certaminibus et praeliis, non parua ad Capita et humeros eorum lethalia tulerunt vulnera et viginti quinque fratres et proximos eorum vita amiserunt exutos. Nichilominus tamen, vt in aliqua parte pro suorum fidelissimorum obsequiorum et sanguinis effusione ac fratrum et proximorum suorum nece miserima nec non expensarum plurima onerositate a nostra Maiestate se agnoscant benigne remuneratos; hanc eisdem Krecz, Kupisza et Raak praebuimus gratiam et libertatem, vt a modo in aeternum illibati Nobiles et viri aulites regales censeantur, et cuncta militaria praeludia, ante conspectum nostrum regium et alias vbiuis facere valeant et possint. Quocirca quasdam spatiosas terras nostras regales, vnam videlicet contiguam terrae monasterii sanctissimae et intactae Dei genitricis Mariae in Thopoltzka, aliam in contiguitate terrae generationis Dresnyk vocatas, omnes in Comitatu Zagrabiensi sitas et habitas, per venerabilem virum Magistrum Farkasium, Ecclesiae Albensis Praepositum, aulae nostrae Cancellarium, fidelem et dilectum nostrum, a nostra Maiestate specialiter ad hoc deputatum reambulatas et separatim ab aliis possessionatis hominibus metaliter distinctas et segregatas, et vnamquamque in suum gyrum confectas, ac omnibus commetaneis et conuicinis earundem terrarum palam et publice, ac lucide et manifeste denunciatas et designatas, cum omnibus ipsarum terrarum vtilitatibus et pertinentiarum integritatibus et fructuositatibus vniuersis, quouis nomine et vocabulo censitis et designatis praenotatis fidelibus nostris Krecz, Kupissa et Raak de praedicto Sirmio, et eorum haeredibus, haeredumque successoribus et posteritatibus vniuersis de consilio et beneplacita voluntate Praelatorum et Baronum, ac Procerum regni nostri vniuersorum praematuro, dedimus, donauimus et contulimus, imo damus, donamus et pereniter conferimus, et in scriptis nostris eisdem tenentibus, gaudentibus et possidentibus perpetue et irreuocabiliter patrocinio mediantibus confirmamus. Exinde quoque vniuersos successores nostros, felices reges Hungariae, in Christo rege sempiterno deuotissime obsecramus, vt haec nostra liberalis donatio et peren-

nalis confirmatio praenominatis fidelibus nostris Krecz, Kupisza et Raak, ac eorum cunctis posteritatibus perpetue indemniter et illaesa, ac in omnibus suo modo obseruata valeant perducere. Ita etenim et eo modo seruitia eorundem Krecz, Kupissa et Raak, ac eorum cunctorum posteritatum de praedictis terris nobis et nostris successoribus regibus Hungariae perpetuo vigeant et per eosdem in aeternum administrari debeant et teneantur, vt dum et quando generalis et communis regni exercitus ad confinia eiusdem regni aut alias contra partes et aemulos proteruos pro defensione proclamatus fuerit, et nos aut ceteri successores nostri reges propria accederimus vel accederint persona, extunc praenarrati Nobiles nostri Krecz, Kupissa et Raak, ac eorum posteritates, dum per Banum et Capitaneos, vel Belliductores regios ammoniti fuerint, semper tribus equitibus pharetrariis, in eorum propriis sumptibus ad quindecim dies sub banderium regium parere parati sint, et teneantur; transactis vero ipsis quindecim diebus, semper in nostro, ac ceterorum regni casuali stipendiali salario et sumptibus, quo eisdem nos, ac ceteri reges aut Bani vel Capitanei, aut regii belliductores demandauerint accedere, et dummodo talis exercitus ad propria redierit, famulari debebunt et debeantur. Decimas autem eorum, dum praedictas terras ipsorum gentibus appopulauerint, ex tunc ipsi ac Iobbagiones ipsorum decimas in prouincia monasterii Sanctissimae Dei Genitricis Virg. Mariae, in Thopoltzka vsuales et consuetas tempore suo soluere et administrare teneantur. Iudicia quoque et vniuersas causas eorum iustitiarias in sede Comitatus Zagrabiensis, ad instar aliorum Nobilium eiusdem sedis prosequi actitare et actitatas obseruare teneantur. Alias enim vniuersas et quaslibet causas iustitiarias Iobbagionum ipsorum, quae in ipsorum territoriis et inter eosdem iobbagiones ipsorum quomodocunque contingunt, homicidia, violentiae, furticiniae et alia quaeuis saecularia vitia omnes annotati Nobiles Krecz, Kupissa et Raak, ac eorum posteritates in eorum sede, quacunque feria hebdomadali, per eosdem legitime praefixa iudicare et vniuersos maleficos rusticos, iuxta eorum excessus punire et quecunque birsagia ad maius tres marcas et poenam pacis centum denarios usuales, medietatem praefati Nobiles, aliam medietatem Iudices ipsorum per eosdem legitime pro tempore constituti tollere et prosequi valeant, atque possint. In cuius donationis et perennalis confirmationis memoriam, firmitatemque perpetuam concessimus has litteras nostras priuilegiales dupplicis sigilli nostri in appensione munime roboratas. Datum per manus Venerabilis viri Magistri Farkasy, Albensis Ecclesiae Praepositi, Cancellarii nostrae Maiestatis, dilecti et fidelis nostri. Anno Incarnationis Dominicae M.CC.LX. quarto Idus Octob.,[1]) regni autem nostri vigesimo secundo.

Fejér, VII. 3. pag. 49—54. (Publicatŭ din eróre sub A. 1264). — Acelaşĭ documentŭ. Ibid IV. 2. pag. 409—412, şi 522—526. — Acestŭ privilegiŭ a fostŭ confirmatŭ de regiĭ Ludovicŭ I. în a. 1365, Vladislau II., Ludovicŭ II., Ferdinandŭ I. Maximilianŭ şi Rudolfŭ II.

---

[1]) quarto *nonas* Octobris. Fejér, IV. 2, 526.

CCXIV.

1261. *Bela IV.* regele Ungariei scrie *episcopului din Patavia,* că Cumanii s'au botezatu şi au trecutu cu toţii la religiunea catolică. 1261.

B. Dei gratia, Rex Hungariae, Venerabili patri O. per eamdem Patauiensis Ecclesie Episcopo, amico in Christo karissimo, sincere dilectionis affectum. Paternitatis Vestrae litteras, sumptum rescripti Apostolici continentes, recepimus ea, qua decuit, honestate. Litteras etiam Sanctissimi Patris nostri, summi Pontificis, per religiosos viros fratres — — Praedicatores, nuncios vestros nobis oblatas suscepimus reuerenter. Et quidem ad hoc, quod inter alia in sumpto rescripti apostolici, vestris litteris inserto contineri inspeximus, de Cumanis scilicet, quos infideles esse, et fidei catholice inimicos, tacita veritate summo Pontifici, sanctissimo Patri nostro suggestum fore comperimus; Paternitati Vestrae breuiter et veraciter respondemus: Quoniam iidem Cumani, inspirante spem Sancti Spiritus gratia, abiuratis sue gentilitatis erroribus, accedentes ad veram lucem fidei orthodoxae, in sacro fonte lauacri baptismalis, ad quod vniuersi indifferenter confluxerunt, aliquo non excepto, ipsius fidei charactere insigniri, et Romane Ecclesie, sanctissime matri nostre incorporari, salubriter meruerunt, et per Dei gratiam ipsam fidem catholicam firmiter profitentes, fratres Predicatores et alios religiosos viros, quorum salutaribus consiliis informari et imbui se exultant, inter se continuo retinent, et eos tamquam Patres spirituales totis desideriis, totisque affectionibus amplexantur; prout ex testimonio ipsorum Fratrum Predicatorum, et aliorum religiosorum, qui inter eosdem ad sanctam ipsorum informationem iugiter conuersantur, edoceri ex hys, que diximus, clare et lucide Paternitas Vestra potest. Ad hoc autem, quod de habenda pacis et concordie vnione ex parte sanctissimi Patris nostri, Summi Pontificis, et Vestra nihilominus paternaliter nobis scribitis, Vestre Prudentie respondemus: quod ipsum regem Bohemie, nepotem nostrum karissimum, ad pacem semper inuitauimus, pacem ei obtulimus, et oblatam, quantum fuit ex parte nostra, semper et vbique seruauimus illibatam; et nunc etiam pacem, quantum in nobis est, habemus solidam cum eodem; cuius formam, quanto viciniores estis, tanto plenius cognoscere potuistis. Et cum omnes habite pacis articulos obseruauerimus, et inuiolabiliter obseruemus, et compleuerimus omnia, que in tractatu pacis inserta fuerant, immo etiam plurima alia, que postmodum pacis tractatui sunt adiecta, effecimus; dictus tamen Rex Bohemiae, karissimus nepos noster, principem nostrum, quem pro securitate sibi commisimus, restituendum nobis, cum omnia compleremus, que iam plenissime compleuimus, vt est dictum, restituere nobis denegat et detrectat, ostendens per hoc verisimiliter infringende pacis propositum se habere. Cum igitur per nos interposite paci per omnia pareatur, sicut Vestra Paternitas euidentissime scire potest, immo et plene intelligere potuit ad hos dies. Placeat vobis adire eumdem, et inducere salubriter ac exhortari, vt dictum Principem nostrum nobis restituere, et intemeratos pacis articulos debeat obseruare. Consulens in hoc fidei sue interposite, indempnitati pauperum et cruori, fame pariter et

honori. Adiicimus etiam, quod post habitam pacem et concordiam, inter nos et dictum nepotem nostrum, homines eiusdem de Styria, de exercitu suo ad propria redeuntes, magnam partem terre nostre in Comitatu Worosdiensi crudeliter vastauerunt; homicidia, spolia, incendia, captiuationes pauperum, et multa mala alia faciendo; insuper castrum nostrum in Hungaria constitutum, quod eo tempore, quo non extat memoria, nos et nostri Progenitores possedimus, non est nobis restitutum, que omnia Vestra debet attendere Paternitas, et referre nepoti nostro, petens super premissis nobis exhiberi satisfactionem debitam pariter et emendam. Datum in Zolum Sabbatho post festum Sancti Egydii.

Fejér, IV. 3. pag. 30—33.

CCXV.

1261. 1261. *Stefanŭ*, Ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile, ce le conferise banulŭ Erney colonielorŭ străine (saşilorŭ) din oraşulŭ Deşŭ alŭ Transilvaniei.

Stephanus Dei gratia rex, primogenitus illustris regis Hungarie dux Transilvanus. Ad regiam pertinet maiestatem precibus condescendere subditorum, ut numerus fidelium augeatur, et regalis potentia latius extendatur, cum regis proprium sit, in multitudine populi gloriari. Hinc est, quod universorum presencium posterorumque notitie volumus fieri manifestum: quod accedentes ad nostram presenciam hospites de Desvar litteras Erney bani quondam Transilvanie, super libertate eorundem obtentas nobis exhibuerunt petentes a nobis suppliciter et deoute ut ipsam libertatem eisdem nostro priuilegio dignaremur confirmare. Nos siquidem peticionibus eorundem inclinati, et ordinacionem Erney bani dicti dilecti et fidelis nostri inuiolabiliter uolentes observari, duximus annuendum; sed quia series ipsarum literarum erat inutilis, de verbo ad verbum scribi non fecimus; sed sentenciam ejusdem duximus inserendam. Quarum quidem sententia talis est quod iidem hospites a iurisdictione comitum de Zonuk, curialium comitum et jobbagionum eiusdem castri penitus sint exemti ita, quod ipsos omnino non possint iudicare, sed iudicet eosdem villicus ipsorum, pro tempore constitutus, in causis omnibus, inter ipsos exortis, causas autem quas commode non posset terminare, nostro relinquat judicio decidendas. Similiter etiam causas extraneorum, si ibidem aliquas contingat habere, idem villicus valeat iudicare et non alius. Item iuxta libertatem de Zoloch et Zathmar ad exercitum nostrum uenire, et nobiscum exercituare teneantur. Ut

autem hec ipsorum libertas salua semper permaneat et inconcussa, nec imposterum per quempiam ualeat uiolari, presentes nostras eisdem concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, prepositi Scibiniensis, aule nostre vicecancellarii. Anno dominice incarnacionis MCCLX primo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch, I. pag. 72. — Mon. Hung. hist. Diplomataria. VIII. pag. 5. — Ibid. XIII pag. 8. Din diploma de confirmare dela A. 1291 în archiva oraşuluĭ Deşŭ.

CCXVI.

1261. *Stefanŭ*, Ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile, ce le conferise părintele sĕŭ regele Bela IV. colonielorŭ străine (saşilorŭ) din oraşulŭ *Deşŭ* alŭ Transilvanieĭ. 1261.

Stephanus Dei gracia, Rex primogenitus Illustris Regis Vngarie, Dux Transsiluanus, et Dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire; quod accedentes ad nostram presenciam hospites de Desvar, petentes a nobis humiliter et deuote, vt libertatem eorum a Bela karissimo patre nostro, et metas terrarum, eisdem donatarum, nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quamobrem proprium est Regie Maiestati precibus condescendere subditorum, vt numerus fidelium augeatur, et Regalis potencia lacius extendatur; ob hoc condescendentes precibus eorum, libertatem ipsorum inuiolabiliter uolentes obseruare, ut a iudicio et iurisdiccione Voyvodorum, Comitum de Zonuk, ac jobagionum Castri, penitus sint exempti, nec in eadem villa descensum habere ualeant, uel possint, sed in loco castrensi descendant et commorentur. Omnia iudicia in eadem villa exorta, et causas extraneorum, si que fieri contingant, latrocinia, furta, homicidia, truncaciones corporum, et alia judicia, in quibus bella, amputaciones capitum, truncaciones manuum accidentaliter oriuntur, ac omnia judicia minuta, villicus ipsorum et judices, possint et debeant determinabiliter iudicare, in ipsa libertate, qua hospites nostri de Zoloch et de Zotmar (gaudent). Preterea in officijs nostris Comitibus Camere nostre concessis, ad usum seruicij nobis exhibendi, ipsi hospites, tot et tantos sales ad fluuium Zomus deferre possint, quot et quantos hospites de Desakana. Hoc adiecto, quod terciam partem salium nostrorum in portu Regio descendencium, super fluuio Zomus deferre teneantur. Nec hoc pretermittimus, quod in prima uia vernali, primo et principaliter in uno curb vocato sales nostros deferant, in nauibus suis cumulatis in aqua prenotata.

Dicimus eciam, quod de tributo Voyvodatus Comitatus de Zonuk, ac eciam Comitum Camere nostre, in terra et in aqua, medium tributum dare teneantur. Sales uero yemales, si quos idem hospites rebus eorum comparauerint, usque octauas Beati Georgij martiris, tam in aqua, quam in terra, liberam habeant deferendi seu uendendi facultatem. Ita scilicet, prout hec omnia in litteris B. karissimi patris nostri vidimus plene et plenius contineri. Quarum quidem terrarum a primogenitoribus nostris eis concessarum meta talis est, vt prima iniciatur a portu Vz, et vadit in quandam siluulam Gurtanus uocatam; et inde protenditur in pagum Kald, usque ad fluuium Gekenus; et per eundem fluuium ascendit ad Turpen uersus occidentem; et abhinc descendit ad fluuium Cantus; et sic ascendit iterato per eundem fluuium ad septemtrionem Nemigeholma vocatum; et ab eodem per quendam fluuium Melsed uocatum determinat a generacionibus Coplon usque fluuium Zomus; et ibi ascendendo per dictum Zomus, transit ad Bolta; et abhinc in Baluanku et ab eodem ascendit in montem Bela; et inde descendit ad orientem ad quandam metam terream Licoshatar vocatam, que comitatur fluuio Ilmod vocato, qui fluuius descendendo, ad partem meridionalem, distingit et determinat a terra Kazarwar, que cedit in ius Dionisi Comitis usque ad magnum fluuium Zomus. Vt autem hec ipsorum libertas, seu commetacio terrarum salua semper et inconcussa permaneat, nec per quempiam ualeat violari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Zebeniensis aule nostre Vice-Cancellarii. Anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo sexagesimo primo, Regni autem nostri anno tercio.

Mon. Hung. his. Diplomataria. XIII. pag. 9—11. Originalulŭ în archiva orașuluĭ Deșŭ.

CCXVII.

1262. 1262. *Bela IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce ostașuluĭ *Mircea* o moșiă în comitatulŭ *Ujvár*, ca recompensă pentru serviţiele sale prestate în lupta cu *Bulgariĭ*.

Bela, Dei gratia, Hungariae — — — rex, omnibus et singulis, tam praesentibus quam futuris, praesentes litteras inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Licet regalis benignitas, pensatis meritis singulorum, teneatur ex pietate largiflua laboris antidotum impertiri; illos tamen inter ceteros, qui continuatae fidelitatis sibi obsequium gratum exhibent, ac indefessum; amplioris pietatis remuneratione tenetur refouere. Proinde ad vniuersorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie volumus peruenire; quod, quum

Merse, filius Benedicti, fidelis iuuenis noster, grata nobis seruitia tam in *Bulgaria*, quam in aliis expeditionibus nostris, fideliter impendisset, et se ipsum cum omnibus, ad ipsum pertinentibus, contra nostros, et regni nostri insultus, seu aemulos, pro nobis fideliter fortunae casibus pluries vna cum fratre suo Nicolao indesinenter exposuisset; qui quidem Nicolaus, frater suus, ibidem in Bulgaria praetacta in nostro conflictu, circa coronam nostrae regiae maiestatis fideliter dimicando, interemtus exstitit; vbi idem Merse letalibus tum etiam vulneribus sauciatus, viriliter pro nobis pugnando, militauit; nos vero ex benignitate regia attendentes meritoria obsequia eiusdem, volentesque sue fidelitati, ac suis letalibus vulneribus, et specialiter respersioni cruoris, seu morti fratris sui, Nicolai antedicti, regiae remunerationis donatiuo aliqualiter respondere, quamdam terram, seu possessionem, Sanefalua vocatam, cum villis Vjfalu et Iernye nominatis, inter fluuios Nogsane et Konsane, sub metis eiusdem Sanefalua existentibus in Comitatu de Vjvár, prope Castrum Sarus versus terram Scepusiensem et adiacentem, quae a Bank bano infideli nostro, ad nos fuerat deuoluta, a nostris et ab aliorum Nobilium separatam prorsus et distinctam, cum omnibus vtilitatibus suis et pertinentiis vniuersis, terris videlicet arabilibus pratis et syluis, ac etiam telonio, in praedicta villa Vjfalua existente, et aliis attinentiis quibuscunque eidem Merse, et per eum suis haeredibus, haeredumque successoribus, in possessionem perpetuam, et proprietatem illibatam dedimus et contulimus perpetuae donationis titulo possidendam. Notae autem seu metae etc. etc. Vt igitur huius donationis nostrae series robur obtineat perpetuae firmitatis, nec per quempiam processu temporis retractari valeat, aut in irritum reuocari; praesentes eidem Merse concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Farkasy electi Albensis, Aulae nostrae Vice-Cancellarii dilecti et fidelis nostri. Anno Dominicae Incarnationis 1262. regni autem nostri XXVIII.

Fejér, IV. 3. pag. 60—62.

CCXVIII.

1262. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, cu învoirea *principiloriŭ Cumanĭ*, închiăe pace cu părintele sĕŭ regele *Bela IV.* şi depune jurămêntulŭ, că nu-lŭ va maĭ ataca cu locuitoriĭ sĕĭ, şi nicĭ cu Cumaniĭ. 1262.

Nos Stephanus, Dei gratia, iunior rex Vngariae, dux Transiluanus, dominus Cumanorum, significamus omnibus praesentium per tenorem, quod ad habendam, reintegrandam, et conseruandam, nuper in Posonio habitam, anno

Domini millesimo, ducentesimo; sexagesimo secundo, kalen. — — inter Dominum Regem carissimum patrem nostrum et nos pacis et concordiae vnionem, mediantibus venerabilibus patribus, Philippo, Dei gratia Strigoniensi, aulae carissimi patris nostri Cancellario, et Smaragdo Colocensi, aulae nostrae Cancellario, Archiepiscopis; Philippo, Episcopo Vaciensi, aulae carissimae consortis nostrae Cancellario; Ioanne Praeposito Orodiensi, electo Sirmiensi, Magistro Stephano Praeposito Scibiniensi, aulae nostrae Vice-Cancellario; cum consensu, beneplacito, voluntate, et approbatione vniuersorum Baronum, et nobilium nostrorum, nec non *requisito Principum Cumanorum consilio* et habito assensu, saluo iuramento, et in suo robore perdurante, quod tunc apud Posonium super obseruatione pacis, conuentionis et concordiae, inter Dominum carissimum patrem nostrum et nos habitae praestitimus, et modo vt omnia et singula capitula, quae in litteris, super praefata conuentione, concordia et vnione confectis, et nostro dupplici sigillo roboratis, inseruntur, et continentur, per nos obseruentur, Sacrosanctis Dei Euangeliis, viuifico dominicae crucis ligno, et multorum Sanctorum Dei reliquiis coram positis et tactis, corporaliter iuramus, sine omni coactione necessitate, et cohortatione, sed spontanea et libera voluntate, confitentes, protestantes, vocantes et clamantes, nos contentos, quietos et bene pacatos his, quae carissimus Pater noster, illustris rex Vngariae, nuper in compositione inter ipsum et nos in Posonio habita, in ducatu, terris, castris, villis, reditibus nobis dedit, concessit, et assignauit, quoadusque vixerit ipse carissimus pater noster; promittentes, nihil amplius ab ipso petere, requirere, exigere, sub iure iurando, quod praestitimus et praestamus tactis corporaliter sacro sanctis Euangeliis et viuifico crucis Dominicae ligno; et promittimus, contra ipsius coronam, vel regni sui, vel carissimi fratris nostri, Belae Ducis, ducatus, et iurium vtriusque imminutionem, laesionem, praeiudicium, seu grauamen, nihil cogitare, attemptare, agere, vel aggredi, palam vel occulte; fraude vel ingenio, vel aliqua machinatione; per nos, vel nostros Barones, nobiles, regnicolas, vel Cumanos, nec non extraneos reges, duces, Ruthenos vel Polonos, vel cuiuscunque externae nationis homines; sed potius promittimus, eidem charissimo patri nostro assistere, auxiliari et esse praesidio contra omnes, qui in eum insurgerent, et eiusdem maiestatem offendere molirentur; ipsius regnum, vel regni terminos turbare et molestare volentes, pro viribus expugnando. Vniuersis etiam innotescimus per praesentes, quod nos Castrum Fylek cum pertinentiis suis bona voluntate et gratanti animo receperimus a carissimo patre nostro pro castro, quod idem nobis promiserat, et ad dandum se obligauerat per suas litteras in compositione seu concordia Posonii habita; vnde traditione et assignatione castri praedicti nobis iam facta, ipsum ab obligatione tradendi castri profitemur et dicimus expeditum; et litteras, quibus ad dandum castrum nobis se obligauerat restituere promittimus et resignare; quae si restitutae non essent, vel restitui non possent, cassae et irritae, et omni robore vacuae habeantur; et vbicunque et quandocunque exhibitae et ostensae fuerint, nullius sint momenti. Item promisimus et promittimus, quod omnibus Baronibus, Seruientibus charissimi patris nostri, occasione guerrae, casualiter habitae et exortae, post pacem, inter ipsum carissimum patrem no-

strum et nos apud Posonium initam, et firmatam, vniuersis spoliatis restituemus, et restitui faciemus omnia bona mobilia et immobilia, vel se mouentia, quae ab eisdem per nos, vel nostros praetextu praefatae discordiae sunt ablata, Prencellino et Francone duntaxat exceptis, quos in compositione, apud Posonium habita, per Herrandum, magistrum Agazonum carissimi patris nostri, Comitem Trenchiniensem, et Magistrum Ladislaum, archidiaconum Hunthensem, Strigoniensem Canonicum, familiarem Clericum praefati genitoris nostri, ab huiusmodi restitutione seclusos, sicut possumus, recordamur; de quibus nihilominus taliter duximus statuendum, vt, si praedicti Herrandus Comes et Magister Ladislaus, tractatores tunc pacis, iurauerint, se non exclussise praedictos Prencellinum et Franconem, vel non admisisse exclusionem eorum a communi spoliatorum restitutione; ex tunc ipsi, sicut et ceteri, restitutionis beneficio potientur. Si autem iurare noluerint; extunc ab huiusmodi beneficio excludentur. Pousam autem, generum eiusdem Franconis, sine difficultate qualibet restituendum iudicamus. Fiet autem restitutio eorum, qui in restitutionis causa erunt, per venerabiles Patres, Philippum, Dei gratia, Strigoniensem, aulae similiter patris nostri Cancellarium, et Smaragdum Colocensem, aulae nostrae Cancellarium, Archiepiscopos; ita, quod, si praedicti ven. Patres ambo his exsequendis non possent pariter conuenire; et tunc A. Epi. Strigon in sua prouincia, adiuncto sibi vno Barone nostro, et alio Barone Domini charissimi Patris nostri, et A. Episcopus Colocen. in eius prouincia, adiuncto sibi similiter vno barone nostro, et Barone carissimi patris nostri, praedictae restitutionis articulum exequantur. Pro eo etiam, quod cariss. pater noster promisit, non sollicitare *Cumanos nostros*, allicere, rogare et rogari facere ad se venire; neque vltro venientes recipere, vel tenere: repromittimus sibi Theutonicos, Sclauos, ad ducatum Sclauoniae pertinentes, et Bohemos, quos in praesentiarum habet, vel habuerit in futurum, non sollicitare, allicere, rogare, vel rogari facere, vt ad nos veniant; imo si vltra venient; non recipiemus eos, nec admittemus, vel tenebimus aliqua ratione. Promittimus etiam sub praestiti iurisiurandi religione, nos medietate salium terrestrium et aquaticorum esse contentos, alia medietate tam terrestrium, quam aquaticorum salium, patri nostro charissimo secundum conuentionis, apud Posonium inter ipsum et nos habitae, tenorem iure integro remanente. In qua medietate vtrorumque salis officialis suus cum officiali nostro in medietate nostra, quantum ad officium salium pertinet, vtetur et fruetur per omnia, quo iure et populi, qui salis fossores vocantur, pro medietate spectabunt ad suum officialem, et pro medietate ad nostrum; vtrique tamen suis sumtibus conducent salium incisores, et per omnia paris erunt iurisdictionis, curribus seu emtoribus salium aequaliter inter eos diuidendis; et si aliqua essent, quae ad praedictorum officialium super salibus terrestribus et aquaticis officium spectarent, licet praesentibus inserta non habeantur; nihil alterius nostrum officialis alterius officiali plus aut minus habere debebit; sed per omnia aequabuntur; et nos officialem vel officiales, quem vel quos carissimus pater noster in salibus aquaticis et terrestribus pro medietate statuerit, non inquietabimus, molestabimus, vel turbabimus; nec inquietari, molestari, vel turbari ab aliquo alio, vel aliis permittemus; sed potius ei vel eis fauorem patris nostri intuitu impende-

mus. Item promittimus, quod, si comes palatinus noster, vel iudex curiae nostrae, vel alii iudices nostri Baronibus, seu seruientibus carissimi patris nostri in caussis possessionum et aliis conquereretur, ex causa probabili se grauari; nos ad insinuationem ven. patris Smaragdi, Archiepiscopi Colocensis, personaliter praedictorum iudicum sententias et processus exaudire et emendare tenebimur; iuxta modum praestiti super hoc specialiter sacramenti. Praestito etiam promittimus iuramento, quod omnes Principes, barones, seu quilibet seruientes carissimi patris nostri in portione regni assignata, domicilia et possessiones obtinentes, in eundo ad ea, et morando in eis, ac redeundo ad memoratum carissimum patrem nostrum, in pace tranquilla, quiete pacifica, et securitate gaudeant inconcussa; eo praetextu vel occasione, quod carissimo patri nostro adhaeserunt, vel qui in futurum adhaeserint, quin adhaerendi ei, et sequendi eum vniuersi regnicolae, iuxta ordinationem factam, largam licentiam, et liberam habeant facultatem, nullum metum, nullam omnino formidinem habituri, sed in personis, possessionibus, familiis, terris, et territoriis ac bonis omnibus indistincte plena pace gaudeant, securitate pacifica iocundentur. Promittimus etiam, tactis euangeliis, et Sanctorum reliquiis, quod Ecclesiarum, baronum, seruientium, seu nobilium, in portione regni nobis assignata, iura, libertates, immunitates, status et priuilegia conseruabimus, et quantum in nobis est, faciemus et conseruare curabimus cum effectu; secundum continentiam et tenorem litterarum nostrarum, super huiusmodi ordinationibus confectarum; quarum mentionem fecimus in praemissis. Item, tactis sacro sanctis et coram positis reliquiis, promittimus, quod super attendendis et obseruandis omnibus et singulis, quae praemisimus, et quae inferius inserentur, et specialiter super reformandis, restaurandis, defendendis et conseruandis deperditis, depressis et suppressis per iniuriam Ecclesiarum, seruientium, seu nobilium, in portione regni nobis assignata, Ven. Patres Strigoniensis et Colocensis, Archiepiscopi, quorum iurisdictionem in hac parte in nos voluntarie et idonei prorogamus, per censuram Ecclesiasticam nos valeant et debeant coërcere, non obstante priuilegio, si quod nobis a sede Apostolica esset indultum, cui in his renunciamus, ne absque mandato sedis Apostolicae speciali excommunicari vel interdici possimus, per ordinarium vel ordinarios nostros, seu litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem. Accedentibus etiam omnium Baronum nostrorum consilio, et consensu consentimus, et sub iurisiurandi religione compromittimus, vt, si contra compositionem et ordinationem, praesentibus intersertam, nos vel praedictus pater noster, carissimus, guerram, vel exercitum mouere voluerimus; nos vel ipsum, qui temerator et transgressor praesentis compositionis et pacificae ordinationis fuerit, dicti Ven. Patres, Strig. et Coloc. Archiepiscopi, quorum iurisdicionem in nos, et carissimus pater noster in hoc negocio praesentium testimonio prorogamus, subiiciendi nos et terram nostram interdicto et excommunicandi nos et nostros, si necesse fuerit, habeant facultatem. Sed ne alterutri nostrum, per malitiosam confictionem, vel calumniosam adinuentionem, praeter culpam, falso et inique aliquid impingatur; dicti venerabiles Patres de emergentibus ab alterutro nostrum iniuriis, primum de plano et sine strepitu iudiciorum cognoscent, et tunc de-

mum, si paternaliter admonendo iniuriantem, et iniuriosum guerrae incitatorem, nos, vel ipsum carissimum patrem nostrum compescere nequiuerint, in eum, quem huiuscemodi temerationis, vel transgressionis sciuerint esse reum, praescriptam censurae ecclesiasticae proferant vltionem. Interposito etiam consimili promittimus sacramento, quod, si in subsidium Michaëlis Ducis, charissimi fratris nostri, exercitum aliquem mittere nos contingat; non mittemus, nec ipsum exercitum procedere patiemur per terram carissimi Patris nostri, nec in possessionibus Baronum, siue seruientium eiusdem carissimi patris nostri, quas iidem in portione, nobis assignata, habent et possident, exercitum, quem misimus, descensum aliquem facere, vel aliquod aliud spolium vel grauamen inferre aliquatenus patiemur. Item promittimus bona fide, quod castra, quae barones, seruientes, nobiles carissimi patris nostri in portione regni nobis assignata, vel vbicunque obtinent, obsideri vel capi, per nos, vel nostros, vel quoslibet alios non procurabimus, machinatione aliqua publica vel occulta; nec etiam huiusmodi insidias, vel captiones fieri patiemur ab illis, quibus resistere potuerit posse nostrum. Volumus etiam et promittimus non inniti, nec vti litteris carissimi patris nostri, quibus et quocunque tempore et super quibuscunque articulis impetratis, vel confirmationibus, si quae super eisdem litteris a sede Apostolica per quemcunque, quocunque ingenio sunt obtentae; quae de facto, vel de iure patri nostro carissimo praeiudicarent vel praeiudicare possent; renunciantes omnibus exceptionibus iuris et facti, quae nobis ex illis litteris competerent, vel competere vnquam possent, sed eas rumpere ac cassare promittimus bona fide, et si alicubi praeter conscientiam nostram, latenter essent repositae, nullius penitus sint momenti, sed hae solae litterae nostrae praesentes et aliae priores apud Posonium confectae, de quibus iam pluries in praemissis mentionem fecimus, quas etiam in praesentibus litteris confirmamus, perpetui roboris obtineant firmitatem. Vltimo autem filiali recognitione compuncti, et ammoniti, promittimus carissimo patri nostro filialem reuerentiam et honorem; cum omni deuotione et sinceritate, cupientes ipsius benedictione et dilectione, desideratissimis, omni tempore perpotiri. Et haec omnia et singula praemissa conseruabimus; sic nos Deus adiuuet, et haec sancta Dei euangelia, et hoc, coram positum et corporaliter per nos tactum, viuificum dominicae Crucis lignum. Datum anno Domini MCCLXII. nono idus Decembris.

Fejér. IV. 3. pag. 69—77. Originalulŭ în archiva primatuluĭ din Strigonŭ.

CCXIX.

1263. 1263. *Capitululŭ din Oradea-mare* adeveresce, că *Ionŭ voivodulŭ Beiuşuluĭ* se aŭ împăcatŭ cu Nicolae Cândea şi cu fraţiĭ sĕĭ din Zlatna despre tóte controversele, ce le-aŭ avutŭ între dênşiĭ, din causa morţiĭ luĭ Bicaciŭ şi a luĭ Romanŭ.

Nos Capitulum Ecclesiae de Varad significamus tenore praesentium quibus expedit vniuersis, quod Iván Wajuoda de Bulenus ac Boch et Balk fratres sui de eadem ab vna, parte vero ex altera Nicolaus filius Kend de Zalatna Bánya, sua ac Ioannis Henning Blasii Ladislai Tatamerii et Stosyan fratrum suorum in personnis, quorum onus et grauamen, quae ex parte eorumdem absentium temporum in processu ad infrascripta possent provenire, super se assummendo, in nostri personaliter constituti praesentia, dixerunt, — — — retulerunt, ac viuae vocis oraculo coram nobis concorditer sunt confessi, quod licet controversionis materia et iurgiorum in facto mortis Bikach et Roman proximorum eorumdem diabolica suggerente malitia — inter ipsos extitisset suborta, nichilominus tandem sumpmo rerum Maiestate — annuente, cuius prouidentia corda mortalium turbata flam — sui spiritus, sed et ad pacis tranquilitatem reducit et quietem, reformatisque inductionibus proborum virorum partium pacem zelantium interuenientibus — renunciando omni Liti, quaestioni, actioni atque exceptioni, quae ipsis vel quibuspiam — ad defendendum — suam Iuris tramite requirente, posset aminiculari ignoscentes sibi ipsis mutua vicissitudine quidquid inter eos hactenus exstitisset illatum et perpetratum, volentes in pacis pulchritudine in aeuum gratulari, et se se a modo et deinceps veluti fratres carissimos assidua dilectione iugique fauore pertractare, in perpetuae pacis et concordiae omnimodam deuenerint — coram nobis deuenerint vnionem tali conditionis moderamine mediante, quod si qua partium temporum in processu praedictae pacis refomationi contrauenire, vel ipsorum pacem reformatam in toto vel in parte quouis subterfugii colore quaesito retractare niteretur, aut resiliret, extunc contra aliam partem ipsam pacem inuiolabiliter tolerantem in quinquaginta marcis conuinceretur. Datum feria tertia proxima post octauas festi Epiphaniarum Domini. Anno eiusdem M.CC.LXIII.

Fejér, VII. 3. pag. 48—49. Din archiva familieĭ Fay. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 75.

CCXX.

1263. *Laurenţiu,* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.* 1263.

Nos Stephanus, Dei gratia, iunior rex Hungarorum, Dux Transsiluanus, Dominus Cumanorum, significamus Vniuersis praesentium per tenorem, quod habitis et ordinatis nuper in Puruzlo inter nos et carissimum patrem nostrum, regem Hungariae, super pacis et concordiae vnione, habita deliberatione, hos articulos superaddendos et declarandos decreuimus; vt habita et ordinata inter nos habere valeant perpetui roboris firmitatem. Volumus enim, quod littera habita et ordinata per Venerabiles Patres, Philippum D. gr. Strigoniensem, aulae carissimi Patris nostri Cancellarium, et Smaragdum, Colocensem, aulae nostrae Cancellarium, Archiepiscopos, vsque festum S. Iacobi Apostoli, nobis et carissimo patre nostro pariter procurantibus, per sedem Apostolicam confirmetur. Ita scilicet, quod per dictos venerabiles patres pars, quae pacem praesumserit violare, quod absit, ad obseruationem pacis, per censuram ecclesiasticam compellatur; et sub iurisiurandi religione compromittimus, vt, si contra compositionem, vel ordinationem habitam apud Posonium, et in Puruzlo, sicut in prioribus litteris, hinc inde confectis, continetur, aliquid attentauerimus, et si temeratores et transgressores compositionis et pacificae ordinationis, inter nos factae, reperti fuerimus cum Baronibus nostris, scilicet cum venerabili patre Smaragdo, Dei gratia Colocensis Ecclesiae Archiepiscopo, aulae nostrae Cancellario; Magistro Benedicto, Praeposito Orodiensi, aulae nostrae Vice-Cancellario; Dionysio Palatino, Comite Bachiensi, *Laurentio* Magistro Tauernicorum nostrorum, *bano de Zeurino;* Ladislao, Vayvoda Transiluano, Comite de Zounuk; magistro Baas, iudice Curiae nostrae, Comite Gumuriensi; Stephano, magistro Dapiferorum nostrorum; Dominico, magistro Pincernarum nostrorum; vel cum his, qui in locum eorumdem impositi, succesSerint onere et honore. Et e conuerso, si carrissimus pater noster compositionem et ordinationem, habitam inter nos, infregerit, seu violauerit, cum Baronibus suis maioribus et praesentibus, vel qui in locum successerint eorumdem, per dictos venerabiles patres Strigoniensem et Colocensem Archiepiscopos excommunicationis sententia innodentur. Et super hoc iidem venerabiles patres Archiepiscopi tenentur dare litteras suas, quod quilibet ipsorum a violatore pacis habitae, et ordinatae se transferre debeat, ad pacis et ordinationis habitae seruatorem; in eundem pacis violatorem interdicti sententiam proferendo. Et hoc idem nostri Barones, et charissimi Patris nostri supra dicti regis Barones facere teneantur, obligantes se litteris suis, sub forma emissi, et praestiti Sacramenti. Item spoliatis de consensu et voluntate carissimi patris nostri regis tempore guerrae, vel post guerram, debeat restitutionis beneficium impertiri, et ad hoc e conuerso nos praesentibus obligamus. Qui autem sine consensu et voluntate carissimi patris nostri et nostra spolia commiserunt; de bonis eorumdem, possessionibus, et personis condigna satisfactio debeat procurari. Praeterea obloquutorum, et delatorum verba non audiemus,

nec ipsis fidem volumus adhibere, sed obloquentes, et obloquutorum verba, patri nostro regi curabimus nunciare; volentes, vt carissimus pater, sicut promisit, nobis illud idem facere teneatur. Volumus etiam, quod neuter nostrum ad barones, vel ad liberas villas, existentes sub alterius potestate, assaturas, vel scutellas, aut aliquas munificentias, ratione quaestus, mittere teneatur. Item volumus, quod litterae comminatoriae omnino cessent, nec destructiones et spolia baronum vel seruientium alterutrius nostrum, vlterius fieri debeant, nec etiam descensus super praediis nobilium violenti. Item, si aliqui furta et latrocinia, seu nocumenta comittendo, et destructiones in regno faciendo, de territoriis carissimi patris nostri, regis, ad nos se transferrent, et hoc liquido pateret ipsi patri nostro, et in fide sua nobis per suas litteras diceret et ostenderet esse reos; iuxta meritum culpae tenemur satisfacere de eisdem; et e conuerso carissimus pater noster satisfaciet de nociuis modo et ordine praetaxato. De manifestis autem furibus et latronibus satisfactio fieri debeat, prout dictauerit ordo iuris. Et haec omnia et singula praemissorum conseruabimus; sic nos Deus adiuuet, et haec sancta Dei euangelia; et hoc, coram positum et corporaliter a nobis tactum, viuificum dominicae Crucis lignum. Adiicimus insuper, vt omnes illos, qui carissimo Patri nostro regi adhaeserunt, amicitia, consilio, auxilio, obsequiis et favore, non persequemur, nec contra eos, vel terras ipsorum nostrum exercitum transmittemus. Volentes, vt pater noster carissimus illos, qui nobis consanguineitate, affinitate, vel familiaritate coniuncti, siue sint reges, siue duces, siue etiam marchiones, adstiterunt, vel assistere voluerunt, non persequatur, nec exercitum mittat contra eos; et hoc capitulum, seu articulum hunc, sicut nos sub iurisiurandi religione promittimus; similiter volumus, vt super ipso capitulo carissimus pater noster corporaliter praebeat sacramentum; quod nec per se, nec per suum exercitum, eos attentet offendere, vel in aliquo molestare. Barones, et qui sibi adhaeserunt, nos diligemus; vt ipse illos, qui ex regni nostri Baronibus nobis adhaeserunt, non persequi, sed diligere teneatur; iuxta formam praestiti Sacramenti. Datum prope monasterium Zokol, in inuentione sanctae crucis, anno Domini MCCLXIII.

Fejér, IV. 3. pag. 160—163. Originalulŭ în archiva primatuluĭ din Strigonŭ.

CCXXI.

1263. Papa *Urbanŭ IV.* scrie *archiepiscopuluĭ din Calocea*, că de óre-ce popo- 1263.
rulŭ din Ungaria încă totŭ se maĭ teme de invasiunea Tatarilorŭ, astŭ-felŭ dispensézăă pe clerulŭ dieceseĭ sale de a maĭ da ajutoriŭ pentru susţinérea *imperiuluĭ latinŭ.*

... Archiepiscopo Colocensi eiusque suffraganeis, et Electis, Abbatibus, Prioribus, Prepositis, Decanis, Archidiaconis, Archipresbiteris, Plebanis et aliis ecclesiarum prelatis, necnon ecclesiasticis et religiosis personis, eorumque Capitulis exemptis et non exemptis provincie Colocensis [1]). Sine tristitia vix recolitur vel auditur illius horride feritatis excessus, in qua gens impia Tartarorum olim Regnum Ungarie dinoscitur afflixisse: sane vos, prout ex flebili tenore vestre petitionis accepimus, a dictorum formidine Tartarorum nondum estis pro eo liberi, quod ipsi aliquas partes vobis conterminas, sicut et vestras a diebus non longe preteritis crudelissime destruxerunt. Cum itaque res fore piissima et decentissima videatur, quod vos adhuc inundantes suspiriis pro personarum et rerum iactura gravissima, quam de Tartarorum ipsorum manibus pertulistis, nulla perturbet exactio vel extorsio subsidii quibuscumque aliis exhibenda, nos vestris supplicationibus annuentes, vos universos et singulos a subventione prestanda Imperio Constantinopolitano, pro qua dilectum filium Angelum clericum Capelle nostre ad partes regni prefati transmisimus, auctoritate presentium duximus absolvendos, donec sedes apostolica super hiis aliud duxerit ordinandum. Nulli ergo etc. nostre absolutionis etc. Datum apud Urbemvetercm II. Idus Octobris. Pontificatus nostri Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. ep. 24.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 205. — Fejér, IV. 3. pag. 167.

CCXXII.

1263. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă drepturile şi libertăţile *Archiepiscopieĭ* 1263.
din Strigonŭ, între carĭ se amintesce şi dreptulŭ de a lua a ḑecea parte din veniturile, ce le aŭ regiĭ Ungarieĭ din turmele *Românilorŭ* şi ale Secuilorŭ.

Bela Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex. Omnibus, quibus praesentes, patuerint, salutem in omnium saluatore. Omnis fidei catholicae cultor, qui Christum

[1]) La Theiner: Urbanus Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Archiepiscopo Colocensi eiusque suffraganeis, et dilectis filiis Electis, etc.

pro humani generis redemptione passum, in exaltatione suae Ecclesiae, quam sanguine proprio fundauit, et stabiliuit pro recompensatione transitory, recepit in haeredem, mercedem accipiet aeternam in patria sempiterna. Proinde ad vniuersorum tam praesentium, quam futurorum, harum serie volumus peruenire, quod licet enim Ecclesia Strigoniensis, a sanctis nostris regibus, praedecessoribus nostris, pluribus libertatibus, exemptionibus, dominiis et possessionariis donationibus ac munificentiis amplissimis a prima sua fundatione incipien. sit perpetuo decorata et priuilegiata, ac per sanctam sedem apostolicam confirmata, vsque modo in eisdem libertatibus, dominiis, exemptionibus, decimationibus, vrburarum auri et argenti ac camerarum monetas cudentium, ac pecudum et pecorum ab *Olachis*, (Valachis) et Siculis, cum proprietate et possessione earumdem sit usa et freta sine diminutione; quia tamen in dispersis priuilegiis et pluribus literis regalibus, plurimorum Regum, nostrorum Praedecessorum, sanctorum progenitorum, omnes libertates et emptiones, donationes et decimationes in tota et in qualibet sui parte insertae et scriptae habebantur, et quam grauissimum erat et laboriosum, imo periculosum tot priuilegia deferre in viarum discrimine et quia etiam quaedam vetustate, quaedam aquarum madidatione, ex eisdem corrumpebantur, et videbantur breuiter annullari, ratione aequitatis quasdam libertates ex donationibus de iisdem literis priuilegialibus Sanctae Strigonien. Ecclesiae perpetuo factas et concessas, ad venerabilis Patris Domini Philippi Archiepiscopi Strigonien, instantem petitionem et iustam supplicationem, de consilio Dominae Mariae, consortis nostrae carissimae, reginae, et Baronum nostrorum, in nostrum priuilegium, tanquam originale, inseri fecimus et transcribi: vt si praedicta priuilegia vetustate consumantur, vel casu contingente perdantur, super praedictis omnibus nostrum priuilegium pro totali originali habeatur; ne id, quod semel Deo dicatum est, ad profanos vsus reuocetur; quarum quidem libertatum vna haec est, quod nullus Judicum Curiae nostre, vel palatinorum regni nostri seu quicunque Comites vel Judices, quocunque nomine nominentur, populos Ecclesiae Strigonien. conditionarios, Jobagiones suos vniuersos, iudicare valeant vel praesumant, sed eiusdem Ecclesiae Strigonien. Judices, videlicet Palatinus suus: vel Judex Curiae suae aut terrestris Comes, per Archiepiscopum deputati, in omnibus causis et earum articulis iudicabunt. Item decimam partem de vrburis prouenientibus Regiae Maiestati percipiet Archiepiscopus Strigonien. qui fuerit pro tempore, per totum regnum Hungariae. Item similiter decimam partem percipiet idem Archiepiscopus ante omnia de fructibus camerarum, pro quantacunque pecunia poterunt locari, exceptis ponderibus, quae officialibus Archiepiscopi pro ferramenti custodia sunt deputata. Item similiter de pecudibus et pecoribus exigendis, ab *Olachis* et Siculis, idem Archiepiscopus accipiet decimam partem. Item quod Nobiles regni nostri ipsi Ecclesiae Strigoniensi possessiones suas viventes et morientes sine requisitione regiae Maiestatis vlteriori, legare et donare possint, sine praeiudicio tamen proximorum suorum possessionum, et se subiicere ad seruiendum more Nobilium exercituantium aliorum, saluo quod Uduarnici ac ceteri seruilis conditionis homines regiae et reginali maiestati subiacentes, et ad certa seruitia deputati, haec facere non possint, nisi super eo per succes-

BIBLIOTECA PROF. N. DOBRESCU
DARUITA SEMINARIULUI DE
ISTORIA BISERICII ROMÂNE
LA FACULTATEA DE TEOLOGIE
DIN BUCUREŞTI DE CĂTRE SA
VIRGINIA DOBRESCU
1914 SEPTEMBRIE 5

sores reges requisitio et priuilegialis concessio specialis de nouo haberetur. Item quod vbicunque in possessionib. ipsius Ecclesiae Strigoniensis et infra has metas metallum auri vel argenti, vel quodcunque aliud inueniatur, Ipsi Ecclesiae dinoscitur pertinere in tota vrbura percipienda. Item super possessiones eiusdem Ecclesiae nullum censum, nullam collectam, fisco applicandam possint exigere, vel dicare, vt etiam lucrum camerae, quod super populos omnium regnicolarum quandoque dicare et exigere consueuerunt. Insuper volumus, vt nullus Palatinus, vel Comes parochialis populos eiusdem ad congregationem quoquo modo celebratam conuocare valeat, nisi Judex Ecclesiae eosdem iudicet. Item si Nobiles Ecclesiae Strigoniensis in furto vel spolio, casu contingente, per Palatinum regni vel Judices Curiae nostrae vel Successorum nostrorum, ordine iuris obseruato interficiantur, possessiones taliter interfectorum non ad Palatinum Regni vel Judicem Curiae deuoluantur, sed ad Ecclesiam Strigoniensem, et si Palatinus, Judex Ecclesiae Strigonien. apud Palatinum regni vel Judicem Curiae nostrae, aut alios Justitiarios regni eosdem captos esse sciuerint, iisdem eosdem Ecclesiae ipsius Palatino ad iudicium tradere tenentur, sine mora. Quas quidem donationes, libertates et exemptiones certo certius indagantes, inuenimus, vidimus, et sciuimus semper pertinuisse et pertinere ad Ecclesiam Strigoniensem. Quapropter omnes praedictas donationes libertatum, exemptionum et fructuum perceptionum in toto et in qualibet sui parte vniuersas, vniuersaliter et singulas singillatim, de consensu Dominae consortis nostrae charissimae, Reginae ac omnium Praelatorum et Baronum nostror. confirmamus, ratificamus et pro originali priuilegio deputamus, saluis etiam omnibus aliis priuilegiis, libertatibus ac literis Ecclesiae Strigoniensi remanentibus. In cuius rei memoriam et firmitatem perpetuam praesentes concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Farkasii, electi Zagrabien. aulae nostrae Vicecancellary dilecti et fidelis nostri anno Domini MCCLXX (sic) [1] quinto kalend. Novemb. regni autem nostri anno vigesimo octauo.

Fejér. VII. 5. pag. 331—335. — Ibid. IV. 3. pag. 133—136. Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Strigonŭ.

---

[1]) Fejér: Diploma istud referendum est ad annum 1263. vt ex anno regiminis Belae, ac Vice Cancellarii Farkasii temporibus patet. Error subrepsit in transcripto anno 1335-o emanato. — Acelaşĭ documentŭ publicatŭ totŭ de Fejér în Tom. IV. 3. 133—136 pórtă data corectă: Anno Domini Millesimo, ducentesimo, sexagesimo tertio, V. Calendas Nouembris.

CCXXIII.

1263. 1263. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce luĭ Iula (fiulŭ luĭ Ladislau Banulŭ) moşiile udvornicilorŭ regalĭ din comunele Veza, Mănărade, Haşagŭ şi Nocrigŭ în Transilvania.

Stephanus, Dei gracia, iunior rex Hungariae, Dux Transiluanus, et Dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in vero salutari. Regiae inest Serenitati, vt quanto quis sibi fidelius famulatur, tanto propensius regiae munificentiae donis decoretur. Hinc est, quod ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod attendentes merita et seruitia dilecti et fidelis nostri Iule, fily Ladizlay, quondam Bani, quae idem a primaeuis nostrae et suae vitae temporibus nobis exhibuit, fideliter ac — dubiis fortunae casibus saepe et saepius se et suos pro nobis exponendo: nolentes ipsius multa et alta seruitia omni laude (dignissima) ingratitudinis silentio praeterire, licet pro modico reputemus hoc, quod in praesenti agimus respectu eorum, quae facere deberemus, quasdam terras vduarnicorum nostrorum in Transiluanis partibus existentes, legitimis suis incolis carentes: Wiz, Munora, Hassach, Nogrech, et alias, ad dictos Vduarnicos nostros in illis partibus pertinentes, praenominato magistro Iulae irreuocabiliter concessimus, dedimus et donauimus tam sibi, quam suis heredibus, heredumque successoribus iure perpetuo possidendas. Vt igitur haec a nobis ipsi magistro Iulae legitime facta donatio robur perpetue firmitatis obtineat, nec vnquam processu temporum per quempiam valeat in irritum reuocari, saepedicto Magistro Iulae, et per eum suis heredibus, nostras tradidimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, Praepositi Orodiensis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, Ducentesimo, sexagesimo tertio.

Fejér, IV. 3. pag. 158—159. Din colecţiunea Hevenesi. Tom. LVIII. TT. pag. 212.

CCXXIV.

1263. 1263. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Iacobŭ* maĭ multe moşiĭ în comitatulŭ Ungŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale în lupta întêmplată cu *Bulgarĭ* la Vidinŭ.

Stephanus Dei gracia Iunior Rex vngarorum, dux Ttransiluanie, et dominus cumanorum, Omnibus christi fidelibus, presentem paginam inspecturis,

salutem in omnium Saluatore . fidelitates et merita Subditorum, adampliandam, Regalem graciam, in Subditis celsitudinem Regiam, non inmerito, attraunt, et inuitant, ut hoc exemplo fideles, adacquirendo gracie cupiditatem, multo forcius attendantur . proinde vniuersorum noticie harum serie declaramus, quod attẹndentes fidelitates, et seruiciorum merita, comitis Iacobi fily Gregory de de Panc, que idem nobis, in diuersis expedicionibus nostris, cum effusione sui sanginis (sic), et cruore, in nostri presencia, et Barronum nostrorum, et specialiter, quando habuimus pugnam, in Regno Bulgarie, subcus ciuitatem Budun, nuncupatam, fideliter exhibuit et deuote, in reconpensacionem seruiciorum ipsius comitis Iacobi, dilecti, et fidelis nostri Wolentes grata vicessitudine occurrere Regio cum fauore, licet pro modico reputemus quod ad presens agimus ex consilio omnium Barronum, episcoporum, et aliorum prelatorum nostrorum, quasdam possessiones nostras Castrenses, in comitatu de vng exhistentes (sic), videlicet, Scinnam, Rat, magnum Chepel, et Radich, nuncupatas, cum omnibus vtilitatibus earundem possessionum et pertinencys, sine preiudicio iuris alieni, per ueteres metas et anticas ab alys terris nostris castrensibus, per ipsas, metas et per Iobagiones eiusdem castri nostri reambulatas, et assignatas, dedimus, donauimus, et contulimus, ipsi comiti Iacobo de Panc, dilecto et fideli, seruienti nostro, Iure perpetuo et inreuocabiliter, possidendas, in filios, filiorum suorum et Heredes in heredum, et suorum successorum, tenendas et Habendas, vt igitur, hec nostra Regalis collacio, Robur obtineat, perpetue firmitatis, et ne in inritum talis donacio, reuocetur, et ne per quempiam, ydem uel eorum Heredes, Heredumue successores, super easdem possessiones, possint, uel debeant, molestary, presentes concessimus litteras, Dupplicy(s) Sigilli nostri, munimine roboratas. Datum per manus, Benedicti prepositi, Orodiensis, aule nostre vicecancellary. Anno Domini, Millesimo Ducentesimo. L. x⁰. tercio.

Kubinyi, Monumenta Hung. historica. I. pag. 41—42. Originalulŭ in colecţiunea de manuscripte a museuluĭ naţionalŭ din Pesta. – Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 66. — Extractŭ la Fejér. VII. 4. pag. 262.

CCXXV.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* dojenesce cu severitate pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ, din causă, că dênsulŭ voiesce să se alieze şi înrudéscă cu *Tatariĭ.* 1264.

Carissimo in Christo filio Bele Illustri Regi Ungarie[1]). Per facti evidentiam tibi et universitati fidelium de regno Ungarie in populum deploran-

[1]) La Theiner: Urbanus Episcopus etc. Carissimo in Christo filio Bele Illustri Regi Ungarie, salutem etc.

dum agnoscitur, qualiter dampnabilis feritas Tartarorum suam potentiam ad christiane religionis exterminium experitur. Digne igitur non solum admiratione concuti, sed debemus etiam stupore perfundi, dum per aliquos fidedignos, corde tamen anxios et oculis lacrimosos, nobis asseritur, quod tibi a Tartarorum ipsorum calliditate subdola per quosdam fallaces ipsorum nuntios, vel potius exploratores pestiferos, suadetur, ut tu et Karissimus in Christo filius noster Stephanus rex primogenitus tuus eis astringi parentele vinculo vel uniri quocunque amicabili federe studeatis, quasi te ac primogenitum ipsum et alias predicti Regni personas inclinatas et discretas ita fore simplices arbitrentur, ut nolitis iugiter habere pre oculis, qualis in iamdicto regno facta per ipsos olim fuerit effusio sanguinis innocentis. Ha Deus! que conventio lucis ad tenebras, vel quid ad plebem catholicam et devotam cum infidelium [1]) communione perfida seu dampnatorum hominum participatione dolosa, vel quid etiam lupos rapaces et perditionis ac dispersionis semper avidos cum pastoris eterni contumelia, et agni celestis offensa ovium gregi mitissimo applicari, vel columbas colubris couniri? Ha Deus! quid ad gentem impiam et a sancti nominis tui notitia penitus alienam? ad hoc intendere, ut redemptos glorioso pretio sui sanguinis sub quodam consanguinitatis vel affinitatis, aut confederationis amictu possint sue perfidie contagio maculare, ac in illam per consequens devenire potentiam, ut de Ungarie partibus et locis conterminis deleatur omnis tue reverentia maiestatis. Sit igitur in odium tibi, fili carissime, temporibus audivisse preteritis vel in diebus audire futuris, quod gens tam spurcida, tam prophana, tecum vel cum eodem primogenito, aut cum aliquibus personis eximiis regni tui commune quid habeant, nisi forte quod veniat ad regis eterni cultum beatissimum, si tamen hoc ei desuper sit concessum, vel quod opportuno loco et tempore se videat sub vexillo tue celsitudinis, favente virtutis divine subsidio, ruinam irreparabilem incurrisse. Ecce, fili carissime, nostris super premissis affectum sub quodam verborum compendio districte ac plenarie audivisti: attentior itaque ac vigili sedulitate conspicuus habearis, ut si amodo tibi vel eidem primogenito, aut quibuscumque aliis prefati regni potentibus verbum de tam indigna et iniqua materia proponatur, illud tam cito per tuas litteras et nuntios speciales ducas in notitiam sedis apostolice, ut super hoc ab ipsa tibi decens et salubre possit consilium provenire: alias autem cor nostrum profundi doloris pungeretur aculeo, nec possemus conniventibus oculis transire aut sine debite studio ultionis, si, quod absit, tua sublimitas proprie voluntatis arbitrio vel pernicioso alicuius instinctu seducta faceret, aut permitteret aliquid in hac parte fieri, quod divine ac nostre posset voluntati oppositum existimari, seu predicti regni tranquillitati contrarium, aut redundans in catholice fidei detrimentum. Datum apud Urbemveterem V. Kal. Februarii. Anno Tertio.

In eundem modum Carissimo in Christo filio Stephano Regi primoge-

---

[1]) La Theiner: «confidelium».

nito Karissimi in Christo filii nostri B. Ungarie Regis Illustris, verbis competenter mutatis, usque in finem.

Ex Reg. orig. An. XII. ep. 290.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 264—265. — Fejér, IV. 3. pag. 226—228.

CCXXVI.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* învită pe *archiepiscopiĭ din Ungaria* să-şĭ dée tótă silinţa, ca să împedece pe regele Bela IV. şi pe fiulŭ sĕŭ, să nu se înrudéscă şi alieze cu Tatariĭ. 1264.

In eundem modum Archiepiscopis, et Episcopis aliisque prelatis ecclesiarum per regnum Ungarie constitutis, usque experitur [1]). Digne igitur non solum admiratione concuti, sed debemus etiam stupore perfundi, dum per aliquos fide dignos, corde tamen anxios et oculis lacrimosos, nobis asseritur, quod Karissimis in Christo filiis nostris Bele Ungarie et Stephano primogenito eius Regibus illustribus a Tartarorum ipsorum calliditate subdola per quosdam fallaces ipsorum nuntios, vel potius exploratores pestiferos suadetur, ut iidem Reges eis parentele vinculo vel quocumque alio amicabili federe studeant alligari, quasi astutia Tartarorum ipsorum Reges eosdem ita fore simplices arbitretur, ut nolint habere pre oculis, qualis in iamdicto regno facta per ipsos olim fuerit effusio sanguinis innocentis etc. verbis competenter mutatis usque maiestatis. Hac enim de causa utrique Regum ipsorum nostras dirigimus litteras inter alia continentes, ut sit eis in odium temporibus audivisse preteritis, vel in diebus audire futuris, quod gens tam spurcida, tam prophana, cum eis aut cum aliquibus aliis personis eximiis regni eiusdem etc. verbis competenter mutatis usque incurrisse. Rogamus itaque universitatem vestram affectione qua possumus, ac etiam sub pena excommunicationis, quam eo ipso, si contrafeceritis, incurratis, vobis per apostolica scripta districtius inhibemus, quatenus huiusmodi parentelis et confederationibus iniendis vel habendis tractatibus super hiis, et similibus inter ipsos, vestram omnino presentiam adimatis ac nullum super hiis prestetis auxilium, consilium vel favorem; sed omni virtute, qua poteritis, tam indignis affectibus et iniquis operibus resistatis, ut apostolice sedi sit delectabile circa vos sue benevolentie gratiam ampliare, si agnoscat per effectum operis, quod in affectu vestro geritur, ut nihil a Regibus memoratis vel

---

[1]) La Theiner: Urbanus Episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, aliisque prelatis ecclesiarum per regnum Ungarie constitutis, salutem etc. In eundem modum, ut in precedenti usque experitur.

quibuscunque aliis in detrimentum catholice fidei, vel in iacturam fidelium persumatur. Datum apud Urbemveterem V. Kal. Februarii. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. ep. 291.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 265.

CCXXVII.

1264. 1264. Papa *Urbanŭ IV.* dojenesce pe *Bela IV.* regele Ungarieĭ pentru neînţelegerile ivite între dênsulŭ şi între fiulŭ sĕŭ, şi anume, că fiulŭ sĕŭ Stefanŭ voiesce să céră ajutoriulŭ Cumanilorŭ în contra părinteluĭ sĕu, iar dênsulŭ, regele Bela, voiesce să supună pe fiulŭ sĕu cu ajutoriulŭ păgânilorŭ şi alŭ necredincioşilorŭ.

Bele Illustri Regi Ungarie [1]). Nimis aliquando fuit nobis horridum audire discrimina illata regno Ungarie a feritate dampnabili Tartarorum; horribilius quidem et amarius est cordi nostro illa percipere, ad que humani generis inimicus te et carissimum in Christo filium nostrum Stephanum Regem primogenitum tuum dicitur instigare. Sane tristes audivimus et referimus cum dolore, quod inter te ac eundem primogenitum materia dissentionis exorta, ipse contra te Cumanorum, tuque contra eum paganorum de Livonia et aliorum fidelium [2]) vicinorum auxilium intenditis invocare, ac hostilem congressum ad invicem experiri, de quo non solum predicto Regno, sed etiam multitudini fidelium manentium in locis conterminis grave in personis et rebus posset periculum imminere. Quia vero nil magis nostris incumbit affectibus, quam quod universos Christi fideles ad obtinenda transitorie pacis gaudia et consequenda quietis eterna premia, favente regis eterni clementia, disponamus: Celsitudinem tuam affectione paterna requirimus, et per dei misericordiam obsecramus, ac etiam nichilominus sub excommunicationis pena tibi districtius inhibemus, quod ad tam crudele propositum exequendum aliquo modo non procedas; sed adhoc tui dirigas virtutem animi, et acumen convertas ingenii, ut tu et idem primogenitus in tranquillo et suavi regimine fidelium vestro dominio subditorum sitis unanimes, et alias bonis operibus in conspectu dei et hominum relucentes, divitias et thesauros vestros, quos in vestram et regni prefati effundi perniciem inconsulte suggerit impetus voluntatis, in pietatis opera conversuri, scilicet in subsidium terre sancte, vel in consolationis abundantiam

---

[1]) La Theiner: Urbanus Episcopus etc. Carissimo in Christo filio Bele Illustri Regi Ungarie salutem. etc.
[2]) Fejér: infidelium.

ecclesiis, monasteriis et aliis piis regni predicti locis, destructis per Tartaros, opportunam seu necessariam orphanis, pupillis et viduis aliisque pauperibus et egenis. Hec etenim sancta operum effusio erit vobis in acquisitionem perpetuam clari nominis, vel potius ad glorie meritum, quo civium gloriosa fruitur acies eternorum: hec etiam bonorum beata dispersio aliorum excellentie principum erit in salutifere largitatis exemplum. Tu igitur, fili carissime, infusam cordi nostro tristitiam de illa intentione pessima, quam tu et idem primogenitus ad instinctum tenebrarum principis dampnabiliter accepistis, festinus nobis convertas in iubilum, et toti celesti curie in sollempnia gaudiorum, pro firmo ducens, quod si tu et idem primogenitus nostri desiderii pietatem promptis affectibus ad effectum in hac parte duxeritis, nos semper vobis in domino gratiosos et affabiles sentietis: alias autem vestro commodo et honori graviter derogasse dolebitis, si, quod a nobis tam pie, tam affectuose deposcitur, in negligentiam transeat vel contemptibiliter omittatur. Datum apud Urbem-veterem IIII. Nonas Februarii. Pontificatus nostri Anno Tertio.

In e. m. Stephano Regi primogenito Carissimi in Christo filii Bele Ungarie regis illustris, de verbo ad verbum, verbis competenter mutatis, usque in finem.

Ex Reg. orig. An. III. ep. 292.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 265—266. — Fejér, IV. 3. pag. 211—213.

CCXXVIII.

1264. *Bela IV.* regele Ungarieĭ conferesce magistruluĭ *Laurenţiu*, fostŭ banŭ alŭ Severinuluĭ, maĭ multe moşiĭ în comitatulŭ Barania, ca recompensă pentru virtuţile sale militarĭ, şi în specialŭ fiindŭ-că bătuse pe *Bulgariĭ*, carĭ devastase Bănatulŭ Severinuluĭ. 1264.

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex. Omnibus praesens scriptum inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Status regii consideratio speculatiua, prouidae deliberationis statera pensans merita singulorum, illos praecipue tenetur extollere fauoris regii praemio potiori, qui a primaeuis pueritiae suae temporibus in domo regiae Celsitudinis sicut aetatis, sic et virtutum meruere recipere incrementa; et quodam modo per gradus gratuitae deuotionis conscendentes pro coronae regalis honore, se variis exponere periculorum generibus nullatenus formidarunt. Considerantes itaque inter virtuosos virtute eximia, et in constantium numero potissima constantia Magistrum Laurentium, aulae nostrae iudicem, et rectorem, Comitem Musuniensem, virum vtique nobilem,

refulgere; nimirum cum nostrae menti indelebilis sinceritatis suae impressio, quodam singulari stigmate se offerat et componat, cogimur non immerito magnificis ipsius gestis recensitis, quae diuersis necessitatibus vrgentibus, pro regno et regali corona exercuit, ad perpetuam gestorum memoriam, ne successiui obscurentur rubigine temporis, ipsius seruitia enarrare. Et licet prolixum esset eadem prae multitudine per singula recitare; vt tamen ea, quae nec aemula liuiditas, et liuida aemulatio celare posset, per nos non celentur, qui sicut ad vindictam malorum; sic ad laudem bonorum regium diadema noscimur assecuti, seruitia, quae praesentibus paulo inferius annectentur, exprimi iussimus, nominatim: Primo siquidem, cum adhuc in numero seu collegio iuuenum domus nostrae famam pollentem, et nomen duceret gloriosum, ipsum cum charissimo Genero nostro Ratislao, Duce Galliciae, in partibus Russiae cum ceteris regni nostri Magnatibus, duximus transmittendum, qui sub Castro Iroszlo Ruthenis quam plurimis, in perniciem ipsius generi nostri exeuntibus de eodem, et armatam in expeditionem nostram dirigentibus aciem, zelo deuotae fidelitatis armatus, volens potius post mortem viuere per famae gloriam, quam tergum hostilitati huiusmodi vertere, se obiecit; vbi transfosso hostili lancea crure suo exstitit lethaliter vulneratus; deinde cicatrice sui vulneris nondum obducta, cum Daniel Ruthenorum Rex ad campestre praelium contra ipsum nostrum generum prodiisset, strenuitas eiusdem Magistri Laurentii desidiae obscuritatem abhorrens, in lucem prodiit probitatis et singulariter hostili se immiscens aciei, quemdam de Rusciae baronibus impulsu deiecit lanceali, quem supradictus gener noster fecit capite detruncari; in quo conflictu cum equus saepedicti Ducis, generi nostri praedilecti, fuisset interfectus, idem Magister Laurentius solitae fidelitatis insistens feruori; vitamque iam dicti Ducis praeferens vitae suae, equum, quo vehebatur, eidem Duci tradidit, et se inter hostes confertissimos posuit, variis periculorum fluctibus inuolutum; sicut praemissa supradicti Ducis, et multorum fidelium, ac fide dignorum nobis, relatio patefecit. Ea vero, quae in subsequentibus annectentur, certioris sensus, visus videlicet, certa indicatio nobis demonstrauit: nam cum essemus in congressu campestri contra Fridericum Ducem Austriae et Styriae, in quo idem Dux, nostrorum prostratus armis, interiit, ipse magister Laurentius hostili se immiscens aciei, magnanimi constantia, et constanti magnanimitate dimicauit in eadem. Vbi equo suo, quo insidebat, interfecto, pedestribus gressibus armorum se defendens praesidio, ad nos per diuinam gratiam remeauit: Porro cum de obsidione Olomucensis ciuitatis rediremus, idem Magister Laurentius sub quodam castro, quod leonina audacia manuali praelio capere attemptauit, lethalia recepit vulnera, quae nos ipsi vidimus, ad visitandum ipsum personaliter accedentes. Ceterum cum essemus sub Castro Parduch, et idem armatos milites clandestinis insidiis contra nostram militiam produxissent, supradictus Magister Laurentius nostri et nostrae Gentis honoris zelator, aciei huiusmodi, non modicam multitudinem militum continenti se obiecit, et quemdam militem, qui de se praesumens ad singulare certamen parauerat contra ipsum, deiecit pariter cum equo. Sub castro insuper Karchalag, quod expugnari fecimus, in fortiori loco conflictus, sub turre superiore se posuit, et ibi quam laudabiliter nobis videntibus dimi-

cauit, aemulorum nequit malitia occultare. Sub Zrinhous etiam cum armato militum se immiscuisset, equus suus sub eo exstitit interemptus, sicut ocularis demonstratio nostris et plurimorum aspectibus id expressit. Denique cum Bulgarorum temeritas tempore guerrae inter nos et regem Bohemiae, Ducem Austriae, et Styriae exortae, *Banatum de Zeurino* hostiliter deuastassent, et plerique de Baronibus nostris defensionem ipsius Banatus nollent assumere, per nos etiam diligenter requisiti, saepedictus Magister Laurentius collato sibi per nos ipso Banatu, Bulgarorum deuicit exercitum, ablatis spoliis, et praedis, quibus iidem Bulgari fuerant honerati; de quibus etiam quosdam in ripa Danubii suspendi fecit in patibulo; et sic ipsorum proteruia quiescente ipsum Banatum ad pristinum bonum statum, virtute maxima restauratum, nostrae restituit maiestati. In recompensationem igitur obsequiorum huiusmodi contulimus, dedimus, et donauimus eidem Magistro Laurentio, et per eum suis heredibus, heredumque succesoribus tres villas; Rend, Henche, et Letnuk vocatas, in Comitatu de Baranya existentes, cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis earumdem, perpetuo et irreuocabiliter possidendas, sub eisdem terminis, et metis, sub quibus antea sunt possessae. Vt igitur ipsius fidelitatis et deuotionis merita se offerant oculis posterorum, et donationum ob haec factarum tituli persistere valeant in vigore, praesentes eidem magistro Laurentio concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Farcasii, electi Albensis ecclesiae, aulae nostrae Vice-Cancellarii dilecti ac fidelis nostri. Anno Domini MCCLXIV. idibus Aprilis, regni autem nostri anno XXIX.

Fejér. IV. 3. pag. 196—200.

CCXXIX.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* scrie *prelaţilorŭ din Ungaria*, că regele *Bela IV.* s'a plânsŭ la scaunulŭ apostolicŭ, că dênsulŭ a colonisatŭ pe *Cumanĭ* în ţéră, ca să primêscă religiunea catolică, însă a fostŭ înşelatŭ amarŭ în intenţiunile sale, de óre-ce Cumanĭĭ colonisaţĭ nu maĭ voiescŭ sĕ primêscă religiunea creştină. Din acéstă causă pontificele invită pe archiepiscopiĭ Ungarieĭ să îndemne pe Cumanĭĭ, carĭ s'aŭ botezatŭ, ca să rĕmână şi de aci înainte devotaţĭ credinţeĭ catolice, la din contra să publice espediţiune cruciată asupra lorŭ şi să-ĭ alunge din ţéră şi de la marginile regatuluĭ. 1264.

... Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis[1]). Pre nostris humiliter habentes oculis, qualiter fidei catholice dignitatem instituerit virtus et sapientia

[1]) La Theiner: Urbanus Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis salutem etc.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI

dei patris, quietem cordis seu tranquillitatem mentis habere non possumus, quando fidem ipsam impugnari vel deprimi nequiter persentimus: nostreque affectionis plenitudinem seu nobis infusam a deo sincerissimam voluntatem ad hoc tota virtute dirigimus, ut defensionem ac exaltationem ipsius fidei sine mora magnifice procuremus. Sane carissimus in Christo filius noster B. Illustris Rex Ungariae tanquam princeps catholicus, et in ampliationem christiani nominis studiosus, pie considerans et prudenter advertens regnum Ungariae consuetum numerosa multitudine fidelium abundare, propter incursum Tartarorum crudelium fuisse in cultoribus catholice fidei, permittente domino, graviter diminutum, ac super hoc volens de qualicunque remedio providere, cum providendi de alio competenti votiva sibi non occurreret promptitudo, Cumanos a cultu catholice fidei alienos in regnum ipsum ea, sicut asserit, conditione induxit, ut illi ex eis, qui pro exaltatione fidei ac restauratione regni eiusdem devotis ibi mentibus susciperent incolatum, renasci fonte baptismatis et cultores perpetui deberent fieri catholice puritatis. Sed ecce idem Rex, prout ex relatu sui nuntii specialis tristes accepimus, intentione sua laudabili enormiter remanet defraudatus, dum pauci de Cumanorum ipsorum maxima multitudine cum astutia multe fraudis ad ipsius regni coloniam transeuntes, qui ad baptismale lavacrum pervenerunt, fidem dampnabiliter respuunt, quam in sacramento huiusmodi falaciter susceperunt, reliquis, quorum numerus supra creditum est diffusus, predictam fidem ita ducentibus in contemptum, quod ipsi non solum ad eam converti renuunt, prout ex premissa conditione tenentur, sed corporis et sanguinis dominici sacramentum angelicis etiam potestatibus reverendum habere derisui, sacerdotibus christianis illudere, ecclesias in stabula commutare, ac etiam prophanare, nec non turpitudines horridas et nephandas in eis perpetrare presumunt: uxores autem christianorum ac virgines aliasque solutas mulieres de sacro fonte renatas vi opprimunt, ac eis nequiter abutuntur, christianos passim et indifferenter perimunt, si a nemine in talis perpetratione flagitii videantur, aliaque tam horrida seu terribilia visu et indigna relatu committunt, quod in illa parte regni predicti, que de ipsorum contagiosa presentia maculatur, fides labitur, libertas conculcatur ecclesie, multisque pressuris et dispendiis regie serenitas afficitur dignitatis: propter quod imminet non immerito formidandum, ne prefatum regnum processu temporis caderet a titulo catholice claritatis, si quod absit, spurcitia gentilium ibi pro suo voto dampnabili susciperet incrementum. Quare pro parte supradicti Regis instanter petebatur a nobis, ut super hiis providere de opportuno consilio et festino subsidio curaremus. Cum itaque apostolici sollicitudo deposcat officii super tanta diversitate discriminum celere ac salubre remedium adhibere; nos qui potissime in mente gerimus, ut que ad salutem fidelium sunt divinitus instituta, in suo robore conservemus, affectibus procurando promptis et liberis, ut evanescant omnia, que divine sunt opposita beneplacito maiestatis, fraternitati vestre per apostolica scripta in virtute obedientie sub excommunicationis pena districte precipiendo mandamus, quatenus si premissa veritate nituntur, vos vel alter vestrum universos Cumanos supradictos per vos aut alios, sicut efficacius poteritis, moneatis, ut illi ex eis, quibus provenit perceptio gratie baptismalis, fidem catholicam firmiter et reverenter obser-

vent; reliqui vero infra certum terminum, eis a vestra prudentia prefigendum iuxta conditionem predictam sacramentum baptismatis, fidemque prefatam devoto corde suscipere non omittant, predictis nequitiis et flagitiis a se penitus relegatis; ita quod illius felicitatis et glorie mereantur esse participes, ad quam iuxta providentiam conditoris omnium soli perveniunt fidei catholice professores, quamque Regis eterni benignitas post eius in alta celorum ascensionem mirabilem pervenire voluit suam colentes beatissimam deitatem Si vero ipsi cor suum posuerint adamantem, ita ut nec igne caritatis, nec memoria dominice passionis, nec divini verbi malleo confringantur, illumque contempnant agnoscere, sine cuius cultu celebri et devoto omnis labor amittitur, et nunquam ad celi patriam pervenitur: vos ex tunc contra huiusmodi baptizatos Cumanos ad observationem fidei compellendos, nec non contra reliquos universos, qui viam veritatis effugiunt et lucis aggregari filiis dedignantur, de regno ipso eiusque finibus penitus expellendos, per vos et alios, in quorum labiis divini eloquii gratia sit diffusa, verbum crucis tam in Ungaria, Polonia et Boemia, quam in Austria et aliis provinciis eidem regno adiacentibus predicetis. Nos enim de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui propter hoc, crucis assumpto signaculo, negotium huiusmodi devota mente et pura conscientia prosequentur, illam concedimus veniam peccatorum idemque privilegium elargimur, que transeuntibus in terre sancte subsidium in generali concilio a sede apostolica sunt concessa. Volumus autem, ut predicationi crucis, que auctoritate apostolica fit pro subsidio Livonie, Curonie, Estonie ac Pruscie, nullum ex huiusmodi predicatione vestra preiudicium generetur. Vos itaque huiusmodi negotium sub fiducia vobis speciali commissum sic sapienter et fideliter exequi studeatis, ut predictis Regi et regno votiva exinde consolatio et nobis spiritualis multitudo letitie, ac vobis gratie divine premium et favoris nostri proveniat incrementum. Datum apud Urbemveterem II. Idus Iulii. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. ep. 1820.

Theiner, Mon. Hung. hist. I. pag. 269—270.

CCXXX.

1264. Papa *Urbanŭ IV.* invită pe *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, ca să restitue regineĭ ţinutulŭ Bistriţeĭ şi alŭ Rodneĭ, pe carĭ le-aŭ stăpănitŭ încă din timpurĭ imemoriale totŭ-de-una reginele Ungarieĭ. 1264.

(Urbanus papa) — Non attendentes, quod res, inter alios acta, alteri preiudicare non debeat, pretextu cuiusdam compositionis, que sine ipsius regine

assensu inter te et regem eumdem patrem tuum, olim intervenisse dicitur, quasdam et terras Bistriche, Rodana, Zolosum et Querali vulgariter nuncupatas, quas et cetere regine Ungarie, que precesserunt eamdem, a tempore, cuius memoria non existit, tenuerunt pacifice et quiete, contra iustitiam occupasti, et occupatas detines in eiusdem regine preiudicium et gravamen. Quare ipse rex predictus per eundem nuncium instanter postulari fecit a nobis, ut predicte regine super hoc faceremus iustitie plenitudinem exhiberi. Nos itaque considerantes attente, quod ex occupatione et detentione iniusta villarum et terrarum huiusmodi non modicum tue fame deperit et saluti; maxime quum dictorum regis et regine sublimitas, sicut audivimus, sit exinde turbata graviter et offensa; magnitudinem tuam rogandam attente duximus et monendam, quatenus provide considerans et diligenter attendens, quod quum regis eterni benignitas iam terras et bona plurima tue sibiicit potestati, et de ipsius clementia spes firma geritur, quod personam tuam adhuc multipliciter exaltabit; te ad materna iura, vel ad quorumcunque bona fidelium, qui omnium de regno Ungarie propulsare teneris iniurias, non decet illicite aliquatenus inhiare; supradictas terras et villas ei, pro apostolice sedis et nostra reverentia, promta liberalitate restituas; dictorumque regis et regine placare animum, nec non benedictionem ipsorum assiduam promereri, per exhibitionem filialis reverentie non postponas. Datum apud Urbem veterem XVII. kal. Augusti anno III.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 80. — Fejér, IV. 3. pag. 216–217.

CCXXXI.

1264. 1264. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confiscă maĭ multe moşiĭ de la *Cumaniĭ* colonisaţĭ în Ungaria, şi le conferesce mănăstiriĭ St. Eustachie din insula Ciutŭ.

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex, omnibus praesentes litteras inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum notitiam tenore praesen tium volumus peruenire: quod nos ante omnia saluti animae inuigilantes, villam Nyárhid, in qua Cumani per nos fuerant constituti, propter plurimos et enormes excessus eorundem ab ipsis auferendo, cum omnibus villis et terris ad ipsam villam Nyárhid pertinentibus, scilicet villa Suran, Gyurok, Tormarkut, et Hidhete; item Terra Lucz, terra Vrbanus, terra Styuruk, terra Madhart, terra Busman et terra Kutka, totisque vtilitatibus, et pertinentiis suis, et omni tributo pontis, quibus iidem Cumani possidebant, et tenebant, in perpetuam eleemosy-

nam salubriter concessimus, dedimus et donauimus monasterio S. Eustachii, quod in insula Chuth, in quo viros religiosos, Praepositum, et FF. Ordinis Praemonstratensium Deo iugiter famulantes constituimus, et locauimus, perpetuo et irreuocabiliter possidendam; et easdem villas et terras dicto Monasterio nostro per fidelem nostrum Michaëlem Comitem de Zolum certis metis vallando, fecimus assignari. (Metae) Vnde et hoc sciendum est, quod vbicunque metae terrae dicti monasterii veniunt ad fluuium Nitra, in omnibus locis dimidia pars aquae cedit monasterio memorato. Id etiam nolumus praetermitti: quod molendinum quatuor rotarum, quod iidem Cumani tenebant in fluuio Nitra, dedimus iam dicto Monasterio cum villis et terris nominatis. In cuius rei memoriam, et perpetuam firmitatem, praesentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Farkasy, electi Albensis, Aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini millesimo, Ducentesimo, sexagesimo quarto. Regni autem nostri anno vigesimo nono.

Fejér, IV. 3. pag. 184—185.

CCXXXII.

1264. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, dăruiesce comiteluĭ Hazos *ţéra Năseuduluĭ*, ţinutŭ deşertŭ şi lipsitŭ de locuitorĭ. 1264.

Stephanus, Dei gratia, iunior rex Vngarie, Dux Transiluanus, Dominus Cumanorum, omnibus praesentes litteras conspecturis, salutem in Domino saluatore. Regia pietas singulorum merita tenetur inspicere oculo pietatis, et ipsos inuitare ad fidelitatis opera muneribus donatiuis, vt eorum exemplo alii ad obsequia perpetuae fidelitatis ardencius incitentur, et solercius famulentur. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod quum Hazos comes nobis et regno nostro, a primeuis etatis sue temporibus in multis seu diuersis articulis fideliter seruierit et indefesse; personam suam, aut suorum fortune casibus exponere minime formidando. Nos in recompensationem seruitiorum eiusdem, quamquam pro modico reputemus, quod ad praesens agimus, respectu horum, que facere intendimus, eidem et suis heredibus heredumque successoribus terram Nazwod, que, sicut per Both maiorem exercitus castri nostri de Wolko, quem ad reambulandam et inquirendam ipsam terram transmiseramus, intelleximus, fuit terra sine herede decedentium vexillum nostrum deferentium, vacuam tamen, et habitatoribus carentem cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis, contulimus perpetuo et irreuocabiliter possidendam. Et ne in

posterum processu temporis per quempiam possit vel debeat in irritum reuocari, presentes concessimus litteras, dupplicis nostri sigilli munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti, Prepositi Orodiensis, aule nostre Vice-Cancellarii. Anno Domini Millesimo Ducentesimo sexagesimo quarto.

Fejér, IV. 3. pag. 202 — 203. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 81.

CCXXXIII.

1264. 1264. Mănăstirea *Cârţa* de lângă apa Oltuluĭ în Transilvania ruinată cu totulŭ în urma invasiuniĭ *Tatarilorŭ*.

Stephanus Dei gratia iunior rex Vngarie, dux Transilvanie, dominus Comanorum omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Pie mentis desiderium ac laudande deliberationis diffinitionem religiosique propositi puritatem, celsitudinis regie congruis favoribus intelligit attollendas, qui ad hoc reges super gentes et regna constitutos a domino considerat, ut evellant et dissipent noxia, et virtutum seminaria animarum profectibus opportuna edificent atque plantent. Cordi igitur debet regibus esse atque cure, ut ea, que pro quiete religiose conversationis sunt disposita et salubriter ordinata, nec ipsorum regum dissimulatio negligat, nec aliorum plectibilis possit presumptio perturbare. Proinde nos mediatorem Dei et hominum Jhesum Christum et sanctissimam ejus genitricem, que mei regni specialis existit domina et patrona, intendentes possibilitatis nostre modo sincere mentis affectibus honorare, monasterium ad honorem ipsius gloriose semper virginis de *Kirch post Tartarice vastationis rabiem penitus desolatam*, ut viri deo amabiles fratres scilicet Cisterciensis ordinis devote vocis organo laudent virginem et a matre misericordie misericordiam satagant implorare, in nostram protectionem recepimus specialem, hanc gratiam et misericordiam cum populis ejusdem monasterii faciendo, quod nullus vayvoda Transilvanus pro tempore constitutus nec aliqui barones super populis descensum possint facere violentum, nec exactiones alique seu collecte alias recipi debeant super ipsos, sed nobis juxta libertatem Scibiniensium et cum Scibiniensibus respondere teneantur et solito debito et collecta. Ut igitur hec nostra ordinatio robur obtineat perpetue firmitatis, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti prepositi Orodiensis aule nostre vice cancellarii anno domini M. CC. LX. quarto.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 82—83. Din o copiă făcută de Eder de pe transumptulŭ regeluĭ Otto din a. 1306. în archiva naţiuniĭ săsescĭ. — Fejér. V. 1. pag. 205.

CCXXXIV.

1264. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce *Comitelui Andreiŭ* din Transilvania treĭ moşiĭ lângă apa Mureşuluĭ, ca recompensă pentru serviţiele sale în lupta cu *Tatariĭ*. 1264.

Stephanus Dei gracia junior Rex Hungarie, Dux Transylvanus, Dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Fidelitates et merita subditorum ad ampliandam Regalem graciam in subditis, Celsitudinem Regiam non immerito attrahunt et invitant, ut hoc exemplo fideles ad acquirende gracie cupiditatem multo forcius accendantur. Proinde universorum noticie harum serie declaramus, quod nos attendentes fidelitates, et seruiciorum merita dilecti et fidelis nostri Comitis Andree de Gyog, que nobis in pluribus articulis, et effundendo suum sanguinem contra Tartaros, commorando in confiniis, fideliter exhibuit et devote. In recompensacionem seruiciorum ejusdem volentes grata vicissitudine occurrere, quasdam terras, Germand videlicet, Polcholka et Cupud vocatas, sitas iuxta Morisium, terras videlicet Castri nostri Albensis Transsylvani, ab omni jurisdiccione ejusdem Castri exceptas penitus et exemptas, cum omnibus utilitatibus, et pertinenciis suis, et sub eisdem metis, et terminis, sicut per primos possessores limitate fuerant et possesse, dicto Andree Comiti, et per eum suis heredibus, heredumque successoribus contulimus, dedimus, seu tradidimus, de plenitudine nostre gracie, perpetualiter et irrevocabiliter possidendas. Ut igitur hec nostra collacio seu donacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam in irritum debeat vel possit retractari, presentes eidem concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodiensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quarto.

Mon. hist. Hung. Diplomataria. XIII. pag. 96.

CCXXXV.

1265. 1265. Papa *Clemente IV.* invită pe *archiepiscopii din Ungaria* să predice expediţiune cruciată în contra *Tatarilorŭ*, carĭ voiescŭ să facă o nóuă invasiune în ţĕrile vecine cu Ungaria şi cu Polonia.

Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis [1]). In generalem mundi notitiam iam devenit, quod Tartarorum gens effera, de terre finibus impetuose progrediens, urbes munitissimas et diversas sibi subiugasse dinoscitur regiones. Et quia permittente domino non solum de potentibus plurimis, sed de famosis regibus triumphavit, direptis in predam illorum divitiis, et bonis desiderabilibus asportatis, nullam deinceps arbitratur invenire potentiam, que sibi resistere valeat super terram: fortuna siquidem in sui execrabilis prosecutione propositi ei olim taliter blandiente, huiusmodi gens perfida in superbiam magis ac magis semper erigitur, et in suis vanitatibus fortius roboratur, dum id suis viribus presumit ascribere, quod propter peccata populi sibi ad victoriam cernitur accidisse. Quamvis itaque ipsius persecutio nationis perverse gravis sit nimium et infesta christicolis, tamen fidelibus dei regno Ungarie ac Poloniae et conterminis partibus tanto magis occurrit horribilis et timenda, quanto fideles ipsi sunt inter alios ei proximi, et illius incursum ac sevitiam, peccatis exigentibus, quandoque gravius sunt perpessi. Porro sicut Carissimus in Christo filius noster B. Ungarie Rex Illustris nobis exposuit per nuntium specialem, nuper ad ipsum relatu fidedigno pervenit, quod Tartari memorati, associatis sibi quibusdam aliis Paganis eis adherentibus et diversis suis exercitibus congregatis, in terras christianorum predictis regno et Polonie conterminas in brevi proponunt insultum facere, illosque sibi more solito subiugare, processuri, quod absit, ulterius, nisi eis viriliter resistatur: propter quod idem Rex velut Princeps catholicus et in conservatione fidei ac fidelium studiosus, eis in prefati regni confinio, ne in confusionem christiani populi possint ulterius proficisci, previo divine virtutis auxilio, proponit et obviare viriliter et repugnare potenter. Quia vero subsidium Christi fidelium ad hoc ei esse dinoscitur plurimum oportunum, fraternitati vestre per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus in Ungaria, Boemia, Polonia, Stiria, Austria, Carinthia et Marchionatu Brandeburgensi, per vos et alios ad hoc ydoneos contra dictorum sevitiam Tartarorum et aliorum paganorum eis adherentium auctoritate nostra verbum crucis cum omni diligentia predicetis, reverenter illam omnibus, qui suscipere ipsam voluerint, largituri. Nos enim, ut quod pro divini honore nominis tam digne deposcitur, effectu facili compleatur, omnibus de ipsorum Ungarie, Boemie et Polonie, aliisque predictis partibus, qui assumpto crucis signaculo cum prefato Rege vel eius Vicario ad tam pium certamen in propriis laboribus et expensis, eis vero, qui in propriis personis, sed in expensis alienis accesserint contra tartaricam feri-

[1]) La Theiner: Clemens Episcopus etc. Venerabilibus fratribus ... Strigoniensi et ... Colocensi Archiepiscopis salutem etc.

tatem, ac illis qui mittent illuc in expensis propriis ydoneos bellatores, eis quoque qui erogabunt aliqua de facultatibus propriis pro huiusmodi bellatoribus conducendis, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, illam, de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, concedimus suorum veniam peccatorum, de quibus veraciter corde contriti et ore confessi fuerint, que transeuntibus in terre sancte subsidium a sede apostolica in generali concilio est concessa. Contradictores etc. Ceterum volumus, quod ex huiusmodi predicatione tua nullum predicationi crucis, que fit auctoritate sedis apostolice in subsidium dilectorum filiorum fratrum Hospitalis sancte Marie Theutonicorum aliorumque fidelium de Livonia, Curonia et Pruscia, preiudicium generetur. Datum Perusii VII. Kal. Iulii. Pontificatus nostri Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 112.

Theiner Mon. hist. Hung. I. pag. 280. — Fejér, IV. 3. pag. 299.

CCXXXVI.

1265. *Ștefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, confirmă donațiunea, ce o făcuse regele Bela IV. luĭ Corladŭ din Tălmaciŭ în privința moșieĭ *Lovistea.* 1265

Stephanus Dei gratia junior Rex Hungariae, Dux Transylvanus, et dominus Comanorum. Omnibus etc. quod Comes Corlardus de Tolmach dilectus, et fidelis noster ad nostram accedens presentiam, exhibuit nobis Privilegium Bele Regis, karissimi patris nostri, felicis recordationis, super concessione, et donatione terre Loysta vocate confectum, petens a nobis humiliter, et devote, ut ipsum privilegium ratificare, et nostro dignaremur privilegio confirmare. Cuius quidem tenor talis est: Bela Dei gratia etc. (sequuntur Belae Regis donationales de anno 1233 super terra Loysta pro Comite Corlardo filio Chryspanni emanatae, quas vide superius ad annum 1233). Nos igitur etc. (reliqua juxta stilum solitum confirmationalium). Datum per manus Lodomerii aule nostre Vice-Cancellarii dilecti, et fidelis nostri. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto.

Fejér, VII. 4. pag. 129. După transumptulŭ regeluĭ Carolŭ Robertŭ din a. 1311. în archiva Camereĭ aulice ungare.

CCXXXVII.

1265. 1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ dăruiesce militariuluĭ *Cosma* treĭ moşiĭ în comitatulŭ Bihoruluĭ şi alŭ Satmaruluĭ, ca recompensă pentru serviţiele sale în lupta dela *Codlea*.

St. Dei gratia, iunior rex Hungarie, Dux Transiluanus, Dominus Cumanorum. Omnibus Christi fidelibus presentium notitiam habituris, salutem in salutis largitore. Etsi regii culminis celsitudo manum largifluam debet extendere vniuersis, illis tamen specialius prospicere muneribus donatiuis, quos generosi sanguinis alta nobilitas, morumque innata bonitas, sudor bellicus ac obsequia gratiosa fecerunt anteire. Proinde ad vniuersorum notitiam harum serie tam presentium, quam futurorum volumus peruenire, quod nos attendentes fidelitates et seruitiorum merita Cozme, filii Comitis Cozme, de genere Guthkeled, que nobis a pueritie nostre et sue temporibus et specialiter in castro Feketewholum, dum ex rabiosa persecutione parentum nostrorum extra terminos regni nostri tamquam exul fuissemus efugati, indesinenter impendit, et indefesse; Nos in recompensationem seruitiorum eiusdem Comitis Cozme, licet sit minimum, respectu eorum, que intendimus in futurum, quasdam terras Neek vocatas, castri nostri Byhoriensis, sitas iuxta Eer in Comitatu Byhoriensi, et terram Horong vocatam, castri nostri de Zoboch, in predicto comitatu existentem, iuxta propriam hereditatem ipsius Cozme, similiter Horong nominatam, a tempore Tartarorum vacuas et habitatoribus carentes, ab eisdem castris exceptas et exemtas, ac quamdam terram in comitatu de Zothmar existentem Ragáld vocatam, sitam iuxta Eer, que quidem terra Ragald Iobagionis castri de Zothmar sine herede decedentis fuisse dicitur, et per Dominam M. reginam, karissimam matrem nostram, nomine suo hospitis congregati ad eamdem ipsam etiam terram seu villam, a iurisdictione reginali et ab eodem castro nostro exemtam, cum omnibus suis vtilitatibus, et pertinentiis vniuersis, sub eisdem metis et terminis, prout ipsa terra per priores possessores suos limitata fuerat et possessa, eidem Comiti Cozme, ac suis heredibus, heredumque suorum successoribus donauimus, dedimus, et contulimus pleno iure irreuocabiliter perpetuo possidendas. Vt igitur huius nostre donacionis et collacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam in irritum possit reuocari, seu retractari, presentes eidem concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Petri, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLX. quinto.

Fejér IV. 2. pag. 389—390. Din transumptulŭ originalŭ alŭ regeluĭ Ladislau din a. 1282.

CCXXXVIII.

1265. *Elisabeta*, princesa de corónă a Ungarieĭ, dăruiesce magistruluĭ *Cosma* o moşiă în comitatulŭ Satmaruluĭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce le-a făcutŭ soţuluĭ sĕŭ, Duceluĭ Stefanŭ, când a fostŭ alungatŭ de părinţiĭ sĕĭ afară din ţéră. 1265.

E. Dei gratia, iunior regina Hungarie, Omnibus Christi fidelibus, presens scriptum inspecturis, salutem in vero Salutari. Ad Vniuersorum notitiam tam presentium, quam futurorum, harum serie volumus peruenire, quod cum vir nobilis Magister Cozmas, filius Comitis Cozme, de genere Guthkeled, diuersa seruitia et multa fidelitatis opera Domino St. iuniori regi Hungarie, charissimo consorti nostro, nobis, totique Regno impendisset, maxime, et specialiter plurima fidelitatis meritoria obsequia diuersis fortune casibus se committendo, idem Magister Cozmas in Feketewholum eidem Domino nostro St. regi; cum per seuiciam Parentum suorum tamquam exul extra terminos regni sui fuerat effugatus, exhibuerat; Nos ipsius huiusmodi gratuita seruitia in memoriam nostram reginalem reuocantes, quamdam terram seu villam nostram reginalem Ragald vocatam, in Comitatu de Zotmár existentem, sitam iuxta Eer, quae quidem terra Iobagionis castri de Zothmar, sine herede decedentis fuisse dicitur, et per Dominam M. reginam, socrum nostram nomine suo hospitis congregati ad eamdem ipsam terram seu villam, iure successorio ad manum nostram deuolutam, in recompensationem seruitiorum ipsius Magistri Cosme, cum omnibus vtilitatibus suis, et pertinenciis vniuersis eidem Magistro Cozme, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus donauimus, dedimus et contulimus iure perpetuo irreuocabiliter possidendam et habendam. Vt igitur huius nostre donacionis et collacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam possit in irritum reuocari, seu retractari, presentes eidem concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis Patris Philippi, Dei gratia Episcopi Vaciensis, aule nostre Cancellarii, fidelis nostri. Anno Domini MCCLX quinto.

Fejér, VI. 2. pag. 391 — 392.

CCXXXIX.

1265. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, confirmă libertăţile *comunităţiĭ latine* din comitatulŭ Zipsŭ. 1265.

Stephanus, Dei gratia, Iunior Rex Hungariae, Dux Transiluanie, Dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus, praesens scriptum inspecturis,

salutem in vero Saluatore. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire: quod accedentes ad nostram praesentiam hospites nostri de villa *Olaszy* de Tornoua nobis priuilegium Domini regis Belae, Patris nostri, exhibentes suppliciter petierunt et deuote, vt ipsorum priuilegium nostrarum patrocinio literarum dignaremur confirmare; cuius quidem tenor talis est: Bela (v. ad an. 1243 Nr. CLXVI). Nos igitur petitiones eorumdem iustas fore considerantes, et legitimas, continentiam dicti priuilegii nostris litteris inscribi fecimus seriatim, auctoritate praesentium confirmantes. Vt igitur ipsorum libertas salua semper maneat et inconcussa, nec processu temporum per quempiam possit et debeat retractari, praesentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Lodomerii Aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, Anno MCCLXV.

Fejér, VII. 1. pag. 330—331. Din autografŭ. In estrasŭ ibid. IV. 3. 312.

CCXL.

1265. 1265. *Ştefanŭ*, ducele Transilvanieĭ şi Domnulŭ Cumanilorŭ, confirmă libertăţile colonielorŭ străine (saşilorŭ) din comuna Vinţŭ în Transilvania.

Stephanus Dei gratia junior rex Hungarie, dux Transsilvanus, dominus Comanorum, universis, tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis, salûtem in omnium salvatore. Cum in multitudine plebis honor regum accendatur et accrescat, merito regalis consueuit sublimitas hospites sibi subditos libertatibus premunire et reficere donatiuis, hinc est igitur, quod ad universorum presencium posterorumque noticiam harum serie volumus pervenire, quod fideles hospites nostri de *Wynch* ad nos accedentes, nobis litteras dilecti fidelis nostri Laurentii, condam waywode Transsilvani, et comitis de Wolkow, nunc magistri tavernicorum nostrorum presentarunt, petentes a nobis humiliter, ut libertatem ac consuetudinem ipsorum in eisdem literis contentam, ab eodem Laurentio tempore sui waivodatus ordinatam nostro privilegio confirmare dignaremur. Nos siquidem precibus ipsorum inclinati continentiam predictarum literarum, de verbo ad verbum rescribi facientes hijs duximus advocandam. Que talis est. Nos Laurentius etc. (v. ad an. 1248. Nr. CLXXXVIII).

Nos vero predictam libertatem per singula approbantes presenti privilegio nostro duximus confirmandam, et ut ijdem hospites nostri de cetero congregentur et congregati facilius commorentur omnes terras ipsorum scilicet terram Vubul, sine herede decedentis, Marie Magdalene que Telukwynch di-

citur, et terram Pad Saxonicam, et Pad Hungaricam, usque ad terram capituli Albensis de parte Pokluspatak, preter terram abbatis de Bezered, cum silvis, aquis, pratis et sessionibus villarum quocunque nomine censentur, que infra dictas terras includuntur quas ab antiquo usque ad hec tempora, ipso Laurentio magistro presente, se tenuisse asseruerunt, pacifice eisdem dimisimus possidendas, statuentes premissa per banos nostros pro tempore constitutos inviolabiliter et misericorditer observari nil ultra libertatem ipsorum attemptari. Et ut hec libertas eorundem perpetuo perseveret, nec per quempiam valeat revocari, presentes eisdem hospitibus nostris de Wynch concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas, Datum per manus magistri Lodomerii, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini MCC sexagesimo quinto.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 83—84. Din diploma de confirmare a regeluĭ Sigismundŭ din a. 1421. în archiva naţiuneĭ săsescĭ din Transilvania.

CCXLI.

1266. *Stefanŭ,* ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ Parabuţŭ maĭ multe moşiĭ în Bănatŭ, pe carĭ le stăpânise maĭ înainte unŭ domnŭ cumanŭ cu numele *Keyranŭ.* 1266.

Stephanus, Dei gratia, iunior rex Hungariae, Dux Transiluanus, dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Regalis Culminis mansuetudo remediis et vtilitatibus inuigilat subditorum, qua dum prospicitur, dum dignis praemia adiunguntur, ex ipsorum opulentia regis gloria crescit et augetur. Proinde vniuersorum notitie harum serie declaramus, quod attendentes fidelitates, et seruiciorum merita, que nobis Parabuch comes a primeuis puericie nostre temporibus exhibuit indefesse, in domo nostra famulando fideliter ac deuote, qui etiam in nostris et regni nostri magnis et arduis negociis in Comano, et legationibus nostris diuersis in regno nostro et extra regnum multipliciter se totum insudauit, beneplacito regio exponendo, omnia ad benignitatem animi reuocantes, vt eius exemplo reliquos ad fidelitatis antidota fortius accendamus, terram Castri de Karassou, Kuke vocatam, et terras castri de Tymes, Rety vocatam, preterea de terra Popth vocata, que iacet in Comitatu Tymisiensi, quam terram Keyran, Dominus de Cumanis, de genere Borchol, ex collatione karissimi patris nostri, et nostra possidebat, ex consensu et beneplacito duorum filiorum suorum, ac omnium cognatorum eiusdem, videlicet Illen, Iardar, Michi, Chibuk et Ona, Dominorum de Cumanis, ex nostro permissu et con-

sensu, voluntate et collatione, ex post facto eidem Parabuch Comiti medietatem vendidit pro XL. marcis, quas in exzeumetis, purpuris deauratis, et aliis rebus pretiosis persoluit plenarie coram nobis. Cuius quidem terre Popth medietas fuerat terra Wdwornicorum nostrorum; alia vero medietas fuerat Castrensium de Thymes. Item duas terras, obtentas a Domino rege, karissimo Patre nostro, Temerken vocatas, scilicet Muk, Graeci, et Mike, origine Ismaëlitarum, sine herede decedentium, et sitas iuxta Morisium in Comitatu Orodiensi, et terram Fulgudus (Világosvár) de Comitatu Chanadiensi; nec non terras Voruz appellatas, quae quondam fuerunt paratorum arcuum nostrorum in Comitatu Chanadiensi, cum diuersis et singulis, litteras collatas sub compendio presentibus inseri facientes, auctoritate etiam presentium innouando, ipsas collationes dudum factas duximus confirmandas. Et vt ipse collationes obtinere dignoscantur roboris perpetui firmitatem; et ne vllo vnquam tempore aliquo ingenio contra ipsas litteras aliqua debeant attemptari, nomina earumdem terrarum mandamus penitus aboleri, et Parabuch nomine singulas ordinamus et statuimus appellari. Et quia beneficia regia fauore debent beneuolo solidari; omnes premissas terras contulimus cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis suis, et sub antiquis metis et limitibus ipsi Parabuch Comiti, et suis heredibus, heredumque successoribus, perpetuo valiture donacionis titulo inuiolabiliter duraturas. Ne igitur praemissorum series successiuorum mutatione temporum obscurari valeat, vel in dubium reuocari, vel etiam ausu temerario per quempiam retractari; praesentes ad perpetuam memoriam concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus M. Petri Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri anno MCCLXVI.

Fejér, IV. 3. pag. 342—344.

CCXLII.

1267 1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, invită pe *Leustache, castelanulŭ Hinedóreĭ*, ca să-ĭ vină câtŭ maĭ îngrabă în ajutoriŭ cu ómeniĭ sĕĭ, de óre-ce e persecutatŭ de părinţiĭ sĕĭ şi închisŭ în castrulŭ de la Codlea.

Stepanus (sic!) Dei gratia junior rex Hungarie, Dux Transsylvanus, Dnus Cumanorum. Leustachio, castellano castri nostri de Hunod [1]) fideli dilecto. Quod, cum in tanta rerum, et oppresionum angustia, quam per parentes nostros extra omne meritum, cum gravi persequutionum flagello subire nunc cogimur, nos una cum fidelibus nostris castrum hoc Feketeuholm [2]) intrare, et nos parva manu contra Laurentii, filii Kemini de

[1]) Hinedóră.
[2]) Codlea.

Gereu, et aliorum infidelium, et inimicorum nostrorum oppugnationem, et fere oppressionem viriliter defensare debeamus, ex qua tamen adveniente divino, et fidelium nostrorum auxilio nos mox eliberaturos speramus. Ne tamen interea etiam nos, nostrosque necessariis defensandi apparatibus, et auxilio etiam vestro destitui quodam modo contingat, fidelitati tue firmiter damus in preceptis, nec secus facturo, sub amissione gratie nostre, et indignatione, ut una cum sufficienti apparatu, et populis nostris ex Zalazd, Rhuda, Rhohozd, et aliis pertinentiis ejusdem castri nostri de Hunod sine mora levandis, ad nos nostrosque festinanter per partes finitimas properare debeas, apparatibus bellicis super totidem Cochy[1]) jugalibus vehendis, et bene vasatis (i. e. ferro firmatis) impositis. Caveas tamen, ne inimicorum nostrorum sint spolia. Datum in Castro Feketeuholm, secunda oppugnationis die. Anno Dni MCCLX septimo.

Fejér, VII. 4. pag. 133. — Originalulŭ în archiva familieĭ Kemény din Transilvania.

CCXLIII.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ dăruiesce magistruluĭ *Andreiŭ* o moşiă în Ungaria, dreptŭ recompensă fiindŭ-că l'a ajutatŭ în luptele, ce le-a avutŭ în Transilvania cu părintele sĕŭ şi cu *Cumanii*. 1267

Stephanus, Dei gratia, iunior Rex Hugariae, Dux Transiluanus, omnibus nostris fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in Domino. Licet regia pietas manum munificam porrigere debeat vniuersis; illos tamen, quorum experta probitas laudata est in prosperis et aduersis, principaliori debet prosequi munere et fauore; vt alii eorum exemplis inuitati, ad fidelitatis opera fortius accendantur. Proinde ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire: quod licet Magister Andreas, Ianitor noster; filius Ivan, nobis in regno nostro, in pluribus expeditionibus, casibus et fortunis, seruierit fideliter et deuote, nec rebus volens parcere, nec personae; et ea enarrari nequeant per singula suo modo; quaedam tamen in medium producimus, et inseri volumus, per praesentes: Cum graues persecutiones per nostros parentes, extra meritum nostrum pateremur, idem affectu, sinceritate, obsequioso famulatu nobis reddidit se adeo deuotum, quod prae ceteris mortis euentibus se exponebat. Et cum Ladislaus Vajwoda et Gyula frater eiusdem venissent cum *Cumanis* contra nos, ad partes Transiluanas, qui tamen, inspirante diuina gratia, in fugam sunt conuersi, contra insurgentes nobis cum feruore summae fidelitatis arma praetulit viriliter et potenter, se dubiis fortunae casibus exponendo. Et cum claustra Castri Fekete-holm adiissemus, derelinquentibus et deserentibus pluri-

[1]) Cociĭ séu care.

bus Baronibus nostris et militibus, et omnibus nobilibus regni nostri, post non posse resistere nostris persequentibus et inimicis, ipse nullo modo nos reliquit, sed potius adhaerens nostro lateri in ipso castro, in nocturnis et diurnis vigiliis, et in aliis multis tam grata et accepta nobis seruitia impendit, quae vix possunt per singula recitari. Praeterea quum contra Laurentium filium Kemeny conflictum haberemus, ante omnes alios milites nostros se pugnae opponens, rectorem vexilli exercitus illius lancea sua prostrauit, et alios duos bonos milites prosternendo, ac ipsum Laurentium, filium Kemeny, Capitaneum dicti exercitus, persecutorem, et maiorem inimicum nostrum, et nostrorum, captum in armis suis et in equo suo, cum praedictis tribus militibus ad nos duxit. Demum cum versus Tyciam direxissemus gressus nostros in conflictu Erney Bani inter alios milites nostros, prostratis multis militibus laudabiles exercuit militias viriliter et potenter. Ad haec in Ilsuaszeg in conflictu, scilicet ante annum Christi 1259. quo Henricus Palatinus cum duobus filiis suis captus fuit, ipse non vltimus sed primus, et etiam prima et prior lancea fuit, vbi tres milites, qui in eum irruerant, per hastam suam succubuerunt coram oculis nostrae maiestatis. Quamobrem in recompensationem fidelitatum et seruitiorum ipsius volentes grata vicissitudine eidem occurrere, licet pro modico reputemus, quod ad praesens agimus, respectu eorum, quae facere intendimus, et meretur, villam Aranylabu Barth vocatam, quae fuit Petri Comitis, filii Turey, quae ab eodem propter notam infidelitatis suae manifestam, quae nota toti etiam regno fuit alienata, et ad manus nostras deuoluta; quam *Batsholda Cumano* contuleramus, et a filiis ipsius propter infidelitates ipsorum, quas iidem persequentes nos et nostros commiserunt manifesto: quia ad praeceptum Parentum, scilicet Belae IV. et Mariae reginae, contra nos insurrexerant, mouentes exercitum, nos fuerunt insecuti, si facere poterant, in ruinam nostram et iacturam nostrorum, auferentes et recipientes praefato Magistro Andreae, et suis haeredibus, haeredumque successoribus cum monasterio, cum portu in Petervaradgya, vtriusque partis Danubii, cum foro et iudicio, cum omnibus aliis vtilitatibus, et pertinentiis suis, ex nostra gratia speciali contulimus perpetualiter et irreuocabiliter possidendam. Vt igitur haec nostra collatio, robur obtineat perpetuae firmitatis, nec in aliquo cursu temporum per quempiam possit vel debeat in irritum reuocari, aut aliquatenus retractari, praefato Magistro Andreae et suis posteris praesentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Petri, dilecti et fidelis nostri, aulae nostrae Cancellarii. Anno Domini MCCLXVII.

Fejér, IV. 3. pag. 407—409. — Din colecțiunea Hevenesi Tom. XXIX. pag. 45. seq.

CCXLIV.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, amintesce serviţiele, ce i le-a făcutŭ magistrulŭ *Ioanŭ* fiulŭ luĭ Ivanŭ când Ladislau voivodulŭ Transilvanieĭ venise cu *Cumaniĭ* asupra dênsuluĭ, şi a trebuitŭ să se închidă în castrulŭ dela Codlea. 1267.

Stephanus Dei gratia rex Ungariae, dux Transyluaniae. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod licet (?) Mgr Joannes Janitor noster, filius Jwan, nobis et regno nostro, in pluribus expeditionibus — — seruierit fideliter — — et ea enarrari nequeant per singula — — quaedam tamen in medium producimus et inseri volumus per praesentes. Cum graues persecutiones per parentes nostros extra meritum nostrum pateremur, idem — — nobis reddidit adeo se deuotum, quod prae ceteris mortis euentibus se ponebat. Et cum Ladislaus Vayuoda et Jula frater eiusdem venissent cum *Cumanis* contra nos ad partes Transyluanas, qui tamen inspirante diuina gratia, in fugam sunt conuersi, contra insurgentes nobis cum fauore summae fidelitatis arma pretulit viriliter et potenter — — Et cum claustra castri Fekete Holm adiissemus, derelinquentibus et deserentibus pluribus Baronibus nostris, et militibus ac omnibus nobilibus regni nostri, paes. (post) non posse resistere nostris persequentibus inimicis, ipse nullo modo nos reliquit, sed pocius adherens nostro lateri in ipso castro in nocturnis et diurnis vigiliis, et in aliis multis — grata et accepta nobis seruitia impendit — — Praeterea cum contra Laurenttium filium Kemyn conflictum haberemus ante omnes alios milites nostros se pugne apponens, rectorem vexilli exercitus illius, lancea sua prostrauit — — ac ipsum Laurentium filium Kemyn, capitaneum dicti exercitus persecutorem et maiorem inimicum nostrum, captum in armis suis et in equo suo — — ad nos duxit. Demum cum versus Tyciam direxissemus gressus nostros in conflictu Ernei Bani inter alios milites nostros prostratis multis militibus laudabiles exeruit militias — — Datum per manus magistri Petri — — aule nostre Vice-Cancellarii. Anno Domini MCCLXVII.

Fejér, VII. 5. pag. 587-588. Originalulŭ în archiva Camereĭ aulice ungare. Acestŭ documentŭ, observă Fejér, se vede a fi numaĭ estrasulŭ documentuluĭ precedentŭ cu singura deosebire, că acolo se vorbesce de Andreiŭ fiulŭ luĭ Ivanŭ.

CCXLV.

1267. *Bela IV.* regele Ungarieĭ confirmă vechile libertăţĭ ale nobilimeĭ ungurescĭ, pe carĭ le conferise încă Stefanŭ celŭ sântŭ, protoregele Ungarieĭ. 1267.

Nos Bela, Dei gratia Rex Hungariae — — et Stephanus, per eandem Iunior rex Hungariae et Dux Transiluaniae, et Bela iunior, Dux totius

Sclauoniae, significamus: Quod Nobiles Hungariae vniuersi, qui Seruientes regales dicuntur, ad nos accedentes, petierunt a nobis humiliter et deuote: vt ipsos in libertate, a Sancto Stephano Rege statuta et obtenta, dignaremur conseruare; vt ipsi tanto nobis et coronae tenerentur fidelius et affectuosius famulari, quanto pretiosioribus libertatibus eos donaremus. Quorum petitiones et instantias considerantes fore iustas et legitimas habito Baronum nostrorum consilio et assensu duximus admittendas; attendentes, quod de hoc inuigilari de commodiori debeat statu regni. Statuimus itaque, quod collectae et exactiones ratione camerae vel alia ratione de populis Nobibilium nullo vnquam tempore recipi debeant, nec victualia; nec ratione descensus per nos, vel alios molestari. Item volumus, quod omnes terrae Castri vel Vduarnicorum, ad quos populi nostro nomine vel Dominae reginae sunt congregati, castro vel Vduarnicis restituantur, et ipsi illi gaudere debeant priuilegiato nomine Hospitum liberorum. Item ordinauimus, quod nullus ex Nobilibus propter malam suggestionem debeat sine strepitu iudicii captiuari, incarcerari, vel damnificari, in rebus seu persona; sed tractus in iudicium praesentibus Baronibus, exclusis ira, odio, vel fauore, iudicetur iuris ordine obseruato. Item concessimus, quod Nobiles petita licentia et obtenta, ad quemcunque nostrum se transferre voluerint, transferendi liberam habeant facultatem, neque propterea possessiones eorum destruantur. Praeterea statuimus, quod terrae Nobilium, quas populi liberarum villarum nostrarum vel Dominae reginae, seu Vduornici seu castrenses quacunque occasione occuparunt et detinent, restituantur ipsis Nobilibus secundum fidem et scientiam duorum Baronum nostrorum, quibus nos et ipsi Nobiles fidem duximus adhibendam. Item volumus, quod si aliquem de Nobilibus sine herede mori contigerit, possessiones eius non distrahantur, nulli conferantur, nulli perpetuentur, donec cognati et generationes eius ad praesentiam nostram euocentur; et ipsis ac Baronibus nostris praesentibus de iis ordinetur, sicut dictauerit ordo iuris. Item statuimus: quod si ad occupanda vel aquirenda regna contingat nos exercitum mouere: Nobiles inuitos ad exercitum nostrum non trahemus, nisi qui sponte voluerint proficisci; vel pro nostra pecunia. Nec etiam in subsidium filiorum nostrorum, vel aliorum inuitos ire compellemus. Item: ordinamus, quod singulis annis in festo S. regis vnus ex nobis Albam venire debeat, et de quolibet comitatu duo, vel tres Nobiles debeant conuenire, vt in eorum praesentia de omnibus damnis et iniuriis, per quoscunque datis et illatis omnibus satisfiat. Item: si aliquis ex Nobilibus non habens haeredem in exercitu mortuus fuerit, possessiones istius, quocunque modo aquisitae, ad manus regias non deuoluantur, sed cognatis, vel generationi suae remaneant. Emtitiae vero, cuicunque in vita conferre voluerit, relinquantur. Item causae nobilium sine petitionibus debeant expediri. Et his omnibus et aliis libertatibus a S. Stephano rege constitutis, ipsos Nobiles manutenebimus, et conseruabimus. Sic nos Deus adiuuet, et sancta Dei euangelia, et viuificum Dominicae Crucis lignum. Si quis autem nostrum imposterum praesentis statuti et libertatis, a S. Stephano constitutae, transgressor extiterit, quod absit, illum D. Archiepiscopus Strigoniensis per censuram Ecclesiasticam compellat, ad promissa inuiolabiliter obser-

uanda; prouti id nos assumsimus pari voto. Vt autem haec nostra ordinatio perpetuum obtineat robur firmitatis, iisdem nostris sigillis litteras fecimus consignari. Datum A. Domini MCCLXVII.

Fejér, IV. 3. pag. 391—393. Originalulŭ în archiva Capitululuĭ din Strigonŭ.

CCXLVI.

1267. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce magistruluĭ *Pows* o moşiă în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ în lupta întêmplată la Codlea în Transilvania. 1267.

Stephanus Dei gracia junior Rex Hungarie, Dux Transiluanus omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Circumspeccio Regum prouida condignis premiis sibi obsequentibus sic debet occurrere, vt alii eorum exemplo prouocati, ad fidelitatis opera forcius accendantur. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire; quod nos attendentes fidelitates, et seruiciorum merita fidelium nostrorum Magistri Pows, et Dominici fratris eiusdem; specialiter tamen ipsius Magistri Pows, que nobis in castro Fekethewyg existentibus exhibuit fideliter et deuote, ita videlicet, quod cum Laurencius filius Kemini expugnaret contra nos dictum castrum, ipse idem Magister Pows de castro quam plures de nostris precurrens contra hostium nostrorum multitudinem viriliter dimicauit. Porro cum consequenter cum ipso Laurencio, et cum omni exercitu patris nostri contra nos vsque ad dictum castrum destinato, collectis viribus nostris conflictum ibidem haberemus, multa fidelitatis opera exhibuit laudedigna. Ceterum cum permittente Domino de castro predicto ad partes Danubiales direxissemus gressus nostros, idem ipse Magister Pows in conflictu, quem in Irsuazeg contra generalem exercitum predicti patris nostri habuimus, hostium cuneos intrepidus penetrando, multis per eundem interemptis, Johannem filium Herrici Palatini ad nos captiuatum adduxit. Nos siquidem in reconpensacionem tot et tantorum seruiciorum eiusdem, quamquam pro modico reputemus, que in presenti agimus, respectu horum, que facere intendimus; quandam terram Enezca vocatam, sitam inter villam Cassa et villam Styna, quam fluwius Crismend pertransit, que fuit terra Izrad iobagionis castri Abawyuar sine herede decedentis: quam eciam, cum ad manus nostras fuisset deuoluta, Johanni medico nostro dederamus, et ipso mortuo Stephano filio Thekus contuleramus, a quo propter notam infidelitatis auffe-rendo, ipsi Magistro Pows et Dominico fratri eiusdem, seu heredibus eorundem dedimus, donauimus et contulimus, iure perpetuo, et irreuocabiliter possiden-

dam, de plenitudine gracie Regie Maiestatis. — — Vt igitur hec a nobis facta donacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam in irritum valeat reuocari, presentes concessimus litteras eisdem dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Petri, dilecti et fidelis nostri, aule nostre Vice-Cancellarij, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo septimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. 173—175. Din transumptulŭ regeluĭ Stephanŭ V. din a. 1272. în archiva capitululuĭ din Zips.

CCXLVII.

1268. 1268. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce fraţilorŭ *Ciachi* din Bihorŭ, rangulŭ de cavalerŭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-aŭ prestatŭ în lupta, care a avut'o cu părintele sĕŭ, regele Bela IV. la castrulŭ Codleĭ în Transilvania (Fragmentŭ).

Stephanus, Dei gratia, iunior rex Hungariae, et dux Transiluanus — (Tres fratres, Bihoriensis castri colonos, filios Csaki in numerum equitum transscribit.) Quum per parentes nostros extra meritum graues persecutiones pateremur, et castrum Feketheu holm intrassemus, deserentibus nobis, baronibus nostris et aliis nobilibus regni nostri fere omnibus. — — Demum, quum cum Henrico palatino in Ilsuaseg conflictum habuissemus, iidem superuenienti aciei se exponentes — multa letalia vulnera habuerunt. — Datum per manus M. Petri Vice-Cancellarii. Anno 1268.

Fejér, IV. 3. pag. 486—487.

CCXLVIII.

1268. 1268. Judeţiĭ şi juraţiĭ din comuna *Rodna* în Transilvania adeverescŭ, că comitele Rotho a vêndutŭ comiteluĭ Henricŭ moşiele sale, Turnulŭ-de-pétră, o casă de lemnŭ şi o móră dincolo de apa Someşuluĭ.

Nos judices et jurati de *Rodna*, ad universorum notitiam harum serie cupimus pervenire, presentium per tenorem. Quod comes Rotho cum bona vo-

luntate omnium suorum amicorum, et heredum, ... sui comitis Heuchmanni, scilicet filie sue Margarete vendidit suas possessiones comiti Henrico filio Brendlini et suis heredibus, heredumve successoribus pro centum, et quinquaginta V marcis fulminati argenti, cum pondere de Rodna pro ..... tate, et solutione, quam comes Rotho domino regi pro officio solvere tenebatur. Nomina verum ipsarum possessionum hec sunt, primo turris lapidea, et domus lignea apud turrim, et curiam circum munitam, cum fundo sicut condam comes Heuchmannus possedit, item molendinum ultra aquam Zhomos cum omni utilitate, sicut fuit comitis Heuchmanni. Item casam integraliter et duas curias, et omnes agros sub castro, quot ad comitem Heuchmannum novimus pertinere. Item medias partes argenti fodinarum undique locorum, quas ad comitem Rothonem novimus pertinere. Has vero possessiones prenominatas comes Rotho, et omnes sui consangvinei et heredes comitis Heuchmanni, et filia sua Margareta coram nobis et viris religiosis fratribus minoribus et domino cruciato fratre Detrico libere et hereditarie comiti Henrico, filio Brendlini, et suis heredibus heredumve successoribus resignaverunt jure perpetuo possidere, hoc autem adjecto, quod comes Hench, non sui heredes (sic) super reliquas possessiones, et heredes comitis Heuchmanni nullam querimoniam possint, nec debeant promovere, qui sicut dicitur, quia comes Heuchmannus pecuniam Hench comitis filii Brendlini recepisset; hec omnia inter ipsos utraque parte sunt abnegata, et perpetualiter sedata, quod nunquam seruatim (?) debent revocare. Nos igitur, qui judices, et jurati auctoritate regia sumus constituti, ut quod ore coram nobis locuti, vero et justo testimonio non infringatur, nec infringi possit, super ipsam conventionem et emptionem inter comites Henricum filium Brendleni, et Rothonem ortas, et eorum heredes, contulimus literas nostras in testimonium, sub munimine sigilli communitatis civium roboratas. Datum in Rodna, in vigilia Thome apostoli. Anno ab incarnatione domini MCCLX octavo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 89—90. — Fejér, IV. 3. pag. 480.

CCXLIX.

1268. *Ugrinŭ, banulŭ Severinuluĭ,* dăruiesce magistruluĭ *Dionisie* dóuĕ sate în comitatulŭ Nou-gradŭ din Ungaria. 1268.

Nos Wgrinus filius — — Banus de Sceurin ex dileccione (Bele) Dei gracia Illustrissimi Regis Hungarie significamus vniuersis tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in salutis Largitore. Quo-

niam — — dominos virtutum dono decoratos suis subditis et seruientibus munerabiles necessario esse oportet et fauorabiles, et maxime illis, in quorum fuit cordibus fidelitas sibi visa manifesta, et in omnibus causis fortune suum caput pro suo domino ponere non neglexit. Igitur ea de causa, quia in magistro Dyonisio filio — — de genere Sadan nostro seruienti omne fidelitatis seruicium fuit nobis impensum, et per nos manifeste visum; et quia in omnibus causis fortune pro nobis suum caput, sicut personaliter inspeximus, fuit impositum, concessimus eidem duas villas Peggen nuncupatas in Comitatu Neugradiensi constitutas vna cum vtilitatibus omnibus ad se pertinentibus cum veteri meta, sub qua noster auus et pater ac nos possedimus, pro suis seruicijs fideliter nobis inpensis, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus perpetuo et inreuocabiliter possidendas. Ita tamen, quod si quislibet nostrorum filiorum ab eodem acquireret (sic), cum nostra malediccione auferre non posset; similiter et si quislibet nostrorum cognatorum tam ex nostro genere, quam alius aliquis noster propinguus, sev alienus aliquis requirere ab eodem uel a suis heredibus heredumque successoribus intenderet, nobis uiuente a nostra propria persona requirat; post obitum vero nostri de aliis nostris possessionibus querere debeat pro Peggen suprascriptis; eo quod magistro Dyonisio predicto pro suis fidelitatibus nobis ab adolescencia sua exibitis libere concesserimus et secure Peggen prenotatas. Datum in Halmas in possessionibus Ecclesie Colochn. (Colocensis), anno ab Incarnacione Domini M° CC° LX° octauo.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. VIII. pag. 192 — 193. Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Iaurinŭ. — Fejér, IV. 3. pag. 477.

CCL.

1268. 1268. *Bela IV.* regele Ungarieĭ chiamă agricultorĭ şi militarĭ din tóte părţile lumeĭ, ca să impoporeze de noŭ pămênturile părăsite în urma invasiuniĭ Tatarilorŭ. (Fragmentŭ).

Bela, Dei gratia, Hungariae — — rex, ad vniuersorum notitiam volumus peruenire, quod quum — regnum nostrum permissione Diuina Tartari inuasissent, regnicolis in magna parte vel peremtis, vel abductis; et Hungaria, antea plena populo, multis in locis in solitudinem esset redacta; de cunctis mundi partibus homines tam agricolas, quam milites ad repopulandum terras depopulatas et habitatoribus vacuatas, edicto regio studuimus conuocare. Ve-

nientibus itaque ad vocationem nostram causa habitandi regnum nostrum, dedimus et assignauimus terras et possessiones — — — Datum per manus Magistri Demetrii, aulae nostrae Vice-Cancellarii. Anno Domini MCCLXVIII.

Fejér, IV. 3. pag. 486.

CCLI.

1268. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, dăruiesce luĭ *Alexandru*, *banulŭ Severinuluĭ*, maĭ multe moşiĭ în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ *cu ómeniĭ sĕĭ* în resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu Bizantiniĭ, etc. 1268.

Stephanus Dei gracia junior Rex Hungarie, Dux Transsiluanus, Dominus Cumanorum omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Licet Regia pietas manum munificam debeat porrigere vniuersis; illos tamen, quorum experta probitas laudata est in prosperis et in aduersis, prosequi debet munificencia largiori, vt alij eorum exemplis inuitati ad fidelitatis opera forcius accendantur. Proinde ad vniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum serie uolumus peruenire; quod attendentes fidelitates et seruiciorum merita dilecti et fidelis nostri, Alexandri Bani de Sceurino, que et quas idem nobis a temporibus infancie sue, in domo nostra iugiter famulando, et in alijs multis casibus fortune se pro nobis exponendo, laudabiliter exhibuit et deuote; et ut quedam seruicia eiusdem laude digna in specie exprimamus, in bello nostro generali iuxta Morauam, quod habuimus cum Rege Bohemorum, et hostes nostri nos circumdedissent idem gloriose dimicauit, pedes in ipso conflictu remanendo. Ceterum sub castro Olmuch in nostro exercitu uiriliter se habuit et potenter, vbi quinque wlnera letifera in se excepit manu aduersa, pro Regni utilitate et Corone. Preterea cum exercitum nostrum in Greciam misissemus, ipse Alexander Banus ante omnes alios, *collecta sua multitudine* intrepidus aciem Grecorum penetrauit, et non cum minima effusione sui sanguinis et suorum victoriam habuit nobis adoptatam. Nec pretermittimus, quod cum Ladizlaus et frater suus Jula, infideles nostri, a parentibus nostris contra nos missi, suos temerarios conatus direxissent, dictus Banus solita fidelitate omne bonum studuit pro nobis exhibere; et specialiter tempore persecucionis nostre et miserie, quando videlicet dura et crudelis persecucio parentum nostrorum extra terminos terre nostre, despecta pyetate uoluit effugare; prefatus Banus parentibus, filijs, fratribus, possessionibus ac omnibus bonis et rebus post tergum penitus derelictis, nobis exhibere non expauit, et ad castrum Feketeholm wlgo nuncupatum, nobiscum intrauit, ibique nobis ge-

nera seruiciorum diuersa ad nostrum mandatum exhibuit animo ilari et iocundo tanquam domino suo naturali. Item primo die quando Conrardus filius Kemyn ad portas castri memorati manu armata auxilio parentum nostrorum accessisset, predictus Banus cum eodem forti manu concertauit. Et cum demum ab ipso castro exeundo, insultum contra Laurencium Palatinum fecissemus, qui nostram mortem anhelabat et uitam extinguere cupiebat, sepedictus Banus mortem pro nobis non formidans, ante omnes alios ad casus se fortune intromisit, vbi quosdam lancea, quosdam gladio interfecit, et multos ex hostibus nostris victos nobis duxit et ligatos. Deinde in Ilfagyz in bello nostro generali prenominatus Banus Alexander tanquam murum se pro nobis ordinauit, et in medios hostes se intromisit, non metuens mortem, sed nostram querens gloriam et honorem, coram oculis nostre Maiestatis mirifice dimicando ac hostium potenciam penitus infringendo, nos statuit nostre Corone et honori. Et licet alias virtutes fecerit, multas laudedignas, tamen hee virtutes memorate ad presens sufficiant nominasse. Nos igitur in recompensacionem seruiciorum eiusdem Alexandri Bani, licet minima videantur, que ad presens agimus, et longe maioribus dignus habeatur, vt meretur; quasdam villas sew terras Woswary, Zenthmartun, Zalka et Kaak vouatas, cum suis vtilitatibus et pertinencijs, eidem Alexandro Bano fideli nostro, et per eum suis heredibus heredumue successoribus dedimus, donauimus et contulimus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendas. In quarum terrarum sew (v)illarum corporalem possessionem per Kuplen Comitem hominem nostrum sub testimonio Capituli Waradyensis, nullo penitus contradicente atque prohibente, fecimus eundem introduci, prout in litteris recepimus Capituli memorati. — — Vt igitur hec nostra donacio sew collacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec per quempiam successorum nostrorum possit uel debeat tractu temporis retractari, atque in irritum reuocari; habito consilio Baronum nostrorum et Nobilium Regni nostri, presentes litteras eidem concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Petri, dilecti et fidelis nostri, aule nostre Vice-Cancellarij anno ab Incarnacionis (sic) Domini M° CC° LX° octauo.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 196 — 200. — Publicatü greşitü la Fejer, IV. 3. pag. 465. seq.

CCLII.

1269. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce luĭ *Nicolae* şi luĭ *Michaiŭ Gostunŭ* dreptulŭ de nobilitate, ca recompensă pentru serviţiele lorŭ în espediţiunea întreprinsă asupra *Bulgarilorŭ*. 1269.

Stephanus, Dei gratia, iunior rex Hungariae, Dux Transiluaniae, Dominus Cumanorum, Omnibus Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Licet regia pietas manum munificam debeat porrigere vniuersis, illos tamen, quorum experta probitas laudata est in prosperis et aduersis, prosequi debet munificentia largiori, vt alii eorum exemplis inuitati ad fidelitatis opera fortius accendantur. Proinde ad vniuersorum notitiam, tam praesentium, quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod attendentes fidelitatem et seruitiorum merita Nicolai et Michaëlis, filiorum Nicolai de Gosztun, quae et quas iidem nobis in Bulgaria, coram oculis nostrae Maiestatis sub vexillo nostro viriliter dimicando, laudabiliter exhibuerunt, et quidem et specialius sub vexillo Aegidii, magistri Tauernicorum nostrorum, dilecti et fidelis nostri, diuersis casibus fortunae et mortis se exponendo, vsque ad castrum *Turnow* (Ternouam) Bulgaros, hostes nostros et Schismaticos deuastare, destruere per nostrum mandatum, et capere nullatenus formidarunt, sed more leonis rugientis hostium cuneos perturbando, pro felicitate, regno et coronae impendenda, hostes prostrarunt infinitos; vinctosque et captiuos nobis quam plures adducendo; vbi vulnera letalia et multa in se receperunt, el alias fidelitates et virtutum opera exhibuerunt laude digna, de quibus in praesens propter sui multitudinem plura omittimus recitare; in recompensationem eorumdem seruitiorum et sanguinis effusionum, volentes grata vicissitudine occurrere, vt tenemur, licet longe maioribus digni habeantur, ac pro minimis reputentur, quae ad praesens agimus cum iisdem, respectu eorum, quae ipsis facere intendimus regio ex fauore in futurum, ipsos Nicolaum et Michaëlem, cum aliis fratribus vterinis eorumdem, et Nicolao Patre ipsorum, ac duobus fratribus eorum, Mathaeo videlicet et Philippo, et ipsos, haeredes ipsorum haeredumque successores, eximendo de numero populorum nostrorum spiculatorum licet primitus iobbagiones Castriferrei fuerint, et sic per calumniam in numerum inciderunt spiculatorum, cum terra Kuerszorum vocata, aui eorumdem, Gosztun nuncupati; quae iacet inter villam Chakon, et villam Gosztun, in numerum seruientium nobilium nostrorum duximus transferendos atque collocandos, ita vt inter ceteros seruientes nobiles nostros computentur. Vt igitur haec nostra gratia seu libertas, viris supra dictis per nos collata, robur obtineat perpetuae firmitatis, nec tractu temporis per nos vel per quempiam possit vel debeat retractari; praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus M. Petri dilecti et fidelis nostri, aulae nostrae Vice-Cancellarii, anno Domini MCCLXIX.

Fejér, IV. 3. pag. 525—526.

CCLIII.

1269. 1269. *Ştefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce luĭ Chyl din Calnocŭ dóuĕ moşiĭ, ca recompensă pentru serviţiele sale în luptele întêmplate la *Deva* şi la *Codlea*.

Stephanus Dei gratia junior rex Hungarie, dux Transyluanus, dominus Cumanorum, omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis, salutem in omnium salvatore. Ut oblivio gestis hominum nequeat novercari, ipsa gesta literarum patrocinio consveverunt roborari, proinde ad universorum notitiam tam presentium, quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod attendentes fidelitates et servitiorum merita Chyl comitis de villa Kelnuk, que et quas idem nobis a temporibus infantie nostre jugiter nobis famulando fideliter exhibuit et devote, et specialiter tempore persecutionis nostre et miserie, quando videlicet dura et crudelis persecutio parentum nostrorum nos extra regnum nostrum voluit effugare, cum effectu idem Chyl comes omnibus bonis suis et liberis post tergum derelictis nobis adhesit et nobiscum mansit sub castro Deva et sub castro Feketuholm cum hostibus nostris pro redemtione nostra viriliter dimicavit et multos ex iisdem captivavit, demum in Ilsazig in bello nostro generali dictus Chyl comes, coram oculis nostre majestatis ante omnes alios hostium cuneos perturbavit, coedem magnam hominibus inferendo, ubi vulnera lethalia in se recepit, in recompensationem servitiorum ejusdem volentes grata vicissitudine decurrere, ut tenemur, licet majoribus dignus habeatur, et mereatur, terram Demetri infidelis nostri, et terram Vincentii, que fuere terre castri in comitatu Albensi, ipsi Chyl comiti fideli nostro, et per eum suis heredibus, heredumve successoribus, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus earundem, sub iisdem metis et terminis, quibus per viros nominatos fuerunt limitate et possesse dedimus, donavimus et contulimus jure perpetuo et irrevocabiliter possidendas. Ut igitur hec nostra donatio robur obtineat perpetue firmitatis, nec tractu temporis per quempiam possit et debeat retractari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Petri dilecti et fidelis nostre aule nostra vice cancellarii a. D. 1269°.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 93—94. — Fejér, VII. 4. pag. 136. — Conf. Ibid. XI. pag. 462. — Acelaşĭ documentŭ confirmatŭ de regele Ladislau la a. 1272. Fejér. VII. 4. pag. 144.

CCLIV.

1269. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Andreiŭ* din Geoagiŭ moşia Ratca, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce i le-a prestatŭ cu ocasiunea lupteĭ de la *Codlea*. 1269.

Stephanus Dei gracia junior Rex Hungariae, Dux Transsiluanus, Dominus Cumanorum omnibus Christi fidelibus presens scriptum cernentibus salutem in eo, qui est salus omnium. (L)icet Regia pietas manum munificam porrigere debeat vniuersis; illos tamen, quorum experta probitas laudata est in prosperis et in aduersis, principaliori debet prosequi munere et fauore, ut alii eorum exemplis inuitati ad fidelitatis opera forcius accendantur. (H)inc est, quod ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod attendentes fidelitates et seruicia Comitis Andree de Gyog dilecti et fidelis nostri, que idem nobis et Regno nostro a temporibus puericie eiusdem in diuersis et necessarijs casibus fortune se laudabiliter et intrepide exponendo fideliter exhibuit et deuote; et specialiter que seruicia laude digna tempore persequucionis nostre et miserie, omnibus bonis suis post tergum derelictis adherendo nobis et intrando nobiscum claustra castri Feketeuholm, et in alijs plurimis articulis coram nobis et omnibus Barronibus nostris gratum et acceptum inpendisset obsequium, que ad presens enarrari sufficienter nequeunt suo modo. In recompensacionem seruiciorum eius volentes grata uicissitudine occurrere, licet pocioribus dignus habeatur respectu eius, que (sic) ad presens eidem duximus ordinandum; terram Elye et Pouse sine herede decedencium Ratka vocatam dedimus, donauimus seu contulimus dicto Comiti Andree, et per eum suis heredibus heredumue successoribus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendam sub hijsdem metis et terminis, quibus in antea ipsa terra per priores possessores suos limitata fuerat et possessa. (V)t igitur hec nostra donacio seu collacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec tractu temporum per quempiam possit uel debeat in irritum reuocari seu retractari; presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. (D)atum per manus Magistri Petri, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° sexagesimo nono.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 238—239. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda. — Fejér, IV 3. 527.

CCLV.

1270. 1270. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ conferesce comiţilorŭ *Demetriu* şi *Michailŭ* maĭ multe moşiĭ în Ungaria, ca recompensă pentru serviţiele lorŭ în lupta de la *Codlea*.

Stephanus Dei gratia junior Rex Hungarie, Dux Transsiluanus, Dominus Cumanorum omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Licet Regia pietas manum munificam debeat porrigere universis; illos tamen, quorum experta probitas laudata est in prosperis et aduersis, prosequi debet munificencia largiori, ut alij eorum exemplis inuitati ad fidelitatis opera forcius accendantur. Proinde ad uniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod attendentes fidelitates eximias et seruiciorum merita laude digna atque luce clariora Demetrij et Michaelis Comitum, filiorum Endre, que et quas ijdem nobis a temporibus infancie nostre et eorundem in domo nostra iugiter famulando, mille mortis casibus se exponendo, fideliter exhibuerunt et deuote, et specialiter tempore persequucionis nostre et miserie, quando videlicet dura et crudelis persequucio parentum nostrorum nos ex consilio infidelium Baronum quorundam Regni Hungarie sine culpa nostra extra Regnum nostrum voluit effugare cum effectu, et solempnitate nostre corone denudare, ijdem Demetrius et Michael Comites fideles nostri predilecti, omnibus cognatis eorundem, rebus et possessionibus post tergum penitus derelictis nobis adheserunt; quorum unus videlicet Comes Demetrius ad castrum Feketeholm uulgo nuncupatum nobiscum intrauit, ibi omnia genera seruiciorum nobis exhibuit bono animo et pacienter ad nostrum mandatum et preceptum; alius uero, scilicet Comes Michael, duo castra eorundem nostro nomine, castrum Fyzer et castrum Temethyn nuncupatum, ex precepto nostro contra omnem potenciam patris nostri et infidelium Regni nostri conseruauit, dona seu promissiones parentum nostrorum penitus noluit exaudire, sed fidelitate nobis permansit adoptata. Et demum cum de castro Feketeholm Comitem Demetrium in legacione nostra speciali ad parentes nostros causa impetrande misericordie misissemus, eundem Laurencius filius Kemyn, qui nostrum castrum obsidebat, et vitam nostram extinguere cupiebat, captiuauit, ubi pro fidelitate nobis impendenda grauiter fuit tormentatus ab eodem. Tandem inspirata celesti gracia, cum manu bellica de ipso castro descendissemus, et cum iniquo Laurencio ac proditore nostro bellum commisissemus, dictus Comes Demetrius laudabiliter dimicauit. — — Nos igitur in recompensacionem seruiciorum et sanguinis effusionum eorundem, volentes grata vicissitudine occurrere, ut tenemur, licet pro modico reputemus, quod ad presens agimus respectu eorum, que facere intendimus eisdem in futurum, Castrum Fyzer cum vndecim villis ad ipsum pertinentibus, videlicet Fyuzer, Cumlovs, Nyri, Capulna Teluky, Wereng, Ratka, Kanasfelde, Koycha, Ders Teluky et Bysta, quod castrum cum villis memoratis Rex Andreas clare memorie auus noster ab Andronico ceco de genere Cumpolth, cui iure hereditario pertinebat, precio conpararat, quo auo nostro defuncto karissimus pater

noster Rex Bela, qui sibi successit, filie sue domine Anne karissime sorori nostre donauerat possidendum; tandem propter crimen ingratitudinis receptum ab eadem ad nos extitit deuolutum; ipsis Demetrio et Michaeli Comitibus, et per ipsum Michaelem Comitem suis heredibus heredumve successoribus dedimus, donauimus, sev tradidimus bona fide iure perpetuo et inreuocabiliter possidendum. — — (V)t igitur hec nostra eisdem facta collacio seu donacio robur optineat perpetue firmitatis, nec tractu temporis per quempiam possit uel debeat retractari, presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Petri, dilecti et fidelis nostri, aule nostre Vice-Cancellarij (a)nno Domini M°CC° septuagesimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 255—259. Din transumptulŭ regeluĭ Stefanŭ din 1272. în archiva camereĭ din Buda.

CCLVI.

1270. *Stefanŭ*, ducele Transilvanieĭ, conferesce comiteluĭ *Iacobŭ* jumĕtate vama din portulŭ rîuluĭ Soiŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele sale în lupta de la *Codlea*. 1270

Stephanus Dei gracia junior Rex Hungarie, Dux Transsiluanus et Dominus Cumanorum omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Regie liberalitatis inmensitas recto pensans libramine subiectorum, dum bene meritos condigne retribucionis solacio refocillat, et ad dignioris status preeminenciam subleuat et attollit, plurimorum mentes ad fidelitatis feruorem excitat, et ad bene merendi studia fideliter famulantibus calcar addit. Hoc igitur pensantes ex animo, hoc Regali moderamine cogitantes, vniuersorum noticie tenore presencium uolumus peruenire, quod cum Jacobus filius Comitis Emirici dilectus et fidelis noster a primeuis puericie sue annis in feruore fidelitatis iugiter persistendo meruisset coram nostre Maiestatis oculis complacere, et in arduis Regni nostri negocijs, cum uariarum turbacionum motus contra patrem nostrum karissimum prouocassent arma bellica nos mouere, uarijs fortune casibus intrepide et uiriliter se exponens, et specialiter in eo, quia tempore persecucionis nostre et miserie omnibus bonis suis, fratre, cognatis, et possessionibus suis post tergum derelictis, adherendo nobis et intrando nobiscum claustra castri Feketeuholm uulgariter nuncupati, ubi seruicia laude digna et luce exhibuit per omnia clariora. — — Nos in aliqualem recompensacionem seruiciorum eiusdem uolentes grata uicissitudine occurrere, licet pocioribus dignus habeatur respectu eius, que ad presens eidem duximus ordinandum; medietatem tributi in portu de Soyou proue-

nientem, ubi fluuius quoddam Hernad uocatus adiungitur predicto fluuio Soyou, hereditariam eiusdem, sed quodammodo alienatam ab eodem non meritis suis exhigentibus, reddidimus seu restituimus ipsi Jacobo, et per eum suis heredibus heredumque successoribus per directam ab eodem lineam descendentibus, eodem statu et modo, quo predecessores eiusdem habuerunt, tenuerunt et possederunt iure perpetuo et inreuocabiliter possidendam. Concessimus eciam insuper eidem Jacobo ac successoribus suis vniuersis, quod racione Magistratus Agasonum nostrorum seu domine Regine karissime consortis nostre, de medietate predicti tributi, stabulario nostro seu domine Regine nichil prorsus dare vel soluere teneantur. Vt igitur huiusmodi nostra restitucio et gracia predicto Jacobo facta robur perpetue firmitatis obtineant, nec tractu temporum per quempiam possint in irritum reuocari siue retractari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Pauli, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° septuagesimo.

Monumenta Hung. Hist. Diplomataria. XIII. pag. 292—293. Originalulŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCLVII.

1270. 1270. *Ponith*, amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Galicie, Lodomerie, Bulgarieque Rex vniuersis noticiam presencium habituris salutem in omnium saluatore. (Confirmă pe Filipŭ archiepiscopulŭ din Strigonŭ, și pe fratele sĕŭ Toma în posesiunea moșieĭ Praudauiz de lângă Drava). Datum in Veteri Pest per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodiensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° LXX°, octauo die intrante mense Septembri, Indiccione XIII, Regni autem nostri anno primo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano aule nostre Cancellario Colocensi Archi-Episcopis, Lamperto Agriensi, Job Quinque-Ecclesiensi, Philippo Waciensi, Paulo Wesprimiensi, fratre Dyonisio Jauriensi, Briccio Chanadiensi, Thimoteo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Petro Transiluano, Posa Bosnensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Iwachino Bano tocius Sclauonie, Mois Palatino et Comite Supruniensi, Egidio Magistro Tawarnicorum nostrorum et Comite Posoniensi, Nicolao Judice Curie nostre et Comite Simighiensi, Matheo Waiuoda Transiluano et Comite de Zounuk; *Ponith Bano de Zeurino*, Petro Magistro Dapiferorum nostrorum et Comite de Guechke, Alberto Magistro Agasonum nostrorum et Comite Sci-

biniensi, Philippo Magistro Pincernarum, Michaele Comite Zaladiensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Farkasio Comite de Musunio et Judice Curie domine Regine karissime consortis nostre, Nicolao Comite Worosdiensi existentibus et alijs pluribus, alias Prelaturas, Baronatus et Comitatus diuersos tenentibus et habentibus Regni nostri.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 277—287. Originalulŭ în archiva comitatuluĭ Borşodŭ.

CCLVIII.

1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ amintesce, că ginerele sĕŭ *Svetislavŭ împĕratulŭ Bulgarilorŭ* a devastatŭ într'unŭ modŭ deplorabilŭ *ţéra Severinuluĭ.* 1270.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad hoc Regibus mundi ex suprema prouidencia gladius potestatis datus est, vt male meritos vlciscantur; illis vero, quos iusti vigor examinis dignos fauore Regio demonstrauit, ac fidelitatis seruicia acceptos reddiderunt, debeant iuxta merita respondere. Proinde ad uniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum dilectus et fidelis noster Ponych Banus de genere Myskouch Comes Zaladiensis a tenere iuuentutis sue indole primitiua, primo domino Regi karissimo patri nostro, ac demum nobis et Regno nostro grata et continuata fidelitate seruiuit indefesse, et fidelitatis sue laudabiles titulos operis exhibicione semper adeo solempniter demonstrauit, ut omnia opera eius ad instruccionem reformacionemque ceterorum deberent specialiter annotari: quia tamen omnia longum esset per singula recitare, quedam de gestis eius et fidelitatis seruicijs, vt memorie posterorum commendentur, eorumque exemplo discant ceteri fidelitatis operibus feruencius inherere, presentibus duximus annotanda. Primo enim, cum inopinata Tartarorum calamitas, prohdolor, pristine deuastacionis non inmemor, reliquias populi nostri in ore gladij consumere cupientes Regnum nostrum adire hostiliter voluissent, nos molem tanti negocij humeris ipsius Ponych Bani imponentes, misimus eum in legacione nostra ad Regem seu Imperatorem Tartarorum; vnde idem loco formidinis leticiam, meroris gaudium, et desperacionis spem incolis Regni nostri de sua uita conseruanda laudabiliter reportauit. Et cum quibusdam annis in prosperitate peractis homines Regni nostri metus quasi preteriti inmemores fruerentur tranquillitate peroptata; ecce per incitacionem vicinorum nostrorum idem Tartari actus et animos habentes ad bellum preparatos,

de eorum ad Regnum nostrum introitu nobis quasdam legaciones premiserunt, quibus auditis eundem Ponych Banum ad eosdem Tartaros transmisimus iterato; vbi virtutem virtutibus cumulando, manus illorum contra nos iam ad arma incitatas fidelitatis sue studio, et innate probitatis ingenio compescuit reuocando, reddendo in hoc tam nobis quam nostris hominibus quietis optate nutrimentum. Preterea cum dominus Rex, karissimus pater noster, illustris Rex Hungarie clare memorie, relegata pietate paterna, qua filij non compellendi, sed sunt pocius confouendi, quorundam Baronum infidelium incitacione ad fines Regni Hungarie vsque ad locum, qui Feketeuhalm dicitur, nos transferre cohegisset, nobis in castro predicti montis inclusis, et per armatorum multitudinem coharctatis et vallatis; idem Ponych Banus cum quibusdam suis socijs, licet paucis, fortune casibus se committere non formidans, tam per potenciam quam per astuciam suam deuicit exercitum Baronum infidelium, quo ibidem vallati fueramus et obsessi, restaurando nobis fiduciam de Regni gubernaculo et uita conseruanda; et insuper exercitum Ernerij Bani ex missione predicti patris nostri contra nos venientem debellauit, adducendo nobis ipsum Ernerium Banum, dicti exercitus Capitaneum captiuatum. Item cum ijdem Barones infideles iniuriam iniurie cumulando induxissent, ymo pocius cohegissent dictum karissimum patrem nostrum contra nos exercitum conuocare: idem Ponych Banus in conflictu, quem in Ilsuazeg cum exercitu habuimus supradicto, virtutem exercuit laudabilem coram nostre Maiestatis oculis; ita vt per eius et aliorum fidelium nostrorum probitatem victor extitimus, recuperantes nobis clausis per hoc apercionem domine Regine consorti nostre karissime, tunc vna cum filio nostro Duce Ladislao in captiuitate permanenti absolucionem, et alijs nobis adherentibus fiduciam apud nos permanendi. Porro cum *Zuetizlaus Bulgarorum Imperator*, karissimus gener noster, tunc nostre Maiestati oppositus *terram* nostram *de Zeurino* miserabiliter deuastasset, nos iniuriam nostram huiusmodi propulsantes, cum ad Bulgariam congregato exercitu venissemus, dictus Ponych Banus ibidem incepte fidelitatis ardore flagrans *castrum Pleun Bulgarorum* optinuit expugnando. Licet itaque pro tot et tantis seruiciorum meritis apud nos merito fuisset remuneracionum premijs attolendus; ad Regie tamen dignitatis gubernacula post Sanctos progenitores nostros illustres Reges Hungarie ex Diuina gracia sublimati, eidem Ponych Bano contulimus omnes possessiones et castra Nicolai filij Comitis Arnoldi senioris — — existentes in Zaladiensi Comitatu. Vt igitur hec nostra donacio pro tam multiplicibus et laudabilibus seruicijs facta robor optineat perpetue firmitatis; et nec nostris, nec successorum nostrorum temporibus retractari valeat aut in irritum reuocari: presentes dicto Ponych Bano, et per eum suis heredibus heredumque suorum inposterum successoribus concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° septuagesimo, quarto idus Decembris, Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hungarie hist. Diplomataria. XXII. pag. 6—10.

CCLIX.

1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ amintesce despre cincĭ resbele ale sale cu *Bulgariĭ.* 1270.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire; quod cum dilectus et fidelis noster Reynoldus Magister Dapiferorum Ducis Ladizlay karissimi filij nostri, Comes Agasonum nostrorum, et de Zabolch, a primeuis sue et nostre puericie temporibus, et specialiter ab eo tempore, quo Ducatum Styrie tenebamus, tam in Teotonia, Karinthya et Bohemia, quam eciam in alijs omnibus expedicionibus nostris, quas secundum mutabilitatem temporum et negociorum karissimi patris nostri inclite recordacionis, et nostrorum qualitatem habere nos oportuit, fidele semper et laudabile seruicium impendendo, se nostris beneplacitis et Regni vtilitatibus commendabilem adeo studuerit exhibere, vt coram nostre Maiestatis oculis propter meritoria sua seruicia non inmerito placidus haberi debuit et acceptus; que licet per singula longum esset enarrare, quedam tamen specialiora presentibus duximus inserenda. Uerum cum olim superstite adhuc predicto karissimo patre nostro Ducatum Transsiluanum teneremus, idem Magister Reynoldus cum honesta et armata familia in exercitu nostro, quem in Greciam simul cum alijs Baronibus nostris miseramus, coram omnibus in ipso insultu seu deuastacione Regni Grecie claruit tamquam miles strenuus. Exinde successibus prosperis redeundo, postmodum eciam quinque vicibus, de *Bulgaria* scilicet bis cum nostra persona, et ter cum alijs Baronibus nostris per nos in Bulgaria cum exercitu destinatis, dictus Magister Reynoldus uictoriosus laudabilem triumphum, se et suos diuersis fortune casibus exponere non formidans reportauit. Demum cum adhuc eundem tenentibus nobis Ducatum Transsiluanum graues persecuciones parentum nostrorum, licet extra meritum perpessi fuissemus, idem Magister Reynoldus inconcusse fidelitatis feruore perseuerans, nobiscum semper affuit et astitit fidelissimum famulatum exercendo. Et cum in ipsa eadem persecucione debellatis et captiuatis per nos quibusdam Baronibus eorundem parentum nostrorum, uidelicet Laurencio Palatino et Ernerio Bano, cum toto auxilio nostro super reliquum exercitum dictorum parentum nostrorum in locum qui Ilsazeg dicitur versus Danubium venissemus, ibi aciebus hincinde astantibus et inuicem concurrentibus idem Magister Reynoldus nobis cernentibus ante alios Herricum Banum, Principem illius exercitus, lancea deiectum captiuauit: vbi in sinistro oculo dictus Magister Reynoldus extitit crudeliter wlneratus; alia eciam fidelitatis opera

plurima in eodem conflictu exercuit vtiliter dimicando. (Urméză donațiunea). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre ViceCancellarij dilecti et fidelis nostri anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo septuagesimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 12—14.

CCLX.

1270. 1270. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ concede libertinuluĭ *Dominicŭ* dreptulŭ de nobilitate pentru serviţiele sale în lupta întêmplată la *Codlea* în Transilvania.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex vniuersis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Regia liberalitas seruicia considerans singulorum, subiectos eciam nobilitate ditat adoptata, ut quam naturaliter non habebant, post suum seruicium fideliter consequantur. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum Dominicus filius Andronicy de villa Kyus Gelse, de populis Castri Zaladiensis oriundus, nobis in domo nostra in officio Tauarnicorum nostrorum plurimum seruiuisset, maxime eo tempore, cum propter persecucionem parentum nostrorum inclite recordacionis in castro Feketeholm aufugissemus, idem Dominicus personam suam diuersis seruiciorum casibus exponere non formidans, continue nobis studuerit famulari, et sub eodem castro Feketeholm crudeliter wlneratus extiterit; nos, qui ex officio suscepti regiminis tenemur vniuersis et singulis pro meritis respondere, volentes eidem Dominico propter ipsius obsequiosa merita et meritoria obsequia occurrere Regio cum fauore, ipsum et fratres suos, Mortunus videlicet, Lukach, Petrum et Inus, de condicione eorum pristina exhymendo in numerum seruiencium Regalium cum terra ipsorum, que in terra predicte Gelse eos contingit, duximus transferendos; concedentes, vt de cetero inter nobiles seu Regales seruientes computentur, pristine condicioni ipsorum nullatenus obligati; terram èciam ipsorum de terris supradicte uille per Comitem Egidium de Rayk coram testimonio Conuentus Zaladiensis separari fecimus et distingi. — — In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodyensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri anno Domini M° CC° septuagesimo, Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 306—308. După transumptulŭ capitululuĭ din Vesprimŭ din a. 1335. în archiva camereĭ din Buda.

CCLXI.

1271. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ conferesce luĭ *Laurenţiu banulŭ Severinuluĭ* maĭ multe moşiĭ, ca recompensă pentru diferitele sale merite, cu deosebire în resbelulŭ cu regele Bohemieĭ. 1271.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Prouida Regum dispensacio a Celesti Numine descendens nouit singulorum merita circumspeccionis oculis intueri, et intuendo prospicere, et prospiciendo consulere, quod fidelium suorum utilitati consulit et honori. Huiusmodi consideracionis tenore perpenso fidem ac fidei constanciam dilecti ac fidelis nostri Laurencij Bani de Zeurino et Comitis de Doboka tranquillitatis nostre oculis intuentes, attendentes eciam, quod cum post obitum patris nostri domini B(ele) Serenissimi Regis Hungarie clare memorie Nobis e uicino deberetur Regni gubernaculum et Corona quibusdam ex Baronibus patris nostri telo perfidie sauciatis statim post eiusdem Serenissimi Regis decessum ad confinia commento malicie diuertentibus, et sua uersucia et fraude tesaurum Regni nostri perducentibus in potestatem Regis Boemie ac districtum; ipse tamen Laurencius, tunc Palatinus Regni et Comes Simigiensis ac de Kemluk, vtpote qui in diuersis fidelitatum meritis ab annis adolescensie penes dominum Regem patrem nostrum pro Regni vtilitate et obsequio fidelibus semper coaluit sudoribus et uiguit coalescens, quem ambit et commendat perstans et inmobilis fidei fortitudo ante alios Barones et proceres Regni nostri Celsitudini Nostre se obsequiosum exhibuit ac deuotum, ita ut uiam aperiret et pararet suo exemplo reliquis omnibus ad nostram Maiestatem fiducialiter accedendi; post coronacionem eciam nostram, cum peregrinacionis gracia haberemus votum et desiderium paucis comitantibus in Poloniam diuertendi, personam nostram et tanti Regis fortunam deuocionis intuitu externe regionis euentibus et casibus committendo; prefatus Laurencius Banus nostro semper adherens lateri, solacio et consilio inter viarum discrimina graciosum nobis exhibuit famulatum. Ad hec, quum ad habendum tractatum et colloquium cum Rege Boemie apud Posonium conuenissemus communiter, et uicissim ac ex condicto; malo tamen et excogitato ingenio capitalis hostis nostri Regis Boemie in quadam insula cum certo et paucissimo numero personarum debuissemus cum ipso Rege Boemie inuicem nos uidere, quamuis austicia (sic) uirus portaret in animo suo more precogitata, tamen fraude et insidijs ac versucijs dicti Regis, licet personam Regiam, in qua salus pendet et integritas subiectorum, non expediret ancipiti fortune casui inmissere, fortitudine tamen animi galeati dictam adiuimus insulam cum Rege Boemie prenotato, ipso Laurencio Bano nobis inter reliquos asseclas et fideles constanter et fideliter assistente; ubi eum laudabilem agnouimus rerum experiencia comprobantes. In expedicione eciam nostra, quam contra Austrenses mouimus propter uersuciam et iniusticiam Regis Boemie comprimendam, qui nobis multipli-

citer fidem fregit, infideles nostros in suum dominium admittendo, et tesaurum Regni nostri ausu temerario contractando, dictum Banum sollertem, prouidum et bellicis sudoribus expositum inuenimus, et circa omnia nostra exsequenda mandata promptissimum et attentum pro fidelitate Corone debita, et conseruacione Patrie sue, post tergum omnia relinquendo, et continue in nostro exercitu contra potenciam Regis Boemie laudabiliter concertando, sibi non parcens, nec vite, gloriosam uitam reputans pro patria dimicare, quin ymo cum proclamato et uocato nostro exercitu contra insultum prefati Regis Boemie paulisper nostra se milicia prepararet, dictum Laurencium Banum de sua fide et industria per multa auspicia confidentes, quamuis continuis belli sudoribus fatigatum, necessario premisimus ante exercitum ad Regni confinia defendenda. Pro huiusmodi igitur eiusdem Laurencij Bani, dilecti et fidelis nostri, et multis alijs meritis et obsequijs graciosis, que non possunt per singula recenseri, ex mansuetudine Regia precordialiter inclinati, vt eius exemplo reliquos Regni nostri fideles ad nostra beneplacita et Regni seruicia efficasius (sic) attendamus, licet modicum uideatur inspectis suorum qualitatibus meritorum, quandam possessionem Vyhel uocatam, cum omnibus suis pertinencijs, Debrete scilicet, Lybo, Potworich et Zerdahel uocatis, ipsi Laurencio bano, et per eum suis heredibus heredumque successoribus, dedimus, donauimus, contulimus et tradidimus iure perpetuo et inreuocabiliter possidendam, et eum per hominem nostrum in corporalem apprehensionem dicte possessionis auctoritate fecimus Regia introduci. Vt igitur huiusmodi nostra donacio pro tam perspicuis seruiciorum premijs illibata permaneat, et robur optineat perpetue firmitatis; nec in posterum ullo unquam ingenio vel fraude hominum maliciose ualeat retractari, in perpetuam rei memoriam presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo, decimo kalendas Aprilis, Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 40–43. Din transumptulŭ capitululuĭ din Kw de la 1365. în archiva camereĭ din Buda. — Fejér. V. 1. pag. 98.

CCLXII.

1271. *Laurenţiu,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ[1]). 1271.

Stephanus Dei gracia Ungarie, Dalmatie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Ludomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Inchiee pace cu Otocarŭ II. regele Bohemieĭ). Barones insuper Regni nostri, Mois videlicet Palatinus, Comes Supruniensis et Iudex Comanorum, Egidius summus Camerarius Aule nostre, Comes Pozoniensis, Nicolaus Iudex Curie nostre, Comes Simigiensis, Ioachinus Banus totius Sclavonie, Mathias Woywoda Transilvanus et Comes de Zonuk, et *Laurentius Banus de Zeurino* et Comes de Doboca, Rolandus Banus, Petrus Magister Dapiferorum nostrorum, Comes de Swek, Albertus Magister Agazonum nostrorum, Comes Stibiniensis, Philippus Magister Pincernarum nostrorum, Ernerius Banus Comes Worosdiensis, Porach Banus Comes Zaladiensis, Michael Comes Nitriensis, Paulus Banus Comes Bathiensis, Dionisius Comes de Morocha, Magister Andreas Comes de Reuche, et Petrus Comes de Zana, ac alii quamplures iuraverunt, quantum in eis est, pacem nunc factam fideliter observare, et nos inducere iuxta posse bona fide ad premissa nostra ac sua servanda, suis super hoc Regi Boemie litteris traditis et concessis. — —

Item predicte ordinationi et paci includi volumus et includimus excellentes dños Philippum Francorum et Karulum Sicilie Reges Illustres, Karulum Iuniorem primogenitum ipsius Regis Karuli, generum nostrum, Michaelem Angelum Paleologum Imperatorem Grecorum, Andronicum Iuniorem Imperatorem Grecorum, generum nostrum, Bouzlaum Gracovie et Sandomerie, Boizlaum maioris Polonie, Henricum Bawarie Inclitos Duces generos nostros, Belam Ducem de Machow et de Bozna, fratrem nostrum, Urossium Regem Servie, et Stephanum filium eius, Iuniorem Regem Servie, generum nostrum, *Swetizlaum Imperatorem Bulgarorum*, et Leonem generum nostrum Ruthenorum Ducem, Mitizlaum fratrem eiusdem, et Wazulem filium Wazule Duces Ruthenorum, aliosque fideles fautores et familiares nostros cum filiis, omnibus terris, Regnis, Ducatibus, iuribus ac possessionibus eorumdem. — —

---

[1]) *Bănatulŭ Severinuluĭ* (Banatus de Zewrino) împărţitŭ pe la finele evuluĭ de mijlocŭ în 8 districte românescĭ, numite în diplomatica unguréscă *districtus olachales*, ni se presintă încă din secululŭ alŭ XIII-lea încóce ca un obiectŭ de lupte continue şi sângeróse între Voivoḑiĭ Ţĕriĭ-românescĭ de o parte şi între regiĭ Ungarieĭ de altă parte. Este destulŭ să amintimŭ aicĭ despre resbelulŭ regeluĭ Ladislaŭ IV. cu voivodulŭ Litenu la a. 1272, resbelele luĭ Carolŭ Robertŭ cu Alexandru Basarabŭ la 1330, alŭ luĭ Ludovicŭ celŭ mare cu Vlaicŭ saŭ Vladislavŭ Basarabŭ la 1367, cu Danŭ voivodulŭ întêmplatŭ puţinŭ după acea, alŭ luĭ Sigismundŭ cu Mircea celŭ bĕtrânŭ la 1395 etc., şi aprópe maĭ tóte luptele acestea se întêmplară lângă zidurile castruluĭ Severinŭ. Celŭ deântêiŭ banŭ ungurescŭ amintitŭ în monumentele diplomatice de peste Carpaţĭ 'lŭ aflămŭ la a. 1233, şi seria acésta se continuă, deşi cu óre-carĭ întreruperĭ până la a. 1291. Insă de la a. 1291 şi până la a. 1324 baniĭ unguriscĭ aĭ Severinuluĭ încetézĕ cu totulŭ, lucru ce ne arată în modŭ destulŭ de evidentŭ, că regiĭ Ungarieĭ perduse Bănatulŭ Severinuluĭ, şi teritoriulŭ acesta (înţelegemŭ vechiulŭ castru alŭ Severinuluĭ cu ţinutulŭ sĕŭ din partea despre Ungaria) ajunsese iarăşĭ în posesiunea voivoḑilorŭ românĭ, faptŭ de altmintrelea recunoscutŭ chiar şi de către istoriciĭ Ungarieĭ (Pesty, A Szörényi Bánság. I. pag. 27). Étă aşa dar Bănatulŭ Severinuluĭ recuceritŭ de la regiĭ Ungarieĭ încă pe la finele secululuĭ alŭ XIII-lea. Étă pentru ce este de o importanţă capitală în istoriografia română, de a cunósce pe câtŭ se póte maĭ exactŭ şi maĭ completŭ epocele, în carĭ aflămŭ vre-o amintire despre baniĭ unguriscĭ aĭ Severinuluĭ.

In cuius rei testimonium ac perpetuam memoriam, ac munimen presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum et actum in Castris apud Pozonium, Anno domini MCCLXXI. Regni autem nostri Anno Secundo, V. Nonas Iulii.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 5.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 299. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. VIII. pag. 247. — Fejér, V. 1. pag. 124.

CCLXIII.

1271. 1271. *Laurenţiu,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

(St)ephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex. (Confirmă libertăţile, ce le acordase regele Bela IV. la a. 1242. óspeţilorŭ din Petrina). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi, Aule nostre ViceCancellarii dilecti et fidelis nostri; anno Domini M°CC°LXX° primo, indiccione XIIII., V. kalendas Octobris, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi Aule Regie Cancellario et Johanne Spalatensi Archiepiscopis. Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino Supruniensi Comite Judice Cumanorum, Nicolao Judice Curie nostre Comite Symigiensi, Egidio Magistro Tawarnicorum Comite Posoniensi, Joachino Bano tocius Sclavonie, Matheo Woywoda Transiluano et Comite de Zonuk, *Laurencio Bano de Sceurino* et Comite de Dobuka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke, Alberto Magistro Agasonum Comite Zybiniensi, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachyensi, Gregorio Magistro Thawarnicorum domine Regine Comite Castri Ferrei, Ponit Bano Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus et honores Regni tenentibus.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XXII. pag. 694—695. Din diploma de confirmare a regeluĭ Ladislau IV. din a. 1274.

CCLXIV.

1271. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ aprobă contractulŭ, prin care Tel din Braşovŭ vinde comiteluĭ Celŭ satele *Blaşŭ* şi *Sâncelŭ* de lângă Têrnave. 1271

Stephanus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod cum Chiel comes, filius Erwyn de Calnuk, et Teel, filius Ebl, de Brasu, cognatus ejusdem, grata nobis semper et laudabilia servitia in diuersis expeditionibus nostris, quas suo loco et tempore nos facere oportuit, et specialiter in castro Feketeuholm, cum omni fidelitate laudabiliter impendissent, nos ob merita seruitiorum suorum contulimus eidem Teel per se quamdam terram seu villam Herbordi [1]) woyvoda, videlicet inter duos fluuios Kukullu, vbi iidem fluuii conjunguntur, adjacentem, et alteram quamdam terram, Zanchateluky [2]) vocatam, vicinam seu contiguam terre seu ville supradicte; sed postmodum idem Teel dictas terras ex nostra permissione, seu voluntate, reliquit et vendidit eidem Chyel comiti, cognato suo, possidendas pleno jure. Nos igitur consideratis meritoriis seruitiis ipsius Chyel comitis predictas terras tum pro eo, quod easdem dictus Chyel comes ex nostra permissione ab eodem Teel dignoscebatur comparasse, tum etiam pro eo, quod easdem terras et pro servitiis ipsius Chyel comitis prefato Teel contuleramus, sicut superius est expressum, reliquimus et dimisimus eidem Chyel comiti et suis heredibus, heredumque suorum successoribus perpetuo possidendas, sine juris prejudicio alieni, cum pertinentiis et vtilitatibus suis ac sub eisdem veteribus et antiquis metis, sub quibus he eedem terre deguerunt. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, presentes eidem Chyel comiti concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, prepositi Orodiensis ecclesie, aule nostre vice-cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno ab incarnatione domini MCCLXX primo, regni autem nostri anno secundo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 95—96. — Fejér, V. 1. pag. 135.

---

[1]) Blaşulŭ, numitŭ în epoca acésta: villa Herbordi.

[2]) Fejér: Zanchalteluky.

CCLXV.

1271. 1271. *Laurenţiu* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Stephanus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Rame, Serviae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate luĭ Simionŭ şi luĭ Amanŭ iobagĭ din districtulŭ castruluĭ Zala pentru serviţiele credincióse, ce i le-aŭ prestatŭ în espediţiunea întreprinsă în contra regeluĭ Bohemieĭ). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini millesimo, ducentesimo, septuagesimo primo. Indictione quarta decima, regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, Aulae nostrae Cancellario, et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Iob Quinqueeccleśiensi, Philippo Vaciensi, Aulae Dominae Reginae, charissimae consortis nostrae Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano, Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Soproniensi, et Iudice Cumanorum, Nicolao Iudice Curiae nostrae, Comite Simighiensi, Aegidio magistro Tauernicorum nostrorum, Comite Posoniensi, Matthaeo Wajuoda Transiluano, Comite de Zonuk, *Laurentio Bano de Zeurino*, Comite de Doboka, Petro magistro Dapiferorum nostrorum, Comite de Guechke, Alberto magistro Agasonum nostrorum, Comite de Zybinio, Philippo magistro Pincernarum nostrorum, Paulo Bano, Comite Bacsiensi, Gregorio Magistro Tauernicorum Dominae reginae, Comite Castriferrei, Ponich Bano, Comite Szaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, Petro Comite Albensi, Selke Comite Iauriensi, et aliis quam pluribus, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 1, pag. 137—138.

CCLXVI.

1271. 1271. *Laurenţiu* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce comiteluĭ Toma moşia Kengeltelequi din districtulŭ castruluĭ Zemplinŭ). Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodyensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et

fidelis nostri, anno Domini M° CC° septuagesimo primo, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Ph. Strigoniensi, Stephano Colocensi aule nostre Cancellario, et Johanne Spalatensi Archyepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadyensi, Job Quinque-Ecclesiensi, Ph. Wacyensi, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabyensi, Lodomerio Waradyensi, Dyonisio Jauryensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Moys Palatino, Comite Supruniensi, Judice Comanorum; Nicolao Judice Curie Regie, Comite Symigiensi; Egidio Magistro Tawarnicorum, Comite Posoniensi; Ihoacino Bano tocius Sclauonie; Matheo Wayuoda Transsiluano, Comite de Zonuk; *Laurencio Bano de Zewrino*, Comite de Doboka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guerke; Alberto Magistro Agazonum, Comite de Zibinio; Ph. Magistro Pincernarum; Paulo Comite Bachyensi; Georgio Magistro Tawarnicorum domine Regine, Comite Castri Ferrei; Ponich Bano, Comite Zaladyensi; Michaele Comite Nytriensi; et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 341—343. Din transumptulŭ capitululuĭ din Agria de la 1357. în archiva familiară a principeluĭ Eszterházy.

CCLXVII.

1271. *Laurenţiu* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

1271.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase regele Bela IV. colonielorŭ străine séŭ óspeţilorŭ din Lwprechzaza). Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodiensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aule nostre Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Iauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Moys Palatino, Comite Supruniensi et Judice Cumanorum, Nicolao Judice Curie nostre Comite Sumugiensi, Egidio Magistro Thauarnicorum nostrorum Comite Posoniensi, Joachino Bano tocius Sclauonie, Matheo Wayuoda Transsiluano Comite de Zonuk, *Laurencio Bano de Zewrino* Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Gueckke. Alberto Magistro Aga-

zonum Comite de Sybinyo, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachiensi, Gregorio Magistro Thauarnicorum domine Regine, Castri Ferrei, Ponich Bano, Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, aliisque quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 345—346. Copiă autentică în archiva camereĭ din Buda.

CCLXVIII.

1271. 1271. *Mateiŭ*, voivodulŭ Transilvanieĭ, adeveresce, că Stefanŭ V. regele Ungarieĭ a dăruitŭ capitululuĭ din Alba Iulia comuna *Abrudŭ* de lângă Ampoiŭ în Transilvania.

Nos Matheus voyauoda Transiluanus comes de Zounuk memorie commendantes tenore presencium significamus vniuersis, quod terram *Obruth* vocatam, que est sita juxta Onpoy terram, capituli ecclesie beati Michaelis illustris Stephanus rex Vngarie dominus noster naturalis, nobis scientibus et videntibus collationi regie per omnia pertinentem contulit et dedit et donavit episcopatui et capitulo ac ecclesie beati Michaelis jure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, quam primitus ex donacione regia Yula condam banus usque ad mortem suam, et demum Zubuzlaus Siculus successive possederat pacifice et quiete. Que terra coram testimonio abbatis de Kerch, et Andrea comite de Gyog homine domini regis conuocatis omnibus commetaneis et vicinis, et specialiter coram nobis exstitit reambulata nullo contradictore penitus existente, et eosdem in pacifica possessione dicte terre permanere et super his omnibus litteras nostras presentes et testimoniales duximus eisdem conferendas, sigilli nostri munimine roborando. Datum Albe. Anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 96—97. — Fejér, V. 1. pag. 169. — Szeredai, Notitia veteris et novi capituli eccl. Albens. Transilvaniae. pag. 6.

CCLXIX.

1271. *Otocarŭ*, regele Bohemieĭ, scrie sororeĭ sale regineĭ Cunigunda despre victoria, ce a reportat'o asupra Ungurilorŭ şi a *Cumanilorŭ* în apropiere de Poşonŭ. 1271.

Nostrorum felicium gesta processuum incrementis adaucta votiuis, que nouiter prosperis promouit dirigendo successibus dispensatoris dextera prepotentis, ad exultacionis vestre tripudium et plausus iocundi solemnia vobis presencium programate denotamus. Infesta igitur nobis et innumeris profesta mortalibus regis Vngarorum Tyrampnides, et seuicie feritas truculente, quibus veluti furialibus agitatus stimulis diuine potentie non reueritus inclitam maiestatem; nec verens apud homines infamie notam incurrere, impudenter defoederato foedere, quo nobis olim se pacifice foederarat, et fide infideliter violata, velut atrox bestia humanum siciens sanguinem in nostre seuiit homines dicionis, sicut vobis credimus non fore incognitum, cum fere sit notorium vniuersis; ad propulsandas iure contumeliosas, que inferebantur, iniurie violencias, nostre sinceritatis culmen impulit, accendit, armauit, ita quod in manu forti et excelsi brachii potentatu, ad ipsius regnum celeri cursu direximus gressus nostros, cupientes illum, qui dubium fraudulenter lacessere Martem non timuit, marthialibus armis patenter inuadere, visitare ipsum in propriis laribus et potenter prosternere visitatum. Cuius siquidem regni metas, quas dictus rex, ne nobis liber pateret transitus, fecerat custodiri, ponte super Morauam constructo velociter et transacto, letabundis auspiciis attingentes, dum nullos inueniremus alicuius obice repaguli resistentes, hys, qui positi erant ad transitum defendendum, vt credimus, fama terrifica nostre potentie concussis, et eciam effugatis, maturauimus accessum vlterius, et castro Presburch viriliter expugnato, versus Tyrnam et partes alias, circa Morauiam et Poloniam adiacentes, direximus iter nostrum, vbi municiones turrigere, oppidaque aggeribus vallata profundis, tum congressibus bellicis et inuite, tum sue saluti consulentes, proprie voluntatis arbitrio, sub iuga nostri dominii sunt deducta. Post quorum dedicionem, vt diximus, tam voluntariam quam inuitam, super fluuium, qui Vaha (Vag) dicitur, Tyrne terras irrigue scaturiginis vberantibus vndis largiflue influentem, qui negans transitum, se non exhibet habilem ad vadandum, pontem fecit construi nostre preeminencia maiestatis, per quem pars quedam nostri exercitus transiens vsque ad flumen Tyrna, sine vllius obiecti cucurrit obstaculo, et castrum Nytre, in quo sedes pontificalis existit, ciuitatem et alia loca fortitudinis robore communita, tam vicinitate situs proxima, quam remota, nostre subdidit dicioni. Verum dum singula nobis ad votum cederent, retrocessimus aliquantum versus Danubium, occasione pontis, quem iuxta Presburch fieri fecimus, nostri gressus tramitem lineantes. A cuius quidem altera parte fluminis, quos Rabuch, et Rabau respicit, cum nostra figi tentoria fecissemus, satis ponti contermina, commodo transeuntium circumspeccione salutifera prouidentes, in Ungaros et *Cumanos* innumeros, qui nostris transire volentibus impedimentum venerunt irrogare, fortiterque iam ceperant contra gentem no-

stram, ipsorum respectu modicam, que iam transierat, conflictu acerrimo inseuire, irruimus personaliter cum ingenti nostrorum militum comitiua, ex quibus pluribus interfectis, qui superstites aderant, proximo sabbato post festum Sancte crucis, per vituperabile fuge, sed eis frugi auxilium, ex ore se nostri gladii, qui eorum cupiebat saturari sanguine, subtraxerunt vltra Ciuitatem Mysenburch, et Castrum Altenburch, et aquam, que Leytha vocatur, infausto et execrabili eorum omine sua hospicia collocantes. In quos sexta feria sequenti audacter insiliens nostre militie ala quedam, limo Leytha inopinabiliter transuadato, et nobis iam iuxta predictum Castrum Altenburch castra metantibus, Castroque Cheruellenburch per suos habitatores exusto, pre timore nostri, qui eorum cordium intima, intestinis concussionibus profundius quaciens, coëgit eos de nostra misericordia desperare, belli discrimen inire cepit protinus cum eisdem. In quorum auxilium dum concurreret pars aduersa, sicut necessitatis exigebat articulus, nostrorum velociter iuimus pugnantium in succursum; et post multorum strages, captiuitates plurium, et fugam omnium reliquorum, ad nostra castra remeauimus, in nullo nostro exercitu diminuto. Post hec autem omnia, vbi Castrum Altenburch antedictum tum machinarum tormentis continuis laceratum, tum aliis debellandi lacessitum generibus, suis debilitatum virtutibus et viribus cepimus deuiratum, vbi ciuitas Misenburch nostris iussionibus se subiecit, aduersus quam nostre indignacionis valide ira fremens, in eam depopulacionis sentenciam tulimus, eiusque omnia edificia terre fecimus adequari. — —

Fejér, V. 1. pag. 108—111.

CCLXX.

1272. 1272. *Ștefanŭ V.* regele Ungarieĭ, conferesce diferite libertăți coloniilorŭ străine din comuna Felzáz în comitatulŭ Ugoceĭ. Amintire despre pădurile *Maramureșuluĭ*. Intre martorĭ *Laurențiu* ca *banŭ alŭ Severinuluĭ*.

Stephanus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cuman. Bulgariaeque Rex. Omnibus praesentes litteras inspecturis salutem in omnium Saluatore. Circumspectio regum prouida solet suos subditos libertatum titulis adornare, vt merito possit numerus sibi famulantium augmentari. Proinde ad vniuersorum notitiam, tam praesentium, quam futurorum harum serie volumus peruenire: quod hospites nostri de villa Felzáz, apud Domum nostram, videlicet in Vgocha constituti, ad nostram accedentes praesentiam, nobis humiliter supplicarunt: quod quia iidem per frequentes descensus nostros quam plurimis sint grauati; ipsis aliquam

gratiam facere iuxta nostrae Maiestatis munificentiam dignaremur. Nos itaque ad supplicationem ipsorum de nostra gratia concessimus speciali: quod ab omni collecta, seu exactione, quam in regno exigi indiximus, exempti et absoluti penitus habeantur. Concessimus etiam, quod ad nullum exercitum nostrum ire vel mittere milites teneantur. Statuimus insuper, quod Comes de Vgocha, annuatim vnum descensum super ipsos facere possit, et non plus. Praeterea restituimus eisdem, vt Ecclesia Beati Petri, capella nostra, a iurisdictione omnium Plebanorum et Archidiaconorum penitus libera habeatur, et exempta. Item contulimus eisdem syluam, Stulba vocatam, a domo Stephani, filii Semyg incipiendo, vsque ad coenobium Eremitarum, in qua araturas exerceant, et feras mediocres, videlicet vrsos, apros, ceruos, et capellas occidendi liberam habeant facultatem. Ceterum volumus, vt nullus extraneorum vsum siluae ipsorum possit recipere violenter, nisi eorum velle voluerit concedere; cum omnibus ipsius utilitatibus concessimus ad habendum. Adhuc concessimus, quod vsque ad indagines *syluae Maramarosi* de terminis terrae ipsorum incipiendo, piscaturam in Ticia omnimodam possint exercere. Item plaustra nostra nonnisi vsque ad terminos terrae eorum deferre in ipsorum vectura teneantur. Item concessimus, quod nobis metere non debeant; non Comes de Vgocha, pro tempore constitutus ipsos inuitos in perferendis legationibus mittere possit; non equos, seu alias res ipsorum auferre violenter. Statutum siquidem, quod villicum inter se eligant quem voluerint de communi, qui omnes causas ipsorum iudicabit, exceptis tribus articulis: furti videlicet, homicidii, et sanguinis; quos Comes de Vgocha, pro tempore constitutus vna cum villico iudicabit; duas partes iudiciorum pro se recipiendo, tertia vero pro villico remanente. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Omodei, Orodiensis Ecclesiae Praepositi; aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCLXXII. Indictione XV. kalendis vltimis Ianuarii, regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigonien. Stephano Colocen. aulae regiae Cancellario, et Ioanne Spalatensi, Archiep. Lamperto Agrien. Borico (Briccio) Chanadiensi, Iob Quinque-Ecclesien. Philippo Vacien. Paulo Vesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomirio Varadien. Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano Episcopis, Ecclesias Dei gubernantibus. Moys Palatino, Comite Suprunien. Iudice Cumanorum; Nicolao, Iudice Curiae regiae, Comite Sumegien. Egidio Magistro Tauernicorum, Comite Posonien. Ioachino Bano totius Sclauoniae. — — Vajuoda Transiluaniae, Comite de Zonuk, *Laurentio Bano de Seuerino*, Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum, Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitrien. et aliis compluribus Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér. V. 1. pag. 176—178.

CCLXXI.

1272. 1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ confirmă libertăţile *comunităţiĭ latine* (villa Olaszi) de lângă Potok în Ungaria. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Stephanus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus, praesens scriptum inspecturis, salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Quia secundum varias successiones temporum et rerum variantur effectus, solers adinuenit hominum prudentia, vt ea, quae legitima deliberatione disponuntur, et maxime, quae legum in praxi regia confirmat auctoritas, litterarum memoriae commendentur, et per hoc sciendi vigorem perpetuo sortiantur. Proinde ad vniuersorum notitiam tenore praesentium volumus peruenire: Quod ciues et Hospites nostri de villa *Olaszi*, prope Potok, ad nostram accedentes praesentiam, exhibuerunt nobis priuilegium Emerici regis Hungariae, Aui nostri, super libertate eorum confectum; petentes, vt idem ratum habere, et innouando nostro dignaremur priuilegio confirmare; cuius quidem priuilegii tenor talis est: In nomine SS. Trinitatis, et indiuiduae vnitatis. Emericus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramaeque Rex in perpetuum. Quoniam ex donorum pluralitate libertatis sequitur detrimentum, et onerosum, imo periculosum est diuersis subiici iudiciis; incumbit regum prouidentiae legalibus institutis, subditorum commoditati consulendo, nocuos indebitae praesumptionis impetus, ab eorum grauaminibus sagaciter auertere; debiti sane nostri considerantes exigentiam, Hospites de Potok, apud Ecclesiam S. Nicolai commorantes, definitae libertatis priuilegio gaudere concessimus, statuentes, vt *secundum suae gentis consuetudinem*, ab electo inter se Praeposito iudicentur; quo propter negociorum difficultatem non sufficiente, Palatini Comitis, siue Regis subeant iudicium, nec in secularibus alios habeant, — — — — quin et ponderum et tributorum pensionem ipsis omnino remittentes, decernimus, vt qui ex iisdem herede carerent, liberam disponendi — — — — habeant facultatem, et ad filias, neptes, nepotes, seu alios, quoscunque duxerint adoptandos, bonorum suorum vniuersitas deuoluatur. Sancimus praeterea, quod ipsis sub protectione regia constitutis, a nullo Principum, vel Nobilium Regni grauamen aliquod infligatur; et quidquid praecedentium Regum authoritas ad ipsorum vtilitatem rationabiliter instituit, firmiter obseruetur. Vt igitur huius beneficii nostri veritas indissolubili stabilitate duret in posterum, praesentem paginam sigilli nostri titulo roborauimus. Datum per manus Desiderii, Aulae regiae Cancellarii, et Praepositi Zibiniensis. Anno Dominicae Incarnationis MCC. primo. Venerabili Iob, Strigoniensi A. Episcopo existente, Saul Colocensi Archiepiscopo; Kalano Quinqueecclesiensi Episcopo, Vgrino Iaurinensi Episcopo, Catapano Agriensi Episcopo. Mike Palatino et Bihoriensi Comite, Iula Vajuoda, Achilleo Curiali et Keueiensi Comite, Benedicto Bacsiensi Comite, Tiburtio Comite Bodrogiensi, Petro Comite Supruniensi, Ech Comite noui Castri, Marano Comite de Zonuk, Pazman Comite de Kulus. Nos itaque Hospites eosdem in praedicta volentes

conseruare libertate, iam dictum priuilegium Aui nostri ratum habendo, de verbo ad verbum insertum praesentibus, confirmamus dupplicis sigilli nostri munimine roborando. Datum per manus Magistri Benedicti, Ecclesiae Orodiensis Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti ac fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXII. kalendas Februarii Indictione quinta decima, regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, et perpetuo Comite loci eiusdem, Stephano Colocensi, aulae Regiae Cancellario, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Vincentio Chanadiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transsiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, et Iudice Cumanorum, Nicolao Iudice Curiae reginae et Comite Simigiensi, Egidio Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi, Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Mathaeo Vajuoda Transiluano, Comite de Zonuk, *Laurentio Bano de Seuerino*, Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guechke, Alberto Magistro Agazonum, Comite de Sibinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Bano, Comite Bacsiensi, Gregorio Magistro Tauernicorum Dominae reginae, Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi et aliis quam plurimis, tenentibus regni Comitatus et honores.

Fejér, V. 1. pag. 181.—183.

CCLXXII.

1272. *Laurențiu,* banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

STephanus dei gracia. Hungarie. Dalmacie. Croacie. Rame. Seruie. Gallicie. Lodomerie. Cumanie. Bulgarieque Rex. — (Confirmă donațiunea, ce o făcuse părintele sĕu, regele Bela IV. în a. 1263. luĭ Ionŭ fiulŭ luĭ Gubulŭ din comitatulŭ Zips). Datum per manus magistri Benedicti. Orodiensi preposito, (sic) aule nostre vicecancellary, dilecti et fidelis nostri, Anno domini. Millesimo. CC°. Septuagesimo secundo. Quinto Idus February. Indiccione Quintadecima. Regni autem nostri anno secundo, venerabilibus patribus. Phylippo Strigoniensi. Stephano Colocensi, aule Regie cancellario, et Johanne Spalatensi, archiepiscopis. Lamperto Agriensi. Job Quinqueecclesiensi. Briccio Chenadiensi, Phylippo Waciensi. Paulo wesprimiensi Thymoteo Zagrabiensi. Lodomerio waradiensi Dyonisio Jauriensi et Petro transiluano episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Moys palatino comite Suppruniensi et Judice Cumano-

rum Nicolao iudice Curie Regie et comite Symigiensi. Egidio magistro tauernicorum comite Posoniensi. Joachino bano tocius Sclauonie Matheo woyowoda transiluano et comite de Zounuk, *Laurencio bano de Sceurino* comite de Dobuca. Petro magistro Dapiferorum comite de Guechke. Alberto magistro agasonum comite de Scibinio. Phylippo magistro pincernarum. Paulo comite Bachiensi. Gregorio magistro tauernicorum domine Regine comite Castriferrei. Ponith bano comite Zaladiensi. Mychaele comite Nitriensi. Petro comite Albensi. et alys quampluribus comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Codex diplomaticus patrius. V. pag. 45.

CCLXXIII.

1272. 1272. *Laurenţiŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus dei gracia vngarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate maĭ multorŭ castrensĭ din districtulŭ Castruluĭ-de-ferŭ). Datum per manus magistri Benedicti, prepositi Orodiensis, aule nostre vicecancellary, dilecti et fidelis nostri. Anno domini. M°CC°. Septuagesimo secundo. Quartodecimo Kalendas Marcy, Indiccione Quintadecima. Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Phylippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule nostre Cancellary, et Johanne Spalatensi archiepiscopis. Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Phylippo Waciensi, Paulo Wesprimiensi, Thymoteo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transsiluano, Episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino comite Supruniensi Judice Cumanorum, Nycolao Judice Curie nostre comite Simigiensi, Egidio magistro Tauarnicorum comite Posoniensi, Joachyno bano tocius Sclauonie, Matheo woyuoda Transiluano comite de Zonuk, *Laurencio bano de Zeurino* comite de Doboka, Petro magistro dapiferorum comite de Guechke, Alberto magistro agasonum comite de Zybino, Phylippo magistro pincernarum Paulo bano comite Bachyensi, Gregorio magistro Tauarnicorum domine Regine comite castri ferrei, Ponit bano comite Zaladiensi, Mychaele comite Nytriensi, et alys quam pluribus comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Codex diplomaticus patrius. I. pag. 56—57. — Fejér, V. 1. pag. 214—216.

CCLXXIV.

1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie — — — — e, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, prin care dăruise magistruluĭ Pows în a. 1267. moşia numită Enezka). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° septuagesimo secundo, quartodecimo kalendas Marcij, Indiccione quintadecima, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aule regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Philippo Vaciensi, aule domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Jauriensi, et Petro Transsyluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, et Judice Comanorum; Nicolao Judice Curie Regie, Comite Simighiensi; Egidio Magistro Thauarnicorum, Comite Posoniensi; Joachyno Bano tocius Sclauonie; Matheo Waywoda Transsyluano, Comite de Zonuk; *Laurencio Bano de Sceurino*, Comite de Dabuka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guechke; Alberto Magistro Agasonum, Comite de Scibinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachiensi; Gregorio Magistro Thauarnicorum domine Regine, Comite Castri Ferrei; Ponyth Bano Comite Zaladiensi, Petro Comite Albensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus, et honores.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 383—384. — Din transumptulŭ judeluĭ curieĭ Stefanŭ Bathori, din a. 1464.

CCLXXV.

1272. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ regeluĭ Bela IV. prin care dăruise moşia Potos mănăstireĭ de călugăriţe din insula S-teĭ Mariĭ). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepo-

siti, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno ab Incarnacione Domini M°CC°LXX° secundo septimo kalendas Marcij, Indiccione quintadecima, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aule Regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Thimoteo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi et Iudice Cumanorum; Nicolao Iudice Curie Comite Simigiensi; Egidio Magistro Tauarnicorum Comite Posoniensi; Joachino Bano tocius Sclauonie, Matheo Woyuoda Transsiluano Comite de Zounuk; *Laurencio Bano de Zewrino*, Comite de Doboka; Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke; Alberto Magistro Agasonum Comite de Zybinio, Philippo Magistro Pincernarum; Paulo Bano Comite Bachiensi; Gregorio Magistro Thauarnicorum domine Regine, Comite Castri Ferrei; Ponich Bano Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Mon. Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 380—382. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCLXXVI.

1272. 1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ seu din a. 1270. prin care dăruise comiţilorŭ Demetriu şi Michaiŭ castrulŭ Fyzer din Ungaria). (D)atum per manus Magistri Benedicti Prepositi Ecclesie Orodiensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, (a)nno Dominice Incarnacionis M°CC°LXX° secundo, quarto kalendas Marcij. Indiccione XV. Regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule Regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Waciensi aule Domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Jauriensi, et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Moys Palatino, Comite Supruniensi et Judice Cumanorum; Nicholao Judice Curie Regie Comite Symigiensi; Egidio Magistro Tauarnicorum Comite Posoniensi; Joachino Bano tocius Sclauonie;

Matheo Woyvoda Transsiluano Comite de Zounuk, *Laurencio Bano de Sceurino* Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke Alberto Magistro Agasonum Comite de Scybinio; Philipo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachiensi, Gregorio Magistro Tauarnicorum domine Regine Comite Castri Ferrei, Ponych Bano Comite Zaladiensi, Petro Comite Albensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 388—389. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCLXXVII.

1272. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgariaeque Rex. (Confirmă donaţiunea, ce o făcuse dênsulŭ luĭ Michaiŭ, fiulŭ luĭ Andreiŭ, pe timpulŭ cândŭ era duce alŭ Transilvanieĭ). Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodiensis, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo septuagesimo secundo Regni autem nostri anno tercio, quarto kalendas Marcij Indiccione XV. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule Regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinque-Ecclesiensi, Philippo Vaciensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino Comite Supruniensi et Judice Comanorum, Nicolao Judice Curie Regie Comite Simigiensi, Egidio Magistro Thauarnicorum Comite Posoniensi; Joachino Bano tocius Sclauonie, Mattheo Wayuoda Transsiluano, Comite de Zounuk; *Laurencio Bano de Zeurino* Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke, Alberto Magistro Agazonum Comite de Scybinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Baciensi, Gregorio Magistro Thauernicorum domine Regine Comite Castri Ferrei, Ponych Bano Comite Zaladiensi, Petro Comite Albensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Regni Comitatus tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XIII. pag. 391—392. După transumptulŭ din a. 1476. — Fejér, V. 1. 241—245.

CCLXXVIII.

1272. 1272. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă donaţiunea, ce o făcuse Grigorie din Martonvasar mănăstireĭ de călugăriţe din insula S-teĭ Marii). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno ab Incarnatione Domini Millesimo, ducentesimo, septuagesimo secundo, quarto kalendas Martii, indictione quinta decima, regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aulae regiae Cancellario, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamberto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae Reginae Cancellario, Paullo Vesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluanensi Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, Iudice Cumanorum, Nicolao Iudice Curiae, Comite Sumegiensi, Egidio Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi, Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Mathaeo Vajuoda Transiluano, Comite de Zoonuk, *Laurentio Bano de Zeurino*, Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guecke, Alberto Magistro Agazonum, Comite de Zibinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Bano, Comite Bácsiensi, Gregorio Magistro Tauarnicorum, Dominae reginae, Comite Castriferrei, Ponuch Bano, Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, Magistro Oliuerio Comite de Pilis, et aliis quam pluribus, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 1, pag. 178—180.

CCLXXIX.

1272. 1272. *Ştefanŭ V.* regele Ungarieĭ conferesce magistrilorŭ *Ionŭ* şi *Ştefanŭ*, o moşiă în comitatulŭ Şaroşŭ ca recompensă pentru serviţiele prestate în maĭ multe espediţiunĭ, şi în specialŭ cu ocasiunea lupteĭ întêmplate la *Codlea* în Transilvania. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

STephanus dei gracia Hungarie. Dalmacie. Croacie. Rame. Seruie. Gallicie. Lodomerie. Comanie Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus pre-

sentem paginam inspecturis, Salutem in eo, qui Regibus dat eternam salutem. Advniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire Quod nos attendentes fidelitates et seruiciorum merita fidelium nostrorum Johannis et Stephani magistrorum filiorum Comitis Gwd, nobilium de vltra Drawa, que nobis in diuersis expedicionibus Regni nostri exhybuerunt fideliter et deuote; specialiter tamen, que nobis in Castro ffekethehygh existentibus exhibuerunt ita videlicet, quod cum Laurencius filius Kemeny expugnaret contra nos dictum Castrum, ydem Johannes et Stephanus magistri pro ffidelitate nobis exhybenda viriliter dimicando, quam pluribus uulneribus extiterunt wlnerati, Ceterum, cum permittente domino, de Castro dicto ad partes Danobiales duxissemus gressus nostros, ydem Johannes et Stephanus magistri in conflictu, quem in Ilswazygh contra generalem exercitum patris nostri habuimus, duos milites armis bene munitos ad nos captiuatos adduxerunt, Nos siquidem inrecompensacionem tot et tantorum Seruiciorum eorundem quamquam promodico reputaremus, que inpresenti agimus, respectu horum, que facere intendimus, quandam terram speculatorum nostrorum uulgariter Ewr dictorum. ffyntha vocatam, vacuam, et habitatoribus destitutam, In Comitatu de Sarus existentem, ipsis Johanni et Stephano magistris. seu heredibus eorum heredumque suorum successoribus, dedimus donauimus et contulimus Jure perpetuo et irreuocabiliter possidendam; de consilio prelatorum et Baronum Regni nostri, de plenitudine nostre Regie mayestatis, cum omnibus suis vtilitatibus attinencys et pertinencys vniuersis pacifice et quiete. — — Vt igitur hec a nobis facta donacio robur optineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam inirritum valeat reuocari, presentes concessimus litteras eisdem, duplicis Sygilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti Orodyensis Ecclesie prepositi, Aule nostre vicecancellary. dilecti et ffidelis nostri. Anno domini. Millesimo. CC.° LXX°. Secundo. Quartodecimo kalendas Marcy. Indiccione quintadecima; Regni autem nostri Anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi Stephano Colocensi Aule Regie Cancellario et Johanne Spalatensi ArchyEpiscopis. Lamperto Agriensi Job QuinqueEcclesiensi Briccio Chanadyensi Philippo Wacyensi Aule domine Regine Cancellario. Paulo Wesprymiensi Tymoteo Zagrabiensi Lodomerio Waradyensi Dyonisyo Iawryensi et Petro Transilluaniensi Episcopis Ecclesias dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino Comite Supruniensi et Judice Comanorum. Nicolao Judice Curie Regie. Comite Symigiensi Egydyo magistro Tawarnicorum Comite Posonyensi Iwachyno Bano tocius Sclauonie. Matheo Woyuoda Transiluano Comite de Zonuk. *Laurencio Bano de Zeurino*, Comite de Dabuka, Petro Magistro Dapiferorum, Alberto magistro Agasonum, Comite de Zybinio, Phylippo magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachyensi Gregorio magistro Tawarnicorum domine Regine, Comite Castri ferrey, Ponyth Bano, Comite Zaladyensi et alys quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Codex diplomaticus patrius. V. pag. 46–48. — Fejér, V. 1. pag. 228.

CCLXXX.

1272. 1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus, Dei gratia, Hungarie, Dalmatie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate unorŭ militarĭ (săgetătorĭ) din ţinutulŭ Vagŭ în Ungaria). Datum per manus magistri Benedicti, Prepositi Orodiensis, Aule nostre Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, Anno Domini Millesimo, ducentesimo, Septuagesimo secundo; vndecimo kalendas Aprilis; regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, Aule nostre Cancellario, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Brichio Chanadiensi, Iob Quinque-Ecclesiensi, Philippo Vachiensi, Paulo Vesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradien., Dyonisio Iaurien. et Petro Transiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Moys Palatino, Comite Supruniensi, Iudice Cumanorum; Nicolao, Iudice Curiae nostre, Comite Simighiensi, Egidio Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi, Ioachimo, Bano tocius Sclauonie, Matheo, Wayawoda Transiluano, Comite de Zonuk, *Laurencio Bano de Zeurino*, Comite de Dobocha, Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Gechke, Alberto, Magistro Agazonum, Comite de Zybinio, Philippo Magistro Pincernarum nostrorum, Paulo Bano, Comite Bachiensi, Gregorio, Magistro Tauernicorum Domine regine, Comite Castriferrei; Ponith Bano, Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, V. 1. pag. 184—185.

CCLXXXI.

1272. 1272. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă sentenţa canonicului din Strigonŭ, a magistruluĭ Sixtŭ, în privinţa controverselorŭ ivite între udvornicii din Keercha şi între iobagiĭ mănăstirii Apacha Somlyo). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri; anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, decimo sexto kalendas Aprilis, Indiccione decimaquinta, Regni

autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule Regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Vesprimiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dyonisio Jauriensi, et Petro Transilvano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino Comite Supruniensi et Judice Cumanorum, Nycolao Judice Curie Regine Comite Symigiensi, Egidio Magistro Tauarnicorum Comite Posoniensi; Joachino Bano tocius Slauonie, Matheo Vajuoda Transyluano et Comite de Zonuk, *Laurencio Bano de Zeurinio* Comite de Dubuka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke, Alberto Magistro Agasonum Comite de Zibinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Comite Bachiensis, Gregorio Magistro Tauarnicorum domine Regine Comite Castri Ferrei, Ponith Bano Comite Zaladiensi, Petro Comite Albensi, Michaele Comite Nitriensi et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus, et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XIII. pag. 392—394. — Din transumptulŭ capitululuĭ din Strigonŭ, a. 1678. în archiva camereĭ din Buda.

CCLXXXII.

1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă donaţiunea ce o făcuse dênsulŭ în a. 1267. luĭ Ioanŭ fiulŭ luĭ Chabanka din familia Aba). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° septuagesimo secundo, sexto decimo kalendas Aprilis, Indiccione quintadecima, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule Regie Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinque Ecclesiensi, Briccio Chenadiensi, et Petro Transiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Suprvniensi et Judice Cumanorum; Nicolao Judice Curie, Comite Simigiensi; Egidio Magistro Tauarnicorum, Comite Posoniensi, Joachino Bano tocius Sclauonie; Matheo Woyuoda Transsiluano, Comite de Zounuk; *Laurencio Bano de Zeurino*, Comite de Doboka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guechke; Alberto Magistro Agasonum, Comite de Zibino; Philippo Magistro Pincernarum; Paulo Bano, Comite Bachiensi; Gregorio Magistro Tauarnicorum domine Regine, Co-

mite Castri Ferrei; Ponich Bano, Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi; Magistro Oliuerio Comite de Plis, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 389–390. Originalulŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCLXXXIII.

1272. 1272. *Laurenţiu,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus, Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce luĭ Alexe, fiulŭ luĭ Andreiŭ, moşia Delnafeu din comitatulŭ Şaroşŭ). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M° ducentesimo, septuagesimo II. Quarto decimo Kalendas Aprilis, indictione quinta decima. Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aulae nostrae Cancellario, et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinque-Ecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Paulo Vesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Moys Palatino, Comite Supron. Iudice Cuman. Nicolao Iudice Curiae regiae, Comite Symigi. Aegidio magistro Tauarnicorum, Comite Posonien. Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Matheo Woywoda Transiluano, Comite de Zonuk; *Laurentio Bano do Zeurino*, Comite de Doboka, Petro Magistro Dapiferorum Comite de Guechke; Alberto Magistro Agazonum, Comite de Zybinio, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Bano, Comite Bachiensi, Gregorio Magistro Tauarnicorum Dominae reginae Comite Castriferrei; Ponyth Bano, Comite Zaladiensi; Michaële Comite Nitriensi, Magistro Oliuerio, Comite de Pilis; et aliis, quam pluribus Comitatus et honores regni tenentibus.

Fejér, V. 1. pag. 190—192.

CCLXXXIV.

1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gratia Hung. Dalm. Croat. Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cuman. Bulgariaeque Rex. (Conferesce diferite libertăţi locuitorilorŭ aşeḑaţi pe insula de lăngă castrulŭ Albeĭ-regale). Datum per manus magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Domini, millesimo, ducentesimo, septuagesimo secundo, octauo idus Aprilis, indictione quinta decima, regni autem nostri anno secundo: Venerabilibus Patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aulae regiae Cancellario, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Brittio Chenadiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae Reginae Cancellario, Paulo Vesprimiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro transiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, et Iudice Cumanorum, Nicolao iudice Curiae, et Comite Simighiensi, Egidio Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi, Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Mathaeo Wayvoda Transiluaniae, Comite de Zounuk, *Laurentio* Comite de Doboka, *Bano de Zewrino*, Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Gvechke, Alberto magistro Agazonum, Comite de Zibino, Philippo Magistro Pincernarum, Paulo Bano, Comite Bachiensi, Gregorio Magistro Tauernicorum, Dominae reginae, Comite Castri ferrei. Ponich Bano, Comite Żaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus, Comitatus et honores regni tenentibus.

Fejér, V. 1. pag. 211—214. — Ibid. XI. pag. 67—69.

CCLXXXV.

1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gratia Hung. Dalm. Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumanie; Bulgariaeque Rex. (Conferesce unorŭ supuşi ai sĕĭ, unŭ terenŭ lipsitŭ de locuitorĭ din districtulŭ castruluĭ Kuzeg). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, Ducentesimo,

septuagesimo (sic). Quarto Kalendas May, indictione decima quinta, regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aulae regiae Cancellario, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Britio Chanadiensi, Iob Quinqueecclesiensi, Philippo Vacziensi, aulae Dominae reginae Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transyluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moyse Palatino, Comite Soproniensi, et Iudice Cumanorum; Nicolao Iudice curiae regiae, Comite Simighiensi; Aegigidio Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi; Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Matthaeo Wajwoda Transyluano, Comite de Zounuk, *Laurentio Bano de Zeurino, Comite de Doboka*, Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Püczke (Pilis) Alberto Magistro Agasonum, Comite de Cibinio, Philippo Magistro pincernarum, Paulo Comite Bachiensi, Gregorio Magistro Tauernicorum Dominae reginae, Comite Castriferrei, Ponith Bano, Comite Szaladiensi, Petro Comite Albensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam plurimis, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 1. pag. 234—236.

CCLXXXVI.

1272. 1272. *Stefanŭ V.* regele Ungarieĭ confirmă libertăţile *mănăstireĭ Cârţa* din Transilvania, şi anume, ca locuitoriĭ de pe moşiile acesteĭ mănăstiriĭ să se pótă bucura de aceleaşĭ drepturĭ, de carĭ se bucură şi locuitoriĭ din ţinutulŭ Sibiuluĭ. Intre martorĭ *Laurenţiu* ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Stephanus, Dei gracia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus, praesentes litteras inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire: quod Frater Bertholdus, Abbas Ecclesiae Beatae Virginis de *Kyrch*, Ordinis Cisterciensis, ad nostram accedens praesentiam, exhibuit nobis priuilegium nostrum, tempore Ducatus nostri Transiluani super gratia populis eiusdem Ecclesiae per nos facta concessum, petendo deuote, vt ipsum priuilegium denuo cum nostro presenti priuilegio dignaremur confirmare. Cuius tenor talis est: Stephanus, etc. (vide ad a. 1264. Nr. CCXXXIII). Nos igitur ipsum priuilegium tempore Ducatus nostri super huiusmodi gratia populis eiusdem Ecclesiae per nos facta, confectum, ratum habentes et acceptum, de verbo ad verbum praesentibus insertum, auctoritate praesentium duximus confirmandum. In cuius rei memoriam,

firmitatemque perpetuam, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti, Praepositi Ecclesiae Orodiensis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXX. secundo; decimo kalend. Iunii, indictione XV. Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, perpetuo Comite eiusdem loci; Stephano Colocensi, aulae nostrae Cancellario, et Iohanne Spalatensi, Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueeccles. Comite Musuniensi; Briccio Chanadiensi; Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae Cancellario; Paullo Wesprimiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluaniensi Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys, Palatino, Comite Supruniensi, Iudice Cumanorum; Nicolao, Iudice Curiae, Comite Symighiensi; Egidio, Magistro Tauernicorum, Comite Posoniensi; Ioachimo, Bano totius Sclauoniae, Mathaeo, Wajwoda Transiluaniae, Comite de Zonuk; *Laurentio Bano de Zeurino*, Comite de Doboka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Sechke (Guetske) Alberto Magistro Agazonum, Comite de Scibinio, Philippo, Magistro Pincernarum, Paulo Comite Baacsiensi; Gregorio Magistro Tauarnicorum Dominae reginae, Comite Castri ferrei; Ponith Bano, Comite Zaladiensi; Michaële Comite Nitriensi, et aliis, quam pluribus Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 1. pag. 205—207. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenhuch. I. pag. 98.

CCLXXXVII.

1272. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ regelui Bela IV. din a. 1258. prin care dăruise moşia Kaztanicha luĭ Matyn şi fraţilorŭ sĕi). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, Indiccione quintadecima, sexto idus Junij, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule nostri Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Vesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transiluano Epi-

scopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, Judice Cvmanorum; Nicholao Judice Curie Comite Simigiensi; Egidio Magistro Tauarnicorum, Comite Posoniensi; Joachino Bano tocius Sclauonie; Matheo Woyuoda Transiluano, Comite de Zonuk; *Laurencio Bano de Zeurino*, Comite de Dabaka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Guechke; Alberto Magistro Agasonum Comite de Zibinio; Philippo Magistro Pincernarum; Paulo Bano Comite Bachiensi; Gregorio Magistro Tauarnicorum domine Regine, Comite Castri Ferrey; Ponich Bano, Comite Zaladiensi; Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XIII. pag. 384—386. Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCLXXXVIII.

1272. 1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Decide controversele ivite între membriĭ familieĭ Zah cu privire la maĭ multe moşiĭ din comitatulŭ Gömör). Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Orodyensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° septuagesimo II°, Regni autem nostri anno tercio, Indiccione quinta decima, decimo octauo kalendas Julij. Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi aule nostre Cancellario, et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinquecclesiensi Comite Mosoniensi, Briccio Chanadyensi, Philippo Wachiensi aule domine Regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradyensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moys Palatino, Comite Supruniensi, Judice Cumanorum; Nicolao Judice Aule nostre Comite Symigiensi; Egydio Magistro Tauarnicorum, Comite Posoniensi; Jouachino Bano tocius Sclauonie, Matheo Woyuoda Transsiluano, Comite de Zonuk, *Laurencio Bano de Zeurino* Comite de Doboka; Petro Magistro Dapiferorum, Comite de Gechke; Alberto Magistro Agazonum, Comite de Scebino, Philipo Magistro Pincernarum, Gregorio Comite Tauarnicorum domine Regine, Comite Castri Ferrei; Ponich Bano, Comite Zaladyensi; Mychaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Regni nostri Comitatus tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XXII. pag. 48—50. Din privilegiulŭ regeluĭ Ladislau IV. din a. 1275.

CCLXXXIX.

1272. *Laurenţiu*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

In nomine sanctae trinitatis et indiuiduae vnitatis. Amen. Stephanus D. gr. Vng. Dalm. Croat. Ram. Seru. Galic. Lodomeriae, Cuman. Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiele, ce le acordase regii Andreiŭ II. şi Bela IV. Episcopieĭ din Agramŭ). Datum per manus venerabilis Patris Stephani, Archiepiscopi Colocensis, aulae nostrae supremi Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Dominicae Incarnationis MCCLXXII. XV. Kal. Iulii, Indictione XV. regni nostri anno secundo; Venerabilibus patribus, Philippo Strigoniensi, et perpetuo Comite loci eiusdem, fratre Ioanne, de genere Buzad, Spalatensi, Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Brictio Chanadiensi, Iob Quinqueecclesiensi, et Comite Musamensi, (f. Moson.) Philippo Vaciensi, aulae dominae reginae Cancellario; Paulo Wesprimiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano, episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus; magistro Benedicto, praeposito Orodiensi, aulae nostrae Vice-Cancellario; magistro Andrea, Comite capellae nostrae — — — Palatino, Comite Suproniensi, iudice Cumanorum; Nicolao Iudice curiae nostrae, Comite Simigiensi; Aegidio magistro tauernicorum nostrorum, et Comite Posoniensi; Ioachimo, Bano totius Sclauoniae; Matthaeo, Vajuoda Transiluano et Comite de Zounuk; *Laurentio*, *Bano de Szeurino*, et Comite de Doboka; domino Anselmo, Comite de Berrae, et de Trascu; Rolando, Bano perpetuo, Comite de Kemluk; Petro, magistro dapiferorum, et Comite de Guetka; Alberto, magistro Agasonum nostrorum et Comite de Szibinio; Philippo, magistro Pincernarum nostrorum; Paullo Bano, Comite Bachiensi; Irneo, Bano, Comite Varasdiensi, Gregorio magistro Tauernicorum dominae reginae, et comite Castriferrei; Zonuch, bano et Comite Zaladiensi, Petro, Comite Albensi, Selta, Comite Iauriensi, Michaële, Comite Nitriensi, Michaële de genere Chaz (Chak) Comite Wesprimiensi, Eodem Comite de Tolam (f. Tolna), Alexandro, Comite de Bagana (f. Barana) et armigerorum nostrorum; Stephano, magistro Agazonum dominae reginae, et Comite Tychnen. (f. Trenchen.) Demetrio Comite de Zothmare (sic); et de Tarasna (f. Karasna, Krasna) et aliis quam pluribus, comitatus regni tenentibus, et honores.

Fejér, V. 1. ag. 192—195.

CCXC.

1272. 1272. *Albertŭ*, ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Stephanus, Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruie, Galliciae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgarieque Rex. (Dăruiesce comitelui Dominicŭ şi fratelui sĕŭ Michaiŭ Chak moşia Korus din Ungaria). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXX. secundo, regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus, Philippo Strigoniensi, Stephano Colocensi, aule nostre Cancellario, et Iohanne Spalatensi, archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Iob Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, aule Domine regine Cancellario, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dyonisio Iauriensi, et Petro Transiluano, Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurencio Palatino, iudice Cumanorum, Moys bano tocius Sclauonie, Comite Supruniensi, Dyonisio iudice Curie nostre, Comite Worosdiensi; Egidio, magistro Tauarnicorum nostrorum, Comite Posoniensi, Matheo Woywoda Transiluano, Comite de Zonuk, *Alberto*, *Bano de Zeurino*, Petro magistro dapiferorum nostrorum, Comite de Guecske; Nycolao magistro agasonum, comite de Zibinio; Philippo magistro Pincernarum, Comite de Doboka. Paulo Comite Bachiensi, Gregorio magistro Tauarnicorum domine regine, Comite Castri ferrei; Ponich bano, Comite Zaladiensi, Michaële comite Nytriensi; Petro Comite Albensi, Alexandro Comite de Barana, et aliis quam pluribus, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 1. pag. 238—241.

CCXCI.

1272. 1272. *Elisabeta*, regina Ungarieĭ, restitue palatinuluĭ Moise moşiile sale părinţescĭ, ca recompensă pentru serviţiele, ce le-a făcutŭ dênsulŭ în *Bulgaria*.

Elisabeth, Dei gratia, Regina Hung., vniuersis sanctae Matris Ecclesiae filiis, praesens intuentibus, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum notitiam, tam praesentium, quam futurorum, harum serie volumus peruenire: quod Moys Palatinus, Comes Supruniensis, et Iudex Cumanorum, fidelis noster, a nobis cum instantia postulauit, quod villas Kosut, Belch, Chop,

Furnos, et Rakusi vocatas, in Tolnensi et Simigiensi Comitatibus constitutas, quae patris sui Magni Moys, quondam Palatini fuerant, et per Dominam Mariam socrum nostram, bonae memoriae, indebite occupatae fore dicebantur, de nostra gratia sibi restituere et reddere dignaremur pleno iure. Verum quia veritas de praedictis possessionibus plene nobis non constabat; ad inquirendam omnimodam veritatem Venerabilem Patrem Philippum, Dei gratia Episcopum Vaciensem, aulae nostrae Cancellarium, duximus transmittendum; qui ad nos rediens Nobis dixit: quod Praedicti Moys Palatini assertionibus veritas facta diligenter inquisitione per omnia suffragaretur manifeste; vnde cum die appositionis coronae capiti nostro promisimus iuramento, quod iura Nobilium per antecessores nostros indebite alienata, et iniuste occupata, reddi faciemus et restitui; et quia etiam tum per praedictum venerabilem Patrem, tum etiam veridicis relationibus fidelium, et fide dignorum Nobis constitit euidenter, praedictas possessiones ad Moys Palatinum iure hereditario et rationabili pertinere; volentes eidem condigno retributionis stipendio propter obsequiorum merita, quae Nobis et diuersis, et specialiter in *Bulgaria* cum suprema fidelitate impendit, respondere, ad plenum easdem cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis reddidimus, restituimus, perpetuo et irreuocabiliter possidendas, quemadmodum Pater eiusdem possederat ab antiquo. Ne igitur huius rei series processu temporum per quempiam valeat in irritum reuocari, praesentes concessimus litteras, sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini Millesimo ducentesimo septuagesimo secundo.

Fejér, V. 1. pag. 237—238. Din colecţiunea Hevenesi. Tom. ZZ. No. LXXIX. pag. 146 et seq.

CCXCII.

1272. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

(L)adislaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, prin care Andreiŭ II. dăruise în a. 1210. têmplarilorŭ din Ungaria unŭ terenŭ cu numele Lesnissa). Datum per manus Magistri Nicolai Albensis Ecclesie Transsiluane Prepositi aule nostre Vicecancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° septuagesimo secundo, indiccione quintadecima, sexto kalendas Decembris, Regni autem nostri anno primo. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi, eiusdem loci Comite perpetuo, Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi Comite Musuniensi, Philippo Vaciensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario, Paulo Vesprimiensi aule nostre Cancella-

rio, Benedicto Chenadiensi, Lodomerio Waradiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Iauriensi, et alijs Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Rolando Palatino, Joachino Bano tocius Sclauonie, Nicolao Woyauoda Transsiluano Comite de Zounuk, Ladizlao Comite Posoniensi, Erney Magistro Tauarnicorum Comite Worosdiensi, Alexandro Judice Curie nostre, Emerico Comite Simighiensi, *(Pau)lo Bano de Zevrino*, Ponich Comite Zaladiensi, Ormodeo Comite Castri Ferrey, Reynoldo Magistro Dapiferorum, Laurencio Magistro Pincernarum Comite de Kewe et de Crasu, Vgrino Magistro Agasonum, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 70—71.

CCXCIII.

1272. 1272. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hung. Dalm. Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, prin care regele Stefanŭ V. dăruise Comiteluĭ Ivanca în anulŭ 1271. moşia Deuecse din districtulŭ castruluĭ Nitra). Datum per manus Magistri Nicolai, Ecclesiae Albensis Transiluanae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, Dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, ducentesimo, septuagesimo secundo. Indictione quinta decima, V. kal. Decembris. Regni autem nostri anno primo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, perpetuo Comite loci eiusdem; Stephano Colocensi, et Iohanne Spalathensi, Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Comite de Musunio, Philippo Vaciensi, aulae Dominae Reginae, Charissimae matris nostrae, Cancellario; Paulo Vesprimiensi, aulae nostrae Cancellario, Briccio Chenadiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, Episcopis; ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurentio Palatino, Comite Supruniensi, Ioachimo Bano totius Sclauoniae; Nicolao Wajvoda Transiluaniae, Comite de Zonuk; Ladislao Comite Posoniensi; Erney Magistro Tauarnicorum, Comite Varasdiensi, Alexandro Iudice curiae nostrae, Emerico Comite Simigiensi; *Paulo Bano de Zeurino;* Ponith Bano, Comite Zaladiensi; Omodaeo Comite Castriferrei; Reynoldo Magistro Dapiferorum, Vgrino Magistro Agazonum, et aliis quam pluribus, comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 48—49. — Ibid. V. 2. pag. 54.

CCXCIV.

1272. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă privilegiulŭ regeluĭ Stefanŭ V. prin care dăruise magistruluĭ Stefanŭ castrulŭ Agas din Ungaria). Datum per manus Magistri Nicolai, Praepositi Albensis Ecclesiae Transiluanae, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXX. secundo, indictione quinta decima, Calendas Decembris, regni autem nostri anno primo. Venerabilibus Patribus, Philippo Strigoniensi, Perpetuo Comite loci eiusdem; Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Comite Musuniensi, Philippo Vacziensi, Dominae reginae, charissimae Matris nostrae Cancellario; Paulo Wesprimiensi, aulae nostrae Cancellario, Briccio Chanadiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Iaurinensi, et aliis Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Ioachimo Bano totius Sclauoniae, Nicolao Woyawoda Transyluano, Comite de Zonuk; Ladislao Comite Posoniensi; Erney, Magistro Tauernicorum nostrorum; Comite Worosdiensi, Alexandro Iudice Curiae nostrae, Emerico Comite Simighiensi; *Paulo Bano de Zeurino*, Ponith Bano, Comite Zaladiensi, Omodeo Comite Castriferrei, Renoldo Magistro Dapiferorum nostrorum, Vgurino, filio Pous, Magistro Agazonum nostrorum, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam plurimis, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 51—53. — Originalulŭ în archiva mănăstireĭ Zircz.

CCXCV.

1272. *Paulŭ*, ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1272.

Ladislaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase moşulŭ sĕŭ regele Bela IV. în anulŭ 1253. mănăstireĭ St. Michaiŭ din insula St. Mării). Datum per manus Magistri Nicolai Prepositi Albensis Ecclesie Transsiluane aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° septuagesimo secundo, quinto nonas Decembris, Regni autem nostri

anno primo, indiccione XV. Venerabilibus patribus Philippo Strigoniensi perpetuoque Comite loci eiusdem, Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi Comite Musuniensi, Phylippo Vaciensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario Comite Neugradiensi, Paulo Vesprimiensi aule nostre Cancellario, Briccio Chanadiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomereo Waradiensi et Dyonisio Jauriensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Rolando Palatino, Bano de Macho et Judice Cumanorum; Joachyno Magistro Tawarnicorum Comite de Plys, Matheo Bano totius Sclauonie, Nicolao Voywoda Transsiluano Comite de Zonuk, Ladizlao Comite Posoniensi, Herrico Bano de Wozora et de So, Alexandro Judice Curie nostre Comite de Vrbaz, Laurencio Comite Suprvniensi, Emerico Comite Symigiensi, *Paulo Bano de Zeurino*, Omodeo Comite Castri Ferrey, Renoldo Magistro Dapiferorum Comite de Zobolch, Johanne Comite Zaladiensi, Vgrino Magistro Agasonum Comite Syrmiensi, Stephano Bano de Bozna, Gregorio Bano de Kucho et de Boronch, Herbordo Comite de Barana, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 4—5. — Fejér, V. 2. pag. 56.

CCXCVI.

1273. 1273. *Ladislaŭ IV. Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, confirmă vechile libertăţĭ ale *Latinilorŭ* din comitatulŭ Zips în Ungaria. Intre martorĭ *Paulŭ* amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ*.

Ladislaus, Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Vniuersis Christi fidelibus, tam praesentibus quam futuris, presentem paginam inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Regalis sublimitatis immensitas, cuius est in multitudine subiectorum gloriari, quantum tenetur quoslibet incolas regni sui in suis iuribus conseruare, tanto magis libertates hospitum suorum, tenetur suorum priuilegiorum munimine roborare; vt hominibus certa lege gaudentibus, honor regius augeatur. Proinde ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod hospites nostros de *Latina villa* in Scepes, regie benignitatis fauore prosequi intendentes, cupientesque eosdem in suis antiquis libertatibus et iuribus acquisitis indempnes conseruare, concessimus eisdem, imo a predecessoribus nostris, regibus Hungarie illustribus, dudum concessum innouamus, quod in omnibus, et per omnia illam et eamdem ipsi et eorum successores libertatem

et honestam consuetudinem habeant, quemadmodum et hactenus habuerunt, qua vniuersi alii omnes hospites nostri Saxones de Scepes, iuxta formam priuilegiorum suorum, quae tam ipsis Saxonibus, quam *Latinis* prenotatis, priscis temporibus communiter concessa fuerunt, gratulantur; hoc nihilominus saluo et specialiter declarato, quod ad ecclesiam eorum, vbi est regalis Plebania, Plebanum per vniuersos, concorditer videlicet, per maiorem et saniorem partem electum, Archiepiscopo Strigoniensi, vel eius vices gerentibus, et non Praeposito de Scepes, nomine Saxonum presentent confirmandum; cum eadem Ecclesia et hospites de Latina villa predicta a iurisdictione et potestate Prepositi de Scepes ab ipsorum principio sint exempti. Vt igitur huiusmodi libertas robur perpetue firmitatis obtineat, presentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, ducentesimo, septuagesimo III. Indictione prima, XIV. kal. Ianuarii. Regni autem nostro anno secundo. Venerabilibus Patribus Stephano Colocensi, et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agrien. Briccio Chanad. Philippo Vaciensi, et Comite Neograd. Paullo Wesprimiensi, Aule nostre Cancellario; Timotheo Zagrabiensi, Ludomirio Varadiensi, Dionysio Iauriensi et Petro Transsiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dyonisio Palatino, Comite de Oklich, et Iudice Cumanorum; Nicolao, iudice Curie regie, Henrico, Bano Sclauonie, Ioachimo, Magistro Tauarnicorum, et Comite de Pilys, Rainoldo, Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Zulgageurien. Nicolao, Vojvoda Transiluano, et Comite de Zonuk, *Paullo Bano de Scewrino;* Moyse Comite Simigiensi, Ioanne, Comite Supruniensi; Dedalo, Comite Zaladiensi; Michaële, Comite Nitriensi, et aliis quam plurimis Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 127—129. — Din originalulŭ locuitorilorŭ din Satulŭ-latinŭ.

CCXCVII.

1273. *Paulŭ,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladislaus, Dei gratia, Hung. Dalm. Croacie, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cuman. Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase părintele sĕŭ, regele Stefanŭ V. în a. 1271. luĭ Ianŭ, fiulŭ luĭ Nicolae, din comitatulŭ Zips.) Datum per manus Magistri Nicolai, Ecclesiae Albensis Transiluanae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri.

Anno Domini MCCLXX. tertio, quarto nonas Ianuarii. Regni autem nostri anno primo. Metropolitica Strigon. Ecclesiae sede vacante. Venerabilibus PP. Stephano Kolocensi, et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Comite Musuniensi, Phylippo Vaciensi, aulae Dominae reginae, karissimae Matris nostrae Cancellario, et Comite Neugradiensi, Paullo Wesprimiensi, aulae nostrae Cancellario; Briccio Chanadiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonysio Iauriensi, et aliis episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Bano de Machow, et Iudice Cumanorum; Mathaeo Bano totius Sclauoniae, Nicolao Wajwoda Transyluano, Comite de Zonuk, Ioachino magistro Tauarnicorum, Comite de Pylys, Alexio, Iudice Curiae nostrae, Comite de Vrbaz, Ladislao Comite Posoniensi, Laurentio Comite Supruniensi, Henrico Bano de Vazara, et de Sou, Stephano Bano de Bozna, Gregorio Bano de Boronch et Kuchou, Emerico Comite Symighiensi, Ioanne Comite Zaladiensi, Omodeo Comite Castriferrei, Vgrino, Magistro Agasonum, et Comite Syrmiensi; *Paulo Bano de Sceurino*, Comite de Volko, Renoldo Magistro Dapiferorum, Comite de Zobolch, Laurencio Magistro Pincernarum, et Comite de Kewe, et de Crasou, ac aliis quam pluribus, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 70—72.

CCXCVIII.

1273. 1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă privilegiulŭ părinteluĭ sĕŭ, a regeluĭ Stefanŭ V., prin care dăruise comerciantuluĭ Ionŭ Albasŭ moşia Heydreh de lângă Satmarŭ). Datum per manus Magistri Nicolai, Praepositi Albensis Ecclesiae Transiluaniensis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, ducentesimo, septuagesimo tertio, pridie Idus Ianuarii, regni autem nostri anno primo, Metropolitica Strigoniensi Sede vacante; Venerabilibus Patribus, Stephano Colocensi, et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae Reginae, charissimae Matris nostrae, Cancellarii; Paullo Vesprimiensi, aulae nostrae Cancellarii; Briccio Chanadiensi, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionysio Iaurinensi, et aliis episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Bano de Macho, et Iudice Cumanorum; Matthaeo Bano totius Sclauoniae; Nicolao

Wajvoda Transiluanensi, Comite de Zonuk, Ioachino, Magistro Tauarnicorum nostrorum, Comite de Pylis, Alexandro Iudice Curiae nostrae, Comite de Vrbaz, Ladislao Comite Posoniensi, Laurentio Comite Suproniensi, Herrico, Bano de Wozora, et de Sou, Stephano Bano de Wozna, Gregorio Bano de Boronch et de Kuthu, Emerico Comite Simighiensi, Ioanne, Comite Zaladiensi, Omodeo Comite Castriferrei; Vgrino Magistro Agazonum nostrorum, Comite Sirmyensi, *Paullo*, *Bano de Zeurino;* et Comite de Walko, Reynoldo — — — ferorum nostrorum, Comite de Zabolch, Laurentio Magistro Pincernarum nostrorum, Comite de Kewe et de Crassu, et aliis quam pluribus, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 72—75. Din transumptulŭ autenticŭ alŭ palatinuluĭ Nicolae de Gara din a. 1427. în archiva familiară a baronilorŭ Mednyánszky.

CCXCIX.

1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladislaus, Dei Gratia, Hungariae, etc. Rex. (Conferesce comiteluĭ Andreiŭ din Bana şi fiilorŭ sĕi moşia Borch din Ungaria). Datum per manus Magistri Nicolai, Praepositi Ecclesiae Albensis Transyluaniae, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti ac fidelis nostri. Anno MCCLXXIII. Quinto Idus Ianuarii. Regni autem nostri anno primo. Metropolitica Strigoniensis Ecclesiae Sede vacante. W W. Patribus, Stephano Colocensi, Ioanne Spalatensi, Archiepiscopis. Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Comite Musuniensi; Philippo Vaciensi, aulae Dominae Reginae, charissimae Matris nostrae Cancellario, et Comite Neugradiensi; Paulo Vesprimiensi, aulae nostrae Cancellario, Briccio Chanadiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Iauriensi, et aliis Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Bano de Machou et Iudice Cumanorum; Matheo, Bano totius Sclauoniae; Nicolao Woyvoda Transiluano, Comite de Zonuk; Ioachimo Magistro Tauarnicorum, Comite de Pylis, Alexandro Iudice Curiae; Comite de Urbaz, Ladislao Comite Posoniensi, Laurentio Supruniensi, Henrico Bano de Vozora et de Sou; Stephano Bano de Bozna, Gregorio de Borouch, et Kuchou, Emerico Comite Symigiensi, Ioanne Comite Zaladiensi, Omodeo Castriferrei, Vgrino Magistro Agazonum, Comite Syrmiensi, *Paulo Bano Zeueriniensi*, Comite de Wolko, Rynoldo Magistro Dapiferorum, Comite de Zobouch, Laurentio Magistro Pincernarum, Comite de Ku et de Karasu, et aliis quam pluribus, Comitatus Regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. 118—120. Originalulŭ în archiva Széchényi.

CCC.

1273. 1273. *Paulŭ,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase părintele seŭ, regele Stefanŭ V. în a. 1262. luĭ Aladarŭ, fiulŭ comiteluĭ Chete). Datum per manus Magistri Nicolai Albensis Ecclesie Prepositi Transilvane aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC°LXX° tertio, quarto idus Januarij, Regni autem nostri anno primo. Metropolitica Strigoniensis Ecclesie Sede vacante, venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi Comite Musuniensi, Philippo Wachiensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario et Comite Neugradiensi, Paulo Wesprimiensi aule nostre Cancellario, Briccio Chanadiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionysio Jauriensi, et alijs Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Bano de Machou et Iudice Cumanorum; Matheo Bano tocius Sclauonie, Nicolao Woyuoda Transilvano et Comite de Zonuk, Joachino Magistro Tauarnicorum nostrorum Comite de Pylys; Alexandro Iudice Curie nostre Comite de Wrbaz, Ladizlao Comite Posoniensi, Laurencio Comite Supruniensi, Herrico Bano de Wozora et de Sou, Stephano Bano de Bozna, Gregorio Bano de Boronch et de Kuchou, Emirico Comite Symigiensi, Johanne Comite Zaladiensi, Omodeo Comite Castri Ferrei, Vgrino Magistro Agasonum nostrorum Comite Sirmiensi, *Paulo Bano de Zeurino* Comite de Wolkou, Reynoldo Magistro Dapiferorum Comite de Zobolch, Laurencio Magistro Pincernarum Comite de Keue et de Karasu, Salomone Comite Albensi, Michaele Comite Nitriensi, Jacobo Comite Iauriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XVII. pag. 10—12. — Originalulŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCCI.

1273. 1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Anno 1273. III. Kal. Aprilis Ladislaus Rex, regni sui primo, possessionem quamdam Vjwár, in Comitatu Posoniensi existentem, olim ab Andrea II.

Rege Keménio donatam, Laurentio eius filio, Comiti Soproniensi et de Vrbaz, iterum donat, eiusdemque successoribus; idque consensu Elisabeth reginae, matris suae, et de voluntate, ac permissione omnium Baronum et Magnatum. Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae suae Vice-Cancellarii, Magistro Nicolao, Sanctae Strigoniensis Ecclesiae electo, et perpetuo Comite loci eiusdem, Aulae Cancellario, et Venerabilibus Patribus Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatensi, Archiepiscopis; Lamberto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi; Comite Musuniensi, Philippo Vaciensi, aulae reginae matris Cancellario, et Comite Neogradiensi, Paullo Wesprimiensi, Briccio Chanadiensi, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et aliis Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Bano de Macho, et Iudice Cumanorum; Mathaeo Bano totius Sclauoniae; Nicolao Wajwoda Transiluaniae, et Comite de Zounuk, Ioachimo Magistro Tauernicorum, Comite de Pilis; Ladislao, Iudice Curiae, et Comite de Barana et de Zibinio; Laurentio, Comite Suppruniensi et de Vrbaz; Henrico Bano de So et de Wazara; Stephano Bano de Bozna, Gregorio Bano de Boronch et de Kuhov; *Paulo Bano de Zeurino*, Reinoldo Magistro Dapiferorum, et Comite Zulagageuriensi, Laurentio, Magistro Pincernarum, Comite de Kewe et de Kraso; Vgrino, magistro Agazonum, Comite Sirmiensi; Emerico, Comite Simigiensi; Dominico, Comite Castriferrei; Ioanne, Comite Zaladiensi; Salamone, Comite Albensi; Michaële, Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 86—87.

CCCII.

1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă dispoșițiunea testamentară, ce o făcuse magistrulŭ Moise, comitele din Simigiu, în privința unorŭ moșii ale sale). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC°LXX° tercio quarto idus Maij, Regni autem nostri anno primo. Venerabili viro Magistro Nicolao Sancte Strigoniensis Ecclesie Electo, aule nostre Cancellario; venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archyepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi; Philippo Waciensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario et Comite

Neugradiensi; Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionysio Jauriensi et Petro Transiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurencio Palatino, Comite Supruniensi et de Barana ac Judice Comanorum; Ladizlao Judice Curie Regie, Henrico Bano tocius Sclauonie, Egidio Bano de Macho et de Bozna: Johanne Woywoda Transiluano et Comite de Zonuk; *Paulo Bano de Zeurino*, Stephano Magistro Tauarnicorum, Reynoldo Magistro Dapiferorum et Comite Zulgageuriensi; Vgrino Magistro Agasonum et Comite Syrmiensi; Laurencio Magistro Princernarum nostrorum et Comite de Kewe et de Karasu; Emerico Comite Simigiensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 79—80. — Fejér, V. 2 pag. 87—89. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCCIII.

1273. 1273. *Ladislau IV. Cumanulŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce virtuţile militarĭ ale magistruluĭ *Petru Ciacu*, cu deosebire în lupta întêmplată cu *Cumaniĭ* la castrulŭ Deveĭ în Transilvania. Intre martorĭ *Paulŭ* ca *banŭ alŭ Severinuluĭ.*

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis tam presentibus quam futuris salutem in salutis largitore. Regie benignitatis sublimitas recto pensans libramine merita singulorum, et maxime illorum, quos sicut generosi sanguinis alta nobilitas et morum innata probitas, sic et approbate fidelitatis constancia, ac strenuorum actuum experiencia efficiunt digniores, dum eos digne retribucionis beneficio refocillat, dum eis largitur quod merentur, multorum mentes ad fidelitatis florem excitat, et ad bene merendi studia fideliter obsequentibus prebet exemplum, et prestat operosam fiduciam seruiendi. Hoc igitur pensantes ex animo, hoc Regali moderamine in cordis nostri reuoluentes armariolo, noticie cunctorum declaramus, quod cum nobilis vir et honestus Magister Petrus filius Magistri Mathei de genere Chak a primo iuuentutis sue principio auo nostro et patri nostro victoriosissimis Vngarorum Regibus, ac nobis demum ex conspicuis actibus meruisset multipliciter complacere, diuersis clarens meritorum virtutibus, que longum esset propter sui multiplicitatem suo modo per singula enarrare; aliqua tamen de gestis eius, quorum quedam vidimus, quedam vero a patre nostro et Regni Baronibus ueraciter intelleximus, ad memoriam futurorum et informacionem ceterorum presentibus jussimus annotari. Primum siquidem, cum do-

minus Rex pater noster tunc gerens terre Transdanubialis gubernaculum, a facie patris sui, qui eum ex infidelium instigacione relegato paterne pietatis affectu persequebatur, in castrum de Feketyvholm cum pauca comitiua declinasset, idem Magister Petrus ex missione patris nostri sub castro Dewa contra *Cumanorum exercitum* viriliter dimicavit, quosdam ex eis captiuando, quosdam autem perimendo, triumphalem reportauit victoriam, negocium patris nostri ibi feliciter inchoando. Preterea cum castrum Borynka per inimicos patris nostri et Regni Hungarie exploratores fuisset occupatum, prefatus Magister Petrus cum effusione sanguinis sui et morte suorum recuperauit castrum illud, et iurisdiccioni restituit fidelium nostrorum eliminatis infidelibus ex eodem. Ad hec, cum predictus auus noster transmissa armatorum multitudine primum nos, et dominam Reginam matrem, et sorores nostras karissimas de castro Patak educi fecerat et extrahy, et exinde patrem nostrum inuestigarj faciebat, machinans eum priuare iure geniture et Regni diademate spoliare; ipse Magister Petrus cum Matheo fratre suo primum captiuauit speculatores exercitus auj nostrj contra patrem nostrum ad explorandum clanculo destinatos; quibus de captiuitate huiusmodi ad cautelam absolutis, per quorundam Baronum patri nostro fidelium, licet tunc ipsi auo nostro coacte famulancium, *Saxones et alij homines regionis Transilvane* ad patrem nostrum redierunt, eum naturalem terre dominum cognoscentes. In quibus quidem casibus patri nostro et nobis quasi in desperacione positis, idem Magister Petrus cum eodem Magistro Matheo fratre suo, et cum quibusdam alijs sub castro predicto et locis aliis repetitis nempe vicibus pro honore et liberacione negocij patris nostri dubiis bellorum euentibus se committere non expauit potenter dimicando, militiam exercuit frequenter virtuosam, sudores bellicos et letalia uulnera sustinendo; maxime in eo conflictu, quando Laurencius filius Kemyn et multi alij capti fuerunt, et plures iugulati. Sane cum Hernei Banus et alij nostri Barones prenotate persecucionis tempore contra patrem nostrum armata milicia accessissent, idem Magister Petrus cum prefato fratre suo huiusmodi preueniens exercitum, ipsum Ernei Banum deuictum in prelio captiuauit, vbi ipse letaliter extitit sauciatus. Item in Ilsuazeg, cum idem pater noster contra Ducem Belam, Prewcilinum, Herricum Banum, et alios ipsius aui nostri adiutores et Barones conflictum habuerat, idem Magister Petrus, licet antea transfossus lancea et sectus gladio militare non valeret, mori tamen pro patre nostro et nobis elegit pocius, quam ante consumacionem laudabilem relinquere iniciatum negocium patris nostri, ubi Coronam Regni Hungarie celitus nobis per successionem traditam in persona patris nostri obtinuimus et recuperauimus per eiusdem Magistri Petri et aliorum fidelitatem commendabilem et uirtutem. In quo quidem conflictu Bela Duce effugato, et Prewcilino interfecto, Herricus Banus cum filiis et complicibus suis extitit captiuatus. Porro cum Ottokarus Bohemorum Rex, tunc patris nostri, nunc autem noster capitalis inimicus, fidei sue desertor, violata pace, fractis treugis, et ruptis iuramenti suj vinculis, ducens in auxilium sibi florem milicie tocius Alamanie, contra patrem nostrum fines regni Vngarie potencialiter adiisset, Posonium et quedam alia castra prodicionaliter occupando, idemque pater noster generalem leuasset

exercitum contra eum; sepedictus Magister Petrus simul cum eodem fratre suo apud Posonium, post circa Musunium, quo idem Rex Bohemorum castra sua defixerat, milicie sue aciem ad bellum preparando, ac demum in fluuio Rebuche, vnde de area certaminis, quam patri nostro felix reliquit victoria, vix euasit fugitiuus, ante alios irruens in aduersum intrepidus exercitum, tales titulos triumphi, talemque laudem obtinuit victorie, quorum memoriam non tollet obliuio in eternum; quia licet hinc inde impugnaretur et pugnaret, Belam tamen Ducem tum intimum patris nostri defensorem et militem strenuum, eius equo in bello mortuo, ipse Magister Petrus de medio cuney per probitatem suam et uirtutem propriam redemit et reduxit. Ceterum post decessum eiusdem patris nostri nobis ad Coronam Regiam et Regni Solium per successionem hereditariam seu ordinem geniture annuente Domino sublimatis, cum a dileccionis retribucione, et fidelitatis munere, quibus idem Magister Petrus propter tot meritorum suorum prerogatiuam a nobis fouendus fuerat, quidam emulj sui iniqua confederacione falsa suggerentes et instigacione felle plena animum nostrum aduertissent, eum de nostrorum fidelium contubernio, et de domo nostra occasionaliter non ex causa effugari studuissent, priuatum honoribus et Magistratu Dapiferorum, quibus ab eodem patre nostro digne fuerat sublimatus; ipse in huiusmodi aduersitate constitutus, fidelitatis sue meritum et obsequiorum premium, frequentemque sanguinis sui effusionem cauens ex innocencia inuoluj obliuionis nubilo ac uicio ingratitudinis maculari, semper mansit nobis in feruore fidelitatis, et aliis quos exaltaueramus vltra meritum, nobis rebellantibus, solus ipse Magister Petrus ea, que sibi sic iniuriose irrogata fuerant, pro beneplacito voluntatis nostre, licet non absque cordis amaritudine, equanimiter tolerauit. Verum igitur peracte alicuius temporis curriculo, ab illorum manibus, qui nos minus bene gubernabant, erepti, cum inter alias sollicitudines nostras cepissemus intra mentis nostre archana reuoluere, et pensare in animo, qualiter idem Magister Petrus, cuius obsequiorum remuneracio ad tempora nostra celitus fuit reseruata, sine excessu suo priuatus erat honoribus et quibusdam possessionibus suis, ac de domo nostra occasionaliter, sicut premisimus, effugatus, et qualiter huiusmodi vindictam iniuria amaritudinis non uacuam sibi ex aliorum mortifera fraude excogitatam pro nobis sustinuit pacienter; reuocauimus eum, quia in nullo contra nostram Maiestatem apparuit excessise, sine nota et inreprehensibiliter demorando. Et ut prenotatis ac multis aliis actibus suis meritoriis per nos, licet non ad plenum, satisfiat, contulimus sibi et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus totam possessionem de Scynthe cum tributo eius, et utilitatibus suis omnibus ac pertinenciis vniuersis a Castro de Golgouch et eius iurisdiccione exceptam ab antiquo penitus et exemptam, iure perpetuo inreuocabiliter pacifice possidendam, sicut eciam primitus possessionem eandem Magister Mauricius tempore Bele inclitj auj nostri clare memorie tenuit pariter et possedit. Vt igitur hec nostra collacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec per quempiam lapsu temporum valeat aliqualiter retractari; presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Dominice

Incarnacionis M°CC°LXX° tercio, decimo kalendas Junij, Regni autem nostri anno primo. Venerabilibus patribus Nicolao Sancte Strigoniensis Ecclesie Electo aule nostre Cancellario, Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Philipo Vaciensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario Comite Neugradiensi; Briccio Chenadinsi, Paulo Vesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Jauriensi et Petro Transiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurencio Palatino Comite Supruniensi et de Borona ac Judice Cumanorum; Herrico Bano tocius Sclauonie; Egidio Bano de Macho et de Bozna, Johanne Woyuada Transiluano Comite de Zownuk, Stephano Magistro Tawarnicorum nostrorum; Ladizlao Judice Curie nostre Comite de Bana; Reynoldo Magistro Dapiferorum nostrorum Comite Zulgageuriensi, Vgrino Magistro Pincernarum nostrorum Comite de Kewe et de Karaso; *Paulo Bano de Zewrino*, Emirico Comite Symigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. 12. — Ibid. IX. pag. 23. — Fejér. V. 2. pag. 95. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCCIV.

1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă dreptulŭ de nobilitate, ce-lŭ acordase regele Stefanŭ V. luĭ Mica şi fiuluĭ sĕŭ Martinŭ din comuna Damanya în districtulŭ castruluĭ Karako). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno 1273. X. Kalendas Iunii, regni autem nostri anno primo. Venerabilibus PP. Nicolao Strigoniensis Ecclesiae electo, Aulae nostrae Cancellario, Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis. Lamperto Agriensi, Iob Quinqueecclesiensi, Comite Mosoniensi; Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae, charissimae Matris nostrae Cancellario, Comite Neogradiensi, Brictio Chanadiensi, Paulo Vesprimiensi, Mathaeo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurentio Palatino, Comite Soproniensi, et de Barona, (al. Vyvár) ac Iudice Cumanorum, Henrico Bano totius Sclauoniae, Aegidio Bano de Machou, Ioanne Vajvoda Transiluano et Comite de Zounuk, Stephano magistro Tauernicorum nostrorum, Ladislao Iu-

dice Curiae nostrae, Comite de Barana, Regnoldo magistro Dapiferorum, Comite Zulgageuriensi, Vgreno magistro Agazonum nostrorum et Comite Szirmiensi, Laurentio magistro Pincernarum nostrorum, Comite de Kewe, et de Karasso; *Paulo Bano de Zewrino*, Moys Comite Simegiensi; Dedalo Comite Saladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam plurimis, Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 99—102. Din transumptulŭ anuluĭ 1546.

CCCV.

1273. 1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă donaţiunea, ce o făcuse magistruluĭ Reinaldŭ, regele Ungarieĭ Stefanŭ V.). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXIII. Septimo Kal. Iunii. Regni autem nostri anno primo. Venerabilibus Patribus Nicolao, Sanctae Strigoniensis Ecclesiae electo, aulae nostrae Cancellario, Stephano Koloczensi, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agrien. Briccio Chanad. Iob Quinqueecclesien. Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae, Charissimae Matris nostrae Cancellario, Comite Neugradiensi; Paullo Vesprimiensi; Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano, Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Laurentio Palatino, Comite Supruniensi, et de Borona, ac Iudice Cumanorum. Henrico Bano totius Sclauoniae, Aegidio, Bano de Macho et de Bozna; Ioanne Vajvoda Transiluano, Comite de Zounuk, Stephano Magistro Tauernicorum nostrorum, Ladislao Iudice Curiae nostrae, Comite de Bania, Rainoldo Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Zulgageuriensi; Vgrino Magistro Agazonum nostrorum, Comite Syrmiensi; Laurentio Magistro, Pincernarum nostrorum, Comite de Kewe, et de Karaso, *Paulo Bano de Zeurino*, Emerico Comite Simigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam plurimis Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 102—104. Din colecţiunea Kaprinai, Tom. II. sub B. pag. 132. et seq.

CCCVI.

1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex. (Conferesce comiteluĭ Bogomerŭ moşia Palugia din Ungaria). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, sexto kalendas Junij anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo tertio, Regni autem nostri anno primo. Venerabili viro Magistro Nicolao Sancte Strigoniensis Ecclesie Electo aule nostre Cancellario, Perpetuo Comite loci eiusdem ac Comite de Pilis; venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinque-Ecclesiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario et Comite Neogradiensi, Paulo Wesprimiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias dei feliciter gubernantibus. Laurencio Palatino, Comite Supruniensi et de Barana ac Judice Cumanorum; Henrico Bano tocius Sclauonie, Johanne Woyuoda Transsiluano Comite de Zounuk, Stephano Magistro Thauarnicorum nostrorum, Ladizlao Judice Curie nostre Comite de Bana, Erney Bano de Vosora et de Sou, Johanne Bano de Machou, Stephano Bano de Bozna, Gregorio Bano de Boronch et de Kuchou, *Paulo Bano de Zeurino*, Renoldo Magistro Dapiferorum nostrorum Comite Zulgajauriensi, Vgrino Magistro Agasonum Comite Syrmiensi, Laurencio Magistro Pincernarum Comite de Keue et de Karaso, Moys Comite Symigiensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Dedalo Comite Zaladiensi, et Michaele Comite Nitriensi; et aliis quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 16—18. — După transumptulŭ din a. 1358. în archiva familieĭ Okolicsányi.

CCCVII.

1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ regeluĭ Ste-

fanŭ V. din a. 1271. prin care conferise dreptulŭ de nobilitate mai multorŭ iobagĭ din districtulŭ Castruluĭ-de-ferŭ). Datum per manus eiusdem Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancelarij, dilecti et fidelis nostri ; anno Dominice Incarnacionis M°CC°LXX°III°., V. kalendas Junii, Regni autem nostri anno primo. Venerabili viro Magistro Nicolao Sancte Strigoniensis Ecclesie Electo, perpetuoque Comite loci eiusdem, aule nostre Cancellario, Comite de Pilys ; Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis ; Lamberto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi aule domine Regine Cancellario Comite Neugradiensi, Lodomerio Waradiensi, Paulo Wesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus ; Laurencio Palatino, Comite Supruniensi et de Barana ac Judice Cumanorum ; Herrico Bano totius Sclauonie, Egidio Bano de Machow et de Bozna, Stephano Magistro Tauarnicorum nostrorum, Ladizlao Judice Curie nostre Comite de Bana, Renoldo Magistro Dapiferorum Comite Zulgageuriensi, Laurencio Magistro Pincernarum Comite de Kewe et de Karassow ; Vgrino Magistro Agasonum Comite Syrmiensi, *Paulo Bano de Zewrino*, Emerico Comite Simigiensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XVII. pag. 33—34. După o copiă din secululŭ alŭ XVIII.

CCCVIII.

1273. 1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate maĭ multorŭ castrensĭ din districtulŭ Castruluĭ-de-ferŭ). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi Aule nostre ViceCancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo CC° septuagesimo tercio, octauo kalendas Julij, Regni autem nostri anno primo. Vacante Sede Strigoniensi ; venerabilibus in Christo patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis ; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Joob Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, Paulo Wesprimiensi Aule nostre Cancellario, Thimotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsyluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Lorando Palatino, Henrico Bano

tocius Sclauonie, Nicolao Wayuoda Transyluano Comite de Zonuk, Joachino Magistro Thauarnicorum nostrorum, Egidio Bano de Machou, *Paulo Bano de Zeurino*, Renoldo Magistro Dapiferorum nostrorum Comite Zulgageuriensi, Vgrino Magistro Agazonum nostrorum Comite Sirmiensi, Laurencio Magistro Pincernarum nostrorum Comite de Kewe et de Carassu, Moys Comite Simighiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 83—85. Din colecțiunea Adamŭ Rajcsányi. — Fejér V. 2. p. pag. 104—106. Din colecțiunea Kaprinai Tom. I. sub B. No. XXIV. pag. 37 et seq.

CCCIX.

1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladislaus, Dei gratia, Vngariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Restitue mănăstireĭ St. Martinŭ din muntele Panonieĭ castrulŭ Kyssen și Nemet-Ujvár, pe carĭ le-a fostŭ înstrăinatŭ regele Stefanŭ V.) Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXX. tertio, quarto kalendas Iulii, regni autem nostri anno primo. Metropolitana Sanctae Strigoniensis Ecclesiae Sede vacante, Venerabilibus Patribus St. Colocensi et Iohanne Spalaten. Archiepiscopis; Lamberto Agrien. Briccio Chanadiensi, Iob Quinque-Ecclesien. Philippo Vaciensi, Paulo Vesprimiensi, aulae nostrae Cancellario, Timotheo Zagrabien. Lodomerio Varadiensi, Dionisio Iauriensi, et Petro Transiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Henrico Bano totius Sclauoniae, Nicolao Vajwoda Transiluano, Comite de Zonuk, Ivoachimo Magistro Thauarnicorum nostrorum, *Paulo Bano de Zeurino*, Reynaldo, Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Zulgageuriensi, Vgrino Magistro Agazonum nostrorum, Comite Sirmiensi, Laurentio, magistro Pincernarum nostrorum, Comite de Kewe, et de Crassow; Moys Comite Simigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 107. După transumptulŭ din 1591. în archiva capitululuĭ din Poșonŭ.

CCCX.

1273. 1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie Dalmacie Croacie Rame Seruie Gallicie Lodomerie Comanie Bulgariaeque Rex. (Restitue militariuluĭ Cepanŭ din familia Iak moşiile numite St. Michaiŭ şi Inced din districtulŭ Castrului-deferŭ, ce i se luase în timpulŭ regeluĭ Bela IV.) Datum per manus magistri Benedicti Orodiensis ecclesie prepositi. aule nostre vicecancellary dilecti et fidelis nostri. Anno domini. M°. CC° Lxx°. tercio. y. Nonas July. Indiccione Prima. Regni autem nostri anno primo. Vacante ecclesia Strigoniensi. Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Ihone Spalatensi Archiepiscopis. Lamperto agriensi. Briccio Chanadiensi. Job Quinqueecclesiensi. Philippo Vaciensi et Comite Neugradiensi. Paulo Wesprimiensi aule nostre Cancellario. Thymoteo Zagrabiensi. Lodomerio Waradiensi. Dionisio Jauriensi et Petro Transiluano episcopis. ecclesias deifeliciter gubernantibus. Rolando Palatino. Henrico bano tocius Sclauonie. Nicolao Woywoda transiluano et Comite de Zonuk. Egidio Bano de Macho et de Bozna. *Paulo bano de Zeurino.* Joachino magistro tauarnicorum. Comite Posoniensi et de Plys. Reynoldo magistro dapiferorum comite Zulgageuriensi. Vgrino magistro agasonum. Laurencio magistro pincernarum nostrorum. Comite de Kewe et de Karasu. Mois comite Symigiensi. Ihone comite Supruniensi. Dedalo comite Zaladiensi. Gregorio comite Castriferrei et alys quam pluribus comitatus Regni tenentibus et honores.

Codex diplomaticus patrius Hung. II. pag. 8—12. — Originalulŭ în posesiunea familiei Alesandru Nagy din comuna Sitca-mică. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 73—76. După transumptulŭ regeluĭ Carolŭ Robertŭ din 1335. în archiva familiară a principeluĭ Batthyani.

CCCXI.

1273. 1273. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate unorŭ iobagĭ din districtulŭ castruluĭ Strigonŭ). Datum per manus Magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° septuagesimo tercio, sexto idus Julij,

Regni autem nostri anno primo. Vacante Ecclesia Strigoniensi; venerabilibus patribus Stephano Colochensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chenadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine karissime consortis nostre Cancellario Comite Neugradiensi, Paulo Wesprimiensi aule nostre Cancellario, Lodomerio Waradiensi, Tymoteo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi, et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino et Judice Cumanorum, Herrico Bano totius Sclauonie, Nycolao Woyowoda Transsiluano Comite de Zonuk, Jowachino Magistro Tawarnicorum nostrorum Comite Zulgageuriensi, Vgrino Magistro Agasonum nostrorum Comite Syrmiensi, Laurencio Magistro Pincernarum nostrorum Comite de Kewe et de Karasu, *Paulo Bano de Zeurino*, Moys Comite Simigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Michaele Comite Nitriensi et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 18—20. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCCXII.

1273. *Paulŭ,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1273.

Ladislaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă libertăţile locuitorilorŭ de pe moşiile mănăstirii St. Martinŭ din muntele Panonieĭ). Datum per manus magistri Benedicti Orodiensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancelarii dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° septuagesimo tercio, sexto decimo kalendas Augusti, Regni autem nostri anno primo. Metropolitana Strigoniensis Ecclessie Sede vacante; venerabilibus patribus Stephano Colochensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis, Lamperto Agriensi, Job Quinqueecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Phylippo Wachiensi, aule domine Regine karissime consortis nostre Cancellario, Comite Neugradiensi, Paulo Vesprimiensi aule nostre Cancellario, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Rolando Palatino Judice Cumanorum, Henrico Bano tocius Sclauonie, Nycolao Woyda Transiluano Comite de Zonuk, Joachimo Magistro Thauarnicorum nostrorum Comite Posoniensi et de Pilis, Egidio Bano de Macho, Renoldo Magistro Dapiferorum Comite Zulgageuriensi, Wgrino Magistro Agazonum Comite Syrmiensi, Lauriencio Magistro Pincernarum nostrorum Comite de Kevy et de Crasv, *Paulo*

Bano de Sceueryno, Moys Comite Symigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Johanne Comite Supruniensi, Mychaele Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. IX. pag. 22—23. Originalulŭ în archiva mănăstireĭ St. Martinŭ.

CCCXIII.

1273. 1273. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Confirmă împăciuirea încheiată între capitulului din Buda şi navigatoriĭ din Pesta). Datum per manus Magistri Benedicti, Orodiensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice Cancelarii, dilecti et fidelis nostri, An. Dom. M. CC. LXXIII. nono Calendas Septembris, indictione prima, regni autem nostri anno secundo. Vacante Ecclesia Strigoniensi, Venerabilibus PP. Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatensi, Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Brictio Csanadiensi, Iob Quinque-Ecclesiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae Cancellario, Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transiluano, ipsis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino, Oguthio Iudice Curiae, et Comite de Bania, Chenrico Bano totius Sclauoniae, Nicolao Vajvoda Transiluaniensi, et Comite de Szolnok, *Paulo bano de Schewrino*, Ioachimo Magistro Tauernicorum nostrorum, Comite de Pilis, Reginaldo Magistro Dapiferorum, Comite Zulgageuriensi, Moyse comite Simighiensi, Ioanne Comite Sopronien. Dedalo Comite Szalad. Gregorio Comite castri ferrei, Michaële Comite Nitriensi; et aliis quam pluribus Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér. V. 2. pag. 114—117.

CCCXIV.

1273. *Episcopulŭ din Olmütz* scrie *Papeĭ Grigorie X.* că Cumaniĭ au ajunsŭ la putere în Ungaria, că sunt protegiaţĭ din partea regeluĭ, că însaşĭ regina este Cumană, şi unŭ periculŭ inevitabilŭ ameninţă Ungaria din partea lorŭ. 1273.

Sanctissimo patri, domino suo, domino G. Sacrosancte Romane sedis summo Pontifici, B. dei gratia episcopus Olomucensis, debitam reverentiam devotaque pedum oscula beatorum. — — Hec vero sunt pericula a Regno Ungarie christianitati imminentia: primum quod in ipso Regno Cumani manutenentur, qui non solum alienigenis, sed eciam ipsius Regni incolis atrociter sunt infesti, et modo apud alios minus solito preliandi, Infantibus et Senibus non parcentes, Iuvenes et iuvenculas captivatos in sui ritus malicie deducunt consuetudinem, ita quod potentiam suam taliter iam multiplicaverunt per eosdem, quod ipsi Ungarie certum ex hoc imminet periculum et iactura, et terris eciam convicinis. Item in eodem Regno manifeste heretici et scismatici confoventur terrarum profugi aliarum. Ecce ipsa Regina Ungarie est Cumana, proximi parentes eius gentiles sunt et fuerunt. Due filie Regis Ungarie Ruthenis, qui sunt Scismatici, desponsate fuerunt. Soror iuvenis huius Regis Vathatio est tradita, ecclesie inimico.

Rutheni sunt Scismatici et Tartarorum nichilominus servitores. Lethwani et Prutheni velud gentiles plures episcopatus Polonie iam penitus deleverunt. — —

Arm. XI. caps. VII. Nro. 16. et 17.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 306. – Fejér, V. 2. pag. 133.

CCCXV.

1274. *Paulŭ,* amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1274.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Concede comitelui Perchinus dreptulŭ, ca să pótă vinde o moşiă a sa din districtulŭ Castruluĭ Ryuche, pe care i-o dăruise regele Bela IV). Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Budensis aule nostre Vice Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo CC° septuagesimo quarto, pridie idus Januarij, Regni autem nostri anno secundo. Metropolica Sede Strigoniensis Ecclesie vacante; Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto

Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Paulo Wesprimiensi aule nostre Cancellario; Phylyppo Waciensi aule domine Regine Karissime consortis nostre Cancellario; Lodomerio Waradiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dyonisio Palatino, Comite de Oclych, Judice Cumanorum; Herrico bano tocius Sclauonie; Nycolao Woyuoda Transilvano Comite de Zonuk; Joachino Magistro Tauarnicorum nostrorum Comite de Plys; *Paulo Bano de Zeurino*, Reynoldo Magistro Dapiferorum nostrorum Comite Zulgageuriensi; Herbordo Magistro Agasonum nostrorum Comite de Barana; Laurencio Magistro Pincernarum nostrorum Comite de Keue et de Crasu; Johanne Comite Supruniensi, Gregorio Comite Castri Ferrei; Moys Magistro Tauarnicorum domine Regine karissime consortis nostre, Comite Simigiensi, Dedalo Comite Zaladiensi, Jacobo Comite Nytriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. Hist. Diplomataria. XII. pag. 49—50. Originalulŭ în archiva camereĭ din Buda.

CCCXVI.

1274. 1274 *Ugrinŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce magistruluĭ Gerardŭ moşia Tornova din districtulŭ castruluĭ Agramŭ). Datum per manus Magistri Benedicti, Sancte Strigoniensis Ecclesie Electi, eiusdemque loci Comitis Perpetui, Prepositi Budensis et aule regie Vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Domini MCCLXX quindo (quarto?), IX. kalendas Aprilis Regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis, Philippo Waciensi aule domine Regine consortis nostre karissime Cancellario, Job Quinqueecclesiensi, Wesprimiensi sede vacante, Thimotheo Zagrabiensi, Dionisio Jauriensi et Petro Transsiluano Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Rolando Palatino Judice Comanorum, *Vgrino Bano de Zeurino*, Thoma filio Chelley Judice Curie nostre Comite Posoniensi, Egidio Magistro Tawarnicorum, Nicolao Magistro Dapiferorum Comite Musuniensi, Chepano Magistro Pincernarum, Petro Magistro Agazonum nostrorum, Moys Magistro Tavarnicorum domine Regine consortis nostre karissime, Herrando Magistro Dapiferorum eiusdem domine Regine Comite Zaladiensi, Mateo Woywoda Transiluano Comite de Zonuk, Petro Comite Supruniensi et Symigiensi, Magistro Stephano Comite Wesprimiensi, et aliis quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 115—116.

CCCXVII.

1274. *Ladislau IV.* regele Ungariei dăruiesce magistrului *Petru Ciacŭ* moşia Zyntha, ca recompensă pentru serviţiele sale în resbelulŭ cu *Bulgaria*. Intre martorĭ *Paulŭ*, amintitŭ ca *banŭ alŭ Severinuluĭ*. 1274

(L)adizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam habituris salutem in salutis largitore. (R)egij Culminis magnificencia id requirit, ut suorum fidelium sudoribus equa remuneracionis lancea occurrat, diffidentesque casus ab eisdem totis nisibus procul pellat. (H)inc est, quod attendentes innumeras fidelitatum virtutes Magistri Petri filij Magistri Mathei de genere Chak dilecti et fidelis nostri, que tempore karissimi patris nostri domini Stephani Illustris Regis Hungariae felicis recordacionis laudabili studio feliciter exercuit, volumus memorie commendare. Primum scilicet, cum idem karissimus pater noster in Bulgariam propulsandis iniurijs confinij Regni sui insultum faceret, idem Magister Petrus, ut leo fortissimus, cuius indicia gessit in vexillo, postposito timore mortis imminentis in aduersa Bulgarorum acie militans uictoriam mirificam reportauit. (S)ane dum eundem karissimum patrem nostrum grauis aui nostri persecucio miserabiliter insequeretur, et se ante hostilem faciem illius persequentis in castrum Feketuholm recolligeret, dictus Magister Petrus lateri eiusdem fideliter adherens, elegit magis mori cum eodem, quam in partem sinistram se transferre. Sub eodem itaque castro de turma persequencium ipsum patrem nostrum bellicis conatibus trihumphaliter dimicando plurimos deiecit in asta, et plures gladio confossos ad anguste captiuitatis tenebras deduxit pariter et inuexit. — — (H)ijs itaque et alijs omnibus suis meritorijs seruicijs circumspectis, que per singula possemus tediosissime replicare; quandam possessionem Zyntha uocatam, curtem videlicet Comitatus Zulgageuriensis, cum omnibus pertinencijs suis, quam dudum eidem de consensu domine Regine karissime matris nostre et omnium Baronum nostrorum contuleramus, et ad tempus ab eodem fuerat alienata, reddidimus et restituimus eidem de speciali nostra gracia, eo iure, eodemque titulo, quibus pridem Magister Mauricius eandem noscitur tenuisse. (U)t igitur tam ipse quam sui heredes heredumque successores in corporali possessione predicte collacionis nostre illibate perseuerent, nec possint excludi aliquatenus de eadem, presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. (D)atum per manus uenerabilis uiri Magistri Benedicti Sancte Strigoniensis Ecclesie Electi perpetuique Comitis loci eiusdem, Prepositi Budensis, aule Nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri; anno Domini M°CC°LXX° quarto Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Joub Quinqueecclesiensi, Phylippo Waciensi aule domine Regine karissime consortis nostre Cancellario, Tymotheo Zagrabiensi, Paulo Wesprimiensi aule nostre Cancellario, Lodomerio Waradiensi, Dyonisio Jauriensi, et Petro Transsiluano Episcopis

Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dyonisio Palatino, Comite de Oklych, Judice Cumanorum; Herrico Bano totius Sclauonie, Iwachyno Magistro Tauarnicorum nostrorum, Comite de Plys; Nycolao Woyuoda Transiluano Comite de Zonuk; Moys Magistro Tauarnicorum domine Regine karissime consortis nostre Comite Symigiensi, Nicolao Judice Curie nostre Comite de Guecke, *Paulo Bano de Seurino*, Herbordo Magistro Agasonum nostrorum Comite de Barana, Gregorio Comite Castri Ferrei, Johanne Comite Supruniensi, Jacobo Comite Nitriensi, Pousa Comite Albensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 71—73. — Fejér, V. 2. pag. 174—175.

CCCXVIII.

1274. 1274. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate luĭ Petru din comuna Buda, ca recompensă pentru serviţiele sale militari). Datum per manus discreti uiri Benedicti Sancte Strigoniensis Ecclesie Electi, eiusdemque loci Comitis Perpetui, Prepositi Budensis, aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri; presentibus Stephano Colocensi, Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Lamperto Agriensi, Briccio Chanadiensi, Job Quinqueecclesiensi, Paulo Vesprimiensi aule nostre Cancellario, Philippo Waciensi, aule domine Regine consortis nostre carissime Cancellario, Lodomerio Varadiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi, Petro Transsiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dyonisio Palatino Comite de Occlycz et Judice Cumanorum, Matheo Wayuoda Transsiluano, Egidio Magistro Tauarnicorum nostrorum, *Vgrino Bano de Zewrinio*, Herbordo Magistro Dapiferorum nostrorum Comite de Baranya, Laurencio Comite Supruniensi, Gregorio Comite Castri Ferrei, Moyus Magistro Tauarnicorum domine Regine consortis nostre predicte, Jacobo Comite Nitriensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores. Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, Regni autem nostri anno tercio, sexto Idus Septembris.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XVII. pag. 75—77. Originalulŭ în archiva familiară a conteluĭ Sztáray.

CCCXIX.

1274. *Ladislau IV.* regele Ungariei ordónă să se restitue mănăstirilorŭ tóte moşiile, carĭ aŭ ajunsŭ în posesiunea particularilorŭ în urma invasiuniĭ *Tatarilorŭ*. (Fragmentŭ) 1274.

Ladislaus Rex mediante Dionysio Palatino et Iudice Cumanorum, ac Comite de Oklych, Venerabilibus et Religiosis viris S. Martini de Sacro Monte Pannoniae, Pechvarad, Syxardien. Tykonien. aliisque plurimorum monasteriorum Abbatibus in Regno suo existentibus vniuersas possessiones eorum post insultus Tartarorum quouis modo ab eis alienatas, apud manus suas et aliorum habitas restituendas decreuit, ob remedium suae et parentum animorum, et vi productorum coram eodem Palatino priuilegiorum Sanctissimi Ladislai Regis de anno XVI. Regni sui, S. Stephani, Andreae item ac Belae olim Regum ac venerabilis Ducis Dauid.

Fejér, VII. 2. pag. 30.

CCCXX.

1275. *Cheminĭ*, fiulŭ luĭ *Micula* din Călata, dăruiesce bisericeĭ din Mănăsturŭ, construite de părinţiĭ seĭ, o móră pe apa Someşuluĭ. 1275.

Nos Conventus Monasterii B. Marie virginis de Kolus Munustra, memorie commendamus universis per presentes. Quod nostram accedens in presentiam Keminus, filius Mikula de Kalota, confessus est, pariterque retulit, quod quia ipse hujus vite solatio ob prolium defectum destitueretur, et quia ipsum Monasterium in Gewru Munustra (Gyerö Monostor, unde familia Comitum, et Baronum Kemény praedicatum et hodie tenet) per progenitores suos pia liberalitate exstructum, per invasionem, et rapinas Tartarorum superioribus annis non nihil deformatum, destructumque, quin imo preciosis etiam suis ornamentis penitus fere exutum sciat, hinc quo solatii saltem vite eterne, et premiorum particeps redderetur, et ut id in gloriam Dei, et ejus sanctorum iterum recrescat, quod pie fundatum exstitit, molendinum suum super fluvio Zumus (Someşŭ) habitum, cum omnibus usibus, et emolumentis, item duas piscinas prope viam publicam habitas et existentes eidem Monasterio in lau-

dem Dei omnipotentis, et anime sue refrigerium perpetuo donaverit, et contulerit. Datum feria V-a proxima post festum B. Michaëlis Archangeli. Anno Dni M.CC. septuagesimo quinto.

Fejér, VII. 4. pag. 162—163. — Autografulŭ în archiva familieĭ Kemény.

CCCXXI.

1275 1275. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ, prin care părintele sĕŭ Stefanŭ V. dăruise episcopuluĭ din Alba-Iulia *satulŭ Cluşŭ* din Transilvania.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galiciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus praesentes litteras inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Regiae conuenit Celsitudinis pietati, vt quae sacro sanctae Ecclesiae per collationem siue donationem cuiuscunque sunt appropiata, suorum munimentorum patrocinio muniat, et confirmet, inconcussum quippe permanet, quod regio fuerit priuilegio roboratum. Proinde ad vniuersorum tam praesentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod venerabilis pater Petrus, miseratione diuina Episcopus Transiluanus, dilectus et fidelis noster, nobis humiliter insinuauit, quod charissimus pater noster, Stephanus, illustris quondam Rex, recolendae memoriae, quamdam villam Clusvar vocatam in Comitatu de Culus, in Transiluaniae partibus existentem, ob remedium animae suae Ecclesiae B. Michaëlis de Alba Transiluana contulisset, et vsque ad haec tempora villam eamdem dicta ecclesia possedisset pacifice et quiete; supplicans nobis, cum instantia, vt quemadmodum per ipsum charissimum Patrem nostrum dicta villa memoratae Ecclesiae est collata, sic et nos relinquere ipsi Ecclesiae et collationem huiusmodi innouare benignitate regia dignaremur. Nos itaque Sanctorum Progenitorum nostrorum vestigiis salubriter insistentes, prout et officii nostri debitum id requirit: cupientesque eamdem Ecclesiam in omni iure suo conseruare, tum ob reuerentiam, ac deuotionem ipsius Ecclesiae, tum vero propter eximias fidelitates, et grata obsequia praefati Venerabilis Patris, supra dictam villam Clusvar cum omnibus vtilitatibus, et pertinentiis suis reliquimus praenotatae Ecclesiae perpetuo et irreuocabiliter possidendam. Collationemque dicti charissimi Patris nostri, ratam habentes, in hac parte auctoritate praesentium innouamus; volentes, vt ipsa villa possideatur per ipsam Ecclesiam memoratam, sicut per collationem ipsius charissimi patris nostri hactenus est possessa. In cuius rei memoriam etc. Datum per manus Venerabilis viri, Magistri Benedicti, Sancte Strigoniensis Ecclesiae electi, eiusdemque loci perpetui Comitis, Prae-

positi Budensis, et aule nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Domini MCCLXXV. Regni autem nostri anno IV. Venerabil. Patribus Stephano Colocen. et Iohanne Spalaten. Archiepiscopis; Andrea Agrien. Gregorio Chanadien. Iob Quinqueeccles. Philippo Bachien. aule Domine reginae, charissimae consortis nostrae Cancellario; Timotheo Zagrabien. Dionysio Iaurien. Lodomerio Varadien. et Petro praenotato Transiluano Episcopis; Petro electo Vesprimiensi, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Petro Palatino, Comite Soproniensi, et Iudice Cumanorum; Vgrino Comite curiae nostrae; Matheo, Magistro Tauarnicorum nostrorum, Thoma Bano totius Sclauoniae, Ladislao Vajvoda Transiluano, Comite de Zonuk; Stephano, Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Borsiensi, Rolando, Magistro Tauarnicorum Dominae reginae, Moyse Comite Symigiensi, Bagum, Comite Zaladiensi, Herlando Comite Castriferrei, Michaële Comite Nitriensi et aliis etc. — —

Fejér, V. 2. pag. 254—256.

CCCXXII.

1275. *Micudiŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ. 1275.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex. (Conferesce luĭ Andreiŭ, fiulŭ luĭ Ivanka, comiteluĭ din Bana, moşia Belad din districtulŭ castruluĭ Bors). Datum per manus Venerabilis viri, Magistri Benedicti, Sanctae Strigoniensis Ecclesiae electi, perpetui Comitis loci eiusdem, Praepositi Budensis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXV. Quarto Idus Febr. Venerabilibus Patribus Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatiensi Archiep. Iob Quinqueeccl. Philippo Vacien. Aulae Dominae reginae, carissimae consortis nostrae Cancellario, Timotheo Zagrabiensi, Dionysio Iaurinensi, Petro Transsiluano, Andrea Agriensi, Gregorio Chanadiensi, Episcopis et Petro Wesprimiensi electo, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Petro Palatino et Iudice Cumanorum, Comite Supruniensi, Thoma Bano totius Sclauoniae, Ugrino Vajuoda Transiluano et Comite de Zonuk, Matheo Magistro Tauernicorum, Stephano Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Borsiensi, Mykud *Bano de Zeuerino*, Rolando Magistro Tauernicorum Dominae reginae, Comite de Zana (Bana) Herando Comite Castriferrei, Moys Comite Symighiensi, Baguin Comite Zaladiensi, Michaële Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 232—235.

CCCXXIII.

1275. 1275. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hung. Dalmat. Croat. Ram. Seru. Gallic. Lodomer. Cuman. Bulgariaeque Rex. (Conferesce comitelui Botyz, fiulŭ comiteluĭ Marcu, comunele numite Zaloug și Matheiŭ din comitatulŭ Zips, dreptŭ recompensă pentru virtuțile sale eroice). Datum per manus M. Benedicti (Sacrae) Strigon. Ecclesiae Electi, eiusdemque loci Comitis perpetui, Budensis Praepositi, et aulae nostrae Vice-Cancellarii, Dilecti et fidelis nostri, anno Domini MCCLXXV. tertio nonas Aprilis, regni autem nostri anno tertio. Ven. Patribus, Stephano Colocensi, et Ioanne Spalatensi Archiepiscopis, Philippo Vacziensi, aulae Dominae reginae, charissimae consortis nostrae, Cancellario; Iob Quinque-Ecclesien. Dyonisio Iaurien. Timotheo Zagrab. Lodomerio Varad. et Petro Transilu. Episcopis; Andrea electo Agri. Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Chanadien. et Vesprimien. ecclesiarum sedibus vacantibus. Rolando Palatino, Iudice Cumanorum, Thoma Comite, Iudice Curiae nostrae; Ioanne et Nicolao Banis totius Sclauoniae; Mathaeo Wajwoda Transiluaniae, Comite de Zonuk; Aegidio, magistro Tauernicorum nostrorum, Nicolao Dapiferorum, Petro Agazonum nostrorum Magistris, Comite Zulgageur. Magistro Ioachimo, Comite de Plysch, *Vgrino Bano de Sceurino*, Dionysio Comite Zalad. Petro Comite Supruniensi, Michaële Comite Nitrien. et aliis, quam pluribus Comitatus regni tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag. 238—241.

CCCXXIV.

1275. 1275. *Paulŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate luĭ Hemŭ fiulŭ luĭ Martinŭ din comuna Némethy). Datum per manus Venerabilis Viri, Magistri Benedicti, electi in Archiepiscopum Sanctae Strigoniensis Ecclesiae, eiusdemque loci Comitis perpetui, Praepositi Budensis, et Aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri; anno Dominicae Incarnationis MCC. LXX. quinto, quinto Idus Iulii, indictione XIV. regni autem nostri anno tertio. Venerabilibus Patribus Stephano Colocensis, et Ioanne Spa-

latensis Ecclesiarum Archiepiscopis; Iosepho (Iobo) Quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, aulae Dominae reginae, charissimae Consortis nostrae Cancellario, et Timotheo Zagrabiensi, Lodomerio Varadiensi, Dionysio Iauriensi, Petro Transiluano, Andrea Agriensi, Episcopis, Petro Wesprimiensi, et Gregorio Chanadiensi, electis et confirmatis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino, et Comite Supruniensi, Iudice Cumanorum; Nicolao Iudice Curiae nostrae, Ioachino, Magistro Tauarnicorum nostrorum, Iohanne Bano Sclauoniae; Nicolao Bano Dalmatiae et Croatiae; Mathaeo Vajuoda Transyluaniae et Comite de Zonuk, *Paulo Bano de Zeurino*, et Dionysio, Magistro Thauernicorum Dominae reginae, Comite Zaladiensi, et aliis quam plurimis, Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, V. 2. pag, 252.

CCCXXV.

1275. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluï. 1275.

(L)adizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque Rex. (Conferesce comitelui Percinŭ moșia numită Glaunicha din comitatulŭ din Morucha). Datum per manus venerabilis viri Magistri Benedicti Sancte Strigoniensis Ecclesie Electi, eiusdemque loci Comitis Perpetui, Budensis Prepositi, Aule nostre Uice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° septuagesimo quinto tercio idus Augusti, Regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Job Quinqueecclesiensi, Philippo Waciensi aule domine Regine Cancellario, Tymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi, Petro Transiluano, Andrea Agriensi et Gregorio Chanadiensi Episcopis, ac Petro in Episcopum Wesprimiensem electo et confirmato, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino Comite Supruniensi Iudice Cumanorum, Iohanne Bano tocius Sclauonie, Nicolao Bano tocius Croacie, *Paulo Bano de Zeurino*. Matheo Woywoda Transiluano, Iwachino Magistro Tawarnicorum nostrorum Comite de Plys, et alijs quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 138—140.

CCCXXVI.

1275. 1275. *Ugrinŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cuman. Bulgariaeque Rex. (Conferesce dreptulŭ de nobilitate atletuluĭ sĕŭ, luĭ Petru, fiulŭ luĭ Beten). Datum per manus discreti viri, M. Benedicti, S. Strigoniensis Ecclesiae electi, eiusdemque loci Comitis perpetui, Praepositi Budensis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri; praesentibus Stephano Colocensi, Ioanne Spalat. archiepiscopis; Lamberto Agrien. Brictio Chanadiensi, Iob Quinqueecclesiensi; Paullo Wesprimiensi, aulae nostre Cancellario; Philippo Vaciensi, aule dominae regine, consortis nostrae charissime, Cancellario; Lodomerio Varadiensi, Thymotheo Zagrabiensi, Dyonysio Iauriensi, Petro Transiluano. — — Dionysio Palatino, Comite de Occlichtz, et iudice Comanorum; Mathaeo Woyvada Transiluano; Aegidio Mag. Tauarnicorum nostrorum; *Vgrino Bano de Zeurino;* Herbordo, Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite de Baranya, Laurentio, Comite Suproniensi, Gregorio, Comite Castriferrei; Magistro Tauarnicorum Domine regine, consortis nostre perdilectae, Iacobo Comite Nitriensi, et aliis quam pluribus, Comitatus regni nostri tenentibus et honores. Anno Domini MCCLXXV. regni autem nostri anno tertio, VI. idus Septemb.

Fejér, V. 2. pag. 262—265.

CCCXXVII.

1275. 1275. *Micudŭ*, banŭ alŭ Severinuluĭ.

(L)adizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex. (Conferesce magistruluĭ Omodeŭ moşia Lyndua din comitatulŭ Castruluĭ-de-ferŭ). Datum per manus venerabilis viri Magistri Benedicti Sancte Strigoniensis Ecclesie in Archiepiscopum Electi, aule nostre Vice Cancelarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC°LXX° quinto, Regni autem nostri anno quarto, IV. idus Decembris. Venerabilibus patribus Stephano Colocensi et Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Job Quinqueecclesiensi, Dyonisio Jauriensi, Phylippo Wachiensi aule domine Regine carissime consortis nostre Cancellario, Thymotheo Zagrabiensi, Lodomerio Waradiensi, Petro Transiluano, Andrea Agriensi, Gregorio Chanadiensi et

Petro Electo Wesprimiensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Petro Palatino, Comite Supruniensi et Iudice Cumanorum; Thoma Bano tocius Sclauonie, Matheo Magistro Tauarnicorum nostrorum, *Mikud Bano de Zeurino*, Vgrino Woywoda Transiluano et Comite de Zonuk, Rolando Magistro Tauarnicorum domine Regine Comite de Zana, Stephano Comite Dapiferorum nostrorum Comite Bachiensi, Moys Comite Symigiensi, Herrando Comite Castri Ferrei, Bagun Comite Zaladiensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XXII. pag. 143—144.

CCCXXVIII.

1276. Capitululŭ din Alba-Iulia schimbă cu episcopulŭ catolicŭ de acolo maĭ multe moşiĭ din comitatulŭ *Bihoruluĭ* şi alŭ *Hinedóreĭ*. 1276.

Capitulum Ecclesie B. Michaëlis Transiluani, omnibus Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Vt ea, quae ordinantur in tempore, tractu temporis minime valeant immutari, consueuerunt — — — litterarum patrocinio roborari. Ad vniuersorum notitiam presencium atque futurorum, harum serie volumus peruenire, quod quamdam terram nostram Crisŭ vocatam, in Comitatu Bihariensi existentem, commetaneam terris filiorum *Nykula*, et terrae Cynko, sub certis metis et antiquis, dedimus et tradidimus Venerabili Patri Petro, Dei gratia, Episcopo Transiluano, Praelato nostro, ac Episcopatui ipsi, in concambium terrarum Episcopalium, vnius videlicet in Comitatu Hunod, Pyspuki [1]) vocatae, iuxta Strig. (fluuium) site, et alterius in Comitatu Albensi, iuxta Marisium site, Ochmar [2]) nuncupatae, propter vicinitatem aliorum nostrorum prediorum, quiete et pacifice ipsi venerabili Patri, seu Episcopatui, cum omnibus pertinenciis, suisque vtilitatibus perpetualiter possidendam. Adiicimus insuper, quod quicunque Dominum venerabilem Patrem ratione dictae terre in causam traxerit — — — suis limitibus perturbauerit, in nostris laboribus et expensis tenemur ipsum liberare, seu per omnia expedire, et in possessione — — — conseruare. Vtque huiusmodi concambii ordinacio robur obtineat perpetue fir-

[1]) Simeria.
[2]) Acmarŭ.

mitatis, nec tractu temporis valeat vel debeat per nos, aut quempiam retractari, presentes contulimus litteras, sigilli nostri munimine roboratas. Datum in die B. Catharinae Virginis, anno Domini millesimo, CC. septuagesimo sexto.

Fejér, V, 2. pag. 371. — Acelaşĭ documentŭ în Szeredai, Notitia veteris et novi capituli ecclesiae Albensis Trans. 9.

CCCXXIX.

1276. 1276. *Micudŭ,* banŭ alŭ Severinuluĭ, şi *Petru* comite alŭ Haţeguluĭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hung. Dalm. etc. Rex. (Scutesce pe locuitoriĭ aşeḑaţĭ pe moşiile comiteluĭ Inardŭ între rîurile Sava şi Baza de iurisdicţiunea banuluĭ din Croaţia). Datum per manus Magistri Benedicti sancte Strigonien. Ecclesiae electi; Praepositi Budensis; aule nostre V. Cancellarii. Anno Domini MCC.LXXVI. Regni autem nostri anno quinto. Venerabilibus Patribus Stephano Colocen. et Iohanne Spalaten. Archiepiscopis. Andrea Agriensi, Gregorio Chanad. Iob Quinqueeccl esien. Philippo Vacien. aule Domine Regine, karissime consortis nostre Cancellario, Lodomerio Waradien. Tymotheo Zagrabien. Dionysio Iaurien. et Petro Transiluano. — — Petro Palatino Comite Suprunien. et Iudice Cumanorum, Matheo magistro Thouarnicorum nostrorum, Comite de Barana, Moys Iudice Curie nostre, Comite Simigien. Thoma Bano tocius Sclauonie, Vgrino Woiwoda Transiluano, Comite de Zonuk, Stephano magistro Dapiferor. Comite de Bors, *Micud Bano de Zeuerino*, *Petro* Magistro agasonum, *Comite de Hatzek*, Homodeo Comite Zaladien. Stephano Comite Castriferrei, Michaële Nytriensi et aliis etc.

Fejér, V. 2. pag. 339—340. Din transumptulŭ autenticŭ alŭ regeluĭ Andreiŭ III. din a. 1291.

CCCXXX.

1277. 1277. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ revócă donaţiunea, ce o făcuse luĭ *Turzol Cumanulŭ* în privinţa moşieĭ Tavarnuk din Ungaria.

Nos Ladislaus Dei gracia Rex Hungarie tenore presencium significamus, quibus expedit universis, quod nos ob devocionem, quam habemus

erga Beatam Virginem, ad salutem anime nostre quandam terram Tavarnuk vocatam in medio possessionis domine Elisabeth sororis nostre de Insula Beate Virginis adjacentem, quam Torzol Cumano [1]) contuleramus, ab eodem penitus revocando, et suas literas irritando et revocando, eidem domine Elisabeth, et Ecclesie Beate Virginis dedimus, donavimus et contulimus perpetuo possidendam. Vnde volumus, quod nullus tam de Hungaris, quam de Cumanis eandem sororem nostram, vel officiales suos, racione ipsius terre audeat vel presumat molestare, super qua eidem eciam nostrum privilegium conferemus, cum presentes nobis fuerint reportate. Datum Bude tercio die Beati Francisci confessoris anno Domini 1277.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 76.

CCCXXXI.

1277. *Saşiĭ* din Transilvania năvălescŭ asupra bisericeĭ catolice din *Alba-Iulia*, o prădéză şi o ardŭ. 1277.

Ipsa Universitas (Saxonum) anno Domini M.CC.LXXVII. in Dominica reminiscere, super eandem Ecclesiam (Albensem) cathedralem manu armata irruentes, ipsam hostiliter invaserunt, comburentes in eadem ecclesia bene ad duo millia hominum utriusque sexus, et specialiter Agapitum Archidiaconum ejusdem ecclesie, Michaëlem Archidiaconum de Ozd, Bartholomeum Archidiaconum de Küküllö, Racha Plebanum et Canonicum Albensem Transilvanum, et quam plures alios Sacerdotes et clericos comburendo et auferendo omnia ornamenta, libros, instrumenta dictae Ecclesiae et alia, quae dicta Ecclesia inibi habebat.

Estrasŭ din procesulŭ, pe care l'a intentatŭ în contra Saşilorŭ Saulŭ canonicŭlŭ din Alba-Iulia înaintea cardininaluluĭ Gentilŭ în a. 1309. Codicele originalŭ în Vaticanŭ. — Fejér, VII. 4. pag. 173. — Transilvania, fóia Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura şi cultura poporuluĭ românŭ. A. 1871. pag. 67.

---

[1]) In diploma regeluĭ Ladislaŭ din a. 1277, prin care confirmă acéstă donaţiune: Thorzoĸ Cumano. (Mon. Hung. hist. Diplomataria. XVIII. 176).

CCCXXXII.

1278. 1278. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce unŭ imobilŭ pentru repararea bisericeĭ catolice din *Alba-Iulia*, pe care aŭ ars'o şi devastat'o Saşiĭ din Transilvania.

Ladislaus Dei gracia Hungarie etc. rex ... ad vniuersorum noticiam .... harum serie volumus pervenire. Quod cum ecclesia kathedralis beati Michaelis archangeli Transsiluane, a sanctis progenitoribus nostris fabricata et dotata, per rabiem, et seviciam gentis Saxonie[1]) combusta fuisset enormiter et destructa, et omnibus rebus ac ornamentis suis spoliata, nec non canonici quam plures cum multitudine Hungarorum ad gremium ipsius ecclesie causa presidii confugientes, miserabiliter exstitissent concremati in eadem, nos super premissis omnibus commoti uisceribus pietatis, ut ipsa ecclesia kathedralis canonicorumque status eiusdem, nostro possit auxilio reparari, terram nostram Albensem, iuxta ipsam ecclesiam beati Michaelis sitam, super qua hospites nostri commorabantur, nunc per furorem eorundem Saxonum habitatoribus penitus desolatam, cum omnibus utilitatibus, pertinencijs et attinenciis suis sub hijsdem metis et terminis quibus predicta terra Albensis, per nostros hospites habita fuerat et possessa, ... dedimus, donauimus, et contulimus ipsi ecclesie beati Michaelis archangeli Transilvane iure perpetuo, et irreuocabiliter possidendam. Vt igitur donacio huiusmodi, nec per nos nec per quempiam successorum nostrorum, tractu temporis possit uel debeat retractari, presentes ipsi ecclesie nostre concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis viri magistri Thome Albensis ecclesie electi, aule nostre vice-cancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno ab incarnatione domini M°.CC°. septuagesimo octauo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 115. — Transilvania, fóia Asociaţiuneĭ transilvane. An. 1871. pag. 67.

CCCXXXIII.

1278. 1278. *Paulŭ*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Ladizlaus Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomeriae, Bulgariae, Cumaniaeque Rex. (Conferesce luĭ Nicolae, voivoduluĭ din Transilvania, moşia Jakó-Vára de lângă Someşŭ, confiscată dela

[1]) Saxonicae. Transilvania, pag. 67.

Andreiŭ, fiulŭ luĭ Jakó din familia Kaplyon pentru nota de infidelitate). Datum per manus Magistri Benedicti Strigoniensis Ecclesiae Electi et Praepositi Budensis Aulae Nostrae V. Cancellarii dilecti et fidelis nostri Anno Domini 1278. sept. Cal. Martii, regni autem Nostri Anno 6-o Venerabilibus Patribus Stephano Colocensi, Ioanne Spalatensi, Archi Episcopis, Lamperto Agriensi, Benedicto Csanadiensi, Philippo Vacziensi, Aulae Dominae Reginae Consortis Nostrae charissimae Cancellario; Paulo Veszprimiensi Aulae Nostrae Cancellario; Lodomerio Varadiensi, Timotheo Zagrabiensi, et Petro Transylvano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dionysio Palatino Comite de Oklich et Iudice Cumanorum, Henrico Bano totius Sclavoniae; Nicolao Vajvoda Transylvano Comite de Zolnok; Ioanne Magistro Tavernicorum nostrorum; Nicolao Iudice Curiae nostrae, Comite de Schvetke; *Paulo Bano de Zewrino*; Rajnoldo Magistro Dapiferorum Nostrorum Comite Zolgageuriensi; Heberdo Magistro Agazonum Nostrorum Comite de Beregh; Moys Magistro Tavernicorum Dominae Reginae charissimae Consortis nostrae, Comite Simigiensi; Dedalo Comite Szaladiesi et aliis quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, X. 4. pag. 860.

CCCXXXIV.

1278. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ amintesce de espediţiunea regeluĭ Stefanŭ V. în *Bulgaria*, şi despre lupta întêmplată la Vidinŭ. 1278.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Deposcunt merita et fidelitates exigunt Corone Regie deuotorum, ut eorum peticionibus tanto feruencius sui fauoris gracia occurrat Regia Celsitudo, quanto se fidelitate prompciores in regni nogocijs magistra rerum experiencia docuerunt. Proinde ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire; quod Comes Petrus filius Dorogh vna cum fratribus suis, Laurencio scilicet et Nicolao ad nostram accedentes presenciam a nobis instanter pecijt et deuote, vt quandam terram Zekulhyd vocatam, quam suam et progenitorum suorum esse hereditariam asserebat, ac tempore Tartarorum alienatam, et per Comitem Paulum ac filios eius, Nicolaum scilicet, Vaenadam, Comitem Stephanum et Geregen occupatam potencialiter et detentam, sibi et suis fratribus restituere dignaremur. Nos itaque attendentes fidelia merita et meritoria ipsius Petri et fratrum suorum

obsequia, quibus dinoscuntur in diuersis expedicionibus ac varijs Regni nostri negocijs arduis multipliciter claruisse — — volentesque prefati Petri peticionibus assurgere grato cum fauore, qui in quadam expedicione predicti gloriosi Regis Stephani patris nostri sub Budum, relacionibus veridicis, fertur letale wlnus dimicando cum hostibus excepisse: dictam terram Zekulhyd cum omnibus vtilitatibus suis et pertinencijs eidem Petro et fratribus suis nominatis ac eorum heredibus in premium laudabilium meritorum, ac in recompensacionem dampnorum et destructionum possessionum eorundem, que dictus Gregen eis fecisse et intulisse dicitur, dum ipsi in predicto nostro essent exercitu, dedimus et contulimus, quin pocius restituimus et reddidimus, velut ipsorum, vt dicitur, hereditariam perpetuo et irreuocabiliter possidendam. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine robore communitas. Datum per manus venerabilis viri Magistri Iohannis Doctoris Decretorum, Prepositi Budensis, Electi Ecclesie Albensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC° septuagesimo octauo, kalendis Septembris, Regni autem nostri anno septimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 196.

CCCXXXV.

1278. 1278. Papa *Nicolae III.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, ca să liniscéscă turburările şi revoluţiunile, ce esistă acolo.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Philippo Episcopo Firmano, apostolice sedis Legato, salutem etc. In eminenti sedis apostolice specula, disponente domino, constituti, domui Israel, universis videlicet christianis, qui fidei oculis deum vident, quantum nobis ex alto conceditur, oportunum speculatoris officium impertimur, et cum indulgetur a divina clementia, reverenter ad cor altum accedimus, ut nomen domini sanctissimum tam in remotis extolli partibus, quam in vicinis etiam procuremus, apponentes manum nostre possibilitatis ad operam, quam speramus in excelsis fore placidam, et in terris novimus oportunam. Summus quidem orbis opifex et universe conditor creature terrestrem patriam disposuit sub provida discretione Regnorum, eaque consulte voluit dirigi et salubri regimine gubernari, ne creaturam humanam paulo minorem ab angelis, que sui creatoris ymaginem et similitudinem representat, tempestuosa fluctuatione mixtaque confunderent, et sue quietis beatitudinem impedirent; quinimmo ut omnibus sub iuris et honestatis regula limitatis, singuli vita pacifica viverent et ab offensis alterutrum abstinerent, suumque fa-

ctorem affectu naturali cognoscerent, cognitum colerent et reverenter divino imperio subiacerent. Demum vero idem pater altissimus ex alto prospiciens populum, quem creaverat, prothoplasti delicto dampnationis sententiam incurrise, suum dilectum unigenitum misericorditer in mundum pro ipsius redemptione populi destinavit, qui carnem nostre mortalitatis indutus, eundem popolum ab eterno cruciatu mortis eriperet, et redemptum suo pretioso sanguine salvaret. Nos igitur in hac terrestri patria, quatenus possumus, exequentes vices ipsius, levamus vigilis more pastoris tam corporeos quam mentales oculos in circuitu, visuri, quid gregi commisso nobis expediat, et quid operis impendi debeat circa ipsum, ut illius fulti presidio, cuius sunt terre cardines, cui cogitationes hominum preparantur, quique fortium arcus superat, et infirmos robore potenter accingit, nostri partes officii salubriter et utiliter exponamus, ad ea presertim, que fidelibus populis necessario expedire viderimus et noverimus profutura. Verum licet universis et singulis regionibus deo et apostolice sedi devotis favorem apostolicum, quotiens necessitas ingruit, impendere teneamur, nosque ad eas nostre considerationis diffundamus intuitum; nunc tamen nobilis Regni Ungarie necessitates apostolice sedi frequenter expositas precordialiter intuemur, auditas recolimus, et non sine cordis amaritudine sepius contemplamur. Condolemus enim tumultuosis moribus et seditiosis tumultibus illius, qui vel per dissidia simulctatum alterutrum dissident, vel congressus mutuos et bella plus quam civilia immaniter colliduntur, ex quibus inter alia, dono pacis mortalibus cunctis accomodo libello dato repudii, graviter solium Regale deprimitur, eiusque depresso regimine non solum in Regno ipso vastantur bona fidelium, sed iura ecclesiarum et aliorum piorum locorum in direptionem veniunt, et libertas ecclesiastica dampnabiliter conculcatur; animarum quoque subsecuntur deploranda pericula, nefanda personarum excidia, et alia fere innumera detrimenta. Quare non immerito accenditur zelus noster, et ignis in nostre meditationis anxietatibus exardescit, dumque cogitationibus profundis immergimur et laboriosis vigiliis fatigamur, querentes anxie oportunum in tante necessitatis articulo remedium adhibere: licet desideremus interdum, quod si cum honore dei et ecclesie ac salubri statu ceterorum fidelium nostram possemus illic exhibere presentiam, et quo mente ferimur, ibi presentialiter existentes, divina fulti potentia per evidentiam operis proprios explicaremus affectus; verumtamen quia id conditio nostra non patitur, quia ingruentium undique negotiorum immensitas sive varietas non permittit, ad te, ut fortem mittamus ad fortia, et tuis robustis humeris onera grandia imponamus, nostre convertimus diliberationis intuitum, et in tuarum consideratione virtutum habuntanter tibi a domino concessarum, de concedentis affluenter et non improperantis omnipotentia et immensa benignitate sperando, nostre fluctuationis super hiis anxietas conquiescit: nam cum sicut experientie probatione didicimus, dederit tibi dominus os, et sapientiam linguamque adiecerit eruditam, ut scias, quando debeas proferre sermonem, cum etiam in te vigeat rectitudo iudicii, consilii providentia, in zelo sobrietas, in agendo strenuitas et experientia in arduis approbata, speramus nec immerito, quod actus tuos, illo dirigente, qui novit prava in directa, et illo adiuvante, qui potest aspera in vias planas convertere, ac in pre-

dictis per tue circumspectionis industriam utili providentia et utilitate provida congrue consuli poterit et salubriter subveniri: nos itaque tam ingenti et periculosa necessitate premissorum attente pensata, te de cuius claris meritis et probata industria plenam in domino fiduciam obtinemus, ad Regnum ipsum tibi legationis officio plene commisso in eodem Regno, ac Polonie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Lodomerie, Galatie et *Cumanie* partibus illi conterminis, ut in eis evellas et destruas, dissipes et disperdas, edifices et plantes in nomine domini, sicut videris expedire, de fratrum nostrorum consilio velud pacis angelum destinamus, iniuncto tibi nichilominus, ut in Regno ipso inter eundem Regem et Regni personas, necnon tam ibidem, quam in provinciis memoratis inter ecclesiasticos et mundanos viros, et universos alios cuiuscumque conditionis, preminentie sive status agere studeas et tractare, que ad cultum dei, apostolice sedis honorem, observantiam canonice sanctionis, reintegrationem ecclesiastice libertatis, robur status Regii, honestatis cultum, reformationem pacis, relevationem pauperum, ac animarum salutem et tranquillitatem corporum pertinebunt. Et ut circa legationis officium, quod in eodem Regno Ungarie tibi duximus committendum, eo possis prosperari facilius, quo solitis legatorum, qui missi de latere mare transeunt, adornatus insigniis personam nostram quodammodo presentabis, de speciali gratia apostolica tibi auctoritate concedimus, quod eisdem insigniis infra predictum Ungarie Regnum dumtaxat et terras dominio eiusdem Regis subiectas uti libere valeas, predicte legationis officium prosequendo; ita tamen quod premissis insigniis in aliis commissis tibi partibus, provinciis et locis aliquatenus non utaris, et quod id, quod in hac parte tibi pro evidentibus necessitatibus et utilitatibus Regni predicti et terrarum earumdem conceditur, ad aliquam consequentiam pretextu huiusmodi in Regno et terris eisdem propter hoc imposterum non trahatur. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus iniunctum tibi onus laboris huiusmodi pro divina et nostra reverentia devote suscipiens, illud sic sollicite, sic viriliter et laudabiliter iuxta datam tibi a deo prudentiam exequaris, quod de tuis studiosis laboribus, celesti favente clementia, fructus sperati prodeant, et sollicitudinis tue ministerium eam, que pias causas gerentibus pro retributione impenditur, palmam glorie feliciter mereatur. Datum Viterbii x. Kal. Octobris. Pontificatus nostri Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 309.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 327.

CCCXXXVI.

1278. Papa *Nicolae III.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria, din Polonia şi din *Cumania,* să primëscă cu onóre pe legatulŭ apostolicŭ şi să asculte de consiliele sale. 1278.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus universis Archiepiscopis et Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Prepositis et aliis ecclesiarum Prelatis, sive Rectoribus, earumque Conventibus et Collegiis per Regnum Ungarie ac partes Polonie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Lodomerie, Galitie ac Cumanie constitutis, salutem etc. In eminenti sedis apostolice specula etc. ut in proxima superiori, verbis competenter mutatis, usque imposterum non trahatur. Rogamus itaque universitatem vestram et hortamur attente, per apostolica scripta firmiter precipiendo mandantes, quatenus eumdem Episcopum, quem pro suarum virtutum insigniis interne complectimur brachio caritatis, immo potius personam nostram in ipso, cum illuc deo duce pervenerit, benigne recipientes et honorifice pertractantes, sibi tamquam apostolice sedis Legato pro ipsius sedis et nostra reverentia intendatis humiliter et devote, ipsius statuta, monita et precepta et que vobis ex parte nostra mandaverit, efficaciter adimplendo: alioquin sententias sive penas, quas ipse rite statuerit in rebelles, ratas habebimus et faciemus auctore domino inviolabiliter observari. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 310.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 328.

CCCXXXVII.

1278. Papa *Nicolae III.* învită pe ministrulŭ minoriţilorŭ din Ungaria să trimită câţi-va călugărĭ la *Cumanĭ*, carĭ sunt dispuşĭ să primëscă religiunea catolică. 1278.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio . . . Ministro Provinciali ordinis fratrum Minorum Regni Ungarie, salutem etc. Ex tuis et aliorum fratrum tui ordinis claris operibus fragrantiam suavitatis assumimus, et digne speramus, quod ad hoc principaliter vestre desudet intentio, ut lucrifaciatis Christo animas verbo pariter et exemplo. Quare de te plenam in domino fiduciam obtinentes, discretioni tue presentium auctoritate committimus, ut fratres eiusdem ordinis, quos ad hoc ydoneos esse cognoveris, de consilio aliquorum discretorum fratrum tue provincie ad Cumanos, qui ad suscipiendam fidem catholicam dispo-

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

siti esse videntur, transmittere valeas, ut eis predicent verbum dei, tibi et per te fratribus illis, qui iam missi sunt illuc, vel quos propter hoc mitti contigerit, nichilominus concedentes, ut illos, qui ad fidem predictam converti voluerint, possint iuxta ritum, quem in talibus Romana observat ecclesia, baptizare. Datum Viterbii Nonis Octobris. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 179.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 337. — Fejér, VII. 5. pag. 440. — Ibid. VI. 2. pag. 404.

CCCXXXVIII.

1278. 1278. Unŭ anonimŭ relatéză, că *regele Ungarieĭ* a ajutatŭ pe Rudolfŭ, regele Germanieĭ, cu 16 miĭ de *Cumanĭ* în resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu Otocarŭ regele Bohemieĭ.

Si scirem, vel possem, quomodo aut qualiter pro impensis mihi a vestra Sinceritate multiplicibus curialitatum et honorum insigniis condignas Vobis gratiarum actiones exsolverem, aut quomodo pro susceptis tam gratis beneficentiae vestrae dulcoribus ad vestri honoris augmentum me vestris obsequiis utiliter applicarem, ad id revera gratum et hilarem gererem animum et affectum; semper enim apparere et exercitari delectabor ex intimis in his, quae in vestri honoris et gloriae convalescere poterunt incrementum. Sane, ut status domini nostri Regis prosper et floridus se a vestra notitia non occultet, vobis duxi praesentibus intimandum, quod idem dominus noster nuper Danubium transiens contra Regem Bohemiae, qui cum paucis finales terminos Austriae subintraverat, magnifice se accinxit, volens Divino praesidio ipsum omnino conterere, aut profugum in Bohemiae partibus occupare. Praedictus siquidem Rex Bohemiae, nescio quo spiritu, vel quo ductus consilio, pauca comitatus militiae comitiva terram subiit antedictam; nam annumeratis plebeis hominibus, et bubulcis inermibus in numerum computatis, summa sui exercitus vix ad sex milia se extendit; solus autem Vngariae Rex inclytus XL milibus Vngarorum, et XVI milibus Cumanorum, domini nostri obsequiis se aptavit; qui eundem dominum nostrum, quem in patrem elegit, filiali affectione prosequens, licet allectus variis promissionibus, et sollicitatus quam pluribus blandimentis a Rege Bohemiae, ipsi, videlicet domino nostro, indissociabiliter se conjunxit, secum in omnes, quos fortuna tribuit, accinctus eventus. Sed ecce, Praefati Regis meticulositas non valens latere diutius cum dominum nostrum, et Regem Vngariae castra movisse, et conjunctos esse adinvicem percepisset, statim ad dimidii miliaris spatium retrocessit, duo castra fidelium domini nostri, quae

ante progressum ejus, per inhabitatores famulos ad manus suas traditorie pervenerant, praecipiendo quantocyus demoliri. Et quibus inter vos discutite, et discutiendo cognoscite, quod praefatus Rex Bohemiae domino nostro non valens nec sperans resistere, contendit fugae praesidio se salvare.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 170.

CCCXXXIX.

1279. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluï. 1279.

Ladizlaus, Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Conferesce comiteluï Toma, din familia Borsa, moşia Vrws din comitatulŭ Bihoruluï). Datum per manus venerabilis viri Magistri Nycolai Electi Ecclesie Albensis Aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo nono, III°. kalendas Februarij, indiccione septima, Regni autem nostri anno septimo. Metropolitana Sede Strigoniensis Ecclesie uacante, Iohanne Spalatensi Archiepiscopo, Iohanne Archielecto Colocensi aule nostre Cancellario; Job Quinqueecclesiensi, Lodomerio Waradiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Dyonisio Jauriensi, Petro Transiluano, Andrea Agriensi, Gregorio Chanadiensi, Petro Wesprimiensi, Thoma Wacyensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Matheo Palatino, Comite Supruniensi, Symigiensi, Iudice Cumanorum; Nycolao Bano tocius Sclauonie, Vgrino Magistro Tawarnicorum nostrorum, Bano de Machou; Fynta Woyawoda Transiluano, Comite de Zonuk; Stephano Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Posoniensi; *Laurencio Bano de Zeurino*; Stephano Bano, Iudice Curie nostre, Comite Musuniensi; Petro Magistro Agasonum nostrorum, Comite de Zybynio; Magistro Petro Comite Nytriensi, Jakov Magistro Pincernarum nostrorum, Chepano Comite Castri Ferrei, Paulo Comite de Barana, Magistro Reynoldo Comite de Wolkou, Iohanne Comite Zaladyensi, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 250.

CCCXL.

1279. 1279. *Laurenţiu*, banulŭ Severinuluĭ, vinde comiteluĭ *Henţŭ* moşia sa Cândea din comitatulŭ *Dobâceĭ*.

Nos Ladislaus, Dei gratia, Rex Hung. memoriae commendantes significamus, quibus expedit, tenore praesentium, vniuersis, quod *Laurentius Banus de Zeurino*, filius quondam Laurentii Voywode, dilectus et fidelis noster, ad nostram accedens presentiam, a nobis petiuit humiliter supplicando, quod quamdam possessionem suam Kendteluk vocatam, olim ad Comitatum de Doboca pertinentem, quam idem Laurentius Woywoda, pater eius, a serenissimo Principe, Domino Bela, felicis recordacionis rege, auo nostro karissimo, aquisiuerat, Comiti Hench, filio Brendelini de Rodna, rectori Castri Budensis, propinguiori suo, scilicet commetaneo, vendendi facultatem liberam praeberemus; et licet successiuis temporum mutacionibus predicta possessio Kendteluk vocata ad diuersas manus fuisset deuoluta; tamen quia eandem possessionem per prefatum Laurencium Voywodam pro magnis et fidelibus suis obsequiis fuisse acquisitam, nec debebat collacio sibi facta de eadem aliqualiter retractari. Nos, qui ex officio suscepti regiminis debemus librare merita negociorum, et iusta petencium votis acquiescere, peticionem ipsius Laurencii Bani in hac parte duximus admittendam presertim, quia idem in pacifica (?) villae seu possessionis memorate constitutus fuerat illa vice, qui obtenta a nobis licentia huiusmodi coram nobis personaliter comparendo, sepe dictam possessionem Kendteluk vocatam, confessus est, se prefato Comiti Hench pro centum et quinquaginta marcis fulminati argenti vendidisse et ipsam pecuniam ab eodem plenarie recepisse, cui quidem emtioni et venditioni nos de beneplacito omnium Baronum nostrorum, ad instanciam parcium consensum praebuimus regium et assensum. Volentes, quod ipsam possessionem Kendteluk idem Comes Hench et per eum sui heredes, heredumque suorum in posterum successores in metis prioribus et antiquis, quibus eadem fuerat limitata, cum eius vtilitatibus et pertinenciis vniuersis absque inquietatione cuiuslibet perpetuo possidere valeant et habere, omnibus priuilegiis, instrumentis, et litteris, et munimentis aliis, si quae forsitan processu temporum per eos, ad quos eadem possessio in temporum mutacionibus, vti premittitur, deuenerat, vel per quosdam alios possent in iudicio vel extra, contra eumdem comitem Hench exhibere, cassatis penitus et in irritum reuocatis, et tantum praesentibus valituris. Datum Budae, in festo ascensionis Domini, An. Do. MCCLXXIX.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 117. — Fejér, V. 2. pag. 547.

CCCXLI.

1279. *Ladislau IV. Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, depune jurămêntulŭ, că va păs- 1279.
tra credinţa catolică, va alunga din ţéră pe *eretici*, şi va converti pe *Cumanĭ* la religiunea catolică.

Ladizlaus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Vulgarieque rex, omnibus Christi fidelibus presentes inspecturis, salutem in auctore salutis. Divine visitacionis exordium, quo nos dominus verus oriens visitavit ex alto, quo sancte matris ecclesie visceribus adunamur, lumine Catholice fidei illustrati, in progenitore nostro sancto Rege Stephano a sancta Romana ecclesia recognoscimus, ut debemus. In ipso enim hortodoxe fidei, divina afflante clementia, sacrum redolevit unguentum, in ipso alluvione celestis gracie pullulante, una cum reliquis Serenissimis Regibus Hungarie claro germine descendentibus, ab eodem Regni gubernaculum suscepimus et coronam. Et ut principatum fidei in sacrosancta Romana ecclesia consistere, eandemque Christi thalamum et trinitatis hospitium luculencius demonstraret, non a se vel ab alio, sed ab eadem Romana ecclesia matre omnium et magistra regni dyadema revelatione divina meruit obtinere, ut ab ea quasi quodam Capite principali dona sua in omne corpus diffunderet lux divina, et exsortem se ministerii intelligeret esse divini, qui a Petri soliditate recederet de viando. Et quia nichil est, quod lumine clariore prefulgeat, quam in principe recta fides, cupientes toto mentis annisu tentoria fidei dominice ampliare eiusdem sanctissimi Regis Stephani progenitoris nostri vestigiis pro modulo inherentes, ut in archam domini sub unitate fidei inter ceteros Comanorum multitudinem, pro parte caractere dominico insignitam, suscepto baptismatis sacramento, quamvis adhuc in via morum errantem, reliquam etiam partem a ritu paganissimi (paganitatis) ad agnitionem christiane fidei, mediante Venerabili et sanctissimo patre dño Philippo dei gratia Episcopo Firmano, apostolice sedis Legato, eiusque sancto ministerio, domini cooperante clementia, producamus, quatenus celeste Regnum proficiat per terrenum, sollemniter promisimus et iuravimus ad sacrosancta dei evangelia, in presentia eiusdem Venerabilis patris dñi Legati et omnium Prelatorum ac Religiosorum virorum et Satrapum nostrorum, qui aderant tunc presentes.

Primo quidem iuravimus, quod fidem Catholicam et ecclesiasticam libertatem servaremus et teneremus, ac teneri faceremus et servari in Regno nostro et terris nobis subiectis, quodque constitutiones et decreta sanctorum Regum progenitorum nostrorum, et bonas consuetudines eorumdem, nec non omnia alia et singula, que nostri progenitores in sua consueverunt coronatione iurare, inviolabiliter servaremus, Venerabilique patri dño Philippo, apostolice sedis Legato, et aliis, quibus ex officio competeret assisteremus debito cum effectu iurisdictionis et potestatis nostre brachio, ad comprimendos et expellendos[1]) hereticos de Regno et terris nobis subiectis.

[1]) La Theiner remasŭ afară: et expellendos.

Secundo iuravimus in presentia predictorum, quod novem alios articulos, qui fidem Catholicam et ecclesiasticam libertatem, nec non Christianorum et Comanorum statum tangunt, effectualiter impleremus et modo simili servaremus, ac servari a nostris subditis faceremus.

Demum promisimus et iuravimus Venerabili patri dño Legato prefato attendere, et servari facere articulos infrascriptos, quos pro cultu Iusticie et unitate fidei observanda Uzuz et Tolon, principales Comanorum, pro se et universitate Comanorum, quorum vicem et consensum se habere dicebant, in presentia eiusdem dñi Legati et nostra sollempniter et publice se facturos, servaturos sine reffragacione qualibet assumpserunt, et modis omnibus curabimus ac in nostrum suscipimus officium et ministerium Regie maiestatis sub obligatione regni nostri et nostra, eosdem principales Comanorum et universos Comanos, articulos infrascriptos fideliter servaturos, omnem ad hoc, quantum ad nostrum spectat officium, curam et operam impendendo.

Qui quidem articuli hoc ordine declarantur : ut scilicet universi Comani et singuli cuiuscumque etatis et sexus, qui nondum sunt baptisati, volunt et desiderant recipere baptismatis sacramentum, et suscipere et tenere omnia ecclesiastica sacramenta, et quecumque alia servanda docet, tenet et predicat Romana ecclesia sacrosancta, et ydolorum cultura ac omnibus et singulis Paganorum ritibus dimissis et prorsus relictis, servare Catholice fidei unionem. Et quod descendent et recedent a tabernaculis suis et domibus filtrinis, et habitare et morari in Villis Christiano more, in edifficiis et domibus solo fixis, expressius assumpserunt, et conformare se in omnibus moribus et ritibus christianis promiserunt expresse. Preterea in Regno et terris nostro dominio subiectis ab omnibus insolentiis et incendiis faciendis, ac interfeccione Christianorum et eorumdem sanguine effundendo retrahent penitus manus suas, et inantea ullo unquam tempore facient, nec pacientur fieri huiusmodi aliquatenus per suos famulos et subiectos. Preter hec iidem procuratores Comanorum eidem domino Legato humiliter supplicarunt, quod ipse dñus Legatus procuret ordinare Inquisitores aliquos fidedignos, qui per singulas generationes eorum et generationum gradus sibi in invicem quacumque linea attinentes, et per omnes alios subiectos eorum inquirant, et sciant super premissis omnibus et singulis veritatem, quam dño Legato et nobis referre et exponere teneantur : ut is qui in aliquo premissorum trangressor inventus fuerit, penam ecclesiasticam, quam meretur, ab eodem Venerabili patre et ecclesia ipsa recipiat, et per nos temporalis vindicte debitam sentiat ultionem. Ceterum sepedicti procuratores Comanorum procuratorio nomine pro se et pro eisdem Comanis renunciaverunt et abdicaverunt omnia Monasteria, ecclesias et possessiones Monasteriorum, ecclesiarum et omnium nobilium ac ceterorum Christianorum, que et quas hactenus iniuste et minus debite occuparunt, ac etiam tenuerunt, asserentes eosdem Comanos et se esse paratos ad remittenda et restituenda iuxta mandatum eiusdem dñi Legati omnia et singula supradicta.

Promittimus etiam sub sponsione fidei et prestiti iuramenti ac obligationibus supradictis, ut premissa omnia et quecumque alia pro ampliatione fidei christiane et ecclesiastice libertatis, ac sublimatione Regalis solii et statu pa-

cifico Regni nostri, idem pater venerandus apostolice sedis Legatus in convocatione publica Regni nostri facienda vicesimo die post festum beati Iohannis baptiste duxerit ordinanda, acceptabimus, servabimus, et attendi et servari ab omnibus nostre ditioni subditis firmiter faciemus. Que omnia, videlicet tam articulos prenotatos, quam alia, que in prefata convocatione per ipsum dn̄m Legatum fuerint ordinata et sollempniter publicata, ad eternam rei memoriam in nostris scriptis publicis sub bulla nostra aurea seriatim redigi faciemus, ac sic redacta et bullata Legato trademus et tradi faciemus prefato. Quod si prefatos Comanos ad predicta et singula observanda et implenda exhortacionibus, persuasionibus, racionibus et precibus forsitan inducere non possemus, recepimus, promisimus et iuravimus, quod in congregatione predicta contra dictos Comanos indicemus et faciemus exercitum generalem de Regno et terris nobis subiectis, ad quem nostros et Regni nostri invitabimus, ac invitari faciemus amicos, ad compellendum eos per dictum exercitum et alios quoslibet utiles modos brachio regie potestatis ad recipienda, facienda, ac etiam observanda omnia et singula supradicta. Si vero prefati Comani per nos de plano induci poterunt ad recipienda et servanda omnia et singula supradicta, promittimus sub obligationibus supradictis, quod eos faciemus dare necessarios obsides custodiendos et tenendos iuxta Regnum et terram nostram, ad mandatum et preceptum prefati dn̄i Legati, in loco seu locis per illum seu illos, de quo vel quibus eidem dn̄o Legato videbitur expedire.

In quorum omnium testimonium, memoriam et noticiam pleniorem, nec non perpetui roboris firmitatem presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri appensione et munimine roboratas. Datum Bude per manus Magistri Nicholay Aule nostre Vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCC. septuagesimo nono, nono Kal. Iulii. Regni nostri Anno Septimo.

Arm. II. caps. VII. No. 8.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 339. — Fejér, V. 2. pag. 507.

CCCXLII.

1279. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, conferesce dreptulŭ de nobilitate fiilorŭ luĭ Chilianŭ, ca recompensă pentru meritele lorŭ in resbelulŭ cu *Bulgariĭ.* 1279.

Ladislaus, D. gr., Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Gallitiae, Lodom., Cumaniae, Bulgariaeque Rex, Vniuersis Christi fidelibus praesens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Regia solers circumspectio erga suos subditos talem debet habere prouidentiam, vt vnus quisque pro me-

ritis praemiis condignis foueatur ab ipsa et laudum praeconiis attollatur. Hinc est quod licet Amanus et Vz filii Kiliani de Saagh et Ioannes filius eiusdem Vz fuerunt Castrenses Zolga-Geurienses, tamen quia tempore Domini Stephani Illustris Regis gloriosae recordationis, parentis nostri charissimi, tunc cum suam ad iurisdictionem, potestatem, seu regimen *Regnum Bulgariae* subiugauit, iidem Amamus Vz et Ioannes eadem expeditione multa et laudabilia facinora impenderunt, prout per Rolandum Palatinum, filium Tunoldy, Iudicem Curiae suae, et Comitem Bachiensem, eidem patri nostro clarius fuerunt recitata. — — Nos itaque consideratis meritoriis obsequiis Amani, Vz et Ioannis antedictorum tempore patris nostri charissimi, et etiam nobis, vt praediximus fideliter impensis, volentes in recompensationem seruitiorum ipsorum lenire eorum vulnera oleo laetitiae, quoniam lanquidis nihil charius quam sanitas, praedictum Amanum, Vz et Ioannem eximentes penitus eodem e vinculo conditionis huiusmodi, simul cum terris eorundem, et haeredibus, haeredumque suorum successoribus, ad numerum seu coetum seruientium nostrorum regalium liberaliter duximus transferendos. In cuius nei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes Litteras eisdem concessimus duplicis sigilli nostri munimine roborando. Datum per manus Mag. Benedicti Orodiensis Ecclesiae Praepositi Aulae nostrae Vice-Cancellarii, Dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXIX. vndecima Kalendas Iulii, vacante sede Strigoniensi, Stephano Colocensi, Ioanne Spalatensi Archi-Episcopis, Lamberto Agriensi, Iob Quinque-Ecclesiensi, Briccio Chanadiensi, Paulo Veszprimiensi, Philippo Vaciensi, Timotheo Zagrabiensi, Dionysio Iauriensi, et Petro Transyluaniensi Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Rolando Palatino, Henrico Bano totius Sclauoniae, Ioachimo Magistro Tauernicorum nostrorum, Egidio Bano de Machov, et de Bozna, Rainoldo Magistro Dapiferorum nostrorum, Comite Zolgageuriense, Nicolao Vaiuoda Transyluano Comite de Zonuk, Vgrino Magistro Agazonum nostrorum, Comite de Krassu et de Kewe, Nicolao Comite de Bana, Ioanne Comite Soproniensi, Gregorio Comite Castriferrei, Grois Comite Simigiensi, Dedalo Zaladiensi, et aliis compluribus regni nostri Comitatus tenentibus et honores.

Fejér, VII. 2. pag. 73. — Estrasŭ Ibid. pag. 23.

CCCXLIII.

1279. 1279. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre meritele, ce le-aŭ câștigatŭ *Micudŭ*, fostulŭ banŭ alŭ Severinuluĭ, și *ómenițĭ seĭ* (adecă Bănățenițĭ) în resbelulŭ cu Bohemiĭ.

Ladislaus, Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus pre-

sentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire. Quod cum Mykud Banus, filius Comitis Mykud, dilectus et fidelis noster, Domino Bele, auo nostro karissimo, Serenissimo Regi Hungarie, clare recordacionis, multa et quam plurimum opportuna fidelitatis seruitia exhibuisset, que cum propter sui multitudinem per singula tediosum sit enarrari, nihilominus tamen aliqua pociora de suis fidelitatibus et seruitiis in praesentibus decreuimus annotari. Quod cum dictus rex Bela suos Barones, specialiter autem predictum Mykud Banum ad expugnandum castrum regis Bohemorum Mynen vocatum prope confinium regni Hungarie constitutum destinasset; idem Mykud Banus cum in expugnatione eiusdem castri *cum suis hominibus* ante omnes alios Barones in ipsum castrum aditum intrandi quereret, et vexillum suum ad idem castrum deuehy facere niteretur, per homines eiusdem regis Bohemorum in eodem castro existentes in dextra manu et in costa, similiter in dextra parte cum lancea grauiter fuerat vulneratus. Preterea, cum praefatus rex Bela in propria persona cum suis Baronibus specialiter autem cum Mykud Bano memorato ad expugnandum castrum memorati regis Bohemorum Karchulag vocatum existens in regno Austrie accessisset, homines dicti regis Bohemorum in expugnatione ipsius castri dextrum pedem predicti Mykud Bani cum lapideo ictu confregerunt, et sinistrum crus eiusdem cum lancea transfixerunt eodem rege Bela intuente. Quemadmodum hec omnia in priuilegio eiusdem regis Bele super collatione trium terrarum Castri Vesprimiensis Zucy, Zepene et Band vocatarum in Comitatu Zaladiensi existentium confecto nobis per prenominatum Mykud Banum exhibito plenius vidimus contineri. Constitit eciam nobis predictum Mykud Banum eidem Regi Bele, auo nostro, et regi Stephano, patri nostro karissimo, pie memorie multas alias fidelitates et seruitia quam plurima impendisse. Nos igitur pro tot et tantis fidelitatibus et seruitiis dicti Mykud Bani, quae idem praedictis regibus, Bele videlicet et Stephano ac demum nobis in diuersis expeditionibus regni nostri exhibuit et impendit, maxime cum per relacionem omnium Baronum et Nobilium regni nostri nobis certo certius constitisset, prefatum Mykud Banum turbationis regni nostri tempore, quo infideles Barones nostri et eorum complices regnum nostrum nobis adhuc in etate tenerrima et pupillari constitutis, intestino prelio disturbabant, in regno nostro nullam destructionem, nullumque nocumentum commisisse, prenominatas terras Zucy, Zepene et Band vocatas, cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis earundem sub antiquis metis et terminis, quemadmodum easdem terras prefatus rex Bela, auus noster, ipsi Mykud Bano dignoscitur contulisse, prout in priuilegio eiusdem plene vidimus contineri, dimisimus et reliquimus, ac eciam de nouo contulimus atque tradidimus sepedicto Bano et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendas, collationem per memoratum regem Belam, auum nostrum, dicto Mykud Bano de predictis terris iam dudum factam auctoritate praesencium confirmantes. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine

roborando. Datum per manus discreti viri Magistri Nicolai, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M. CC. septuagesimo nono. III. kalen. Iulii indictione septima regni autem nostri anno septimo.

Fejér, VII. 3. pag. 83. — Ibid. V. 2. pag. 495.

CCCXLIV.

1279. 1279. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ ordónă autorităţilorŭ să adune pe *Cumanĭ* şi să-ĭ aşeḑe în locurile, ce le-a conferitŭ regele Bela IV. pentru descălecare, anume între Dunăre şi Tisa, saŭ lângă Mureşŭ şi Crişŭ, cu condiţiune, ca să priméscă religiunea catolică şi să aibă locuinţe stabile.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus, praesentem paginam inspecturis, salutem in salutis largitore. Ad vniuersorum notitiam, tam praesentium, quam futurorum volumus peruenire, quod cum venerabilis Pater Philippus, Dei gratia Firmanus episcopus, apostolicae Sedis Legatus, ad nos et regnum nostrum specialiter ab eadem sede sancta, a Christi scilicet vicario, fuisset destinatus, ipsius salubri suasione, et sancta inductione concurrentibus, placuit Dominis Comanorum, scilicet Alpar et Vzur, et ceteris dominis de Comanis, ac simpliciter omnibus Nobilibus de Comanis et vniuersitati eorumdem, vt ipsi relictis, idolorum cultura, et omnibus ac singulis paganorum ritibus prorsus dimissis, ad catholicae seu orthodoxae fidei vnionem conuertantur; ac sacri Baptismatis vniuersi et singuli cuiuscunque aetatis, et sexus, qui nondum sunt baptizati, recipiant sacramentum, et seruent omnia ecclesiae sacramenta, et quaecunque alia docet, tenet, et praedicat Ecclesia Romana sacro sancta. Et quia fides sine opere mortua, sicut legitur, reputatur, Nos, vt assumptae fidei sanctae perfectio apud ipsos et in ipsis sumat initium, et principale iaciat fundamentum, cum ad hocce eosdem Dominus legatus quodammodo coarctaret, recepimus et prius de septem generationibus eorumdem Comanorum, prout sunt septem obsides, quos nos ad tempus faciemus obtineri, quos quidem Dominos de Comanis et Nobiles Comanorum et totam gentem eorumdem, in regno nostro existentem, Nos solemni et publica congregatione in regno nostro facta, et diligenti deliberatione cum Baronibus et Nobilibus regni nostri habita descendere fecimus modo, ac locis infrascriptis. Videlicet a modo descendent et recedent a tabernaculis suis et domibus filtrinis, et habitabunt ac morabuntur in villis more Christianorum, in aedibus et domibus solo fixis, praeter abrasionem barbarum, et abreuiationem capillorum, et habitum vestium eorumdem, super quibus eosdem praeter ipsorum

voluntatem venerabilis Pater, Dominus Legatus, ad nostram deuotam instantiam, lenitate paternae pietatis condescendens inuitos non coëgit; sed in aliis se moribus Christianorum conformabunt, et quod in regno et terris nostris ab omnibus insolentiis et insidiis faciendis, ac interfectione Christianorum, ac eorum sanguine effundendo, retrahent penitus manus suas; et, vt antea, nullo vnquam tempore facient, nec fieri permittent huiusmodi per suos famulos et subiectos; et, vt praemissa per eosdem obseruentur, ordinabit Dominus Legatus inquisitores aliquos fide dignos, qui per singulas generationes eorumdem et generationum gradus, quacunque linea sibi inuicem attinentes, et per alios omnes subditos eorum inquirant, et sciant super praemissis omnibus et singulis veritatem, quam Nobis et eidem Domino Legato, immo Ecclesiae, referre et exponere teneantur, vt ille, qui in aliquo praemissorum transgressor inuentus fuerit, poenam ecclesiasticam, quam meretur, ab Ecclesia accipiat, et nihilominus per Nos temporalis vindictae sentiat vltionem. Et quia copiosa multitudo Comanorum copiosum terrae spacium capiebat, statuimus, vt hi, qui cum generatione sua inter Danubium et Titiam, aut iuxta fluuium Kriss, vel inter flumina Morus et Kris, aut ex vtraque parte fluminis eiusdem, vel inter flumina Tymus et Morus, aut circa eadem descenderant, et non alias, sed super eisdem fluminibus seu locis, siue terris super quibus primitus quamlibet generationem cum suis tabernaculis Dominus Bela Rex, auus noster, Illustris rex Hungariae, inclytae recordationis, descendere fecerat, ibi et nunc descendant et resideant modo praemisso, tanquam Nobiles regni nostri, conferendo et dando eis ibi terras castrorum Vduarnicorum reginalium, et alias terras conditionariorum, aut hominum nobilium, sine haerede decedentium, quamlibet illarum cum pertinentiis et vtilitatibus suis, syluis videlicet, fenetis, piscaturis, quas eorum descensus concluserit, quae nostrae collacioni de iure dignoscuntur pertinere, remanentibus iuribus et possessionibus monasteriorum et Ecclesiarum semper saluis. Dedimus insuper et contulimus eisdem vacuas terras Nobilium et Iobbagionum Castri, tales, quae a tempore Tartarorum vacuae perstiterunt et fructuosis vtilitatibus carent, videlicet piscaturis et syluis lucratiuis, ita tamen, quod iisdem Nobilibus et iobbagyonibus castrorum nos pro talibus vacuis terris ipsorum aut iustum pretium persoluemus, aut concambium aequiualens conferemus. Quas omnes iidem Domini et Nobiles de Comanis, de qualibet generatione ipsimet inter se diuident, pro modo et qualitate cuiuslibet, siue statu. Tales vero vacuas terras Nobilium et Iobbagionum Castrorum, quae fructuosis vigent vtilitatibus et abundant piscaturis videlicet et syluis indensis, quemadmodum est praemissum, et etiam terras tales, super quibus iidem Nobiles et Iobbagiones Castri, domicilia aut populos seu villam habent, siue in aliis minoris vtilitatis existant, easdem tales terras ipsi quidem Nobiles et Iobbagiones Castri, quorum fuerint, libere et pacifice inter eosdem Comanos possidebunt, quod et praedicti Domini de Comanis et generaliter omnes nobiles Comanorum consenserunt, vt ad praesens inter ipsos et eosdem Nobiles mutua compaternitas et cognationis affinitas contrahatur, et maior inter ipsos dilectio et amicitia propagetur; verum iidem Nobiles et Comani aequali praerogatiua libertatis gratulentur. Praecise expressimus, quod Domini et Nobiles Comanorum vniuersi et singuli ad nostrum

exercitum, ad quem nos personaliter accesserimus, venire teneantur, sicut ceteri Nobiles Regales seruientes; et si qui ex iisdem negligentes exstiterint, eandem vltionem, idemque iudicium patientur, quam vel quod incurrent alii Nobiles Regni nostri, qui non veniendo exstiterint negligentes. Ceterum, cum super articulo restitutionis captiuorum Christianorum, quem Dominus Legatus praecipuum et maximum prae ceteris mente reputabat, ad nostram et venerabilium Patrum Episcoporum et ceterorum Praelatorum, ac Baronum nostrorum instantiam, idem Dominus legatus paternaliter condescendit hoc modo: Quod captiuos, quos in regno et terris nostris Christianos quoquo modo retinebant, praecise et absolute reddere, nec retinere tenebuntur; alios vero captiuos suos, in extraneis regnis capituatos retinebunt, Ad haec: quia praedictae septem generationes Comanorum in diuersis locis, et in pluribus procesibus, vtpote Domini Archiepiscopi Colocensis, et Venerabilium Patrum Dominorum, Varadiensis, Agriensis, Chanadiensis et Vaciensis Episcoporum residebunt, et descendent: volumus eodem Domino Legato annuente, vt vnus quisque eorumdem Venerabilium Patrum accedat ad generationem in sua Diaecesi descendentem cum vno Barone nostro et duobus seruientibus de regni Nobilibus fide dignis, et idem nondum baptizatis sacri Baptismatis imponat sacramentum, et tam super captiuis, qui in regno et terris nostris fuerint captiuati, remittendis, quam etiam super vacuis terris Nobilium praetaxatis, quas modo praemisso eorumdem Comanorum descensus incluserit, videant et inquirant omnimodam veritatem; et demum nobis fideliter debeant remandare, vt nos eisdem Nobilibus Regni nostri, quorum terrae fuerint, sciamus in precio, vel in concambio respondere. Nec hoc praetermittimus, quod iidem Domini de Comanis et Nobiles et vniuersitas Comanorum, iudicio Palatini regni nostri, qui fuerit pro tempore constitutus subiacebunt; sicut tempore Belae, aui nostri, fuerat institutum; qui quoslibet cum incolis regni nostri in omnibus articulis iudicabit, assidente ei iudice, seu Principe, qui in generatione qualibet fuerit institutus, prout a tempore aui nostri exstiterat obseruatum; hoc duntaxat excepto, quod, si lis inter duos Nobiles Comanos super effusione sanguinis, vel aliquo casu inciderit, extunc eundem solus Iudex illius generationis, qui de parte rei exstiterit, iudicabit, nihilque in eorumdem duorum Nobilium Comanorum litibus praecipere poterit Palatinus, et, si alter huiusmodi duorum inter se litigantium sententiam Iudicis suae generationis refutaret, ad nostram praesentiam euocando, extunc eosdem duos nos personaliter assidente Nobis similiter iudice generationis suae iudicabimus iustitia mediante; hoc specialiter declarato, quod si in alterum talium duorum Nobilium Comanorum effusio sanguinis immineret, et idem pertinens ad mortem, ad nos confugere posset incidenter, ex tunc huiusmodi effusionem sanguinis, ex hoc, quod ad nos peruenit, euadet, sed nihilominus debebit exsulari, et sic manendo extra regnum, tanquam exul requiret gratiam redeundi ab iis, quos excesserat, si poterit obtinere; sed interim donec obtinebit, non in regno sed extra regnum permanebit. Si vero persona excedentis talis fuerit, pro qua intercessores de Dominis et Nobilibus Comanorum statim, cum ad nos confugerit, accesserint veniam super exulatione excedentis postulantes; extunc talis excedens ab huiusmodi exilio erit absolutus, sed de re-

bus et bonis suis, et in quem excessit, vt praemisimus, satisfaciat. Porro assumsimus et assummimus, quod neminem de seruis eorumdem Dominorum et Nobilium de Comanis, si ad nos venerit, recipiemus ; nec Barones, nec Nobiles regni nostri eosdem recipere poterunt vel tenere ; immo eosdem seruos cum vniuersis rebus suis, apud quoscunque inuenti fuerint, restituere tenebuntur, villas etiam, quas a quibusdam ex eis, quae nostrae collationi de iure spectant, abstuleramus, eisdem, a quibus abstulimus, restitui faciemus Ceterum quoniam praedicti Domini de Comanis et Nobiles Comanorum vna ac eadem cum regni Nobilibus perfruantur libertate, statuimus, vt, sicut a tempore sanctorum Regum, Progenitorum nostrorum, super regni Nobiles, et eorum populos, nec per Nos, nec per Regni Barones descensus fieri debebit violentus: ita et super eosdem Dominos et Nobiles de Comanis, ac eorumdem populos, nec per nos, nec per Dominam Reginam, karissimam consortem nostram, et nostros Barones descensus violentus fieri non possit, nec debeat, vllo modo. Insuper etiam terras seu possessiones, quas hactenus ex collatione progenitorum nostrorum, et nostra cum priuilegiis eorumdem et nostro, vel aliquibus aliis euidentibus instrumentis, iuste, et pacifice possidere dignoscuntur, eas possidere valeant et habere. Vt igitur series huiusmodi ordinationis, per Nos factae, robur obtineat perpetuae firmitatis, praesentes concessimus, litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri, Magistri Nicolai, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXIX. quarta idus Augusti, regni autem nostri anno septimo.

Fejér, V. 2. pag. 512.

CCCXLV.

1279. Papa *Nicolae III.* învită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria, să cerceteze despre veniturile *episcopieĭ Milcovieĭ,* care a fostŭ distrusă de Tatarĭ. 1279.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Philippo Episcopo Firmano, apostolice sedis Legato, salutem etc. Sicut dilectus filius ... Minister Provincialis fratrum ordinis Minorum Regni Ungarie nobis significare curavit, quam plures fratres eiusdem ordinis inter Tartaros commorantur, qui fidem Christi gratiosis studiis annuntiantes eisdem, multos ex eis ad fidem ipsam divina cooperante gratia converterunt. Cum autem nullus sit ibi catholicus Episcopus, qui eosdem fratres ad sacros ordines valeat promovere, et civitas de multo posita in confinibus Tartarorum, iamdudum per predictos Tartaros destructa fuerit, nec inibi Episcopus et alii catholici habitatores extiterint quadraginta

annis et amplius iam elapsis [1]): fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus de utilitate animarum, si Episcopus inibi, ut predicitur, esse consueverit de proventibus ad sedem episcopalem spectantibus, siqui provenire possent, ne vilesceret pontificalis auctoritas, et aliis circumstantiis diligenter inquirens, quod de premissis inveneris, nobis per tuas litteras harum seriem continentes studeas fideliter intimare. Datum Viterbii Nonis Octobris. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 180.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 337. — Fejér, VI. 2. pag. 403. — Ibid. VII. 5. pag. 439.

CCCXLVI.

1279. 1279. Papa *Nicolae III.* dojenesce pe *Ladislau Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, că nu a corespunsŭ jurămêntuluĭ, ce l'a depusŭ în privinţa *ereticilorŭ* şi a *Cumanilorŭ*.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio nostro . . . Regi Ungarie Illustri, spiritum consilii sanioris. Militantis ecclesie pater eternus proprium filium Iesum Christum, preter quod nemo aliud ponere potest, posuit fundamentum, ad cuius ecclesie regimen voluit Christi clementia Romanum Pontificem vice sui deputari ministrum, ut eius fidem, instructionem atque doctrinam eloquio veritatis evangelice traditas cuncti renati fonte baptismatis teneant et observent. Qui enim sub hac fide laudabiliter cursus vite peregerint, salvationis gratiam merebuntur, et qui ab ipsa declinaverint, sunt dampnationis eterne sententia feriendi. Hoc itaque ministerium apostolice servitutis exposcit, hoc sollicitudo nostra requirit, et ad hoc continuis vigiliis anxiamur potissime, ut fides ipsa ubilibet servetur et vigeat, submotis quibuslibet nubibus, clare reluceat et effundat in singulis illam profitentibus libere suos radios claritatis: nec minus pro ecclesiastica libertate servanda curis cotidianis insistimus, et quietem querimus fidelium populorum, in hiis pastoralis officii debitum exolventes. Unde non indigne de tua Regnique tui salute, more patris solliciti, cogitantes, ab olim intellectis tumultuosis motibus dicti Regni et seditiosis tumultibus incolarum illius, qui per dissidia simultatum alterutrum dissidebant, et mutuis congressibus collidebantur immaniter, que quidem, dono pacis postposito, regale solium graviter deprimebant, eiusque depresso regimine non

[1]) E vorba aicĭ de *Episcopia Milcovieĭ* după cum se vede din bula papeĭ Clemente VI. din a. 1347, în care se amintesce că: *Episcopatus Milchoviensis* in Regno Ungariae, in *finibus* videlicet *Tartarorum*, ex institutione ordinatus antiqua, a tempore, quo dicti Tartari potenter dictum Regnum seu partes Ungaras pro dolor intraverunt, fuit per eos ferales et sevos omnino destructus. (Theiner, Mon. Hung. hist. I. 737. — Ibid. II. pag. 110. A. 1371. şi pag. 267 A. 1453).

solum in Regno ipso vastabantur bona fidelium, sed iura ecclesiarum et aliorum piorum locorum diripiebantur enormiter, et libertatem ecclesiasticam insolentia dampnabiliter conculcabat; animarum quoque subsequebantur deploranda pericula, nephanda personarum excidia et alia fere innumera detrimenta; nos verisimiliter hesitantes, ne ex hiis fidem ipsam vacillare, libertatem eandem et iustitiam conculcari, ac errores scismaticos pullulare contingeret, licet consideraremus interdum, si concurrisset cum possibilitate decentia, nostram ibidem exhibere presentiam, ut circa hec presentialiter studia nostra versando apud deum et patrem retributorem omnium in sic gratis et acceptis obsequiis mereremur, tua culmina preservaremus a fluctibus, et tam te quam dicti Regni populum presentialibus reficeremus affatibus et exhibitionibus spiritualium gratiarum: quia tamen id non patiebatur nostra conditio, nec emergentium undique negotiorum immensitas permittebat, venerabilem fratrem nostrum Philippum Episcopum Firmanum, apostolice sedis Legatum, de cuius industria, circumspectione provida et fidei puritate confidimus, ad partes illas tamquam pacis Angelum de fratrum nostrorum consilio duximus destinandum, ut personam nostram prelatis, tibi ac aliis illarum partium catholicis et aliis presentaret, et que deo placitura, dictoque Regno ad salutem profutura, et ad christiane fidei ac tui status fulcimenta pertinere cognosceret, auctoritate nostra munitus impleret. Utinam in hac parte nostris desideriis satisfiat! Profecto te affectibus paternis alloquimur, et tibi nostre mentis aperimus intrinseca, ut de patris pectore colligas, quod tue prosperitatis comoda querimus, et in tuis successibus prosperis delectamur: devota quoque horum attentione percipias, quod tue salutis zelatores existimus, nec omittimus actus tuos dirigere precibus, interdum linire commonitis, et ad te cum expedit, correctionis paterne virgam extendere, ac illa feriente a te indecentia queque prorsus excutere, ut illis expiatis munde reniteas deo patri et nobis, filius presenteris electus, et exultent corda fidelium in lumine vultus tui, tuque prospere procedens et regnans, tandem participationem eterne glorie merearis: et si qua forsan ex nostris eloquiis amara colligeres, tenere te volumus, quod ex amoris dulcedine talis amaritudo procedit, et finaliter a te grate percepta dulcescet. Licet itaque in primo ipsius Legati progressu displicuerit nobis et merito, quod sicut audivimus, tu eius reformidans adventum et ingressum, forsan dubitans, illum dicebaris, quod invite referimus, impedire, cum non deceret de patre filium dubitare, nec opinari, seu debere presumere, quod Romana mater ecclesia, que munifica singulis non solum filios benedictionis grate complectitur, et dulcedinis lactat uberibus, verum etiam oberrantibus, ut neminem sue relinquat benignitatis expertem, potius mansuetudinis sinum pandit ad gratiam, quam in illos iudicium exerceat ultionis, in te seviens, quicquam tibi nocivum transmitteret, vel Celsitudini Regie ac Regno predicto, quod in memoria nostra tenemus acceptum, quod Christi ministros producit electos et viros religione fecundos, inclitos catholice fidei professores, et in quo degit catholicus populus, mandatorum domini sectator eximius, peregrinationibus, penitentiis et aliis piis vacans operibus, prout in pluribus experimur, fomenta negaret propinare salutis: tamen resumpsimus in mente letitiam, gratanter audito, quod tu postmodum

ingressu dicti Legati percepto, te ipsius inductionibus et salutaribus monitis regali mansuetudine conformasti, et animum tuum ad omnipotentem dominum, ut videbatur, devote convertens, dicta tibi per eundem Legatum tam super observatione fidei ac decretorum et consuetudinum progenitorum tuorum, et conservatione libertatis ecclesiastice, quam hereticorum expulsione de Regno predicto servare, ac in terris tuis servari facere, super Altare, tactis evangeliis, promisisti, quodque ipsius Legati monita super liberatione christianorum, quos Cumani et alii Pagani sub servitute tenebant, benigne recolligens, quod christianos a Cumanorum obsequiis retraheres, quod compelleres Cumanos ad habitandum in domibus solo fixis, et ex eis baptizatos potissime ad destructionem cogeres ydolorum; nullum etiam infidelem, vel quem scires excommunicatione ligatum, in Oficialem Regium vel familiarem admitteres, quod tam in te quam in illis de Regno tuo, dimisso Paganorum abusu, resumeres christianorum habitum, tam in vestibus quam Capillis. Cumanos insuper restituere monasteria et ecclesias occupata per ipsos, ac apostatas dicti Regni ad ordines redire compelleres, cum ab eorum Prelatis existeres requisitus, et quedam alia directionem Regni et salutem continentia status tui, coram ligno crucis solempniter in Altari primo, et iterum Regia fide data Ungarico more iurasti; et dum exoptaretur; quod in huiusmodi proposito salutari concresceres, predicta sic premissa pluries et iurata per te non fuerunt prohdolor, ut sperabatur, impleta, quamquam Cumanorum Nuntii certos recepissent et approbassent articulos, uno excepto videlicet de barbis radendis et crinibus breviandis, ad quod te, Prelatis et Baronibus Regni predicti eundem Legatum inducentibus, tu eidem Legato, quod cetera alia servari faceres, promisisti, coronam et Regnum tua propter hoc specialiter obligando. Et postmodum, pro eo, quod premissa, que promiseras et iuraveras, ut predicitur, adimplere distuleras, te graviter deliquisse, humili spiritu recognoscens, iterum cum obligatione simili per manum dextram, Regia fide data, Ungarico more similiter, et denuo te excommunicatum, et Regnum tuum propter hoc iuste interdicto fuisse suppositum recognoscens, tactis sacrosanctis evangeliis iurasti, et renuntiando appellationibus, exemptionibus et impugnationibus quibuslibet; promisisti etiam implere per omnia supradicta: sed nec hiis non sine nota tui nominis, prout decuit, observatis, miramur et mirando tibi compatimur, et compatiendo dolemus, quod te famam Regalis nominis reprehensive inconstantie in principe maxime lacerari remorsibus negligente, ac in vetita totiens non sine dei offensa et inconstantia notabili relabente, predicta sic per te iurata totiens, et premissa et obligationibus roborata, ne dicamus contempta, reperiuntur omissa

Et demum audito, quod te improvide appellationis refugio, immo potius diffugio commiseras, et pretextu appellationis huiusmodi, quasi baculo harundineo incautus inherens, non solum Legato non parebas eidem, sed te ipsum, necnon et alios ab eius Prelatorum sibi adherentium obedientia non absque note macula, interdum comminationibus, inductionibus, interdum penarum inflictionibus retrahebas: in eo potissime tanto graviori dolore propungimur et anxiamur angustia, quanto incautius super hiis te ipsum, animam et Regnum tua diceris involuisse, unde progredi videris in devium, et nisi resi-

lias, in ruinam. Nos itaque more pastoris de commisso nobis grege dominico, et salute tua iuxta officii nostri debitum, ne videamur in te ac Regno predicto negligere, quod in catholicis christianis amamus, sedulo cogitantes, ac licet nondum ad nos ex parte tua super prosecutione appellationis huiusmodi nuntii seu procuratores tui venerint, premissis absque intermissione temporis occurrentes, te, ne sub talibus nubibus cespitando precipites pastoris ministerio non adiutus, ad tuam et Regni tui salutem sub spe summi patris, promptis adhibitis studiis, prevenimus. Attende igitur, Rex inclite, cogita et revolve, quo duceris et a quibus, quid postposueris, et cui vel quibus inheseris. Attende te ipsum et vide, quod dicitur, dum auditur, quod Regalis domus Ungarica, que consuevit athletas Christi contra infideles producere, ac insurgere ad reprimendam astutiam barbarorum, et que viros enutrivit electos, catholice fidei professores, deum et matrem ecclesiam reverentes, cultores iustitie, religionis christiane servatores precipuos, et piorum operum sedulos sectatores, tali et tanto, quod ex premissis colligitur, nephando contagio maculetur: attende, quod in presenti negotio agitur causa Christi, a quo non est appellationibus divertendum. Nam ipse scrutator cordium iudicat illos deus, quibus allegationibus te munies, dum, ut dicitur, iuramentorum et tot promissionum violator, maxime contra fidem, libertatem ecclesiasticam, in notoriis insuper, in eo etiam, quod est tempore periturum, contra renuntiationem tuam ac salutem propriam, sub pallio talis appellationis inobediens coram Christi Vicario presentaris, respuunt interdum in talibus appellationes, nedum divina, sed humana iudicia, quibus te poteris apud iustum iudicem excusare suffragiis, dum salutem tuam et Regalis nominis famam postposuisse sic diceris, et pateris, quod sub tuo pretextu in Regno sic catholico, unde conscripta sanctorum merita colit ecclesia et fluctuet fides Christi? quibus defensionibus poteris coram illo subsistere, qui patiens et humilis miseretur et comodat, et tandem provocatus ad iram mucrone dure sententie ferit et deprimit obsistentes? Absit, quod tu talibus contracteris insultibus. Absit, quod tantum principem et sic electum Regnum, sicque copiosam fidelium multitudinem periclitari nostro tempore videamus. O quanta producimus et quam amara suspiria, dum te ac dictum Regnum sic nobis cara tantis videmus subiacere periculis! O quam profunde distrahimur, dum astucias infidelium subtilius cogitamus, et quanto langore diffundimur, dum timemus nequitiam sitientium christiani populi collidere veritatem: nam ipsi scismatici, tecum barbarico more luctantes, tibi se ipsos seditiosa calliditate subiciunt, ut tandem sibi subiciant tui nominis claritatem, ad que divinam clementiam orationum suffragiis humiliter imploramus, ut dignetur ab oculis tuis omnem nubem excutere, per quam posset in te superioris luminis beneficium impediri, ut exclusa tenebrarum caligine, quid sis et ubi, quid agas, quidve tuis merearis actibus, tam exteriori quam interiori lumine contempleris, et nichilominus illius vices gerentes in terris, qui pro ove deperdita ad flagella duci, clavis affigi, et tandem mortem subire voluit, ut mortem nostram moriendo redimeret, et quas prothoplasti delicto meruimus, miserias tolleret infernales: nos et fratres iidem non solum in hiis adhibere, que videbuntur oportuna remedia, sed nos ipsos etiam, prout tenemur, pro conservatione catholice fidei, si expedierit, exhibere

proponimus, ut tuam et Regni prefati salutem, etiam si oportuerit, non solum spiritualibus, sed temporalibus correctionibus procuremus. Et licet speremus in bonorum omnium directore, quod ipse te reducet ad gratiam, et diriget per suorum semitam mandatorum: si tamen, quod absit, in presenti varietate callesceres, firma fide tenemus, quod nobis aderit ipse propitius, et sua potentia prevalebit: digne quoque confidimus, sic Prelatos, Barones et populum Regni prefati ad deum et matrem ecclesiam sincera devotione fervere, et in divinis beneplacitis radicatos, quod non solum te in talibus non confoverent flagitiis, sed zelo fidei, et fervore christiane religionis accensi, potius in tuos actus reprobandos insurgerent pro conservanda gloria redemptoris. Exurge igitur per te ipsum, et imbutus spiritu salutari mente consurge, animum tuum Regali constantia, et ad creatorem tuum serena magnanimitate reforma, et illi pure ac simpliciter irrefragibili soliditate studiosius te conforma, et eius nutibus dirige actus tuos, a quo dependent omnium mors et vita. Exurge, nec tepeas, illius te beneplacitis humili spiritu devovere, cuius est proprium misereri semper et parcere. Consurge fortis et prudenter, audi verba, quibus te Christi Vicarius alloquitur, illa sume, sumptaque diligenter attende: nam te dante causam deducunt ad verbera, ut te ipsum correctione paterna reformes, nec avertas mansuetudinem matris ecclesie filium trahentis ad ubera, ut ipsum materna dulcedine liniat et reficiat gratia salutari; et exurgens humiliter de tua, vel cuiusvis alterius contra deum potentia non confidas. Sicque faciens sicut catholicus christianus, Regalibus circumfultus virtutibus, de quadam deo placida necessitate virtutem, et in dicto Legato personam nostram devote contemplans, sicut nobis in predictis et aliis Legato parere pretextu cuiusquam appellationis indebite, vel incauti consilii non dimittas eidem; sed ei potius sic prompte ac humiliter acquiescas, promptitudine Regali corrigas per te in hac parte commissa, et penitudine plena et intentione perfecta places altissimum: quod nos et dicti fratres per ipsius Legati tuas, Prelatorum et Baronum Regni prefati litteras et alias etiam obtata et deo accepta gaudia, cum efficaci et devota Regali promptitudine de tuis actibus, dante domino, velociter colligamus: ipse quoque pius pater tibi placatus arrideat, solium et Regnum predicta solidet, dirigat et reformet, ac te dictumque Regnum ubertate fecundet, tuque progenitorum tuorum sequens clara vestigia, quolibet nubilo fugato reluceas, et plene percipiens nominis divini flagrantiam et efficacius ad amorem eius allectus, ad dona celestis gratie valeas tamquam benedictionis filius pervenire, nec cogamur, quod faceremus invite, circa hec alia remedia cogitare. Datum Rome apud santum Petrum v. Idus Decembris. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 198.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 341. — Același documentŭ în Fejér, V. 2. 572.

CCCXLVII.

1279. Papa *Nicolae III.* invită clerulŭ şi poporulŭ Ungarieĭ să dée ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ, ca religiunea creştină să nu slăbéscă în Ungaria şi să alunge pe *şismaticĭ* afară din ţéră. 1279.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, ac dilectis filiis Electis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Prepositis, Plebanis et aliis ecclesiarum Prelatis et Ministris, Guardianis et Custodibus, ac Capitulis et Conventibus Cisterciensis, sancti Benedicti, Premonstratensis, Predicatorum et fratrum Minorum ac aliorum ordinum, et universo Clero, necnon Hospitalis sancti Iohannis Ierosolimitani, Militie templi et sancte Marie Theotonicorum Magistris, Preceptoribus et fratribus per Regnum Ungarie constitutis, venerabili fratri nostro Philippo Episcopo Firmano, apostolice sedis Legato, in officio sibi commisso fideliter assistentibus, salutem etc. Militantis etc. ut in proxima superiori, verbis competenter mutatis, usque alia remedia cogitare. Verum quia sensibus nostris est illa sollicitudo continua, ut quantumcumque cetera orbis terre negotia, que nobis incumbunt ex apostolice servitutis officio, diversimode nostrum animum distrahant, specialiter ad dictum Regem ac vos et statum vestrum mentis intima convertamus, et dum tantum Regnum et sic devotum populum fluctuare conspicimus, nequimus nobis requiem indulgere, cum talibus fluctibus principaliter fluctuemus. Et tandem post cogitatus varios et emissa suspiria ad deum patrem spem nostram reducimus, et in vobis non indigne quiescimus, quos sentimus sincera devotione fervere, sperantes, quod nobis et vobis, patre patrum assistente propitio, tempora prosperitatis advenient et augebuntur ad laudem sui nominis dies boni. Assumat itaque vestra devotio constantie spiritum, et singulorum animis robur virtutis adiciat, ne quibusvis anfractibus, inibi fides catholica delitescat, sed vobis assistentibus dicto Legato et offirmantibus de bono in melius actus vestros, fides ipsa, fugatis scismaticis, gloriosius dilatetur. Super eo vero, quod dicto Legato laudabiliter et fideliter astitistis, puritatis vestre constantiam, devotionem perfectam, quam ad deum geritis, et perfectionem, qua fidem ipsam excolitis, digne percipimus, et illas multipliciter in deo commendantes, speramus, quod bonorum omnium retributor studia vestra oculo benigno respiciens, hec et alia, que ipso inspirante feceritis, vobis munificentie sue gratia multiplicatis manipulis compensabit. Datum Rome apud sanctum Petrum v. Idus Decembris. Anno Secundo.

In e. m. Dilectis filiis nobilibus viris Ducibus, Marchionibus, Comitibus et Baronibus, ac universo populo Christi fidelibus per Regnum Ungarie constitutis, venerabili fratri nostro Philippo Episcopo Firmano apostolice sedis Legato, in commisso sibi officio fideliter assistentibus. Militantis etc. ut in proxima, verbis competenter mutatis, usque in finem.

Theiner, Mon. hist. Hung, I. pag. 344. Ex Reg. orig. An. II. ep. 199.

CCCXLVIII.

1279. 1279. Episcopulŭ *Filipŭ*, legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ, transcrie în formă autentică diploma regeluĭ Andreiŭ II. din a. 1211. prin care dăruiesce cavalerilorŭ teutonĭ *ţéra Bârseĭ*.

Universis presentes litteras inspecturis Phyllippus miseratione diuina Firmianus Episcopus, apostolice sedis legatus Salutem in Domino. Tenorem cuiusdam scripture, sicut in quodam Quaterno contineri perspeximus, sic de verbo ad verbum fecimus presentibus annotari. Qui talis est:

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas, D. g. Hungarie etc. Rex etc. (Urmézá privilegiulŭ regeluĭ Andreiŭ II. din a. 1211. v. Nr. XLI.)

Schuller Archiv für die Kenntniss von Siebenbürgens Vorzeit und Gegenwart. I. 1841. pag. 214. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 202.

CCCXLIX.

1280. 1280. Regina *Elisabeta* (mama regeluĭ din Ungaria) promite legatuluĭ apostolicŭ, că va alunga pe *eretici* din ţinuturile sale.

E. dei gracia maior Regina Hungarie, Ducissa de Machou et de Wazna, Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cupientes sanctam fidem Katolicam in ducatibus de Machou et de Wazna, et in comitatibus de Posaga et de Wolkou ceterisque comitatibus nostre iurisdictioni subiectis, ac aliis, quos, iuvante[1]) deo, nos habere contigerit in futurum, destructis herroribus, ac eliminatis atque destructis inde hereticis, qui ecclesiam sanctam et fidem ipsius demoliri atque destruere dampnabiliter moliuntur, per nostre Reginalis[2]) mansuetudinis ac potestatis nec non iurisdictionis officium et ministerium dilatari, ad requisicionem et commonicionem Reverendi patris nostri Philippi dei gracia Firmani episcopi, apostolice sedis legati, promictimus et assumimus per presentes, quod omnia statuta, iura atque decreta contra hereticos et hereticam pravitatem, quibuscumque nominibus censeantur, per sanctam sedem apostolicam edita aut approbata, seu etiam acceptata, observabimus et ad mandatum

[1]) Theiner: miserante.
[2]) Ibid. Regalis.

sancte ecclesie Romane, et per nos etiam ea efficaciter faciemus a nostris subditis in ducatibus ceterisque comitatibus nostre Reginali potestati subiectis inviolabiliter observari, decernentes ex nunc statutorum et decretorum huiusmodi transgressores atque violatores per penas canonicas atque legitimas compelli, eisque penis subiacere et subiacere debere. Si quis autem contra huiusmodi salubria statuta et sanctam ordinacionem fidei Katolice contraire presumpserit, iram omnipotentis dei et nostram indignacionem se noverit incursurum. Ut igitur huiusmodi sponsionis seu promissionis series robur optineat perpetue firmitatis, nec possit ullo umquam tempore in irritum revocari, presentes concepimus litteras sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Mag. Luce sancte Strigoniensis ecclesie Prepositi, aule nostre cancellarii, fidelis nostri. Anno domini MCC. Octuagesimo. XIIII. Kal. Septembris. Indictione Octava.

Arm. II. caps. VII. Nro 6.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 347.—Fejér, V. 3. pag. 37.

CCCL.

1280. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ promite legatuluĭ apostolicŭ, că va esecuta în regatulŭ sĕŭ tóte ordinele pontificeluĭ romanŭ date în contra *ereticilorŭ.* 1280.

Ladizlaus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crowacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire: quod nos ad imitacionem sanctorum progenitorum nostrorum cupientes sanctam fidem catolicam in Regno nostro, miserante deo, per ipsorum progenitorum nostrorum ministerium propagatam atque firmatam, evulsis atque destructis inde erroribus, et eliminatis atque exterminatis hereticis cuiuscumque erroris vel secte, qui ecclesiam et fidem catolicam demoliri dampnabiliter moliuntur, et specialiter de ducato nostro et dyocesi Boznensi et quibusdam adiacentibus terris sub nostra iurisdictione ac dominio constitutis, in quibus diverse heretice pravitatis secte, peccatis exigentibus, in contumeliam Creatoris et fidei christiane obprobrium, necnon et Regni nostri scandalum et infamiam manifesta, (sic) iam dudum miserabiliter pululasse et dampnabiliter excrevisse noscuntur, per Regalis nostre auctoritatis et potestatis officium ac ministerium dilatari, omnia statuta, constituciones, leges et iura atque decreta contra hereticos et hereticam pravitatem, quibuscumque

nominibus senseantur, per sanctam sedem apostolicam edita, accepta et quomodolibet approbata, ad requisicionem et commonicionem reverendi patris dñi Philippi dei gracia Firmani Episcopi, apostolice sedis legati, devote recipimus, acceptamus, ac eciam approbamus, et presenti pagina statuentes, quod huiusmodi statuta, constituciones, leges et iura atque decreta in Regno et omnibus terris nobis subiectis, tam per nos nostrosque successores, quam per Duces, Comites, Barones, Nobiles, Iudices, officiales ac populos universos Regni nostri et terre nostre iurisdictioni subiecte, perpetuis temporibus inviolabiliter observentur, decernentes statutorum, constitucionum, legum et iurium ac decretorum huiusmodi transgressores seu violatores penis Canonicis atque legittimis in eisdem statutis, constitucionibus, legibus, iuribus ac decretis contentis, subesse et subiacere debere: ipsasque penas et alia, que in eisdem statutis et legibus continentur, necnon et sentencias, quas auctoritate eorum ferri contigerit, per nos nostrosque successores ac Regni nostri iudices et officiales, et alios quoscumque in regno nostro iurisdictionem habentes, execucioni debite irrefragabiliter mandari debere. Si qui autem huius statuti nostri transgressores extiterint, indignacionem nostram merito se noverint incurrisse, et Regiam sencient ultionem. Datum per manus discreti viri Magistri Bartholomei aule nostre Vicecancellarii. Anno domini MCCLXXX. Indictione octava. Regni autem nostri Anno Octavo.

Arm II. caps. VII. Nro. 4.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 348. — Fejér, V. 3. pag. 35.

CCCLI.

1280. 1280. Saşiĭ şi *Latiniĭ* din comitatulŭ Zips se învoiescŭ, ca să plătéscă dişme bisericeĭ catolice întogmaĭ ca Unguriĭ şi Slaviĭ.

Elias, Comes Saxonum et Latinorum, et Consules, ceterique Saxones et Latini, de prouincia Scepusiensi; omnibus, praesens scriptum inspecturis, salutem in eo, qui omnium est vera salus. Dum error iniquus vetustatis linea recta vere iusticie corrigitur, constat necessarium, vt nota linee correctionis tanta exprimatur superficie; ne linea deleta error dilabendi reuertatur ad pristina et dicatur: est error nouissimus peior priore. Nouerint vniuersi, presens scriptum inspecturi, quod frater Corardus, vir Deo deuotus, de ordine Heremitarum S. Augustini, ex mandato et praecepto Sanctissimi Patris nostri, Domini Philippi, miseratione Diuina Firmani Episcopi, Apostolicae Sedis Legati, ad nostram Prouinciam delegatus, pro salute animarum nostrarum, et status nostri refor-

matione, maxime super errore veteri decimarum, in nostra Prouincia hactenus non iuste, nec ordinarie persolutarum, litteras nobis patentes ipsius Domini Legati, Patris nostri sanctissimi, demonstrauit, in quibus didicimus, ipsum nos sancta et paterna exhortari ammonicione, vt iustas ex integro daremus decimas; illi subtrahentes partem, qui nobis largiretur totum; affirmans, quod sine amministratione iustarum decimarum, nostras animas saluare aliquatenus nequiremus, et quod consuetudo, quam praetendimus fuisse ordinatam Patrum nostrorum temporibus, scilicet vt duodecimam erogaremus partem congregatam, et praeparatam, pro decima non collecta, nec praeparata, non posset cum aliqua fieri iusticia, set potius dici possit corruptela, et animarum nostrarum perpetuae damnationis causa. Nos vero ammonicionem Sanctissimi Patris nostri audientes, tam salutarem, docti et reformati per sanctam praedicationem viri religiosi, eiusdem fratris Corardi, cum vniuersitate populi tocius nostrae Prouinciae, vsi deliberatione communi, eodem Fratre Corardo nobis iniungente, in remissionem peccaminum Patrum nostrorum, ac animarum nostrarum, illi corrupte consuetudini abrenunciauimus et abrenunciamus, et praestito sacramento promisimus et promittimus, Sacrosancte Romane Ecclesie obedire, et amplius iustas dare Decimas, prout sumus eruditi ab eodem Fratre Corardo et sicut Hungari et Slavi suas erogant decimas in toto territorio Scepusiensi. Et ne hec sancta ordinatio et ordinationis praestito sacramento confirmatio, procedente tempore possit per aliquos nostros haeredes, haeredumque successores aliquatenus irritari, cum consensu vniuersitatis presentes decreuimus litteras in perpetuam confirmationem sigilli nostri communis munimine roborare. Acta sunt haec in Liwche praesente viro Venerabili Luca, Praeposito Sancte Strigoniensis Ecclesie, Aule regine Maioris Hungarie Cancellario, omnibus Plebanis et Laicis eiusdem Prouincie senioribus, ad eandem ordinationem congregatis. Anno ab Incarnatione Domini Millesimo, ducentesimo octuagesimo.

Fejér, V. 3. pag. 47.

CCCLII.

1280. *Elisabeta*, regina Ungarieĭ, adeveresce că Saşiĭ şi *Latiniĭ* din comitatulŭ Zips aŭ promisŭ de bună voia lorŭ să plătéscă dişme bisericeĭ catolice, întogmaĭ ca Ungurii şi Slaviĭ. 1280.

Elisabeth, Dei gratia, maior Regina Hungariae, Ducissa de Machou, et de Bossna, Omnibus Christi fidelibus, tam praesentibus, quam futuris, praesens scriptum inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum

notitiam tenore praesentium volumus peruenire: quod frater Conradus, vir Deo deuotus, de ordine Eremitarum S. Augustini, ex mandato et praecepto sanctissimi Patris nostri D. Philippi, miseratione Diuina Firmani Episcopi, Apostolicae Sedis legati, ad partes Scepusienses veniens, pro salute animarum et reformatione status tam Saxonum nostrorum, quam Latinorum, maxime super iure Decimarum, hactenus nullatenus persolutarum, in partibus Scepusiensibus nostrae ditionis, multa laudabiliter proposuit. Et licet inter eosdem Saxones et Latinos in nostra prouincia diutius fuisset disceptatum, ne aliter persoluerent suas decimas, nisi more Saxonum, sicut consueuerunt duodecimam capeciarum de quocunque genere frugum in campis relinquendo; super quibus etiam quasdam consuetudines allegabant suorum parentum; licet debiles, vt solutio fieri deberet more Saxonum antiquorum. Tandem deliberatione habita inter se, coram nostrae serenitatis praesentia ipsi Saxones et Latini voluntarie assumserunt, ac praecise praestito sacramento, quod decimas persoluerent eo modo, et ea integritate suis Plebanis et Sacerdotibus per totum Comitatum de cetero sicut Hungari et Slaui in Scepusio existentes decimas ipsas persoluere sunt consueti, ab antiquo; saluis iniunctis decimis, quas minime persoluere denegarunt, iuxta ipsorum libertatem. Super omnibus igitur praemissis, et singulis praemissorum obseruandis in futurum, vt praediximus, praefati Saxones et Latini tactis sanctis Euangeliis, praestiterunt solenniter iuramentum; petentes nihilominus id Saxones et Latini vniuersi a nobis cum instantia, vt hanc eorum sponsionem, seu promissionem de soluendis decimis factam, ne processu temporis per eos, vel eorum haeredes aliquid de iisdem possit dubitari, seu retractari, nostro patrocinio dignaremur declarare. Nos itaque attendentes hanc petitionem esse iustam, rationabilem, atque salubrem, super omnibus praemissis et assumptis praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Lucae, S. Ecclesiae Strigoniensis Praepositi, Aulae nostrae Cancellarii, fidelis nostri. Anno Domini 1280.

Fejér. V. 3. pag. 41.

CCCLIII.

1280. 1280. Amintire despre fii comiteluĭ *Micula*, din Transilvania.

Capitulum Ecclesiae B. Michaëlis Transilvaniae. Omnibus Christi fidelibus, ad quos praesentes pervenerint, salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam tenore presentium cupimus pervenire, quod ad nostram acce-

dentes praesentiam Jula Banus, et frater suus Nicolaus, filii Ladislai bonae memoriae quondam Waywodae Transiluaniae pro se, et pro fratribus ejusdem Ladislai dixerunt, et responderunt, quod quamdam terram suam, videlicet sanctum Nicolaum nuncupatam, in Comitatu de Kulus, scilicet juxta fluvium Kis Zamus adjacentem, iuxta veras metas, et antiquas, cum omnibus pertinentiis suis, et utilitatibus vendidissent, et tradidissent Ioanni filio Magni, et heredibus suis, haeredumque successoribus pro 50 Marcis plenarie perceptis et persolutis ab eodem, sicut iidem sunt confessi coram Nobis, jure perpetuo, et irrevocabiliter possidendam. Cujus terrae memoratae commetanei sunt hi, videlicet ex una parte filii Mikola Comitis, et ex altera Pons Abbatis. In cujus rei testimonium praesentes concessimus munimine nostri sigilli roboratas. Datum anno domini 1280.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 119. — Fejér, VII. 4. pag. 181.

CCCLIV.

1280 *Rudolfŭ I.* regele Germanieĭ, confirmă privilegiulŭ regeluĭ Andreiŭ II. din a. 1222. prin care dăruise cavalerilorŭ teutonĭ *ţéra Bârseĭ* din Transilvania. 1280.

Rudolphus Dei gracia Romanorum Rex semper Augustus universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis graciam suam et omne bonum. Ad universorum tam presencium quam futurorum noticiam volumus pervenire, quod nos vidimus et audivimus litteras Incliti Andree Regis Ungarie Illustris, non cancellatas, non abolitas, nec in aliqua sua parte vitiatas, cum vera bulla aurea prefati domini Regis Ungarie et filo serico integro bullatas et signatas, quarum tenor talis est:

In nomine sancte et individue trinitatis etc. (Urmézá documentulŭ publicatŭ sub No. LIV.)

In cujus visionis nostre et audicionis testimonium presens scriptum Majestatis nostre sigillo duximus roborandum. Datum Wine Idus Martii, indiccione VIII. anno Domini M°.CC°.LXXX°. Regni vero nostri anno septimo.

Schuller, Archiv. I. pag. 223. — Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 118.—Originalulŭ în archiva secretă din Königsberg, cista 29.

CCCLV.

1282. 1282. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ concede *episcopuluĭ catolicŭ din Alba-Iulia* dreptulŭ, să judece singurŭ pe iobagiĭ sĕĭ, şi anume din causă, ca să se adune maĭ mulţĭ locuitorĭ în Transilvania, carĭ s'aŭ împuţinatŭ fórte multŭ în urma diferitelorŭ resbele şi persecuţiunĭ.

Nos Ladislaus Dei gracia rex Hungarie memorie commendamus significantes uniuersis quibus expedit presencium per tenorem. Quod venerabilis pater Petrus Dei gracia episcopus Transsilvanus dilectus et fidelis noster ad nostram accedens presenciam, a nobis humiliter supplicando postulavit. Quod cum sua diocesis hostili persequucione Saxonum, et diversarum guerrarum regni nostri, nobis tenera etate constitutis, ad tantam inhabitancium devenerit raritatem quod usque ad hec tempora pauci in Alba, que est sedes episcopatus sui kathedralis, et in aliis villis suis, siue curtibus pontificalibus, quarum nomina sunt hec: videlicet in comitatu Albensi villa Sard, et in comitatu de Torda villa sancti regis, item in comitatu de Kulus villa Kuluswar, villa Gylo [1]), villa K̄p [2]) et villa Keresfev, item in comitatu de Dobika villa Herena, et Bylokul [3]), item in comitatu de Zonuk villa Zylah, et villa Tusnad, item in comitatu de Zatmar villa Ebes, et in comitatu Bihoriensi villa Baratpispuk inquilini habeantur, nec illuc conveniant, nisi eos, et alios supervenientes libertate vberioris gratie dignaremur prevenire. Nos igitur considerantes, quod ex incremento honoris pontificalis simul et regia dignitas suscipiat incrementum, ut eadem ecclesia in pristinum statum possit reformari, attendentesque ipsius venerabilis patris fidelitates et grata obsequia, que in expugnandis destruendis castris quorundam incolarum regni nostri, ex quibus spolia et vastus in nostri honoris detrimentum, et regni nostri dampnum non modicum, circa fluvium Zomus, et circa publicam stratam, per quam itur ad partes Transiluanas, committebantur, exhibuit, ex indulgencia regie benignitatis, in recompensationem serviciorum ipsius predictorum, talem graciam ei duximus faciendam, vt tam priores inquilini civitatis Albensis, et aliarum villarum suarum prescriptarum, quam etiam hospites libere condicionis de nouo conuenientes, a judicio vayavode Transsiluani pro tempore constituti, comitum parochialium, nec non et aliorum omnium judicum penitus sint exemti, nec alicujus teneantur astare judicio nisi episcopi ecclesie Transsiluane, judicis ipsius uel villici pro tempore constituti, et si episcopus, aut judices per ipsum positi in reddenda justicia negligentes fuerint aut remissi, uel tam arduum esset negocium, quod ipsi justiciam facere non valerent, ipsa causa vel tale negocium regie tantum majestatis examini terminanda deferatur. Prout etiam hanc gratiam dominus rex Bela auus noster karrissimus quibusdam villis et civitatibus

---

[1]) In privilegiulŭ regeluĭ Bela IV. Nro. CLXXVIII «Golou». In transumptulŭ din 1296. «villa Gelo».

[2]) Kemény citesce Kapus. Transumptulŭ din 1296 «Kop».

[3]) Transumptulŭ din 1296 «Byolokul».

ipsius episcopatus concesserat, sicut in ejusdem privilegio, per karissimum patrem nostrum Stephanum illustrem regem Hungarie confirmato vidimus contineri. Et cum presentes nobis fuerint reportate, nostrum eidem super premissis priuilegium conferemus. Datum juxta fluvium Hernad prope villam Zaka, in festo beati Benedicti confessoris. Anno domini M°CC° octuagesimo secundo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. 127—128. — Fejér, V. 3. pag. 118.

CCCLVI.

1283. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ concede *Cumanilorŭ Ivanŭ* şi *Kuchmech* dreptulŭ să-şĭ pótă vinde pămênturile lorŭ din Ungaria, din causa sărăcieĭ extreme în care aŭ ajunsŭ. 1283.

Nos Ladislaus Dei gratia R. Hung. memoriae commendantes significamus vniuersis quibus expedit, praesentium per tenorem, quod Iwan et Kuchmech christiani Cumani fratres, seu cognati Ityk cumani ad nos accedendo dixerunt nobis, quod essent depauperati vltramodum, propter quod terram ipsorum, que ipsos contingeret, et in Bechesnicha existentem, excepta parte terre Ityk fratris eorumdem venditioni exponere oporteret. Supplicantes nobis et petentes magna cum instancia, vt eisdem liberum arbitrium ad vendendam ipsam terram preberemus. Nos itaque ipsorum supplicationibus inclinati concessimus, vt eandem vendere valeant cuicunque voluerint, excepta ipsius Ityk cumani portione. Datum Bude in crastino reminiscere. Anno Domini M. CC. octuagesimo tertio.

Fejér, VII. 5. pag. 595.

CCCLVII.

1283. *Ladislau IV. Cumanulŭ*, regele Ungarieĭ, concede anumite libertăţĭ magistrilorŭ Dominicŭ şi luĭ Ladislau ca recompensă pentru serviţiele, ce le aŭ pretestatŭ când se revoltase *Cumaniĭ* din Ungaria. 1283.

Ladislaus Dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Wulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus,

tam presentibus, quam futuris, presens scriptum inspecturis, salutem in salutis largitore. Cum bene meritis fauor debitus impenditur, et sinus dilectionis panditur, fideliterque obsequentibus digna merces redditur, Deus placari creditur, et subditi ad fidelitatis studia exercenda prouocantur, accendunturque spe et desiderio retributionis amplioris. Ad vniuersorum igitur noticiam harum serie volumus peruenire: Quod nos consideratis fidelitatibus, et fidelium seruitiorum preclaris meritis Dominici et Ladislai, filiorum Stephani, Rorandi et Deseu, filiorum Leustachii, Reynoldi et Nicolai, filiorum Oliuerii, magistrorum de genere Ratholth, dilectorum et fidelium nostrorum, nobis in diuersis expedicionibus regni nostri laudabiliter, ac deuote exhibitis, et impensis; specialiter autem tunc, cum Comani, temeraria et vesana presumcione inducti, contra nostram Maiestatem surrexerant[1]), et nos leuato exercitu nostro ad expugnandos, debellandos et compescendos eosdem Comanos personaliter accesseramus; iidem Comani hostiliter contra nos et exercitum nostrum irruentes, nobiscum bellum inierunt; in quo bello, seu pugna, iidem Dominicus, Ladislaus, Rorandus, Deseu, Reynoldus, et Nicolaus Magistri, tamquam Leones intrepidi, cum ipsis Comanis pugnauerant, occidentes et vulnerantes quam plures ex eisdem; vbi Laurentius frater eorumdem, filius eiusdem Stephani laudabiliter debellando, vitam suam, pro fidelitate sacre corone regie debita, terminauit. Nos igitur, quem ius admonet, equitas inducit, benignitas interpellat, et dignitatis officium exortatur, merita seruiciorum cunctorum nobis fideliter famulancium, oculo pietatis intueri, et vnicuique iuxta meritum remuneracionis premio respondere; considerantes et in memoriam nostre reuocantes Maiestatis, fideles famulatus, quos memorati Dominicus, Ladislaus, Rorandus, Deseu, Reynoldus et Nicolaus Magistri, in expeditionibus regni nostri cum feruore sumpme fidelitatis nobis et regno nostro fideliter impenderunt, et specialiter pro morte eiusdem Laurentii, fratris eorumdem, qui in exercitu nostro, vt premisimus, quem contra eosdem Comanos moueramus, extitit interemptus, hanc graciam specialem de benignitate regia eisdem duximus faciendam: vt populi seu iobbagiones eorum in possessionibus ipsorum Patha et Szentgurg vocatis, in comitatu Symigiensi existentibus, a iudicio et iurisdictione quorumlibet Comitum Symigiensium, et regni Palatini, exempti penitus et excepti habeantur; nostro iudicio solummodo eosdem reseruantes. Item concessimus eisdem, vt deinceps et a modo, nullus Nobilis ex vicinis eorumdem; seu de dicto Comitatu, vsque spacium, quod a mane incipiens ad horam prandii per equitem ambulando et trotando fieri possit, forum in possessione sua contra forum predictorum fidelium nostrorum, quod singulis hebdomadis in die Sabbathi in prenominata possessione ipsorum Patha vocata, celebrari consueuit, possit seu valeat celebrare et proclamare. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem, praesentes concessimus litteras nostras priuilegiales, dupplicis sigilli

---

[1]) *Fessler*, Geschichte von Ungarn (Edit. E. Klein). II. Aufl. I. Band, pag. 438. Die Strenge, mit der die *Kumanen* gezwungen wurden, den Gesetzen des ofener Reichstags (Cf. Nr. CCCXLIV) zu gehorchen, brachte sie zur Empörung. Sie wollten lieber das Land verlassen, als dem Heidenthum und ihrer Lebensweise entsagen, griffen 1282 zu den Waffen und bahnten sich unter der Führung ihres Häuptlings Oldamur mit Gewalt den Weg in die heutige *Moldau* zu ihren dort gebliebenen Volksgenossen, von denen sie auch unterstützt wurden. Ladislaus eilte ihnen nach, erreichte und schlug sie in einer blutigen Schlacht am Sumpfe *Hodostava* bei Klausenburg. Oldamur mit einem Theile der Seinen entkamm; die anderen wurden zur Rückkehr gezwungen und verloren einige ihrer Privilegien.

nostri munimine roboratas. Datum in Pesth, per manus discreti viri, Magistri Bartholomaei, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXX. tercio.

Fejér, V. 3. pag. 165.

CCCLVIII.

1283. *Toma*, amintitŭ ca episcopŭ alŭ Cumanilorŭ. 1283.

Reuerendis in Christo Patribus et dominis Capituli Strigoniensis, Th. Cumanorum humilis minister, salutem et sincerum fidelitatis obsequium. Nouerit discretio Vestra, nos vna cum Hectore Comite et Thoma magistro pro reformacione pacis inter ciues Strigonienses fideliter laborasse; et discordantes per Dei gratiam ad concordiam reduxisse. Forma vero pacis talis est: quod omnes ciues Strigonienses fideles erunt, sicut hactenus, Archiepiscopo et ecclesiae Strigoniensi, nec aliquid in praeiudicium honoris debiti attentabunt; veteres consuetudines villae obseruabunt, nouas vero, si quis constituerit, nullius valoris erunt nisi accedente communi consensu, per consensum Regis fuerint approbatae, et vtiles communitati villae. Et hanc formam pacis, quam de praecepto regis fecimus, postmodum factam eidem recitauimus. Praeterea noueritis, quod aliter pax fieri non poterat, nisi nos vna cum Hectore Comite, fide data, promitteremus, interdictum relaxari, introitu ecclesiae, si qui interdicti fuerant, restituto. Vnde petimus, ne in hac parte vos difficiles reddatis, et nobis mendacii macula possit aliquatenus irrogari.[1])

Fejér, V. 3. pag. 192.

---

[1]) Despre acestŭ «*Thomas Episcopus Cumanorum*» se face amintire şi la a. 1273. Pray, Hier. P. I. pag. 417. — Fejér, V. 2. 144.

CCCLIX.

1283 1283. Impărţirea succesiuniĭ familieĭ *Ratoldŭ*. Intre averile acesteĭ familie se amintesce şi *satulŭ românescŭ* (Olahteluk) din comitatulŭ Bihoruluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum igitur noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum nobiles viri Magistri Rorandus et Deseu filii Leustachii, Dominicus et Ladizlaus filii St(ephani), Reynoldus et Nicolaus filii Olyuerii de genere Ratoldy, Magistrum Mathiam filium Rorandi Bani de eadem generacione Ratold super facto dissipacionis et alienacionis possessionum suarum ad nostram Regiam specialem presenciam in causam attraxissent, et ipsa causa diucius coram nobis extitisset ventilata; tandem vt omnis liuor discordie et rancor inuidie de medio ipsorum extirpetur, et pulcritudo pacis glorietur et se fraterne dileccionis affectu amplecti possint et valeant, optenta a nostra Regia Maiestate licencia partes in nostri presencia personaliter comparentes taliter se dixerunt concordasse: quod vniuersas possessiones ipsorum hereditarias, empticias, acquisitas et quouis titulo ad ipsos deuolutas perpetuo inter ipsos diuisissent eo modo: Quod possessio Kaza vocata in Comitatu de Borsod cum omnibus possessionibus ad eam pertinentibus; item possesiones Puthnuk et Feled vocate in Comitatu Gumuriensi existentes similiter cum omnibus possessionibus ad easdem pertinentibus; ceterum possessiones Pathaa, Scengurg vocate in Comitatu Symigiensi iacentes, similiter cum omnibus possessionibus ad easdem pertinentibus, et earum vtilitatibus; item possessiones Wylak, Kuesd et *Olahteluk* vocate in Comitatu Byhoriense existentes cum omnibus ad easdem pertinentibus possessionibus; item possessiones Chycho et Retheeg vocate in partibus Transsiluanie similiter cum omnibus ad easdem pertinentibus possessionibus; item possessio Selpe vocata in Comitatu Posoniensi existens similiter cum omnibus ad eandem pertinentibus possessionibus; item possessio Ratold vocata in Comitatu Pestiensi adiacens, in qua ecclesia est fundata, cum vniuersis vtilitatibus earundem, cessissent predictis Magistris Rorando et Deseu filijs Leustachij, Dominico et Ladizlao filijs Stephani, Reynoldo et Nicolao filijs Olyuerij, et per eos ipsorum heredibus heredumque successoribus iure perpetuo et inreuocabiliter optinende, tenende et habende, ymo perempniter possidende. — — In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes ad peticionem parcium concessimus litteras nostras priuilegiales duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Magistri Bartholomei aule nostre Vicecancellarii dilecti et fidelis nostri anno Domini M°CC°LXXX° tercio, Regni autem nostri anno vndecimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 382. — Fejér, V. 3. pag. 174. — Ibid. VII. 2. pag. 99.

CCCLX.

1284. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ conferesce comiteluĭ *Rofoinŭ* comuna Mociŭ ca recompensă pentru servitiele, ce le a prestatŭ când *Cumanii* se ridicase asupra Ungarieĭ. 1284.

Ladislaus, Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris, presentem paginam inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod nos consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis, Comitis Rofoyn, que primum nobis tunc, cum Rolandum et Stephanum, filios Thome, et ipsum Comitem Rofoyn, ad conterendam Achonis seuiciam, filii Pauli, qui zelo infidelitatis contra nostram insurrexerat maiestatem, miseramus, vbi quidam cognatus ipsius Rofoyn Comitis, Petrus nomine, est interfectus, tres seruientes eiusdem extiterunt vulnerati. Secundo in expugnatione Castri Scelench, nobis cernentibus, per continuos ictus lapidum, idem Rophoyn in manu grauiter fuit vulneratus, pro fidelitate nobis impendenda. Demum cum perfidia *gentis Cumanice contra nos in perniciem nostri honoris et regni nostri armauerant*, ad quorum perfidiam reprimendam Rolandum, Woyvodam Transiluanum, et Magistrum Stephanum praedictos, ac ipsum Comitem Rofoyn, in prima acie nostri exercitus duxeramus transmitttendum. Idem Comes Rofoyn, nobis intuentibus, mortem non formidans, se fortunae casibus submittendo, pro tuicione nostri regni et corone, quatuor vulnera letalia subportauit; in eisdem vulneribus ipsos Cumanos, hostes regni nostri, ad partes remotas efugando, fideliter impendit et deuote; et praesertim pro morte Ladizlay, fratris eiusdem, qui in expugnacione Castri Adrian, quod Nicolaus, filius Pauli, et fratres eiusdem, contra nos detinebant, destruendo incolas regni nostri de eodem; cuius Castri expugnationem Nicolao electo, fideli nostro, commiseramus; demum pro morte Nicolay similiter fratris eiusdem, qui in bello, quod idem Nicolaus electus, de precepto nostro, contra Gyan, filium Alardi, in partibus transiluanicis pro conseruatione fecit incolarum partis illius, extiterunt interfecti. In recompensationem igitur tot et tantorum seruiciorum eiusdem Comitis Rafoyn, licet multo ampliora mereretur, quandam villam Moch vocatam, quam primo Alpra, tempore Domini Stephani, patris nostri karissimi, et post modum idem et filii eiusdem temporibus predicti patris nostri et nostris, iusto titulo donacionis, possederunt, simul cum terra castri ad eamdem villam pertinentibus, cum omnibus vtilitatibus et pertinencys suis vniuersis, auferendo a filiis eiusdem, propter infidelitatem, quam contra nos et regnum nostrum committere intendebant; eidem Comiti Rofoyn, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus, dedimus, donauimus et contulimus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendam. In cuius rei memoriam, firmitatatemque perpetuam praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis Patris Thomae, miseratione diuina episcopi Wachiensis, aule nostre Cancellarii, dilecti et fidelis no-

stri. Anno Domini MCCLXXX. quarto; regni autem nostri anno III. (XII.) In kalendis Ianuariis. Indictione duodecima. Venerabilibus Patribus: Lodomerio, Strigoniensi, Iohanne Colocensi, Iohanne Spalatensi Archiepiscopis; Dyonisio Iauriensi, Thymotheo Zagrabiensi, Andrea Agriensi, Petro Wesprimiensi, Poka Syrmiensi, Gregorio Chanadiensi, Bartholomaeo Varadiensi, et Petro Transiluano Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino et Comite Posoniensi, Ioanne Bano totius Sclauonie, Laurencio magistro Tauarnicorum nostrorum; Lorando Waywoda Transiluano, et Comite de Zonuk; Petro Magistro Dapiferorum nostrorum, Iacobo magistro Agasonum, nostrorum et C. de Borsod, et aliis, quam pluribus comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, V. 3. pag. 258.

CCCLXI.

1284. 1284. *Colonii cumane* aşeḑate în comitatulŭ Borşŭ din Ungaria.

Viuersis Christi fidelibus, quibus presentes patuerint, Nitriensis Ecclesie Capitulum salutem in Domino sempiternam. Significamus vobis, quod Iwan et Kuchmeg Cristiani Cumani de Comitatu Borsiensi, ad nostram accedentes presenciam, litteras Ladizlai illustris Regis Hungarie et Domini nostri nobis exhibuerunt, hunc tenorem continentes; quod nos hominem nostrum virum ydoneum et fide dignum cum homine eiusdem domini Regis Mikus nobili de Babindon ad circuiendam terram eorumdem Cumanorum Rasnicha vocatam in Comitatu Borsiensi existentem, mitteremus. Nos igitur fauentes Regio precepto, ut tenemur, nostrum misimus hominem ad id exequendum, qui demum rediens ad nos unacum eodem homine ipsius domini Regis, concorditer propositum extitit per eosdem; quod ipsam terram reambulassent, nouas metas iuxta ueteres erigendo, et eandem vsui septem aratrorum invenissent, excepta Isok fratris eorundem, similiter Cristiani Cumani; quam quidem terram ex permissione et uoluntate eiusdem domini Regis, prout in litteris patentibus ipsius nobis constitit euidenter, Magistro Michaeli, et Farcasio fratri suo, filijs Dama, et per eum suis heredibus, heredumque succesoribus pro uiginti et una marca ab eisdem coram nobis plenarie perceptis, iure perpetuo uendiderunt possidendam; et huic vendicioni predictus frater ipsorum Isok, et Tescench, quidam alter Cristianus Cumanus, frater predicti Kuchmeg, item Comes Petrus, cum filio suo Bors, Bees filius Bees cum fratre suo Bors, item Zocho, Bense, Domus et Miko, iobagiones Castri Borsiensis, commetanei et uicini eiusdem terree (sic), qui in reambulacione iam dicte terree presentes extiterunt, sicut,

idem homo noster dixit, consensum prebuissent beniuolum et fauorem. Obligantes se nichilominus ijdem Cumani, quod si processu temporum eadem terra, per eosdem uendita, ab eisdem Magistro Michaele et Farcasio, uel a suis heredibus, per quempiam reuocari niteretur, uel in litem traheretur; sepefati Cumani et eorum succesores ipsos Magistrum Michaelem et Farcasium, ac eorum heredes, defendere tenerentur, eadem terra in ius perpetuum eorundem remanente. Cuius quidem terre metee (sic) hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a parte orientali, ubi sunt metee capitales terre Nimthin et Vezequen iuxta magnam uiam, que uadit a Marouth in Comitatum Bors; per eandem magnam uiam transiendo peruenit ad unam arborem ilicis, eundo inter plagam orientalem; et inde descendit ad lacum Rasnicha uocate (sic), ibi transiendo peruenit ad fonticulum: deinde progrediendo per unam uallem uirgultosam, ubi sub duabus arboribus ilicis est magna meta terrea; deinde ascendit ad unum monticulum usque meridiem, ubi contiguat terre Castri Borsiensis, que dicitur terra Jurk: deinde iuxta predictam terram Jurk descendit, ubi peruenit uiam magnam, per quam itur ad Bors, eundo per eandem uiam satis in bona quantitate; deinde exit de uia usque occidentalem; deinde eundo inter occidentalem et septemtrionalem peruenit ad monticulum; deinde descendit ad lacum predictum, ubi transit ad arbores prunarum; deinde ascendit ad monticulum, et peruenit ad arborem piri; deinde uadit ad metam; que attinet ad Vezequem, que est iuxta virgultum; deinde transiens ad plagam septemtrionalem de meta ad metam usque ad primam metam, que iacet iuxta magnam uiam uersus plagam orientalem; ibique terminatur. In cuius rei memoriam presentes concessimus litteras, sigilli nostri munimine roboratas. Datum VII. idus mensis Aprilis anno Domini millesimo C°C° octagesimo quarto. Eclesie nostre Lectore Magistro Bartholomeo existente.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVII. pag. 405.

CCCLXII.

1284. Violenţele *Cumanilorŭ* colonisaţĭ în Ungaria. 1284.

Ladizlaus, Dei gratia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad hoc enim Diuina clemencia Regiam personam regimini preposuit subditorum, vt oppressi jure, possessionibus priuati, et sine causa spoliati in pristinis posses-

sionibus et juribus per ipsam de Regia equitate restituantur, et a prauorum incursibus ac temerarijs occupacionibus in posterum illesi tueantur. Inde est, quod ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod Comes Thomas filius Pangracij de genere Chanad ad nostram accedendo presenciam exhibuit nobis priuilegium gloriosi Regis Bele karissimi aui nostri laudabilis memorie super possessionibus suis hereditarijs, donatiuis, acquisitis et earum vtilitatibus emanatum, in Comitatibus videlicet Orodiensi, Chanadiensi, Tymissiensi et Syrmiensi; petens a nobis cum instancia, vt ipsum priuilegium ratum habere, et nostro priuilegio de Regia benignitate confirmare, ac possessiones in eodem priuilegio nominatas per quoscunque indebite occupatas, vel habitas ex aliquali collacione Regali, ex certa sciencia reuocare, et restituere eidem ac suis successoribus dignaremur. Cuius quidem priuilegij tenor talis est: Bela D. gr. Hungarie Rex (Confirmă posesiunile comitelui Pangraţiu din familia Chanad.)

Sed quia sigillum priuilegij Bele Regis nobis presentati per Comitem Thomam filium Prangracij, quod petebat a nobis instanter confirmari, a parte inferiori, videlicet a genuis infra et nihil supra cum serico exeunte de sigillo fuit scissum et penitus resectum, ita quod nihil ibi pendebat preter superiorem partem sigilli, et quasi apparebat, quod erat combustum; super cuius confirmacione vna cum Regni nostri Prelatis et Baronibus nobiscum assidentibus, videlicet Petro Episcopo Transiluano, Paulo Quinqueecclesiensi, Thoma Waciensi, Bartholomeo Wesprimiensi et Gregorio Chanadiensi; Stephano Palatino filio Tekus, Mattheo Magistro Tauarnicorum, Opor Wayuoda, Iohanne Bano filio Henrici, et Magistro Petro dicto Bwrynu, attente de falsitate ex causa verisimili ruminari incipiendo, ne falsum in dispendium honoris nostri et anime detrimentum pro vero recipiatur, querentes ab eodem, quid sigillo priuilegij Bele Regis nobis presentati accidisset; ipso autem asserente, quod Cumani super domum suam venientes in Egyhazasker eundem occidere voluissent, curiam suam cum tota villa combussissent, ac allias possessiones suas in vicino positas omnibus bonis spoliassent, scilicet Pasan, Chaka, Zent Miklos et Borumlak; et cum inde fuge presidio in quandam possessionem suam Temerkeu vocatam accessisset, et in ecclesiam eiusdem ville intrans plurimas litteras et priuilegia in foraminibus sanctuarij abscondisset, tandem Cumani persequentes eundem, credentes in ecclesia absconsum, predictam ecclesiam combussissent, duobus fratribus suis patruelibus et alijs pluribus pauperibus suis jobagionibus ibidem interemptis; ipse solus eques euadens per Tyciam transnatauit, pluribus alijs litteris combustis solo priuilegio Bele Regis taliter remanente; super quibus omnibus dictis litteras inquisitorias Chanadiensis Capituli et Orodiensis produxit in medium, veritatem sue recitacionis de verbo ad verbum continentes; — — Nos itaque — priuilegium prefatum aui nostri gloriosi Regis Bele laudabilis memorie, — — nec in aliqua sui parte viciatum, imo examinatum, sicut aurum in fornace purgatum ter, repurgatum septuplum, de verbo ad verbum presentibus insertum, in eternam rei memoriam firmitatemque perpetuam authoritate Regia ex certa sciencia duximus confirmandum, reuocantes omnes donaciones, concessiones, communiciones et tradiciones, si quas alicui fecissemus vsque modo in possessionibus superius nominatis, et litteras priuilegiales vel patentes super

his emanatas irritas, cassas, friuolas, viribus penitus carentes authoritate presencium in toto vel in parte decernentes; et si qui a modo in posterum de possessionibus predictis tanquam nostre donacioni pertinentibus sibi dari postulauerint quoquo modo, similiter ex nunc prout ex tunc vigore careat, et nullius sit firmitatis vel momenti. Vt autem presentis scripti series nulla valeat in posterum impugnacione conuelli, nec per aliquem perturbari, presentem concessimus paginam, velut originale Regis Bele et per nos confirmatum, dupplicis, sigilli nostri munimine consignatum. Datum per manus venerabilis patris Thome Dei gracia Episcopi Waciensis, aule nostre Cancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, sexto kalendas Decembris, Indiccione duodecima, Regni autem nostri anno decimo tercio.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XVII. pag. 384.

CCCLXIII.

1284. Menţiune despre revoluţiunea *Cumanilorŭ* din Ungaria. 1284.

Ladizlaus dei gracia Hungarie Dalmacie Croacie Rame Seruie Gallicie Lodomerie Cumanie Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire. quod Nycolaus dictus fatra filius Petri et Mychael filius Emirici comes agasonum et bacciniferorum nostrorum ad nostram accedentes presenciam quandam villam nostram Wos uocatam existentem in Comitatu de kamarum anobis sibi dari pecierunt. Sed quia de predicte ville qualitate nobis non constabat ueritas fidelibus nostris Capitulo Iauriensi dederamus in mandatis ut suum darent hominem pro testimonio coram quo Bakatur tauarnicus noster predictam villam cum suis pertinencys et vtilitatibus statueret eisdem Nicolao et Mychaeli comitibus ac fratribus eorumdem si non fieret contradictum contradictoribus siqui fierent ad nostram presenciam euocatis. Quod quidem Capitulum nobis rescripsit in hec uerba: (Urmézã relaţiunea Capitulului din Iaurinŭ, că a întrodusŭ pe Nicolae şi pe Michaiŭ în posesiunea comunei Wos). Nos itaque consideratis fidelibus seruicys dictorum comitis Nycolai et Mychaelis. que nobis ydem in conflictu nostro quem contra Regem Boemie habuimus impenderunt ubi idem Comes Nycolaus per medium crus (cruris?) lance perfossus extitit et dictus Mychael peraduersam aciem de equo suo lancea deiectus non sine magna sui lesione quasi exanimus eductus fuerat adiutorio aliorum. Attendentes quoque famulatus eorumdem inpensos nobis in

ecclesia sancti Laurency de Hoy cum lesione sua et morte triginta septem seruientum suorum inqua ecclesia eosdem pro deffensione gentis christiane contra Cumanos duxeramus relinquendos . necnon eciam quia in alys semper et ubique necessarios nobis exhibuerunt famulatus et acceptos pro morte quoque Sebastiani fratris ipsorum interempti inexpugnacione castri nostri Iauriensis per homines dicti Regis Boemie fraudulenter occupati . predictam villam Wos cum vtilitatibus suis et pertinencys Nycolao et Mychaeli comitibus et per eos Benedicto et Emirico fratribus eorum dedimus donauimus et contulimus perpetuo possidendam. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes eisdem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas . Datum per manus discreti viri magistri Bartolomei prepositi de Sceps aule nostre vicecancellary dilecti et fidelis nostri anno domini M°. CC°. octagesimo IIIJ°. pridie Idus Ianuary Regni autem nostri anno XIJ°.

Kubinyi, Monumenta Hungariae historica. I. pag. 132.

CCCLXIV.

1284. 1284. *Elisabeta*, regina Ungarieĭ, dăruiesce o moşiă militariuluĭ Lucaciŭ, ca recompensă pentru bucuria, ce i-a causat'o, când i-a anunţatŭ victoria soţuluĭ seŭ asupra *Cumanilorŭ*.

Elisabeth, Dei gratia, regina Hungariae, vniuersis Christi fidelibus, tam praesentibus, quam futuris, praesens scriptum inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Regiae Celsitudinis fastigia, palma victoriae, diuinitus insignita, tam nostro speciali, quam communi decet iubilo decorari. Proinde ad vniuersorum notitiam tam praesentium, quam futurorum harum serie volumus peruenire: quod cum Ladislaus, illustris rex Hungariae, consors noster charissimus, contra perfidiam Comanorum Maiestati regiae renitentem, manu processisset armata, eorumque proteruiam et infaustae temeritatis audaciam in campestri praelio coelesti numine contriuisset; nobisque annunciationem victoriae, in signum specialis gaudii per Luchacsium iuuenem nostrum, in acie regia militantem, sublimitas regia nunciaret; cupientes pro huiusmodi annunciatione gaudii, vt tenemur ex debito, et regni consuetudine approbata, eiusdem Luchacsii vtilitatibus et commodis, regio praemio respondere, ad peticionem eiusdem, quamdam terram, seu villam praeconum nostrorum, Attad vocatam, cum omnibus vtilitatibus suis et pertinentiis, sitam in comitatu Simigiensi, benignitate solita duximus conferendam. — — Vt igitur huius nostrae donationis, seu collationis series robur obtineat perpetuae firmitatis, nec processu temporum

valeat per quempiam in irritum retractari, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis Patris Thomae, Dei gratia Episcopi Vacziensis, aulae nostrae Cancellarii, et Comitis de Pylis, fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXXIV.

Fejér, V. 3. pag. 223.

CCCLXV.

1284. *Rolandŭ*, voivodulŭ Transilvanieĭ, confirmă libertăţile coloniilorŭ străine (ale *Saşilorŭ*) din comuna Deşŭ în Transilvania. 1284.

Nos Rolandus vojauoda Transilvanus, comes de Zonuk. Memorie commendantes significamus quibus expedit universis, presentium per tenorem. Quod nos hospites de villa *Deeswaar* commisimus et reliquimus permanere pacifice in eisdem libertatibus, quas in privilegiis domini Stephani regis pie memorie, et domini nostri Ladislai incliti regis Hungarie super libertatibus predictorum hospitum confectis, per eosdem hospites nobis exhibentes, et perlectis, audimus contineri, quemadmodum etiam temporibus aliorum voyowodarum Transsylvanorum antecessorum nostrorum, sicut in literis patentibus eorundem ipsis hospitibus super hoc concessis et nobis exhibitis .... videntur dicti hospites, in suis libertatibus per predictos reges eisdem concessis, atque traditis dinoscuntur permansisse, ita videlicet, quod comes de Zonuk, qui pro tempore per nos fuerit constitutus, vel officialis, sive vicejudex ejusdem in nullo articulo causarum quoquo modo inter ipsos hospites emergentium, eosdem valeat judicare, vel aliquatenus perturbare contra formam privilegiorum regum predictorum, sed omnes causas inter ipsos emergentes villicus eorum, qui pro tempore per eosdem constitutus fuerit, judicandi liberam et securam habebit facultatem, si vero villicus ipsorum aliquibus extraneis justitiam facere denegaret, extunc ipse villicus ad regiam, vel nostram presentiam super hoc evocetur, ut omnibus querulantibus de eodem per dominum regem, vel nos justitie complementum ordine judiciario impendatur. Datum in Deeswaar in festo beati Thome apostoli anno domini MCC octuogesimoquarto.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 136. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 268.

CCCLXVI.

1285. 1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre resbelulŭ, ce l'a avutŭ la începutulŭ domnieĭ sale cu *voivodulŭ Liteanŭ* din Ţéra românéscă.

Ladizlaus, Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Lodomerie, Gallicie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis salutem in vero saluatore. Prouida Regum discrecio tam circumspectam erga sibi fideliter famulantes debet habere diligenciam, vt quanto quis fidelius sibi famulatur, tanto propensius munificencie sue donis remunerandus fore censetur. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis, que nobis Magister Georgius filius Symonis post obitum karissimi patris nostri, dum Regni sumus gubernacula adepti, idem in diuersis Regni nostri expedicionibus fidelitatem Corone Regie tota alacritate exhibuit, que per singula longum esset recitari, et presentibus inseri tediosum : tamen pauca de pluribus presentibus duximus annotanda. Primo videlicet quum Lorandus filius March per suam infidelitatem terram nostram Scepusiensem vna cum Gylnich Bana, et terram Nyr ultra partem de Tyza vsque ad partem Transsyluanam contra Nostram Regiam Maiestatem potencialiter occuparet et detineret, dictus Magister Georgius vna cum alijs Barronibus nostris, videlicet cum Magistro Finta, de precepto nostro, dum contra ipsum irruisset, idem Lorandus in eodem conflictu extitit interemptus. Cuius post mortem cognatus eiusdem nomine Gregorius, cum predicta occuparet ; idem Magister Georgius cum alijs nostris fidelibus contra ipsum viriliter dimicando captiuauit eundem, et nobis adduxit, quem nos propter suam infidelitatem fecimus decollari. Ceterum in expedicione nostra, quam habuimus contra Regem Bohemorum, cum eundem Magistrum Georgium ad sciendum et videndum exercitum eiusdem Regis Bohemie misissemus, vnum cuneum exercitus eiusdem ante acceleracionem nostram viriliter debellauit, et tres milites honeste armatos Bohemos cum ipsorum dextrarijs in area certaminis captos Nostre Maiestati presentauit ; quos domino Rudolfo Regi Romanorum donauimus. Et in magno conflictu cum eodem Rege Bohemie idem Magister Georgius repente irruit in horrendam inimicorum aciem armatam pluribus adornatam, vbi fortiter dimicando extitit wlneratus, et nouem Bohemos captiuauit. Demum eciam cum nos in etate puerili post obitum karissimi patris nostri regnare cepissemus, *Lython*[1]) *Woyuoda* vna cum fratribus suis per suam infidelitatem aliquam partem de Regno nostro vltra alpes existentem pro se occuparat, et prouentus illius partis nobis pertinentes nullis admonicionibus reddere curabat, sepedictum Magistrum Georgium contra ipsum misimus, qui cum summo fidelitatis opere pugnando cum eodem ipsum interfecit, et fratrem suum nomine Barbath captiuauit et nobis adduxit ; super quo nos non modicam

[1]) Fejér : Lythen.

quantitatem pecunie fecimus extorquere ; et sic per eiusdem Magistri Georgij seruicium tributum nostrum in eisdem partibus nobis fuit restauratum. Item in expedicione nostra, quam contra infideles Comanos nostros habuimus, idem Magister Georgius ante oculos Nostre Maiestatis in ipsos tanquam leo fortis irruit, vbi equi subsidio destitutus in ipsa area certaminis acerbissime preliauit, et diuersa wlnera ibidem recepit sagittarum atque lancearum. Ceterum cum ad Dormanum ad colloquium sub specie pacis accessissemus, vbi quosdam Barones nostros captiuauit, idem Magister Georgius nobis fidelissima obsequia ibi exercuit et impendit, et vnum de socijs Dormani eiusdem captum adduxit. Insuper cum nostros homines fideles Transsiluanos vna cum Comanis nostris contra Dormanum et Bulgaros misissemus, Magistrum Georgium eiusdem exercitus Capitaneum prefacientes ; idem Magister Georgius loco in eodem grata obsequia exercuit et condigna honori Regie Maiestatis. Licet maiora et pociora mereretur ; de plenitudine nostre gracie ex certa sciencia et mera liberalitate, de Prelatorum et Baronum nostrorum consilio ipsi Magistro Georgio, et per eum suis heredibus suorumque heredum successoribus quasdam villas nostras Regales, videlicet Sowar, Sowpatak, Delnam, Zarbouth et Chedezdeth, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs earundem, et super montes earundem castra edificare ; Sowar cum fodina seu puteo salis, Chedezdeth cum terra arabili et syluosa, in Comitatu de Sarus existentes, sub metis antiquis et prioribus distincionibus terminorum dedimus, donauimus et contulimus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendas, tenendas et habendas. Hoc eciam expresso, quod fratres Magistri G. coram nobis constituti, videlicet Boxa, Thomas, Dyonisius, Detricus et Symon, promiserunt et obligarunt se, quod per seruicia Magistri Georgij possessionibus aquisitis, nullam diuisionem, nullam partem debent querere vel habere ; sed Magister Georgius, et per eum sui heredes heredumque successores pacifice et quiete possiderent. Item quia mete ipsarum possessionum et distincciones in nostra noticia non constabant, Magistrum Matyam Archidiaconum Noui Castri, Comitem Capelle karissime consortis nostre, adiuncto eidem socio, Andrea Comite et Castellano nostro de Sarus ad reambulandas et statuendas ipsas terras misimus. Qui postmodum ad nos redeuntes retulerunt, quod presentibus omnibus commetaneis et vicinis dictas terras reambulassent, et dicto Magistro Georgio statuissent, nullo contradictore existente. Quarum quidem terrarum mete et distincciones, sicut ijdem nobis recitarunt, et in scriptis reportauerunt, hoc ordine distinguntur : Prima meta ab oriente, vbi Bystrapotoka exit a fluuio Thopla, et cadit in meridiem ad Lopuchostauara; et inde uergit ad occidentem ad caput fluuij maioris Delne ; postea vadit ad caput minoris Delne; et per eundem monticulum eundo vadit ad Remetepotoka; inde vadit ad Lazpotoka, et cadit in Delnam ; et inde procedit uersus orientem ad Keuruspotokatewyn, ubi cadit in Delnam ; et ibidem per Keurus vadit, supra quam separat nos a filijs Georgij, Petro et Johanne, cui terra nomen Abraham, versus orientem, qui Petrus et Johannes primo dicti sunt commetanei Magistri Georgij ; et ibidem vertitur ad meridiem super Facharastara, qui nobis locus venacionis erat ; inde vadit ad Zarazpotoka ; inde exiens vadit ad Mogoshid nominatum ; et inde descendens cadit ad fluuium Tarcha, et per

eundem vadit supra ad septemtrionem, et exit super Senegethopataka ad occidentem ; denique exiens vadit ad viam Kyrokertyra ; inde vadit ad locum Wojtchvaris nominatum ; et inde vadit ad Kychespotoka, et salit ad septemtrionem, et vadit ad Mylpotoka nominatum, et salit ad orientem ad mete viam; et inde cadit ad Borbuthpotoka nominatum ; et inferius procedens cadit ad fluuium Tarcha superius nominatum ; et per eundem fluuium Tarcha vadit superius ad septemtrionem per magnum spacium, et vadit ad locum qui vocatur Nodnyu in eodem fluuio Zebcheu ; et ibidem salit extra Zaraspotoka ; et per eundem riuulum vadit ad orientem ; et inde vadit ad viam que appellatur harch; et per eandem viam iterum vadit ad septemtrionem ; et inde procedens vadit ad Sebes aquam, que wlgo appellatur Sebez— — —, et procedens salit ad montem qui vocatur Moglech ; per quem directe transiens salit ad Nerlez, qui remanet in metis Magistri Georgij ad meridiem, vbi locus fuit nostre venacionis et nostrorum predecessorum, et eundem locum dedimus et contulimus Magistro Georgio filio Symonis dilecto et fideli nostro cum omnibus vtilitatibus, et pertinencijs vniversis ad eundem locum spectantibus, dantes ei plenam facultatem et liberam voluntatem villas locandi in eadem terra, siue pro uenacione sua conseruandi ob merita et fidelitates suorum seruiciorum, que nobis idem exhibuit alacriter et indefesse in temporibus relatis oportunis ; et de Nerlez predicto loco procedens cadit in aquam que vocatur Rednik ; et per eandem aquam versus septemtrionem vadit ad locum qui Medes wlgariter nuncupatur ; et inde per modicum spacium vertens se ad orientem reuertitur ad septemtrionem et cadit in Thopl ; et per eandem Thopl aquam vadit ad meridiem ad primam metam Bystrapotoka superius prelibatam, et ibi mete terminantur supradictarum possessionum. Et ut nostre donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec vllo vnquam tempore valeat in irritum retractari, litteras nostras presentes eidem Magistro Georgio filio Symonis nostro dilecto et fideli super premissa donacione concessimus, dupplicis sigilli nostri munimine roborando. Datum per manus venerabilis patris Thome Episcopi Waciensis Aule nostre Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° octuagesimo quinto, Regni autem nostri anno quartodecimo, sexto idus Januarij.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 434. — Originalulŭ pe pergamenŭ în archiva familieĭ Soos din Soovár în Ungaria. — Fejér, V. 3. pag. 274.

CCCLXVII.

1285. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre resbelulŭ seu cu *Liteanŭ voivodulŭ* din Ţéra românéscă. 1285.

Ladislaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque Rex omnibus presens sriptum inspecturis salutem in vero saluatore. Prouida Regum discrecio tam circumspectam erga fideliter sibi famulantes debet habere diligenciam, vt quanto quis fidelius sibi famulatur, tanto propensius munificencie sue donis remunerandus fore censeatur. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis, que nobis Magister Georgius filius Symonis post obitum karissimi patris nostri, dum Regni sumus gubernacula adepti, idemque in diuersis Ŗegni nostri expedicionibus fidelitatem Corone Regie debitam tota alacritate exhybuit; que per singula longum esset recitare, et presentibus inseri tediosum, tamen pauca de pluribus presentibus duximus annotanda. Primo videlicet, quum Rolandus filius Mark per suam infidelitatem terram nostram Scepusiensem, vna cum Gylnich Bana, et terram Nyr ultra partem de Tyzael usque ad partem Transsiluanam contra Nostram Regiam Maiestatem potencialiter occuparet et detineret, dictus Magister Georgius vna sum alijs Baronibus nostris, videlicet cum Magistro Finta de precepto nostro, dum contra ipsum irruisset, idem Rolandus in eodem conflictu extiti interemptus. Cuius post mortem cognatus eiusdem nomine Gregorius, cum predicta occuparet; idem Magister Georgius cum alijs nostris fidelibus contra ipsum viriliter dimicando captiuauit eundem, et nobis adduxit, quem nos propter suam infidelitatem fecimus decollari. Ceterum in expedicione nostra, quam habuimus contra Regem Bohemorum, cum eundem Magistrum Georgium ad sciendum et videndum exercitum eiusdem misissemus, vnum cuneum exercitus eiusdem ante acceleracionem nostram viriliter debellauit, et tres milites honeste armatos Bohemos cum ipsorum dextrarijs in area certaminis captos Nostre Maiestati presentauit; quos domino Rudolfo Regi Romanorum donauimus. Et in magno conflictu cum eodem Rege Bohemie idem Magister Georgius repente irruit in horrendam inimicorum aciem armatam pluribus adornatam, vbi fortiter dimicando extitit wlneratus, et nouem Bohemos captiuauit. Demum eciam cum nos in etate puerili post obitum karissimi patris nostri regnare cepissemus, *Lython Woyuoda* vna cum fratribus suis per suam infidelitatem aliquam partem de Regno nostro vltra alpes existentem pro se occuparat, et prouentus illius partis nobis pertinentes nullis admonicionibus reddere curabat, sepedictum Magistrum Georgium contra ipsum misimus, qui cum summo fidelitatis opere pugnando cum eodem ipsum interfecit, et fratrem suum nomine Barbath captiuauit et nobis adduxit; super quo nos non modicam quantitatem pecunie fecimus extorquere; et sic per eiusdem Magistri Georgij seruicium tributum nostrum in eisdem partibus nobis fuit restauratum. Item in expedicione nostra quam contra infideles Comanos nostros

habuimus, idem Magister Georgius ante oculos Nostre Maiestatis ipsos tanquam leo fortis irruit, vbi equi subsidio destitutus in ipsa area certaminis acerbissime preliauit, et diuersa wlnera ibidem recepit sagittarum atque lancearum. Ceterum cum ad Dormanum ad colloquium sub specie pacis accessissemus, vbi quosdam Barones nostros captiuauit, idem Magister Georgius nobis fidelissima obsequia ibi exercuit et impendit, vnum de socijs Dormani eiusdem captum adduxit. Insuper cum nostros homines fideles Transsiluanos vna cum Comanis nostris contra Dormanum et Bulgaros misissemus, Magistrum Georgium eiusdem exercitus Capitaneum preficientes; idem Magister Georgius loco in eodem grata obsequia exercuit et condigna honori Regie Maiestatis. Licet maiora et pociora mereretur; de plenitudine nostre gracie, ex certa sciencia et mera liberalitate, de prelatorum et Baronum nostrorum consilio, ipsi Magistro Georgio, et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus quasdam villas nostras Regales Sowar, Sowpothok et Delne vocatas, in Comitatu de Sarus existentes, simul cum fodina seu puteo salis ibidem existenti, quamlibet earum cum suis attinencijs et pertinencijs vniuersis, sub metis antiquis et prioribus distinccionibus terminorum, dedimus, donauimus, tradidimus et contulimus iure perpetuo pacifice et irreuocabiliter possidendas, tenendas et habendas. Hoc eciam expresso, quod quia ipse Magister Georgius ad diuersa negocia et seruicia nostra semper promptus erat exegenda (sic), a nobis pecijt humiliter et deuote, quod ipsum, si absque liberorum propagine mori in aliquo casu contingeret, predictas suas aquisiciones a Nostra Regia Maiestate fratribus suis, videlicet Boxa, Thome et Symoni Comitibus liberam haberet allegandi et donandi facultatem. Ipsi autem Boxa, Thomas et Symon Comites in instanti coram nobis personaliter constituti nobis retulerunt viua voce, quod si predictus Georgius Magister frater ipsorum Domini pietate prosequente aliqua prole dotaretur, nec de sua propria persona, nec de suis hereditatibus ipsi in proprijs personis eorum, nec non et heredes eorundem, de predictis possessionibus peterent partem, nec aliquam habere vellent partem de eisdem; et ad hoc se spontanea commiserunt voluntate. Et quia mete ipsarum possessionum et distincciones in nostra noticia non constabant, Magistrum Mathyam Archidyaconum Noui Castri, Comitem Capelle karissime consortis nostre, adiuncto sibi socio Andrea Comite nostro de Sarus, ad reambulandas et statuendas ipsas terras misimus; qui postmodum ad nos redeuntes retulerunt, quod presentibus omnibus commetaneis et vicinis dictas terras reambulassent, et dicto Magistro Georgio statuissent, nullo contradictore existente. Quarum quidem terrarum mete et distincciones, sicut ijdem nobis recitarunt, hoc ordine distinguntur: Prima meta, que separat a terra Kendy, incipit a parte occidentali in capite cuiusdam rywuli, qui vulgariter nuncupatur Kyhuspotok; et inde descendit ad alium rywulum, qui Zenegethewpothok nuncupatur; et per eundem descendit ad fluuium Tharcha; et ibi saliens ipsum fluuium Tharcha contra Berkuslaza, inde descendit per eundem fluuium uersus meridiem, et peruenit ad quendam fluuium Mogoshydpotoka nominatum, qui separat a terra Yzbegh; et inde per eundem fluuium per magnum spacium vadit uersus partem orientalem, et peruenit ad unum rywulum qui vocatur Zarospothok; et per ipsum rywulum

vadit ad partem septemtrionalem, et cadit in caput cuiusdam fluuij Kewruspothok; et per ipsum fluuium descendendo venit ad locum Kyralzallasa; et ibi cadit in fluuium Delne; et ipsum fluuium Delne transeundo cadit in rywulum Lazpothoka nuncupatum; et per ipsum ascendendo adhuc ad partem orientalem peruenit ad quemdam montem, qui Sumurhege nominatur; et inde descendit ad locum Wethsere nominatum, et ibidem cadit iterum ad fluuium Delne, et per eundem fluuium ascendit ad plagam orientalem, et peruenit ad quemdam fluuium Bystrepothoka vocatum; et inde descendit ad fluuium Thoply; et per eundem fluuium ascendit ad fluuium Rednekteu vocatum; et per eundem venit ad monticulum Mogluk; et inde venit ad unum berch, et ipsum saliendo versus meridiem cadit ad magnam viam; per eandem viam eundo adhuc uersus meridiem cadit in fluuium Sebes, et salit ipsum ad partem meridionalem; et per eandem viam venit ad caput cuiusdam fluuij Medyespothoka, qui separat a terra populorum de Kelemes; et per eundem per magnum spacium descendendo versus occidentem ad finem dicti fluuij vadit ad stagna quedam, que wlgo Kendermochydka nuncupantur; et inde descendit ad fluuium Zwathew, ubi est transitus in eadem aqua; et per eandem aquam descendit versus meridiem usque ad illum locum, vbi predicta aqua cadit in fluuium Tarcha nominatum contra villam Marcus filij Ech; et per ipsum fluuium Tarcha descendendo in magna quantitate spacij venit iterum ad locum Berkuslaza superius dictum, et ibi terminatur. Et vt nostre donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec vllo vnquam tempore valeat retractari, litteras nostras presentes eidem Magistro Georgio super premissa donacione concessimus, dupplicis sigilli nostri munimine roborando. Datum per manus venerabilis patris Thome Episcopi Waciensis Aule nostre Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°CC° octuagesimo quinto, Regni autem nostri anno quartodecimo, sexto idus Januarij.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XXII. pag. 438. După transumptulŭ capitululuĭ din Zips din a. 1346 «feria tercia proxima post festum Sancti Michaelis Archangeli», in archiva familieĭ Soos din Soovár.

CCCLXVIII.

1285. Capitululŭ din Orade se judecă cu *locuitoriĭ* din *Suburbea-latină* (Olaszi) de acolo, pentru vama, ce aŭ s'o plătéscă după marfurile, ce le aducŭ în oraşŭ. 1285.

Nos Bartholomaeus, miseratione diuina, episcopus Varadinensis, significamus omnibus, quibus expedit, memoriae commendantes, quod Capitulum ecclesiae nostrae, fratres nostri, contra villicos et populos nostros de Olaszi,

de villa noua et de Sancto Laurentio, personaliter adstantes, egerint in figura iudicii coram nobis proponendo, quod quum vniuersi homines cum mercibus suis ipsam Ciuitatem nostram de Olaszi, nouam villam et de S. Laurentio ingredientes, tributa eis de quibuslibet rebus mercimonialibus, ab antiquo consuetis, in hospitiis eorum, vbicunque descenderunt, dare et soluere, sicuti in die fori, sic et in aliis diebus, debuissent; praefati populi et villici, iuxta tributarios eorum in iusta praestatione huiusmodi tributorum inhibuissent; e conuerso autem ipsi villici et populi nostri responderunt, quod praedicta tributa nunquam fuerint consueta; nec vllo vnquam tempore tributum eorum exegissent. Vnde nos auditis partium propositionibus et intellectis, et partibus assumentibus decreuimus, quod tres personae de Capitulo, videlicet : Emericus, lector; M. Franciscus, archidiaconus Bihariensis; M. Ionas, quos saepe dicti villici et populi nostri sponte elegerunt, super assecuratione sua praescripta, feria II. videlicet, in festo B. Barnabae Apostoli, coram Comite Nicolao, officiali nostro, praestarent Sacramentum. Ipso itaque sacramenti die partibus in loco sacramenti comparentibus, ipsi villici et populi nostri praedictorum fratrum nostrorum noluerunt accipere sacramentum. Igitur nos praedicta tributa dictis fratribus nostris, quemadmodum in quaestionem deducta fuerunt, pacifice possidenda finaliter reliquimus, et sententionaliter decreuimus eisdem ea plenarie ministrare. Datum Varadini feria III. proxima ante festum Sancti Laurentii Martyris. Anno MCCLXXXV.

Fejér, V. 3. pag. 307.

CCCLXIX.

1285. 1285. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ, ce-lŭ acordase regele Stefanŭ V. locuitorilorŭ din *comuna latină* de lângă Potok.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Rame, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus, praesentes litteras inspecturis, salutem in salutis largitore. Ad Vniuersorum notitiam tenore praesentium harum serie volumus peruenire : Quod Hospites, seu Ciues nostri de villa Oloszi, prope Potok, ad nostram accedentes praesentiam, exhibuerunt nobis priuilegium Stephani regis, charissimi Patris nostri, felicis recordationis, super libertate ipsorum confectum; petentes cum instantia, vt ipsum Priuilegium Patris nostri ratum haberemus, et nostro dignaremur priuilegio confirmare: cuius quidem priuilegii tenor talis est : Stephanus (V. ad annum 1272.) Nos itaque dictum priuilegium Domini Regis Stephani,

Patris nostri, super libertate praedictorum Hospitum nostrorum de Oloszi confectum, non cancellatum, non vitiatum, non aliqua parte sui diminutum, ratum habentes et acceptum, authoritate praesentium duximus confirmandum. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis Patris Thomae, Dei gratia, Episcopi Vaciensis, aulae nostrae Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXX. quinto, regni autem nostri anno tertio decimo.

Fejér, V. 3. pag. 295.

CCCLXX.

1285. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ amintesce meritele comiteluĭ Petru şi ale fratelui sĕŭ Ivanca în diferite espediţiunĭ, şi anume când se revoltase *Cumanii* din Ungaria şi când Tătariĭ devastase de nou regatulŭ. 1285.

Ladislaus, dei gracia, Hung. Dalm. etc. Rex. — — — Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire. Quod — — nos considerantes — — — — — multiplices et laudabiles famulatus — — Comitis Petri et Iwanka fratris sui, quos iidem exhibuerunt nobis in diuersis expedicionibus, Regni nostri, et specialiter eo tempore, quo contra Regem Boëmiorum, Capitalem nostrum inimicum, exercitum habuimus, et in eodem bello idem Rex Boëmie extitit interemptus, Comes Petrus et Iwanka memorati, viriliter in acie pugnando nobis cernentibus letaliter vulnerati exstiterunt; tandem in expeditione nostra, quam in Huod habuimus contra Comanos, qui ausu temerario contra nostram insurrexerunt maiestatem, iidem coram oculis nostrae Maiestatis se casibus fortune submittendo, cum effusione sanguinis ipsorum fideles exhibuerunt famulatus. Preterea cum perfida gens Tartarorum regnum nostrum hostiliter adisset, vastus, destructiones incendia, et nocumenta quamplurima commisisset in regno nostro peragrando, iidem Comes Petrus et Iwanka, pro defensione Incolarum Regni nostri contra eosdem Tartaros se opposuerunt preliando, (sequitur donatio). Datum anno domini M.CC. octuagesimo quinto, regni autem nostri tredecimo.

Fejér, V. 3. pag. 279.

CCCLXXI.

1285-90. 1285–1290. *Ladislaŭ IV.* regele Ungarieĭ scutesce pe cetăţeniĭ din *Bistriţa* de o parte a tributuluĭ ce aveaŭ să-lŭ plătéscă regeluĭ, şi acésta din causa aprinderilorŭ şi devastărilorŭ, ce le-aŭ suferitŭ prin invasiunea Tatarilorŭ.

Nos Ladislaus Dei gracia rex Ungarie significamus, quibus expedit, tenore presentium universis, quod quia cives nostri de *Byztwrch* per vastus et incendia Tartarorum plurimum sunt destructi et depauperati, eisdem hujusmodi gratiam duximus faciendam, ut tertiam partem tributi de Byztwrche, et non ultra, dare et persolvere teneantur, ita ut de duabus partibus tributi sint expediti et absoluti, nullus autem hominum ultra id eosdem molestare audeat vel presumat. Datum Varadini in festo b. Marie Magdalene (sine anno).

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 138.

CCCLXXII.

1286. 1286. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce despre lupta, ce o avuse părintele seŭ regele Stefanŭ V. cu *Bulgariĭ,* lângă fluviulŭ Ischerŭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod Nicolaus et Marcellus filij Ilarij fideles nostri, ad nostram accedentes presenciam nobis referre curauerunt, quod olim dominus Bela Serenissimus Rex Hungarie felicis recordacionis, auus noster karissimus, pro seruicijs ipsorum, specialiter pro annunciacione sanitatis domini Regis Stephani clare memorie patris nostri karissimi, in expugnacione et *conflictu Bulgarorum* tunc agentis, vltra castrum Lom uocatum, iuxta fluuium Izker, quo dictum Marcellum dominus Rex Bela auus noster in officio legacionis seu uisitacionis destinauerat, sicut series ipsius negocij in priuilegio dicti Regis Bele aui nostri exinde confecto plenius continetur, eis quandam terram, super qua quidam Hovran nomine residebat temporibus retroactis, in Lyptou iuxta fluuium Waag et Medekus Potoka existentem, contulisset suo priuilegio mediante, petentes a nostra Celsitudine cum instancia, vt donacionem de ipsa terra eis factam ratam habere, et patrocinio noui si-

gilli nostri Regalis seu priuilegii dignaremur de benignitate Regia confirmare. Nos igitur, quibus ex officio suscepti regiminis nostri incumbit metiri et pensare merita singulorum, et vnicuique iuxta suorum meritorum exigenciam respondere, commendabilem fidelitatem et grata obsequia eorumdem Nicolay et Marcelli, que ijdem primum domino Regi Bele auo nostro et postmodum domini Regi Stephano patri nostro karissimo, ac consequenter nobis et Regno in diuersis expedicionibus tam generalibus quam particularibus, cum omni fidelitatis studio inpenderunt, attendentes, volentesque pro tanto ipsis remuneracionis beneficio occurrere Regio cum fauore, habito super hoc in generali congregacione tocius Regni nostri in Rakus celebrata, omnium Prelatorum et Baronum nostrorum consilio et consensu, predictam terram, in qua quidam Houran, sicut premisimus, olim residebat, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis vniuersis, ad instar donacionis Regis Bele aui nostri, iuxta tenorem priuilegij eiusdem, prenotatis Nicolao et Marcello, ac ipsorum heredibus descendentibus in futurum de eisdem, reliquimus perpetuo pacifice possidendam; volentes, vt presens nostra ratihabicio et confirmacio, prioris donacionis domini Regis Bele aui nostri perpetuum et irreuocabile sit munimen. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris Thome Dei gracia Episcopi Waciensis, aule nostre Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° ducentesimo octuagesimo sexto, septimo Idus Julij, Regni autem nostri anno quartodecimo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 282.

CCCLXXIII.

1287. Papa *Honoriu IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că s'a lăpĕdatŭ de religiunea catolică, şi trăiesce in societate cu Tatariĭ (saŭ *Cumaniĭ*), cu Saraceniĭ şi cu alte popóre păgâne. 1287.

Honorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio L. Regi Ungarie Illustri salutem etc. Si sparsa semina de gremio matris ecclesie seminata colligeres, divine gratie participatione sentires, quod ipsa ecclesia progenitorum tuorum merita clara rememorans, te baiulare ac lactare cepit ut filium, et tandem causa suggerente, maternis allocutionibus, ne sic clarum germen decideret, te informavit ac direxit indefessis sollicitudinibus et studiis oportunis, specialiter a tempore fel. rec. N. pape predecessoris nostri, prout ipsius predecessoris actus salutiferi representant: sed prohdolor, sicut diversis scripturis

et relatibus ac alias fama divulgante, amare percepimus, tu, desertis progenitorum eorumdem vestigiis, fallibili collusione degenerans, licet interdum eiusdem matris exhortationibus acquiescere ore pretenderes, tamen in ruinam sponte prosilire dinosceris, dum deum contempnere non vereris, vel revereri contempnis, et alias in precipitium te devolvis, destructionem fame proprie non aspernans, cuius notabiliter prodigus, positus es in notabile spectaculum gentibus, ut tanquam criminosus merearis a singulis denotari, pro eo maxime, quod religione christiana postposita, vel potius abiecta, in contemptum divini nominis te cum Tartaris, Sarracenis, Neugeriis et Paganis[1]) conversatione dampnata confederare te diceris, specialiter vivendi cum eisdem Neugeriis[2]) norma sumpta, et abiecta, immo potius carceri tradita immaniter uxore propria, videlicet Carissima in Christo filia nostra E. Regina Ungarie Illustri, deseviens in te ipsum et Regiam domum Ungarie, que consuevit claris germinibus fecundare, in ipsius domus exterminium thorum fedare non metuis coniugalem, sicque si premissis veritas suffragatur, degis divina et humana lege vetiti criminis labe pollutus in scandalum hominum, et redderis in conspectu superni nominis odiosus: unde cum ex iniuncto pastorali nobis officio animarum curam gerere teneamur, dolentes et merito, si talem de te reddere nos contingat in examine superni iudicii rationem, et cupientes, ut salutis vitato dispendio, electorum agregari consortio merearis, Celsitudinem Regiam monemus, rogamus et hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eorumdem Tartarorum, Sarracenorum, Neugeriorum et Paganorum[3]), ac aliorum infidelium dimissis erroribus, in quorum observatione a via lucis deviatur, et itur in tenebras, que docet et servat universalis ecclesia, velut plantatus in domo domini devote conversionis studiis amplectaris, et eandem Reginam resumens et in securo statu conservans eam, ut teneris, maritali affectione pertractes, ita quod tu per hec plene percipiens salutis divine flagrantiam efficatius ad amorem eius allectus, ad dona celestis gratie valeas pervenire, ac fugato nubilo dicta domus Ungarie reluceat titulis solite claritatis. Et ne videatur correctio paterna tepescere circa filium delinquentem, Venerabili fratri nostro . . . Archiepiscopo Strigoniensi, de cuius circumspectione ac examinata probitate confidimus, per alias diversas litteras nostras iniungimus, ut in hac parte datas sibi a domino virtutes exercens, te a sic nephandis erroribus retrahat, et ad viam salutarem studiosa operatione deducat. Et si dicti Tartari, Sarraceni, Neugerii et Pagani dampnatos suos conatus contra catholicos fidei professores exercitare voluerint, ne ipsorum invalescat severitas in dispendium fidei christiane, contra predictos Tartaros, Sarracenos, Neugerios et Paganos, ac alios adherentes eisdem, vel eos in hiis quomodolibet confoventes, cuiuscumque status aut conditionis extiterint, per se vel per alium seu alios studeat sollicite proponere verbum crucis, et contra te specialiter, nisi predictam Reginam resumpseris, et eam ut predicitur tute tractaveris, exerceat censuram ecclesiasticam auctoritate nostra munitus; et nichilominus certis Regibus,

---

[1]) Facsimile No. 142.
[2]) » No. 143.
[3]) » No. 144.

Ducibus, Comitibus et Baronibus ac populo illarum partium scribimus, ut super hiis Archiepiscopo assistant eidem, nec cessabimus quantumcumque invite, si oportuerit, quod non credimus, ad tuam correctionem partes apostolice sollicitudinis, sicut expediet, adhibere. Per hoç autem, quod te in presenti littera cum solite benedictionis eloquio salutamus, quia nondum de huiusmodi tuis actibus patet nobis veritas narratorum, scutum alicuius confidentie non assumas, quominus hominis et canonis sententiis, si eas forsan incurreris, sis ligatus. Datum Rome apud sanctam Sabinam IIII. Idus Martii. Pontificatus nostri Anno Secundo.

(In margine: Ista littera postquam fuit bullata et registrata, fuit remissa domino (pape), et postea mutata, sed nondum remissa ad Regestum.)

Ex Reg. orig. An. II. ep. 264.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 353. — Acelaşĭ documentŭ Fejér, V. 3. pag. 358.

CCCLXXIV.

1287. Papa *Honoriu IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să predice espediţiune cruciată în contra *Cumaniloriŭ* şi *Saraceniloriŭ*, dacă vorŭ continua şi pe viitoriŭ să înfesteze pe crestiniĭ, carĭ profesézăă credinţa catolică. 1287.

Honorius episcopus etc. Venerabili fratri ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Si sparsa semina etc. ut in proxima superiori, verbis competenter mutatis, usque reducas. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti Tartari, Sarraceni, Neugerii et Pagani [1]) dampnatos suos conatus contra catholicos fidei professores exercitare voluerint, ne ipsorum invalescat severitas in dispendium fidei christiane, contra predictos Tartaros, Sarracenos, Neugerios et Paganos ac alios adherentes eisdem, vel eos in hiis quomodolibet confoventes, cuiuscumque status aut conditionis extiterint, omnibus Christi fidelibus per Regnum Ungarie, ac per alias circumpositas provintias per te, vel per alium seu alios studeas sollicite proponere verbum crucis, et ad illam assumendam christianum populum exhortari. Nos enim omnibus vere penitentibus et confessis, qui crucis signaculum contra infideles assumpserint memoratos, illam concedendi indulgentiam tibi concedimus potestatem, que in terre sancte subsidium proficiscentibus concedere sedes apostolica consuevit. Datum Rome apud sanctam Sabinam IIII. Idus Martii. Anno Secundo.

[1]) Facsimile No. 145.

In e. m. eidem Archiepiscopo usque reducas. Quocirca mandamus, quatenus si dictus Rex predictam Reginam a carcere liberatam resumere, ac ut predicitur tute tractare noluerit, tu eum ad id per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra compellas, non obstante, si eidem Regi a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, vel terre ipsius interdici non possit per litteras apostolicas non facientes etc. usque mentionem. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 264.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 354.

CCCLXXV.

1287.

1287. Papa *Honoriu IV.* învită pe regiĭ Germanieĭ şi Bohemieĭ, să dée ajutoriŭ archiepiscopuluĭ din Strigonŭ, ca să alunge din Ungaria pe *Cumanĭ*, pe Saracenĭ, pe Neugerĭ şi pe alţĭ păgânĭ.

Honorius episcopus etc. Carissimo in Christo filio ... Regi Romanorum Illustri salutem etc. Si sparsa semina etc. ut supra, verbis competenter mutatis, usque reducat. Ut igitur idem Archiepiscopus tanquam Christi operarius utilius proficere valeat, Celsitudinem regiam rogamus et hortamur, ac in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus attendens, quod per hoc posset catholice fidei deperire, contra Tartaros, Sarracenos, Neugerios, Paganos[1]) et alios predictos eidem Archiepiscopo ad requisitionem suam sic favorabiliter assistere studeas, quod huiusmodi repressis erroribus tibi cedat ad laudis titulos et salutem. Datum ut supra.

In e. m. Carissimo in Christo filio ... Regi Boemie Illustri, et Dilecto filio Nobili viro ... Duci Austrie verbis competenter mutatis.

In e. m. Dilectis filiis Nobilibus viris Polonie ac Sclavonie aliisque Ducibus, Marchionibus, Comitibus et Baronibus ac universo populo Christi fidelibus per Regnum Ungarie ac alias circumpositas provintias constitutis, verbis competenter mutatis.

In e. m. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, ac dilectis Electis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Prepositis, Plebanis et aliis ecclesiarum Prelatis ac Ministris, Guardianis et Custodibus, ac Capitulis et Conventibus Cisterciensis[2]), sancti Benedicti, Premonstratensis[3]) Predicatorum et Minorum fratrum, ac aliorum ordinum, et universo Clero ac ho-

---

[1]) Facsimile No. 146.
[2]) » No. 147.
[3]) » No. 147.

spitalis sancti Iohannis Ierosolimitani, Militie Templi et sancte Marie Theotonicorum Magistris, Preceptoribus et fratribus per Regnum Ungarie ac circumpositas provincias constitutis, verbis competenter mutatis.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 355. Ex Reg. orig. An, II. ep. 264.

CCCLXXVI.

1287. Papa *Honoriu IV*, învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze pe regina Ungarieĭ din închisórea, în care a aruncat'o regele *Ladislau IV.* şi care s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ. 1287.

HONORIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Habet orrenda nostris auribus inculcata relatio, quod Carissimus in Christo filius noster L. Rex Ungarie Illustris, quasi alienatus ab utero matris ecclesie, in ipsius non expavens delinquere sacramentum, a Carissima in Christo filia nostra ... Regina Ungarie Illustri, coniuge sua, non sine coniugalis thori feda violatione divertens, non solum infidelibus proh pudor se copulavit mulieribus impudenter, verum etiam ut liberius se fedaret cum illis, dictam Reginam prohdolor carceri mancipavit, in quo subtracto sibi omnis subventionis auxilio, idem Rex eiusdem Regine nobilitatis, quam ex regali traxit prosapia, consideratione postposita, ipsam fame cruciat, nuditate flagellat, et subtractione aliarum necessitatum affligit, propter quod dicta Regina inter angustias utriusque hominis constituta lacrimis irrigatur assiduis, et amaris suspiriis fatigatur. Nos itaque ad dictam Reginam paternam compassionem habentes, ac propterea cupientes optate respirationis et oportune consolationis sibi commoda procurare, ne, quod absit, ipsius innocentia inter squalores carceris deficiat fatigata, fraternitatem tuam rogamus attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus vigiliis sedulis studeas eandem Reginam de carcere meroris educere, ac restituere plenarie libertati, sibique facias etiam omnia iura tam dotalia, quam alia iuxta consuetudinem Regni Ungarie hactenus in eodem Regno pacifice observatam impendi, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstante, si eidem L. Regi a sede apostolica sub quacumque forma verborum sit indultum, quod excommunicari, aut quod terre ipsius interdici non possint per litteras sedis apostolice, que plenam et expressam de indulto huiusmodi non fecerint mentionem, aut quavis alia indulgentia eiusdem sedis, per quam effectus presentium impediri valeat vel differri. Datum Rome apud sanctam Sabinam IIII. Idus Martii. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. ep. 265.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 355. — Acelaşĭ documentŭ în Fejér, V. 2. 361.

CCCLXXVII.

1287. 1287. *Cardinalii bisericeĭ române* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze din închisóre pe regina Ungarieĭ, în care a aruncat'o soţulŭ eĭ regele *Ladislau IV.* care s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ.

Miseratione diuina Episcopi, presbiteri et diaconi sacrosancte Romane Ecclesie Cardinales, Ven. fratri Lodomerio, D. gr. Archiepiscopo Strigoniensi, salutem in Domino. Habet orrenda nostris auribus inculcata relacio, quod Ladislaus, Hungarie rex illustris, in proprie salutis et fame dispendium, a Charissima in Christo filia, E. illustri regina Hungarie, ipsius consorte diuertens, se mulieribus, infidelitatis nota respersis, impudenter copulare praesumserit; et vt liberius, ymo periculosius huiusmodi sua desideria sequi possit, predictam reginam sub arta facit, vt dicitur, custodia detineri; que quasi necessario et decenti destituta subsidio, cruciatur fame, nuditate grauatur, et aliorum necessariorum magnum et indecentem cogitur tolerare defectum. Propter quod ipsa, inter tam duras angustias constituta, lacrimis irrigatur assiduis, laboribus non intermissis affligitur, et amaris suspiriis fatigatur. Nos itaque, circa prefatam reginam, super tam infelici et lugubri statu eius, tanto maioris compassionis gementes affectu, quanto solet amplius temporibus habundare diuiciis et alacrioribus prosapie claritate corruscat; et praeterea cupientes sibi respiracionis votiue remedia et opportune consolationis commoda procurare, ne, quod absit, eius innocentia, tam grauibus pressa molestiis, tantisue afflictionibus fatigata, succumbat; considerantes etiam, quod in presentis cumulo temporis, quo Romana Ecclesia, necessario destituta pastore, nobis incumbit, — bus prouidere, fraternitatem tuam rogamus et ortamur attente, nichilominus presencium tenore mandantes, quatenus pro diuina et apostolice sedis ac nostra reuerencia, sedulis ac operosis vigiliis predictam reginam de huiusmodi liberare custodia, pleneque restituere studeas libertati; sibique tam dotalicia, quam alia iura sua in regno facias assignari; contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo. Vt autem super premissis efficacius procedere valeas, ven. fratrem nostrum Petrum, episcopum Vesprimiensem, et karissimum eciam filium, Regem Boëmie illustrem, ac dilectos filios, nobiles viros, ducem Austriae, nec non et Iohannem, — Nicolaum, et Herricum, filios quondam Herrici, dicti bani, quibus super exhibendo in hac parte tibi ab eis auxilio, litteras nostras dirigimus, requirere, prout decens et opportunum videbitur, non obmittas. Datum Rome apud S. Sabynam IV. nonas Augusti, anno Domini M° CC° LXXX. septimo. Apostolica sede vacante.

Fejér, V. 3. pag. 363.

CCCLXXVIII.

1287. *Lodomirŭ,* archiepiscopulŭ Strigonuluĭ, invită pe episcopulŭ din Alba-Iulia să ajute pe funcţionariĭ regineĭ, ca să pótă incasa veniturile, ce i se cuvinŭ dela locuitoriĭ din districtulŭ *Bistriţeĭ.* 1287.

Venerabili in Christo Patri Petro, Dei gratia, Episcopo Transiluano amico suo karissimo, Lodomerius, miseratione Diuina Archiepiscopus sancte Strigoniensis Ecclesie, eiusdemque loci Comes omnium Cardinalium eiusdem sedis iudex delegatus, mutuam in Domino Caritatem. Nouerit Vestra reuerenda paternitas, nos recepisse litteras Sedis Apostolice, et Venerabilium patrum eiusdem sedis Cardinalium in haec verba : Honorius (vti supra No. CCCLXXVI). Item litteras etiam venerabilium patrum cetus Cardinalium sub eadem forma, verbis competenter mutatis recepimus; tenorem huiusmodi continentes : Miseratione Diuina (vti supra). Et quia eedem littere, lecte in congregacione regni nouiter habita, cum sumpma reuerencia sunt recepte, placuitque vniuersitati prelatorum omnium et baronum, nec non et nobilium, eodem conuenientium, vt ipsi prouentus reginales tam in tricesimalibus locis, quam in teloniis et tributis, censibus et terragiis, iuxta regni consuetudinem approbatam (— cui etiam eedem littere sedis Apostolice et Cardinalium in communi, sicut tenor earum, insertus presentibus, manifestat) debeant cum integritate sine contradictione qualibet exhiberi. Et quoniam eiusdem Apostolice, ac sancte sedis, et venerabilium Patrum Dominorum Cardinalium mandatum, prout et preceptum, cum sumpma reuerencia et exact (exacta)—cia (obseruancia) prosequi nos oportet, exigente hoc ipsum eiusdem domine, ac Dei gracia illustris regine Hungarie iusticia manifesta ; — quod venustis eius moribus et exhimiis actibus, ymo verius venerabilis vite passionibus valeat imputari ; amiciciam Vestram duximus affectuosius requirendam, auctoritate Sedis Apostolice paternitati Vestre confidenter cum reuerencia imponentes, quatenus census et tributa, eidem domine regine proueniencia, in districtu de Besztercze, tam in capite, quam in membris pertinentibus ad eamdem, et iura omnia ac tributa, monicione premissa, et contradictione patriali posthabita, officialibus eiusdem Domine regine, latoribus presencium, procurare velitis; contradictores, si qui fuerint, auctoritate sedis eiusdem per censuram ecclesiasticam compescendo; in principales personas, que impedimentum huic negocio posuerint, et in familiam eorum — — interdicti sentenciam promulgando, — — vt apud Deum et eamdem apostolicam, ac sanctam Romanam ecclesiam, matrem ecclesiarum omnium et magistram, nostre sollicitudinis instancia et vigilantia merito valeat commendari Datum Strigonii, in festo beati Osualdi, Anno Domini MCCLXXXVII.

Fejér, V. 3. pag. 364.

CCCLXXIX.

1287. 1287. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ conferesce luĭ Dionisie, iobagiŭ din districtulŭ castruluĭ Ungŭ, dreptulŭ de nobilitate, ca recompensă pentru meritele căştigate în lupta intêmplată cu *Cumaniĭ* la Hodŭ.

Ladislaus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, ac Bulgariae, Cumaniaeque rex. Vniuersis Christi fidelibus salutem et gratiam. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire: cum condam Antecessorum nostrorum temporibus non solum aliqua, sed multa inordinata et confusa penitus in praeiudicium coronae regiae fuerint adinuenta; placuit ipsorum debita seruitia sub certa pensione designare maxime, vt nostri nobiles et milites in nostro exercitu se a morte et sanguine non recusarent. Cum Dionysius, filius Cheme, iobbagio Castri Vngh vocati, fidelis et dilectus noster, in nostro exercitu esset in Hood, cum ex infidelibus Cumanis Stephanum humassemus, caput et alia membra ipsius Dionysii se a morte in nullo pro nobis periculo excusauerunt; et duo sui proximi ac famuli in eodem essent interemti; et Nos pro suo seruitio et morte suorum fratrum ex nostra regia benignitate satisfacere volentes, et impendentes, vt alii eo citius sint in exemplo exequentes, Comitem Dionysium praenotatum, aut ipsius haeredes, haeredumque successores, vna cum duabus villis suis Cheppel et Moschya vocatis, in eodem Comitatu Vngh existentibus, de iobbagionatu castri nostri praenotati exemimus, et nobilitauimus in medio Baronum nostrum, ac sub tutelam vexilli nostri statuimus et confirmamus, pro stipendio et seruitio praefati Dionysii. Vt igitur huius gratiae series robur obtineat perpetuae firmitatis, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas Datum Albae in crastino S. Regis Stephani, per manus honorabilis viri Magistri Bartholomaei, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti ac fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, ducentesimo, octuagesimo septimo; Kal. Septembris. Indictione octaua; regni autem nostri anno decimo quinto.

Fejér, V. 3. pag. 353. — Acelaşĭ documentŭ Ibid. VII. 2. pag. 226. An. 1281.

CCCLXXX.

1288. 1288. Banulŭ *Micudŭ* din Transilvania dăruesce episcopieĭ catolice din Alba-Iulia moşia St. Nicolau din comitatulŭ Turdiĭ.

Nos Mykud banus, filius comitis Mykud de genere Kukenusrennolth tenore presencium significamus vniuersis Christi fidelibus tam presentibus, quam

futuris, quibus presentes ostenduntur. Quod cum felicis recordacionis magister Emericus karissimus frater noster, et nos, votum dicti patris nostri adimplere volentes, signacula vivifice crucis nostris humeris gestantes assumpsissemus, in subsidium sancte terre Jherosolimam cupiendo proficisci, et hoc propriis non suppetentibus facultatibus nequiverimus adimplere, venerabilis pater dominus Philipus episcopus Firmanus, per Hungariam et Poloniam tunc temporis apostolice sedis legatus dictum fratrem nostrum magistrum Emericum, et nos a uoto premisso absolvit condicionem hujusmodi imponendo, quod idem magister Emericus et nos, in commutacionem ipsius nostri itineris, propter laudem nominis omnipotentis Dei beatissime Marie semper uirginis, matris eius, nec non omnium sanctorum suorum ad utilitatem, uel opus alicujus ecclesie quinquaginta marcas offerremus, seu dare deberemus. Verum quum idem magister Emericus frater noster, antequam simul cum eodem solucionem ipsarum quinquaginta marcarum peregissemus, prout per memoratum dominum legatum nobis injunctum exstiterat, evocante divino iudicio, uita destitues (sic) de medio sit sublatus, considerantes, ne propter negligentiam, seu transgressionem solucionis premissarum quinquaginta marcarum, anima ejusdem fratris nostri coram eterno judice aggravetur, et nos etiam forsan in futuro condempnemur, cum easdem quinquaginta marcas, deficientibus bonis nostris momentaneis, aliter dare et solvere alicui ecclesie non possimus, ad laudem nominis creatoris universe creature, et beatissime Marie intemerate semper virginis, matris eius, ac beati Mychaelis archangeli, nec non omnium sanctorum suorum, ob remedium anime dicti magistri Emerici fratris nostri, nostreque saluti consulentes, occasione debiti pretactarum quinquaginta marcarum quandam possessionem nostram Scenthmyklous nominatam, habitam et possessam ex donatione inclite recordacionis Bele regis, et inprimis per eiusdem priuilegium, demum per priuilegium felicis memorie regis Stephani, postea per privilegium magnifici regis Ladizlai, nobis confirmatam et perpetuatam, in comitatu de Torda juxta fluvium Aranas existentem, ab oriente terris ecclesie Oradiensis, a meridie eundo superius per medietatem ipsius fluvii Aranas, a parte occidentali, cuidam possessione nostre Kerekeghaz, nominate, a parte septemtrionali terris nobilium de Zara Scinth vocate inde procedendo alteri possessioni nostre Coppan nuncupate vicinantem et adiacentem, sicque revertentem ad terminos terre Orodiensis ecclesie prenotate cum omnibus vtilitatibus suis et pertinenciis, terris scilicet arabilibus, silvis, virgultis, nemoribus, pratis et fenetis, ac locis molendinorum, sub hiisdem antiquis metis, signis, seu terminis, quibus eam habuimus et possedimus, dedimus, tradidimus, donavimus, et legauimus racione operis ecclesie beati Mychaelis archangeli venerabili patri domino Petro Dei gracia episcopo Transsilvano, et per eum suis successoribus, ipsi scilicet episcopatui Transilvano perpetuo jure irrevocabiliter possidendam et habendam. Obligantes nos et nostros successores expedituros propriis laboribus ac expensis ipsum venerabilem patrem dominum Petrum episcopum, et ejusdem successores ab omnium accione, seu grauamine, quam vel quod contra eundem dominum Petrum episcopum, ejus successores per inclitum regem Hungarie pro tempore existentem, uel quoscunque alios omnes processu temporis oriri contingeret racione posses-

sionis annotate, uel de nostris possessionibus hereditariis, tam nos, quam nostri successorres dabimus equiualentem possessionem ipsi possessioni Scentmyklous vocate dicto venerabili patri domino P. episcopo, et per eum suis successoribus, episcopatui videlicet Transsiluano uel pro ipsa possessione eidem domino episcopo aut episcopatui suo, sine omni strepitu judicii coram venerabilibus viris capitulo Albensis ecclesie Transsiluane quinquaginta marcas fini argenti persolvemus, secus facere attemtantes penam duppli incurremus. Item obligamus nos, et nostros successores, memorata priuilegia dictorum dominorum regum exhibere, seu ostendere coram omnibus judicibus quandocunque tractu temporis necesse fuerit, uel expediens, que priuilegia et nunc eidem domino episcopo offeremus, nisi in hiisdem factum tributi nostri et quam plures alie possessiones nostre annotate haberentur. Et sic pretactam donacionem cum presentibus litteris in premissis pendenti sigillo nostro fecimus communiri, eandem nichilominus donacionem seu legacionem ad majorem rei euidenciam, inconcussamque perpetuo firmitatem cum pacientissimo motu cordis nostri curauimus per priuilegiales litteras memorati capituli Albensis ecclesie roborare. Datum Albe, in sancto Sabato, anno domini M°.CC. . . . esimo octavo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch I. pag. 142. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. IX. pag. 332. — Publicatŭ greşitŭ la Fejér, V. 3. pag. 436.

CCCLXXXI.

1288. 1288. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ dăruiesce episcopuluĭ din Nitra maĭ multe moşiĭ şi dreptuĭ regale ca recompensă pentru serviţiele şi suferinţele sale, când a fostŭ prinsŭ de *Cumanĭ*, inimiciĭ capitalĭ aĭ regatuluĭ.

Ladizlaus, Dei gracia, Hungarie — — — Rex. Vniuersis, praesentes litteras inspecturis, salutem in largitore salutis. Humanae considerationis obtutus ostendit, et demonstratio suggerit rationis, vt, quod cuique iustis causis et titulis legitimis interuenientibus conceditur, vel confertur, id solidum et firmum debeat permanere; maxime quum aliquid in ius et proprietatem sanctae matris Ecclesiae, quae regenerat fideles in Christo, pia consideratione donatur. Quidquid enim in proprios vsus impenditur, id non amittitur, sed potius conseruatur. Hinc est, quod vniuersorum notitiae tenore praesentium volumus fieri manifestum, quod venerabilis in Christo Pater, dominus Paschasius, diuina miseratione, Episcopus Nitriensis, dilectus et fidelis noster, quondam familiaris Clericus piae memoriae, domini Stephani regis, carissimi patris nostri, quum idem adhuc esset in minoribus constitutus, eidem carissimo patri nostro et

nobis postmodum successiue in diuersis et arduis regni nostri negociis et agendo seruiuit fideliter, multipliciter et etiam indefesse, se et suos viarum discriminibus, malitiis, temporibus impacatis, aduersitatum, angustiarum, et necessitatum nostrarum, in tempestatibus, et periculis, in procellis, pro reformatione boni status coronae nostrae regiae et regni nostri exponere non formidans, in feruore fidelitatis eximiae laudabiliter persistendo; et specialiter ad filium Rudolphi Imperatoris, Ducem Austriae per nos missus, pro secretis ambassatis nostris et legationibus perferendis, in reditu huiusmodi sui itineris, quum ad nostram Curiam remearet, per Comanos, hostes et inimicos capitales tunc temporis regni nostri et nostros, captus et bonis omnibus nequiter fuit spoliatus; et quod plus est, denudatus et eorum vinculis enormiter alligatus, sua propria in persona ab eisdem extiterit detentus pluribus diebus, in dedecus ordinis episcopalis, proh dolor! quinque fratribus eius, ac aliis suis consanguineis, et familiaribus, numero circiter decem et octo personis, inhumaniter et miserrime interemptis. Quae omnia et singula praemissorum, toto regno nostro et nobis sunt et fuerunt luce clarius manifesta. Tot et tantis eius obsequiosis meritis, et meritoriis obsequiis consideratis, et in nostri memoriam reuocatis, eius fidelitatum in aliqualem recompensationem et recompensam, tamquam pro innumerabilibus paucissima et pro immensis exigua, totales terras, possessiones, omnia alia iura hospitum nostrorum de Nitria, immediate pertinentium ad nostram regiam Maiestatem, intra et extra castrum nostrum Nitriense, et alias constituta, quocunque titulo habita, possessa et acquisita, sub eisdem plenitudinibus, circumstantiis, vtilitatibus, appendiciis, et pertinentiis, vniuersis, quibus praedicti hospites nostri de Nitria, tempore Domini nostri, regis Bele, aui nostri charissimi, felicis recordationis, dinoscuntur possedisse; praemissa eidem Domino Pascasio, Episcopo Nitriensi, et per ipsum eius ecclesiae, et Episcopatui de mera liberalitate, et regia munificentia, dedimus, donauimus, et tradidimus iure perpetuo, irreuocabiliter et pacifice, ac plenarie possidenda; totum ius et proprietatem, et dominium dictarum terrarum, possessionum, sessionum, ac aliorum iurium in eumdem Dominum Pascasium Episcopum, et in Nitriensem Ecclesiam; suos perpetuos successores transferimus infundentes et conferentes ordinando et constituendo eos praemissorum omnium et singulorum, ac praedictorum hospitum in sempiternum Dominos et legitimos possessores tam plene ac clare, prout collationes principum et donationes regum largius interpretantur; vt super easdem terras, sessiones et possessiones alios hospites conuocandi, conuocatos et congregatos ibidem tenendi, et libertatem etiam eis ordinandi, ac ab eis solitos prouentus et census annuos exigendi liberam semper habeant potestatem; eosdem hospites a potentia Comitis Nitriensis, quae in eos exercebatur hoc tempore discriminoso minus iuste et de facto, cum de iure nequeat exerceri, auctoritate praesentium excipientes, solius Episcopatus Nitriensis iurisdictioni perpetualiter mancipantes. Vt igitur huius donationis et collationis nostrae series robur obtineat perpetuae firmitatis, nec processu temporis possit per quempiam hominum irritari, seu etiam retractari; praesentes litteras in perpetuam firmitatem et memoriam sempiternam, dupplicis sigilli

nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Venerabilis in Christo Patris, Domini Thomae, Dei gratia, Episcopi Vaciensis, aulae nostrae Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCLXXXVIII. Tertio idus Maii, regni autem nostri anno sexto decimo.

Fejér, V. 3. pag. 417.

CCCLXXXII.

1288

1288. *Ladislau*, vice-voivodulŭ Transilvanieĭ, sequestrézăă moşiile familieĭ *Micola* din Transilvania şi introduce în posesiunea lorŭ pe episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia.

Nos Ladizlaus vice uoyvoda Transsilvanus, Petrus de Nytr . . comes de Kulus, Mychael comes filius Laurentii . . . . filius Murun, et comes Petrus filius Clementis iudices per regnum Transsiluanum constituti, et eidem Ladizlao vicevoyvode in assessores ad — causas assignati, presentibus, quibus expedit significamus vniuersis, quod quum secundum continenciam literarum Rorandi voyvode Transsiluani et comitis de Zonuk, Keminus ac Johannes filij Mykula, coram nobis vicesimo secundo die post pentecostes venerabili patri P. dei gracia episcopo Transsilvano in centum et sexaginta marcis, quibus contra eundem dominum episcopum mediantibus litteris capituli Albensis ecclesie Transsilvane, litteris eciam cruciferorum de Thorda, et abbatis de Kulusmunustra, ijdem Keminus et Johannes pro diuersis nocumentis, dampnisque datis in possessionibus episcopalibus, et illatis, sunt conuicti, satisfacere debuissent, in possessionem eorundem, pecuniam predictam valentem, juxta sentenciam ejusdem Rorandi voyvode dominus episcopus memoratus per nos introductus, si per eos non fieret satisfactum, ijdem Keminus et Johannes filii Mykula prenotati, adveniente termino solucionis et satisfaccionis per eos fiende, contumaciter se absentantes, nec per se, nec per nuncium suum uenerunt ad huiusmodi satisfactionem exibendam. Nos igitur in generali convocacione nobilium regni Transsilvani habita deliberacione cum eisdem nobilibus inibi conuocatis, personaliter et in propriis personis nostris ad faciem terrarum Vassarhel[1]), Zthara[2]) et Zaonateluke vacatarum, que ipsorum filiorum Mykula sunt hereditarie, coram magistro Paulo archidiacono de Thorda, testimonio videlicet capituli Albensis ecclesie accedentes, dominum episcopum prelibatum, et per eum ecclesiam suam, in corporalem possessionem earundem terrarum duximus introducendum, prout per Rorandum voyvodam per modum superius assignatum sentencialiter

---

[1]) Oşorheiŭ, în comitatulŭ Cluşuluĭ.

[2]) Stana, în comitatulŭ Cluşuluĭ.

excitant (sic) diffinitum; statuentes, quod si iidem filij Mykula, vel aliquis illorum infra spacium vnius anni, a festo videlicet beati Johannis baptiste usque in eundem terminum venientes, de pecunia satisfecerint memorata, ex tunc terre jam dicte in possessionem dictorum filiorum Mykula non obstante aliqua excepcione, que per dominum episcopum opponi posset, revertentur. Si vero in suis contumacijs obstinati, infra annum satisfacere non curaverint, tunc demum, dominus episcopus sepedictus, et per eum ecclesia sua, verus dominus, verusque possessor efficiatur terrarum predictarum, sublato omni dominio, omnique proprietate a filiis Mykulo prenotatis, quam in ipsis terris habere dignoscuntur. Datum in villa cruciferorum [1]) de Thorda feria tercia proxima ante festum Warnabe apostoli, anno domini M°.CC°.LXXX. octavo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 144. — Fejér, V. 3. pag. 434.

CCCLXXXIII.

1288. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că s'a unitŭ în credinţă cu *Tatariĭ* (Cumaniĭ), cu Saraceniĭ şi păgânii, şi-lŭ invită să se întórcă iarăşĭ la religiunea crestină. 1288.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio nostro L. Regi Ungarie Illustri salutem etc. Si sparsa semina de gremio matris ecclesie seminata colligeres, divine gratie participatione sentires, quod ipsa ecclesia progenitorum tuorum merita clara rememorans, te baiulare ac lactare cepit ut filium, et tandem causa suggerente, maternis allocutionibus, ne sic clarum germen decideret, te informavit ac direxit indefessis sollicitudinibus et studiis oportunis, specialiter a tempore felicis recordationis N. pape predecessoris nostri, prout ipsius predecessoris actus salutiferi representant: sed prohdolor, sicut diversis scripturis et relatibus ac alias fama divulgante amare percepimus, tu desertis progenitorum eorumdem vestigiis, fallibili collusione degenerans, licet interdum eiusdem matris exhortationibus acquiescere ore pretenderes, tamen in ruinam sponte prosilire dinosceris, dum deum contempnere non vereris vel revereri contempnis, et alias in precipitium te devolvis, destructionem fame proprie non aspernans, cuius notabiliter prodigus, positus es in notabile spectaculum gentibus, ut tamquam criminosus merearis a singulis denotari, pro eo maxime, quod religione christiana postposita, vel potius abiecta, in contemptu divini

[1]) Cristişŭ, în comitatulŭ Turţiĭ.

nominis te cum Tartaris, Saracenis, Neugeriis et Paganis conversatione damp-
nata confederare te diceris, specialiter vivendi cum eisdem Neugeriis norma
sumpta, et abiecta, immo potius carceri tradita immaniter uxore propria, vi-
delicet Carissima in Christo filia nostra E. Regina Ungarie Illustri, deseviens
in te ipsum et Regiam domum Ungarie, que consuevit claris germinibus fe-
cundare, in ipsius domus exterminium thorum fedare non metuis coniugalem,
sicque si premissis veritas suffragatur, degis divina et humana lege vetiti cri-
minis labe pollutus in scandalum hominum, et redderis in conspectu supremi
nominis odiosus. Unde cum ex iniuncto pastorali nobis officio animarum curam
gerere teneamur, dolentes et merito, si talem de te reddere nos contingat in
examine superni iudicii rationem, et cupientes, ut salutis vitato dispendio ele-
ctorum aggregari consortio merearis, Celsitudinem Regiam monemus, rogamus
et hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eorumdem
Tartarorum, Sarracenorum, Neugeriorum ac aliorum infidelium dimissis errori-
bus, in quorum observatione a via lucis deviatur et itur in tenebras, que docet
et servat universalis ecclesia velut plantatus in domo domini devote conversio-
nis studiis amplectaris, et eandem Reginam resumens et in securo statu con-
servans, eam ut teneris maritali affectione pertractes, ita quod tu per hec,
plene percipiens salutis divine flagrantiam efficatius ad amorem eius allectus,
ad dona celestis gratie valeas pervenire, ac fugato nubilo dicta domus Ungarie
reluceat titulis solite claritatis. Et ne videatur correctio paterna tepescere circa
filium delinquentem, Venerabili fratri nostro . . . Archiepiscopo Strigoniensi,
de cuius circumspectione ac examinata probitate confidimus, per alias diversas
litteras nostras iniungimus, ut in hac parte datas sibi a domino virtutes exer-
cens te a sic nephandis erroribus retrahat, et ad viam salutarem studiosa ope-
ratione reducat. Et si dicti Tartari, Sarraceni, Neugerii et Pagani dampnatos
suos conatus contra Catholice fidei professores exercitare voluerint, ne ipsorum
invalescat severitas in dispendium fidei christiane, contra predictos Tartaros,
Saracenos, Neugerios et Paganos ac alios adherentes eisdem, vel eos in hiis
quomodolibet confoventes, cuiuscumque status aut conditionis extiterint, per se
vel per alium seu alios studeat sollicite proponere verbum crucis, et contra
te specialiter, nisi predictam Reginam resumpseris, et eam ut predicitur tute
tractaveris, exerceat censuram ecclesiasticam auctoritate nostra munitus. Et
nichilominus ceteris Regibus, Ducibus, Comitibus et Baronibus ac populo illa-
rum partium scribimus, ut super hiis Archiepiscopo assistant eidem, nec cessa-
bimus quantumcumque invite, si oportuerit, quod non credimus, ad tuam cor-
rectionem partes apostolice sollicitudinis, sicut expediet, adhibere. Per hoc autem,
quod te in presenti littera cum solite benedictionis eloquio salutamus, quia
nondum de huiusmodi tuis actibus patet nobis veritas narratorum, scutum ali-
cuius confidentie non assumas, quominus hominis et Canonis sententiis, si eas
forsan incurreris, sis ligatus. Datum Reate VI. Idūs Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 106.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 357.

CCCLXXXIV.

1288. Papa *Nicolae IV.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să siléscă cu censură canonică pe regele *Ladislau Cumanulŭ*, să se lapede de eresiile păgânilorŭ, şi-lŭ autorisează să publice espediţiune cruciată în contra *Cumanilorŭ*, Saracenilorŭ, Neugerilorŭ şi păgânilorŭ. 1288.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Si sparsa semina de gremio matris ecclesie seminata Carissimus in Christo filius noster L. Rex Vngarie Illustris colligeret etc. ut in proxima superiori, verbis competenter mutatis, usque studiosa operatione reducas. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus si dictus Rex predictam Reginam a carcere liberatam resumere, ac ut predicitur tute tractare noluerit, tu eum ad id per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra compellas. Non obstante si eidem Regi a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, vel terre ipsius interdici non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem. Datum ut supra.

In e. m. Venerabili fratri Lodomerio Archiepiscopo Strigoniensi. Si sparsa semina etc. usque reducas. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti Tartari, Sarraceni, Neugerii et Pagani dampnatos suos conatus contra catholicos fidei professores exercere voluerint, ne ipsorum invalescat severitas in dispendium fidei christiane, contra predictos Tartaros, Saracenos, Neugerios et Paganos ac alios adherentes eisdem, vel eos in hiis quomodolibet confoventes, cuiuscumque status aut conditionis extiterint, omnibus Christi fidelibus per Regnum Ungarie ac per Poloniam, Boemiam, Austriam, Stiriam, Carinthiam, Sclavoniam et Ystriam per te vel per alium seu alios studeas sollicite proponere verbum crucis, et ad illam assumendam et prosequendam christianum populum de ipsis Regno et terris huiusmodi exhortari. Nos enim omnibus vere penitentibus et confessis ex predictis Regno et terris, qui crucis signaculum contra infideles memoratos assumpserint, et efficaciter extiterint prosecuti, iuxta indigentiam negotii huiusmodi et tue discretionis ac dispositionis arbitrium, super quo stricte tuam conscientiam intendimus onerare, illam concedendi indulgentiam tibi concedimus potestatem, que in terre sancte subsidium proficiscentibus concedere sedes apostolica consuevit. Datum ut supra.

In e. m. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis, ac dilectis filiis Electis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Prepositis, Plebanis et aliis ecclesiarum Prelatis ac Ministris, Guardianis et Custodibus, ac Capitulis et Conventibus, Cisterciensis, sancti Benedicti, Premonstratensis, Predicatorum et Minorum fratrum ac aliorum ordinum et universo Clero ac Hospitalis sancti Iohannis Ierosolimitani, Militie Templi et sancte Marie Theotonicorum Magistris, Preceptoribus et fratribus per Regnum Ungarie ac circumpositas Provincias constitutis etc. Si sparsa etc. ut supra usque reducat. Ut

igitur idem Archiepiscopus tamquam Christi operarius utilius proficere valeat, Universitatem vestram rogamus et hortamur attente, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus attendentes, quod per hoc posset catholice fidei deperire, contra Tartaros, Sarracenos, Neugerios, Paganos et alios predictos eidem Archiepiscopo ad requisitionem suam sic favorabiliter assistere studeatis, quod huiusmodi repressis erroribus, vobis cedat ad laudis titulos et salutem. Datum ut supra.

In e. m. Dilectis filiis nobilibus viris ... Polonie ac ... Sclavonie aliisque Ducibus, Marchionibus, Comitibus, ac universo populo Christi fidelibus per Regnum Ungarie ac alias circumpositas provintias constitutis.

In e. m. Carissimo filio ... Regi Romanorum Illustri, verbis competenter mutatis.

In e. m. Carissimo in Christo filio ... Regi Boemie Illustri.

In e. m. Nobili viro ... Duci Austrie Illustri.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 106.

Theiner, Mon. hist. Hung, I. pag. 358. — Acelaşĭ documentŭ în Fejér, V. 3. pag. 420.

CCCLXXXV.

1288. 1288. Papa *Nicolae IV.* învită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să libereze pe regina Ungarieĭ din închisórea, unde a aruncat'o regele *Ladislaus IV.* care s'a înstrăinatŭ de biserica catolică şi s'a legatŭ cu femeĭ de ale necredincioşilorŭ.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Dudum Romana ecclesia per obitum felicis recordationis Honorii pape IV. predecessoris nostri vacante, collegium Cardinalium ipsius ecclesie, de quorum numero tunc eramus, tibi quasdam litteras destinavit inter cetera continentes, qualiter dictus predecessor suas tibi dirigendas litteras confici fecerat et bullari; sed eo morte prevento, earum non fuerat missio subsecuta. Continebatur autem inter alia in ipsius predecessoris litteris supradictis, quod Carissimus filius noster L. Rex Ungarie Illustris, quasi alienatus ab utero matris ecclesie, in ipsius non expavens delinquere sacramentum, a Carissima in Christo filia nostra E. Regina Ungarie Illustri, Consorte sua, non sine coniugalis Thori feda violatione divertens, non solum infidelibus se copulavit mulieribus impudenter, verum etiam ut liberius se fedaret cum illis, dictam Reginam carceri mancipavit in quo subtracto sibi omni subventionis auxilio, idem Rex eiusdem Regine Nobilitatis, quam ex Regali traxit prosapia, consideratione postposita,

ipsam fame ac nuditate, subtractis sibi nichilominus aliis necessariis, affligebat, propter quod dicta Regina inter angustias maximas constituta, lacrimis irrigatur assiduis et suspiriis fatigabatur amaris. Unde prefatus predecessor ad dictam Reginam habens paterne compassionis affectum, ac propterea cupiens optate respirationis et oportune consolationis sibi comoda procurare, ne quod absit ipsius innocentia inter squalores carceris deficeret fatigata, te attente rogabat, tibique dabat per dictas litteras in mandatis, ut sedulis studeres vigiliis eandem Reginam de carcere meroris educere ac restituere plenarie libertati, sibique faceres etiam omnia iura tam dotalitia, quam alia iuxta consuetudinem Regni Ungarie hactenus in eodem Regno pacifice observatam impendi, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quia igitur eidem Regine super tam periculoso er miserabili statu eius affectu paterno compatimur, magnoque desiderio ducimur, ut ei post tante tribulationis nubilum serenitas votive consolationis accedat, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus super premissis auctoritate nostra procedas, iuxta prefati predecessoris expressam superius continentiam litterarum, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstante, si eidem L. Regi a sede apostolica sub quacumque forma vel expressione verborum indultum existat, quod excommunicari; aut quod terre ipsius interdici non possint per litteras dicte sedis non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem, aut quavis alia indulgentia sedis eiusdem, per quam effectus presentium impediri valeat vel differri. Datum Reate VI. Idus Augusti. Pontificatus nostri Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 106.

Theiner Mon. hist. Hung. I. pag. 359.

CCCLXXXVI.

1288. *Papa Nicolae IV.* scrie *Elenei*, regineĭ (mame a) Serbieĭ, să înduplece pe fii sĕĭ, pe regiĭ Stefanŭ şi Urosŭ, a se întórce la unire cu biserica Romeĭ. 1288.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissime in Christo filie Elene Regine Sclavorum Illustri salutem etc. Gratiam agimus gratiarum omnium largitori, quod sicut accepimus et utique acceptamus, ipso menti tue timorem sui nominis et amorem misericorditer inspirante, ab eo, qui solus habet in regno hominum potestatem, dignitatis regalis gloriam recognoscens, in deum sinceram habes fidem, ac eius ecclesiam zelo pietatis catholice veneraris. Hanc itaque fidem

vigere in tua progenie cupientes, magnificos viros Stephanum et Urosium Illustres Reges Sclavorum, natos tuos, per nostras litteras hortandos duximus et monendos, ut pie considerantes, quod una est fides, extra quam nullus omnino salvatur, et sine qua deo impossibile est placere, ad ipsius veniant fidei unitatem, eamque fideliter teneant et observent, nichilominus populum sue ditioni Regis eterni potestate subiectum, ad eandem unitatem reducentes, in illius observatione suo exemplo laudabili et piis inductionibus studeant conservare. Ceterum ut iidem Reges eorumque populus ipsum dei filium Iesum Christum, suam gloriosam matrem ac fidei christiane observationem agnoscant, dilectos filios fratres Marinum et Cyprianum de fratrum Minorum ordine, viros utique pauperes in hoc mundo, in fide divites et in lege domini plenius eruditos, cum predictis nostris litteris destinamus. Ideoque Celsitudinem tuam rogamus et hortamur attente, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus predictos Reges, natos tuos, ut devote redeant ad predicte fidei unitatem, et humiliter suscipiant nostra et predictorum fratrum salutaria monita, sedulis exhortationibus inducere non omittas, ipsosque in observantia et perseverantia fidei prelibate foveas et confortes: ita quod in tui ventris fructu letari, et benedicta inter mulieres vocari a domino merearis, predictos quoque fratres habens pro divina et nostra reverentia propensius commendatos, sic eos favore benivolo prosequaris, quod tua propter hoc devotio dignis possit in domino laudibus commendari. Datum Reate VI. Idus Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 393.

Theiner, Mon. Hung. hist. I. pag. 359.

CCCLXXXVII.

1288. 1288. Papa *Nicolae IV.* învită pe *Urosŭ* regele Serbieĭ, ca să priméscă credinţa catolică.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Viro magnifico Urosio Illustri Regi Sclavorum gratiam, per quam gloriam obtineat in futuro. Eterni patris immensa benignitas humani generis casum, quod primi hominis culpa corruerat, ineffabili respiciens pietate, ac illum, quem diabolica prostraverat invidia suggestione dolosa, volens ex caritate nimia misericorditer reparare, filium suum unigenitum consubstantialem sibi de celi excelso solio ad infima mundi misit, qui preelecte virginis utero, sancti spiritus cooperatione conceptus, et ex anima rationali et carne humana verus homo factus, ac per hoc perfectus deus, perfectus homo, unus dominus Iesus Christus, una persona in utraque perfecta natura, cunctis visi-

bilem se ostendit, et salubribus homines institutis informans, vitamque ipsius indice perfecte doctrine demonstrans, dignatus est post sancte conversationis exempla et evangelice institutionis eloquia sub dire mortis supplicio mortem pati, ut de amaro mortis sue calice temporalis hauriret homo vite dulcedinem sempiterne. Pro ipsius ergo generis humani redemptione Christus se hostiam exhibens, salutis dicti generis humani hoste prostrato, illud de opprobrio servitutis eripuit ad gloriam libertatis, superne illi patrie hostium reserando, et deinde resurgens a mortuis, ac in celum ascendens, Spiritum sanctum sibi patrique consubstantialem et ab utroque pariter procedentem misit in apostolos, quo congregavit, univit et roboravit ecclesiam, cui beatum Petrum apostolorum principem precepit, ac vicarium sibi reliquit in terris animarum curam committens eidem, ut earum saluti, pro qua suam humiliavit altitudinem, intenderet vigilanter, tradendo sibi claves regni Celorum, per quas ipsi suique successores potestatem aperiendi eiusdem Regni ianuam obtinerent: unde nos predicti vicarii, disponente domino, licet immeriti successores effecti, super omnia, que nobis ex iniuncto incumbunt officio ad tuam aliorumque salutem nostre intentionis dirigimus aciem, ad hanc precipue mentis nostre destinamus affectum, circa ea diligenti studio et studiosa diligentia sedulo vigilamus, ut deviantes in viam veritatis adducere, omnesque lucrum facere deo, sua nobis cooperante gratia, valeamus. Verum quia nemo pervenire valet ad viam veritatis eiusdem, nisi per fidem catholicam a deo et sanctis apostolis traditam, quam sancta Romana ecclesia profitetur et servat, Magnitudinem tuam monemus, deposcimus et hortamur in domino Iesu Christo, quatenus pie considerans, quod una est fides, extra quam nullus omnino salvatur, et sine qua deo impossibile est placere, ad ipsius venias fidei unitatem, eamque fideliter teneas et observes, nichilominus populum tue ditioni Regis eterni potestate subiectum ad eandem unitatem reducas, et in illius observatione tuo exemplo laudabili et piis exhortationibus studeas conservare, ita quod ex hoc a patre luminum eterni consequaris luminis claritatem. Ceterum quia humana renitente natura, uno eodemque tempore diversis locis personaliter adesse nequimus, ne ullatenus negligentie relinquamus absentes, ad eos viros providos et discretos transmittimus vice nostra, ipsorum ministerio circa illos apostolice servitutis debitum exolventes, propter quod viros electos de fratrum Minorum ordine, viros utique pauperes in hoc mundo, in fide divites, in lege domini plenius eruditos, dilectos scilicet filios fratres Marinum et Cyprianum latores presentium, ad te duximus destinandos, ut tu tuusque populus ipsum dei filium Iesum Christum, suam gloriosam matrem ac fidei christiane observationem ipsorum fratrum salutaribus traditionibus plenius agnoscatis. Fides autem catholica hec est. Credimus hanc sanctam trinitatem, non tres deos, sed unum deum omnipotentem, eternum, invisibilem et incommutabilem. Credimus sanctam catholicam et apostolicam unam esse veram ecclesiam, in qua unum datur baptisma et vera omnium remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem eiusdem carnis, quam nunc gestamus, et vitam eternam. Credimus etiam novi et veteris testamenti, legis ac prophetarum et apostolorum unum esse auctorem deum ac dominum omnipotentem. Hec est vera fides catholica, et hanc super dictis articulis tenet et predicat

sacrosancta Romana ecclesia: sed et propter diversos errores a quibusdam ex ignorantia et ab aliis malitia introductos dicit et predicat, eos, qui post baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos; sed per veram penitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum. Quod si vere penitentes in caritate decesserint, antequam dignis penitentie fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas penis purgatoriis post mortem purgari, et ad penas huiusmodi revelandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia, misse scilicet sacrificia, orationes et elemosinas et alia pietatis officia, que a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum ecclesie instituta. Illorum igitur animas, qui post sacrum baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, que post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exute, prout superius dictum est, sunt purgate, in celum mox recipi. Illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendere, penis tamen disparibus puniendas, eadem sancta Romana ecclesia credit et firmiter asseverat, et quod nichilominus in die iudicii, omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem. Tenet etiam et docet eadem Romana ecclesia, septem esse ecclesiastica sacramenta: unum scilicet baptisma, de quo dictum est supra; aliud est sacramentum confirmationis, quod per manus impositionem Episcopi conferunt crismando renatos; aliud est penitentia; aliud est eucharistia; aliud est sacramentum ordinis; aliud est matrimonium; aliud est extrema unctio; que secundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus exhibetur. Sacramentum eucharistie ex azimo conficit eadem Romana ecclesia, tenens et docens, quod in ipso sacramento panis vere transubstantiatur in corpus, et vinum in sanguinem domini Iesu Christi. De matrimonio vero tenet, quod nec unus vir simul plures uxores, nec una mulier simul habere permittitur plures viros. Soluta vero lege matrimonii per mortem alterutrius coniugum, secundas et tertias et deinceps nuptias successive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum ex causa alia non obsistat. Ipsa quoque sacrosancta Romana ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam catholicam ecclesiam obtinens, quem se ab ipso domino in beato Petro Apostolorum principe seu vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit, sicut pre ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si que de fide suborte fuerint questiones, suo debet iudicio diffinire. Ad quam potest gravatus quilibet in negotiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus appellare, sed et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius potest recurri iudicium, et eidem omnes ecclesie sunt subiecte, ipsarumque Prelati et obedientiam et reverentiam sibi debent, apud quam sic plenitudo potestatis consistit, quod ecclesias ceteras ad sollicitudinis partem admittit. Quarum multas et Patriarchales precipue diversis privilegiis eadem Romana ecclesia honoravit, sua tamen prerogativa tam in generalibus Conciliis, quam in quibuscumque aliis semper salva. Datum Reate X. Kal. Augusti. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. ep. 392.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 360. — Fejér, VII. 5. 476. (An. 1289).

CCCLXXXVIII.

1288. Papa *Nicolae IV.* permite călugărilorŭ predicatorĭ să pótă călĕtori în ţerile Saracenilorŭ, Grecilorŭ, Cumanilorŭ şi ale *Românilorŭ,* orĭ unde vor fi aceştia. 1288.

Nicolaus . V. PP. Fratribus Ord. Praedic. ad terras Sarracenorum, Paganorum, Graecorum, Indorum Cumanorum, *Vlacorum*, vbique existentium, Aethiopum, Syrorum, Tartarorum, Zichorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubien. Nestorianorum Georgian. Armenorum, Moscelitorum, Vngarorum Maioris Vngariae, Christianorum Captiuatorum apud Tartaros. aliarumque infidelium Nationum, Orientis, seu quarumcunque aliorum partium proficiscentibus, etc. missiles elargitur. Datum Reate III. Non. Sept. A. 1. (3-a Sept. 1288).

Fejér, VII. 5. pag. 472.

CCCLXXXIX.

1288. Magistrulŭ George face amintire de serviţiele comiteluĭ Petru în lupta cu *voivodulŭ Liteanŭ,* şi în contra Cumanilorŭ. 1288.

Nos magister Georgius, filius Symonis, memorie commendantes, tenore presencium significamus, quibus expedit vniuersis, quod, consideratis fidelitate et seruitiorum meritis Petri Comitis, dicti Pirus, dilecti et fidelis nostri, que nobis, ab aeuo suo puerili nostro lateri adhaerendo, in diuersis casibus fortunae fideliter exhibuit, et impendit; quae singula longum esset enarrare et presentibus inseri toediosum; tamen pauca de plurimis presentibus duximus annotanda: praeprimis dum cum Lorando, filio Mark, infidele regis et regni, ex praecepto inclyti Ladislai, Dei gratia, regis Hungarie, domini nostri, conflictum habuissemus; in ipsa pugna idem Petrus Comes, iuxta latus nostrum viriliter dimicando, letaliter exstitit vulneratus. Ceterum, quod in eodem anno, vbi contra Bohemos conflictum habuissemus, idem Petrus Comes in eodem conflictu ad euidenciam et scitum eiusdem Domini nostri et Baronum regni diuersis vulneribus exstitit sauciatus. Item, quando Litua (al. Lythen) vaiuodam infidelem ex praecepto eiusdem, nomine Barbat, captum adduxissemus ad presenciam Domini nostri regis; idem Petrus Comes cum effusione sanguinis sui, in ipso facto nobis fidelissimos impendit famulatus. Demum in expeditione consimili, eiusdem domini Ladislai, Dei gratia, illustris regis Hungarie, contra infideles Comanos commissa, idem Comes Petrus iuxta latus no-

strum diuersimode fuit vulneratus ictibus gladiorum et pugionum — nostre dilectionis in gratiam. Respectu quorum fidelissimorum seruiciorum quamdam particulam terre, ex possessione nostra aquisita, Enyeczke vocata, abscissam, certis metis et terminis separando, contulimus eidem Petro Comiti, per eumdem, suosque heredes et successores tenendam, possidendam et habendam. Datum in octauis B. Michaëlis Archangeli. Anno Domini MCCLXXXVIII.

Fejér, V. 3. pag. 397.

CCCXC.

1288.

1288. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ amintesce de espediţiunea sa în părţile Moldoveĭ, când se revoltase *Cumaniĭ* din Ungaria şi fugise în ascunsŭ peste Carpaţĭ.

Ladislaus, Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus praesens scriptum inspecturis, salutem in filio Virginis gloriosae. Ad vniuersorum notitiam tam praesentium, quam futurorum harum serie volumus peruenire. Quod magister Thomas, Tholpos dictus, seruiens magistri Laurentii, filii Laurentii ad nostram accedens praesentiam, exhibuit nobis litteras nostras patentes, super collatione quarumdam terrarum Vesveres et Varhegy vocatarum, perfectas, petens a nobis cum instantia, vt easdem litteras nostro priuilegio de benignitate regia dignaremur confirmare; quarum quidem litterarum patentium tenor est talis: — Nos Ladislaus, Dei gratia, rex Hungariae significamus vniuersis, quibus expedit, praesentium per tenorem, quod terras Vezveres, et Varhegy vocatas, in Comitatu de Sáros existentes; Magistro Thomae, dicto Tholpos reliquimus, et permisimus tenendas et habendas pacifice et quiete, sicut eidem primitus dignoscimur contulisse. Vnde volumus, vt quicunque liberae conditionis homines ad ipsas terras causa commorandi venerint, libere veniant, et secure commorentur; et nullus eosdem venientes audeat commolestare; et cum nobis praesentes fuerint reportatae, nostrum priuilegium eidem magistro Thomae super collatione dictarum dari faciemus. Datum in Keve, feria quarta proxima ante festum Virginis gloriosae. Anno Domini MCC. octuagesimo sexto. — Nos igitur considerantes multiplices, et laudabiles famulatus Magistri Thomae, quos exhibuit nobis in diuersis expeditionibus regni nostri, et specialiter tunc, cum in Houd perfida gens Cumanorum ausu temerario contra nos conuenerat, idem Magister Thomas in arena ipsius certaminis nobis cernentibus strenuos et laudabiles exhibuit famulatus, lethalia vulnera

supportando: praeterea etiam cum pro reducendis Cumanis, qui clandestine de regno nostro aufugerant, de finibus et terminis Tartarorum, quos nemo praedecessorum nostrorum peragrauerat, vltra alpes collecta multitudine Baronum et Nobilium regni nostri accessissemus; dictus Magister Thomas nobis fidelia exhibuit seruitia, et accepta; demum tunc, cum Dux Conraldus terras Domini Leznek, Ducis Cracouiae, et Sand; affinis nostri Karissimi vastibus diris multiplicibus hostiliter adiisset, et idem Dux Liznek contra eundem Ducem Conraldus propulsandis iniuriis regni sui exercitum mouisset; ad quem quidem exercitum praedictus Magister Thomas cum eodem in subsidium eiusdem Domini Lyznek per nos transmissi existitissent; memoratus magister Thomas contra aciem ipsius Conraldi Ducis se viriliter opposuit, et quemdam militem strenuum, Mikolalyz nuncupatum, captiuum in indicium suae fidelitatis nobis praesentauit, qui a praefato Magistro Laurentio cum duobus millibus marcarum se redemit. Postremo cum perfida gens Tartarorum regnum nostrum adiiset, idem magister Thomas cum legationibus nostris in Bizadragh per nos esset destinatus, ad nos redeundo, per eosdem Tartaros exstitit vulneratus. Praedictas litteras nostras patentes non abrassas, non cancellatas, nec aliqua sui parte vitiatas, de verbo ad verbum praesentibus inseri facientes, auctoritate praesentium duximus confirmandas. Immo in recompensationem tot et tantorum fidelium seruitiorum dicti Magistri Thomae praedictas terras Vezveres et Várhegy vocatas cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis earumdem vniuersis, de nouo eidem et per eum suis haeredibus, haeredumque suorum successoribus, dedimus, donauimus, et contulimus, iure perpetuo possidendas. Vt igitur nostrae donationis seu confirmationis series, robur obtineat perpetuae firmitatis, nec vllo vnquam tempore possit vel debeat per quem retractari, praesentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri noui, quod propter bonum, pacificum, perpetuum statum regni nostri de Praelatorum et Baronum nostrorum consilio fecimus innouari, priora et autentica sigilla nostra propter perturbationes et dissensiones regni nostri, quas ipsum regnum nostrum et nos perpessi sumus, propria in persona confringendo, roboratas. Datum per manus Venerabilis Patris Thomae, Episcopi Vaciensis, aulae nostrae Cancellarii, Dilecti et fidelis nostri. An. Domini MCC. Octuagesimo Octauo, regni autem nostri an. decimo VI.

Fejér. V. 3. pag. 409.

CCCXCI.

1289. 1289. Fragmentŭ dintr'unŭ raportŭ alŭ Capitululuĭ din Alba-Iulia, în care se descriŭ hotarele oraşuluĭ *Ighiu* din Transilvania.

(Mete opidi Igen) — — — — — Incipit super collem acutum, et tenet metam cum populis de villa Sárd, deinde transiens per fluvium Sárd, vadit ad magnam viam et ibi tenet metam ex una parte cum villa sancti Martini, ab alia vero parte cum populis de villa Butsád [1]), ex inde transiens fluvium Butsád, vadit ad montem, qui dicitur Akaszto, ubi tenet metam cum dictis populis de Butsád, abinde vadit super vineam Crasu, exinde progrediens tendit ad caput — — — fluminis, quod dicitur Chylna [2]) ubi habet metam cum populis de Butsád sepius memoratis, deinde procedens tenens metam cum Csanad comite filio Bossa super lapidem, qui dicitur Bela et abhinc incipiens secus fluvium Tyri vadit usque ad villam Vajásd, et ibi habet metam cum eadem villa. Ex hinc vadit ad montem, qui respicit ad Morusium, et ibi habet metam cum Petro Bilocho, deinde procedens vadit ad villam sancti Martini, et tenet metam cum populis ejusdem ville. Ab hinc tendens superius versus silvam super Bertz, qui dicitur Zuhodol, vadit super geminum montem, et ibi habet metam cum supranotatis populis de Butsád. Ex hinc procedens versus quemdam collem, qui dicitur Pasztorreu, vadit superius, in cujus cacumine habet metam, deinde egrediens super Bertz, vadit ad silvam eorundem inter abietes, tendens ad terram predicti Csanad comitis, ubi prius cum eodem metam tenebat, et ibi terminatur . . . .

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 154. — Fejér, VII. 2. 121.

CCCXCII.

1289. 1289. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ restitue episcopuluĭ catolicŭ din Alba-Iulia moşiile, ce i le confiscase din causă că prinsese pe *Cumanulŭ Arbuzŭ,* cumnatulŭ regeluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Lodomerie, Cumanie, Bolgarieque rex, omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui salutem operatus est in medio terre.

---

[1]) Bucerdea vinósa.
[2]) Ţelna.

Ad uniuersorum noticiam volumus pervenire. Quod cum venerabilis pater P. dei gracia episcopus Transsiluanus ex precepto et mandato venerabilis patrum Lodomerii videlicet Strigoniensis, et Johannis Colocensis, dei gracia ecclesiarum archiepiscoporum, dicencium auctoritatem sedis apostolice se habere et non ex proprio motu et voluntate, sicut ijdem archiepiscopi prenotati coram nobis sunt confessi, Arbuz, Cumanum, cognatum nostrum, et duos nepotes eiusdem, ac Moius [1]) vojwodam nostrum Transsiluanum, dilectos et fideles nostros captivasset, et propter hoc solum possessiones donaticias per inclitos reges et illustres, Belam videlicet clare memorie avum nostrum, et Stephanum felicis recordacionis patrem nostrum, nec non per nos, ecclesie beati Michaëlis cathedrali datas, factas et collatas, scilicet villam Culuswar cum suis pertinentiis, et villam Albensem cum territorio suo vniuerso, et alijs sibi attinentijs pertinentibus, nec non et alias donaciones nostras literis seu privilegijs nostris consolidatas, ecclesie prelibate alienassemus, revocando, tandem eodem venerabile patre nostram graciam et dileccionem obtinente, et per omnia immunem se, nobis in executione predicti et injuncti sibi mandati exibente et reddente possessiones prelibatas, et omnes alias donationes, super quibus litere, seu priuilegia nostra sunt concessa, eidem ecclesie beati Michaelis archangeli reddendas duximus inrevocabiliter, ex gracia nostra pleniori, et regio cum favore, possidendas et habendas, prout hactenus ecclesia memorata habuit possedit, inconcusse ab antiquo et ab omnibus illis, quibus villas, seu possessiones supradictas contuleramus, revocamus per presentes et litteras nostras, eisdem super dictis possessionibus emanatas, cassas decernimns et inanes et iuribus penitus carituras. In cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Apoldija inferiori, in festo sancti Egidi abbatis, per manus ven. patris, domini Gregorij, dei gracia episcopi Chanadiensis, aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri anno domini M°.C°C°. octogesimo nono, regni autem nostri anno decimo septimo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch I. 146. — Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. IX. pag. 336. — Publicatŭ greşitŭ la Fejér, V. 3. pag. 454.

---

[1]) La Fejér, necorectŭ: Mopis.

CCCXCIII.

1289. 1289. *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ regeluĭ Stefanŭ V. prin care dăruise unorŭ *coloniĭ secuiescĭ* unŭ terenŭ de lângă apa Arieşuluĭ.

Ladizlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis, salutem in salutis largitore. Vt collaciones principum perpetua firmitate solidentur seu fulciantur litterarum solent testimonio communiri seu perhenari. Inconcussum quippe permanet, quod regio patrocinio communitum, proinde ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire. Quod nos consideratis fidelitatibus et meritoriis seruitiis *Siculorum* nostrorum super terra *Oronos* commorancium seu residencium, que primo domino regi Stephano patri nostro karissimo et per consequens nobis cum summo ardore fidelitatis laudabiliter exhibuerunt, ut fideliter, sic devote, que quidem per singula suo modo longum esset enarrare et fastidium generaret, sed quedam de fidelitatibus et meritoriis seruicijs eorundem Siculorum presentibus fecimus inserenda. Sane nam cum Cumani versi in perfidiam ausu temerario eleuato vexillo crimen lese maiestatis non formidantes in Hovd contra nostram personam insurrexerant et convenerant ijdem Siculi dubios euentus fortune non verentes nobis cernentibus contra ipsos Cumanos et aciem eorundem se viriliter et laudabiliter opposuerunt, et in eodem prelio nobis multipliciter meruerunt complacere. Preterea cum perfida gens Tartarorum regnum nostrum hostiliter et crudeliter adijsset, et maximam partem regni nostri vastibus duris et spolijs peragrasset, ac infinitam multitudinem incolarum regni nostri in sua feroci captiuitate abduceret et ijdem Tartari spolijs bonis et rebus regni nostri honerati, ad propria remearent predicti Siculi contra insultum et rabijem eorundem Tartarorum pro liberacione patrie gentis sub castro Turuskon se viriliter obiecerunt, et contra eosdem Tartaros laudabiliter dimicarunt, et in eodem conflictu vltra quam mille homines de miserabili et enormi captivitate eorundem Tartarorum liberarunt. Nos itaque qui ex officio suscepti regiminis metiri debemus et pensare merita singulorum, et vnicuique respondere iuxta exigenciam suorum meritorum, recensentes graciosa et laudabilia seruicia eorundem Siculorum domino regi Stephano et nobis exhibita, terram castri nostri de Torda Oronos vocatam iuxta fluuios Oronos et Morus existentem, quam primo idem dominus rex Stephanus, iisdem Siculis contulerat predictis Siculys et suis heredibus heredumque suorum successoribus in recompensacionem fidelium seruiciorum ipsorum Syculorum, et pro octoginta equis quos ab eisdem Siculis in nostra necessitate recepimus, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis dedimus et contulimus et eciam tradidimus jure perpetuo irrevocabiliter possidendam. Vt igitur huius nostre collationis series robur obtineat perpetue firmitatis, presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris Gregorii

Dei gracia episcopi Chenadyensis aule nostre vicecancellarij dilecti et fidelis nostri, anno domini M°CC°. octuagesimo nono, quarto decimo kalendas Octobris regni autem nostri anno decimo octauo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 147. — Fejér, V. 3. pag. 452.—Ibid VI. 1. pag. 150.

CCCXCIV.

(F. a.) *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ chiamă la resbelŭ pe toţĭ nobiliĭ şi locuitoriĭ din comitatulŭ Satmaruluĭ. (F. a.)

Ladislaus, Dei gratia, Rex Hungariae, fidelibus vniuersis, Nobilibus et aliis omnibus, quibus ostendentur, in Comitatibus de Sobouch, et de Zathmar existentibus, salutem et gratiam. Praecipimus fidelitati Vestrae, firmiter et districte, quatenus visis praesentibus, vna cum Stefano et Paullo, Magistris, filiis Comitis Michaëlis, filii Vbul, dilectis et fidelibus nostris, ad seruicia nobis exercenda accedere debeatis, et cum eisdem Stephano et Paullo ad nos veniatis; et si fidelitatis seruitia nobis in hoc negocio impenderitis, et id nobis per filios eiusdem Comitis Michaëlis notum exstiterit, inuigilabimus ad omne bonum vestrum, et prosequemur vos regio cum fauore. Datum Chanadini in crastino B. Nicolai.

Fejér, V. 3. pag. 505.

CCCXCV.

(F. a.) *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ chiamă la resbelŭ pe toţĭ nobiliĭ şi militariĭ din comitatulŭ Satmaruluĭ şi alŭ Bereguluĭ, şi invită să se adune armaţĭ la castelulŭ Crişuluĭ. (F. a.)

Ladislaus, Dei gratia, Rex Hungariae, fidelibus suis Uniuersis Nobilibus, et aliis omnibus exercituantibus, seu exercituare debentibus, in Comita-

tibus de Zathmar, Zabouch, et Beregh existentibus, salutem et gratiam. Fidelitati Vestrae firmiter praecipiendo mandamus, quatenus statim visis praesentibus, vna cum Magistris Stephano et Paulo, filiis Comitis Michaëlis, filii Vbul, armati ad nos accedere debeatis, et vos in instanti iungatis; et si fidelitatis seruitia nobis exhibueritis, prosequemur vos omni bono regio cum fauore, sed si in praesenti nobis negocio fidelitatem et seruitia non exhibueritis, vlciscemur vos in rebus et personis tanquam nostri praecepti et mandati transgressores. Datum iuxta Keresseg in Festo Natiuitatis Domini.

Fejér, V. 3. pag. 596

CCCXCVI.

1290. 1290. Doĭ nobilĭ din comitatulŭ Ungŭ vêndŭ comitetuluĭ de acolo o servitóre a lorŭ, numită «*Fata*», cu preţŭ de şése mărcĭ.

Nos Benedictus Praepositus, et Conuentus de Lelesz, significamus, quibus expedit, praesentium per tenorem, quod constituti coram nobis Hemericus et Nycholaus, filii Ioannis de Comitatu de Vng, qui etiam pro Petro fratre ipsorum respondentes, quamdam ancillam eorum Fata [1]) vocatam, quam in nostra praesentia personaliter statuentes, haereditariam, vt dicebant, vendiderunt Iacobo de Pank, Comiti videlicet de Vngh, pro sex marcis perpetuo possidendam; quam pecuniam Iacobus supradictus eisdem persoluit plenarie coram nobis. In cuius rei testimonium litteras concessimus, nostri sigilli munimine roboratas. Datum anno Domini Millesimo, Ducentesimo, Nonagesimo.

Fejér, V. 3. pag, 503. — Acelaşĭ documentŭ Ibid. VI. 1. 71.

---

[1]) Tata. Fejér, VI. 1. 71.

CCCXCVII.

1290. *Ladislau IV.* regele Ungariei scutesce de nou pe cetăţenii din Bistriţă de o parte a tributului, ce aveau să-lu plătéscă regelui, şi anume din causa aprinderilorŭ şi devastărilorŭ, ce le aŭ suferitŭ prin invasiunea *Tatarilorŭ.* 1290.

Ladislaus Dei gratia, Hungarie — rex. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ut ea, que in tempore geruntur, ne cum tempore defluant et labantur, litterarum solent testimonio communiri, seu perhempnari, inconcussum quippe permanet, quod regio fuit patrocinio communitum; proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire: quod accedentes ad nostram presenciam cives de *Byzturche* exhibuerunt nobis patentes litteras nostras super relaxatione duarum partium tributi de Byztwrche, et petiverunt a nobis humiliter suplicando, ut ipsas ratas habere, et nostro innovare et confirmare priuilegio, de benignitate regia dignaremur, quarum quidem patentium litterarum tenor talis est: (Vedi documentulŭ No. CCCLXX).

Nos itaque justis et legitimis petitionibus predictorum civium nostrorum inclinati, regio cum favore ipsas patentes litteras nostras non abrasas, non cancellatas, et in aliqua sui parte vitiatas, sed omnimodam continentes invitiate, de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, auctoritate presentium duximus innovandas et etiam confirmandas. Ut autem hujusmodi gratia predictis civibus per nos edita et concessa robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam possit, seu valeat in irritum revocari aut retractari, sed in perpetuum usque in filios filiorum perseveret presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris Gregorii Dei episcopi Chanadiensis, aule nostre vice cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno MCCXC. sexto kal. Junii, regni autem nostri anno decimo nono.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch I. pag. 156.

CCCXCVIII.

1290. 1290. Papa *Nicolae IV.* trimite un legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*, ca să întórcă iarăşĭ la credinţa catolică pe regele Ungarieĭ Ladislau IV. care a îmbrăţişatŭ datinele *Cumanilorŭ* şi ale Saracenilorŭ, si să predice expediţiune cruciată în contra acestorŭ popóre şi în contra *ereticilorŭ* din Ungaria.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Benevenuto Episcopo Eugubino, Apostolice sedis Legato, salutem etc. Descendit de celis Deus verus a patre genitus, ut hominem perditum ad regna celestia revocaret, mundumque relinquens in celestia elevatus super excelsa celorum terrenum corpus imposuit in gremio immortalitatis, mortali natura transfusa, suo in terris relicto Vicario, ne gregi proprio redemto cruore pastoralis officii cura deesset, qui in partem sollicitudinis alios advocaret ministros ad officii sui debitum exercendum, ubi ipsius corporalis absentia illud personaliter solvere prohiberet. Unde cum simus universis renatis fonte baptismatis debitores, ne remotos nostra solertia curiosa pretereat, nonnunquam ad ipsos personas idoneas vice nostra dirigimus, ut per earum studia sollicitudinis nostre residuum dispensetur. Necessitates igitur et erumpnas multiplices Regni Ungarie apostolice sedi frequenter expositas compassivis visceribus attendentes, cui principes incliti, prout habet preteritorum memoria, non solum claruerunt titulis meritorum, verum etiam coruscavere miraculis, ad subveniendum super eis ipsi Regno remediis oportunis accendimur, quod ex eo potissimum sunt exorte, quia sicut sepius inculcata fide digna relatio publicavit, Carissimus in Christo filius noster ... Rex regni prefati sue salutis immemor ac proprii prodigus honoris et status, in devium lapsus erroris et a fide exorbitans Tartarorum, Sarracenorum, Neugeriorum et paganorum nephandos ritus amplectitur, cum quibus in dispendium fidei et exterminium dicti Regni horrendo federe est coniunctus; quos etiam contra fideles in numero gravi in Regnum ipsum inducere non expavit, nobili muliere E. Regina Ungarie, filia clare memorie C. Regis Sicilie, uxore sua, a se prorsus abiecta, unde eiusdem regni multimode turbato regimine, ecclesiarum iura et aliorum piorum locorum temere usurpantur, ac bona fidelium in Regno ipso multis direptionibus ac vastationibus exponuntur, et libertas ecclesiastica conculcatur, ex hiis animarum deploranda pericula et horrenda contingunt excidia personarum et multiplicatis in regno ipso dissidiis, alia non facile numeranda discrimina subsequuntur. Ideoque magno desiderio ducimur tantis obviare periculis et regni eiusdem statui miserabili subvenire, ut tam procellosis fluctibus deo actore sedatis, eidem regno pacis illucescat aurora. Ad te igitur mentis oculos convertentes, cuius prudentiam et probitatis merita experientia nota fecit, et sperantes firmiter, quod circa executionem eorum, que in hac parte tibi committimus, operose sollicitudinis studium ad dei laudem et gloriam exhibebis, te ad ipsius Ungarie regnum, nec non Dalmatie que Ungarie Regibus solet esse subiecta, ac Austrie, Stirie, Carinthie, Cumanie ac Bosne partes, commisso tibi in regno et partibus supradictis plene legationis officio; ut in eis evellas

et destruas, dissipes et disperdas, edifices et plantes in nomine domini, sicut videris expedire, de fratrum nostrorum consensu velut pacis angelum destinamus; iniuncto tibi nichilominus, ut prefatum Regem ad viam veritatis et fidei et christiane religionis cultum et ritum a tanti erroris devio studeas revocare, ipsum, ut predictam uxorem suam ad se reducat, ac maritali affectione pertractet, sollerter inducens, inter regem ipsum et eiusdem regni Ungarie personas, nec non tam in regno ipso, quam in aliis partibus supradictis inter ecclesiasticas personas ac seculares cuiuscumque conditionis, preminentie sive status pacem et concordiam reformare procures, et reintegrationem ecclesiastice libertatis et alia promovere, que ad relevationem pauperum, oppressorum, animarum salutem et tranquillitatem corporum pertinebunt. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus iniunctum tibi onus laboris huiusmodi pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia prompta devotione suscipiens, illud sic sollicite, sic diligenter et provide iuxta datam tibi ex alto prudentiam exequaris, quod de tuis studiosis laboribus, superna favente clementia, sperati fructus proveniant, optata commoda producantur, tuque illam, que pias causas gerentibus pro retributione rependitur, palmam glorie feliciter merearis. Ceterum volumus, tibi expressius iniungentes, ut si Tartari; Sarraceni, Neugerii et pagani predicti vel ipsorum aliqui suos conatus nepharios contra fidei orthodoxe cultores infra fines tue legationis exercere presumpserint, ne ipsorum crudelitas in eiusdem fidei dispendium invalescat, adversus eos et alios adherentes eisdem, vel ipsos in hiis quomodolibet confoventes, cuiuscumque status aut conditionis extiterint, ac etiam contra hereticos, qui de diversis mundi partibus in nonnullis locis tue legationi subiectis, sicut asseritur, convenerunt, omnibus Christi fidelibus per regnum Ungarie supradictum ac alias dicte legationis partes per te, vel per alium seu alios verbum crucis sollicite proponere studeas, et ad eam promptis animis assumendam christianum populum exhortari. Nos enim omnibus vere penitentibus et confessis, qui signum crucis contra infideles assumpserint prelibatos, illam concedendi indulgentiam tibi auctoritate apostolica concedimus potestatem, quam proficiscentibus in terre sancte subsidium apostolica sedes concedere consuevit. Datum Rome apud Sanctum Petrum XIII. Kal. Iunii. Pontificatus nostri Anno Tertio.

(In margine: Legatio ista non habuit effectum [1]).

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 48.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 361. — Estractu in Fejér, V. 3. 493.

---

1) Fejér, VII. 5. 485. Legatus Ladislaum, 13-a Iulii a Cumanis caesum in vita haud reperit.

CCCXCIX.

1290. 1290. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe *Ladislau IV.* regele Ungarieĭ, că a despreţuitŭ religiunea catolică şi a adoptatŭ credinţele *Cumanilorŭ* şi Saracenilorŭ, şi-lŭ informéză, că trimite la dênsulŭ unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să nu rĕtăcéscă şi maĭ multŭ.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio L. Regi Ungarie Illustri, salutem etc. Si sollicite considerationis indagine perscruteris et infra claustrum pectoris sedula meditatione revolvas, evidenter agnosces, tibique lucidis patebit indiciis, quod circa personam tuam Romana ecclesia utpote pietatis amica, benignitate plena et amatrix sollicita filiorum materna viscera baiulat, materne servat dilectionis affectum, dum, etsi per insolentie opera, pravitatis actus aususque illicitos, ne dicamus nepharios, que cautius vitare debueras, ab ipsius ecclesie devotione recesseris, teque a dulcibus eius amplexibus elongaveris, ipsa tamen tue salutis anxia et Regii desideratrix honoris, ne te in precipitium abire contingeret, aut in tam irreparabilem casum ruinosum incurreres, vel in malorum profundum periculosius labereris, te tamquam filium predilectum a via mala pravisque retrahere studiis, ad actus revocare laudabiles et ad semitam salutarem sategit hactenus, et adhuc satagit operosa reducere, studium adhibendo sollicitum opemque multiplicem tribuendo, ut ex huius sue sedulitatis laboribus optati fructus cumulus proveniret. Credimus etenim Regiam retinere memoriam, qualiter olim felicis recordationis Nicolaus papa tertius, predecessor noster, ad tuum et Regni Ungarie statum pacificum et tranquillum sollerter intendens, ac ferventer cupiens, ut sedatis omnino, quibus regnum ipsum tunc temporis operiebatur, fluctibus procellosis, quosque adhuc prohdolor turbo continuate turbationis adauget, regnum ipsum ad votive stationis contingeret commoda revocari, Venerabilem fratrem nostrum . . . Firmanum Episcopum ad regnum ipsum duxit fiducialiter destinandum, commisso in eo sibi legationis officio, ut circa statum huiusmodi posset facilius et efficacius provideri: pieque memorie Honorius papa quartus predecessor noster, cum ad eius notitiam pervenisset, quod tu vesanis adherens consiliis, Christiana religione postposita, tueque salutis consideratione neglecta, in divine maiestatis contemptum cum Tartaris, Sarracenis, Neugeriis et paganis conversationis dampnate commercio confederationem duxeras ineundam, nepharia vivendi specialiter cum ipsis Neugeriis norma sumpta, quodque Carissima in Christo filia nostra E. inclita Regina Ungarie, uxore tua, impudenter abiecta, thorum eius fedare presumpseras coniugalem, reddendo te proinde deo et hominibus odiosum, te ad vite laudabilis studia et salubris conversationis effectum revocare desiderans, tibi paternas et affectione plenas suas litteras destinavit, te ad hoc per se ac alios, etiam salutaribus monitis et attentis exhortationibus inducendo, ut dampnatis Tartarorum et aliorum predictorum erroribus penitus derelictis, predictam Reginam, quam indigne abieceras, non indigne resumeres, ac eam in securo statu conservans et retinens, ipsam maritalis affectionis studio pertractares. At tu per abrupta indevotionis oberrans et ad inobedientie detestande

duritiem te convertens, huiusmodi monitionibus et exhortationibus, quas pii patris producebat affectus, parere humiliter, prout nobis clamoris validi revelat assertio, non curasti. Nos autem de tuo et eiusdem regni statu sollicite cogitantes, et cupientes admodum personam tuam, ne te diutius a gregis caula dominici dispendiosius oberrare contingat, ad meliora favente domino consilia et ad actus reducere salutares, Venerabilem fratrem nostrum Benevenutum Episcopum Eugubinum, exhibitorem presentium, consilio providum, virtutibus insignitum, ac nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, ad te ac prefatum regnum Ungarie, commisso sibi in eo ac in nonnullis aliis partibus plene legationis officio, tanquam pacis angelum destinamus. Serenitatem igitur Regiam rogamus, monemus et hortamur attente, quatenus Episcopum ipsum pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia benigne recipiens et honorificentia condigna pertractans verba eius devote audias et intelligas diligenter, ac eius salubribus monitis, exhortationibus et mandatis tanquam benedictionis filius promptis animis acquiescas, sic te in hiis efficaciter et laudabiliter habiturus, ut eum, qui Regibus et principibus dat salutem, et quem errores predictos detestabiliter imitans multipliciter offendisti, placatum tibi constituas et benignum, fameque Regie deperditos titulos non absque uberi mortalium commendatione restaures, ac dicte Sedis gratiam, quam libenter ad filios devotionis extendimus, possis uberius promereri: alioquim dissimulare non poterit sedes ipsa, quin contra te tuosque in hac parte fautores procedat spiritualiter et temporaliter, prout iustitia exiget et viderit expedire. Datum Rome apud Sanctum Petrum XIII. Kal. Iunii. Pontificatus nostri Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 49.

Theiner, Monumenta Hung. hist. I. pag. 362.

CCCC.

1290. Papa *Nicolae IV.* scrie luĭ *Rudolfŭ* împeratulŭ Germanieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi *Cumania*, de óre ce Ladislau IV. regele Ungarieĭ despreţuindŭ religiunea catolică, s'a unitŭ în credinţă cu *Cumaniĭ* şi cu Saracenii, şi rógă pe rege, să dée ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ în contra acestorŭ popóre şi în contra *ereticilorŭ* din Ungaria. 1290.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio R. Regi Romanorum Illustri salutem etc. Confidimus, fili Carissime, quod tu tanquam princeps catholicus et devotus mentem tuam ad celestia desideria dirigens circa illa te promptum et paratum exhibeas, que superno sint accepta conspectui, tue sa-

lutis profectum respiciant et procurent fidei christiane continuum incrementum. Sane didicisse te credimus, quam reprehensibiliter hactenus quamque inhoneste, quinimo periculose se gesserit . . . Ungarie Rex, qui vesanis adherens consiliis et a via veritatis exorbitans, Christiana religione postposita, se cum Tartaris, Sarracenis, Neugeriis et paganis dampnate conversationis audacia fedus asseritur contraxisse; sumpta norma nepharia specialiter vivendi cum Neugeriis supradictis, ac turpiter et impudenter abiecta coniuge propria, regalibus utique orta natalibus et honeste conversationis ac vite titulis insignita, videlicet carissima in Christo filia nostra E. Illustri Regina Ungarie, crudeliter seviens in se ipsum et domum Ungarie inclitam Regibus pollere catholicis consuetam, thorum fedare non metuit coniugalem in grandem superne maiestatis offensam, grave sue salutis dispendium et scandalum fidelium plurimorum. Nos autem equanimiter ferre talia et tam gravia non valentes, et cupientes per apostolice sedis providentiam oportunum super hiis domino favente remedium adhiberi, Venerabilem fratrem nostrum B. Episcopum Eugubinum, virum utique virtutibus insignitum ac nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, ad regnum Ungarie, commisso sibi plene legationis officio in eodem regno, nec non Dalmatie, que Ungarie Regibus solet esse subiecta, Austrie, Styrie, Carinthie, Cumanie et Bosne partibus, tanquam pacis angelum destinamus, sibi per alias litteras nostras iniuncto, ut si Tartari, Sarraceni, Neugerii et pagani prefati suos conatus nepharios contra fidei orthodoxe cultores exercere presumpserint, ne ipsorum crudelitas in eiusdem fidei dispendium invalescat, adversus eos et alios adherentes eisdem, vel ipsos in hiis quomodolibet confoventes, cuiuscunque preminentie, dignitatis, status aut conditionis existerint, ac etiam contra *hereticos*, qui de diversis mundi partibus in nonnullis locis sue legationi subiectis, sicut asseritur, convenerunt, omnibus Christi fidelibus per regnum Ungarie supradictum ac alias dicte legationis partes per se, vel per alium seu alios verbum crucis sollicite proponere studeat, et ad eam promptis animis assumendam christianum populum exhortari. Rogamus itaque Celsitudinem Regiam, et hortamur in filio dei patris, in remissionem tibi peccatorum iniungentes, quatenus diligenti meditatione recogitans, quod per hoc posset catholice fidei non modicum deperire, contra Tartaros, Sarracenos, Neugerios et paganos eosdem prefato Episcopo pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia, cum super hoc et aliis etiam sue legationis negotiis ex parte ipsius Episcopi contigerit te requiri, assistere studeas consiliis, auxiliis et favoribus oportunis, ut illorum dampnatis et repressis erroribus et pravis conatibus penitus vacuatis, tibi exinde ex alto proveniat premium, quod pro piis actibus compensatur, nosque devotionem Regiam uberibus in domino laudibus attollamus. Datum Rome apud Sanctum Petrum XIII. Kal. Iunii. Anno Tertio.

In e. m. Nobili viro A. duci Austrie verbis competenter mutatis.

In e. m. Nobilibus Viris Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus ac universis Christi fidelibus per regnum Ungarie, Austriam, Styriam, Carintiam, Cumaniam et Bosnam constitutis, verbis competenter mutatis.

In e. m. Carissimo in Christo filio . . . Regi Boemie Illustri sub dato apud Urbemveterem x. Kal. Augusti. Anno Tertio.

In e. m. Nobilibus Viris universis Ducibus Polonie sub dato apud Urbemveterem x. Kal. Augusti. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 51.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 363.

CCCCI.

1290. Papa *Nicolae IV.* rógă pe baniĭ Slavonieĭ şi pe *voivodulŭ Transilvanieĭ* să dée mâna de ajutoriŭ legatuluĭ apostolicŭ în contra *Cumanilorŭ*, Saracenilorŭ, *şismaticilorŭ* şi ereticilorŭ. 1290.

Nicolaus episcopus etc. Nobilibus Viris Iohanni, Nicolao et Henrico filiis Henrici fratribus Banis Sclavonie, salutem etc. Speramus firmiter, quod vos tanquam fideles filii et devoti mentes vestras, ad celestia desideria dirigentes, circa illa vos promptos et paratos exhibere curetis, que superno sint accepta conspectui, salutis vestre profectum respiciant et procurent fidei Christiane continuum incrementum. Sane ad audientiam vestram credimus pervenisse, quam reprehensibiliter hactenus quamque inhoneste, quin imo periculose se gesserit . . . Ungarie rex etc. usque cuiuscumque preminentie, dignitatis status aut conditionis exstiterint, ac etiam contra scismaticos et hereticos, qui de diversis mundi partibus etc. usque exhortari. Rogamus itaque Nobilitatem vestram et hortamur in filio dei patris, in remissionem vobis peccatorum iniungentes, quatenus attendentes sollicite, quod per hoc posset catholice fidei non modicum deperire, contra Tartaros, Sarracenos, Neugerios, paganos, Scismaticos, Hereticos et adherentes predictis prefato Episcopo pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia etc. ut supra mutatis mutandis usque attollamus. Datum x. Kal. Augusti. Anno Tertio.

. . . . . .

In e. m. Nobili Viro Gregorio nato quondam Gregorii Bani Sclavonie.

In e. m. Nobili Viro Rolando Voivode Ultrasilvano eiusque fratribus.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 53.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 364.

CCCCII.

1290. 1290. Papa *Nicolae IV.* scrie luĭ Rudolfŭ, regeluĭ Germanieĭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria, ca nu cum-va *Cumaniĭ*, Saraceniĭ, Păgâniĭ, Neugeriĭ şi alţĭ ereticĭ să năvăléscă asupra Ungarieĭ şi să ocupe regatulŭ.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio R. Regi Romanorum Illustri salutem etc. Considerantes attentius eximie devotionis affectum et zelum reverentie filialis, quibus ab olim erga Romanam matrem Ecclesiam claruisti, firma fiducia ducimur, speque non incerta tenemus, ut tu tanquam princeps catholicus circa illa te promptum exhibeas et paratum, que superni Regis sint accepta conspectui, sedis apostolice beneplacitis consonent, tueque salutis profectum et fidei orthodoxe respiciant incrementum. Porro etsi circa salubrem statum regnorum quorumlibet, in quibus catholice fidei cultus viget, predicte sedis curiosa solertia studium gesserit sollicitudinis diligentis, a longis tamen anteactis temporibus erga votivum et prosperum Ungarie Regni statum se cure propensioris instantia et quadam sollicitudine speciali vigilem et attentam exhibuit, nec desinit continuatis studiis exhibere ac velut mater sollicita tam per legatorum missiones accommodas, prout temporum qualitas exigebat, quam alias etiam multipharie multisque modis laborare studuit . . . . . quod ad Romanam ecclesiam noscitur pertinere. Unde felicis recordationis Nicolaus papa III. predecessor noster . . . . . (ad regnum ipsum venerabilem fratrem nostrum . . . . . Firmanum Episcopum . . . . . cum plene legationis officio destinavit . . . . per cuius ministerium providum et) prudentiam circumspectam, multa, prout in partibus illis non habetur incognitum, ad bonum et laudabilem statum personarum ecclesiasticarum et secularium dicti Regni statuta et ordinata fuerunt, oculis divine maiestatis accepta et in regno ipso ac eius habitatoribus fructuosa. Nos autem pastoralis officii debitum exequendo benignius attendentes necessitates et turbationes innumeras, dissensiones graves et periculosa discrimina sedi apostolice frequenter exposita, quibus prefatum Regnum ob culpam regnantis in illo multiplicem fluctuavit, et patris more benevoli, quem non pretereunt incommoda filiorum, tam lugubri et periculoso ipsius regni statui pio compatientes affectu, disposuimus, dum adhuc essemus in urbe ac prefatus rex viveret, nostris litteris super huiusmodi legatione confectis, Venerabilem fratrem nostrum B. Eugubinum Episcopum, virum utique providum et discretum, zelatorem iustitie ac nobis et fratribus nostris merito sue multiplicis probitatis acceptum, latorem presentium, ad prefatum Regnum, commisso sibi in eo et nonnullis provintiis plene legationis officio, destinare. Cum autem propter obitum dicti Regis prefatum Regnum non minus ipsius indigere legati presentia dinoscitur, et propterea Legatus ipse ad Regnum se personaliter conferat supradictum, ac timeatur, quod Tartari, Sarraceni, Pagani, Neugerii et heretici etiam et alii infideles, quorum ad partes illas, prout fidedignorum habet assertio, innumera confluit multitudo, execrabili ducti vesania et dampnate temeritatis ausibus excitati ad eiusdem regni turbationem, occupationem et invasionem nephariam in offensam dei, Christia-

nitatis oprobrium, dispendium fidei et fidelium gravissimum detrimentum in regno prelibato degentium moliantur: Serenitatem Regiam rogamus et hortamur in filio dei patris, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus eidem Legato tanquam dei ministro et operario Iesu Christi contra Tartaros, Paganos et alios supradictos veluti Rex inclitus et fidelis, princepsque catholicus et devotus, pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia, Regieque salutis et honoris augmento, cum super hoc ab eodem Legato contigerit te requiri, assistas consiliis, auxiliis et favoribus oportunis ut illorum dampnatis repressis erroribus, prava intentione frustrata et perversis conatibus penitus vacuatis, tibi exinde premium ab alto proveniat et laudis humane preconium augeatur, Nosque devotionem Regiam, quam in hac parte inveniri cupimus efficacem, uberibus in domino laudibus attollamus. Datum apud Urbemveterem v. Idus Septembris. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 82.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 367. -- Același documentŭ în Fejér, VI. 1. 60.

CCCCIII.

1290. Papa *Nicolae IV.* invită pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să cerceteze, dacă regele *Ladislau Cumanulŭ*, pe timpulŭ când trăia, s'a întorsŭ iarăşĭ la credinţa catolică, saŭ a muritŭ ca ereticŭ. 1290.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri B. Episcopo Eugubino etc., salutem etc. Dudum fidedignis relatibus ad apostolice sedis perducto notitiam, quod quondam ... Rex Ungarie, nuper, ut dicitur, sublatus de medio, vesanis adherens consiliis, et a catholice fidei recta semita gressibus ruinosis exorbitans et in devium dilapsus erroris, sue salutis consideratione postposita, se in divine maiestatis contemptum et totius Christianitatis opprobrium cum Tartaris, Sarracenis, Neugeriis et paganis conversationis dampnate commercio confederationem duxerat ineundam, nepharia vivendi specialiter cum eisdem Neugeriis norma sumpta, reddendo se proinde redemptori omnium et hominibus odiosum, felicis recordationis Honorius papa quartus, predecessor noster, prefatum Regem ad vite laudabilis studia et salubris conversationis effectum revocare desiderans, sibi paternas et affectione plenas suas litteras destinavit, eum ad hoc per se ac alios etiam salutaribus monitis et attentis exhortationibus inducendo, ut a Tartarorum et aliorum predictorum dampnatis erroribus penitus resiliret: at idem Rex utpote in sensum reprobum deditus, per abrupta indevotionis oberrans, et ad inobedientie detestande duritiam se convertens, huiusmodi monitis et exhortationibus, quas pii patris producebat affectus, parere humiliter, prout

nobis clamoris validi pridem revelavit assertio, non curavit. Cum autem de ipsius regni et incolarum eius statu sollicite cogitantes, te ad prefatum regnum, commisso tibi in eo ac aliis nonnullis provinciis plene legationis officio, destinemus, volumus et per apostolica scripta tibi districte precipiendo mandamus, quatenus solerter attendens et diligenter considerans, quod apostolica sedes huiusmodi negotium ex certis considerationibus specialiter cordi gerit, cum te ad partes illas pervenire contigerit, per te vel alium seu alios, de quibus expedire putaveris, sollerter indagare procures et inquirere diligenter, utrum prefatus Rex, dum adhuc viveret, ad cor reversus mortis sue tempore fidem teneret catholicam et servaret, dimissis erroribus et sectis infidelium abnegatis, ad quos seu quarum observantiam dicebatur, dum viveret, transitum habuisse: procures etiam certitudinem habere plenariam, utrum, Rex ipse decesserit tanquam catholicus Christianus, non hereticus, nec scismaticus, neque a fide exorbitans supradicta; quidve super hiis sciunt, credunt et tenent prelati et religiosi, magnates et clerus ac populus dicti regni, et quod super premissis et eorum singulis tam de fama quam de veritate contigerit inveniri, et quod etiam de predictis in regno tenetur eodem, maxime a prelatis et religiosis eisdem, nobis plene, seriatim, distincte ac lucide quantocius per proprium nuntium studeas intimare. Datum apud Urbemveterem Idibus Septembris. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 84.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 369.

CCCCIV.

1290. 1290. Comuna *Lisca-latină* din comitatulŭ Zips dăruită de regele Bela IV. bisericeĭ S. Martinŭ de acolo.

Andreas, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, etc. Rex. Omnibus Christi fidelibus, praesentes litteras inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire: Quod discretus vir, Iacobus Praepositus et capitulum S. Martini de Scepes, coram nobis conscientiose demonstrarunt, quod tempore Domini Ladislai Regis, patruelis fratris nostri, ipsa Ecclesia B. Martini per insultus Cumanorum et Neugarorum miserabiliter exstitisset spoliata, et Camera eiusdem Ecclesiae confracta, ac omnia bona praedictae ecclesiae fuissent ablata, et instrumenta ac priuilegia super possessionibus Ecclesiae suae confecta, enormiter pedibus equorum contrita, vnum frustrum sigilli priuilegii Domini Belae, inclyti regis, aui nostri charissimi, felicis recordationis, super quadam villa *Liszka-*

BIBLIOTECA PROF. I. DOBRESCU
DĂRUITĂ SEMINARULUI DE
ISTORIA BISERICII ROMÂNE
DE LA FACULTATEA DE TEOLOGIE
DIN BUCUREȘTI DE SOȚIA SA
VIRGINIA DOBRESCU
SEPTEMBRIE

Olaszi, vinea et situ curiae ipsius ecclesiae confecti, nobis praesentarunt, et petierunt a nobis humiliter supplicando, vt dictum priuilegium innouare et innouando confirmare de benignitate regia dignaremur. Cuius quidem priuilegii tenor talis est: Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex. Omnibus praesens scriptum inspecturis, salutem in omnium Saluatore. Eo salubrius de supernae remunerationis praemiis cogitatur, quo tremendae poenae et afflictionis periculum, quae in finali futura est examine, vehementius formidatur. Proinde ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire; quod nos aeternorum intuitu temporalia spiritualibus, transitoria perpetuis felici commercio commutare volentes, pro obtinendo quoque nobis, ac animae felicis recordationis Colomanni, quondam Regis, charissimi fratris nostri, salutis aeternae remedio, quamdam terram Liszka-Olaszi nuncupatam, ad nos immediate pertinentem, et vineam cum vno situ curiae in Potak, sine haerede decedentis, contulimus, dedimus, tradidimus et donauimus Ecclesiae Beati Martini de Scepus, perpetuo donationis titulo, irreuocabiliter possidendam; reuocantes, irritantes, auchtoritate praesentium, imo cassa penitus et irrita fore pronunciantes, omnia priuilegia, instrumenta, seu qualibet munimenta, quae Mathias Praepositus de Scepus super donatione, et collatione praedictae terrae et vineae, nomine fratrum suorum carnalium a nobis, vel a quocunque alio in fraudem dictae Ecclesiae Sancti Martini de Scepus carnalitatis affectu ductus, non iudicio rationis, praeter conscientiam et voluntatem nostram obtinuisse dignoscitur, vel etiam impetrasse: cum intentionis nostrae non fuerit, nec sit, terram praedictam eidem Praeposito conferre; sed potius Ecclesiae Sancti Martini de Scepus saepe dictae. Et ob dictus Mathias Praepositus terram ipsam siue vineam haeredibus suis carnalibus, vel quibuslibet aliis priuatis personis donare, relinquere, vel legare nequiuerit iuxta canonicas sanctiones. — — In cuius rei memoriam, seu factae donationis perpetuam firmitatem, praesentes eidem Ecclesiae Sancti Martini concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Achillis, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. An. Dom. Millesimo ducentesimo quadragesimo octauo, regni nostri anno tredecimo. Nos itaque, qui ex officio suscepti regiminis, vnicuique vigorem iustitiae obseruare debemus, et tenorem, de praemissis experiri et edoceri volentes, praedictam Ecclesiam per insultus eorumdem Neugariorum miserabiliter spoliatam, et ipsam cameram enormiter effractam, et omnia praemissa a Praelatis, Baronibus, Nobilibus Regni nostri perpetrata fuisse, constitissent euidenter; ipsum priuilegium eiusdem Domini Belae Regis de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus et auctoritate praesentium innouandum duximus pariter et confirmandum. Vt igitur huius nostrae innouationis seu confirmationis series robur obtineat perpetuae firmitatis, nec processu temporum per quempiam possit seu valeat retractari, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri patrocinio communitas. Datum per manus discreti viri, Magistri Theodori, Albensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo, ducentesimo, nonagesimo, regni autem nostri anno I.

Fejér, VI. 1. pag. 54. — Ibid. IV. 2. pag. 20.

CCCCV.

1290. 1290. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ face amintire de *revoluţiunea Cumaniloru* din Ungaria, şi când o parte din dênşiĭ fugise peste frontieră.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus etc., quod Omodeus Palatinus de genere Aba — — — exhibuit nostre Regie Maiestati privilegium domini Inclyti Regis Ladizlai, carissimi patruelis fratris nostri, in quibus vidimus contineri; quod idem Omodeus post obitum domini Inclyti Regis Stephani, cum adhuc dominus Rex Ladislaus propter puerilem etatem non posset ad plenum tam late patentis Regni climata gubernare, multisque calamitatibus et pressuris, presertim prelijs intestinis ipsum Regnum Hungarie passim sine delectu quolibet vastaretur, idem Omodeus Palatinus pro sublimitate Regalis culminis et honore Corone diuersis discriminibus et preliis se obiecerit pluries cum suorum multitudine bellatorum, inter que promiscua fati discrimina idem Omodeus Palatinus — — percisionem sui digiti auricularis manus dextere excepit fortiter dimicando contra Othocarum Regem Boemie in expedicione generali gloriosi certaminis victorie fideliter assistendo, vbi dictus Rex Boemie extitit interemptus. Ad hec, cum *vniversitas Cumanorum* infidelitatis versuciam obrepsisset contra ipsum Regem, tocius sue potencie seuiciam hostilitate barbarica excitando, ipso Omodeo Palatino Maiestati Regie adherendo, superna Dei misericordia felici victoria dissecavit pariter et contriuit immensam barbaricam feritatem, captis ex eisdem plurimis et occisis, reliquis omnibus extra Regni confinia fuge presidio se reinfferentibus, sicut temporalis oportunitas suppetebat. Insuper cum perfida gens Tartarica Regnum Hungarie cum omni milicia ipsorum introisset, vastus, incendia, depredaciones orribiles, sicut moris ipsorum est, commitendo, idem Omodeus Palatinus contra eosdem Tartaros insurgendo, multos ex ipsis ore gladii interemit, et quamplures captivos liberavit, ac in signum victorie decem capita Principum de ipsa gente perfida ipsi Regi Ladislao presentavit. Nobis eciam post obitum eiusdem Ladislai Regis Inclyti, patruelis fratris nostri, succedentibus eviterno jure et ordine geniture, idem Omodeus Palatinus cum tota societate ac cognacione sua tante fidelitatis auspiciis studuit adherere, que explicare per singula longum esset — — eciam omnes suas possessiones tam hereditarias quam aquisitas, vna cum municionibus et castris nostris duxerit manibus liberaliter offerendas nostre Celsitudinis arbitrio disponendas, in ipsius et heredum suorum personis, pro insignibus suis actibus gratificandas ad plenum, vel alias nostris disposicionibus reservandas, tanto fidelitatis ardore nobiscum inter ipsa novitatis inicia procedendo, ut multa castra, multasque municiones, que maximis poterant laboribus et sudoribus optineri, sua cautela et industria de facili nostre sunt reddita dicioni. Igitur et tantis eius virtutibus recensitis de consilio venerabilium patrum Lodomerij Dei gracia Strigoniensis, Johannis Colocensis archiepiscoporum, Andree Agriensis, Pasce Nitriensis Episcoporum, necnon

aliorum Procerum et Baronum, ac Consiliariorum Regni nostri uniuersas possessiones tempore eiusdem Regis Ladislai tam insignibus prelijs acquisitas, videlicet possessionem seu Comitatum Vng vocitatum etc., eidem Omodeo Palatino et per eum suis heredibus — — duximus — — — confirmandas — — —. In cuius rei memoriam — — — presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas; sigillis nichilominus eorumdem patrum venerabilium ad vberiorem rei cautelam presentibus interpositis et adjunctis. Datum per manus discreti viri magistri Theodori Prepositi Albensis Ecclesie, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° nonagesimo, Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 2.

CCCCVI.

1291. Papa *Nicolae IV.* însărcinéză pe legatulŭ apostolicŭ din Ungaria să cerceteze despre starea religiuniĭ catolice în părţile de acolo, şi în specialŭ dacă regele Ladislau a muritŭ ca ereticŭ orĭ catolicŭ. 1291.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Iohanni Episcopo Esino, salutem etc. Dudum fide dignis relatibus ad apostolice sedis perducto notitiam, quod quondam Latizlaus Rex Ungarie, nuper, ut dicitur, sublatus de medio, vesanis adherens consiliis, et a catholice fidei recta semita gressibus ruinosis exorbitans et in devium dilapsus erroris, sue salutis consideratione posposita, se in divine maiestatis contemptum et totius Christianitatis opprobrium cum Tartaris, Sarracenis, Neugeriis et paganis conversationis dampnate commercio confederationem duxerat ineundam, nepharia vivendi specialiter cum eisdem Neugeriis norma sumpta, reddendo se proinde Redemptori omnium et hominibus odiosum, felicis recordationis Honorius papa quartus, predecessor noster, prefatum Regem ad vite laudabilis studia et salubris conversationis effectum revocare desiderans, sibi paternas et affectione plenas suas litteras destinavit, eum ad hoc per se ac alios etiam salutaribus monitis et attentis exhortationibus inducendo, ut a Tartarorum et aliorum predictorum dampnatis erroribus penitus resiliret. At idem Rex, utpote in sensum reprobum deditus, per abrupta indevotionis oberrans et ad inobedientie de.estande duritiam se convertens, huiusmodi monitis et hortationibus, quas pii patris producebat affectus, parere humiliter, prout nobis clamoris validi pridem revelavit assertio, non curavit. Cum autem de ipsius Regni et incolarum eius statu sollicite cogitantes, te ad prefatum regnum fiducialiter destinemus, volumus et per apostolica scripta

tibi districte precipiendo mandamus, quatenus solerter attendens et diligenter considerans, quod apostolica sedes huiusmodi negotium ex certis considerationibus specialiter cordi gerit, cum te ad partes illas pervenire contigerit, per te vel per alium seu alios, de quibus expedire putaveris, solerter indagare procures et inquirere diligenter, utrum prefatus Rex, dum adhuc viveret, ad cor reversus mortis sue tempore fidem teneret catholicam et servaret, dimissis erroribus et sectis infidelium abnegatis, ad quos seu quarum observantiam dicebatur, dum viveret, transitum habuisse. Procures etiam certitudinem habere plenariam, utrum Rex ipse decesserit tanquam catholicus Christianus, non hereticus, nec scismaticus, neque a fide exorbitans supradicta. Studeas quoque diligenter inquirere, quid super hiis sciunt, credunt et tenent prelati et religiosi, magnates et clerus ac populus dicti Regni, de quibus et prout videris expedire. Et tam de eo, quod super premissis et eorum singulis tam de fama quam de veritate contigerit inveniri, quam quod etiam de predictis in regno tenetur eodem a prelatis et religiosis eisdem, sic te plene, seriatim, distincte ac lucide studeas informare, ut per tuum processum plenariam habere possimus certitudinem premissorum. Datum apud Urbemveterem IIII. Nonas Ianuarii. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 114.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 371. — Fejér. VI. 1. pag. 79.

CCCCVII.

1291. 1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ, confirmă privilegiele colonielorŭ străine din *ocna Deşuluĭ* în Transilvania, carĭ li se perduse în timpulŭ invasiuniĭ Tatarilorŭ.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarorumque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad Regiam pertinet Maiestatem, precibus condescendere subditorum, ut numerus fidelium augeatur, et Regalis potencia lacius extendatur, cum Regis sit proprium in multitudine populi gloriari. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod hospites nostri de Desakna, ad nostram accedentes presenciam nobis significare curauerunt, quod privilegia domini Bele, felicis recordacionis, et Stephani, inclite memorie, Regum illustrium Hungarie, super libertate eorum confecta per insultus Tartarorum tempore Ladizlai Regis perdita fuissent et amissa. Verum cum nos verbis ipsorum

hospitum nostrorum in hac parte fidem credulam nolentes adhibere, et scire uolentes omnimodam ueritatem in hoc facto, fidelibus nostris venerabili patri Petro Dei gracia Episcopo Albensis Ecclesie Transsiluanensis et Capitulo eiusdem dedimus in mandatis, ut super premisso negocio, diligenti inquisicione facta, scirent a quibus decet omnimodam ueritatem, et prout ipsis ueritas constaret, nobis fide Deo debita remandarent. Qui quidem venerabilis pater et Capitulum eiusdem, nobis per litteras eorundem remandarunt, ut quando perfida gens Tartarica, cum omni milicia eorum Regnum Hungarie adierant, priuilegia domini Bele, et Stephani, Regum Illustrium, super libertate eorum confecta amisissent hospites nostri memorati. Nos itaque de munificencia Regali supplicacionibus hospitum nostrorum de Desakna iustis et modestis inclinati, considerantes nichilominus fidelitates et seruicia eorundem nobis et Regno proficua, cernentes et paupertates et indempnitates ipsorum hospitum nostrorum propter temporis impacaciam perpessas; prefatis hospitibus nostris de Desakna, congregatis et congregandis, illam eandem libertatem contulimus et concessimus, qua libertate ciues de Castro Budensi, et Strigoniensi, et hospites de Zathmar, ac aliarum liberarum villarum nostrarum perfruuntur. Ita ut villicus ipsorum pro tempore constitutus, omnes causas in villa emergentes fine debito valeat terminare, et quod nullus ipsos possit iudicare preter villicum eorum, ab eisdem de communi voluntate electum; et si uillicus in facienda iusticia cum suis villanis negligens inuentus fuerit aut remissus, idem villicus, et non hospites, debeat conueniri, ipsumque villicum non alius, sed uel nos personaliter, uel Magister Tawarnicorum nostrorum vice nostra debeat iudicare; a iudicio autem et iurisdiccione Wayuode Transsiluani et Comitis de Zonuk pro tempore constituti, hospites nostros memoratos penitus duximus eximendos; volumus eciam, ut nullus Baronum nostrorum super ipsos hospicium facere possit violentum. Item ordinamus, vt Comites Camare nostre pro tempore constituti salicidis sew excisoribus salium de Desakana pro singulis centum salibus soluera (sic) debeant quatuor pondera in denarijs, prout tunc in prouincia current, et delatoribus eorundem salium, sub predicto centenario numero duo pondera soluere teneantur, similiter in denarijs currentibus. Item statuimus, quod quamlibet salifodinam dicti Comites Camere nostre, omni anno, usque ad festum Sancti Johannis Baptiste, pro septem marcis cum extimacione debeant redimere ab hospitibus nostris memoratis, et a festo Sancti Johannis Baptiste vsque festum Sancti Martini similiter pro septem marcis cum extimacione quamlibet salifodinam redimant. Item concessimus, ut ante festum Sancti Martini tribus diebus, et post festum similiter tribus diebus, si non sint dies interdicti, in salifodina nostra pro se sales incidere absque decima et ab aliquo tributo liberam habeant facultatem; ita ut nec Wayuoda, nec Comes ipsius de Zonuk racione dictorum salium, donec vendicioni exponatur, audeat vel presummat molestare hospites nostros memoratos. Ceterum statuimus, ut hospites nostri antedicti quocumque per terram transitum facere voluerint, de rebus ipsorum nullum tributum nec in Gerlahida, in Balwanius, nec in Desuar dare et soluere teneantur. Et hec omnia superius per nos ordinata, et per dominum Belam et Stephanum Illustres Reges Vngarie ipsis hospitibus nostris data fuerant et concessa. Vt autem hec ordinacio nostra

robur obtineat perpetue firmitatis, nec ullo unquam tempore per quempiam in irritum possit uel valeat reuocari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus viri discreti, magistri Theodori Prepositi Albensis, aule nostre Vice-Cancelarij dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M°CC° nonagesimo primo, octauo Idus Januarij, Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 20.

CCCCVIII.

1291. 1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiele colonilorŭ străine din oraşulŭ *Deşŭ* alŭ Transilvanieĭ.

(A)ndreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad universorum noticiam tenore presencium harum serie volumus pervenire, quod uillicus et hospites nostri de Deeswar ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis priuilegium karissimi fratris nostri Regis Ladizlay clare memorie, formam et tenorem priuilegij karissimi aui nostri, Stephani Regis Illustris recordacionis continentis et confirmantis seriem eciam litterarum Ireney Bani quondam Transsiluani includentis, super facto status libertatis ipsorum confectum, petentes a nobis cum instancia ut ipsum priuilegium ratum habere et nostro dignaremur priuilegio confirmare, cuius quidem priuilegij tenor talis est:

Ladyzlaus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad uniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire: Quod uillicus et hospites nostri de Deeswar, ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis priuilegium domini Stephani illustris Regis Hungarie felicis recordacionis patris nostri karissimi super libertate ipsorum confectum, et petiuerunt, ut idem ratum habere et nostro dignaremur priuilegio confirmare, cuius tenor talis est:

Stephanus Dei gracia Rex, primogenitus Illustris Regis Hungarie (Veḑi maĭ susŭ No. CCXV.)

Nos igitur peticionem dictorum hospitum nostrorum in hac parte iustam esse attendentes, dictum priuilegium patris nostri ratum habuimus, et de uerbo ad uerbum presentibus inseri, duplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus venerabilis viri magistri Nycolai Albensis Ecclesie Electi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M°.CC°. septuagesimo nono, Regni autem nostri anno V°.

Nos igitur iustis et legitimis peticionibus dictorum hospitum nostrorum de Deeswar, fauorabilem consensum adhibentes, predictum priuilegium carissimi fratris

nostri formam, et tenorem priuilegij dicti karissimi aui nostri Stephani Regis continentis et seriem litterarum Ireney Bani quondam Transsiluani in eisdem confirmantis, super facto libertatis ipsorum confectum, ut premisimus, non cancellatum, non abrasum, nec in aliqua sui parte uiciatum, ratum habentes et acceptum, de uerbo ad uerbum presentibus inseri faciendo, patrocinio nostri priuilegij duximus confirmandum. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori Albensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M°CC° nonagesimo primo. Regni autem nostri anno primo.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 22. şi IX. pag. 180.

CCCCIX.

1291. Papa *Nicolae IV.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ in Ungaria spre a se informa despre starea regatuluĭ în urma morţiĭ regeluĭ Ladislau Cumanulŭ, şi-lŭ însărcinézĕ totŭ o-dată, să îngrijéscă, ca drepturile bisericeĭ romane de acolo sĕ remână nealterate. 1291.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Iohanni Episcopo Esino salutem etc. Quantis ab olim periculis quantisve dispendiis et iacturis Regnum Ungarie ob culpas regnantis in illo multiplices expositum fuerit, iam in remotis partibus fama perambula divulgavit: quamobrem expedire non vidimus, ut illa presentium serie repetantur. Et quoniam de statu et conditionibus dicti Regni post obitum quondam L. Regis Ungarie multa non uniformiter, sed diversimode plurimorum relatibus sunt expressa, quamquam super hoc plena non sit habita certitudo: nos post diversos variosque tractatus cum fratribus nostris in hac parte habitos, nunc de Legato, nunc vero de solempni ad partes illas nuntio destinando studia nostra convertimus, et tandem te illuc, sumpta de tua multiplici probitate fiducia, providimus dirigendum. Volumus igitur et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus pro nostra et apostolice sedis reverentia promptis animis huiusmodi onus assumens, te ad partes conferas supradictas, ac de statu, conditionibus et circumstantiis omnibus dicti Regni per viros fideles tam religiosos, quam alios partium earumdem te plene instruere ac informare procures, ut nos per tue relationis oraculum plenam possimus informationem recipere premissorum. Cum autem prefatum Regnum ad Romanam ecclesiam ab antiquo etiam pertinere noscatur, et per dictum Regem sub obligatione sua et Regni sui tempore, quo Venerabilis frater noster ... Firmanus Episcopus in ipso legationis officio fungebatur, nonnulla premissa et iurata fuisse, que postmodum non servavit: volumus tibique precipimus, ut ad personarum ecclesiasticarum et secularium Regni prelibati notitiam, quantecumque seu cuiuscumque preminentie, conditionis aut status extiterint, ad illarum maxime,

que sibi dicunt ius aliquod competere quomodolibet in Regno prefato, perducere studeas Regnum ipsum ab antiquo etiam ad Romanam ecclesiam pertinere, sibique fore, prout premittitur, obligatum, ut hec illesa et integra eidem ecclesie in posterum conserventur, et ne quivis illa quomodolibet invadere, occupare vel usurpare presumat, aut in nostrum et eiusdem ecclesie preiudicium et gravamen aliquid attemptare. Volumus autem, quod ea, que in hac parte feceris, nobis per tuas litteras plene, seriose ac fideliter studeas intimare, ac nichilominus super denuntiatione et protestatione huiusmodi confici facias duo publica similia instrumenta, quorum unum tibi retineas, et reliquum per fidelem nuntium nobis mittas. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 121.

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 373. — Fejér, VI. 1. pag. 82.

CCCCX.

1291. 1291. Papa *Nicolae IV.* scrie archiepiscopuluĭ din Strigonŭ, că a trimisŭ unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria, ca să cerceteze despre starea religiuneĭ catolice în părţile de acolo, şi dacă esistă vre unŭ periculŭ, să năvăléscă păgâniĭ asupra regatuluĭ.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. Solebat hactenus laudabile tue sollicitudinis studium, regnante quondam L. Rege Ungarie, apostolicam sedem paginis visitare frequentibus, miserabilem ipsius Regis et Ungarie Regni statum, nec non dissensiones et scandala graviaque pericula, que in regno ipso, regnantis inibi operante malitia, successu temporis contingebant, plenius et seriosius aperire, vias et modos exprimendo multiplices, per quos tantis obviari periculis et eiusdem Regni statui posset salubriter provideri: propter quod eidem sedi gratus reddebaris non modicum, et eius tibi favorem et gratiam uberius vendicabas. Sed revera grandi, nec immerito, admiratione deducimur, quod eodem Rege sublato de medio, qui dies suos utinam salubriter conclusisset, tu quasi mutatus in virum alterum et reprehensibili negligentie deditus, nichil omnino de ipsius Regis obitu, vel eiusdem Regni statu aut novitatibus plurimis inibi subsecutis, sive ad eius aspirantibus regimen nuntio vel litteris ad eiusdem sedis notitiam pertulisti, cum multa postmodum ac varia et adversa circa ipsius Regni statum relatus expresserit plurimorum: quamobrem dicte sedis circumspecta prudentia certitudinem premissorum non obtinens, ex qua circa statum bonum et pacificum dicti Regni certum et oportunum posset adhibere remedium, nunc Lega-

tum, nunc vero sollempnem ad partes illas dirigere nuntium persepe disposuit, prout de ipsius Regni statu et conditionibus relatorum varietas exigebat. Cumque post Regis obitum supradicti sedes ipsa diutius expectarit, nec adhuc votis eius occurrerit de qualitate conditionis aut status eiusdem Regni plenaria certitudo, Venerabilem fratrem nostrum Iohannem Esinum Episcopum, latorem presentium, virum utique providum et discretum, ac nobis et fratribus nostris merito sue multiplicis probitatis acceptum, ad partes illas providimus destinandum, ut ipse tam per te quam alios fideles partium predictarum super premissis plene ac diligenter instructus nos informare possit, ut expedit, super illis, ac specialiter, in quo statu quantum ad fidem catholicam Rex decesserit memoratus, et utrum status eiusdem Regni pacis tranquille successibus gratuletur, et an illi metus immineat de incursibus paganorum, ac de aliis etiam conditionibus dicti Regni. Cum autem Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam ab antiquo etiam pertinere noscatur, teque non lateat per eundem Regem tempore, quo Venerabilis frater noster . . . Firmanus Episcopus in Regno legationis fungebatur officio, nonnulla sub obligatione sua et Regni sui promissa et iurata fuisse, que postmodum non servavit: fraternitati tue per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatenus erga prefatam sedem solite devotionis zelum servans, ad personarum ecclesiasticarum et secularium Regni prelibati notitiam etc. ut supra usque in finem.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia ep. 122.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 374. — Fejér, VI. 1. pag. 85.

CCCCXI.

1291. Papa *Nicolae IV.* dojenesce pe archiepiscopulŭ din Calocea, că nu i-a reportatŭ nimicŭ, dacă aŭ încetatŭ turburările *şismaticiloră* ivite în Ungaria pe timpulŭ când domnia regele Ladislau Cumanulŭ. 1291.

Nicolaus episcopus etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Colocensi salutem etc. Occurrit nostri sensibus non immerito admirandum, quod post obitum quondam L. Regis Ungarie de statu Regni, et novitatibus plurimis inibi subsecutis nichil ad apostolice sedis notitiam perduxisti: de quibus varia et diversa sedes ipsa percepit relatibus exprimentibus plurimorum, quamquam sibi super hoc nondum plena innotuerit certitudo, et precipue, cum non nunquam retroactis temporibus dispendia gravia et iacturas, que diocesis et provincie Colocensis incolis intulit truculenta sevitia Scismaticorum, et etiam paganorum,

eidem sedi per tuas duxeris litteras intimanda: post prefati tamen Regis obitum, utrum huiusmodi mala periculave cessaverint aut invaluisse noscantur, et an ipsius Regni status pacis et quietis commodis affluat, nuntio nobis aut litteris nullatenus expressisti. Nos autem de Regno ipso et eius conditionibus sollicite cogitantes, tam eodem Rege vivente, quam etiam sublato de medio, nostra una cum fratribus nostris convertimus studia, nunc ad ordinandum sollicite de Legato, nunc vero de sollempni ad partes illas nuntio destinando, prout relatorum diversitas exigebat. Sed cum predicta sedes post eiusdem Regis occasum diutius expectarit, necdum sibi plena certitudo patuerit de statu et conditionibus dicti Regni, Venerabilem fratrem nostrum Iohannem Esinum Episcopum, latorem presentium etc. ut in proxima superiori usque pertinere noscatur, nec te latere credamus, per eundem Regem tempore, quo Venerabilis frater noster . . . Firmanus Episcopus in regno ipso etc. usque in finem.

Ex Reg. orig. An. III. de Curia 123.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 374. — Fejér, VI. 1. pag. 87.

CCCCXII.

1291. 1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ ţine adunare generală la Alba-Iulia cu toţĭ nobiliĭ, cu *Româniĭ*, cu Saşiĭ şi Secuiĭ din Transilvania, şi restitue magistruluĭ Ugrinŭ moşiile *Făgăraşuluĭ* şi a *Sâmbeteĭ*, carĭ fusese şi maĭ înainte proprietatea sa şi a părinţilorŭ seĭ.

Nos Andreas Dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes significamus quibus expedit vniuersis. Quod cum nos vniuersis nobilibus Saxonibus, Syculis, et Olachis in partibus Transsyluanis apud Albam Jule pro reformacione status eorundem congregacionem cum iisdem fecissemus de consilio omnium prelatorum, et baronum regni nostri, eo tempore nobis assistentium, magister *Vgrinus* dilectus et fidelis noster quasdam possessiones suas *Fogros* et *Zumbothely* uocatas iuxta fluvium Olth existentes asserens a se indebite alienatas, surgendo in ipsa cogregacione nostra, sibi per nos reddi et restitui postulasset, et super hoc instrumenta ac priuilegia sua exhibuisset, tandem nos de facto dictarum possessionum magis clarificari uolentes, utrum ipsius magistri Vgrini fuerint nec ne, ab eisdem nobilibus, Saxonibus, Syculis, et Olachis diligenter inquiri fecimus, si dicte possessiones ad ipsum magistrum Vgrinum dinoscantur iuste et legitime pertinere. Qui quidem uniuersi et singuli predictas possessiones Fogras et Zumbothel uocatas ipsius magistri Vgrini,

et suorum antecessorum esse, et fuisse retulerunt. Nos igitur, quia ipsas possessiones ad ipsum magistrum Vgrinum iuste et legitime uidimus et scivimus pertinere, cum omnibus utilitatibus earum et pertinenciis reddidimus et restituimus ipsi magistro Vgrino, et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendas, eo modo, et ea plenitudine, quemadmodum per ipsius antecessores dicte possessiones habite exstiterunt et possesse. Datum apud Albam Jule in dominica inuocavit. Anno domini M°.CC°. nonagesimo primo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 167. — Fejér, VI. 1. pag. 118. — Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Alba-Iulia (astădĭ transportată la Buda) c. 11. f. 5, 48.

CCCCXIII.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ *colonielorŭ secuiescĭ*, aşeḑate lângă rîulŭ Arieşuluĭ în comitatulŭ Turḑiĭ. 1291.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis, salutem in omnium saluatore. Ad vniversorum noticiam, tenore presencium harum serie volumus peruenire. Quod accedentes ad nostram presenciam vniuersi Siculi nostri de Keezd super terra Aranas residentes, exhibuerunt nobis priuilegium Ladizlai regis illustris recordacionis, karissimi fratris nostri patruelis super facto collacionis cuiusdam terre castri nostri de Turda, *Aranyaas* vocate, iuxta fluuios et inter fluuios Morus, et Aranas existentis confectum petentes a nobis cum instancia, vt ipsum priuilegium collacionem dicte terre de benignitate regia innouando, ratum habere, et nostro dignaremur priuilegio confirmare; cuius quidem privilegij tenor talis est. (Veḑĭ documentulŭ sub No. CCCXCIII.) Nos itaque iustis peticionibus predictorum Siculorum nostrorum fauorabilem consensum exhibentes, recensentes maxime seruicia eorumdem Stephano regi clare memorie patrueli nostro karissimo, et Ladizlao regi illustris recordacionis fratri nostro patrueli fideliter exhibita et impensa, predictam terram castri nostri de Torda Oronos vocatam simul cum terris pertinentibus ad eandem, Felvinch scilicet Eurmenus[1]) Hydusteluk[2]), Medyes, Dumburou[3]), Muhach[4]), Kerchecs, Bagyun[5]), Kuend[6]),

[1]) Ormenişŭ.
[2]) Hidişŭ.
[3]) Dumbrăŭ.
[4]) Măhaciŭ.
[5]) Başinŭ.
[6]) Chivendŭ.

Turdavar, Chegez Igrechi, Pordoy, Kerekyghaz, Hory, Wyteluk, Polanteluk[1]), Fynzeg, Bagach, Lyukyteluk, Zeteteluk, Kuchard, Feligaz, Feuldvar, Ketokluk, Turuskou castrum scilicet commune cum prouincialibus Chakoteluk[2]), Farkaszug et Obrothusa uocatis, ac aliis omnibus earundem pertinenciis, syluis videlicet, fenetis, pratis, terris arabilibus et aquis relinquimus eisdem Syculis nostris, sine tamen preiudicio alieni juris, possidendam, predictum priuilegium karissimi fratris nostri non cancellatum, non abrasum, nec in aliqua sui parte diminutum, ratum habendo et acceptum de uerbo ad uerbum presentibus insertum, patrocinio nostri priuilegij duximus confirmandum. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodory Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarij, dilecti, et fidelis nostri. Anno domini M°CC° nonagesimo primo. Regni autem nostri anno primo, IIII. idus Marcij, venerabilibus patribus Lodomerico Strigoniensi, et Johanne Colocensi archiepiscopis. Andrea Jaurinensi, Benedicto Vesprimiensi, Pascha Nytriensi, Andrea Agriensi, Ladizlao Vacyensi, Petro Transiluano, Benedicto Varadyensi, Gregorio Chenadyensi, Johanne Zagrabyensi, Pouka Syrmiensi, et Thoma Boznensi episcopis ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao palatino comite Symigiensi, Johanne magistro tavarnicorum nostrorum, comite Supruniensi, Thoma vice judice curie nostre. Herrico bano totius Sclauonie, Rolando woyuoda Trannsiluano et comite de Zonuk. Moyus comite Siculorum nostrorum, Ladizlao magistro dapiferorum nostrorum et alijs quam pluribus baronibus regni nostri comitatus tenentibus, et honores.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 167.

CCCCXIV.

1291. 1291. Papa *Nicolae IV.* rógă pe Elena, regina Serbieĭ, să înduplece pe *George, împĕratulŭ Bulgarilorŭ*, a se întórce la unire cu biserica Romeĭ.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Carissime in Christo filie Elene Regine Servie Illustri salutem etc. Gaudemus, filia Carissima, ac patri luminum proinde ad gratiarum assurgimus supplices actiones, quia sicut per dilectum filium Marinum Archidiaconum Antibarensem, tue Celsitudinis Nuntium, leta mente suscepimus, tu lumen fidei catholice divinitus illustrata, ipsam non solum observare devotis

[1]) Poiană.
[2]) Cicaŭ.

affectibus comprobaris, sed alios etiam ad illius agnitionem et eius terminos propensius dilatandos opem et operam multe sollicitudinis studio non desinis exhibere, propter quod in conspectu dei omnipotentis, cuius causam prosequeris, te nimirum reddis acceptam, et attollis in gentibus multipliciter nomen tuum. Sane cum dictus Archidiaconus nobis ex parte tue celsitudinis dixerit supplicandum, ut Magnifico Principi Georgio Imperatori Bulgarorum Illustri, cum quo super reductione ipsius ad devotionem sacrosancte Romane ecclesie, ac ad fidei catholice unionem proponis habere colloquium hac estate, nostras exhortatorias litteras scribere dignaremur. Nos huiusmodi tue serenitatis salubre propositum condignis laudum preconiis attollentes, eidem Imperatori iuxta prefate supplicationis oraculum, necnon et Venerabili fratri nostro Archiepiscopo Bulgarorum, qui, ut nostris ac tuis in hac parte desideriis satisfiat, potest existere plurimum fructuosus, nostras exhortatorias litteras, prout expedire vidimus, duximus dirigendas. Celsitudinem itaque tuam, filia Carissima, rogamus et in Iesu Christi visceribus paternis affectibus sincerisque mentibus exhortamur, quatenus ad eum, qui potest facere mundum de immundo, quique montes, viros videlicet eminentes de sue dignitatis fastigio presumentes, tangit, eorum cordibus sancte inspirationis gratiam misericorditer infundendo, et fumigant deo devotionis sacrificium offerendo, erigens oculos tue mentis, et in ipso ponens anchoram tue spei, negotium huiusmodi tam laudabile, tam salubre ad dei laudem, catholice fidei exaltationem, et tui nominis honorem viriliter prosequaris, ut quanto in orreum dominicum uberiores bonorum operum manipulos in te et aliis reportabis, tanto a retributore bonorum omnium remunerari donis potioribus merearis. Datum apud Urbemveterem x. Kal. Aprilis. Pontificatus nostri Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. de Curia ep. 20.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 375. — Fejér, VII. 5. 489.

CCCCXV.

1291. Papa *Nicolae IV.* învită pe *George*, *împĕratulŭ Bulgarilorŭ*, a se întórce érăşĭ la unire cu biserica Romeĭ, şi-ĭ trimite şi formula credinţeĭ catolice. 1291.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Magnifico filio Principi Georgio Imperatori Bulgarorum Illustri gratiam in presenti, que perducat ad gloriam in futuro. Ad curam dominici gregis, eius dispositione vocati, qui celestia et terrena virtutis sue magnitudine provide moderatur, iugi reddimur attentione solliciti, ut

universi mortales sic in semitis mandatorum domini gressus suos dirigant, quod post cursum vite transitorie felicitatis eterne bravium assequantur. Sane ad huiusmodi bravium assequendum, necesse est cuilibet, ut observet et teneat firmiter fidem catholicam, quam tenet, profitetur et docet sacrosancta Romana ecclesia, mater fidei et magistra, sine qua nemo potest deo placere, nec ad perpetue beatitudinis gaudia pervenire. Hec siquidem fides caritatis est vinculum, et totius religionis sanctissime fundamentum. Hec reatus expurgat, mentes purificat, tenebras infidelitatis fugat, nubem erroris eliminat, commoda salutis impendit et eterne vite premia suis sectatoribus repromittit. Hec, ut vera tenet religio, alibi quam in communione ipsius ecclesie Romane, que, disponente Iesu Christo nostre salutis auctore, sola super omnes ecclesias summum et precipuum optinet principatum, haberi non potest, sic in archa Noe, per quam catholica ecclesia designatur, spiritualiter extitit figuratum, in qua ceteris pereuntibus hii dumtaxat, qui se receperant infra ipsam, salvi super inundante generali diluvio extiterunt. Quia vero, princeps egregie, nos, qui licet immeriti eius, qui de supernis celorum sedibus ad ima mundi descendens carnem nostre mortalitatis assumpsit, ut proprii aspersione cruoris humanum genus perpetue morti obnoxium a mortis nexibus misericorditer liberaret, vices in terris gerimus, illa, que tue salutis augmentum respiciunt, tuumque nomen apud deum et homines magnificant et extollunt, totis desideriis affectamus: Serenitatem tuam, cuius in hac parte salutem exquirimus, attente rogandam duximus, et in Iesu Christo dei filio salutaribus monitis exhortandam, quatenus fidem huiusmodi, quam, sicut premisimus, tenet ipsa Romana ecclesia et observat, inconcusse teneas, ipsam totis nisibus totisque affectibus amplecti studeas, et populos Imperio tuo subiectos ad tenendam eandem salubriter dirigas et inducas. Per hec enim te deo reddes acceptum, tibi eterne retributionis acquires meritum, et magnificabis multipliciter in gentibus nomen tuum. Ceterum ut fides huiusmodi et eius forma Serenitati tue plenius innotescant, ipsas fecimus presentibus annotari: que tales sunt. Credimus sanctam trinitatem patrem et filium et spiritum sanctum etc. ut supra in Nro. CCCLXXXVII. Datum apud Urbemveterem x. Aprilis. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. de Curia ep. 21.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 376. — Fejér, VII. 5. pag. 491.

CCCCXVI.

1291. Papa *Nicolae IV.* învită pe *mitropolitulŭ Bulgariciĭ*, ca să priméscă şi mărturiséscă credinţa catolică. 1291.

NICOLAUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Bulgarorum gratiam in presenti, que perducat ad gloriam in futuro. Misericors et miserator dominus pia miseratione attendens humanum genus mortis perpetue nexibus, in quos ipsum impegerat inimici dolosa suggestio, miserabiliter obvolutum, ut eum a morte liberaret perpetua et eterne vite beatum constitueret possessorem, de excelso solio sancto suo ad ima mundi descendit, ubi veste nostre mortalitatis indutus ultro morti se optulit, et postmodum die tertia resurrexit, mortem nostram destruens moriendo, et vitam reparans feliciter resurgendo, deinde de mundo ascensurus in celum, ne gregi dominico tanti aspersione cruoris redempto cura deesset pastoris, beatum Petrum Apostolorum principem, et post eum omnes eius in perpetuum successores Vicarios suos in terris constituens, eis decrevit sui gregis curam et sollicitudinem committendam. Sane cum nos licet insufficientibus meritis simus ipsius dei omnipotentis Vicarii et eiusdem Apostolorum principis successores, ex debito pastoralis officii iugi sollicitudine attenti reddimur, ut universi, quos per propagationem carnis humane natura produxit in esse, hii potissime, quos sacri baptismatis unda conspersit, actus suos disponant in lumine veritatis, et per rectam mandatorum domini semitam gradientes, eterne beatitudinis gaudia consequantur. Porro ad hanc beatitudinem assequendam necessario exigitur, ut fides catholica, quam tenet, prophitetur, et docet sacrosancta Romana ecclesia mater fidei et magistra, cui licet immeriti presidemus, firmiter et inviolabiliter teneatur. Hec enim caritatis est vinculum et totius religionis sanctissime fundamentum. Hec reatus expurgat, mentes purificat, tenebras infidelitatis fugat, nubem erroris eliminat, commoda salutis impendit, et eterne vite gaudia suis sectatoribus repromittit. Hec quippe alibi ad salutem haberi non potest quam in communione ipsius sacrosancte Romane ecclesie, que divinis et apostolicis oraculis universis ecclesiis est prelata, et super omnes summum et precipuum optinet principatum. Quia vero ea, que salutis tue ac populi, cui prees, incrementum respiciunt, totis desideriis affectamus, fraternitatem tuam rogandam duximus et in Christi visceribus exhortandam, quatenus fidem huiusmodi, quam sicut premisimus, Romana tenet ecclesia et observat, inconcusse predices et teneas, ipsam promptis affectibus amplecti studeas, et Magnificum principem Georgium Imperatorem Bulgarorum Illustrem, cui super hoc salutem zelantes ipsius nostras exhortatorias destinamus, necnon et populos tue ac ipsius ditioni subditos ad fidem tenendam eandem efficaciter dirigas et inducas. Tenet enim probabiliter nostra credulitas, quod in hiis iuxta dei et nostrum beneplacitum prosequendis exhibebis te voluntarium, facilem atque promptum, cum tu si tamen ille sis, qui tunc erat Archiepiscopus Bulgarorum olim coram quondam Magnifico viro Michaele Paleologo Imperatore Grecorum Illustri, eo tempore Constantinopoli residente, professus

fueris in Palatio de Blachavia coram nobis, sicut a tua excidisse memoria non credimus, oraculo vive vocis te pape Romano immediate subesse, tuncque ad hoc, ad quod te nunc inducimus, dispositus videbaris. Exhortationem igitur huiusmodi, frater carissime, que de caritatis radice procedit, devote suscipias, et studio efficaci adimplere procures, ut in retributione iustorum extrema tanto remunerari donis potioribus merearis, quanto in orreum patris familias uberiores in te ac aliis bonorum operum manipulos introduces. Ceterum ut fides et eius forma fraternitati tue plenius innotescant, ipsas fecimus presentibus annotari. Que tales sunt. Credimus sanctam Trinitatem etc. usque Nro. CCCLXXXVII.

Ex Reg. orig. An. IV. de Curia ep. 22.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 376.

CCCCXVII.

1291. 1291. Toma, fiulŭ luĭ Petru, vinde comiteluĭ Dănilă moşia *Cutĭ* din Transilvania cu 20 de mărcĭ.

Capitulum ecclesie b. Michaelis archangeli Transilvane, universis Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Universorum notitie harum serie declaramus, quod Thomas filius Petri quondam de Warda presentialiter coram nobis comparendo, quandam terram suam hereditariam, ut eodem referente percepimus Kut nominatam inter villam Riho [1]), et villam Zekes existentem et adjacentem cum omnibus utilitatibus suis et adjacentiis, sub eisdem antiquis metis, signis seu terminis, quibus eam a progenitoribus suis habuit et possedit, dedit tradidit, et irrevocabiliter vendidit comiti Danieli filio Chel de Kelnuk [2]) et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus pro viginti marcis, ab eodem comite Daniele, ut idem Thomas dixit, per eundem plene habitis, ac perceptis, jure perpetuo possidendam, et habendam. In cuius rei testimonium, perpetuamque firmitatem, ad petitionem et instantiam predictorum presentes concessimus literas munimine nostri sigilli roboratas. Datum magistro Michaele preposito, Gregorio cantore, Paulo custode, Saulo decano ecclesie nostre existentibus. A. D. MCCXCI.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 176. — Fejér, VI. 1. pag. 168. — Ibid. XI. pag. 463.

---

[1]) Rĕhău.

[2]) Călnicŭ, în districtulŭ Sebeşuluĭ.

CCCCXVIII.

1291. Menţiune despre pămênturile *Saşilorŭ* din Romozŭ şi din Orăstiă în Transilvania, cum şi despre moşia luĭ *Iuancea*, iobagiŭ alŭ castruluĭ din Alba-Iulia. 1291.

Capitulum ecclesie beati Michaelis Archangeli Transsiluane, vniuersis christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, presens scriptum inspecturis, Salutem in salutis largitore, vniuersorum noticie harum serie declaramus. Quod Stephanus et Dominicus filij Benchenhc, de genere Siculorum pro se et Mikone fratre ipsorum personaliter coram nobis comparendo, terram suam Botheluk vocatam, ex collacione felicis recordacionis Regis Stephani, ut ex priuilegio eiusdem domini Regis exinde confecto intelleximus, sibi donatam cum omnibus vtilitatibus suis et pertinencijs, sub ijsdem antiquis metis, signis, seu terminis, quibus eam ijdem filij Bencenhc habuerunt, et possederunt, dederunt tradiderunt et irreuocabiliter vendiderunt, tam ex parte sua, quam ex parte Mikonis predicti, fratris sui, Danieli et Salomoni Comitibus filijs Chel de Kelnuk, et per eos eorundem successoribus, Jure perpetuo possidendam, et habendam, pro viginti marcis fini argenti, per eosdem filios Bencenhc, ut ijdem dixerunt, a dictis filijs Chel plene habitis et perceptis, cuiusquidem terre mete seu termini, sicut ex tenore memorati priuilegij domini Stephani regis didicimus, tali ordine distinguuntur, Incipit enim prima meta, a parte orientali, a meta terre Juanche, iobagionis Castri Albensis Transsiluani, ubi habet metam terream iuxta metam ipsius Juanche, iuxta Morisium, Inde venit ad partem meridionalem, ad metam terre Saxonum de Romoz, vbi habet metam, iuxta metam terre Romz, Inde vadit ad metam terre Saxonum de Waras [1]), ubi habet metam, deinde protenditur ad metam terre Golmar [2]), que est Egidij filij Leustachi, Exinde iuxta terram Golmar, que pertinet ad Egidium, vadit superius supra Morisium ad terram Juanche supradicti ad priores metas, aqua Morisij a parte meridionali, a meta terre Golmar que est Egidij, usque terram Iuanche antedicti, ipsi terre Bohtteluk remanente, a parte vero septemtrionali villam Gyog contingente, ibique terminatur, Item Stephanus et Dominicus predicti tam se quam ipsum Mikonem fratrem sum obligauerunt, expedituros, proprijs laboribus et expensis pretactos filios Chel ab omni, quam contra eosdem racione prenotate terre Bohtteluk processu temporis per quempiam oriri contingeret accione, uel de alijs possessionibus suis, equiualentem terram conferre filijs Chel prenotatis, In cuius rei testimonium, perpetuamque firmitatem, ad peticionem et instanciam predictorum presentes concessimus litteras munimine nostri sigilli roboratas, Datum magistro Michaele preposito, Gregorio Cantore, Paulo Custode, Petro decano ecclesie nostre existentibus, Anno domini M° CC° nonagesimo primo.

Szabó, Székely Oklevéltár. I. pag. 24. — Fejér, XI. pag. 463.

[1]) Orăstiă.

[2]) Gelmarŭ, în comitatulŭ Hinedóreĭ.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

CCCCXIX.

1291. 1291. *Prelaţii din Ungaria*, cu învoirea nobililorŭ şi a *Cumanilorŭ* escomunică pe *Saşiĭ* din Transilvania, carĭ aŭ arsŭ biserica catedrală din *Alba-Iulia*.

... rchiepiscopus Colocensis . . . Quinqueecclesiensis aule illustris regis Hungarie cancellarius, Ph. Vaciensis, aule regine cancellarius, Lodomerius Varadiensis, Ty — Zagrabiensis, — Jauriensis — Transsiluanus et Polika Syrmiensis ecclesiarum episcopi prepositis, abbatibus, prioribus, plebanis, et parochialium ecclesiarum sacerdotibus universis in ducatu Transsilvano constitutis (tam ad) partem Transsilvanam quam ad sanctam Strigoniensem ecclesiam pertinentibus salutem in domino sempiternam. Dispendia seu destructiones regni, et venerabilium ecclesiarum — sentes in generali congregatione omnium prelatorum et baronum, nec non omnium nobilium de singulis provinciis et — Cumanorum presente regia — extitit, pro bono et utilitate communi et juramento firmatum, vt regalia et ecclesiarum iura, ac nobilium nullus audeat occupare nec talis se — fovere invicem auxilio et consilio teneantur. Nosque auctoritate dei omnipotentis, de voluntate regia et baronum, ac omnium nobilium et eciam Cuma — eadem congregacione maxime Vngarorum, in omnes eos qui pacis fuerant turbatores vel qui regalia, seu ecclesiarum jura de cetero presumserint occupare, vel de — pacis, et damnis datis, seu injuriis irrogatis satisfactione debita non duxerint occurren — um excommunication — mia ex — duximus pro — — — int et emendam seu satisfactionem condignam studeant exhibere. Hoc eciam dominus rex noster in ipsa congregatione publice suo iuramento firmavit — excommunicatos a nobis euitabit et — faciet ab omnibus evitari quod si malorum et rebellium perversitas statum ciuitatis enervans, iniunctum increbuerit uersus talem(?) — excommunicationis sentenciam — ad conuincendam maliciam rebellium perversorum et malignorum dominus noster rex barones omnes ceterique nobiles, ac — de regno contra flagitiosos hujusmodi seu pestilentes regni unanimiter insurgere tenebuntur sicut iuris — religione hoc — firmiter sunt astricti. — — Totum regnum auctoritate apostolica super hoc recepta et nostra, subjiciendum ecclesiastico interdicto, severitate debita malefacto — cohercendo donec — — tisfactione seu emenda ad reconciliacionis graciam revertantur. Cum itaque Gaan filius Alardi et sue sequaces malicie, ac iniquitatis complices, Saxones parcium Transsiluanarum ecclesiam beati Mychaelis kathedralem rabie dyabolica inducti et repleti enormiter combusserint, archidiaconos, canonicos, sacerdotes clericos, et — magnam multitudinem christianorum, in eadem, et in aliis ecclesijs concremaverint, aliosque innumerabiles, ubicumque locorum deprehensos interfecerunt, reliquias, cruces, calices, indumenta sacerdotalia, et omnia ornamenta ecclesiarum cum libris, ac aliis rebus sacris, nec non thesauro ecclesie memorate rapuerint, in ususque suos immundissimos usurpaverint, et ideo sententiam excommunicationis inciderint ipso facto, devocionem universitatis vestre tenore presencium monemus in domino et ortamur, quatenus dictum Gaan, et suos socios — maleficorum participes prescriptorum tanquam excommunicatos evitare debeatis,

facientes eciam eos ab omnibus arcius evitari. Nos enim eos auctoritate omnipotentis dei denunciamus excommunicatos, donec de ipsa enormi combustione ecclesiarum, de dampnis et injuriis illatis satisfactionem impendant omnimodam et absolutionis adipisci graciam mereantur. Datum Bude in quindenis Pentecostes, in convocacione domini regis Hungarie generali.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 171. — Fejér, VII. 4. pag. 219.

CCCCXX.

1291. *Laurenţiu*, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1291.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. (Confirmă privilegiulŭ regeluĭ Ladislaŭ din a. 1276, prin care scutesce pe iobagiĭ magistruluĭ Ioanŭ de lângă fluviulŭ Sava, de diferite dărĭ in natură). Datum per manus venerabilis viri Magistri Theodori Albensis Ecclesie Prepositi, Aule nostre ViceCancelarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo, septimo idus Octobris, Regni autem nostri anno secundo. Venerabilibus patribus Lodomerio Strigoniensi, Johanne Colocensi et Johanne Spalatensi Archiepiscopis; Andrea Agriensi, Gregorio Chanadiensi, Ladizlao Waciensi, Benedicto Vesprimiensi, Aule domine Regine karissime consortis nostre Cancellario, Benedicto Waradiensi, Iohanne Zagrabiensi, Andrea Iauriensi, Pouka Sirimiensi et Petro Transiluano Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino, Comite Simigiensi et Judice Cumanorum, Henrico Bano tocius Sclauonie, Rorando Woyuoda Transiluano et Comite de Zonuk, Johanne Magistro Thoarnicorum Comite Supruniensi, Thoma Judice Curie nostre, Ladizlao Magistro Dapiferorum, Jacobo Magistro Pincernarum, Miko Magistro Agasonum nostrorum; *Laurencio Bano de Seurino*, Comite de Keuy et de Crasu; Gregorio Comite Borsiensi et Nitriensi, Ladizlao Comite Jauriensi, Jacobo Comite de Sotmar et de Budrug, Gregorio Comite Zaladiensi, Opour Comite Posoniensi, Lukach Magistro Tharnicorum domine Regine karissime consortis nostre, Leurente Comite Wesprimiensi, Benedicto Comite Albensi, Paulo Comite Musuniensi, Gregorio Comite Tholnensi, Nicolao Comite de Wlkou, Kemeno Comite de Borona, et alijs quam pluribus Comitatus Regni tenentibus et honores.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XXII. pag. 509. — Fejér, VI. 1. 128.

CCCCXXI.

1291. 1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ concede metalurgilorŭ din *ocnele Turdiĭ* aceleaşĭ libertăţĭ, pe carĭ le aŭ şi coloniile din ocnele Deşuluĭ şi ale Cluşuluĭ.

Andreas de gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis, salutem in omnium salvatore. Regiam decet majestatem numerum hospitum sibi famulantium ampliare, et pauperibus[1]), et inopie[2]), subvenire, ut iidem a necessitatibus ipsorum alleviati naturali domino ferventius et expeditius voleant deservire. Proinde ad universorum notitiam tenore presentium volumus pervenire. Quod hospitibus nostris de *Thorda Akna*, qui omnia instrumenta ipsorum super statu libertatis eorum confecta in castro Mikud bani tempore Tartarorum per eosdem Tartaros dixerunt igne esse consumpta, et etiam concremata, quod et nobis per multos barones, et nobiles regni nostri constitit evidenter, illam et eamdem concessimus libertatem, qua hospites nostri de Deesakna, Zek et Kolos gratulantur. Statuentes specialiter, ut nullus voyvoda noster pro tempore constitutus, ac parochialis comes de Thorda, vel officiales eorundem in ullo articulo causarum possint, et debeant eos judicare, preter personam nostre majestatis, vel magistrum thavernicorum nostrorum, qui pro tempore fuerit constitutus, nec residentiam ratione judicatus, nec judicium inter eosdem facere, vel exercere presumat, ac etiam descensus violentos, sed per villicum eorundem communiter electum debeant judicari. Concessimus etiam eisdem fora feria sexta ab hora pomeridiana usque horam vespertinam die Sabbathi absque aliquo tributo omnibus ipsum forum causa mercandi intrantibus celebrandum. Statuimus etiam, quod hospites nostri ibidem in Thorda domicilia habentes, de mercibus eorum nullum tributum soluere teneantur. Preterea secundum formam status libertatis aliorum hospitum nostrorum, etiam eisdem de regia benignitate ut ante festum beati Martini octo diebus proxime precedentibus, iidem sales in salis fodinis nostris liberam pro se exercendi, et vedendi habeant facultatem. Insuper etiam quasdam terras nostras Kölködök, Udvar Mykthelek, et silvam nostram Kiraly erdeje vocatam, ultra Thorda hasadekja existentem pro eo, ut numerus eorum augeri possit, relinquimus eisdem possidendam, prout antea ab antiquo dinoscebantur possedisse. In cujus rei memoriam, ut status libertatis dictorum hospitum nostrorum per nos innovatus, et concessus firmus et inconcussus permaneat, nec processu temporis valeat per quempiam retractari, presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori ecclesie Albensis prepositi aule nostre vice cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCXCI. regni autem nostri anno primo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 173. — Fejér, VI. 1. pag. 105.

---

[1]) «Paupertatibus». Fejér.

[2]) «Inopie ipsorum». Fejér.

CCCCXXII.

1291. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă de noŭ privilegiele metalurgilorŭ germanĭ din comuna *Trăscău* în Transilvania, arse pe timpulŭ invasiuniĭ Tatarilorŭ. 1291.

Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Regiam decet majestatem numerum fidelium subditorum ampliare, eorumque commodis, et mutue tranquillitati prospicere, ut sic illi quoque naturali eorum domino ferventius valeant deservire. Ad perpetuam ideo rei memoriam harum serie volumus pervenire, quod libere ville *Turutzko* vocate prope fluvium Oronyos, inter prealtas petras et alpes, in partibus Ultrasilvanis site, hospitum magistri, et ferri fodinarum ibidem existentium cultores, utpote ferri fabri, urburarii, carbonarii, et laboratores querulose exposuerunt, quod superioribus temporibus omnia litteralia instrumenta ipsorum super vocatione eorum ex Austria, juribusque et indultis eorum dum easdem terras incolere ceperunt, benigne collatis simul cum status eorum declaratione confecta, emanata, per Tartaros, ut dixerunt, ignis voragine fuisse consumpta, ac etiam concremata. Que nobis per multos barones, et nobiles regni nostri constiterunt evidenter, suplicaveruntque nobis pro renovatione eorundem prece subjectiva et quia regiam deceat coronam, fidelium justis precibus locum dare, nos quoque precibus eorum miserationibus visceribus moti, ut ea, que in tempore fiunt, litterarum monumentis ab oblivione vindicentur: quum tandem aliquando regnum hoc nostrum post tot clades, et desolationes desideratam pacem nactum, regnicole quoque uberioris pacis, et commodorum incrementum consequi valeant; nos etiam ex regie clementie habundantia in eam potissimum curam incumbimus, ut sub dulci alme pacis umbra omnes ordines regni nostri, gravissimis belli motibus attritos paulatim restaurari, et renovari faciamus, ut taliter idem regnum nostrum in pristinum suum nitorem, quo id fieri posset, reponatur; et quia inter omnia boni publici restaurandi monumenta ex minerarum quoque, in visceribus terre plerumque herentium diligentiori cura, uberiora commoda et emolumenta in universos cives dimanare animadvertamus, proinde iisdem hominibus Austriacis, pro ferri fabricis, e loco Eisenvurczel cum affidatione in has terras Ultrasilvanas vocatis, et huc illocatis, eorumque successoribus eandem libertatem, et eadem jura, ad que ab initio vocati fuerunt, renovantes, et augentes, nos quoque concedimus, ut hospites, magistrique et ferri fabri, eorumque collaboratores, ferri fusores, et cultores, ac omnes laboratores in eorum societatem hinc inde condescensuri iisdem juribus, libertatibus, et indultis, ad que vocati fuerunt, de hinc quoque uti, frui, et gaudere ad instar reliquorum in dicta Austria superiori constitutorum metallurgorum, et ferri fabrorum uti, frui et gaudere possint in perpetuum, censum quoque ad instar illorum solvere non recusent, eaque perpetua gaudeant jurisdictionis libertate, ut proprium semper habeant magistratum, et judicem, senioresque e gremio illorum per libera vota eligendos, coram quibus, et nullibi alibi preter nostre

majestatis, aut judicis tavernicorum consvetum juri stare teneantur, nec judicari possint; insuper singulis hebdomadis concedimus illis in die sabbathi liberum forum annonarium, usum quoque silvarum, aquarum, et pascuorum pro equis clitellariis ad distantiam unius raste versus occidentem iisdem conferimus. In cujus rei memoriam, ut status dictorum hospitum nostrorum per nos quoque innovatus et auctus firmus permanere queat in perpetuum, processuque temporis nulla in parte retractari valeat, presentes concessimus literas dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori ecclesie Albensis prepositi, aule nostre vice cancellarii, dilecti et fidelis nostri A. D. MCCXCI. regni autem nostri anno I.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 174. — Fejér, VI. 1. pag. 119.

CCCCXXIII.

1293

1293. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ confirmă privilegiulŭ *Românilorŭ* din comunele Filescĭ şi Feleiudŭ în Transilvania, ca să fie scutiţĭ de dişma vitelorŭ şi de orĭ-ce alte imposite.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus presentes literas inspecturis, salutem in salutis largitore. Deus in alta prouidentie sue specula sapienter dirigens et suaviter disponens vniuersa licet nobis regni commiserit gubernacula, tamen in apicibis regalis culminis eleuati juste humilitatis precio inestimabilem vicem diuine gracie debemus promereri, id autem efficaciter adimplemus, si in sanctam matrem ecclesiam munificencie ramos longiores extendimus, et ea que ipsi pia deliberacione concessa sunt, inconuulsa seruamus. Ea propter ad vniuersorum noticiam harum serie volumus pervenire. Quod cum nos constricti suscepti regiminis aculeis, habito consilio omnium baronum nostrorum nobiscum assidencium vniuersos *Olacos* in possessionibus nobilium, vel quorumlibet aliorum residentes, ac (ad?) predium nostrum regale Scekes vocatum, ordinassemus reuocari, reduci et eciam compelli, redire inuitos, si forte nostre in hac parte non acquiescerent parere jussionj, quia tamen nobis constitit evidenter dominum Ladizlaum quondam serenissimum regem Hungarie carissimum fratrem nostrum patruelem, capitulo Albensis ecclesie Transsiluane, ob suorum remissionem peccatorum huiusmodi donationis beneficijs excrevisse, ut in quibusdam terris ipsius capituli Fylesd, et Enud uocatis, a terris episcopalibus distinctis, et separatis, sexaginta mansiones

Olacorum libere et secure ualeant commorari, ab omnique exactione, seu collecta regali scilicet quinquagesima, decima uel quacunque alia, ijdem Olaci extorres habeantur penitus et immunes, prout hec omnia in litteris predicti regis Ladizlai exinde confectis, et etiam nostris confirmantibus tenorem litterarum memorati regis, plenissime vidimus contineri. Nos attendentes hanc donacionem a prefato rege Ladizlao salubriter esse factam, cum ecclesie precibus, magis quam humano auxilio, nostrum imperium tueatur, et ob hoc predicti regis Ladizlai uestigijs in hac parte inherere cupientes donacionem sexaginta mansionum Olacorum, ab eodem predicto capitulo factam, ratam habemus et acceptam, sub ea immunitate, libertate et plenitudine, que, superius sigillatim, et expressius explicatur eamque auctoritate nostri priuilegii confirmamus. Vnde volumus et precipimus, quod nullus collectorum, seu exactorum regalis decime seu quinquagesime uel collectarum quarumlibet pro tempore constitutorum Olachos ipsius capituli, in litteris suis superius comprehensis residentes usque numerum prefixum audeat molestare, nec quinquagesimam decimam, seu exaccionem aliam quamlibet exigere presumat ab iisdem. Vt igitur hujus nostre ratihibicionis et confirmacionis series, robur optineat perpetue firmitatis, nec processu temporum in irritum possit reuocari presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori, Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M°.CC°. nonagesimo tertio, septimo Idus Nouembris, regni autem nostri anno quarto. Nos eciam Johannes dei gracia, archiepiscopus Colocensis, aule domini regis Andree cancellarii, et Petrus Transsiluanus, ac Thomas Boznensis, per eandem episcopi. Item frater Gerhardus prior et conuentus fratrum predicatorum de Alba Transsiluana, item frater Andreas prior, totusque conuentus ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini de eadem, quum originale presencium scriptorum fratribus memorati capituli ecclesie Transsiluane, de loco, ad locum, propter uiarum discrimina, secum deferre tutum esse non videbatur, ad peticionem et instanciam prenotati capituli presentibus ipsarum priuilegialium literarum, dicti domini Andree regis, eidem capitulo donataretur, coram nobis de uerbo, ad uerbum, cum summa diligencia transscriptis ut eisdem plena fides ubique locorum adibeatur, sigilla nostra duximus apponenda.

Teutsch und Firhababer, Urkundenbuch. I. pag. 185. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 81.

CCCCXXIV.

1294. 1294. *Rolandŭ*, voivodulŭ Transilvanieĭ, închiee armistiţiu cu Magistrulŭ Iacobŭ din castrulŭ Feneşuluĭ, şi se obligă a-lŭ apĕra în timpŭ de 15 ḑile în contra tuturorŭ atacurilorŭ din partea *Românilorŭ* şi a Ungurilorŭ.

Nos Rolandvs Voyuoda significamus quibus expedit per presentes, quod nos Jacobo fratri domini Episcopi Waradiensis, Ladizlao filio Benedicti, Paulo de Chatar et alijs in castro Fenes commorantibus treugam et pacem ac securitatem omnimodam quindecim dierum, a die quo descenderint de predicto castro, promittimus et concedimus; ita quod homo noster, quem a nobis Capitulum Waradiense pecierit, conducere eos Varadinum, saluis rebus et personis, et de Waradino ad ultra Tyciam, uel ultra Marisium, uel eciam usque in Galou in Partes Transiluanas, cum omnibus eorum liberis et populys proprijs ac rebus quibuscunque, sanos et incolumes; et nos ipsis recedentibus Waradino eciam ultra terminos prenotatos eandem treugam et pacem infra spacium predictorum quindecim dierum ex parte nostra et nostrorum promittimus firmiter seruaturum. Et hoc nomine nostro, et nomine Comitis Thome patris nostri, ac omnium fratrum nostrorum, et specialiter nomine relicte Magistri Stephani fratris nostri, et omnium ad nos et ad ipsos spectancium, tactis Sacrosancto Ewangelio et reliquijs Sanctorum plurium coram Conuentu Sancti Stephani de Promontorio Waradiensi iurauimus firmiter obseruare. Si autem eosdem magistrum Jacobum, (Ladislaum et Paulum) in ueniendo Waradinum, in existendo ibi, uel in recedendo, infra terminos supradictos et infra spacium dierum predictorum, per quoscunque ledi contingeret uel offendi in rebus aut personis: extunc Capitulum castrum Fenes restituet Episcopo memorato, causa et occasione ac mora quibuslibet relegatis. Obligamus insuper, quod eosdem Jacobum, Ladizlaum et Paulum, cum liberis eorum ac familia propria, socijs eorum supradictis, ab omnibus siue Vngarys siue *Olachys*, siue nostris siue Ecclesie siue infra indagines Solumus siue extra constitutis, qui se ab obediencia Ecclesie hoc dissensionis tempore retraxissent siue non, sicut pro alijs nostris superius assumpsimus, infra ipsos quindecim dies et terminos prenotatos, fouere tenemur et tueri cum effectu. Datum in dominica proxima ante Ascensionem Domini anno eiusdem M°CC° nonagesimo quarto.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XVIII. pag. 153.

CCCCXXV.

1295. Petru, episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia, concede anumite drepturĭ şi libertăţĭ coloniilorŭ germane din comuna Şardŭ în Transilvania. 1295.

Nos Petrus miseratione divina episcopus Transsylvanus significamus quibus expedit universis presentium per tenorem. Quod populis nostris de villa Sard hanc contulerimus libertatem, ut in festo beati Martini omnes communiter singulis annis tredecim marcas terrestres argenti pro terragio solvere teneantur. Item quicunque ex ipsis hospitibus nostris in ipsa villa Sard certa aliqua edificia, vel vineas, aut alia quecunque opera fecerit, libere possit vendere, vel donare in vita, vel in morte cuicunque voluerint, aut etiam recedentes, et sicut libere venerunt, sic libere recedant quocunque voluerint, justo terragio villico eorum pro tempore constituto persoluto. Hanc etiam gratiam eis duximus faciendam, ut quicunque ex ipsis sine herede decederent, omnia bona sua cuicunque voluerint, in morte sua libere possint relinquere, legare, seu donare, uno bove tenne (sic) nobis donato. Ceterum pro descensu nostro semel in anno unum bovem pascualem, et unum porcum, ac unam tunellam vini de tota villa, de singulis etiam mansionibus unam gallinam, unum cubulum avene, et duos panes dare debent. Item minutas causas inter ipsos exortas villicus ipsorum judicabit, majores autem causas, sicut super effusione sangvinis, morte, furto, et similibus comes eorum cum villico judicabit. Quorum quidem judiciorum due partes cedent comiti, tertia parte villico remanente eorundem. Super vulneribus autem inferendis, et illatis, secundum vulneris illati quantitatem, utrum scilicet major, vel minor debeat reputari lesio, et per quem scilicet judicem, vel villicum de hujusmodi lesione decernatur, modum, et consvetudinem Cybiniensem eisdem volumus facere observari. Ad hec indulsimus eisdem, ut si judex ipsorum pro tempore constitutus, in exhigendis judiciis, seu aliis gravaminibus inferendis se redderet pertinacem, et severum, in quo, et in quibus libertas ipsorum populorum nostrorum infringi videretur, absque judicii gravamine, seu cujusvis timore pene non obstante possunt iidem populi nostri judicem suum, donec super ipso negotio nos consulant, prohibere. In cujus rei testimonium, et perpetuam firmitatem presentes concessimus literas sigilli nostri munimine roboratas. Datum Albe quarto die resurrectionis domini. Anno domini M°. CC°. nonagesimo quinto.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 188. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 126.

CCCCXXVI.

1295. 1295. Amintire despre diecesa catolică a *Argeşului*.

Bonifacius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad ea, quae Ecclesiarum et monasteriorum, ac personarum in illis degentium grauaminibus occurritur, ac statui pacifico et tranquillo consulitur libenter intendimus, illisque, quantum possumus, fauorem apostolicum impartimur. Hodie si quidem ad nostram notitiam deducto, quod de antiqua, et approbata, et hactenus pacifice obseruata consuetudine, Péch-Varadiensis, et Sexardiensis, ac de Patha, et de Földuár, nec non de Kolosmonostra, ac Sancti Andreae de iuxta Visegrád, et Sancti Gerardi de Chanadino, et Tihanensis ac Simigiensis, nec non Szaladiensis et Sancti Iob ac de Beel; nec non de Sambok, et de Chut, ac S. Crucis de Lelesz, ac de Iaszow, et S. Stephani de promontorio Varadiensi, San. Benedicti, et Praemonstratensis Ordinum monasteria; nec non Demesiensis et Titulensis, ac Orodiensis, et Veteris Budensis, ac Cibiniensis collegiatarum Ecclesiarum Praepositurae, nec non Sanctae Mariae Virginis, et S. Mariae Magdalenae de Castro, et S. Petri M. nec non S. Gerardi, de suburbio oppidi Budensis, alias noui montis Pestiensis, et Pestiensis ac Vaciensis, et de Keszü, et de Eurs prope Budam, et de Susad, ac de Alba Ecclesia Sanctae Mariae prope veterem Budam, ac de Komarum et de Vissegrad, ac de Nagypatak, et de Apácza-Somlyó, nec non de Papa, ac de Lewöld, et de Segedino, ac de Vjhely, et de Lampertháza, ac de Szölös, et de Aranyos, ac de Bereg, et de Nempti, Parochiales Ecclesiae, ac Cibiniensis praedictae, et Brassouiensis Ecclesiarum decanatus; Quinque-Ecclesiensis, Vesprimiensis, Agriensis, Varadiensis, Transiluaniensis, Colocensis, Chanadiensis, et Iaurinensis Diaecesis cum certis Parochialibus Ecclesiis, et Plebaniis, ac Decanatibus, quorum nomina praesentibus habere volumus pro expressis, in dicta Transiluaniensi, *olim Argensi Diaecesi* [1]) et alias vbilibet consistentibus praedictis Decanatibus immediate subiectis, sub omnimoda iurisdictione in Spiritualibus Archiepiscopi Strigoniensis pro tempore existentis, pleno iure fore dignoscebantur, et quod Praelati, ac personae monasteriorum, Praepositurarum, Decanatuum, ac Ecclesiarum praedictorum, nullum alium praeter ipsum Archiepiscopum in eorum Superiorem habere, et eidem Archiepiscopo, tanquam eorum immediato Superiori, et nulli alteri, obedientiam et reuerentiam debitas exhibere, ac ad Synodum eiusdem Archiepiscopi, quoties illam per ipsum Archiepiscopum celebrari contingeret; accedere, et procurationibus Legatorum, ac prouisionibus nunciorum sedis apostolicae persoluendis, ac aliis oneribus supportandis contributionem debitam facere consueuerant; et quod tam Venerabilis Frater noster Ioannes, quam Praedecessores sui Archiepiscopi Strigoniensis, qui fuerunt pro tempore, in pacifica possessione vel quasi iuris exercendi superioritatem, et iurisdictionem huiusmodi, in mona-

[1]) Cf. *Argiensis* episcopus. — Fejér, X. 3. pag. 107.

steria, Praepositurας, Decanatus et Ecclesias praedictas, eorumque personas, et loca, a tempore fuerant; cuius contrarii memoria non exstabat. Nos consuetudinem eamdem sicut ab olim laudabiliter introducta; et ex tunc pacifice obseruata, consistebat, et quaecunque inde secuta rata habentes et grata, ex auctoritate Apostolica, et certa scientia, per alias nostras litteras confirmauimus et litterarum nostrarum ipsarum scripto testimonio communimus, supplentes omnes defectus, si qui forsan interuenissent, in iisdem, prout in ipsis litteris plenius continetur. Volentes igitur Praelatos et personas monasteriorum, Praepositurarum, Decanatuum, et Ecclesiarum praedictorum fauoribus prosequi gratiosis: motu proprio, non ad ipsorum, vel alterius pro eis super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, et ex certa scientia omnibus eorumdem monasteriorum, praeposiurarum, Decanatuum et Ecclesiarum Praelatis et personis praesentibus et posteris auctoritate Apostolica de speciali gratia, tenore praesentium indulgemus, vt auctoritate litterarum sedis Apostolicae hactenus concessarum, vel in posterum concedendarum, quae de hoc indulto plenam et expressam, ac de verbo ad verbum non fecerint mentionem, coram aliquo alio iudice, quam Archiepiscopo Strigoniensi pro tempore existente, nequeat ex quacunque causa ad iudicium euocari. Sic tamen, quood ipsi Praelati, et personae de ipsis conquerentibus coram eodem Archiepiscopo teneantur legitime stare iuri. Decernimus insuper sententias et processus, quas et quos contra praesentis indulti formam promulgari forte contigerit, vel haberi, irritos penitus et inanes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis concessionis, et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum XVIII. kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

Fejér, VI. 1. pag. 350.

CCCCXXVII.

1295. *Nicolae,* fiulŭ banuluĭ *Micudŭ,* din Transilvania vinde canoniculuĭ Clemente moşia sa Mocŭ de lângă Mureşŭ în Transilvania. 1295.

Capitulum ecclesie beati Mychaelis archangeli Transsiluane, omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Vt gestis hominum rite racionabiliterque ordinatis, effrenata cupiditas, sui prodiga, pacis emula, calumpniosis suis conatibus, et consuetis in futurum minime queat nouercari, sev nocere, ipsa ad cautelam, patrocinio litterarum consueuerunt roborari. Proinde ad vniuersorum noticiam tam presencium quam futu-

rorum harum serie volumus peruenire. Quod nobilis vir magister Nicolaus, filius Mykud bani, ad nostram accedens presenciam, quandam terram suam Mokoutelukey vocatam iuxta Morus in comitatu Albensi, prope Bagach existentem, cum omnibus vtilitatibus suis, et pertinencijs iuxta veteres metas et antiquas, quibus ipsa terra per priores suos possessores extitit ab antiquo limitata, pacifice, et possessa, cum vna silua Sumus uocata, et cum medietate alterius silue sue, in alia terra sua Hasag nuncupate, vendidit magistro Clementi concanonico nostro, et per eum suis cognatis, quibus idem ordinabit pro triginta marcis fini argenti, plenarie similiter coram nobis habitis, persolutis et receptis, per magistrum Nicolaum prenotatum, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, et habendam. Obligans se idem magister Nicolaus, vt dictum magistrum Clementem et suos cognatos in pacifica possessione dicte terre perpetualiter conseruaret, contra patrem suum atque fratres, vicinos, extraneos sev cognatos, in propriis expensis et laboribus quam terram ad porcionem suam a patre suo et a fratribus suis dixit sibi deuenisse. Et vt tractu temporis hec empcio sev vendicio non possit irritari, sed ut magis robur optineat perpetue firmitatis, ad instanciam, et peticionem predictorum, presentes concessimus litteras munimine nostri sigilli roboratas. Datum magistro Mychaele preposito, Gregorio cantore, Paulo custode ecclesie nostre existentibus. Anno domini M°. CC°. nonagesimo quinto.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 192. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 131.

CCCCXXVIII.

1296. 1296. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ restitue luĭ *Ionŭ Micola* dreptulŭ de vamă, ce-lŭ avea în satulŭ seŭ Vaşarheiŭ şi pe care 'lŭ usurpase Rolandŭ, voivodulŭ Transilvanieĭ.

Nos Andreas, Dei gratia, Rex Hungariae, memoriae commendantes significamus, quibus expedit, vniuersis, praesentium per tenorem, quod nos consideratis fidelitatibus et seruitiorum meritis, Ioannis, filii Mikola de Kalata, tributum, quod in villa sua Vasarhel vocata, ab antiquo exigi consueuit, quod tributum hactenus Rorandus Vojuoda potentialiter detinuit, vt dicitur, reddimus et restituimus eidem Iohanni, auferendo ab eodem Rorando Voyvoda, pleno iure possidendum; sicut idem Iohannes dinoscitur possedisse ab antiquo; et hoc volumus per fora publice proclamari. Datum Budae, feria quarta proxima ante festum beati Georgii Martyris. Anno Domini MCC. nonagesimo sexto.

Fejér, VI. 2. pag. 24.

CCCCXXIX.

1296. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ dăruiesce luĭ Nicolae comiteluĭ din Satmarŭ moşiile unorŭ Cumanĭ din Ungaria lipsite de locuitorĭ. 1296.

Andreas, Dei grat. Hung. etc. Rex. Omnibus Christi fidelibus praesentes litteras inspecturis, salutem in eo, qui est salus Omnium: Regiae sublimitatis Maiestas sibi fideliter obsequentium debet non immerito fidelitates et seruitia singulorum intueri, et vnicuique iuxta suorum praerogatiuam meritorum respondere muneribus donatiuis, vt ex hoc alii ad fidelitatis opera vehementius accendantur. Proinde ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire, quod quum M. Nicolaus, filius N. Oliuerii, Magister pincernarum nostrorum, Comes de Zathmar, dil. et fid. noster, suis obsequiis a tempore coronationis nostrae semper lateri nostro adhaerendo, in generalibus et particularibus expeditionibus regni nostri, cum summa fidelitate nobis studuerit complacere; quibus coram nostrae Maiestatis oculis, exstitit nobis merito commendatus; quae per singula praesentibus longum esset enarrare; quaedam tamen specialiora, de suis seruiciis, praesentibus duximus annotanda, videlicet: quum nos post adepta regni Hungariae gubernacula exercitum contra ducem Austriae et Styriae, tunc capitalem inimicum regni nostri, generalem misissemus; idem M. Nicolaus, non sine sui cruoris effusione, laudabiles impendit famulatus: vbi duo cognati sui, Ladislaus et Nicolaus nomine, sunt miserabiliter interempti. Praeterea quum contra Rorandum Voyuodam et fratres suos, filios Thomae, cum nostrae militiae multitudine armatorum processissemus, et castrum eorum Adrian vocatum, faceremus obsideri; idem M. Nicolaus seruitia nobis exhibuit gratiosa; vbi duo servientes sui sunt diris vulneribus sauciati. Ceterum quum contra Ioannem, filium Henrici Bani, infidelem regni nostri, cum valido exercitu accessissemus, et quidam de societate eiusdem ad explorandum exercitum nostrum, venissent, dictus M. Nicolaus, vnum de illis exploratoribus, Gregorium nomine captiuauit, quem prope Cupernium (hodie Kapornak) puniri fecimus sententia capitali. His itaque fidelitatibus et seruitiis eiusdem M. Nicolai recensitis, licet respectu seruitiorum suorum, quae ad praesens egimus, modica videantur; in recompensationem tamen aliqualem suorum obsequiorum, nobis, vt praehabitum est impensorum, quamdam terram Cumanorum, Iteg videlicet et Georgii, sine herede decedentium, Coas vocatam, vacuam et habitatoribus destitutam in Comitatu ee Zabauch (Szabolcs) existentem; cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis suis, ac sub eisdem metis et terminis, in quibus per eosdem Cumanos limitata fuerat, et possessa, eidem M. Nicolao, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus dedimus, contulimus, et tradidimus iure perpetuo pacifice possidendam, sine praeiudicio iuris alieni. In cuius rei memoriam etc. Datum per manus ven. Patris D. Theodori, Dei gr. Episcopi Iaurien. aulae nostrae V. C. — anno Domini MCCXCVI. regni autem nostri anno VI. VII. kal. Nouembris.

Fejér, VI. 2. pag. 25.

CCCCXXX.

1297. 1297. Banulŭ *Micudŭ* vinde o moşie a sa, numită Iobŭ din Transilvania, luĭ Petru, luĭ Marcu şi luĭ Stefanŭ fiulŭ luĭ Davidŭ.

Viris discretis et honestis ac amicis suis capitulo ecclesie beati Mychaelis archangeli Transsiluane Mykud banus, se totum cum amicitia pleniori, vestre discretioni per presentes declaramus, quod quandam terram nostram *Iobusteluke* uocatam in comitatu Albensi adiacentem cum tribus particulis siluarum iuxta ueteres metas et antiquas, nouas per nos erigendo, ex bona voluntate et permisione magistri Njcolai, Demetri et Petri, filiorum nostrorum vendimus Petro Marco, et Stephano, filio Dauid, ac Sud filio Petri, et per eos filiis ac successoribus eorundem, pro triginta marcis minus vna, perpetuabiliter et pacifice possidendam, partim in argento decime combustionis, partim vero in estimatione condigna, quam pecuniam ijdem viri plenarie nobis persoluerunt, obligantes nos eisdem ab omnibus impedicionibus racione terre propriis laboribus et expensis liberare et eosdem in ipsa possessione conseruare, quare requirimus discrecionem, quatenus eisdem visis presentibus priuilegium vestrum super ipsa vendicione dare dignemini ac si personaliter coram vobis fuissemus. Item hec uendicio facta fuit coram magistro Clemente, Johanne Siculo. Item Demetrio, Johanne et Gregorio filijs Michaelis. Item coram fratribus Wyd, ac almmato (?), preterea emanato priuilegio omnes litere iudiciales et priuilegiales primitus emanate super dicta terra debent cassari. Datum in predicta terra Jobosteluke. Anno domini M°.CC°. nonagesimo septimo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 203. — Monumenta Hung. hist. Diplomataria. X. pag. 179.

CCCCXXXI.

1298. 1298. Episcopulŭ catolicŭ din Alba-Iulia schimbă cu banulŭ *Micudŭ* dóue moşiĭ ale sale din Transilvania.

Nos capitulum Albensis ecclesie beati Mychaelis archangeli Transsiluani memorie commendantes, significamus, quibus expedit, vniuersis: Quod venerabilis pater P. Dei gratia episcopus Transsilvanus prelatus noster, qui diligenti studio statum ecclesie beati Michaelis augmentavit et in suis possessionibus de die in diem studet ampliare ad nostram accedens presenciam confessus dixit quasdam duas villas suas episcopales contiguas, Vyuar[1]) et Foludi

[1]) Uióra.

vocatas, per concambium a Petro comite filio Samsonis et Nycolao filio ejusdem nec non et a magistro Saulo fratre ipsius comitis Petri, pro villa sancti regis de juxta Aranas, que ab antiquo episcopalis fuerat ad eum et per eum ad episcopatum deuolutas inspecta vtilitate terre et ville Louna vocate que inter terras, et possessiones episcopales Gyolo, et Fenes sita existit pro ipsa terra seu villa Lona, celebrato permutationis contractu Mykud Bano presencialiter coram nobis comparenti et per eum suis heredibus heredumue suorum successoribus in concambium dedisse et tradidisse, et per ipsum Mykud Banum nomine suo, et nomine filiorum suorum Nycolai videlicet Demetrii, et Petri prout ex confessione ipsius constitit esse receptas et habitas et terram siue villam Lona, quam a parte monasterii Garab ubi idem ius patronatus obtinet, asserit per concambium ad se deuolutam, in ius et proprietatem ipsius domini episcopi et per eum suorum successorum irrevocabiliter transtulisse jus dominii et possessionis quod ipsi Mykud bano et filiis suis in predicta villa competebat, a se penitus abdicando. Paccionibus et condicionibus ab vtraque parte talibus introsertis. Quodsi Mykud banus et filij sui, ac filiorum heredes dominum episcopum et suos successores in pacifica possessione terre seu uille Lona tenere non possent uel nollent suis laboribus et expensis defensare extunc ad penam centum marcarum tenentur, pro quibus centum marcis villa Almas vbi ecclesia lapidea in honore beati Demetrii est constructa ad cautelam futurorum episcopatui ex nunc remanet obligata et pignori data tamdiu retinebitur, donec de ipsis centum marcis per predictos uel eorum heredes fuerit satisfactum, et nichilominus predicte due ville quas dominus episcopus in concambium eisdem tradidit ad jus et proprietatem episcopatus sine aliqua questione reuertentur, si vero dominus episcopus uel sui successores prefatum Mykud banum filios suos et filiorum heredes, in pacifica possessione villarum iam dictarum, tueri non possent vel nollent, tunc per eundem dominum episcopum et suos successores in proprietatem et possessionem ville sancti regis, que in concambium villarum Vyuar et Foludi transiuit rescisso contractu huiusmodi concambii inter dominum episcopum et filios Sampsonis celebrato Mykud banus et sui successores introducentur et nihilominus de bonis episcopalibus eidem Mikud bano et suis successoribus quinquaginta marce tempore sue introduccionis in villam sancti regis sine aliqua contradiccione assignabuntur. Dominus eciam episcopus in additamentum concambii, per eum dati, dedit ipsi Mykud bano decimas de Nayglok de Vyuar, de Foludi et de omnibus possessionibus ipsius Mykud bani, hoc anno provenientes episcopatumque contingentes preter quartam archydyaconalem, et porcionem sacerdotum. Dedit etiam decem marcas partim in denarijs, partim in existimacione denarios valenti . . . Et quia utraque pars contractum taliter celebratum firmitate litterarum nostrarum solempnizari et sollempnizatum roborari (?) pro eo presentes litteras, parti utrique concessimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum in octavis epiphaniarum domini anno eiusdem M°CC°LXXXX° octavo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 204. — La Fejér, VI. 2. pag. 149, cu mai multe erori.

CCCCXXXII.

1298. 1298. *Constituţiunea feudală* a Ungarieĭ din timpulŭ domnieĭ regeluĭ Andreiŭ III. Intre altele se dispune, ca nobiliĭ să nu maĭ facă jafurĭ şi devastărĭ, ér' *iobagiĭ* să se pótă strămuta de pe o moşie pe alta, însă numaĭ cu învoirea domniloru sĕĭ.

Constitutiones per Praelatos et Barones, ac nobiles regni Hungariae, tempore coronationis Andreae Regis, dicti de Venetiis, factae sequuntur in hunc modum: Tempore coronationis Domini Andreae, Regis Illustris Hungariae: Etsi non omnes conditiones seu libertates Regni Hungariae, ab antiquo obseruatee; quaedam tamen ex ipsis libertatibus et conditionibus notabiles et plus necessar. puplico scripto, sigillo eiusdem Domini Regis munitae, fuerint declaratae; quae quia iniquis hominibus et cupiditate excoecatis, prauitatibus intervenien. minime fuerunt obseruate, et ex tepiditate domini Regis fuere penitus — et postpositae, et regnum Hungariae in omni sui parte fluctuare fecit, et per vastus varios ac plurimos, ex potentia Baronum et aliorum potentium prouenien. in tantum annullari, vt Ecclesiae et Nobiles, alii autem regnicolae in suis rebus et facultatibus fere ad extremam exinanitionem deuenerit. Quo viso idem Dominus Andreas, Spiritu Sancto suggerente, aures aperuit suae clementiae, et fidelibus consiliis aquienscen. congregationem indixit generalem: ad haec, vt per Praelatos et viros Ecclesiasticos, nec non et Nobiles huius Regni, exclusis quibuscunque Baronibus, prout moris est, huic regno casuro, et per nimios vastus diminuto, salubriori consilio, quo posset, subueniretur, iniquitatibus peruersorum studio solertiori obuian. Nos itaque Ioannes, Dei gratia, Archiepiscopus Colociensis, aulae Domini Regis Cancellarius, Petrus Transsyluaniensis, Andreas Agriensis, Thomas Bosnyensis, Benedictus Vesprimiensis, Quinqueecclesiensis Paulus per Procuratores suos solempnes, Haab Vaciensis, Theodorus Iauriensis, Michaël Zagrabiensis, Emericus Varadiensis, Anthonius Chanadiensis, Ecclesiarum Episcopi, apud Ecclesiam fratrum minorum in Pesth, Anno Domini Millesimo, ducentesimo, nonagesimo octauo, in festiuitate Beati Dominici Confessoris, cum omnibus Nobilibus Hungariae, singulis Saxonibus, *Comanis*, in vnum conuenientes, accepta auctoritate, ex consensu Domini regis, et Baronum totius regni, prouti et aliorum, inuocata Spiritus Sancti gratia, tractare coepimus de his, per quae Regiae Magnificentiae et statui regni totius, ac etiam ipsarum ecclesiasticarum Personarum et ordinum aliorum consuleretur, ideo statuimus: vt Dominum Andream, ex regali stirpe descendentem, reuereamur tanquam Dominum regni naturalem. Et vt in persona ipsius regalis dignitas secundum exigentiam sui culminis fulgere possit, omnia regalia pariter et reginalia per quemcunque, et quamcunque indebite occupata, pleno iure restituantur. Iura etiam Ecclesiastica et Nobilium, in possessionibus, in foris, in tributis, et aliis quocunque tempore, et per quoscunque indebite occupata, penitus restituantur, Barones et alii potenter agentes, a vastibus et spoliis agendis omnino se refroenent; et de his quae male gesserunt, regiam maiestatem offendendo, ad gratiam Domini regis se conferant; veniam peten.

de commissis. Et quod de cetero vastus, supplicationes, latrocinia, et occupationes, seu varia nocumenta cessent omnino. Et quicunque regalia et reginalia indebite occupata; possessiones etiam ecclesiarum et Nobilium, fora, tributa hactenus indebite detenta non restituerint, et infra spatium trium mensium, a die congregationis computandorum, dimittere non curauerint; aut si qui de nouo ad spoliandum et occupandum possessiones regales et reginales Ecclesiarum et Nobilium contra haec statuta surrexerint, sententiam excommunicationis, quam contra iniustos ex nunc auctoritate praesentium proferimus, incurrant ipso facto; a qua absolui non valeant, nisi apud Archiepiscopum Colocensem, omnium Episcoporum nichilominus consensu et assensu interueniente et praehabita satisfactione competenti, Domini Regis cedunt iudicio poena debita puniendi; possessionibus tamen ipso facto priuati, deducta repensione dampnorum per tales illatorum et queis intulerunt assignat. vel adiudicat. Ceterae possessionum partes in manus regias deuoluantur; ita quod heredes earumdem propter excessus parentum, legitima parte hereditatis nudati; inter Nobiles non debeant computari; atque ab actibus Nobilium atque ab aditu — — eorumdem exclusi maneant, ab omnibus actibus legitimis alieni. Si qui vero ex istis — — insurgerent, quos Dominus noster Rex Hungariae inuocata, et congregrata regni sui (potentia) deprimere non posset, et poenis supradictis adducere, licitum illi sit dare auxilium, aliunde implorare, per quod conuinci possit feritas delinquen. Et si idem Dominus noster Rex huiusmodi delinquen. persequi non curaret, et poenis supradictis, negligenter punire admitteret, denunciando omni priuilegio, si quod habet de eo, quod excommunicari non possit, per Dominum Archiepiscopum Colocensem, omni Praelatorum consilio attendente, prout ad hoc Dominus rex se per litteras suas speciales obligauit, a Romana sede capella eius interdicatur. Barones etiam et alii Nobiles, qui se huiusmodi damnatis et dampnatione dignis adiunxerint, simili subiaceant vltioni. Et quia crescentibus excessibus crescere debet et poena, pro eo Episcopi Dioecesani, in quorum Dioecesibus factum hoc a Deo et praesenti statu damnatum, attemptatum fuerit, in ecclesiis, et populis taliter dampnandorum interdictum ponant, et positum tamdiu faciant obseruare, donec haec praemissa operatione Domini regis accedente, finem capiant congruentem. Item munitiones et castella de nouo absque licentia Domini regis, vel quae fuerint tales, de quibus, detrimenta inferuntur, vel in posterum inferri praesumerentur, aut etiam quibus ipsae possessiones non sufficiunt, minores etiam super ecclesias et monasteria factas, sine dilectione omni deleantur: quae si destructa non fuerint, detentores earumdem munitionum sententiam excommunicationis ex nunc latam (incurrant); et nichilominus per Dominum regem, vbi idem processerit in Regno, vel per Palatinum huiusmodi munitiones deleantur; terrae siquidem, vbi tales munitiones per Dominum regem, vel Palatinum repertae fuerint, per quos dictae munitiones constructae fuerunt, in ius regium deuoluantur, nulla redemptione vel commutatione recepta; si vero fuerint aliorum, veris et propriis dominis restituantur. Item statuimus, quod vsque ad tres menses, a die praesentis congregationis computandos, omnibus laesis, spoliatis, seu depraedatis per eos, qui laeserunt, et depraedationem commi-

serunt, plena fiat satisfactio, et ablatorum restitutio. Si vero per potentiam extorta fuerit, in remissionem non teneantur, sed (si) hy infra praedictum terminum satisfacere non curauerint, vel per potentiam sibi remissionem procurauerint, tanquam ex manifesta offensa, sententiam excommunicationis ex nunc latam, incurrant, et infidelitate notati, Regis cedant iudicio, bonis, et possessionibus — — illorum talium ad fiscum regium deuolutis. Dummodo per hominem Domini Regis, ad hoc specialiter transmissum et quatuor Nobiles, in qualibet prouincia ad inquirendas et sciendas spoliationes praeteritas et futuras deputatos Domino regi fides fiat sub testimonio capitulorum: vbi haec damnificatione fuerint commissa, vel fuerunt. Si vero dicti quatuor Nobiles ob fauorem, vel timorem, aut recepto pretio recusare, vel huiusmodi depraedationes false suggerere de his, quos nouerunt, praesumserint, Excommunicationem incurrant ex nunc latam ipso facto; nichilominus Domini regis cedant iudicio, poena contra eos pronuncianda. De spoliationibus autem a tempore congregationis inchoatae factis, decernimus statuentes, quod si perceptio aliqua vel informatio per quoslibet similes delectos Episcopo Dioecesano de his constare poterit, ex tunc quilibet Episcopus Dioecesanus illos tales in sua Diaecesia dampnabiliter delinquen. dampnationis dignos excommunicet, denunciet, arcius ab omnibus euitandos. Et si quis religiosorum huiusmodi excommunicatos, vel àlios, vt superius est expressum, ad Ecclesiae sacramenta admiserit, in vita vel in morte, ex tunc omnibus, qui de ista religione esse dignoscuntur, ab omnibus regnicolis elemosyna priuentur. Et quicunque ex regnicolis Fratribus illius Religionis, sibi proximis vel alienis, contra haec statuta elemosynas porrexerint, excommunicationis sententiam ex nunc latam incurrant ipso facto. Dominus autem Rex eosdem excommunicatos, sine strepitu iudiciorum, si de his per veridicam relationem constiterit, debita poena feriat: si ceteri satisfactionem non curauerint, suos excessus emendabit, et absolui non procurauerint sine mora. Barones etiam vel Nobiles Regni si pro aliquibus malafactoribus intercesserint, in latam ex nunc excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Statuimus etiam, vt sicut ex parte regnicolarum praecipitur occupatorum fieri restitutio; sic etiam Dominus Rex ad omnium occupatorum, quae Ecclesiarum et Nobilium esse dinoscuntur, restitutionem teneatur; quod si non fuerit, sententiam excommunicationis per Dominum Archiepiscopum ex consensu Praelatorum ferendam incurrat. Etsi aliqua parte regni quocunque titulo vel colore, per quemcunque Regum alienata exstitisset, teneatur reuocare: et idem Dominus Rex ad ius regium, vt regnum Hungariae, quasi quoddam ius totum suarum possit partium integritate gaudere: sententiam ipsius Archiepiscopi Colocensis, quam de consensu Praelatorum regni esset incursurus, si hoc, legitimo impedimento cessante, idem Dominus Rex neglexerit emendare. Item statuimus, quod si duo fuerint Fratres, aut plures ad inuicem nulla diuisione facta, in suis possessionibus hereditariis, et non aquisitis commorantes, vnus illorum, qui vtilior et acrior repertus fuerit inter ipsos, ad exercitum Domini Regis venire teneatur; qui si venire obmiserit, non ad plura iudicia, seu grauamina exercitus, praeter ad vnum simul omnes teneantur. Item statuimus, vt curia Domini Regis honorificentius regi possit, et regnum Hun-

gariae decentius gubernari: Dominus noster Rex singulis tribus mensibus singulos Episcopos secundum exigentiam ordinis vnum de Suffraganeis Strigoniensis, alterum de suffraganeis Colocen. Ecclesiae, totidemque, et quasi omnes Nobiles Regni, quos ex nunc elegimus, secum habeat congruis stipendiis de bono regio susten. Etsi idem Dominus Rex hoc facere obmiserit, quidquid praeter consilium praedictorum sibi applicandorum, in donationibus arduis, et dignitatibus conferendis, vel aliis maioribus fecerit, non teneant. Statuimus etiam, quod Domina Regina Hungariae debitae dignitatis culmine gaudere possit, curia sua dignitatibus et honore in personis Nobilium Hungar. non vero alienigenarum, sollemnius, sicut debet, ordinetur. Et vt curia eiusdem Dominae Reginae decentius gubernetur, quosdam electos a Domino Rege Barones ipsa Domina Regina habere teneatur; et vt regalia seu reginalia in tributis seu tricesimis, cum omni integritate percipi possint; Statuimus, vt omnia tributa a a tempore Regis Ladislai facta, penitus deleantur; et quicunque res aliquas in huiusmodi deletis tributis retinere praesumserint, sententiam excommunicationis incurrant; possessiones vero seu terrae, vbi huiusmodi illicita exiguntur, ad ius regium deuoluantur. Statuimus siquidem et perpetuo edicto stabilimus, quod Ecclesia, — — tam in capite quam in membris suis gaudere valeat suis libertatibus. Iura etiam ordinauimus, imo ab antiquo ordinata declaramus, vt tempore vacationis bona et possessiones ecclesiarum non per Dominum Regem, vel ab eo missum, nec per eos, qui se nominant Parochianos, occupentur; spolientur, laedantur in parte vel in toto. Bona etiam decedentis episcopi Dominus Rex, vel quaelibet alia persona — vel rapere non possit, sed utilitati ecclesiae, cuius idem Praelatus fuisse dinoscitur, si intestatus decedit, applicentur. Si vero compos suae mentis, de his disposuerit, secundum promissionem iuris eis disponi debent, quibus fuerint appromissa, — — — seu detentione cognatorum seruientium, aut officialium episcopi decedentis, a quocunque interueniant. — Et si qui Parochianorum, vel aliarum personarum priuatarum contra haec statuta venire praesumserint, quod absit, sententiam excommunicationis ex nunc latam incurrant ipso facto. Et si qui collectas vel exactiones quascunque super populos ecclesiarum et Nobilium facere praesumserint, vel quocunque modo fiendas indixerint, Barones vero qui in monasteriis ius patronatus non habent, si super populos aliquarum ecclesiarum, vbi ius non habent, et etiam super populos Nobilium, descensus fecerint violentos, poenam excommunicationis incurrant ex nunc latam. Statuimus etiam — — potentum, vel impotentum aliquas prouincias commetan. duas vel plures, aut etiam vnam, committat iudicandas; sed omnes causae ad Palatinum, dum provincias iudicat, vel tunc, dum non iudicat ad parochiales Iudices referantur; vel si aliqui huiusmodi provincias iudicandas assumserint, sententia excommunicationis ex nunc lata innodentur. Item statuimus quod Nobiles seruire valeant quibuscunque voluerint sua spontanea voluntate. Et si qui potentum huiusmodi Nobiles ad sibi seruiendum vi vel potentia artauerint, aut ipsos propter hoc in personis vel facultatibus laeserint, vel grauare — — — contra hoc statutum venerint, excommunicationem ex nunc latam incurrant ipso facto. Et si huiusmodi de pressione Nobilium Domino regi constiterit; tales depressores persequi teneatur, digna vltione feriendos.

Statuimus, etiam, quod Iudex curiae regiae, vel alii quicunque Iudices Nobilem aliquem possessionatum ratione iudicii, vel iudiciorum captiuare non praesumant; quod si fecerint, honore vel iudicatu, quo funguntur, ipso facto sint priuati. Statuimus etiam, quod Palatinus castra tenendo in campis, et conuentibus, et non in villis vel ciuitatibus iudicare debeat, vernali, aestiuali, et autumnali et non hyemali tempore tenetur. Et quod vlterius, alios consurgere etiam non possit honores. Statuimus etiam, vt per totum regnum vna regalis, et celebris sit moneta, quinqualitate combustum, ad duos annos. In reliquis vero annis ex argento decimae combustionis confecta per omnes regni ciuitates et villas fora contin. valorem certum currere debeat. Et si qui Nobilium, vel potentum in foro suae possessionis, vel etiam aliis locis de commissis secundum antiquam consuetudinem monetam eamdem currere non fecerint, ex tunc iure fori priuentur et ipsum ius fori ad alium, vel ad illos deuoluatur, qui — — — odum in hoc et in aliis digno et debito feruntur honore. Et nichilominus si qui eamdem non assumserint monetam, ad collectam dimidii fertonis per singulas mansiones suae possessionis teneantur. Et si quae personae ausu temerario monetam in sua possessione vel domo cudi fecerit, illa possessione vel domo priuetur, poenam legis susceptura. Statuimus et perpetuo edicto stabilimus: vt Dominus Rex libertates regnicolarum suorum et ecclesiarum tempore coronationis suae in literis expressas, et ea, quae in presentibus statutis exponuntur — — — — — Domini Archiepiscopi Colocensis de consensu Praelatorum ferendam incurrat; et praeter haec etiam alia, quae in litteris Domini Regis, tempore coronationis sue datis, continentur, plenius attendantur et firmiter obseruentur. Statuimus, vt omnes Praelati, quos legitimum impedimentum non detinuerit, nec non et omnes Barones, et Nobiles vniuersi, ad quindenas Beati Georgii in Racus, iuxta Danubium, conuenire teneantur; vt omnibus ibidem recensitis, quae in litteris Domini Regis expressa continentur, institutis, quae necessaria fuerint, — — — statuen. obseruandum, quod sicut per Barones, ita etiam per Regem, vel proceres Hungariae super populos Ecclesiarum et Monasteriorum, nulla penitus collecta exigatur; et si contrarium factum fuerit, contrarium facien. per Dominum Archiepiscopum Colocensem excommunicationem ad modum supradictum incurrant. Et quia saluberrima statuta regio honori et statui regnicolarum magno remedio proficientia; a praedictis venerabilibus Patribus, et ab incolis totius regni Hungarie de legali consensu Domini regis et Baronum processerunt, prout in superioribus est expressum, pro — — — concessa debitam reperiant firmitatem. Dominus Rex et Regni Barones sigilla sua ad instar sigilli Praelatorum huic chartae statutorum apposuerunt.

Primo notandum est: quod de inquisitionibus in factis potentiae, homicidii, iniuriarum, furti, latrocinii, et aliorum similium fiendis per Praelatos et Barones taliter est decretum, quod in quolibet comitatu duo dicti Nobiles conscientiosi et fide digni per Dominum Regem tunc eligendi, ex quibus tamen duodecim nobilibus quatuor debent esse in iudices Nobilium, qui Nobiles praestitis prius ad — — — — omnibus factis et causis in ipso comitatu in facto potentiae emersis, vel exortis per deligendum — — mandatum simul inquirendo, sciscitari, Deum haben. prae oculis, Domum reuersi — — — veritate sub sigillo per Dominum Regem eis dato et collato, ipsius inquisi-

tionis seriem eidem Domino regi rescribere teneantur; qua inquisitione visa, tandem Iudex ordinarius eiusdem causae in termino per ipsos Nobiles deputato, Iudicium et iustitiam impertiri debeat, nulla alia inquisitione super his amplius fienda. — — — — Sed reus vel ille, contra quem fuerit querimonia solum bis debet euocari, et tandem tertio proclamari per Nobiles supradictos; et sic vniuersae causae in factis praemissis emersae vel exortae in tertio termino omni dissimulatione semota debent terminari. Omnia etiam instrumenta, in curia Regia per Dominum Palatinum, vel Iudicem Curiae, aut alios Iudices ordinarios in factis criminalibus adiudicanda, coram dictis duodecim Iuratis Nobilibus in sede Vice-Comitis deponi debet. Et de iuramento cum quotcunque personis praestito, non plus nisi quadra — — — possint extorqueri per Iuratos supradictos. Praeterea notandum est: quod siquis Nobilium vel alterius cuiusuis status et conditionis hominum, in factis potentiae, calumniae, exhibitionis falsarum litterarum et aliorum grauaminum Iudicialium, fuerit innodatus, tunc possessiones talium per Iudices, vel homines Iudicum non debent spoliari; sed portio possessionaria ipsius conuicti pro Iudice et parte aduersa coram vno ex praedictis Iuratis debet occupari; et tamdiu per eosdem absque desolatione est possidenda, quousque dictis Iudici ordinario et parti aduersae per ipsum conuictum iuxta deliberationem Baronum satisfactio impendetur. In birsagiis etiam minoribus tanta portio, quanta pro ipsis iudicibus debebit, modo praemisso est occupanda, vsque tempus satisfactionis nichil plus, praeterquam veros redditus ipsius possessionariae portionis, Iudex et pars aduersa possint extorquere. Item si quis aliquem non casualiter, sed potentialiter ex concepta malitia interfecerit; tunc per Dominum regem eidem gratia non fieri debet, nisi ex voluntate fratrum et proximorum ipsius interfecti, sed talis reus plecti debet. Sin autem, tunc possessionariae portiones suae occupari debent. Si autem casualiter aliquis interfectus fuerit, tunc Rex eidem interfectori gratiam facere possit, tali tamen modo, vt iuxta deliberationem Baronum Propinguis interfecti satisfactio impendatur, et si satisfacere nollet, vel non posset, tunc gratia ei in nullo suffragetur. Insuper omnibus coram Iudice in factis potentiae, calumniae, et aliis his similibus conuictis, nulla gratia per Dominum Regem est fienda; nisi prius parti aduersae satisfactio impendatur. Si quis aut fratrem suum vterinum, patruelem, vel generationalem seu condiuisionalem intermerit, tunc possessionaria portio eiusdem interfectoris, seu homicidae propria, in portionem suam cessa vel cedenda; heredibus, vel posteris ipsius interfecti perpetuo deuoluatur. Item si quis Nobiles ulterius potentialiter in campis, vel extra villam receperit, et ratione huius in facto potentiae conuictus exstiterit; tunc talis reus res in decuplo, seu decies, se ad praedictas res ablatas extendentes, soluere tenetur. De quibus primo res principales ipsi laeso in toto restituantur; et tandem residuitas eorumdem in duas rectas partes cum Iudice ipsi laeso diuidatur; cuius recta medietas similiter ipsi laeso ex integritate assignetur. Et altera medietas, portio videlicet ipsius Iudicis in tres partes diuidatur, et ipsa tertia pars iniuriatis pertineat, et duae partes ipsius medietatis Iudici ordinario proueniant. Si vero res suas ad praemissa se extendentes non haberet, tunc ipse reus debet captiuari, et de praescriptis iuxta deliberationem Baronum se debeat emendare. Si autem ipsae

res in villa, vel in curia repertae fuerint, tunc in facto potentiae, vt est praemissum, contineatur, et puniatur. Item quicunque Nobilium, lucrum Camerae iuxta regni consuetudinem ab antiquo adprobatam, facta dicatione, et termino congruenti, sibi assignato, soluere non curarent; tunc possessiones vel possessionariae portiones tales vel talium, de quibus praemissa solutio facta minus exstitisset; praesente vno vel duobus Praelatorum tamdiu per Comitem Comanorum (Camerarum) regalium debet occupari, quousque dicta solutio dictae camerae plenarie simul cum iudicio Iuratorum trium fuerit persoluta, ipsamque possessionem idem Comes Camerae sine desolatione veros prouentus ipsius possessionis percipien. medio tempore valeat conseruare. Item si aliquis homo cuiusuis status honorem seu officiolatum ex parte Praelatorum et Baronum, et aliorum quorumcunque hominum tenens, res alicuius hominis potentionaliter receperit: tunc Dominus talis honorem tenentis, ipsi iniuriam et dampnum patienti, satisfactionem impertiri modo superius expresso, ipse Dominus talis rei famuli sui, et solus de praemissis ex parte eiusdem satisfactionem habere possit. Officiales etiam Dominorum Regum et Reginarum simili modo facere teneantur. Item quicunque aliquam possessionem, vel possessiones, seu portiones vel particulas possessionarias ordine iudiciario aquirere intendit: tunc ipsam possessionem trina vice recaptiuare debet. Et ratione prioritatis, terminorum, ac de partium voluntate, ipsa causa diferri non possit; sed partibus in praesentia Iudicis comparentibus, in causam attractus omni crastinatione postposita respondere teneatur. Ad exhibitionem instrumentorum, tres termini et non plures assignari debent; vnus videlicet sine grauamine, et duo cum grauamine; quilibet scilicet cum iudicio trium marcarum assignari debeant; et sic per vnius anni reuolutionem quaelibet causa finaliter terminetur. Medio autem tempore quaecunque pars voluerit, potest concordari; auctor autem exhibitionem suorum instrumentorum solum tribus vicibus, semper cum grauamine Iudiciorum regalium valeat prolongare. Item in vltimo termino Iudicia in processu iure emersa, partes deponere teneantur; et si cum pecunia vel rebus deponere nequiret, tunc possessione cum fructuosa et populosa, iudici et parti aduersae satisfacere teneatur; Vt idem conuictus, per quem ratione praeuia possessio datur, aduersam partem et iudicem, in Dominio eiusdem possessionis tamdiu, quousque ab eisdem in praemissa pecunia, seu iudicio redimentur, conseruare teneantur. Item si quis Nobilium possessionem seu possessiones, aut particulas suas possessionarias necessitate praepeditus vendere, vel impignorare, aut se alienare intenderet; tunc primo et principaliter eisdem, vel ipsorum Fratribus et hominibus suae generationis, vel condiuisionalibus vel commetaneis aut vicinis suis tali modo vendere possit, vt talem possessionem, seu portionem possessionariam, cuius fructus, prouentus, et vtilitates, ad vnam marcam se extendunt, per anni circulum facere possunt, pro decem marcis; cuius vero ad duas, pro viginti marcis; et sic successiue, emere debeant; et ipsam venditionem primitus coram dictis Iuratis ipsis fratribus, hominibus generationalibus, commetaneis, aut vicinis suis notificare teneantur; et si ipsam proprio cum praescitu vendere vellent; bene quidem, alioquin eam quibuscunque aliis voluerint, vendendi habeant facultatem. Item si cuiuscunque No-

bilis possessiones ratione suorum excessuum vel grauaminis ad manus iudiciarias, ad partis aduersae deuenerint; tunc easdem ipse vel alii, quibus congruit, a manibus eorumdem iuxta regni consuetudinem, ab antiquo conseruatam, redimere possit; videlicet vnum aratrum terrae pro tribus marcis. Ecclesiam cum campanili pro 15. marcis, et sine campanili pro decem marcis, et sic de singulis. Item quicunque Nobilis possessionem vel possessiones, seu portiones suas possessionarias alicui homini vendidisset, et ipsum in suum verum successorem in ordine assumsisset et tandem talis possessio ab ipso emptore per formam iuris per quemcunque requireretur, tunc talis expedit. et sui successores modis omnibus emptorem et suos successores secundum suum assumtum, in perpetuum expedire tenebitur in facto pessessionario praenotato. Item quilibet *Rusticus*, seu *Iobbagio* alicuius Nobilis, si voluetit de possessione Domini sui, habita licentia, et iusta ac consueto suo terragio persoluto, ad possessionem alterius Nobilis, vel alias, quo ei placuerit, cum omnibus suis rebus libere se commorandi causa transferre valeat. Item nullus equestris, et homo pedestris, cuiuscunque conditionis existant, aliquod pondus non habens secum ad deferendum, impediatur in loco tributi, vel alias aliquod tributum dare teneatur. Item quiscunque homo, seu aduena de extraneis Regnis ad istud regnum se transferret moraturum ab eodem et suis bonis apud ipsum habitis, tempore suae translationis in nullo loco aliquod tributum exigatur. Item si quis Rusticus, seu Iobagio alicuius Nobilis de ipso Domino suo ad alium Nobilem se transferre vellet moraturum: ab eodem Rustico modo simili tempore translationis suae, seu Iobbagione, nullum aliquod tributum accipiatur. Item de victualibus Praelatorum, et Baronum, aut Nobilium quorumcunque per quoscunque fuerit, per quaelibet tributa deferendum, nullum tributum exigatur. Item si quis Nobilis sine herede masculino ab hac luce decesserit, cuius possessiones de iure ad manus regias sunt deuoluendae, tunc ius ratione filialis filiae vel sororis eiusdem decessi eisdem filiabus, et sororibus cum possessione in vno loco et in vno ambitu debent extradere perpetuo possidendas. Ceterum si homines capitulorum vel conuentuum ad reambulandum, recaptiuandum, aestimandum, nec non statuendum aliquam possessionem, vel alios iudiciarios processus exercendos iuxta regium mandatum aut iudiciariam commissionem Palatini, vel Iudicis curiae Regiae, seu alterius cuiusdam Iudicis ordinarii, transmissi fuerint, tunc homines vel testimonium ipsius capituli, vel conuentus in propriis equis laborantes et transeuntes, a die egressionis vsque diem reuersionis, et aduentus ipsorum ad propria, qualibet die viginti quatuor denarios; Si autem ipsi homines, seu testimonia in equis conductorum transierint, tunc ab eisdem conductoribus qualibet die duodecim denarios et non plures possint extorqueri; semper tamen in expensis conductoris transeundo. Pro emanatione vero litterarum super praemissis processibus emanandarum non plures, nisi centum simul cum Notario eorum exigere possint. Exceptis litteris recaptiuationis possessionum, et aliis, de quibus etiam sicut vsque nunc duodecim denarii sunt exacti, sic in futurum debeant extorqueri. Item Cancellarii Domini Regis de litteris in factis possessiona. collationum priuilegialiter, seu patenter emanandis, exactionem pro redemtione ipsarum litterarum infrascriptam debent

obseruare. Quod de litteris possessionarias collationes et libertates quascunque denotantibus simul cum scriptore ipsorum litterarum, duas marcas; de confirmationeque litterarum quarumcunqe semper de vna littera priuilegiali confirmatorie emananda, cancellarius vnam marcam. Et scriptor suus centum denarios. De litteris autem, mediantibus quibus per regiam Maiestatem quibuscunque gratiae in factis potentiae, caluminae, furticinii, latrocinii, et exhibitionis falsarum litterarum, vel aliis, vindictam capitis tangentibus factae fuerint, vnam marcam cum scriptore possint extorquere. De aliis vero litteris minutis: videlicet euocatoriis, inquisitoriis, recaptiuatoriis, praeceptoriis, et aliis similibus; de patentibus viginti quatuor denarios, de clausis quindecim denarios debent extorqueri.

Fejér, VI. 2. pag. 130—147.

CCCCXXXIII.

1299. 1299. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ revócă autorisarea, ce o dase episcopuluĭ din Agria, ca să administreze dênsulŭ bisericele catolice din *Maramureşŭ.*

Nos Andreas, Dei gracia, rex Hungarie etc. presentibus, quibus, expedit, significamus universis, quod quum venerabilis pater P. episcopus Transsilvanus ad nos veniens, coram baronibus nostris improperasset de eo, quod populum in *Maramoros* constitutum, episcopatui Agriensi in spiritualibus, in prejudicium ecclesie Transilvane absque cause cognicione, subjecissemus, petens a nobis, ut sicut de facto processit ita de facto revocaremus; eo quod hujusmodi altercacionis cause cognicio de terminis et limitibus dyecesium exorta, non ad nos, sed ad metropolitanos deferri deberet; propositum nobis fuit de consilio consiliariorum baronum nostrorum, ut licentiam, domino episcopo Agriensi ad capiendam jurisdictionem in terra predicta per nos datam, mediantibus litteris nostris et nuncio revocaremus. Ad hec, ut iidem domini episcopi de terminis suarum dyecesium coram suis superioribus experrientur. Postmodum (Unde) quum Lukachium presbyterum, capellanum nostrum fidelem, ad notificandum de hujusmodi revocatione simul cum litteris nostris misissemus; idem, ad nos rediens retulit, quod, licet idem dominus episcopus Agriensis, plus debito properando, consecratis aliquibus locis cimiteriorum, in quibusdam villis, in Maramorosio constitutis, ad propria fuisset reversus nihilominus idem capellanus noster, ad eundem in Agriam veniens, juxta tenorem litterarum nostrarum, per eum destinatarum, illi inhibuisset, ne licencia a nobis minus legitime obtenta, a die prohibicionis ut antea uteretur; sed, si aliquid juris

crederet illic se habere, hoc coram metropolitano prefati episcopi Transsilvani, tempore congregacionis regni nostri generalis, presentibus prelatis et regni nobilibus, quibus de negocio constat predicto, exequeretur. Datum Bude, Quinta feria proxima ante festum cathedre B. Petri. Anno domini M. CC. nonagesimo nono.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 207. — Fejér, VI. 2. pag. 192.

CCCCXXXIV.

1299. *Andreiŭ III.* regele Ungarieĭ decide, că bisericele catolice din *Maramureşŭ* să fie supuse şi de aci înainte jurisdicţiuniĭ episcopuluĭ din Transilvania. 1299.

Nos Andreas Dei gracia rex Vngarie, presencium per tenorem significamus quibus expedit vniuersis. Quod cum mediantibus litteris nostris, et nuncio, venerabili patri domino Andree dei gracia episcopo Agriensi inhibuissemus, ne licencia a nobis minus legitime obtenta, jure dyocesano in *Maramorisio* uteretur, antequam coram venerabili patre domino Johanne arhiepiscopo Colocensi, metropolitano videlicet domini Petri episcopi Transsiluani hoc in iure experiretur, utrum terra Maramorus uocata intra terminos et limites dyocesis Transsilvanie existat, nec ne. Cumque idem venerabilis pater dominus Transilvanus, secundum tenorem priorum literarum nostrarum, recepto nuncio, a domino Johanne archiepiscopo predicto ipsum dominum episcopum Agriensem, ad presentiam eiusdem domini archiepiscopi et aliorum prelatorum vocari procurasset, dictus episcopus Agriensis ad vocacionem prelatorum venire renuens, absque huiusmodi cause cognicione recessit prout nobis per litteras ipsius archiepiscopi Colocensis constitit evidenter, vnde nos conuocatis nobilibus partis illius, diligenti inquisicione per venerabilem patrem Emericum episcopum Varadiensem, et dominum Ladislaum prepositum Tytiliensem, aule nostre vice-cancellarium, premissa, quia invenimus, terram Maramorus predictam esse et fuisse intra limites et terminos diocesis Transsilvanie pro eo habita deliberacione vna cum baronibus et consiliarijs nostris, possessionem iuris dioecesane, que per licenciam per nos domino episcopo Agriensi datam turbata videbatur, domino episcopo Transilvanie, et per eum episcopatui Transiluano duximus adiudicandam, et sententialiter restituendam, in ea parte, in qua ecclesia Transilvana, per nos lesa, vel offensa videbatur, et in pacificam possessionem predicti iuris per Mathiam sacerdotem, dilectum et fidelem capellanum nostrum, ipsum dominum episcopum Transilvanum fecimus introduci. Datum in castro Budensi, in festo beati Laurencij anno domini M°CC° nonagesimo nono.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 208. — Fejér, VI. 2. pag. 193.

CCCCXXXV.

1299. 1299. Papa *Bonifaciu VIII.* deplânge starea cea decăḑută a Ungarieĭ, şi se teme că regatulŭ nu se va maĭ ridică, fiindŭ încunjuratŭ de *şismaticĭ,* de ereticĭ şi paganĭ, şi espusŭ în continu la incursiunile lorŭ.

BONIFACIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio Georgio Electo Strigoniensi salutem etc. Preteritorum exhibitio temporum ad memoriam revocata demonstrat, quod nobile Regnum Ungarie valdeque diffusum, multa plebium generositate refertum, postquam divinitus inspiratum fidem Christi suscepit, quasi optima terra fructus optimos protulit, palmites produxit electos, et tam in ecclesiasticis quam secularibus personis lapides vivos et honorabiles habuit ac electos, presertim personas utriusque sexus a dicti regni domo regia procedentes, utique sanctitate preditas, multa virtutum varietate donatas, que quasi lucerne ardentes non sub modio, sed supra candelabrum posite, non solum circumpositis regionibus sue beatitudinis diffuderunt exempla, sed longe lateque per orbem, ex quibus per apostolicam sedem etiam nostris temporibus sanctorum catalogo sunt adscripte. Habuit enim ipsum regnum viros scientie eminentis in clero, laicos robustos in bellicis, devotionem ad apostolicam sedem in populis, fuit circumpositis Regnis in speculum multa virtutum numerositate dotatum. Sed proh dolor! dum in presentiarum regnum ipsum respicimus et miserabilem statum eius, et quantum a priori felici statu defluxit et a statu cecidit glorioso, diligentius intuemur, formidamus merito et valde timemus, ne regnum ipsum temporaliter in magna dispendia et spiritualiter in magna pericula dilabatur, quibus, nisi dextera domini faciente virtutem et per apostolice sedis providentiam obvietur, Regnum idem vix adiiciet, ut resurgat. Est namque circumdatum scismaticis, hereticis et paganis, ac eorum incursibus frequenter invasum, numerositas populorum in ipso quodammodo ad pusillum gregem redacta, sedent quasi sola in eo nonnulle civitates et loca, que olim populis erant plena, pluribus interemptis et multis in captionem deductis. Hec dum mente revolvimus et oculis magne compassionis aspicimus, movemur ad lacrimas, ad querenda remedia stimulamur, et surgere cogimur ad providendum, quod sepedictum regnum habeat bonum statum, maxime ut in fide catholica et apostolice sedis reverentia perseveret, et inter cetera, que nostris obtutibus occurrerunt, providimus habere personam, per cuius ministerium et sollicitudinis studium ad nostram et sedis eiusdem deducantur notitiam regni eiusdem conditiones et status et qualitas maiorum, mediocrum et parvorum residentium in eodem, cuiuscumque eminentie, ordinis et conditionis existant, ut mala, quanto fuerint notiora, tanto possimus efficacius evitare, bonis addere fulcimentum, et eadem amplius promovere; et aspicientes in illum, qui perpetua mundum ratione gubernat, terrarum celique sator, qui tempus ab evo ire iubet stabilisque manens dat cuncta moveri, secundum ordinatissimam dispositionem temporum solus novit exhibere congruentem humano generi medicinam,

presentium temporum qualitate et sepedicti Regni diversis circumstantiis in lancem mature considerationis adductis, expediens fore videmus, quod Strigoniensis ecclesia, que sue nunc viduitatis dampna deplorat, gubernatorem habeat et rectorem, per quem sibi spiritualiter et temporaliter provideatur salubriter, ac regnum ipsum dirigatur in melius et in fide ac devotione sedis memorate servetur: adeoque, ut habet fidedigna relatio, tu, qui in Albensis ecclesie Vesprimiensis diocesis prepositum primo, et subsequenter in archiepiscopum Strigoniensem electus fuisti, idoneus reputaris, utpote vir scientia preditus, generis nobilitate preclarus, potens in consanguineis et amicis, et in agendis expertus, qui divina tibi gratia nostroque presidio assistentibus, prout creditur et speratur, ecclesiam ipsam Strigoniensem defendere poteris, et alias non solum eius Strigoniensis, et aliarum ecclesiarum, sed totius regni utilia efficaciter promovere. Unde attendentes, quod si huiusmodi electionum fratrum de te, quibus aliqui se opposuisse noscuntur, prosecutio curreret suo marte ac ordinatio modo procederet, posset diutius perdurare cum ipsarum ecclesiarum dampno, ac etiam dicti Regni, propter urgentem necessitatem, et evidentem utilitatem ipsorum prosecutionem eandem duximus suspendendam absque preiudicio partium usque ad beneplacitum dicte sedis; ita quod per suspensionem huiusmodi nichil accrescat partibus vel decrescat: interim autem, ne super dictis electionibus prosecutione suspensa, tam Strigoniensis quam Albensis ecclesie supradicte gubernatore legitimo careant, te ex officio nostro, et apostolice plenitudine potestatis in spiritualibus et temporalibus procuratorem dicte Strigoniensis ecclesie usque ad dicte sedis beneplacitum ordinamus, tibi administrationem tam eius quam dicte Albensis ecclesiarum generalem et liberam in spiritualibus et temporalibus committentes, nec non concedentes auctoritatem, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam, spiritualiter et temporaliter appellatione postposita, compescendi; ita tamen, quod de bonis immobilibus earumdem ecclesiarum nichil penitus alienes, nec etiam de paramentis et libris, aut aliis rebus seu bonis mobilibus deo dicatis seu divinis usibus deputatis, et si secus feceris, illud decernimus irritum et inane, non obstantibus appellationibus a quibusvis personis quorumcumque tenorum ex quibuscumque causis contra ipsarum electionum formam vel tuam aut eligentium te personas emissis, nec non prosecutionibus et processibus habitis super eis, aut si aliquibus cuiuscumque eminentie, ordinis, conditionis et status ecclesiastici vel mundani, etiam si imperiali aut regali dignitate prefulgeant, a prefata sede indultum existat, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi vel eorum personis, locis aut ordinibus mentionem, seu qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali sub quacunque forma vel conceptione verborum ab eadem sede concessa, per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam earum effectus impediri valeat vel differri, et de quibus quorumve totis tenoribus de verbo ad verbum certa, specialis, plena, determinata et expressa in nostris litteris mentio sit habenda. Datum Laterani v. Kal. Februarii. Anno Quinto.

In e. m. Dilectis filiis Capitulo ecclesie Strigoniensis. Preteritorum exhibitio etc. ut in precedenti proxima, verbis competenter mutatis, usque esset

habenda. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Gregorio tanquam procuratori dicte Strigoniensis ecclesie a nobis, ut predicitur, ordinato, quamdiu procurationem et administrationem ipsius gesserit, humiliter intendentes, ac exhibentes ei obedientiam et reverentiam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiatis devote ac efficaciter adimplere curetis; alioquin sententiam, quam idem G. rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus, auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

In. e. m. Clero Civitatis et diocesis Strigoniensis.

In e. m. Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Strigoniensis. Preteritorum exhibitio etc. ut in precedenti usque mentio sit habenda. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem G. tanquam procuratorem dicte Strigoniensis ecclesie a nobis, ut predicitur, ordinatum, quamdiu procurationem et administrationem ipsius gesserit, recipientes devote et devota honorificentia prosequentes, ipsius monitis et mandatis salubribus humiliter intendatis. Datum ut supra.

In e. m. Dilectis filiis Vasallis ecclesie Strigoniensis. Preteritorum exhihitio etc. usque mentio sit habenda. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem G. tanquam procuratorem eiusdem Strigoniensis ecclesie a nobis, ut predicitur, ordinatum debita honorificentia prosequentes, ei fidelitatem solitam, nec non debita et consueta servitia et iura eiusdem a vobis debita exhibere integre studeatis: alioquin sententiam sive penam, quas idem G. rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratas habebimus et faciemus, auctore domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

In e. m. Venerabilibus fratribus Suffraganeis ecclesie Strigoniensis. Preteritorum exhibitio etc. ut supra usque sit habenda. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem G. tanquam procuratori dicte Strigoniensis ecclesie a nobis, ut predicitur, ordinato, quamdiu procurationem et administrationem ipsius gesserit, obsequentes, et exhibentes ei obedientiam et reverentiam debitam et devotam, ipsius salubribus monitis et mandatis efficaciter intendatis; ita quod mutua inter vos et ipsum gratia gratos sortiatur effectus, et nos devotionem vestram possimus propterea in domino non immerito commendare. Alioquin sententiam, quam idem G. rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

In e. m. Dilectis filiis Capitulo ecclesie Albensis Vesprimiensis diocesis. Preteritorum exhihitio etc. ut supra . . . esset habenda. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem G. tanquam administratori eiusdem Albensis ecclesie a nobis, ut predicitur, ordinato, quamdiu administrationem huiusmodi gesserit, humiliter intendentes, et exhibentes ei tanquam eiusdem ecclesie Albensis preposito obedientiam et reverentiam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiatis devote ac efficaciter adimplere curetis: alioquin etc. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 37.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 382. — Fejér, VI. 2. pag. 223.

CCCCXXXVI.

1299. Papa *Bonifaciu VIII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să procedeze în contra *ereticilorŭ din Ungaria* cu inquisiţiunĭ şi pedepse canonice pentru a conserva bunăstarea şi liniştea regatuluĭ. 1299.

BONIFACIUS EPISCOPUS etc. Dilecto filio Georgio Electo Strigoniensi salutem etc. Utilitate publica exposcente ac necessitate urgente, te, qui in Albensem prepositum primo et postmodum in Strigoniensem Archiepiscopum electus fueras, ex diversis considerationibus procuratorem Strigoniensis ecclesie usque ad sedis apostolice beneplacitum duximus ordinandum, earumdem Strigoniensis et Albensis ecclesiarum generali et libera tibi in spiritualibus et temporalibus administratione commissa, prout hec plenius in aliis nostris commissionis huiusmodi litteris continentur. Et ut regnum Ungarie in prospero et bono statu atque pacifico conservetur, vigeat catholica fides in eo, pestis heresis, scismatis et paganie eradicentur in ipso, ut contra *hereticos*, *scismaticos* et paganos, fautores, adiutores, receptatores et defensores ipsorum, per fratres predicatorum seu minorum ordinum, quos . . . magister et . . . minister generalis eorumdem ordinum, aut . . . prior et . . . minister provincialis Ungarie ipsorum ordinum, aut eorum aliqui vel aliquis de consilio discretorum fratrum suorum ordinum tibi duxerint nominandos, inquisitionis et punitionis officium valeas exercere secundum sanctiones canonicas et legales per sedem approbatas eandem, ac contra turbantes tranquillum statum in dicto regno, et impedientes predicta aut aliquid eorumdem per te vel per alium aut alios spiritualiter et temporaliter procedendi, nec non contra eiusdem ecclesie Romane rebelles ac turbatores pacis dicti regni, convocandi etiam Archiepiscopos, Episcopos, Abbates et alios ecclesiarum prelatos et Capitula seu Conventus secularium vel regularium ecclesiarum exemptarum et non exemptarum, et personas alias ecclesiasticas et mundanas eiusdem regni, cuiuscumque fuerint eminentie, ordinis, conditionis et status, pro exequendis predictis, et procedendi contra impedientes eos, qui pro hiis ad convocationem tuam venire noluerint, elargiendi quoque vere penitentibus et confessis, qui ad huiusmodi convocationem predictorum pretextu convenerint, indulgentiam unius anni et quadraginta dierum liberam tibi concedimus auctoritate presentium facultatem. Datum ut supra.

Ex Reg. orig. An. V. ep. 38.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 384.

CCCCXXXVII.

1299. 1299. Menţiune despre *statulŭ-latinŭ* de la Strigonŭ.

Comes Stephanus Judex, Comes Philipus, Gyletus, Pascha, Gerletus, Walterius, Frankyrius, Gyletus mercator, Geyan filius Mauricij, Petrus filius Gekmerij, Ladizlaus paruus, Nicolaus filius Rubini, et Dominicus filius Cheen Jurati, ceterique Ciues de Strigonio, omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter et futuris, presens nostrum priuilegium inspecturis, salutem in salutis largitore. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod quia Thomas pinquis, mercator Venetensis, dilectus socius et amicus noster specialis, iuxta continenciam aliarum litterarum nostrarum, a honorabili Capitulo Strigoniensis Ecclesie quasdam domus suas et cameras infra nominandas; videlicet vnam iuxta uicum, de *uico Latinorum* ducentem ad Sanctum Nicolaum, et aliam cum domibus et curia iuxta alium uicum de eadem *contrata Latinorum* adiacentem ad uicum Sancti Martini ad partem septemtrionis, item quoddam pallacium suum iuxta locum fori in terra eiusdem Capituli ab eadem parte septemtrionis, cum curia et edificijs in eadem habitis, cuius quidem pallacij et curie longitudo facit triginta sex mensuras cubiti wlgariter reyf dicti, latitudo uero viginti tres; item quoddam pallacium suum iuxta paruum Danobium circa curiam domine Mariga, pro ducentis et quindecim marcis inpignoratas, seu inpignorata nostris litteris mediantibus, vt premisimus; reddimere non potuit, neque valuit pluribus terminis et inducijs, ad nostram supplicationem per idem Capitulum eidem assignatis; ideo dedit idem Thomas, cum Nykolao filio suo, et Gegmerio consobrino suo, absque omni impedimento, de permissione omnium vicinorum earundem domorum et curiarum, cum omnibus fructibus et utilitatibus earundem, secundum libertatem nostre Ciuitatis, iure perpetuo coram nobis pro dicta pecunie quantitate eidem Capitulo possidenda, tenenda et habenda; ipsum Thomam et suos posteros in vineis eorum pacifice reliquerunt permansuros. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem ad peticionem parcium presentes concessimus litteras, sigilli nostri munimine roboratas. Datum et actum anno ab Incarnacione Domini millessimo ducentesimo nonagesimo IX°, in festo Annunciacionis Beate Virginis Gloriose.

Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. XVIII. pag. 365.

CCCCXXXVIII.

1299. Delimitarea comunelorŭ *Bărăbanţi şi Cricău* din Transilvania. 1299.

Requisitoriĭ capitululuĭ din Alba-Iulia scriŭ în 1 Maiŭ 1573 principeluĭ Stefanŭ Bathori, că în urma ordinuluĭ, ce l'aŭ primitŭ, dênşiĭ aŭ cercetatŭ documentele din archiva de acolo şi apoĭ adaugă:

«Quasdam litteras priuilegiales ser. quondam ultimi Andree d. g. regis Hungarie etc. reinuenimus, in quibus reambulationes, distinctiones et renouationes metarum diuersorum bonorum et possessionum capituli ecc. Alb. Trans. continentur, quae ad mandatum dicti d. regis Andreae per homines suos regios ad id deputatos . . . comitem videlicet Nicolaum de Gumbas et comitem Petrum de Forro sub testimonio . . Martini . . custodis et canonici . . ecc. Varadiensis statim post exustam per Saxones cathedralem ecc. Albensem capitulum ejusdem et post amissa priuilegia capituli cum sigillo ad restaurationem ejusdem capituli et praedictorum bonorum possessionarum, factae et sequestratae fuerant a. d. mill. ducent. nonag. nono, litteraeque earundem reambulationum eodem anno confectae et emanatae sunt, quas . . . d. Ludouicus d. g. Hungariae etc. rex . . . approbavit et ratificavit . . . anno domini mill. trec. sexag. nono. In quibus litteris inter alias reambulationes quoque metarum possessionis Borband e parte oppidi Karako tali sub tenore continentur: Unde per ipsum Ompay fluvium ascenditur inter terras capituli ab utraque parte fluvii usque ad locum ubi idem fluvius extractus fuit de veteri fluvio Ompay, transeuntes per villam Borband, et per locum ipsius veteris Ompay in ipso exitu predicta terra Borband commetatur, terrae domini episcopi Sard vocatae, in cujus vicinitate per locum veteris Ompey, in Seeg revertitur ad orientem ad tres metas terreas, in fine satorum positas, quarum una est terrae Sard, alia terrae Ompey, tertia vero terrae Borband praedictarum. Inde flectitur contra septemtrionem, et intrat nemus Ompey ad arborem Tuul meta terrea circumdatam. Inde transiens ipsum veterem fluvium Ompey in quadam vena venit ad arborem ilicis meta terrea circumseptam, inde ad metam terream in qua est arbor Twl, inde transiens ipsum nemus cadit in viam, per quam itur adhuc ad septemtrionem, juxta quam ab oriente est meta terrea, unde per eandem ad duas metas, quarum una est in via, alia juxta viam sub dumo ilicis ab oriente, inde per eandem viam in vallem, hinc ascendit ad montem ad tres metas terreas, quarum una est episcopalis altera capituli, tertia vero hospitum de Korkou, ubi terra Borband a meridie terra vero Sard ab occidente existunt, ubi in latere montis a septemtrione, in vicinitate dictorum hospitum Korkou, postremo vertitur contra orientem et ascendit per viam ad duas metas terreas juxta viam ab utraque parte positas, quarum una est Pauli de Corkow et altera capituli; inde in eodem latere septemtrionali descenditur ad unam metam terream, unde venitur ad tres metas terreas, quarum una est terrae Barbanth, alia hospitum de Igwen, tertia dicti Pauli, per quartam adhuc proceditur autem contra orientem in eodem latere et venitur ad metam terream

dividentem terram Barband et terram Iguen unde ascenditur ad Bercz ad tres metas, quarum una est capituli, altera hospitum de Iguen et tertia hospitum de Crakow praedictorum, ubi incipit tenere metas cum hospitibus de Crakow et per idem Bercz vertitur paulisper ad meridiem et ascendens ad unam metam venit ad aliam in eodem Bercz, in quo declinat iterum ad orientem, et venit ad duas metas terreas, unde ascendit per dorsum montis Eleos Bercz vocati ad duas metas, inde eodem gressu ad duas metas, unde venitur ad supercilium ipsius Bercz ad metam perforatam, abinde descendit ad duas metas juxta pirum positas unde cadit in Morisium et per Morisium descendit ad metam priorem terra Borbanth a meridie, terra vero hospitum de Crakow a septemtrione remanentibus.»

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. LXXXI. No. 376. Din archiva Capitululuĭ din Alba-Iulia. Liber Metalium pag. 174—175.

CCCCXXXIX.

(Sec. XIII). (Sec. XIII.) O relaţiune despre *Mongolĭ*, numiţĭ pe atuncĭ în generalŭ *Tatarĭ*.

Liber de Regnis aliquarum nationum presertim barbararum.

(Autorulŭ acesteĭ descrierĭ din secululŭ al XIII-lea ḑice despre sine următórele: «Et ego bis fui presens, quum Tartari dominum eorum volebant ponere in throno Imperatorie Maiestatis, qui antecessorum suorum modum per omnia tenuerunt.)

De modis et moribus Tartarorum.

Tartari sunt ab aliis nacionibus gencium moribus et modis sic diuersi, quod vix posset absque tedio ipsorum diversitas explicari. Credunt enim simpliciter in Deum, et invocant nomen eius et confitentur, Deum esse omnipotentem et immortalem. Nulli minas inferunt non proponendo nomen Dei et dicendo sic: Norit Deus quid tibi faciam, et similia. Aliter vero Deum nullatenus reverentur per ieiunia et oraciones et afficciones, vel alio quoquo modo, sicut debet facere homo, qui Deum credit esse. Tartari hominem interficere non reputant peccatum; et si dimitterent frenum in ore equi sui, dum deberet pasci, crederent Deum offendisse et mortaliter peccavisse. Fornicacionem et luxuriam non reputant peccatum; uxores ducunt plures; et oportet secundum consuetudinem eorum, quod accipiant novercam post obitum patris, et uxorem eciam fratris, et coitum faciunt cum eisdem. Tartari in facto armorum sunt strenui bellatores; plus quam alie naciones sunt suo domino obedientes. Et dominus potest ab eis accipere et auferre quidquid vult absque contradiccione eorum. In exercitu commorando dominus ipsis nihil dare tenetur; imo vivunt de venacionibus et predis, quas contra inimicos acquirere possunt. Quando

Tartari ingrediuntur terram, in qua credunt victualium penuriam invenire, ducunt secum equas, vaccas et alia animalia, et de eorum lacte vivunt, et carnes equorum comedunt quando habent. Tartari equites sunt agiles, et in armis, precipue arcubus, bene docti; sed pedites non possunt incedere nisi pigre. Quando Capitaneus Tartarorum in prelio vel alibi precipit aliquid, continuo unusquisque novit, quid facere debeat et quid expediat; unde absque labore ab eorum Capitaneo gubernantur. Tartari sunt valde subtiles et ingeniosi et sagaces ad expugnandum et capiendum civitates et castra. Tartari semper querunt prerogativam contra inimicos suos, et avantagium; et non est verecundia fugere inter eos, si fuga in commodum cedit eis. Tartari hanc habent prerogativam inter alias naciones, quod si fuerint in campo belli contra inimicos suos per acies ordinati, si placuerit eis, prelium inchoabunt, si vero prelium voluerint evitare, inimici cum eis non poterunt inire conflictum. Preliari cum Tartaris est valde periculosum, quia in uno paruo bello Tartarorum plures moriuntur aut letaliter vulnerantur, quam in uno alto magno prelio alterius nacionis. Et hoc est propter sagittas et arcus, quos proiiciunt fortiter et directe; et sunt ita docti in arte sagittandi, quod eorum sagitte fere penetrant omne genus armorum. Quando Tartari debellantur, omnes simul fugiunt per turmas et acies ordinatas; persequi vero illos est valde periculosum, quum retrograde sagittas iaciunt fugiendo, et equos et homines vulnerant et occidunt. Preterea, quando vident homines dissolute sequentes, se vertunt continuo super illos, et sepe accidit, qui triumphum tenuerunt, debellantur. Non est magne apparencie exercitus Tartarorum, qui omnes simul et congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum quingentorum apparenciam non habebit. Tartari curialiter hospites suscipiunt, et libenter cibum dividunt cum eisdem; et volunt per modum similem responderi, alioquin rapiunt violenter. Tartari alias terras sciunt faciliter occupare, sed postquam acquisiverint, nolunt custodire; quia in castris et civitatibus nesciunt habitare, imo semper volunt esse in tentoriis et in campis. Tartari mirabiliter sunt cupidi et avari, et quocunque modo valeant, libenter arripiunt aliena, sua tamen expendere nec sciunt, nec eciam custodire, imo permittunt omnia devastari. Tartari, si in societate aliorum incedunt si fuerint debiliores, valde efficiuntur humiles et benigni; si vero se noverint fortiores, erunt pessimi et superbi. Tartari pro aliquo incommodo eorum libenter menciuntur; et tamen in duobus mentiri non audent; in facto armorum videlicet, quod nullus ausus esset de probitate aut inmerito se iactare, aut negare si fugerint vel eciam fecerint vilitatem. Aliud est, quod si Tartarus solus aliquid perpetraverit, de quo debeat condempnari, interrogatus a judice non negabit, imo veritatem continuo confitetur. Et hec de Tartaris modis sufficiant, quia longum esset, modos per omnia singulariter enarrare. — — — —

De secundo filio Octocan, qui vocabatur Batho. Batho secundus filius Octocan, cum gente illa, quam sibi dederat pater suus, equitauit versus partes septemtrionis, quoadusque peruenit ad *Regnum Comanie*. Comani vero, qui magnam habebant copiam armatorum, crediderunt bene posse defendere terram suam, et opposuerunt se Tartaris; sed de facili fuerunt debellati et fugerunt usque ad Regnum Hungarie, et adhuc usque ad hodiernum diem sunt

multi Comani ibidem habitantes. Postquam vero Batho extra Regnum Comanie omnes fugavit Comanos, ad Regnum Rusye se transtulit, et de facili illud subiugavit. Occupavit insuper terram Gaczarie, et Regnum Bulgarie. Per viam suam fugerant Comani, equitavit et pervenit usque ad Regnum Ungarie, ibique invenit aliquos de Comanis circa flumen, quos cepit; alii vero Cumani fugierunt, quia Tartari non potuerunt flumen transire, versus Alamaniam, quousque pervenerunt ad ripam cuiusdam fluminis, quod labitur per Ducatum Austrie. Et crediderunt Tartari transire per quendam pontem ibi factum. Sed Dux Austrie et alii vicini pontem occupaverant et munierant; unde Tartaris per pontem fuit transitus denegatus. Batho vero fuit plurimum turbatus, et precepit genti sue, quod natando super equos transirent flumen. Et ipse prior fuit ingressus, exponens se morti — — — Nam antequam possent ad ripam aliam fluminis pervenire, equi fuerunt fessi propter latitudinem fluminis et fortitudinem aque, et Batho cum magna quantitate suorum fuerunt submersi. Tartari vero illi, qui nondum ingressi fuerunt, aquas has videntes, magno dolore confusi redierunt ad Regnum Rusie et Comanie, que sine contradiccione tenebant. Postquam vero Batho fuit taliter suffocatus, ut superius est expressum, nunquam Tartari apud Alamaniam rediuerunt; heredes vero Batho successive terras, quas acquisierat, redierunt, videlicet Regnum Corasine, Regnum Comanie et Regnum Rusie. Et ille, qui nunc tenet dominium Batho, vocatur Tochitay, et fuit secundus filius secundi filii Octocan.

Monumenta Hung. hist. Diplomataria. XII. pag. 546. După unŭ codice manuscriptŭ din biblioteca universităţiĭ din Graţŭ, fol. 33/34 comunicatŭ de B. Dudik.

CCCCXL.

1300. 1300. Diferite ordine de *călugărĭ catolicĭ in Transilvania,* după actulŭ de donaţiune alŭ vĕduveĭ Elisabeta din Vinţulŭ-de-josŭ.

Nos capitulum ecclesie beati Mychaelis archangeli Transsilvane memorie commendantes tenore presencium quibus expedit significamus vniuersis, quod domina Elisabeth relicta comitis Herbordi filii Henningij de Vinch inferiori . . . . . coram nobis constituta, deum habens pre oculis, et cogitans de supremis, de possessione comitis Herbordi quondam mariti sui prelibati, ad eam devoluta, qui diuino vocante judicio, viam universe carnis est ingressus, Varda vocata . . . . . talem ordinacionem fecisse et ex uoto, quod presentibus confirmat, firmiter observaturam, promisisse est confessa, videlicet, quod si ipsa mortua filius et filia superviuerent, et eos successu temporum absque heredum solatio decedere contingeret, aut tractu temporis successores seu heredes eo-

rundem, filii videlicet et filie utriusque sexus tam de linea feminina quam masculina, ex tunc dicta possessio Varda simul cum terra Damasafeldu supradicta . . . . . in ius et proprietatem nostram deuoluerentur ipso facto . . . . . Si autem ipsa domina Elisabeth instinctu speciali scilicet dictas possessiones uiua voce et uolurtarie resignare uoluerit, et recedere ab iisdem possessionibus, ex tunc nos quinquaginta marcas fini argenti eidem domine plene, et integre dare debemus et tenemur, pro uoluntate sua distribuendas, et ne in hoc casu uoto suo ex nunc ordinato, et solemnizato malicia hominum possit aliquatenus obuiare, cum casus fortuiti, et inopinabiles nullatenus previderi possint, si ipsam morte improvisa transire ex hoc seculo contingat, dictas possessiones in ius et proprietatem siue dominium nostrum ex nunc vult transferri, contradiccione cuiuslibet non obstante. Hoc adjecto, quod nos supradictas quinquaginta marcas fini argenti pro remedio anime comitis Herbordi bone memorie mariti sui, et sue, nec non et filiorum, ac filie, seu totius posteritatis distribuere tenebimur, modo infrascripto: Decem videlicet marcas, dabimus *fratribus predicatoribus, de domo Albensi*, ad opus ecclesie beate virginis decem fratribus *heremitanis sancti Augusti de conventu Albensi* ad opus ecclesie sancti Stephani prothomartiris, quinque marcas *fratribus predicatoribus de Cybinio* ad opus ecclesie sancte Crucis, quinque marcas *fratribus minoribus* de eodem ad opus ecclesie sancte Elysabeth, decem *fratribus predicatoribus in Vinch* existentibus, si in conventum, usque ad compleccionem condicionum supradictorum fuerit erectus idem locus sin autem, quinque marcas fratribus illic residentibus, et quinque *fratribus de Candela*, ac decem *fratribus predicatoribus de Seguswar*, et sic complebuntur quinquaginta marce superius nominate, nec prius adire debemus possessiones memoratas, nisi prius quinquaginta marce sepedicte, secundum modum prenotatum plene et integre, fuerint persolute. Ceterum totam ordinacionem factam de uerbo ad uerbum nos, nullo de nobis contradicente, benevole cum graciarum accione gratanter duximus acceptandam. In cuius rei geste testimonium presentes concessimus litteras munimine nostri sigilli roboratas. Datum in festo beate Margarete virginis anno domini millesimo trecentesimo.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. 218. — Monumenta Hungariae hist. Diplomataria. X. 247.

CCCCXLI.

1300. *Maramureşulŭ*, în privinţa administraţiuniĭ bisericescĭ ca parte a Transilvanieĭ. 1300.

Nos frater Stephanus ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini de domo Albensi Transsiluanie et frater Salamon lector totusque conuentus

loci eiusdem presentibus quibus expedit significamus vniuersis. Quod magister Nycolaus archidiaconus de Zonuk canonicus ecclesie beati Mychaelis archangeli Transiluanie, notarius domini episcopi Transiluani, in die epiphaniarum domini coram nobis, nomine predicti domini sui quamdam legit cartam appellationis, hunc tenorem continentem. Dominus Andreas ecclesie Agriensis episcopus, etsi sacros canones non ignoret, sacrorum tamen canonum scita non aduertens ius decimale et iurisdictionem spiritualem in *Marmarisio*, que est quedam particula dyocesis Transsilvane, ubi eadem iura tam lege dyocesana, quam lege iurisdiccionis ad ecclesiam Transsiluanam pertinere noscuntur, a domino rege sibi dari et in persona sua ecclesie Agriensi donari de facto postulauit, cum de iure laicis, quamuis religiosis de rebus ecclesie nulla sit attributa disponendi facultas, quo intellecto dominus Petrus dei gracia episcopus Transsiluanus, curam gregis sibi commissi diligenti portans sollicitudine, facti potenciam formidauit, cum huiusmodi petitorum donacio, ab eo facta, qui donare non potuit, statum ecclesie minime potuisset perturbare. Supplicauit itaque et per modum simplicis querimonie obtinuit, vt sicut ipsa donacio, si donacio dici mereatur, de facto processerat, et nulla fuit ipso iure, sic de facto reuocaretur, et nulla fuisse pronunciaretur. Dominus autem Agriensis, hijs finibus non contentus, de ecclesie consortio inique iudicans, auxilium secularis potestatis sibi postulavit, quia ex hujusmodi donatione credens ius aquisiuisse, dominum Transsiluanum ad forensem judicem, quia ad forum regium, ad octauas epiphaniarum domini, contra canonum precepta citari procurauit, si citacio dici possit; et perceptionem decimarum in Maramorisio, que est intra metas et terminos dyocesis Transsiluane per litteras regias in preiudicium ecclesie Transiluane fecit de facto, quod de iure non potuit prohibere, sub eo tenore, quod eedem decime terre memorate, et alia iura ex illa prouenientia non alteri episcopo administrarentur, quam ei, qui litteras regias de hoc incolis terre eiusdem posset reportare. Et licet iudicium laicalis potestatis retro habitum, in talibus ipso iure sit nullum, quia tamen idem dominus Agriensis, postpositis canonum mandatis, multipliciter laborat, sicut laborauit, ecclesiam Transsiluanam infestare, et prelatum eiusdem laboribus multis, et expensis afficere, pro eo, ego Nycolaus archidiaconus de Zonuk, procurator domini episcopi Transsiluani in hac parte per huiusmodi facta, inordinate attemptata, scilicet potencia interueniente, sciens ecclesie Transsiluane preiudicatum, et sciens in posterum posse preiudicari, si non salubri remedio et in refugium oppressorum ordinato, huic citationi ad non suum judicem facte, debito occurratur in termino nomine eiusdem domini episcopi Transiluani domini mei, ac procuratoris nomine ab huiusmodi iniurijs, a parte episcopi Agriensis illatis, vel a parte eius, quem sibi in iudicem asscivit inferendis, sedem apostolicam appello, probaturum me obligo, omnia premissa esse vera; prosequende appellacionis huiusmodi terminum tempus a lege indultum pono, ecclesiam Transsiluanam cum suis iuribus in parte et in toto proteccioni eiusdem sedis subiicio et ne aliquid in preiudicium ecclesie Transsiluane attemptetur, appello, et iterum appello; apostolos peto, instanter instantius, et instantissime peto, et si per eum denegantur, per quem dari debentur, saltem illi, qui aures audiendi habent, audiant, et spiritu fideli per-

scribant, et in scriptis Romane tradant ecclesie. In cuius rei testimonium presentes nostras concessimus litteras, sigillo, quo conuentus vtitur, consignatas. Actum Albe in termino supradicto, anno domini M°.CCC°.

Teutsch und Firnhaber, Urkundenbuch. I. pag. 217. — Fejér, VI. 2. pag. 287.

CCCCXLII.

1301. *Chineziatulŭ* şi libertăţile *Românilorŭ* din comuna numită *Satulŭ-românescŭ*, de lângă Odorheiŭ în Transilvania. 1301.

Nos Ladislaus [1]) Dei gracia Rex Hungarie etc. Vniuersis et singulis ad quos presentes deuenerint, notum esse volumus. Quod *Ursus Knezius* et Dominicus Magister Janitorum nomine et in persona vniuersorum incolarum et inhabitatorum *ville nostre Olachalis* in medio Siculorum nostrorum de Vduordhel commorancium graui cum querela in nostri accedentes presenciam exposuerunt et exponendo significarunt, quod dicti incole ob continuas Siculorum parcium illarum inuasiones et territoriorum dicte ville nostre occupaciones ad tantam redacti sunt inhabitatorum et mansionum paucitatem, ut ligna et tigna ad Castrum nostrum Vduord pro eius conseruacione et municione necessaria vix iam subministrare possint, et tamen per Castellanos dicti Castri nostri eatenus quotidie adurgeantur et cogantur, ipsi tamen memores fidelitatis et obsequiorum seruiciorum, sub quibus a predecessoribus nostris Hungarie regibus terra relicti et donati fuere, cuperent porro quoque huic Regno nostro pacifice et quiete inseruire, hinc ne inhabitatores dicte ville nostre secus et ab exordio ad Castrum nostrum prefatum Vduord seruientes, et lignis et tigmentis, pedestribusque seruiciis castrensare soliti, cum manifesto nostro et ipsorum damno penitus libertate sua excidere contingat, harum serie firmiter mandamus, ut nemo ipsos vniuersos preter Castellanos nostros de dicta Vduord iudicare et ad seruicia qualiacumque cogere presumat, exceptis tamen Siculis in dicta villa mansiones tenentibus, et emcione aut alio iuris titulo subsistibili aquirentibus, quos a iurisdiccione Knesij eximentes tempore exercituacionis more aliorum liberorum Siculorum sub vexillo Comitum ipsorum connumerari et exercituare

[1]) Regele *Ladislau*, amintitŭ in prologulŭ acesteĭ diplome, era fiulŭ regeluĭ Venţeslau din Bohemia. După incoronarea sa ca rege alŭ Ungarieĭ, urmată in 27 Aug. 1301, dênsulŭ adoptă numele de Ladislau, in locŭ de Venţeslau, după cum se numia mai înainte. Maĭ multe diplome şi privilegiĭ date de dênsulŭ ca rege alŭ Ungarieĭ in aniĭ 1301 şi 1302 se află publicate la *Fejér*, VI. 2. pag. 303, 329. Ibid. VIII. 1. pag. 69. 89. 91 şi 93.

uolumus, hoc tamen per expressum reseruato, vt ijdem Siculi quotannis requisitas trabes ad Vduord, si quando necessitas magnopere urserit, prestare teneantur sintque astricti, ne secus reliqui inhabitatores dicte ville preter iusticiam aggrauentur, seruicijsque opprimantur. Volumus insuper ex consensu Prelatorum et Baronum hic nobiscum presencium, vt dicti inhabitatores ville nostre Olachalis nulli omnino decimas preter solitas Capecias Ecclesie de Vduord prestare teneantur, sintque ab omni dicacione more Siculorum, inter quos uiuunt, in perpetuum exemti, prestent tamen Knesio ipsorum prestanda. Non omisso et eo, quod a signatura boum exemti sint. Datum Bude in domo domini Regis presentibus venerabili patre Nicolao Episcopo Boznensi, Dominico Magistro Ianitorum, Magistro Demetrio nostris fidelibus et alijs quampluribus fidedignis, quorum consilio hanc fecimus chartam et donacionem Anno Domini M° CCC° primo Septimo Calendas Octobris. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem presentes fecimus Sigilli nostri munimine roborari, secretum annulum nostrum eisdem apprimentes per manus prefati Episcopi Bosnensis, Regni nostri Hungarici anno primo [1]).

Szabó, Székely Oklevéltár. I. 29. Originalulŭ (după Nemzeti Társalkodó. 1838. I. pag. 32) în archiva imperială secretă din Viena.

CCCCXLIII.

1301. 1301. Papa *Bonifaciu VIII.* trimite unŭ legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi *Cumania*, ca să propage credinţa catolică în părţile acestea, şi să împedece starea de decadenţă a regatuluĭ ungurescŭ.

Bonifacius episcopus etc. Venerabili fratri Nicolao Ostiensi et Velletrensi Episcopo, apostolice sedis Legato, salutem etc. Rex excelsus filius summi Regis deus et homo Christus Iesus, quem legi necessitas non subiecit, sed factus est voluntate sub lege, de celorum summis ad yma mundi descendens, ut eriperet hominem de laqueo servitutis, quo ipsum suggestio irretiverat serpentina, vestem nostre mortalitatis induit, volens per proprii aspersionem sanguinis incendia perpetui extinguere cruciatus, ut suos eterna morte possessos, vite perempnis efficeret possessores. Ipse siquidem sibi commisse in regione peccaminum officium legationis exercens, in universum mundum discipulos, quos elegerat, destinavit, ut omni predicarent evangelium creature, Vicarium suum

[1]) Obiecţiunile ridicate de Danielŭ Fancsali (în revista ungurescă Nemzeti Társalkodó, 1838. II. pag. 57—60), nu în contra autenticităţiĭ, dar numaĭ în contra dateĭ acestuĭ documentŭ, şi anume, că ar fi din anulŭ 1501 şi nu din 1301, sunt astăţĭ căţute definitivŭ. (Veţĭ Szabó, Szekély Oklevéltár. I. pag. 31—32.)

instruens, nonnunquam alios eius exemplo in partem sollicitudinis advocare, ubi officii sui debitum corporalis absentia solvere prohiberet. Licet enim sit nobis potestatis plenitudo commissa, fines tamen humane possibilitatis excedere non valemus, ut dum in parte una iniunctum nobis officium exercemus, illud alibi personaliter exequamur: quia lex conditionis humane non permittit personam eamdem simul in diversis partibus creditam sibi personaliter exequi potestatem; nec etiam patitur ius nature, corpus unum eodem tempore locis pluribus comprehendi. Unde cum suscepti a nobis cura regiminis nos universis Christi fidelibus constituat debitores, ne absentes negligentie relinquamus expositos, ad ipsos interdum personas ydoneas dirigimus vice nostra, per eas residuum sollicitudinis, quam ad presentes personaliter gerimus, dispensando. Sane inter cetera desiderabilia nostri cordis, animarum salutem, incrementum vere fidei, observantiam ecclesiastice libertatis, quietem et pacem cunctis Christi fidelibus adesse desiderabiliter affectantes, sedula solertia vigilamus et adhibemus, quoad possumus, diligentie nostre studium, ut hec fidelibus ipsis laudabiliter possint, summotis impedimentis quibuslibet, iuxta nostri desiderii plenitudinem, actore domino, provenire. Sed quamvis universis et singulis Regionibus, deo et apostolice sedi devotis, favorem apostolicum, quotiens necessitas ingruit, impendere debeamus, et ad eas nostre mentis diffundamus intuitum, levando in circuitu vigilis more pastoris tam corporeos quam mentales oculos visuri, quid gregi commisso nobis expediat, et quid operis impendi debeat circa ipsum, ut illius fulti presidio, cui cogitationes hominum preparantur, quique fortium arcus superat, et infirmos robore potenter accingit, ministerii nostri sollicitudinem, ad ea presertim, que fidelibus populis necessario expedire viderimus et noverimus profutura, salubriter et utiliter exponamus: impresentiarum tamen Ungarie Regni nobilis necessitates precordialiter intuemur, profundis meditationibus laboriosisque vigiliis insudando, ut eidem in huiusmodi necessitatum articulis oportunum adhibeatur, domino auxiliante, consilium, salubreque remedium impendatur. Unde cum hostis humani generis, pacis emulus et zizanie seminator, abolim in eodem Regno turbationes et scandala suscitarit, ex quibus Regale solium ipsiusque Regni regimen multipliciter sunt depressa, vastatis fidelium bonis, ecclesiarum et locorum ecclesiasticorum direptis iuribus, conculcata dampnabiliter ecclesiastica libertate, ac subsecutis exinde animarum periculis deplorandis, personarum nephandis excidiis et aliis fere innumeris detrimentis, Nos exinde graves et amaras gessimus et portamus in mente nostra puncturas, dum miserabilis illius Regni conditio et commissorum inibi enormitates excessuum infra nostra precordia revolvuntur. Et utinam desuper datum esset, ut cum honore dei et ecclesie, ac aliorum salubri statu fidelium posset commode circa tantum negotium exhiberi nostra presentia corporalis, ut ubi mente vigilanter intendimus, ibi presentialiter nostrum desiderium panderemus! Sed quia id conditio nostra non patitur, et innumera negotiorum undique concurrentium varietate distrahimur, illos in partem apostolice sollicitudinis de latere nostro nonnunquam assumimus, quibus fore percipimus celesti dono provisum, ut in altis et arduis negotiis sciant et possint consulere provide, ac utili consilio providere. Attendentes itaque, quod

personam tuam altissimus gratiarum dominus scientiarum magnitudinè, providentie munere, circumspectionis gratia, industrie claritate, multisque virtutibus insignivit, humeris tuis fortitudinis robur adiciens, ut ad laudem sui nominis frequenter onera grandia supportares, plenissimam quoque de tuis meritis fiduciam obtinentes, licet apud sedem apostolicam ex eminentia tui consilii valde necessarius habearis, nosque inviti quodammodo tanti viri presentia careamus, tamen propter urgentem et inevitabilem necessitatem dicti Regni, cui speramus in predictis per tuam industriam circumspectam, illo tibi auxiliante, qui potest, salubriter consuli et utiliter subveniri, te ad prefatum Regnum, commisso tibi plene legationis officio in eodem Regno, et in Polonie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Lodomirie, Galacie et *Cumanie* partibus illi conterminis, ut in eis evellas et destruas, dissipes et disperdas, edifices, plantes et statuas in nomine domini, sicut videris expedire, de fratrum nostrorum consilio tamquam pacis angelum destinamus; iniuncto tibi nichilominus, ut in Regno ipso inter eiusdem Regni personas, necnon tam ibidem quam in Provintiis memoratis inter ecclesiasticos et mundanos viros, et universos alios cuiuscunque conditionis, preminentie sive status agas et tractes, que ad cultum dei et predicte sedis honorem, observantiam ecclesiastice sanctionis, reintegrationem ecclesiastice libertatis, robur prosperi status Regni et Provintiarum predictorum, honestatis cultum, reformationem pacis, relevationem pauperum, ac animarum salutem et tranquillitatem corporum pertinebunt. Et ut circa legationis officium, quod in eodem Regno Ungarie tibi duximus committendum, eo possis prosperari facilius, quo solitis Legatorum, qui missi de latere mare transeunt, adornatus insigniis, personam nostram quodammodo presentabis, de speciali gratia apostolica tibi auctoritate concedimus, ut eisdem insigniis infra predictum Ungarie Regnum dumtaxat uti libere valeas, predicte Legationis officium prosequendo: ita tamen quod premissis insigniis in aliis commissis tibi partibus, Provintiis et locis aliquatenus non utaris, et quod id quod in hac parte tibi pro evidentibus necessitatibus et utilitatibus Regni predicti, et terrarum earumdem conceditur, ad aliquam consequentiam pretextu concessionis huiusmodi in Regno et terris eisdem propter hoc imposterum non trahatur. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus iniunctum tibi onus laboris huiusmodi pro divina et nostra reverentia devote suscipiens, illud sic sollicite, sic viriliter et laudabiliter iuxta datam tibi a deo prudentiam exequaris, quod de tuis studiosis laboribus, celesti favente clementia, sperati fructus adveniant, tuque per sollicitudinis tue ministerium illam, que pias causas gerentibus pro retributione rependitur, palmam glorie feliciter consequi merearis. Datum Anagnie III. Idus Maii. Anno Septimo.

Ex Reg. orig. An. VII. de Curia ep. 15.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 385. — Fejér, VI. 2. pag. 308. — Ibid. VIII. 1. 54.

CCCCXLIV.

1301. Papa *Bonifaciu VIII.* în o scrisóre adresată regeluĭ Bohemieĭ se plânge, că regatulŭ Ungarieĭ e ruinatŭ aprópe cu totulŭ, din causa diferitelorŭ incursiunĭ ale *Cumanilorŭ*, Tătarilorŭ şi *şismaticilorŭ* 1301.

Bonifacius episcopus etc. Carissimo in Christo filio W. Regi Boemie Illustri salutem etc. Etsi Reges et Principes orbis terre catholice fidei professores et ecclesie Romane devotos paterna benevolentia prosequamur, personam tamen tuam dignitate Regia insignitam sincera caritate constringimus, et singularis benevolentie brachiis amplexamur, ideoque tibi familiarius scribimus, teque alloquimur confidenter. Miramur siquidem et turbamur, quod Serenitas tua substinuit et prestavit assensum, quod dilectus fiilius W. natus tuus in Regem Ungarie sit assumptus, et a . . . Colocensi Archiepiscopo et nonnullis suis complicibus passus eum fueris coronari. Utinam discussisses, ex quo capite, ex quo iure, qua successione, quo titulo prefatus natus tuus ad ipsius Regni regimen sit assumptus, et quomodo coronam ab eo recipere debuit, qui auctoritatem Reges Ungarie coronandi non habebat de consuetudine vel iure, nec debuit apostolica sedes mater omnium et magistra contempni, quin saltem in dubiis et maioribus causis ad ipsam fuerit recursus habendus, sine cuius etiam auctoritate sancte memorie Stephanus Rex Ungarie, divina revelatione premonitus, noluit se ad ipsius Regni solium sublimari; sed tamquam Aaron vocatus a deo, ab ipsa sede accepit humiliter coronam et Regnum. Hunc Stephanum deus de tenebris infidelitatis eripuit et vocavit in admirabile lumen suum: qui fuit primus Rex Ungarie christianus, a quo descenderunt persone magne sanctitatis, mireque virtutis, quarum beatitudines transierunt aliis in exemplum. Sed heu hodie Regnum tam nobile, tam preclarum et in spiritualibus et in temporalibus est collapsum, et quasi datum in predam, et per *Cumanorum*, Tartarorum, *Scismaticorum* et paganorum hostiles incursus fere ad nichilum est deductum: et ideo plus turbamur de novitatibus per dictum Colocensem Archiepiscopum circa predictum natum tuum noviter attemptatis, que discordiam pariunt, et dispendia graviora minantur, nisi deus ex alto in Regno ipso pacem effundat, que est vinculum caritatis: ad quam procurandam inter diffidentes in eo venerabilem fratrem nostrum N. Ostiensem et Velletrensem Episcopum, apostolice sedis Legatum, magnum utique Romane ecclesie membrum, cum plene legationis officio duximus destinandum. Quapropter Serenitatem tuam rogamus et hortamur attente, per apostolica tibi scripta districte precipiendo mandantes, quatenus per te ipsum corrigere studeas, et emendare procures, que circa prefatum natum tuum in hac parte minus provide et inconsulte attemptata noscuntur, et tam tu, quam tui et filii memorati sequaces eiusdem Legati acquiescatis salubribus monitis reverenter, et vos eius beneplacitis coaptetis, qui ut pacis Angelus nuntiusque salutis non absque multis sollicitudinibus et laboribus ad Regnum accessisse noscitur prelibatum. Ceterum si qua iura tibi vel memorato nato tuo competerant in Regno Unga-

rie sepedicto, aliisque Provinciis, eaque prosecuti fueritis coram nobis, illa disponimus illibata servare, nec minuere, sed augere. Sic igitur habere te studeas in premissis, quod a deo premium et dicte sedis gratiam merearis, nosque reddas ad tua et eiusdem nati tui promovenda commoda promptiores. Datum Laterani XVI. Kal. Novembris. Anno Septimo.

Ex Reg. orig. An. VII. de Curia ep. 77.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 387. — Acelaşĭ documentŭ în Fejér, VI. 2. 316. — Ibid. VIII. 1. 63.

CCCCXLV.

1301. 1301. Papa *Bonifaciu VIII.* amintesce, că în urma deselorŭ incursiunĭ ale *Cumanilorŭ,* Tătarilorŭ şi *şismaticilorŭ,* populaţiunea Ungarieĭ s'a micşoratŭ fórte multŭ.

BONIFACIUS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Nicolao Ostiensi et Velletrensi Episcopo, apostolice sedis Legato, salutem etc. Romanus Pontifex super Reges et Regna constitutus a Deo, in ecclesia militanti gerarcha summus existit, et super omnes mortales optinens principatum, sedensque in solio iudicii, cum tranquillitate iudicat, et suo intuitu dissipat omne malum. Proinde sancte memorie nostri Romani Pontifices, etsi eos diversorum Regum et Regnorum cura sollicitaverit officii pastoralis, specialiter tamen sua studia converterunt, ut Regnum Ungarie, quod ad apostolicam sedem peculiarius pertinet, preservaretur a noxiis, et salubria susciperet incrementa, et maxime contra *Cumanorum*, Tartarorum et paganorum ac *Scismaticorum* hostiles incursus, quibus extitit hactenus plurimum impugnatum, et ex quibus ad magnum exterminium et diminutionem habitatorum fidelium est deductum. Nos quidem predecessorum ipsorum vestigia imitari volentes, intellecto nuper statu miserabili dicti Regni, quod prohdolor in spiritualibus et temporalibus multipliciter est collapsum, et in quo undique bella fremunt, ecclesiarum Prelatis et personis ecclesiasticis, necnon Baronibus et Nobilibus ac popularibus dissidentibus in eodem, de tua circumspectione confisi, te ad Regnum ipsum cum plene legationis officio duximus destinandum. Verum post tuum discessum a nobis ad notitiam nostram fidedigna relatio, sed nimis amara perduxit, quod venerabilis frater noster . . . Colocensis Archiepiscopus, si tamen, dum consonent facta relatibus, venerabilis sit dicendus, stipatus nonnullis Episcopis et ecclesiarum Prelatis ac Baronibus dicti Regni, in tantam prorupit audaciam et temeritatis excessum, quin potius ad tantam devenit insaniam, quod dilectum filium W. natum Carissimi in Christo filii nostri W. Boemie Regis Illustris, in Regem eiusdem Regni Ungarie de facto, cum de iure non posset, coronare presum-

psit, ingressum tuum in ipsum Regnum nequaquam expectans, cum esses illud cum huiusmodi legationis officio e vestigio intraturus: nec attendit dictus Archiepiscopus, quod nunquam ad se, vel predecessores suos Colocenses Archiepiscopos Regum Ungarie coronatio de iure vel de consuetudine pertinuerat, nec aliquatenus pertinebat; sed huiusmodi Reges solent per ... Strigoniensem Archiepiscopum, qui est pro tempore, coronari: ut non prosequamur ad presens, quomodo nec ex successione seu iure aliquo, quod occurrat, Regnum ipsum debebatur W. nato predicto, super quibus in dubio saltem nos vel te, qui gerebas in illis partibus vices nostras, consulere debuisset. Cum enim inter lepram et lepram variaretur iudicium, erat ad nos, qui summi sacerdotis levitici generis vices gerimus locumque tenemus, in tam arduis casibus recursus habendus, maxime cum magnificus vir Carolus, Nepos Carissimi in Christo filii nostri C. Sicilie Regis Illustris, per dilectum filium ... Strigoniensem Electum et administratorem auctoritate nostra in spiritualibus et temporalibus Strigoniensis ecclesie constitutum, in eiusdem Regni Ungarie Regem fuisset antea coronatus. Ad hec nolumus te latere aut in dubium revocari, quod memoratum Ungarie Regnum sacrosancte Romane ecclesie a beato Stephano, primo Rege Ungarie christiano, cum omni eius iure ac potestate et devote oblatum fuit et traditum reverenter, qui etiam ad ipsius Regni solium noluit auctoritate propria sublimari, sciens quod nemo sibi sumere debet honorem, nisi qui vocatur a deo, et ideo non a quolibet, sed a Vicario Iesu Christi et succesore Petri assumpsit Regium diadema; fuerat quidem divinitus revelatum, quod ei primum in gente Ungarica corona debebatur et Regnum, sicut hec plenius documenta, que servantur in Archivis memorate ecclesie Romane, testantur, et ad ipsius Archiepiscopi potuerunt notitiam pervenisse. Unde cum supradictus Archiepiscopus culpabilior fuerit in hac parte, est amplius puniendus. Nolentes igitur huiusmodi audaciam, excessus et insaniam dicti Archiepiscopi, sicuti nec debemus, sub dissimulatione transire, quamvis adeo sint notorii, quod nulla possunt tergiversatione celari, ut tamen sibi, si qua forsan habet, defensio relinquatur, que ipsum etsi non excusaret a toto, saltem excusaret a tanto, fraternitati tue per apostolica scripta mandamns, quatenus per te vel alium seu alios prefatum Archiepiscopum Colocensem sub pena privationis et depositionis Archiepiscopalis oneris, officii et honoris, quam, si secus fecerit, ipsum incurrere volumus ipso facto, ex parte nostra peremtorie citare procures, ut infra Quatuor mensium spatium post citationem huiusmodi, suspensus ab omni beneficio et officio, personaliter compareat coram nobis, suam si poterit innocentiam ostensurus ac pariturus nostris beneplacitis et mandatis. Ceterum si presentiam ipsius Archiepiscopi tute vel commode adiri non posse credideris ad citationem huiusmodi faciendam, tu in aliquo vel aliquibus ipsi Archiepiscopo vel Collocensi Civitati vicinis, seu alio vel aliis loco vel locis solemnibus, de quo vel quibus expedire videris, similiter per te vel alium seu alios eiusdem citationis edictum publice ac diligenter proponere studeas; ita quod verisimile sit, quod citatio ipsa pervenire possit ad eum. Quam quidem citationem, ut predicitur, faciendam sufficere volumus atque decernimus, ac si fieret coram Archiepiscopo prelibato. Diem autem huiusmodi

citationis et propositionis et formam, et quicquid fieri contigerit in premissis, nobis per tuas litteras harum seriem continentes fideliter intimare procures. Datum Laterani XVI. Kal. Novembris. Anno Septimo.

Ex Reg. orig. An. VII. de Curia ep. 78.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 388. — Fejér, VI. 2. pag. 313.

CCCCXLVI.

1302. 1302. Papa *Bonifaciu VIII.* în o scrisóre adresată regeluĭ Bohemieĭ amintesce de noŭ, că regatulŭ Ungarieĭ a ajunsŭ pradă pe mânile *Cumanilorŭ,* Tatarilorŭ şi *şismaticilorŭ.*

Bonifacius episcopus etc. Carissimo in Christo filio W. Regi Boemie Illustri salutem etc. Dilectum filium Magistrum Ulricum de Pabeniz, Doctorem decretorum, Canonicum Pragensem, Nuntium tuum et litteras Regias, quas ipse nobis ex parte tua detulit, paterna benignitate recepimus: et ipsarum litterarum tenore diligenter inspecto, et auditis hiis, que dictus Nuntius coram nobis exposuit viva voce, ex eis in summa percepimus, quod ad hoc tua tendebat intentio, tuaque id petitio postulabat, ut tui Nati negotium, quem in Regem Ungarie concorditer et canonice proponis electum, et te ac tuos et suos in hac parte sequaces in benivolentiam nostram reciperemus et gratiam, ac tibi et ipsis adiutores, ductores, favorabiles et benignos nos in ipso negotio redderemus. Sane, fili Carissime, sicut alias tibi per litteras nostras scripsisse meminimus, Regnum Ungarie tam Nobile hactenus, tam preclarum in spiritualibus et temporalibus modernis temporibus heu multipliciter collapsum agnoscitur, et quasi datum in predam per *Cumanorum*, Tartarorum, *Scismaticorum* et Paganorum hostiles incursus, ac propter dissensiones[1]) et novitates periculosas noviter attemptatas in ipso, ex quibus discriminose vastatur, fere ad nichilum est deductum, sicque nos hiis non sine gravi mentis amaricatione recensitis, disiderantes prout nobis ex officii debito summi apostolatus incumbit, super eis de salubri remedio providere, ad procurandam in ipso regno pacem, que vinculum caritatis existit, et ad tollenda inde dissentiones et scandala, que miserabilem desolationem inducunt, venerabilem fratrem Nicolaum Ostiensem Episcopum, apostolice sedis Legatum, religione preclarum, virum magni consilii et grande Romane membrum ecclesie, cuius presentiam nobis non absque magna incommoditate subtraximus, duximus pridem illuc cum plene legationis officio destinandum: teque per ipsum et litteras nostras hortati fuimus diligenter, ut

---

[1]) Theiner: defensiones.

nonulla, que circa prefatum Natum tuum dicebantur minus provide attemptata, prudenter corrigeres per te ipsum, et Regali providentia emendares, ac tam tu, quam tui et nati memorati sequaces acquiesceritis ipsius Legati salubribus monitis reverenter, vosque beneplacitis cooptaretis ipsius, qui ad dictum Regnum ut pacis Angelus Nuntiusque salutis accessit, significantes tibi, quod siqua iura in eodem Regno aliisque Provinciis tibi vel Nato memorato competerent, ea prosequeremini coram nobis, illa disponebamus illibata servare, nec minuere, sed augere. Licet autem Legatus ipse multos propterea, non solum mentales, sed etiam corporales subierit sollicitudines et labores, qui apud deum erunt meritorii et gloriosi fructus eorum, non tamen ut sperabamus, quietis et pacis effectum per viam compositionis vel concordie amicabilis labores et sollicitudines huiusmodi habuerunt, nec alias, etiam Regni predicti status ad quietis commoda est reductus ; quinimmo guerrarum turbines in Regno ipso prohdolor invalescunt. Attendentes igitur, quod thronus apostolici culminis constitutus est a domino super Reges et Regna, ut equitatis virga ius suum unicuique tribuat, prava dirigat in directa, et morbis, qui fomentorum non recipiunt medicinam, asperius medicamen apponat, super petitione tua predicta deliberatione prehabita diligenti, eidem Nuntio in presentia fratrum nostrorum viva voce respondimus, tibique presentibus respondemus, quod personam tuam paterna et speciali sumus benivolentia prosecuti, et proponimus tam tua quam nati predicti iura conservare ubilibet, ac tibi et ei sine iuris alieni preiudicio plenitudinem debiti favoris impendere, dum tu et natus ipse filialis devotionis affectibus et gratis ac laudabilibus operibus nostris et apostolice sedis beneplacitis coaptetis. Verum cum longo iam tempore dilata sit reformatio dicti Regni deformati taliter et collapsi, et a tempore obitus clare memorie Watislai Regis Ungarie, ac deinde dum Andreas in eodem Regno se pro Rege gerebat, Carissima in Christo filia nostra Maria Regina Sicilie Illustris ad se ac dilectum filium nobilem virum Carolum, Nepotem eius, prefatum Regnum asseruerit, et adhuc asserat pertinere de iure, huiusmodi petitionem tuam propositam, ut prefertur, absque iuris iniuria et alieno preiudicio ad gratiam exauditionis admittere non valemus : sed hiis, qui in Regno prefato ius se proponunt habere, nos ad reddendam iustitiam convertentes, per alias litteras nostras te ac Reginam, Nepotem ipsius, ac filium tuum predictos, vestrumque sequaces et alios, qui sua crediderint interesse, de quibus expedire viderimus, per peremptorie citationis edictum proponimus ad nostram facere presentiam evocari, ut cum omnibus iuribus, actis et munimentis huiusmodi negotium contingentibus compareatis legitime coram nobis, recepturi iustitie complementum, et facturi, que pro bono statu dicti Regni duximus ordinanda. Ad hec ignorare te nolumus, quod cum in predictis tuis litteris te Regem non solum Boemie, sed etiam Polonie duxeris describendum, causa nobis exinde magne turbationis advenit, dum auctoritate propria, quinimmo temeritate non modica, non vocatus a domino tanquam Aaron, sed apostolica sede matre omnium et magistra contempta, ad quam Provincie Polonie pertinere noscuntur, Regium in ipsa Polonia nomen usurpas, te Regem Polonie nominando. In que autem crimina assumptio falsa Regie dignitatis, immo et simplicis magistratus, ac seditio et commissio vio-

lentie cum armis incidant, quibus subiciendi sint penis talium patratores, non est opus exprimere, quia id nota et vetustissima decreta sanxerunt. Ne igitur in te tante temeritatis audaciam, in tue salutis dispendium, prefate sedis iniuriam [1]) et plurimorum scandalum absque dubitatione presumptam, dissimulare quodammodo videamur, Magnificentie tue per apostolica scripta sub spiritualibus et temporalibus penis, quas, si contrarium feceris, tibi volemus inferre, districtius prohibemus, ne te ulterius Regem Polonie nomines, sigillum Regium sub intitulatione Polonie Regni assumas vel utaris assumpto, neque privilegia, immunitates, feuda, donationes, bona et iura quecumque in ipsa Polonia, vel aliqua eius parte concedas, aut tamquam Rex Polonie quicquam agas. Nos enim tibi paratos offerimus ad manutendum et conservandum iura, si qua in ipsa Polonia ostenderis tibi competere legitime coram nobis. Datum Anagnie IV. Idus Iunii. Pontificatus nostri Anno Octavo.

Ex Reg. orig. An. VIII. de Curia ep. 27.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 392.

CCCCXLVII.

1302. 1302. *Petru,* episcopulŭ catolicŭ din Transilvania, restitue capitululuĭ din Alba-Iulia dişmele, ce le luase pe nedreptŭ din comuna Cergău, etc.

Nos Petrus, Dei gratia Episcopus Transiluanus, praesentium per tenorem significamus, quibus expedit vniuersis: quod cum fratres nostri de Capitulo decimas de villis eorundem, videlicet de Kerechnuk, et Csergeüd [2]) integre percipere permittendas nos petiuissent, eodem modo sicut in Enyedino, et in Vajasd, nec non in Barbantina Villa [3]) ac aliis villis eorundem percipiunt, et perceperunt ab antiquo; nos volentes conscientiam nostram purgare, in hac parte iuramento ipsorum commisimus, vt si ipsi dictas decimas habere deberent, et percipere modo supra dicto, ex tunc easdem decimas super iuramento eorum pacifice, et quiete eisdem relinqueremus percipiendas, et habendas, super hoc termino, et die certo assignato; quo quidem termino Dominus Ioannes, dictus siculus, tunc Decanus eorundem, in animas omnium in stallo suo, sicut est moris, tactis sacro sanctis Euangeliis, coram Capellano nostro Thoma Sacerdote, per nos ad hoc specialiter deputato, praestitit Sacramentum. Vnde saepe dictas decimas de villis Kerecnuk, et Csergüed praelibatis eisdem fratribus nostris pacifice, et

---

[1]) Theiner: incuriam.
[2]) Cergău.
[3]) Bărăbanţŭ.

quiete duximus relinquendas ad percipiendum et habendum pleno iure modo saepe dicto. In cuius rei testimonium litteras nostras praesentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Albae feria tertia proxima ante festum Natiuitatis Beatae Virginis. Anno Domini MCCCII.

Fejér, VIII. 1. pag. 102.

CCCCXLVIII.

1304. Papa *Benedictŭ XI.* învită pe călugării predicatorĭ din Ungaria să trimită câţi-va fraţĭ în *Albania* şi *Cumania*, ţĕrĭ, în carĭ se află nisce episcopĭ de legea grecéscă, ca să propage credinţa catolică. 1304.

Benedictus episcopus etc. Dilecto filio ... Priori fratrum Predicatorum in Ungaria, salutem etc. Cum hora undecima sit diei hominibus, ut exeant ad opus usque ad mundi vesperam deputati, et illud apocalipsis elogium cito credatur cum matris ecclesie consolatione complendum, videlicet oporteret viros spirituales vite munditiam et intelligentie gratiam cum Iohanne sortitos populis et gentibus, linguis Regibusque multis denuo prophetare, quia non sequitur reliquiarum Ierusalem per Esaiam prophetam salvatio, nisi iuxta Paulum apostolum prius introeat gentium plenitudo. Nos licet immeriti super apostolice sedis speculam constituti, fideliter ac prudenter dispensandis dei ministeriis et operibus coadunandis intendimus, si vergente plenitudine temporis, post pia priorum studia in vineam dñi Sabaoth novos et pene novissimos, qui sapientiam longum didicere per otium, operarios mittere procuramus. Quia igitur quasdam amplas et populosas provincias, Albaniam, *Cumaniam* et Polatum ac Duratium prope Ungariam sitas esse percepimus, in quibus aliqui Episcopi ac plurimi sacerdotes et clerici sub Grecorum dominio constituti habitant, qui ritum sancte Romane ecclesie sincera mente diligunt, et pro viribus libenter observant, quas etiam tempore felicis recordationis Innocentii pape IIII. predecessoris nostri auctoritate eiusdem vestri fratres adierunt, et in verbo dei efficaciter instruxerunt: Nos pie memorie Alexandri pape IIII. predecessoris nostri vestigiis inherendo, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus aliquos ex fratribus tibi commissis, qui sunt probate conversationis et vite, ac potentes in opere et sermone, mittas ad terras memoratas, in quibus verbum dei proponatur, quos tibi amovere liceat, aliosque substituere, cum videris expedire, quibus vice nostra in peccatorum omnium remissionem iniungas, ut seminari super aquas multas, in illo tantum, qui mundum dixit se vicisse, confisi, ad illuminationem cece multitudinis et exterminium heretice fal-

sitatis, ad confirmandum nutantium animos et fidelium confirmandos in luce sermonis, et certitudine operis propositum sibi iter sine offensione percurrant. Ut autem ministerium ipsorum honoretur plenius et honorabilius impleatur, eisdem fratribus, quos ad hoc miseris, presentium auctoritate concedimus, ut ipsis clericis et laicis de ipsis terris oriundis vel ibidem constitutis, qui virtutem et obedientiam sedis apostolice fideliter amplectentes sunt parati satisfacere de commissis, reconciliationis, et si aliqua excommunicatione tenentur, absolutionis beneficium iuxta formam ecclesie largiantur, proviso ut si huiusmodi excommunicatio ab ordinariis locorum Epis fuerit rationabiliter promulgata, iuxta formam eandem cum eorum consilio relaxetur, et cum clericis ex predictis, super eo quod excommunicati celebraverunt divina, necnon cum illis, qui ab Episcopis Grecis aut iuxta ritum Grecorum ordines infra etatem legitimam vel temporibus indebitis, aut qui omnes eadem die, vel superiores pretermissis inferioribus, aut etiam soluto aliquo pretio secundum ritum eundem recipere presumpserunt, valeant dispensare. Sit etiam eisdem fratribus licitum omnium fidelium in terris predictis confessiones audire, ac ipsis iniungere penitentias salutares, et excommunicatos a canone iuxta formam ecclesie absolvere, dummodo iniuriam et dampna passis satisfaciant competenter. Cum regularibus autem partium earumdem in casibus, quibus solent Legati sedis apostolice dispensare, ac etiam cum clericis ipsarum partium defectum natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu, aut de regularibus procreati, sit fratribus predictis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeant, qui ab unitate catholice ecclesie seu religione vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint et digne satisfacere de commissis, ita quod ipsi religiosi ad sua loca salva disciplina ordinis resumantur: et illos ex iamdictis, qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta premissam formam et predicte satisfactionis modum absolvere valeant, et cum regularibus ex eisdem, sicut est expressum superius, dispensare. De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam ipsorum deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se adinvicem, quod ad pacem et concordiam redeant, necnon quod inordinate viventes de suis excessibus, sicut iustum fuerit, satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam, Episcoporum suorum scandalo evitato, ipsis fratribus libera sit facultas. Insuper in locis, in quibus eos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facient, missam et cetera divina celebrare officia, et constitutis ibidem, non obstante si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis et cibo ac aliis secure communicare, et ipsos seu etiam alios converti ad unitatem fidei christiane cupientes recipere, baptizare et aggregare ecclesie filiis valeant, ac dare indulgentias, commutare vota, ultramarino et continentie votis dumtaxat exceptis, liberam licentiam et plenam habeant facultatem. Ceterum fratribus prefatis concedimus, quod a catholicis Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopi possint ordines et alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales, altaris pallas, corporalia per eos, qui ex fratribus ipsis sunt presbiteri, cum necesse fuerit, benedicere, ubi catholicorum Episcoporum copia non habetur, et earumdem terrarum clericos per litteras suas licentiare, ut a Latinis Epis or-

dinentur. Ad hec sit memoratis fratribus absolvendi facultas occisores clericorum et religiosarum personarum in predictis partibus constitutos. Et quia ibi habetur prelatorum catholicorum defectus, pro eo quod ecclesie Latine a Grecis Epis detinentur, et secundum eorum ritum Rectores et clerici religiosi et seculares quandoque mediante vitio symonie, quandoque per potentiam seculare instituuntur sepius in eisdem, Nos nolentes, quod propter catholicorum Eporum defectum talia inibi de cetero presumantur, predictis fratribus, qui ad huiusmodi ministerium fuerint deputati, super instituendis et destituendis Rectoribus et clericis in Latinis ecclesiis tam regularibus quam secularibus, que ut premittitur a Grecis Episcopis in eisdem provinciis detinentur, plenam concedimus facultatem. Quod si forsan provinciam Ungarie in plures provincias dividi, prout de aliis aliquando factum extitit, contingat, volumus et presentium auctoritate statuimus, ut Prior illius provincie, in qua Civitas Duracensis exstit, iuxta presentium tenorem procedere valeat in premissis, illa iuxta formam tibi traditam adimplendo. Nulli ergo etc. nostre concessionis, voluntatis et statuti etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum II. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Primo.

Reg. An. I. ep. 688.

Theiner, Mon. Slav. merid. I. pag. 120. — Fejér, VIII. 7. 1303.

CCCCXLIX.

1307. Papa *Clemente V.* trimite pe cardinalulŭ Gentilŭ, ca legatŭ apostolicŭ în Ungaria şi în *Cumania*. 1307.

Clemens episcopus etc. Dilecto filio Gentili tituli sancti Martini in Montibus presbitero Cardinali, apostolice sedis Legato, salutem etc. Rex excelsus filius summi Regis, deus et homo Christus Iesus, quem legi necessitas non subiecit, sed factus est voluntate sub lege, de celorum summis ad ima mundi descendens, ut eriperet hominem de laqueo servitutis, quo ipsum suggestio irretiverat serpentina, vestem nostre mortalitatis induit, volens per proprii aspersionem sanguinis incendia perpetui extinguere cruciatus, ut suos eterna morte possessos vite perennis efficeret possessores. Ipse quidem sibi commisse in regione peccaminum officium legationis exercens in universum mundum discipulos, quos elegerat, destinavit, ut omni predicarent evangelium creature; Vicarium suum instruens, nonnunquam alios eius exemplo in partem sollicitudinis advocare, ubi officii sui debitum corporalis absentia solvere prohiberet. Licet enim sit nobis potestatis plenitudo commissa, fines tamen humane possibilitatis

excedere non valemus, ut dum in parte una iniunctum nobis officium exercemus, illud alibi presentialiter exequamur, quia lex humane conditionis non patitur, personam eandem simul in diversis partibus creditam sibi personaliter exequi potestatem : nec etiam patitur ius nature, corpus unum eodem tempore locis pluribus comprehendi. Unde cum suscepti a nobis cura regiminis nos universis Christi fidelidus constituat debitores, ne absentes negligentie relinquamus expositos, ad ipsos interdum personas idoneas dirigimus vice nostra, per eas residuum sollicitudinis, quam ad presentes personaliter gerimus, dispensando. Sane inter cetera desiderabilia cordis nostri animarum salutem, incrementum vere fidei, observantiam ecclesiastice libertatis, quietem et pacem cunctis Christi fidelibus adesse desiderabiliter affectantes, sedula solertia vigilamus et adhibemus, quod possumus, diligentie nostre studium, ut hec fidelibus ipsis laudabiliter possint, summotis impedimentis quibuslibet, iuxta desiderii plenitudinem actore deo provenire. Sed quamvis universis et singulis regionibus deo et apostolice sedi devotis favorem apostolicum, quotiens necessitas ingruit, impendere debeamus, et ad eas nostre mentis diffundamus intuitum, levantes in circuitu vigilis more pastoris tam corporeos quam mentales oculos, visuri, quid gregi commisso nobis expediat, et quid operis impendi debeat circa ipsum, ut illius fulti presidio, cui cogitationes hominum preparantur, quique fortium arcus superat et infirmos robore potenter accingit, ministerii nostri sollicitudinem ad ea presertim, que fidelibus populis necessario expedire viderimus, et noverimus profutura, salubriter et utiliter exponamus. Impresentiarum tamen Ungarie regni nobilis necessitates precordialiter intuemur, profundis meditationibus laboriosisque vigiliis insudando, ut eidem in huiusmodi necessitatum articulis opportunum adhibeatur domino auxiliante consilium, salubreque remedium impendatur. Unde cum hostis humani generis pacis emulus, et zizanie seminator ab olim in regno eodem turbationes et scandala suscitaverit, ex quibus Regale solium ipsiusque regni regimen multipliciter sunt depressa, vastatis fidelium bonis, ecclesiarum et locorum ecclesiasticorum direptis iuribus, conculcata dampnabiliter ecclesiastica libertate, ac subsecutis exinde animarum periculis deplorandis, personarum nephandis excidiis, et aliis fere innumeris detrimentis. Nos exinde graves et amaras gerimus et portamus in mente nostra puncturas, dum miserabilis illius Regni conditio et commissorum inibi enormitates excessuum infra nostra precordia revolvuntur. Et utinam desuper datum esset, ut cum honore dei et ecclesie, ac aliorum salubri statu fidelium posset commode circa tantum negotium exhiberi nostra presentia corporalis, ut ubi mente vigilanter intendimus, ibi presentialiter nostrum desiderium panderemus ! Sed quia id conditio nostra non patitur, et innumera negotiorum undique concurrentium varietate distrahimur, illos in partem apostolice sollicitudinis de latere nostro nonnunquam assumimus, quibus fore percipimus celesti dono provisum, ut in altis et arduis negotiis sciant et possint consulere provide, et utili consilio providere. Attendentes itaque, quod personam tuam altissimus gratiarum dator dominus scientiarum magnitudine, providentie munere, circumspectionis gratia, industrie claritate, multisque virtutibus insignivit, humeris tuis fortitudinis robur adiiciens, ut ad laudem sui nominis frequenter onera grandia supportares, ple-

nissimam quoque de tuis meritis fiduciam obtinentes, licet apud sedem apostolicam ex eminentia tui consilii valde necessarius habearis, nosque inviti quodammodo tanti viri presentia careamus, tamen propter urgentem et evidentem necessitatem dicti regni, cui speramus in predictis per tuam industriam circumspectam, illo tibi auxiliante, qui potest, salubriter consuli et utiliter subveniri, te ad prefatum regnum, commisso tibi plene legationis officio in eodem regno, et in Polonie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Lodomerie, Galatie *Cumanieque* partibus illi conterminis, ut in eis evellas et destruas, dissipes et disperdas, edifices et plantes, et statuas in nomine domini, sicut videris expedire, de fratrum nostrorum consilio tanquam pacis angelum destinamus; iniuncto tibi nichilominus, ut in regno ipso inter eiusdem regni personas, nec non tam ibidem quam in provinciis memoratis inter ecclesiasticos et mundanos viros et universos alios cuiuscumque conditionis, preeminentie sive status agas et tractes, que ad cultum dei et predicte sedis honorem, observantiam ecclesiastice sanctionis, reintegrationem ecclesiastice libertatis, robur prosperi status regni et provinciarum predictorum, honestatis cultum, reformationem pacis, relevationem pauperum, ac animarum salutem et tranquillitatem corporum pertinebunt. Et ut circa legationis officium, quod in eodem regno Ungarie tibi duximus committendum, eo possis prosperari felicius, quo solitis legatorum, qui missi de latere mare transeunt, adornatus insigniis personam nostram quodammodo presentabis, de speciali gratia apostolica tibi auctoritate concedimus, ut eisdem insigniis infra predictum Ungarie regnum duntaxat uti libere valeas, predicte legationis officium prosequendo; ita tamen, quod predictis insigniis in aliis commissis tibi partibus, provinciis et locis aliquatenus non utaris, et quod, id quod in hac parte tibi pro evidentibus necessitatibus et utilitatibus regni predicti et terrarum earundem conceditur, ad aliquam consequentiam pretextu concessionis huiusmodi in Regno et terris eisdem propter hoc imposterum non trahatur. Quocirca descretioni tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus iniunctum tibi onus laboris huiusmodi pro divina et nostra reverentia devote suscipiens, illud sic sollicite, sic viriliter et laudabiliter iuxta datam tibi a deo prudentiam exequaris, quod de tuis studiosis laboribus, celesti favente clementia, sperati fructus adveniant, tuque per sollicitudinis tue ministerium illam, que pias causas gerentibus pro retributione rependitur, palmam glorie feliciter consequi merearis. Datum Pictavis VI. Idus Augusti. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. de Curia ep. 27.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 415.

CCCCL.

1309. 1309. Cardinalulŭ *Gentilŭ*, legatulŭ scaunuluĭ apostolicŭ, excomunică pe Ladislaŭ, voivodulŭ Transilvanieĭ, din causă, că voesce să-şi mărite pe fica sa, catolică, după fiulŭ regeluĭ din Serbia, şi fiindŭ-că a luatŭ coróna Ungarieĭ, pe care nu voesce s'o restitue. Căsătoria între catolicĭ şi ortodoxĭ se interdice.

Frater Gentilis miseratione divina tituli sancti Martini in Montibus Presbiter Cardinalis, apostolice sedis legatus, Universis presentes litteras inspecturis salutem in domino. Ad regnum Ungarie ac partes illi conterminas per apostolicam sedem cum plene legacionis officio destinati, volentes, prout ex ipsius debito tenebamur officii, ad reformacionem eiusdem Regni, ex multiplicium guerrarum et dissentionum dissidiis deformati enormiter, ac pacificum et tranquillum statum magnifici Principis domini Karoli Regis Ungarie Illustris ac personarum in eodem Regno degentium intendere studio vigilanti, de consilio et assensu olim per nos Bude Prelatorum et Baronum congregati concilii quasdam pro ipsorum Regis et Regni ac libertatis ecclesiastice statu constituciones edidimus, per quarum unam precipuam duximus inhibendum, ut nullus Regalia vel Reginalia dicti Regis extunc occupare aut usurpare, vel occupata aut usurpata illicite detinere presumeret; irrefragabiliter statuentes, quod omnes et singuli, qui dicta Regalia vel Reginalia occupaverant, vel tunc occupata tenebant, dicto Regi restituerent infra trium mensium spacium, si non requirerentur, infra decem vero dies, postquam super hoc a dicto Rege vel ex parte ipsius requisiti forent, et eum permitterent libere, quiete et pacifice possidere, si notam infidelitatis et penam vellent quomodolibet evitare. Qui vero predicta Regalia vel Reginalia occuparent vel usurparent de cetero, seu occupata vel usurpata, ut premittitur, non restituerent, nisi de voluntate Regis eiusdem ac nostra, quamdiu legacionis fungeremur officio, alioquin prefati Regis et Consiliariorum vel maioris partis ipsorum, ipsa vel ipsorum aliquod retinerent, vel inter ipsum Regem et detentorem huiusmodi aliter secundum Regni morem ordinatum foret, clericus aut laicus, cuiuscumque preminencie, dignitatis aut status vel religionis existeret, eciam si Archiepiscopali vel Episcopali dignitate fulgeret, non obstantibus quibuslibet privilegiis et indulgenciis eis vel ipsorum ordinibus ab apostolica sede concessis, vel qui, ne predicta Regalia vel Reginalia occupata restituerentur dicto Regi infra terminum antedictum, daret consilium, auxilium vel favorem publice vel occulte, si foret singularis persona, excommunicacionis, si universitas vel collegium, interdicti sentencias incurrerent ipso facto, quas si per mensem a lapsu pretaxati termini numerandum sustinerent animo contumaci, omnes Vassali sui, Comites, Castellani, Iudices, Iobagiones et quivis alii a fidelitate, homagio et qualibet alia prestacione, qua eis tenebantur astricti iuramento aut alia firmitate vallata, essent absoluti et liberi eiusdem auctoritate decreti. Et si eis in tanta obstinacione manentibus adhererent post lapsum predicti termini quoquomodo, quia favere ipsis in obstinacione huiusmodi videbantur, excommunicacionis essent vinculo

innodati, et nichilominus eorum et dictorum detentorum moriencium corpora, qui sine debita satisfaccione decederent, sepultura privavimus christiana, districte precipientes clericis et prelatis exemptis et non exemptis, eciam si de predicatorum, minorum et heremitarum sancti Augustini ordinibus essent, cuiuscunque dignitatis aut conditionis existerent, quod nullus auderet moriencium talium tumulare corpora, vel eorum tumulacioni quomodolibet interesse. Si quis autem contravenire temptaret, si clericus secularis esset, omnibus ecclesiasticis beneficiis, cum nota infamie, Constitucionis eiusdem esset auctoritate privatus, si quidem regularis, pro tanta inobediencia carcerali custodie condempnatus, excommunicacionis se nosset vinculo innodatum, et loca nichilominus, in quibus talium sepelirentur corpora, ecclesiastico forent supposita interdicto. Quicunque vero laicorum sepedicto Regi ad recuperanda bona predicta, requisitus ab eo, fideliter assistere, ipsumque recusaret iuxta debite fidelitatis obsequium adiuvare, sciret se dictis penis et sententiis subiacere. Sane inter desiderabilia cordis nostri nil magis nostro accedit affectui, quam ut fidei catholice puritas ubique terrarum, sed precipue in terris et locis legacionis ipsius, in quorum aliquibus multum exorbitare dicitur fides ipsa, ad dei gloriam, sancte Romane ecclesie nostrique iocunditatem affectus ampliari valeat, ac macula pravitatis heretice de terris et locis eisdem, que pravitatis ipsius plurimum infecta noscuntur, per sollicitudinis nostre studium deleatur; per huiusmodi, namque macula irretitos, eorumque scientiam seducentem mundus inficitur, et gregi fidelium per oves morbidas gravior infligitur corruptela. Ad noticiam siquidem nostram olim, dum adhuc Zagrabie moraremur, ante nostrum adventum Budam, veridica relacione perlato, quod, inter Nobilem virum Ladislaum Wayvodam Transilvanum et dominum Stephanum Regem Servie tractatus habitus fuerat de filia ipsius Ladislai, catholica quidem et ex catholicis orta parentibus, ... filio Regis eiusdem a prefate fidei devianti rectitudine matrimonialiter copulanda. Nos attendentes, quod non erat decens nec expediens, ut filii obediencie cum inobediencie filiis per alicuius coniunccionis commercium miscerentur, cum per hoc de facili posset ipsorum obediencium fidei sinceritas violari, nostraque interesset super hiis tam in dicte favorem fidei, quam ex officii prefati debito de oportuno remedio providere, prefatum Ladislaum excitandum amice, fraterne rogandum ac exhortandum caritative duximus semel et pluries, dantes ei nichilominus, prout requirebat eiusdem officii debitum, per nostras licteras in mandatis, ut prefato matrimonii tractatui supersedens, dictam filiam suam eiusdem Regis filio matrimonialiter nequaquam copulare presumeret, quousque illo faciente, qui non vult mortem peccatorum, sed ut magis convertantur et vivant, prefati Rex et filius suo Regnique ipsorum salubri statui, divina eis assistente gratia, consulentes redirent ad ipsius ecclesie unitatem, ac ipsos contingeret, quod nostro mediante studio, quod sperabamus in brevi, veram fidem, quam profitetur, docet et predicat mater ecclesia, sinceris mentibus profiteri, et extunc memorato Ladislao et catholico cuilibet absque divine maiestatis offensa sueque detrimento anime licitum erat ac liberum amicicie, societatis vel parentele fedus contrahere cum eisdem. Cumque postmodum ad predictum locum Bude, divina nobis assistente clemencia, venissemus, de supra-

dicti Concilii consilio et assensu statuendum duximus, et eciam inhibendum, ut nullus dicte legacioni subiectus presumeret de cetero alicui heretico, Patereno, Gazaro, Scismatico vel alii fidei christiane contrario, maxime Ruthenis, Bulgaris, Rasis et Lictuanis in errore manentibus, filiam, neptem vel consanguineam suam connubio tradere vel modo aliquo copulare. Qui vero dederit vel danti consenserit, aut ex proposito et scienter huiusmodi scelestibus nuptiis astiterit, mulier eciam data vel tradita, que eisdem consenserit, cum per hoc in christianam religionem scissuram et maculam ponere satagat, ac per hoc heretice pravitati favere, eo ipso excommunicacionis mucrone percussum se noverit, et ecclesiastica sepultura privatum. Et si infra mensem post publicacionem huiusmodi sentencie faciendam per dyocesanum corde contrito et humiliato non redierit ad ecclesie unitatem, de tanta iniuria irrogata nomini christiano ac fidei orthodoxe condignam satisfacionem et debitam impensurus, ex tunc contra eum tanquam contra fautorem hereticorum et ipsius inimicum fidei procedatur iuxta sancciones canonicas et civiles. Verum quia sepedictus Ladislaus huiusmodi Constitucionibus, inhibicionibus, exhortacionibus et preceptis contumaciter obturans auditum, ac nobis contemptu superbo inobediencie tergum vertens, aversa penitus a Ierusalem facie et in Iericho conversa, per viam, qua inciditur in latrones, nec bona regalia, que occupata detinet, infra designatos in Constitucione predicta terminos restituere ac resignare, nec a complemento dicti matrimonii desistere ac supersedere curavit, quamvis super hiis pluries monitus, et post eosdem terminos diucius expectatus, paciencia benignitatis nostre, que ipsum ad obediencie promptitudinem ac penitencie salubre consilium reduxisse debuerat, abusus est temere, immo quodammodo in derisum. Non ergo videntur he culpe tam faciles et contemptus, in quibus culpa non sit, et presidentis dampnanda desidia, eas conniventibus oculis pertransire, quia eius infamis impunitas non solum in alios Regni prefati nobiles, sed in generaciones futuras presumptuosam audaciam similium prorogaret.

Nos igitur attendentes, quod in prenominatis Regno et partibus illius Christi Vicarii et successoris apostolorum principis vices presencialiter gerimus, cuius apostolatus officium noscitur ad ulcionem omnis inobediencie divinitus preparatum, ut in laudem bonorum proficiat pena malorum, prefatum Ladislaum Constitucionum huiusmodi contemptorem propter suam inobedienciam et contumaciam manifestas denunciamus penas et sentencias in eisdem contentas Constitucionibus incurrisse, ipsum videlicet excommunicacionis sentenciam, eiusque Vassallos, Comites, Castellanos, Iudices et Iobagiones fore a qualibet sui fidelitate ac homagio absolutos, et ipsos aliosque dicto Ladislao contra predicta adherentes vel dantes auxilium, consilium vel favorem excommunicacionis vinculo innodatos, et nichilominus ipsorum moriencium corpora, si ante debitam satisfaccionem decesserint, ecclesiastica sepultura privata, et contra sepedictum Ladislaum propter dictum contractum matrimonium penam huiusmodi in Constitucione prefata expressam, tanquam contra hereticorum fautorem et inimicum fidei procedendum, et totam terram sibi subiectam et adherencium, favencium, obediencium vel dancium sibi quoquomodo auxilium, consilium vel

favorem ultra Silvas et citra Silvas ecclesiastico supponimus interdicto et eidem supposito nunciandam. Ceterum quia prefatum Ladislaum sepe monuimus, ut Coronam sacram Regni Ungarie, quam detinet occupatam, nobis aut ecclesie Albensi vel Regi restitueret supradicto, quod hucusque facere contumaciter non curavit, presencium sibi tandem auctoritate mandamus, quatenus Coronam eandem infra festum Purificacionis beate Virginis proximum futurum resignare procuret, alioquin penas et sentencias in Constitucione contentas contra quemlibet ipsius vel Corone alterius, quam consecrari fecimus, detentorem vel occupatorem per nos hactenus promulgatas ipsum incurrere volumus ipso facto. Venerabilibus igitur in Christo patribus Archiepiscopis et Episcopis ac dilectis in Christo filiis universis ecclesiarum Prelatis secularibus et religiosis, exemptis et non exemptis, nec non Prioribus Predicatorum ac Ministris Custodibus et Guardianis Minorum, ac Prioribus Heremitarum fratrum ordinum, eorum vices gerentibus infra legacionis prefate terminos constitutis, in virtute sancte obediencie sub excommunicacionis pena auctoritate, qua fungimur, districte precipiendo mandamus, quatenus memoratum Ladislaum aliosque predictos diebus dominicis et festivis ad divina populo congregato in ecclesiis suis locisque aliis, ubi expedire viderint, per se vel per alium seu alios, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos et dictas penas ac sententias incurrisse publice nuncient et evitent, ac faciant ab aliis artius evitari, donec inobedientie, contemptus et contumacie suorum culpam recognoscentes, humiliter ad gremium sancte Romane matris ecclesie redeant et satisfaccionem, ut tenentur, exhibeant, et a nobis absolucionis meruerint beneficium obtinere. Ladislao autem prefato aperte predicimus, quod si ad devocionem et obedienciam ipsius ecclesie ac nostram rediens, inobedienciam et contumaciam supradictas per obsequium grate devo cionis ac prompte satisfacionis debitum reformare studuerit, non solum penas et sentencias memoratas graciose relaxare curabimus, sed ipsum alias graciis et favoribus prosequi, quantum officii nostri decencia pacietur. Datum Posonii VIII. Kal. Ianuarii. Pontificatus domini Clementis pape quinti Anno Quinto.

Ex orig. Instrum. miscell. caps. 175.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 823. — Acelaşĭ documentŭ la Fejér, VIII. 5. 64.

CCCCLI.

1310. 1310. *Ladislau,* voivodulŭ Transilvanieĭ, se obligă, că va recunósce pe Carolŭ Robertŭ ca rege alŭ Ungarieĭ, va estrada coróna regatuluĭ şi va restitui minele din *Rodna.*

Nos Ladislaus, Woywoda Transyluanus et Comes de Zonuk, praesentium per tenorem significamus, quibus expedit vniuersis, quod ab hac hora et die magna Dominum Carolum, Dei gratia, Regem Hungariae recognoscimus, et recepimus in Dominum nostrum naturalem, et legitimum, et eidem fideliter assumimus tanquam Domino nostro naturali seruiturum in persona propria, et propinguis nostris vniuersis, qui nostrum consilium voluerint acceptare; et assistere eidem in omnibus, auxilio, consilio et potentia, quam habebimus et tacto viuificae Dominicae Crucis signo in manibus Venerabilis Patris, Domini Thomae, Archiepiscopi Strigoniensis, promittimus fide data, quod quandocunque Dominus noster Rex ad partes illas venire voluerit, vbi nos erimus, cum omni honore et reuerentia, sicut decet Dominum nostrum, recipiemus in omni securitate, eidem fideliter seruiemus. Coronam etiam regni sui ad diem assignatum, ad octauas sancti Iohannis Baptistae eidem reportabimus, vel si idem Dominus noster ante praedictum terminum quandocunque versus partes Transiluanas venerit, eidem exhibebimus, et restituemus; ita tamen, quod ipso die petitiones nostras porrigemus et petemus per regiam munificentiam nos diligi et remunerari sicut decet per Regiam Maiestatem. Item promisimus eidem restituere et remittere argenti fodinam de Rodna, Comitatum de — — — Comitatum de Leybuno, Comitatum Siculorum, villas Dees, Clus, et Zeheli cum officio Camerae, quod in eisdem villis haberi consueuit. Ad quae firmiter per praedictum Ladislaum Woywodam tenenda et attendenda nos Omodaeus Palatinus, Magister Dominicus sub poena periurii obligamus, sub viuificae crucis signo Domini vna cum praedicto Ladislao Wajwoda. Venerabili Domino Thomae, Dei gratia Archiepiscopo Strigoniensi, ac religioso viro Fratri Dyonisio Lectori de ordine fratrum Minorum, Venerabilis Patris et Domini Fratris Gentilis, Dei gratia tituli Sancti Martini in montibus Presbiteri Cardinalis, Apostolicae Sedis Legati plenipotentiario et Capellano corporaliter praestito iuramento. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem, nostro et dictorum Omodaei Palatini et Magistri Dominici sigillis praesentes litteras fecimus communiri. Datum in Segnedino (Enyedino?) feria quarta proxima post Dominicam Iudica. Anno Domini MCCCX.

Fejér, VIII. 1. pag. 389.

CCCCLII.

1313 *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, confirmă privilegiulŭ regeluĭ Ladislaŭ IV. prin care dăruise uneĭ *colonii secuiescĭ* unŭ din terenŭ din ţinutulŭ Castruluĭ Turda. 1313.

Karolus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, presens scriptum inspecturis, salutem in eo, qui est salutis largitor. Ad vniuersorum noticiam presencium serie volumus peruenire. Quod Comes egidius, filius Kolondus, et Dionisius filius Tolon, Siculi de Oronos, fideles nostri, suo et vniuersorum Siculorum de iuxta eadem Oronos nomine ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis priuilegium Andree regis quondam Hungarie, antecessoris nostri bone memorie, confirmans priuilegium Ladislai regis illustris felicis recordacionis, Serenissimi patruelis nostri, super facto collacionis cuiusdam *terre castri nostri de Thorda Aranas vocate*, iuxta fluuios et inter fluuios Morus et Aranas existentis, confectum, petentes a nobis cum instancia, vt ipsum priuilegium innouando, collacionem dicte terre de benignitate regia ratam habere, et nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius quidem priuilegij tenor talis est. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex, Omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis, salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium harum serie volumus peruenire. Quod accedentes ad nostram presenciam vniuersi Siculi nostri de Keezd super terra Aranos residentes, exhibuerunt nobis priuilegium Ladizlai regis illustris recordacionis, karissimi fratris nostri patruelis super facto collacionis cuiusdam terre castri nostri de *Turda Aranyas* vocate, iuxta fluuios et inter fluuios Morus et Aranas existentis confectum, petentes a nobis cum instancia, vt ipsum priuilegium collacionis dicte terre de benignitate Regia innouando, ratum habere, et nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius quidem priuilegij tenor talis est. Ladizlaus dei gracia etc. (Veḑi Nr. CCCXCIII.) Nos itaque iustis peticionibus predictorum Siculorum nostrorum fauorabilem consensum exhibentes, recensentes maxime seruicia eorundem Stephano regi clare memorie patrueli nostro karissimo, et Ladizlao regi illustris recordacionis fratri nostro patrueli fideliter exhibita et impensa, predictam terram castri nostri de Torda Aranos vocatam simul cum terris pertinentibus ad eandem, Felvinch scilicet, Eurmenus, Hydusteluk, Medyes, Dumburou, Muhach, Kercheth, Bagijum, Kuend, Turdavar, Chegez, Igrechi, Pordoy, Kerekygaz, Hory, Wyteluk, Polanteluk, Fijuzeg, Bagath, Lyukiteluk, Zeteteluk, Kuchard, Feligaz, Feuldvar, Ketokluk, Turuskou castrum scilicet commune cum prouincialibus, Chakoteluk, Farkaszug et Obrothusa uocatis, ac alijis omnibus earundem pertinencijs, sylvis videlicet, fenetis, pratis, terris arabilibus et aquis relinquimus eisdem Syculis nostris, sine tamen preiudicio alieni juris, possidendam, predictum priuilegium karissimi fratris nostri non cancellatum, non abrasum, nec in aliqua sui parte suspectum et diminu-

tum, ratum habendo et acceptum, de uerbo ad uerbum presentibus insertum patrocinio nostri priuilegij duximus confirmandum. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Theodori Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri, Anno domini M°CC° nonagesimo primo, Regni autem nostri anno primo, IIII. Idus Marcij, Venerabilibus patribus Lodomerio Strigoniensi et Joanne Colocensi Archiepiscopis, Andrea Jauriensi, Benedicto Wesprimiensi, Pascha Nytriensi, Andrea Agriensi, Ladizlao Vacyensi, Petro Transiluano, Benedicto Varadiensi, Gregorio Chenadiensi, Joanne Zagrabiensi, Pouka Syrmiensi, et Thoma Bosnensi Episcopis ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao palatino comite Symigiensi, Johanne magistro tauarnicorum nostrorum, comite Supruniensi, Rolando woyuoda Transiluano et comite de Zonuk, Moyus comite Siculorum nostrorum, Ladizlao magistro dapiferorum nostrorum, et alijs quam pluribus baronibus regni nostri comitatus tenentibus et honores. Nos vero, quia ipsas priuilegiales literas inuenimus non cancellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte viciatas, consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis, quibus sicut nostris progenitoribus semper studuerunt complacere, sic et nobis in cunctis nostris expedicionibus et agendis ijdem fideles nostri Siculi de iuxta Aranas se summopere curauerunt semper exhibere graciosos, eorum iustis et legitimis peticionibus de regia benignitate fauorabiliter inclinati, predictam donacionem memorate terre castri nostri de Thorda Oronos vocate, per progenitores nostros eisdem Siculis factam; ratam habentes, sepedictum priuilegium confirmatorium de uerbo ad uerbum presentibus inseri facientes, nostra regia auctoritate presentibus confirmamus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus literas dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Johannis Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarij, et Archidiaconi de Kukullew, dilecti et fidelis nostri, Anno domini M°CCC° tredecimo, Regni autem nostri anno similiter tredecimo, IV. Nonas Julij.

Szabó, Székely Oklevéltár. I. pag. 35 şi 26. — Transilvania, Brasovŭ. 1871. pag. 117. — Fejér VIII. 1. 500—501. Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Alba-Iulia.

CCCCLIII.

1314. 1314. Papa *Clemente V.* concede iertarea pĕcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri in luptă cu *şismaticiĭ* şi cu *Tatariĭ*, popóre, carĭ facŭ incursiunĭ continue în regatulŭ Ungarieĭ.

Vniuersis Christi fidelibus, per regnum Hungariae constitutis. Quum sicut ex parte Vestra fuit nobis expositum, Vos et ecclesiae Romanae fideles

aliarum partium, regno Hungariae adiacentium, a *Schismaticis*, Tartaris, paganis aliisque permixtis infidelium nationibus impugnationes, depopulationes, captiuitates, seruitutes, ac carceres, et alias diuersorum generum poenas et cruciatus multiplices patiamini: quibus nec obuiare potestis, nec resistere per vos ipsos: Nos huiusmodi Vestris tantis calamitatibus, miseriis et pressuris affectu paterno compatientes ab internis, libenter vobis illo, quo possumus, spirituali subsidio, quod cuilibet temporali praevalet, misericorditer subuenimus. Vt igitur vos, aliique Christi fideles ad defensionem Catholicae fidei contra schismaticos, et infideles eosdem eo amplius animemini, quo temporalem in hoc vitam sperabitis in perpetuam commutare; nos, de Omnipotentis Dei misericordia, et BB. Petri et Pauli Apostolorum auctoritate confisi, vobis omnibus, ceterisque Christi fidelibus, quos pro defensione Catholicae fidei bello seu pugna in Regno Hungariae, aliisque fidelium terris et partibus, eidem regno adiacentibus supra dictis, aut vicinis eisdem habitis contra Schismaticos, Tartaros, Paganos, aliasque peruersas nationes infidelium supradictas, aut ex vulneribus, in eisdem bello, vel pugna receptis postmodum mori contigerit, Vestrorum omnium, de quibus vere contriti fueritis et confessi, plenam concedimus veniam peccatorum; praesentibus post triennium minime valituris. Datum Auennione kal. Februarii Anno IX.

Fejér, VIII. 1. pag. 534.

CCCCLIV.

1315. *Saşiĭ* din Mediaşŭ, din Şeica şi Biertanŭ se plângŭ la Carolŭ Robertŭ, regele Ungarieĭ, că Ladislau voivodulŭ Transilvanieĭ i-a despărţitŭ, în contra privilegielorŭ sale, de comunitatea Sibiuluĭ. Regele în urma acesteĭ plângerĭ le concede să fie şi de aci înainte uniţĭ cu Saşiĭ din Sibiu. 1315.

Carolus Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus praesentem paginam inspecturis salutem in salutis largitore. Regiae prudentiae consideratio tunc bene regnum disponit, cum sicut superiores altioribus sic inferiores dignis sibi gradibus pro modo meritorum, conservat ordinatos, divinae potestatis instar gerens, quae deponit potentes de sede, et exaltat humiles, sic haec a conditione sua depositos restaurat, et temere erectos deprimit, justitiae tramite, ex debito sui suscepti officii, utrobique observando. Proinde ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod accedentes ad nostram praesentiam Andreas de Eccel, Petrus filius Kone, et Herbordus de Mosna, fideles saxones nostri, nomine suo, et totius communitatis Saxonum de Medgyes, de Schelk, de Berethalm,

et de ad easdem pertinentibus, eorum libertatis seriem exponendo nobis proponere, et allegare semel, secundo, et compluries cum moestitiis curaverunt, in hunc modum: quod ab olim, sub una libertate, Communitatis Saxonum de Cibinio a sanctis Regibus, progenitoribusque nostris Illustribus Regibus Hungariae concessa gaudentes residebant. Sed per factum et potentiam Ladislai quondam Woyvodae Transylvaniae, ab eadem Communitate Saxonum de Cibinio separati, et occupati fuissent, et demum per filium suum scilicet Ladislaum nomine Woyvodam Transylvanum contra libertatem eorum, usque modo detenti extitissent, humili supplicatione a nobis petentes cum Instantia, ut ipsos eorum pristinae libertati restituere in integrum, et Communitati Saxonicae de Cibinio, cum qua et prius unum fuerant, unire et combinare, antiquae conditionis ipsorum morem sequendo, dignaremur. Nos vero habito tractatu, et deliberatione super hoc, cum fidelibus Baronibus nostris, videlicet Domino Palatino nostro, Nicolao Woyvoda Transylvano, Ven. Patre Domino Benedicto Episcopo Chanadiensi, Magistro Petro filio Kompoldi, et aliis nobilibus Regni nostri pluribus, qui tunc praesentes nobiscum aderant, cognito de hoc, quod iidem Saxones de Medgyes, de Schelk, de Berethalm, ac de pertinentibus ad easdem, ad Communitatem Saxonum de Cibinio, tamquam eisdem libertatibus cum ipsis fruentes, pertinebant, eosdem Saxones de Medgyes, de Schelk, de Berethalm in pristinae libertatis eorum praerogativa restituentes, in nomine Domini eidem Communitati Saxonum de Cibinio a quolibet illicito detentore aufferentes, eosdem duximus eximendos, tali modo; quod una, et eadem libertate a sanctis Regibus, Progenitoribusque nostris concessa et ordinata, cum eadem Communitate Saxonum de Cibinio, in exercitando, et ea quae in Privilegio Saxonum de Cibinio continentur, faciendo, in perpetuum, in filios filiorum gaudeant perfruentes. In cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem praesentes eisdem Saxonibus nostris de Medgyes, de Schelk, de Berethalm, et de pertinentibus ad easdem, concessimus nostras Privilegiales literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Discreti Viri magistri Iohannis Albensis Ecclesiae Praepositi aulae nostrae Vice-Cancellarii et Archidiaconi de Küköllö dilecti et fidelis nostri anno D. 1315. Secundo Idus Augusti. Regni autem nostri anno similiter 15.

Transilvania, fóia Asociaţiuneĭ trans. 1871. pag. 118. Din colecţiunea conteluĭ Iosifŭ Kemény.

CCCCLV.

1317. 1317. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, concede dreptulŭ de liberă migraţiune *iobagilorŭ,* carĭ se vorŭ aşeda pe moşiile magistruluĭ Galŭ din Transilvania, însă numaĭ după ce vorŭ avé învoirea domnilorŭ sĕĭ şi le vorŭ plăti censulŭ pământuluĭ.

Nos Carolus Dei Gratia Hungariae Rex, significamus quibus expedit universis praesentium per tenorem, quod quicunque liberae conditionis homines

ad terras magistri Galli, notarii nostri, et Georgii filii Ioannis fratris ejusdem Lykuteluke, et Cente vocatas, item Hunduomark, Zenke, et Sukteluk, juxta fluvium . . . adas existentem, causa commorationis devenire voluerint, libere veniant, et secure commorentur sub nostra protectione speciali, ac die adventus ipsorum ad praedictas terras per quinque annos nullam collectam, nullamque exactionem, solvere et dare teneantur; et nos vice nostrae personae in protectionem magistri Joannis comitis de Becztercze, de Kulus, et Kulusvár commisimus eosdem. Unde volumus, et universis nobilibus, quibus praesentes ostendentur, firmiter damus in praeceptis, quatenus jobbagiones suos, qui ad praedictas terras se transferre voluerint, recepta licentia, et soluto terragio, absque alicujus impedimento transire et venire permittant eosdem, et hoc volumus, in foro, et locis publicis proclamari. Datum in Temesvár, quinta feria proxima ante Dominicam reminiscere. Anno Domini MCCCXVII.

Transilvania, Braşovŭ 1871. pag. 119. Din Colecţiunea conteluĭ Iosifŭ Kemény. — Iakab Elek, Oklevéltár Kolozsvár története elsö kötetéhez. I. pag. 38.

CCCCLVI.

1317. *Românĭ,* ca martorĭ în procesulŭ dintre familiele Bethlen şi Apati pentru împărţirea munţilorŭ Bărgăuluĭ. 1317.

Nos Franciscus Iklodi Comes Comitatus Dobocensis, et Stephanus Szentgiorgi Comes Comitatus Interioris Szolnok, Caspar Kereszturi V. Comes Dobocensis, Martinus Czereny, et Franciscus Czereny de Balasfalva, Georgius Czalakhy Comes majoris Sayo salva reverentia loquendo memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod Egregii ac Nobiles Domini Joannes Bethlen major de eadem ab una, et Ladislaus Apafi, Nicolausque de Apanagyfalva partibus ab altera, communi et unanimi sententia vocaverunt nos, tamquam homines Regios, et Judices electos ad divisionem et dissecationem Alpium Borgoiensium, subjicientes se se vinculo 500 florenorum aureorum, et quidquid secundum puram conscientiam nostram de dictis Alpibus Borgoiensium inter nos deliberaremus, in hoc nobiscum consentiret utraque pars, nostramque compositionem qualemcunque ratam et immotam haberet. Visum est itaque nobis ad probabiliorem divisionem harum Alpium praedictarum tales adjungere homines, qui statum, situm, et proventum sylvarum scirent, signo tandem Judicis primarii Bisztriciensis, circumspecti Georgii Korrlat vocavimus, citavimusque Villicum Jadiensem Thensves[1]) cum suis

[1]) Ghensves. Transilvania.

asseclis Philippo Fabro etc. (enumerantur reliqui), qui fide ipsorum mediante sic coram nobis fassi sunt: quod ipsi adhuc puerili admodum aetate existentes, sciunt duos villicos armis conflictatos, laesosque fuisse, eo, quod alter inscio, atque extra favorem alter. Jadien: ligna de antedictis sylvis haberet, unde moti Domini Alpium dictarum, sylvas diviserunt in duas partes, quarum una e regione scilicet Radnen. in usum Dominorum Apafi cedebat, altera vero a parte meridionali in usum Bisztriciensium, glandium autem usus et proventus quandoque communis fuit utraeque parti, sylvas alterius partis divendere nulli partium licuit, pro termino legitimo dissecan. distributas partes posuerunt fluvium Bisztricien. — — — usque ad inferiorem nigrae collis situm, et hanc esse collem loco termini, nec posse se se melius discernere possessionarias has Alpes — — — patres[1]) ipsorum olim determinarunt, fatentur. Nos quoque executores una cum Saxonibus praescriptis, quantum potuimus a cacumine dictae nigrae collis, nemora et saltus undique prospeximus, a Saxonibus omnia loco[2]) investigan — — — qui *fassionem etiam Valachorum* probarunt, similem de divisione sylvarum mentionem facientes, simili modo et nos juxta consensum nostrum, eumdem terminum ab antiquis constitutum, et probatum statuimus fluvium sic dictum Bistricien. — — — et collem nigram, quod etiam sub vinculo ab ipsis ex libera voluntate composito 500 flor. aureorum per literas nostras sigillo nostro obsignatas, utraeque parti extradedimus, hac conditione, ut si qua partium hanc compositionem legitimam turbaret, citata in praesentiam Vicarii brevi dictamento juris secundum justitiam Regni compositionem pro solutione, et disturbatione legitimae constitutionis executionem patiatur. Datum ex Borgo in Comitatu dicto Dobocensi, feria secunda proxima post festum Philippi et Jacobi Apost. a. D. 1317°.

Franciscus Devetseri,
Notarius Sedis Dobocensis m. pr.[3]).

Archiv des Vereines f. sieb. Landeskunde. N. F. IV. pag. 259 — 260. — Transilvania, foia Associaţiuniĭ transilvane pentru cultura şi literatura română A. 1871. pag. 129.

---

[1]) partes. Transilvania.

[2]) loca. Ibid.

[3]) Istoriculŭ sasŭ din Transilvania d-lŭ G. D. Teutsch declară în modŭ generalŭ documentulŭ presentŭ de neautenticŭ, saŭ celŭ puţinŭ cu data greşită, însă fără să aducă în contra veritaţiĭ sale vre-unŭ motivŭ realŭ şi solidŭ. Noĭ am primitŭ documentulŭ acesta in colecţiunea de faţă, de o parte, fiindŭ-că nu există până astădĭ nicĭ o obiecţiune întemeiată în ce priveşte conţinutulŭ orĭ forma sa esternă, de altă parte, fiindŭ-că actulŭ acesta a fostŭ copiatŭ de pe originalŭ de însuşĭ contele Iosifŭ Kemény, celŭ maĭ adâncŭ exploratoriŭ alŭ istorieĭ transilvane din secululŭ presentŭ, şi care adaugă totŭ-odată: *Originale* sigillis sex Regiorum munitum, et in papyro conscriptum produxit Fiscus Regius in causa Apafiano-Bethleniana Transmiss. p. 1669. Has divisionales coram Tabula Iudiciaria transsummi fecit Gregorius Bethlen de Keresd Tabulae Iudiciariae assessor sub dato Segesvár 15 Febr. 1676. Et Transumptum hoc in eadem causa pag. Transmiss. 1677 etiam productum fuit. (veḑi: Archiv des Vereines. N. F. IV. pag. 260—261. — Transilvania. An. 1871. pag. 120.)

CCCCLVII.

1319. *Chinezulŭ Baciŭ* din Bănatŭ protestézăîn contra luĭ Petru Italianulŭ, care a luatŭ şi a transferatŭ în altŭ locŭ pe locuitoriĭ din comuna sa. 1319

Nos magister Symon Comes de Kraso damus pro memoria. quod *Bach Kenezius* unacum Iwan filio Suo . ad nostram accedens presenciam . dixit nobis protestando quod paulus dictus Oloz . quandam villam suam Egrus uocatam potencialiter ad alium locum in eadem terra, nomine sue possessionis transtulisset, et fecisset residere. sed quia nobis ipsius rei ueritas non constitit hominem nostrum scilicet Comitem Blasium, una cum Laurencio homine discreti viri magistri Johannis prepositi Albensis ecclesie domini Regis vicecancellary, ad sciendam de premissis ueritatem transmisimus, qui demum ad nos vtrique retulerunt, quod inissent et sciuissent omnia premissa, modo et ordine prehabito, per dictum paulum fuisse irrogata . et idem Baach . prohibuisset eum ab omni usu ipsius terre antedicti. Datum feria sexta proxima ante Dominicam oculi mei. anno domini M°CCC° decimo nono.

Pesty, Krassó vármegye története. III. pag. 5. — Codex diplom. hungaricus Andegavensis. I. pag. 512.

CCCCLVIII.

1319. Fii lui Conradŭ din Tălmaciŭ cedézălui Petru din Şoimuşŭ a treia parte din moşiile lorŭ, *Tălmaciŭ* şi *Amnaşŭ* (s. Omlaşŭ). 1319.

Producta partium provocatis adiudicatoriis sensualiter tantum inserta. I-um de anno 1319. Consensuales Caroli Regis ad Contractum inter Petrum, et Simonem filios condam Michaelis Castellani de Solmus, nec non Thomam filium Farkassy proximum eorum ab una, parte vero ab alia Nicolaum, et Joannem filios Conradi de Tolmach, coram antelato Rege initum, quo nimirum mediante iidem Nicolaus et Joannes filii Conradi antelatum Petrum sororis videlicet suae maritum, et eius haeredes in tertia parte possessionum suarum *Tolmách*, Feketewyz, *Omlas*, Alamor, Zeules, Bolkach, Sythwe, Syle, Medwes, Mortonfalva, Zeech, Hortobágh, Villa-Mortoni, seu forte Mortonteleke, et Villa Ermen vocatarum ita fecerunt participem, ut se absque haeredum sexus Masculini solatio decessuris rata illarum medietas in eundem, et eius haeredes iure perpetuo devoluatur; pro praelibatis Petro, Thoma, et Simone elargitae.

Fejér, XI. pag. 486. Regesta Transsilvana.

CCCCLIX.

1320. 1320. Capitululŭ din Alba-Iulia se judecă cu Saşiĭ din Cricăŭ şi din Ighiŭ pentru dreptulŭ de proprietate asupra comunelorŭ *Ompoiţa* şi *Abrudŭ*.

Demetrius, Magister Tauernicorum Domini regis inter discretos viros Capitulum Ecclesiae B. Michaëlis Archangeli Transiluaniae, ab vna parte; et inter hospites de Craco, et Igen, ex altera in facto possessionum Ompoicza, et Obrudbánya vocatarum per Dominum nostrum regem pro iudice deputatus, damus pro memoria, quod cum ad mandatum — — — Domini regis — — — dictum Capitulum contra praefatos hospites in octauis Pentecostes coram ipso Domino rege comparere, et vtraque partes sua instrumenta super facto dictarum possessionum *Ompoitza* et *Obrudbánya* exhibere debuissent, aduenientibus ipsis octauis Magister, Petrus Archidiaconus de Szonuk, et Decanus praedicti capituli, et Magister Ioannes Archidiaconus de Ozd cum procuratoriis litteris ipsius Capituli ab vna parte, ex altera vero Georgius Longus et Nicolaus, filius Iacobi, Hospites de Craco, et Halmannus Albus de Igen, pro se et pro omnibus hospitibus de eisdem consociis suis, vna cum Beke, filio Stephani de Dengelegh, homine Magnifici viri Deseu Vaiuodae Transiluani, et Comitis de Szolnuk, comparuerunt in figura iudicii coram nobis, et cum instrumenta ab eisdem hospitibus super facto dictarum possessionum, vt iuris ordo expostulat, exhiberi petiissemus, nulla penitus potuerunt exhibere; nisi priuilegia priorum regum Belae et Stephani, seriem libertatum suarum et collationum aliarum quarumdam possessionum continentia; et cum adhuc semel, secundo et tertio instrumenta super facto dictarum possessionum ab ipsis hospitibus petiissemus, responderunt, quod dictae possessiones in nullo ad ipsos pertinerent; nec aliqua super facto earumdem haberent instrumenta; nec quicquam materiarum super ipsis possessionibus contra praedictum Capitulum suscitandi haberent quaestionis; dicti vero Procuratores Capituli — — — exhibuerunt in instanti patentes litteras Domini nostri regis, quibus mediantibus idem Dominus Rex per specialem hominem suum prefatas possessiones antedicto Capitulo fecerat assignari et statui legitime nullo contradictore existente. Alia etiam euidentia instrumenta — — — dixerunt se habere, Nos igitur vna cum regni Baronibus et Nobilibus nobiscum in iudicio considentibus, auditis dictorum Hospitum propositionibus, et tenore litterarum eiusdem D. regis plene intellecto, easdem possessiones in ius et proprietatem dicti Capituli deuoluendam decreuimus iuxta formam litterarum patentium praedictarum habendas et tenendas authoritate, vice, et nomine Domini nostri regis memorati. Datum in Temesuár in crastino quindenarum Pentecostes. Anno Domini MCCCXX.

Fejér, VIII. 2. pag. 278.

CCCCLX.

1322. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă libertăţile şi posesiunile mănăstireĭ Cârţa din din Transilvania, între carĭ se amintesce şi comuna *Cârţa românéscă.* 1322.

Carolus, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex, — — salutem in omnium Saluatore. Cum non solum contra mundi pericula, verum etiam in statibus ecclesiarum hoc adducendum potissimum sit, circumspectis cautelis prouidendum, ne vnde ecclesiis Christi vexilla prodire solebant, latronum consultus consurgat, et vbi diuinae laudis organa Dei gratiam propulsabant, vulpes et erinacii nidificent in deserta. Proinde ad vniuersorum tam praesentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus peruenire: quod accedens ad nostram praesentiam religiosus ac Deo amabilis Vir, Frater Henricus, Prior monasterii S. Mariae de Kercz, Ordinis Cisterciensium, vice et nomine Abbatis et Conuentus eiusdem monasterii nobis lachrymabiliter et querulose exposuit iniuriam, et violentiarum damna, et molestias, quas ex prauorum infestationibus personae monasterii praefati, homines et possessiones eorumdem multipliciter paterentur, et indesinenter; petens cum instantia humiliter et deuote, vt nostra regia Maiestas praedictis personis, hominibus et possessionibus, supra iniuriarum et violentiarum molestiis congruentibus remediis clementer dignaremur prouidere. Dignis et rationalibus petitionibus praefati Prioris pie annuentes, cordi, vt decet, regibus esse et curae, vt ea, quae pro quiete religiosae conuersationis sunt disposita et adornata, nec ipsorum regum dissimulatio negligat, nec aliorum protectibilis praesumtio perturbet; Mediatorem Deum et hominem Jesum Christum, ac Sanctissimam genitricem eius, quae nostri regni spiritualis existit Domina et Patrona intendentes pro possibilitatis nostrae modulo totis sincerae mentis affectibus — praefatum monasterium ad honorem ipsius gloriosae semper Virginis de Kercz tam multiplicibus perturbationibus vndique inuolutum, vt vir Deo amabilis Abbas et Conuentus eiusdem Ordinis memorati, deuotae vocis organo laudent Virginem, et a matre misericordiae misericordiam satagant implorare, in nostram spiritualem protectionem recepturi, hanc gratiam et misericordiam cum eiusdem populis et possessionibus eorumdem faciendo, quod etiam omni libertate prouincialium de Cybinio, vna cum eiusdem prouincialibus plenarie gaudeant, nec a consensu eiusdem libertatis in qualicunque necessitatis articulo aliquatenus separentur. Praeterea ne in effroenata malitia cupiditas quorumcunque dictum Abbatem et Conuentum, ac homines, possessionesque eorumdem in posterum perturbet indebite ac iniuste, voluimus et sub amissione plenioris nostrae gratiae districtissime praecipimus et mandamus, omnes a modo contra iura et libertates praedicti monasterii et ordinis, nullis omnino de quibuscunque iuribus, iudiciis birsagiis et prouentibus, hominum et possessionum (earumdem se nullatenus intromittat, sed solus Abbas et Conventus[1]) eiusdem monasterii, libere ordinent, et disponant, comitemque

[1]) Variantă la Kemény. (Transilvania. 1871. pag. 164.) Insuşĭ textulŭ publicatŭ de Fejér ne arată, că aicĭ aŭ remasŭ câteva cuvinte afară.

suum, vel Comites nullatenus tamen qualescunque extraneos, nisi ex iis, qui in possessionibus monasterii prefati resident, dictoque Abbati et Conuentui obediunt, quandocunque statuant et destituant, et in omnibus praedictis possessionibus monasterii iudicia vera et iusta constituant, et exerceant, prout Abbas et Conuentus ipsi commiserant faciendum, et ipsi Comites, et ipsarum possessionum iobbagyones in maioribus et praecipuis causis et negocys semper recursum ad praefatum monasterium habeant; et quidquid in birsagiis cesserit, Abbati et Conuentui praesentetur, omnis gratiarum facultas in eiusdem Abbatis et conuentus arbitrio consistat, in agendo et statuendo de quibuscunque, quod sibi et dictarum suarum possesionum Iobbagyonibus vtilius videbitur, contradictione cuiuscunque non obstante. Si quis vero huic regali nostro mandato peruerse et inobedienter se opposuerit, et ipsi Abbati et Conuentui in suis iuribus et libertatibus quibuscunque iniuriam, aut violentiam intulerit, ad requisitionem eiusdem Abbatis et Conuentus, Comes Prouincialis Cibiniensis, quicunque fuerit, vel etiam eius vices gerentes, aduocata Communitate prouincialium Cibinien. praedictorum, quando et quoties opus fuerit, regia nostra omnimoda auctoritate et mandato huiusmodi iniuriatores a nocumento prohibeant, et ad omnia, quae iusta fuerint, inducant, et compellant; nec aliqui Comites vel potentes, qui per dictas possessiones Abbatis et Conuentus transitum fecerint, vel qualitercunque aduenerint, si a Senioribus et communitate dictarum possessionum voluntarie non recipiantur, in iisdem possessionibus violentum descensum nullatenus facere praesumant. Specialiter autem et praecipue nulla ratione super ipsos Capellanos ipsius Abbatis et Conuentus, scilicet Plebanos dictarum villarum seu possessionum. Quem vero descensum, si quis contra regale nostrum mandatum fecerit, ab ipsa communitate possessionum seu villae, vbi id factum fuerit, dicta authoritate nostra Regia et mandato super obtento omnium bonorum suorum capiatur, et praedictis prouincialibus ad vicinam sedem praesentetur, pro praedicta violentia nostro regali iudicio reseruandus. Si autem a solis propter potentiam capi vel detineri non possit, nec etiam laesis vel offensis velit satisfacere, ex tunc, si citatus non apparuerit, tanquam verus rebellis nostrorum et dictorum prouincialium perseuerabitur. Simili modo et illis fiat, qui contra iustitiam quibuscunque praedicti monasterii adstare praesumserit, ipsis subsidium verbo vel facto ministrando. Volumus etiam suprema et regia auctoritate firmiter praecipimus et mandamus, ne a modo aliqui Comitum vel generatim Seruientes e praedictis possessionibus monasterii, qualescunque mansiones habeant vel resideant, praeter soli illi, qui Abbati et Conuentui seruiunt et obediunt; nec aliqua sit curia, vel hereditas qualiscunque in illis possessionibus, quae census et consueta iura et seruitia (dicto Abbati, et Conventui non solvant, exceptis his qui ab eodem Abbate et Conventu spliter fuit vel fuerint privilegiati, ubicunque autem in praefati Monasterii Possess. tales reperti fuerint residentes, qui[1]) praedicto Abbati et Conuentui per inobedientiam et contumaciam suam non conuenerint, et si ad mandatum eiusdem Abbatis et conuentus cedere noluerint, praedictus Comes prouincialis, nec non sui vicarii, quibus hoc commiserit, cum praedictis

[1]) Variantă la Kemény.

prouincialibus ad requisitionem memorati Abbatis et Conuentus post exspirationem dati termini super data authoritate nostra regali et mandato tales capiant, nostroque regali iudicio reseruent; ipsi Abbati et Conuentui haereditatem suam libere restituant, omnia bona mobilia ipsorum rebellium in ipsis monasterii villis seu possessionibus scilicet in Kercz, Creutz, Meschendorff, in villa S. Nicolai, in villa Abbatis, in monte S. Michaëlis, in Feldvar, in Colonia, in Harrabach [1]), in *Kercz Valachorum* sic diuidantur, vt primo Abbati et Conuentui duae partes dictorum bonorum cedant, et praefato Prouinciali Comiti pars tertia tali conditione et pacto, vt et praedictus Comes, vel eiusdem vice gerens in omnibus necessitatibus et causis dicti monasterii iura et libertates eiusdem fideliter defendat, et ad requisitionem dicti Abbatis et conuentus in omnibus praemissis et subsequentibus adversitatibus emergentibus regia authoritate nostra supradicta, mandatum nostrum regale super eo specialiter porrectum feruentius et diligentius exequatur; et nihilominus Vice-Cancellarius noster, quicunque fuerit, fideliter, et diligenter praecaueat, ne aliquando per negligentiam aut ignorantiam aliqua instrumenta liberaliter quibuscunque contra iura, et libertates, ac priuilegia praefati monasterii de Kercz a nobis impetrentur, vel porrigantur; quarum libertatum, et priuilegiorum sit ipse Cancellarius nostra regali de commissione in omnibus fidelis conseruator. Si per obliuionem vel ignorantiam contra dicti monasterii iura, libertates et priuilegia supra dicta aliqua instrumenta litterarum qualiacunque in posterum, et qualitercunque impetrata et obtenta fuerint, regia nostra donatione et libertate praefato monasterio super eo specialiter concessa, supra dicta authoritate nostra et decreto priuata et inania fore per omnia decernantur. Nam quia cum prouincialibus dicti homines possessionum monasterii ad illas ingentes molestias, quas ipsa communitas prouincialium praedictorum nostrae regiae Maiestati annuatim soluere tenetur, tali gratia et condonatione contribuant, vt communitas eorum prouincialium vtatur omnimoda libertate regia; itaque nostra donatione et gratia iisdem hominibus similiter concedimus, modisque omnibus volumus, et praecipimus, vt a nulla generali participatione vtilitatum totius prouinciae Cybiniensis qualicunque modo excludantur; sed in omnibus deiectis possessionibus [2]) atque et aliis vtilitatibus quibuscunque communem consimilem participationem habeant; nec aliquis a dictis vtilitatibus praedictos homines aliquatenus audeat prohibere. Similiter etiam praedicti monasterii homines praefatae communitati prouinciae in omnibus generalibus aduersitatibus, eisdem et prouinciae decenti auxilio accurrant in iis, in quibus nostrum fauorem regalem habuerint et consensum, excepto, quod proceribus contra pares, in ipsa prouincia existentibus adstare minime tenentur, nisi primo ad concordiam fuerint reuocati. Ceterum etiam volumus, et sub firmissima poena animaduersionis districtissime praecipimus, et mandamus, ne personas praedicti monasterii et ordinis, in habitu et vita religionis incedentes aliquis contumeliosis verbis, seu conuitiis quibuscunque vllatenus praesumat molestare; quod si quis fecerit, ipsa villa, praedium, vel ciuitas in circuitu, territorio seu metis hoc quod nostrum regium edictum perpetuum fuerit in calce [3]) eidem seu communitas, aduocatis testibus contra ipsum

[1]) Homabach. Transilvania. 1871. pag. 165.
[2]) desertis sessionibus. Ibid.
[3]) incolae. Ibid.

maleficum, seu transgressorem, coram prouinciali Comite praedicto vel eiusdem gerentibus vices, ac etiam prouinciae memoratae, taliter procedere tencantur, vt ipsa poena delinquentiae omnibus videntibus et audientibus in terrorem transeat. Si quis vero in praedictas personas cum iniuria manus iniecerit violentas (quod absit) a predicto Comite, adiutorio communitatis dictae prouinciae si necesse fuerit aduocato, talis maleficus regio nostro iudicio districtissima cum peena damnationis sine misericordia prosternatur. Regia insuper auctoritate volumus et praecipimus, quod supradictus Comes prouincialis, vel eiusdem Decani, vel etiam prouinciales supradicti, in omnibus necessitatibus et causis praefati monasterii, ad requisitionem praedicti Abbatis et conuentus, praememorato nostro regali mandato inobedientes, et negligentes, extunc ipse Abbas et Conuentus hoc nostrae regiae Maiestati intimare modis omnibus teneatur, ita, ut exinde rationem debitam recipiant, quam iuste meruerunt, qui praedicto mandato nostrae regiae Maiestatis praesumserunt obuiare. Si quis autem reus per inobedientiam et negligentiam inuentus fuerit, sciat se arctissime nostram regiam Maiestatem sic grauiter offendisse, ac pro nostro rebelli reputari; nec etiam sine grandi satisfactione pro dicta praeuaricatione nostri mandati pristinam gratiam nostram regalem aliquatenus adepturum; et nec a modo clamor, quo nomine, et iniuriae, violentiarum, et contumeliarum omnium praemissarum praefato Abbati et Conuentui, hominibus et possessionibus eorumdem multipliciter illatarum tam validius compellante etiam necessitate regalem nostrum animum prouocet ad vindictam, saepedictus Comes Prouinciae Cibiniensis, ad requisitionem ipsius Abbatis et conuentus monasterii memoratis copiam huius libertatis et gratiae, quoties necesse fuerit, semel tamen ad minus in anno in praesentia eiusdem communitatis Prouinciae, diligenter recitari et exponi faciat; quod etiam omnino sub obtentu gratiae nostrae regalis facere teneatur. Et ne in posterum aliquis per ignorantiam valeat se excusare, notitiam rei in memoriam, et perpetuamque firmitatem presentes nostras concessimus litteras priuilegiales, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri, Magistri Iohannis, Praepositi Ecclesie Albensis, Aulae nostrae Vice-Cancellarii, et Archidiaconi de Kükulleu, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCCXXII. quarto Calend. Februarii regni autem nostri anno similiter vigesimo secundo.

Fejér, VIII. 2. pag. 328. — Transilvania. 1871. pag. 164—166.

CCCCLXI.

1322. 1322. *Nicolae* din Tălmaciŭ restitue regeluĭ Carolŭ Robertŭ *castelulŭ Seliscel* dimpreună cu *Amnaşulŭ* (s. Omlaşulŭ) şi cu alte *sate românescĭ*.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod quia magister Nicolaus filius Corrardi de Tolmach nobis et

corone sacre fidelitate adherendo grata iugiter multa et accepta servicia in expedicionibus regni nostri diversis contra infideles et rebelles nostros impendit et exhibuit, in eo potissimum quod cum Ladislaus filius Ladislai quondam woyvode Transsilvani cum suis fratribus elati superbia presumcione temeraria contra nostram maiestatem non sine infidelitatis nota se rebelliter opposuissent non modicam partem regni nostri in partibus Transsilvanis damnosis insultibus et tyrannicis vastitatibus invadendo multipliciter dilacerantes et nostris processibus plurima impedimenta prestantes, dictus Nicolaus filius Corrardi in oppressionem humiliacionem et exterminacionem predictorum nostrorum infidelium sincere fidelitatis obsequio et fervido opere efficaciter astitit suam suorumque personas dubiis fortune casibus pro exaltacione nostri regiminis submittendo, insuper idem Nicolaus sue fidelitatis sinceritatem et puram mentis constanciam exprimens *castrum Salgo* nuncupatum in partibus Transsilvanis constitutum quod habebat et detinebat ad manus nostras reddidit et restituit cum novem villis Zaszekees, *Omlas*, Feketewyz et Warolyafolw nominatis ac aliis quinque *villis olaceis* ad idem castrum pertinentibus, ex cuius castri et villarum restitucione preter augmentacionem nostri regiminis fidelibus nostris in illis partibus constitutis ab improvisis adversariorum nostrorum invasionibus sive insultibus tuta quies et tranquillitas optata successit; nos licet contra ipsum Nicolaum propter excessus et delicta Johannis fratris sui olim infidelis nostri gravem animi nostri contemptum habuerimus, inspectis tamen et plenius consideratis tot et tantis fidelitatibus et serviciorum fidelium meritis eiusdem omni rancoris materia et fomite conceptis contra eundem ex premissis et aliis causis quibuslibet pure et simpliciter remissis et evulsis (. . . .) cordis nostri, ipsum Nicolaum filium Corrardi in nostre regie benignitatis graciam recipientes in nostrorum fidelium agregantes numerum et debite dileccionis premio prosequi cupientes, promisimus assumsimus promittimus et pollicemur nostra et venerabilis in Christo patris domini Benedicti episcopi Chanadiensis, et nobilium ac magnificorum virorum Demetrii magistri thavarnicorum nostrorum comitis Trynchynensis et Bachyensis, Thome woyvode Transsilvani et comitis de Zonuk ac Mykch iudicis curie domine regine karissime consortis nostre comitis de Sarus et de Zemleyn dilectorum et fidelium nostrorum fide mediante eundem Nicolaum filium Corrardi et suos heredes in omnibus suis et eiusdem Iohannis fratris sui iuribus, possessionibus videlicet, tenutis, villis, terris, aquis aquarumque decursibus et aliis utilitatibus ac pertinenciis earundem tam hereditariis quam aquisiticiis habitis et possessis sine preiudicio iuris alieni, exceptis castro Salgo et villis suis prenominatis nobis per eundem restitutis ut premissum est, manutenere fovere et immutabiliter conservare perpetuo pacifice et quiete; si tamen idem Nicolaus in debita et promissa ac iurata per ipsum nobis sincera fidelitate similiter et sui heredes sincere ac debite fidelitatis obsequio perseverantur et invariabiliter persistant et ipsorum ubique impensa vel exhibenda regie maiestati servicia fidelia approbentur, litteras quoque omnes si que a nobis super donacione vel collacione possessionis vel possessionum predictorum Nicolai et Johannis vel alterius eorumdem facta per nos quandocunque cuicunque vel quibuscunque processerunt vel sunt emanate, au-

ctoritate presencium revocamus nunciantes eas frivolas et inanes viribusque carituras quandocunque vel ubicunque fuerint per quempiam presentate; amplius de benignitate regia quasdam villas nostras Huz(yw)azou et Mykezaza vocatas iuxta fluvium maioris Kykullew necnon Parad et Zepmezew iuxta fluvium minoris Kykullew existentes, que olim predictorum filiorum Ladislai woyvode infidelium nostrorum, et ab eisdem exigentibus suarum infidelitatum excessibus et demeritis in nostras regias manus fuerunt iure et legitime devolute cum omnibus earumdem utilitatibus et pertinenciis universis sine preiudicio nihilominus iuris alieni predicto Nicolao filio Corrardi in recompensacionem fidelium serviciorum eiusdem et in concambium predicti castri Salgo et villarum pertinencium ad idem nobis datarum et restitutarum damus donamus tradimus et contulimus . . Datum per manus discreti magistri Ladislai prepositi Titulensis Albensis ecclesie electi et aule regie vicecancellarii nostre dilecti et fidelis nostri, anno domini Millesimo CCC° vicesimo secundo, nono idus Augusti, regni autem nostri similiter anno vicesimo secundo.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 39.

CCCCLXII.

1323. 1323. Nobiliĭ Leonte şi Paulŭ se judecă cu Comitele *Chinezŭ* din ţinutulŭ Poşonuluĭ pentru dreptulŭ de proprietate asupra comuneĭ Niecŭ.

Nos magister Nicolaus comes Posoniensis et iudices nobilium de eodem significamus, quod in congregacione nostra generali feria tercia post diem Pentecostes in villa Gerencher in comitatu de magno Posoniensi cum universis nobilibus et innobilibus celebrata Leonch et Paulus filii Antaleus de Neek pro se et pro Finta fratre ipsorum contra comitem *Kenez* assurgentes super facto predicte possessionis Neek vocata proposuerunt, quod eadem possessio et terra Neek eisdem de iure attineret sed non aliis, contra quos prefatus comes Kenez litteras privilegiales capituli ecclesie Posoniensis exhibuit super facto eiusdem possessionis coram nobis et nobilibus antedictis continentes hunc tenorem, quod prescripta possessio et terra Neek eidem comiti Kenez empcionis titulo extiterit devoluta; preterea cum nos ab eisdem Leonch et Paulo racionem petivissemus exhibere, quibus mediantibus predictus Finta frater ipsorum requisicionem suam quam in predicta possessione Neek habere dinosceretur eisdem commiserit exsequendam, nullam in litteris vel aliis racionem potuerunt dare evidentem; igitur prescripti nobiles in predicta congregacione nostra nobiscum existentes predictos Leonch et Paulum filios memorati Antaleus in falso termino et illegitimo perstitisse nequiciose decreverunt, quos pro ipsorum offensionibus et negligenciis prout ordo iuris requirit, feceramus

detineri; qui quidem Leonch et Paulus prefati in tot et tantis offensionibus de manu nostra (. . . . .) poterant liberare; tandem condolentes ipsorum negligenciis, in septem marcis eosdem duximus relaxandum, quas septem marcas solvere facultas non suppetebat eorundem, nam comes Mathias de Olivanth ad peticionem et instanciam ipsorum misericorditer agens cum eisdem, predictas septem marcas pro ipsis Leonch et Paulo nobis persolvit, eosdem de manu nostra liberando in hunc modum quod quandocunque processu temporum prenotatus comes Mathias easdem septem marcas a predictis Leonch et Paulo rehabere voluerit extunc iidem Leonch et Paulus eidem comiti Mathie reddere et refundere tenerentur occasione qualibet non obstante. Datum in Gerencher feria (tercia) post diem prenotatam, anno domini M° CCC° XX° tercio.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 75.

CCCCLXIII.

1324. Menţiune despre maĭ multe familiĭ de *Bisenĭ* în comuna Valea-Sécă din comitatulŭ Albeĭ în Transilvania. 1324.

Discretis viris, et honestis dominis et Amicis suis Reuerendis Capitulo Ecclesie Albensis Transsiluane, Thomas Vayuoda Transsiluanus et Comes de Zonuk, et de Cibinio. Amiciciam paratam et se totum cum honore, Conqueritur nobis Stephanus filius Johannis Nobilis de Zarazpatak quod Sandrinus filius Opour et Opour frater eiusdem Sandrini, ac Egidius filius Stephani fratres sui pactum et ordinacionem super ipsa possessione Zarazpatak mediantibus literis nostris inter ipsos habitam et ordinatam minime obseruassent, sed ipsam possessionem Zarazpatak sine homine nostro et testimonio Capituli aut Conuentus inter se diuidissent, absque sua voluntate, et in ipsa diuisione curias sororum suarum proprias sibi pro debita porcione potencialiter tradidissent, et ipsi pro se homines liberos et curias liberorum hominum in porcionem ipsorum elegissent et recepissent. Insuper autem quosdam *Bicenos* suos a patre suo sibi commissos, saluis rebus et personis, occupassent et nunc detinerent occupatos, et vtilitates eiusdem possessionis potencialiter in ipsius preiudicium et grauem iacturam perciperent et percepissent vsque modo. Ceterum eciam quandam possessionem ipsorum Feltoria vocatam que Opour filium Opour in aliqua parte non attingit, prefati Sandrinus et Egidius absque sua similiter voluntate diuisissent, et sibi porcionem pro habitacionibus per omnia destructam assignassent, et pro se ipsis partes populorum multitudine decoratas accepissent. Super quo amiciciam discrecionis vestre presentibus requirimus diligenter, quatenus cum Ladislao de Pech, Iuuene aule nostre, vestrum mittatis hominem pro testi-

monio fidedignum, coram quo idem homo noster de omnibus premissis et singulis premissorum sciat et inquirat omnimodam veritatem, et scita veritate ipsos Sandrinum, Opour, et Egidium ad nostram citet presenciam contra Stephanum prenotatum. Et post hec, prout vobis de premissis veritas constiterit, nobis cum die citacionis, termino assignato, et nominibus citatorum ac cum tocius facti serie in vestris litteris nostri gracia rescribatis. Datum in Dewa secunda die Octauarum Epiphaniarum domini, Anno eiusdem Millesimo trecentesimo vicesimo quarto.

Szabó, Székely Oklevéltár. I. pag. 38. — Transilvania, fóia Asociaţiuneĭ transilvane pentru liter. rom. A. 1871. pag. 140.

CCCCLXIV.

1324. 1324. Nobiliĭ din Valea-sécă împărţescŭ între dênşiĭ moşiile *Biseniloriĭ* din comuna de acolo.

Magnifico domino Thome Vayuode Transyluano et Comite de Zonuk et de Cibinio, amico suo Capitulum Ecclesie Transyluane Amiciciam paratam supremo cum honore. Litteras Magnificencie vestre noueritis nos recepisse in hec verba. Discretis viris et honestis dominis Reuerendo Capitulo Ecclesie Albensis Transyluane Thomas Vayuoda etc. (Veḑi Nr. CCCCLXIII). Nos igitur peticionibus vestris acquiescentes, cum ipso Ladislao homine vestro ad exequendam continenciam ipsarum litterarum vestrarum vnum ex nobis Magistrum Paulum Concanonicum nostrum misimus vice nostra pro testimonio. Qui quidem homo noster et prefatus homo vester demum ad nos reuersi concorditer dixerunt nobis requisiti, quod idem homo vester vnacum ipso homine nostro feria quinta proxima post festum conuersionis beati Pauli Apostoli ad terram seu possessionem Zarazpatak vocatam accessissent, et prefatus homo vester, sub testimonio dicti hominis nostri, diligenti inquisicione habita tam secrete quam manifeste, ab omnibus a quibus decuit et licuit, in premissis veritatem sciuissent et scire potuissent, inuenissent, quod prefata diuisio dicte possessionis Zarazpatak inter ipsos indebite et iniuste facta extitisset, in eo videlicet, quod ipsi Stephano filio Johannis et fratribus suis preter decem domos sororum suarum *quatuordecim curias* hominum liberorum, in quibus quidem *Biceni* essent assignassent, et idem Sandrinus, Opour et Egidius de ipsa possessione Zarazpatak *octuaginta quinque mansiones hominum liberorum Bicenorum* et aliorum pro eorum porcionem recepissent. Preterea in prefata quinta feria post festum conuersionis beati Pauli Apostoli dictus Ladislaus homo vester simulcum ipso

homine nostro accessissent ad villam seu possessionem Feltoria vocatam habitam indebite et iniuste factam[1]) in eo videlicet, quod ipsi Stephano et fratribus suis porcionem terre habitatoribus fere destitutam, in qua nunc tantummodo triginta mansiones essent, assignassent, in porcione vero Egidij centum et triginta quinque forent mansiones in eadem Feltoria existentes. Vnde visa et inuenta huiusmodi diuisione in possessionibus supradictis, sepefatus homo noster in facie ipsarum terrarum in predicto die citasset ipsos Sandrinum, Opour et Egidium ad vestram presenciam contra Stephanum filium Johannis prelibatum responsuros. Octauas purificacionis beate Virginis proxime venturas eisdem pro termino assignando, coram vobis comparendi. Datum in festo beate Agathe virginis et martiris Anno domini Millesimo trecentesimo vigesimo quarto. Item nec hoc pretermittimus, quod retulerunt vt quosdam Bicenos a patre suo sibi commissos idem Sandrinus, Egidius et Opor pro porcione sua in Zarazpatak occuparunt.

Szabó, Székely Oklevéltár. I. pag. 40. După copia din colecțiunea c. Ios. Kemény. Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Alba-Iulia (astăḑĭ transferată în Buda.)

CCCCLXV.

1324. *Moise* fiulŭ luĭ Moise, se revoltéză în contra regeluĭ Carolŭ Robertŭ și voiesce să cuprindă *Transilvania.* 1324.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod nos consideratis fidelitatibus . . comitis Nicolai filii Petri de Gerend . . que nobis et regno nostro . . exhibuit et inpendit, in eo specialiter, quod ad mandatum nostrum castrum Leta vocatum quod filiis Ladizlai quondam voivode infidelibus nostris conservabat eisdem dominis suis restituit, et postposita eorumdem filiorum Ladizlai voivode societate nostre maiestati supremo fidelitatis affectu indissolubiliter adherens possessiones suas et omnia bona sua sub spe et in devocione nostri nominis ad diripiendum devastandum et desolandum in manus infidelium nostrorum committere minime formidavit; demum cum *Moys filius Moys* notorius noster infidelis contra nostram maiestatem ausu temerario rebellans *terram nostram Transsylvanam suis conatibus occupare niteretur* non attendens quod qui domino suo naturali resistit divine potencie contradicit, et nos ad conterendum elatam ipsius Moys superbiam Iohannem magistrum pincernarum domine regine consortis nostre carissime in partibus Transilvanis capitaneum preficientes ipsum comitem Nicolaum cum aliis nostris fidelibus eidem in socium deputassemus, in primo conflictu quem idem magister Johannes cum dicto Moys habuit sub castro Chychou ipse comes Nicolaus viriliter tanquam leo

[1]) Aicĭ după cum se vede aŭ remasŭ afară câteva cuvinte. E vorba de o *împărțire* nedréptă și ilegală.

fortis irruens post multum certamen suis superatis viribus ab hostibus fuit captus, de qua quidem captivitate se propria pecunia liberavit; volentes tot et tantis eiusdem serviciis graciosis regio occurrere cum favore, de prelatorum et baronum nostrorum consilio et consensu omnia damna, nocumenta, destrucciones et conbusciones villarum, confracciones ecclesiarum et cimiteriorum, ablaciones rerum, captivaciones personarum, interfecciones hominum, illaciones vulnerum, mutilaciones membrorum, debellaciones exercituum quorumcunque et generaliter ac specialiter omnia mala et iniurias per ipsum comitem Nicolaum et Jacobum ac Nicolaum filios suos in serviciis ipsorum filiorum Ladislai voivode quamdiu ipsum castrum Leta conservavit seu usque restitucionem ipsius castri quandocunque cuicunque vel quibuscunque tam ad nos pertinentibus quam aliis et ubicunque datas et illatas de plenitudine regie potestatis et gracia speciali pure et simpliciter relaxantes ignoscentes et per omnia indulgentes, omnem materiam quescionis omnemque causam litis et accionem que ex premissis vel aliquo premissorum damnorum et iniuriarum datarum et illatarum usque predicti castri restitucionem a quocunque actore coram quovis iudice orte vel mote essent aut possent oriri in futurum contra predictum comitem Nicolaum filios suos et eorundem heredes servientes et iobagiones ac quoslibet pertinentes ad eosdem, vigore presentis pagine penitus amputamus, ita ut iidem comes Nicolaus filii sui et eorum heredes super premissis non debeant nec possint per quempiam in iudicio vel extra iudicium conveniri aut aliqualiter molestari; volumus itaque et palatino, iudici curie regie, voivode Transilvano, comitibus ac universis iudicibus in nostro regno nunc et pro tempore constitutis quacunque dignitate nomine et titulo prefulgentibus vicesque eorum gerentibus regio sub precepto per presentes damus firmiter in mandatis, quatenus predictos comitem Nicolaum filios suos eorumque heredes in nullis causis et causarum articulis motis contra eos vel movendis ex premissis aut aliquo premissorum damnorum et iniuriarum datarum et illatarum usque restitucionem predicti castri Leta, ut est dictum, debeant iudicare aut suo astare iudicio conpellere presumant; quicunque autem in iudicando vel ferendo sentenciam de premissis vel aliquo premissorum contra ipsos comitem Nicolaum filios suos et heredes eorumdem huic pagine contraire presumserit, regiam indignacionem incurrat et nihilominus iudicium seu sentenciam data per ipsum in hac parte non teneat nec vigorem et amminiculum iuris in aliquo sorciatur; preterea omnem donacionem et collacionem si quam de possessionibus vel de aliqua possessione ipsius comitis Nicolai ex quacunque causa cuiquam hactenus fecissemus, auctoritate presencium revocamus, omnes quoque litteras nostras et quelibet instrumenta super huiusmodi donacionibus possessionum dicti comitis Nicolai cuiquam concessas cassatas . . nunciamus. Datum per manus discreti viri magistri Endre lectoris Quinqueecclesiensis aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini M° CCC° XX° quarto, septimo idus Aprilis, regni autem nostri anno similiter vicesimo tercio (sic) Venerabilibus . . . etc.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 124.

CCCCLXVI.

1324. Unŭ *Românŭ* se judecă înaintea comiteluĭ din Ragusa cu locuitoriulŭ Giva din Prodano pentru invĕţarea uneĭ meseriĭ. 1324.

Die XXIIII Aprilis. Ex parte domino comitis et sue curie misse fuerunt littere Giue de Prodano de Caboga, ad petitionem *Vlachi* famuli sui, quem promisit docere in arte sua quatenus a die presentationis harum ad XV dies debeat venire Raugusium ad tenendum et docendum dictum Vlacum eius famulum secum prout tenetur, cum ipse Vlacus sit paratus sibi servire et facere facta sua prout tenetur, alioquin dictus dominus comes cum sua curia liberabit eum ab omni servitute et servitio, quod sibi tenetur.

Die XXVI Madii. Pasqua de civitate veteri habitator Raugusii testis examinatus super predictis coram domino Vgolino Justino comite Raugusino et juratis iudicibus Marino de Petrena et Iunio de Uolcasso suo sacramento dixit, quod iam sunt circa XVIII dies, quod ego et Missco socius meus eramus in Captaro, et in nostra presentia Marcolus de Tupsa presentavit et exhibuit eidem Giue dictas litteras quas dominus comes sibi mittebat in servitio Vlachi famuli eius et de hoc sumus testes assignati per dictum Marcolum.

Missco Juanovich testis examinatus, ut supra, suo sacramento dixit ut idem Pasqua.

Monumenta Ragusina. Libri Reformationum. I.

Monumenta Slav. merid. vol. X. Zagrabiae. 1879. pag. 133. 134.

CCCCLXVII.

1324. *Martinŭ Bulgarŭ*, comitele din Selagiŭ, trimisŭ în maĭ multe rênduriĭ de regele Carolŭ Robertŭ ca ambasadorŭ la *voivodulŭ Basarabŭ* din Ţéra-românéscă. 1324.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quo magister Martinus filius Bugar comes de Scylag dilectus et fidelis noster ad nostram accedens presenciam sue fidelitatis seruiciis nostre maiestati impensis propositis et declaratis nobis humiliter supplicavit, ut cum magister Lampertus bone memorie quondam iudex curie nostre heredum destitutus solacio positus in extremis possessionem ipsius magistri Martini Dawar vocatam in comitatu Nitriensi existentem cum terra Pelynteluk nominata iuxta eandem habitam quam indebite occupatam detinebat, sciens et recognoscens in ipsa possessione nihil iuris se habere sed ad eundem magistrum Martinum iure et

titulo emcionis pertinere, eidem coram nobis remiserit et reddiderit perpetuo et pacifice possidendam, nos huiusmodi restitucionem ipsius magistri Lamperti de dicta possessione factam ratam habendo et confirmando eandem possessionem auctoritate regia restituere et reddere dignaremur, nos itaque qui ex suscepti regiminis officio unumquemque in suo iure conservare debemus peticionibus ipsius magistri Martini diligenter auditis revocatisque in memoriam fidelitatibus et fidelium serviciorum meritis que idem cum suis filiis cum effusione sui sanguinis in fervore summe fidelitatis pro exaltacione nostri regiminis et honoris in diversis expedicionibus et agendis nostris ac specialiter in expedicione nostra quam fecimus versus Zagrabiam et in alia expedicione quam habuimus sub castro Myhald ubi specialiter studiosa ipsius procuracione et fideli ministerio ipsum castrum quod Johannes filius Theodori bani contra nostram maiestatem rebelliter detinebat recuperavimus et nostre subiecimus dicioni, item in debellando quamplures theotonicorum et bohemorum exercitus qui regni nostri fines hostili insultu invadere attemtarant, item *in deferendo pluribus vicibus nostras legaciones ad Bazarab woyuodam nostrum Transalpinum* ubi sue legacionis officium fideliter et laudabiliter adimplevit, nobis et regno nostro indefesse exhibuit et impendit, volentes tot et tantis serviciis eiusdem Regio occurrere cum favore predictam possessionem Dawar cum prenotata terra Pelynteluk ad eandem pertinentem . . reddidimus . . eidem magistro Martino . . perpetuo possidendam . . Datum per manus discreti viri magistri Andree prepositi Budensis ecclesie aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini M°CCC° vicesimo quarto, septimo kalendas mensis Augusti, regni nostri anno similiter vicesimo quarto. Venerabilibus . . . etc.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 150. Originalulŭ in archiva capitululuĭ din Nistra.

CCCCLXVIII.

1324. 1324. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, dăruiesce *castrulŭ Seliscel* voivoduluĭ Toma din Transilvania.

1324. Donationes Caroli Regis super *Castro Solgow* vel Salgo in Transylvania constructo, et eius appertinentiis per notam infidelitatis Joannis filii Conradi de Tolmách Thomae filio Farcasii de Zéchen Vajvodae Transylvano, et eius haeredibus haeredumque successoribus pro devicto ad Cassoviam Matheo Trenchinien. expugnata item e manibus eiusdem Arce Regia Visegradiensi, nec non Beatrice Regis Bohemiae filia in Consortem praelabiti Caroli Regis adducta, ac denique nuncio de nativitate primo geniti eiusdem Regis

filii allato, in perpetuum concessae, Anno autem 1399. pro Comite Frank, filio Konye Bani de dicta Zéchen Iudice Curiae Regiae erga exhibitionem in Capitulo Vacziensi transumptae.

Fejér, XI. pag. 469. Regesta Transsilvana.

CCCCLXIX.

1325. *Toma*, voivodulŭ Transilvanieĭ, restitue uneĭ familiĭ săsescĭ din Transilvania moşiile, ce le confiscase regele Ungarieĭ, din causa revoluţiunii, ce o făcuse Saşiĭ din Transilvania, când aŭ trebuitŭ să fie supuşĭ cu ajutoriulŭ *Cumanilorŭ*. 1325.

Nos Thomas Vayuoda, Transylvanus et Comes de Zonuk, presencium per tenorem significamus quibus expedit vniuersis: quod cum vniuersi Saxones terre Transiluane ausu temerario contra Domini nostri regis prouinciam hostiliter insurrexissent, et per hoc in infidelitatem incidissent, Comes Hennengus, de villa Petri, erecto vexillo, congregata multitudine Saxonum, tanquam Primipilarius ipsorum, vniuersos *Comanos* ipsius Domini nostri regis in adiutorium nostri per ipsum Dominum regem nostrum transmissos inuestigasset, et dimicasset cum eisdem, et Domino permittente, et adiutorio sacre corone iidem Comani victoriam contra ipsos Saxones obtinuissent, et predictus Comes Henengus in eadem pugna extitisset gladio interemptus; et per hoc in infidelitatem contra regiam Maiestatem incidisset, et propter tam grandem infidelitatem suam omnes possessiones sue, tam ville, quam terre arabiles, feneta, prata et molendina, ac domus nec non bona mobilia et immobilia propter eius infidelitatem ad manus regias fuissent deuoluta; et idem Dominus noster Rex predictas possessiones, villas, terras arabiles, foeneta, prata, et molendina, ac domus nec non bona mobilia et immobilia nobis graciose contulisset perpetuo possidendas, tenendas et habendas; tandem inspectis fidelitatibus et seruiciis nobis vsque modo impensis et impendendis in futurum Nicolai, filii Salomonis, et Nicolai filii Danielis, proximorum sepe dicti Comitis Heningii, praedictas possessiones, terras arabiles, feneta, prata, et molendina, ac domos, nec non bona mobilia et immobilia per prefatum Dominum nostrum regem nobis perpetuo donata, et data, supra dictis orphanis sepedicti Comitis Henningy pro ducentis marcis fini argenti duximus restituenda pleno iure et tenenda possidenda pariter et habenda, prout in antea sepefatus Comes Hennengius dinoscitur easdem possedisse; omnibus proximis eiusdem Comitis Hennengy ac aliis, quibuscunque de ipsis possessionibus litigare seu vindicare quoquo modo volentibus perpetuum

silencium presentibus imponentes: cum iidem orphani predictas possessiones titulo emptionis pecunia a nobis redemerint, vt premisimus. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem praesentes duximus (concedendas) sigillo nostro communitas. Datum in Diua, feria sexta proxima ante octauas resurrectionis Domini. Anno eiusdem MCCCXXV.

Fejér, VIII. 2. pag. 648. — Acelaşĭ documentŭ la Kemény, Notitia hist. dipl. capituli Albensis Trans. I. 99.

CCCCLXX.

1325. Papa *Ioanŭ XXII.* respunde regeluĭ *Carolŭ Robertŭ*, că nu-ĭ póte da ajutoriŭ în contra naţiunilorŭ necredincióse din vecinătatea regatuluĭ seŭ, cu carĭ dênsulŭ se află în lupte continue.

1325.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. Veniens nuper ad nostram presentiam dilectus filius Ladizlaus, prepositus Titulensis, physicus et nuntius tuus, nobis tue celsitudinis litteras presentavit, quos nuncium et litteras consideratione mittentis et eiusdem missi probitatis obtentu benigne recepimus, et ea, que nuncius ipse sub verbo credentie sibi per litteras ipsas commisse coram nobis pro parte Regia proponere voluit, dicteque continebant littere, intelleximus diligenter. Sane, fili carissime, cum per easdem litteras inter cetera nobis duxeris supplicandum, ut ad refrenandam *nationum infidelium tuo regno vicinarum*, contra quas te pugnare frequenter oportet, superbiam et maliciam conterendam certum tibi subsidium in certis aliis regnis propinquis concedere dignaremur, Regalem providentiam volumus non latere, quod licet te dictumque regnum tuum prerogativa favoris precipui prosequamur, libenter ad ea, que tuum et ipsius regni commodum et honorem respiciunt, paternis affectibus intendentes; quia tamen nulli Regi subsidium extra regnum suum concedere consuevimus, tue petioni huiusmodi annuere cum nostra decentia non valemus; quare nos habeat Regia magnificentia super hoc, quesumus, excusatos. Et ecce quod predictum nuncium ad tui culminis presentiam remittimus, super aliis, prout secundum deum fieri licuit et ipse tue celsitudini referre seriosius poterit, expeditum. Datum Avinione Id. Septembris. Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. secret. ep. 1530.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 501.

CCCCLXXI.

1325. Comitele *Chinezii* din comitatulŭ Poşonuluĭ se împacă cu comitele Matia în privinţa moşii numită Niecŭ. 1325.

Nos Karolus . . rex . . significamus . . quod comite Mathia de Elefanth, Nicolao et Johanne filiis eiusdem ab una parte, item comite *Kenezyo* ex altera coram nobis personaliter constitutis per eosdem propositum extitit et relatum, quod in causa que inter ipsos in presencia comitis Alexandri iudicis curie nostre super facto possessionis Nyek vocate que alio nomine Leonchfelde nominatur Pauli et Fintha filiorum Antaleus olim fuerat, quam idem comes Kenezyus titulo acquisicionis et emcionis possedisset ut dicebant, et distinccionibus metarum inter possessiones Geezt et Moytih nominatas ab antiquo erectarum vertebatur, et licet ipsa causa inter partes diucius fuisset ventillata tamen propter bonum pacis amicabilibus composicionibus ex permissione eiusdem iudicis curie nostre ad talem concordie unionem devenissent . . quod predictam possesionem Moytih ipsis comiti Mathie et filiis, possessionem vero Geezth supradictam ipsi comiti Kenezyo sub his metis et terminis antiquis ex utraque parte fluvii Dwduagh adiacentibus quas idem comes Mathias in presencia commetaneorum et vicinorum earumdem possessionum ostendit et ostendisse asseruerit cum earum utilitatibus alter alteri reliquerunt possidendas, antedictam autem possessionem Nyek in die medii Quadragesime nunc ventura in presencia testimonii capituli ecclesie Nitriensis nobiles et probi viri pro parte illic adducti in duas partes coequales dividere et dimidietatem eiusdem possessionis iuxta regni consvetudinem a parte possessionis comitis Mathie Moytih nominate estimare et precium ipsius dimidietatis possessionis Nyek idem comes Mathias et filii sui in presencia eiusdem capituli in die et termino per ipsos estimatores ad hoc assignato persolvere tenebuntur comiti Kenesio memorato, cuius quidem possessionis dimidietatem ipse comes Kenezius a parte sue possessionis Geezth vocate et aliam dimidietatem predicti comes Mathias et filii sui a parte possessionis eorumdem Moytih adiacentem irrevocabiliter possidebunt . . Datum in Wyssegrad, quinta feria proxima ante festum beati Nicolai confessoris, anno domini M° CCC° XX° quinto.

Codex dipl. hung. Andegavensis. II. pag. 228.

CCCCLXXII.

1326. 1326. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce moşia Surducŭ luĭ *Stanislau Chinezulŭ* din Maramureşŭ.

Nos Petrus de Perén alias Comes Siculorum et inter caeteros Honores Comes Marmarosiensis; memoriae commendantes tenore praesentium significamus quibus expedit universis. Quod in congregatione Nostra Generali Universitatis Nobilium dicti Comitatus Marmarosiensis feria sexta, proxima post festum purificationis Beatae Mariae Virginis prope oppidum Szigeth celebrata, in qua scilicet Congregatione Serenissimus, et Magnificus Princeps Dominus Sigismundus Rex Dominus Noster Gratiosus cunctorum Nobilium, et aliorum possessionatorum hominum universa litteralia instrumenta, et quaelibet possessionaria munimenta revidere et examinare jussit firmiter, et districte: Lachk et Drágus de Bárczánfalva praesente Magistro Georgio de Bohod Notario, et Procuratore dicti Domini Nostri Regis per Ipsum Dominum Nostrum Regem ad dictam instrumentalem revisionem specialiter deputato, ac instrumenta eorum per Ipsos exhibere postulante, personaliter ad Nostram veniendo praesentiam, quasdam duas litteras, unam olim Domini Caroli Regis Anno Verbi incarnati Millesimo Tercentesimo Vigesimo Sexto, Decimo Calendas Octobris, Regni autem sui Anno similiter vigesimo sexto, sub majori, et priori sigillo suo dupplici, et aliam Conventus Ecclesiae de Lelesz quinto decimo die feriae quartae proximae post festum Beatorum Tiburtii et Valeriani Martyrum proxime praeteritum ambas priuilegialiter editas, Nostrum produxerunt in conspectum. Quarum prima dicti scilicet Domini Caroli Regis Privilegialis littera manifestabat: quod idem Dominus Carolus Rex quandam terram suam Zurdok vocatam in districtu Marmorosiensi existentem, et ad suam Regiam Collationem pertinentem, cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet sub Metis et terminis, quibus usque tunc tenta fuisset, et possessa Stanislao Kynezio filio Leu[1]), et per eum suis haeredibus, haeredumque suorum successoribus pro ejusdem Stanislai fidelibus servitiis dedisset, donasset, et contulisset Jure perpetuo, et irrevocabiliter possidendam, tenendam, pariter et habendam nullo Jure suo in eadem reservato, sed in toto eandem in dictum Stanislaum et suas posteritates more et lege Nobilium Regni sui transferendo. Series autem alterius videlicet dicti conventus modo simili privilegialis littera praedictos Lachk, et Dragus in Dominium dictae possessionis Zurdok alio nomine Bárczanfalva vocatae per Regium et dicti conventus homines litteris in eisdem nominatos, et ad Regium litteratorium Mandatum transmissos, praesentibus vicinis et commetaneis ejusdem in praedicta feria quarta ante festum Beatorum Tiburtii, et Valeriani Martyrum statutos fuisse declarabat Quibus exhibitis praefati Lachk et Dragus allegarunt eo modo: ut ipsi essent filii Iván, filii Rád, filii praedicti Stanislai, filii Leu, dictusque quondam Stanislaus Praedecessor ipsorum alio nomine Borzán fuisset binominatus, et sic praescripta terra Zurdok appellata, post de-

[1]) Stanislao Kynezio, filio Zeu. Fejér, VIII. 7. 198.

scensum dicti quondam Stanislai alio nomine Borzán vocati, ab illo nomine Borzán tanquam binominii sumpsisset vocabulum Borzánfalva, et sic eis in praemissis de remedio supplicarunt providere oportuno. Verum quia dicta possessio Zurdok alio nomine Borzánfalva nuncupata per praefatum Dominum Carolum Regem eidem quondam Stanislao, et suis posteritatibus in perpetuum data et collata, ac tandem per dictos Regium, et Conventus homines eisdem Lachk, et Drágus nemine contradictore apparente statuta fuisse ex praemissis litteris evidenter adinveniebatur. Pro eo Nobilium, juratorumque Assessorum nobiscum assedentium inducti Consilio praematuro possessionem memoratam jam dictis Lachk, et Drágus, eorumque posteritatibus universis, veluti ex praemissis eis justitia suffragatur, relinquimus, et committimus in perpetuum possidere, salvis juribus alienis. In cujus rei memoriam praesentes concessimus litteras pendentis sigilli Nostri munimine roboratas eisdem Lachk et Drágus justitia suadente. Datum nono die Congregationis nostrae praedictae in loco memorato. Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Octavo (L. pendentis S.)

Fejér, VIII. 6. pag. 91. După copia făcută de Nicol. Iankovich sen. de Wadass din autografulŭ originalŭ, care se află in posesiunea nobililorŭ din comuna Borzanŭ (Barczanfalva). — O parte din documentulŭ acesta se află publicată Ibid. VIII. 7. pag. 196.

CCCCLXXIII.

1326. *Nicolae,* celŭ mare (magnus), servitoriŭ alŭ *Chinezului* din comitatulŭ Poşonŭ strămută pe iobagii acestuia în comuna numită Gyozeg. 1326

. . capitulo ecclesie Posoniensis Magister Nicolaus comes eiusdem loci amiciciam paratam; dicit nobis Peteu filius Stephani de Mached quod licet quidam homo nomine Johannes dictus Eles serviens suus nunquam fuerit tamen Nicolaus dictus magnus serviens Kenez *iobagiones eiusdem Kenez sub suo comitatu existentes* ad villam de Gyozeg venire compulisset et nomine hominum de eadem Gyozeg fateri homini nostro et vestro coartasset quinta feria iam preterita quod dictus Johannes Eles serviens ipsius Peteu existens Cazmerium fratrem dicti Nicolai magni interfecisset, super quo amiciciam vestram petimus diligenter, quatenus detis hominem vestrum pro testimonio coram quo Petrus de Tukulchen iudex nobilium et Jacobus de Bel homo noster super premissis et specialiter super eo utrum tempore mortis dicti Cazmerii predictus Johannes Eles fuerit serviens ipsius Peteu nec ne, sciant et inquirant omnimodam et post hec scitam super hys veritatem nobis . . . . . fideliter rescribatis. Datum Posonii, in vigilia beati Thome apostoli, anno domini M° CCC° XX° sexto.

Codex dipl. hung. Andegavensis. II. pag. 267.

CCCCLXXIV.

1326. 1326. Unŭ *voivodŭ românŭ*, cu numele *Négulŭ*, in comuna Hodoşŭ din comitatulŭ Bihoruluĭ.

. . Jacobus prepositus et conventus monasterii sancti Stephani prothomartiris de promontorio Waradiensi . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod nobilis vir magister Nicolaus filius quondam Thome filii Pangrachy comes Chanadiensis unacum Gregorio filio suo pro se et pro ceteris suis fratribus comparente coram nobis personaliter constitutus quandam possessionem suam acquisiticiam per dominum nostrum Karulum . . regem . . pro suis serviciis meritoriis sibi datam donatam et collatam Hudus vocatam populosam in qua *Negul woyuoda* considet et commoratur, simulcum eisdem populis et molendino ibidem existenti super fluvium Hudus similiter vocatum, vicinam et commetaneam possessioni Hydus que est episcopatus Waradiensis, pro salute anime sue et remedio animarum omnium progenitorum suorum domino Johanche miseracione divina episcopo Waradiensi presencialiter astanti et in persona ipsius episcopatui Waradiensi cum iure tam proprietatis quam dominii . . ipsam ecclesiam Waradiensem dotando dedit donavit tradidit et contulit ad habendum possidendum et tenendum sub hiis metis infrascriptis coram viro religioso fratre Jacobo preposito monasterii predicti, supradicto vocato ad hoc et rogato, et personaliter ibi existente factis et positis in octava medii Quadragesime proxime preterita, videlicet incipiendo a quodam loco Tupatheluke vocato circa eundem fluvium Hudus supra cum metis continuis positis ut premittitur venit ad eandem villam Hudus, et deinde ascendendo transit ad quendam rivulum Arkuspothaktuwe vocatum et circa eundem similiter cum condensis metis terreis positis a parte septemtrionali rami seu partis eiusdem Arkuspothaktuwe venit in viam eiusdem domini episcopi Waradiensis ibique terminatur, intrando ulterius terram domini episcopi supradicti. Datum in crastino octavarum predictarum, anno domini Millesimo trecentesimo vigesimo sexto.

Codex dipl. hung. Andegavensis. II. pag. 238.

CCCCLXXV.

1327. 1327. Papa *Ioanŭ XXII.* concede călugărilorŭ predicatorĭ din Ungaria să trimită căţi-va fraţĭ la frontierele regatuluĭ, spre a face învestigăţiunĭ în contra ereticilorŭ, carĭ facŭ incursiunĭ continue in Ungaria şi cércă să abată pe locuitorĭ dela credinţa catolică.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilecto filio . . . Priori provinciali fratrum ord. predicatorum in Ungaria salutem etc. Inter alia, que nobis ex apostolatus in-

cumbunt officio, animarum nos convenit precipue invigilare saluti, ut eas Regum Regi, qui nos illarum licet immeritos voluit preese regimini, lucrificare sua nobis cooperante gratia valeamus. Verum quia non est deo acceptum obsequium, quod sine fide prestatur, nec pervenitur operum edificio ad salutem, quod supra firmitatem fidei non consurgit, ad propagandam eam et corroborandam in mentibus hominum intentione tota, omnique sollicitudine ac verbi et operis efficacia laborare debemus, ut christiana religione latius diffusa per orbem, patris eterni filius multiplicatis servitoribus plenius honoretur. Porro plures opposite intentionis prosequentes affectum, in contrarium studia malignitatis exercent, dum fidem ipsam detractionis iaculis feriunt, et eam de fidelium abolere pectoribus adversi dogmatis instructione conantur: quibus sic est cura vigili et labore sedulo, assumptis armis spiritualibus, resistendum, ut eorum detestandum propositum et conamen, auxiliante deo, penitus vacuetur, et fide catholica per Christi pugiles virtuose defensa, nomen domini gloriosum dignis semper laudibus efferatur. Cum igitur, sicut accepimus, in regno Ungarie hostes crucis de remotis partibus Alamannie et Polonie, et circumpositis regionibus frequenter et latenter invadant simplices et catholicos dicti regni, eosque inficere et a veritatis limine deviare fallacium argumentationum impulsibus moliantur: nos volentes contra talium dolosam astutiam, ne diffusius in regno predicto huiusmodi serpat morbus, opportunum remedium per sedis apostolice diligentiam adhiberi, ac cupientes anxie, ut negotium fidei iugi profectu, elisis omnino quibuslibet erroribus, fortius invalescat, discretioni tue aliquos de fratribus tui ordinis tue provincie idoneos, in lege domini eruditos, quorum honesta conversatio exemplum tribuat puritatis, et doctrinam fundant eru dita labia salutarem, ad huiusmodi opus dominicum exequendum apostolica auctoritate deputandi per partes ipsius regni tibi per ordinem tuum limitatas, ipsosque amovendi, eisque amotis vel de hac luce subtractis, alios similiter idoneos instituendi, quotiens tibi visum fuerit, plenam et liberam concedimus tenore presentium facultatem. Qui quidem fratres, cum per te ad hoc deputati seu instituti fuerint, ut prefertur, iuxta et secundum instituta canonica super hiis promulgata, auctoritate predicta clero et populo convocatis, generalem predicationem in dicto regno, ubi et quotiens expedire viderint, facientes inquisitionis officium contra labem heretice pravitatis diligenter et sollicite, prout deus eis dederit, exequantur contra hereticos, credentes, fautores, defensores et receptatores eorum, iuxta et secundum eadem statuta auctoritate prefata, nichilominus in forma ecclesie ac secundum prefata statuta beneficium absolutionis impendant, et iniungant eis, quod talibus est secundum statuta huiusmodi iniungendum, attentius provisuri, ne qui videntur reverti sub palliata specie pietatis, impietatem committant et angelus sathane in lucis angelum se transformet, propter quod super hoc statuta promulgata inspicere poterunt, et ab eorum insidiis secundum discretionem eis traditam a domino precavere. Ah hec, ut iidem Inquisitores super premissis omnibus officium sibi commissum liberius possint et efficacius exercere, omnibus, qui ad predicationem eorum accesserint, in singulis stationibus viginti dies, illis vero, qui ad impugnandum hereticos, fautores, receptatores et defensores eorum in munitionibus et castellis

vel aliis contra ecclesiam rebellantes, ipsis ex animo auxilium, consilium prestiterint vel favorem, tres annos de iniuncta sibi penitentia auctoritate apostolica relaxandi, et si qui ex hiis in prosecutione huiusmodi negotii forte deceserint, eis omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti ac ore confessi fuerint, plenam indulgentiam concedendi, ac ne aliquid fratribus ipsis desit ad predictum negotium prosequendum, in contradictores et rebelles ecclesiasticam proferendi censuram, predicatores quoque questuarios, quorum interest caritativa tantum subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam, si quam forsan habent, exponere, a predicationis officio, quod ad illos nullatenus pertinet, compescendi censura simili, tenore presentium liberam eis concedimus facultatem. Per hoc autem non intendimus aliis inquisitoribus aliorum ordinum, si qui sint in eodem regno auctoritate apostolica deputati, preiudicium aliquod generari: volumus tamen, si qui sint ibidem Inquisitores alii, ut prefertur, quod tam ipsi quam ii, qui per te fuerint deputati, per se vel procuratores idoneos infra festum beati Michaelis proxime futurum conspectui sedis eiusdem legitime se presentent, omnia privilegia, concessiones et litteras ab eadem sede eis super hiis concessa exhibituri, ut eis per nos plene visis, quid ipsis circa huiusmodi officium sit concessum, clare et lucide decernere valeamus, quod tu voluntatem nostram huiusmodi prefatis aliis Inquisitoribus, si qui sint, auctoritate nostra post receptionem presentium quantocius intimare procures. Datum Avinione. Kal. Februarii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. com. ep. 13.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 511.

CCCCLXXVI.

1327. 1327. Papa *Ioanŭ XXII.* laudă zelulŭ şi activitatea comiteluĭ Solomonŭ din Braşovŭ, şi a luĭ *Basarabŭ*, voivodulŭ din *Ţéra românéscă*, pentru esterminarea naţiunilorŭ necredincióse, şi-ĭ rógă să priméscă cu onóre pe călugăriĭ, carĭ vorŭ veni să facă inquisiţiunĭ în părţile aceste.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilecto filio nobili viro Comiti Salamoni de Brasso salutem etc. Indubitatam gerimus de tua nobilitate fiduciam, quod tanquam princeps devotus catholicus deo et apostolice sedi favorabiliter assistens, te reddis, prout fidedignorum testimonio letanter percepimus, ad sustentationem orthodoxe fidei velut columpnam immobilem, turrim fortitudinis et devotionis propugnaculum studio promptitudinis indefesse. Gaudemus, inquam, dum in

mente revolvimus tua laudabilia opera, que dudum devotio tua ferventer exercuit et exercere non desinit ad exterminationem infidelium nationum. Cum igitur, sicut accepimus, in terris tibi subiectis in regno Ungarie consistentibus hostes crucis etc. ut supra . . . . . Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus et hortamur attente, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus eosdem Inquisitores, cum ad terras easdem declinaverint, pro reverentia divina et apostolice sedis ac nostra benigne recipias et honorifice pertractes, eis in hiis et aliis consilium, auxilium et favorem taliter impendendo, quod ipsi commissum sibi officium exequi valeant inoffense, et nos sinceritatis tue zelum possimus in domino merito commendare, tuque exinde perenne bonum, quod suis fidelibus divina clementia pollicetur, ad divini nominis laudem et anime tue salutem consequi merearis. Datum Avinione Kal. Februarii. Anno Undecimo.

. . . . . .

In e. m. Dilecto filio nobili viro Thome Woyvode Transilvano. Indubitatam gerimus etc. ut supra sicut in eadem de Comite Salamone usque in finem. Datum ut in eadem.

In e. m. Dilecto filio nobili viro *Bazaras Woyvode Transalpino*. Indubitatam gerimus etc. ut supra de eodem Comite usque in finem. Datum ut in eadem.

Ex Reg. orig. An. XI. com. ep. 16.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 513.

CCCCLXXVII.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* autorisézĕ pe călugăriĭ dominicanĭ din Ungaria, să predice espediţiune sântă in contra ereticilorŭ din *Transilvania* şi Slavonia. 1327.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilecto filio Priori Provinciali fratrum ordinis predicatorum in Ungaria salutem etc. Onerosa pastoralis officii summi dispositione pastoris, qui pro suis ovibus animam posuit, nobis licet immeritis cura commissa sollicita pulsat instantia mentem nostram, ut inter cetera, que undique confluant quasi torrens, varia et diversa negotia, quibusve noster animus redditur multiplici varietate distractus, ad augmentum fidei catholice totis desideriis intendamus, ne ambulantis in circuitu lupi rapacis astutia oves gregis dominici rapiat et disperdat; quinimo de vinea domini radix iniquitatis heretice succidatur, ipsaque exterminatis inde vulpeculis, que perversis morsi-

bus demoliuntur eandem, fructus afferat catholice puritatis. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus per fratres tuos, quos ad hoc idoneos putaveris, contra omnes Transilvanos, Bosnenses et Sclavonie, qui heretici fuerint, per regnum Ungarie crucem facias predicari; qui auctoritate nostra illis, qui crucis assumpto caractere se ad hereticorum exterminium accinxerint, indulgentiam concedant, que dari consuevit accedentibus in subsidium terre sancte. Datum Avinione Kal. Februarii. Pontificatus nostri Anno Undecimo.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 513. Ex Reg. orig. An. XI. com. ep. 20.

CCCCLXXVIII.

1327 1327. Papa *Ioanŭ XXII.* numesce pe călugărulŭ minoritŭ Luca de Castello ca administratorŭ alŭ *episcopiĭ Cumanilorŭ,* în loculŭ luĭ Leo, episcopulŭ decedatŭ alŭ Cumanieĭ.

Ioannes Episcopus — — Lucae de Castello de ordine FF. Minorum, Administratori Ecclesiae Cumane, in spiritualibus et temporalibus auctoritate apostolica Deputato — — Dudum de statu Ecclesiae Cumanae sollicite cogitantes et intendentes, cum eam primo vacare contingeret, talem eidem personam praefici per Apostolicae sedis prouidentiam circumspectam, quae potest ei praeesse vtiliter Ecclesiae et prodesse, ipsius prouisionem Ecclesiae dispositioni nostrae et sedis eiusdem ea vice duximus specialiter reseruandam, decernentes irritum et inane, si quid super his contingeret attentari; sane cum eadem Ecclesia per obitum bonae memoriae *Leonis Episcopi Cumaniae*, vacet ad praesens, et diu vacauerit, nullusque praeter nos possit seu potuerit de prouisione ipsius Ecclesiae se hac vice intromittere, obstantibus reseruatione, et decreto praedictis; Nos praecauere dictae Ecclesiae indemnitatibus cupientes, et de tuae circumspectionis industria plenam in Domino fiduciam obtinentes, te administratorem ipsius Ecclesiae in spiritualibus et temporalibus authoritate Apostolica vsque ad nostrum et Apostolicae sedis beneplacitum deputamus, faciendi, ordinandi, mandandi, gerendi, exercendi, exequendi omnia et singula, quae ad huiusmodi administrationis officium pertinere noscuntur; alienatione bonorum immobilium eiusdem ecclesiae tibi penitus interdicta; nec non contradictores et rebelles quoslibet per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi plenam et liberam tibi concedimus tenore praesentium facultatem. Datum Auinione octaua kal. Iunii An. XI.

Fejér, VIII. 3. pag. 241.

CCCCLXXIX.

1327. Nicolae, servitoriulŭ comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ se judecă cu Peteu care a ucisŭ pe fratele seu numitŭ Casimirŭ. 1327.

Nos comes Alexander iudex curie . . damus pro memoria, quod cum iuxta continenciam litterarum . . Nicolai comitis Posoniensis Nicolaus dictus magnus serviens comitis *Kenezi* contra Peteu servientem magistri Feliciani super eo quod idem Peteu ad domum ipsius Nicolai potencialiter veniendo Kazmerium fratrem eiusdem Nicolai interfecerit pugilem congressum, idem vero Peteu super eo quod in interemcione eiusdem Kazmery inculpabilis fuerit pugilem incongressum contra sese quarta feria proxima ante festum Nativitatis beati Johannis Baptiste statuere debuissent isto die certaminis pugnaturos, adveniente itaque ipsa quarta feria iidem Nicolaus et Peteu propriis in personis comparendo pugilibus suis statutis super morte ipsius Kazmerii ad talem pacis ex nostra permissione devenerunt unionem quod eedem partes quintodecimo die a data presencium in presencia magistri Nicolai comitis Posoniensis et quatuor iudicum nobilium de eodem comparere tenebuntur et secundum quod idem comes et iudices condicionem et libertatem ipsius Kazmerii invenerint et investigacione habita diligenti secundum huiusmodi videlicet libertatem ipsius medietatem homagii seu homicidii premissi secundum eandem libertatem Kazmerii in eo videlicet quod in interemcione ipsius Kazmerii idem Peteu innoxius fuerit et immunis iuxta numerum personarum ut per eosdem comitem et iudices sibi fuerit impositum sacramento iuramenti se expurgare teneretur et deinde tocius facti seriem eedem partes in termino per sepenominatos comitem et iudices ad hoc partibus assignato nobis in litteris capituli, sibi ipsi solucio facta et ipsum iuramentum depositum fuerit, reportare tenebuntur; nihilominus idem magister Felicianus pro eodem Peteu usque extremam diffinicionem ipsius cause extitit fideiussor. Datum in Alto Castro, quinta feria proxima ante festum Nativitatis beati Iohannis Baptiste, anno domini M°CCC°XX°VII°.

Codex dipl. hung. Andegavensis. II. pag. 304.

CCCCLXXX.

1327. 1327. Papa *Ioanŭ XXII.* învită pe călugării predicatorĭ din Ungaria să nu esercziteze dreptulŭ de inquisiţiune în ţinuturile, unde dreptulŭ acesta a fostŭ conferitŭ de mai înainte călugărilorŭ minoriţĭ.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilectis filiis . . . Priori Provinciali, ac universis fratribus ordinis Predicatorum in Regno Ungarie et Provincia Sclavonie constitutis, salutem etc. Querelam dilecti filii Fabiani ordinis fratrum Minorum, Inquisitoris heretice pravitatis in Provincia Sclavonie et Principatu Bosnensi auctoritate apostolica specialiter deputati, recepimus continentem, quod licet felicis recordationis Nicolaus papa IV. per suas litteras speciales fratribus dicti ordinis Minorum in dicto Principatu Bosnensi Officium inquisitionis pravitatis predicte duxerit committendum, prout in dictis litteris plenius continetur, ac deinde pie memorie Bonifacius papa VIII. predecessor noster dilecto filio . . Ministro Provinciali dicti ordinis fratrum Minorum in administratione Provincie Sclavonie commiserit, et precipiendo mandaverit per suas litteras speciales, ut de consilio aliquorum fratrum dicti ordinis eligeret duos de fratribus sepedicti ordinis Minorum sue administrationis ydoneos ad huiusmodi officium exequendum, qui in partibus Servie, Rasie, Dalmatie, Crovatie, Bosne atque Istrie, et in Archiepiscopatibus Duracensi, Antibarensi, Ragusino, Spalatensi et Iadrensi, et diocesibus suis dicte provincie Sclavonie inquisitionis officium super labe predicta debeant exercere, et a longis temporibus citra fratres dicti ordinis minorum eiusdem provincie Sclavonie exercuerunt huiusmodi inquisitionis officium in partibus memoratis, iuxta formam eis ab apostolica sede concessam, nullusque alicuius alterius religionis in eisdem partibus huiusmodi inquisitionis officium hactenus consueverit exercere: tamen dilectus filius Mathias de Zagabria ordinis fratrum Predicatorum, nulla de predictis litteris seu privilegiis huiusmodi super inquisitionis officio dictis fratribus ordinis Minorum a sede prefata concessis habita mentione, per suppressionem veritatis huiusmodi quasdam litteras ad te, fili Prior, a nobis impetravit, per quas tibi duximus committendum, quod aliquos de fratribus dicti ordinis Predicatorum eligas, qui in Regno Ungarie inquisitionis officium predicte pravitatis exerceant et valeant exercere, crucemque contra omnes *Transilvanos*, Bosnenses et Sclavonicos, qui heretici fuerint, predicto Regno Ungarie predicent et valeant predicare, ac insuper per alias nostras litteras Carissimo in Christo filio nostro Carolo Ungarie Regi Illustri, ac venerabilibus fratribus nostris . . Strigoniensi et . . Colocensi Archiepiscopis, eorumque Suffraganeis et aliis ecclesiarum Prelatis in Regno Ungarie constitutis, necnon . . Comiti Salomoni de Brasso et nonnullis aliis nobilibus Ungarie et Sclavonie dedimus in mandatis, quod eisdem inquisitoribus ordinis fratrum Predicatorum in hiis auxilium, consilium et favorem impendant. Cum itaque nostre intentionis non fuerit, nec existat, inquisitionis officium labis predicte, per sedem eandem dudum concessum eisdem fratribus ordinis Minorum, in partibus supradictis dictis fratribus ordinis Predicatorum

committere, vel per litteras nostras predictis Inquisitoribus dicti ordinis Minorum super dicto officio in prefatis provinciis seu partibus in aliquo derogare, ne dictarum litterarum nostrarum pretextu dictum officium, quod absit, valeat impediri, tibi ac universis et singulis fratribus ordinis vestri predicte Inquisitionis officium in dictis provintiis seu partibus, que in dictis privilegiis seu litteris apostolicis dictis fratribus Minoribus concessis specialiter exprimuntur, interdicimus exercendum, vobis auctoritate presentium districtius inhibentes, ne de predicto officio in provintiis et partibus supradictis in dictis privilegiis seu litteris dictorum fratrum Minorum expressis vos intromittere presumatis; quinimo quo ad provintias et partes predictas prefatas litteras nostras super dicto officio tibi, prefate Prior, vel aliis quibuscumque directas revocamus, cassamus et irritamus, et nullius existere decernimus firmitatis. Datum Avinione Kalendis Iulii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. de Cur. ep. 31.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 514. — In estrasŭ la Fejér, VIII. 3. pag. 243.

CCCCLXXXI.

1327. *Călugării minoriţi* din Ungaria protestéză in contra dreptuluĭ de inquisiţiune alŭ călugărilorŭ predicatorĭ asupra ereticilorŭ din *Transilvania,* din Bosnia şi Slavonia, dreptŭ, pe care 'lŭ căştigase dênşiĭ de la pontificiĭ de maĭ înainte. 1327.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. In illis, fili Carissime, que exaltationem catholice fidei et exterminationem heretice pravitatis respiciunt, celsitudinem tuam eo libentius salubriusque requirimus, quo experientia certa didicimus, quod tu, velut gloriosus athleta domini intrepidusque pugil ecclesie ac orthodoxe religionis zelator assiduus, ad exterminandum labem pravitatis eiusdem de regni tui finibus, et conterendum inimicos crucis et fidei vota tua semper feliciter direxisti. Sane querelam dilecti filii Fabiani ordinis fratrum minorum, Inquisitoris heretice pravitatis in provincia Sclavonie et principatu Bosnensi auctoritate apostolica specialiter deputati, recepimus continentem, quod licet felicis recordationis Nicolaus papa quartus per suas litteras speciales fratribus dicti ordinis minorum in dicto principatu Bosnensi officium inquisitionis pravitatis predicte duxerit committendum, prout in dictis litteris plenius continetur, ac deinde pie memorie Bonifacius papa octavus predecessor noster, dilecto filio . . . ministro provinciali dicti ordinis fratrum minorum in administratione provincie Sclavonie commiserit, et precipiendo mandaverit per suas litteras speciales, ut de consilio

aliquorum fratrum dicti ordinis eligeret duos de fratribus sepedicti ordinis Minorum sue administrationis, idoneos ad huiusmodi officium exequendum, qui in partibus Servie, Rasie, Dalmatie, Crovatie, Bosne atque Istrie et in archiepiscopatibus Duracensi, Antibarensi, Ragusino, Spalatensi et Iadrensi et diocesibus suis dicte provincie Sclavonie inquisitionis officium super labe predicta exercere deberent, et a longis temporibus citra fratres dicti ordinis minorum eiusdem provincie Sclavonie exercuerint huiusmodi inquisitionis officium in partibus memoratis iuxta formam eis ab apostolica sede concessam, nullusque alicuius alterius religionis in eisdem partibus huiusmodi inquisitionis officium hactenus consueverit exercere: tamen dilectus filius Mathias de Zagrabia ordinis fratrum predicatorum, nulla de predictis litteris seu privilegiis super huiusmodi inquisitionis officio dictis fratribus ordinis minorum a sede prefata concessis habita mentione, per suppressionem veritatis huiusmodi quasdam litteras ad dilectum filium . . . Priorem provincialem ordinis predicatorum in Regno Ungarie et provincia Sclavonie constitutum a nobis impetravit, per quas şibi duximus committendum, quod aliquos de fratribus dicti ordinis predicatorum eligeret, qui in dicto regno Ungarie Inquisitionis officium predicte pravitatis exercerent et exercere valerent, crucemque contra omnes *Transilvanos*, Bosnenses et Sclavonicos, qui heretici forent, in predicto regno Ungarie predicarent, et predicare valerent, ac insuper per alias nostras litteras tibi ac Venerabilibus fratribus nostris . . . Strigoniensi et . . . Colocensi Archiepiscopis eorumque Suffraganeis, et aliis ecclesiarum prelatis in dicto regno Ungarie constitutis, nec non Comiti Salomoni de Brasso et nonnullis aliis nobilibus Ungarie et Sclavonie dedimus in mandatis, quod eisdem Inquisitoribus ordinis fratrum predicatorum in hiis auxilium, consilium et favorem impenderent. Cum itaque nostre intentionis non esset, nec existeret, inquisitionis officium labis predicte per sedem eandem dudum concessum eisdem fratribus ordinis minorum in partibus supradictis dictis fratribus ordinis predicatorum committere, vel per litteras nostras predictis Inquisitoribus dicti ordinis minorum super dicto officio in prefatis provinciis seu partibus in aliquo derogare, ne dictarum litterarum nostrarum pretextu dictum officium, quod absit, impediri valeret, predicto Priori et universis et singulis fratribus ordinis predicatorum predicte inquisitionis officium in dictis provinciis seu partibus, que in predictis privilegiis seu litteris apostolicis dictis fratribus minoribus concessis specialiter exprimuntur, interdiximus exercendum, eis auctoritate litterarum nostrarum districtius inhibentes, ne de predicto officio in provinciis et partibus supradictis in dictis privilegiis seu litteris dictorum fratrum minorum expressis se intromittere presumant, quinimo quo ad provincias et partes predictas prefatas litteras nostras super dicto officio sibi, prefato priori, vel aliis quibuscumque directas revocavimus, cassavimus et irritavimus, ac nullius existere decrevimus firmitatis. Quocirca serenitatem regiam rogamus, monemus es hortamur in domino, in remissionem peccaminum tibi nihilominus iniungentes, quatenus non obstantibus predictis litteris, quas prefatus Mathias ad celsitudinem regiam et alios prenominatos super premissis, ut predicitur, impetravit, dictum Fabianum in eiusdem Inquisitionis officio in regno tuo et aliis provinciis, que in privilegiis apostolicis fratribus

dicti ordinis minorum concessis specialiter exprimuntur, pro divina et apostolice sedis reverentia atque nostra manu teneas et defendas, ei et aliis fratribus dicti ordini minorum ad dictum officium deputatis, vel imposterum deputandis, in hiis et aliis consilium et auxilium et favorem taliter impendendo, quod ipsi predictum officium tute exequi valeant. labemque predictam de dictis regno et provinciis profugare, tuque proinde a divina clementia premium eterne retributionis, et a nobis gratiarum consequi valeas uberiores actiones. Datum Avinione Kal. Iulii. Pontificatus nostri Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. de Cur. ep. 32.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 515.

CCCCLXXXII.

1327. Papa *Ioanŭ XXII.* revócă dreptulŭ de inquisiţiune alŭ călugărilorŭ predicatorĭ asupra ereticilorŭ din *Transilvania* şi Slavonia, în câtŭ dreptulŭ acesta a fostŭ acordatŭ de maĭ inainte călugărilorŭ minoriţĭ. 1327

IOHANNES EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus . . . Strigoniensi et . . . Colocensi Archiepiscopis eorumque Suffraganeis, et aliis ecclesiarum prelatis in regno Ungarie et provincia Sclavonie constitutis, salutem etc. Querelam dilecti filii Fabiani ordinis fratrum minorum, Inquisitoris heretice pravitatis in provincia Sclavonie et principatu Bosnensi auctoritate apostolica specialiter deputati, recepimus continentem, quod licet felicis recordationis Nicolaus papa quartus per suas litteras speciales fratribus dicti ordinis minorum in principatu Bosne officium inquisitionis pravitatis predicte duxerit committendum, prout in dictis litteris plenius continetur, ac deinde pie memorie Bonifacius papa octavus, predecessor noster . . . ministro provinciali dicti ordinis fratrum minorum in administratione provincie Sclavonie commiserit, et precipiendo mandaverit per suas litteras speciales, ut de consilio aliquorum fratrum dicti ordinis, cum expediret, eligeret duos de fratribus sepedicti ordinis minorum sue administrationis idoneos ad huiusmodi officium exequendum, qui in partibus Servie, Rasie, Dalmatie, Crovatie, Bosne atque Istrie, et in archiepiscopatibus Duracensi et Antibarensi, Ragusino, Spalatensi et Iadrensi et diocesibus suis dicte provincie Sclavonie Inquisitionis officium super labe predicta exercere deberent, et a longis temporibus citra fratres dicti ordinis minorum eiusdem provincie Sclavonie exercuissent huiusmodi inquisitionis officium in partibus memoratis iuxta formam eis ab apostolica sede concessam, nullusque alterius alicuius religionis in eisdem partibus huiusmodi inquisitionis officium

hactenus consueverit exercere: tamen dilectus filius Mathias de Zagabria ordinis fratrum predicatorum, nulla de predictis litteris seu priuilegiis super huiusmodi inquisitionis officio dictis fratribus ordinis minorum a sede prefata concessis habita mentione, per suppressionem veritatis huiusmodi quasdam litteras ad dilectum filium . . . priorem provincialem fratrum ordinis predicatorum in regno Ungarie et provincia Sclavonie a nobis dicitur impetrasse, per quas dicto priori dicimur commisisse, quod aliquos de fratribus dicti ordinis predicatorum eligat, qui in dicto regno Ungarie Inquisitionis officium predicte pravitatis exerceant, et valeant exercere, crucemque contra omnes *Transilvanos*, Bosnenses et Sclavonicos, qui heretici fuerint, per dictum regnum Ungarie predicent, et valeant predicare, ac insuper per alias nostras litteras Carissimo in Christo filio nostro Carolo Ungarie Regi Illustri, et vobis vestrisque Suffraganeis et aliis ecclesiarum prelatis in dicto regno Ungarie constitutis, nec non . . . Comiti Salomoni de Brasso et nonnullis aliis nobilibus Ungarie et Sclavonie dedisse dicimur in mandatis, quod eisdem Inquisitoribus ordinis fratrum predicatorum in hiis auxilium, et favorem impendant. Cum itaque nostre intentionis non fuerit, nec existat, inquisitionis officium labis predicte per sedem eandem dudum concessum eisdem fratribus ordinis minorum in partibus supradictis dictis fratribus ordinis predicatorum committere, vel per litteras nostras predictis Inquisitoribus dicti ordinis minorum super dicto officio in prefatis provinciis seu partibus in aliquo derogare, ne dictarum litterarum nostrarum pretextu dictum officium, quod absit, valeat impediri, eidem priori ac universis et singulis fratribus ordinis predicatorum predicte inquisitionis officium in dictis provinciis seu partibus, que in predictis privilegiis seu litteris apostolicis dictis fratribus minoribus concessis specialiter exprimuntur, interdicimus exercendum, eis auctoritate litterarum nostrarum districtius inhibentes, ne de predicto officio in provinciis et partibus supradictis in dictis privilegiis seu litteris dictorum fratrum minorum expressis se intromittere presumant, quinimo quoad provincias et partes predictas prefatas litteras nostras super dicto officio prefato priori vel aliis quibuscumque directas revocamus, cassamus et irritamus et nullius existere decernimus firmitatis. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus non obstantibus predictis litteris, quas ad vos seu quoscumque vestrum communiter vel divisim nec non ad alios prenominatos super primissis prefatus Mathias dicitur impetrasse, dictum Fabianum in eiusdem inquisitionis officio in dicto regno ac provinciis aliis, que in privilegiis apostolicis fratribus dicti ordinis minorum concessis specialiter exprimuntur, manuteneatis et etiam defendatis, ei et aliis fratribus dicti ordinis minorum ad dictum officium deputatis vel imposterum deputandis in hiis et aliis consilium, auxilium et favorem taliter impendendo, quod ipsi dictum officium tuto exercere valeant, labemque predictam de dictis regno et provinciis profugare, nosque proinde vestre devotionis promptitudinem possimus in domino merito commendare. Datum Avinione Kal. Iulii. Anno Undecimo.

Ex Reg. orig. An. XI. de Cur. ep. 33.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 516. — Fejér, VIII. 3. pag. 244.

CCCCLXXXIII.

1328. Papa *Ioanŭ XXII.* scrie prelaţilorŭ din Ungaria să procedeze cu blăndeţe la strîngerea dişmelorŭ de la Cumanĭ şi dela *Românĭ*, carĭ se aŭ întorsŭ la religiunea catolică, ca nu cumva din causa acésta să se înstrăineze de biserica romană 1328.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, et Episcopis, necnon dilectis filiis Electis, Abbatibus, Prioribus ac aliis ecclesiarum Prelatis in Regno Ungarie constitutis, salutem etc. Significavit nobis Carissimus in Christo filius noster Carolus Rex Ungarie Illustris, quod vos, cum contingit aliquos ex *Cumanis*, *Alachis* et Sclavis, et aliis infidelibus ad fidem catholicam divina gratia et dicti Regis inductione converti, ab huiusmodi taliter conversis et in fide catholica predicta novis decimas integras nimis rigorose exigitis, et etiam extorquetis, propter quod neophiti et conversi huiusmodi ex eo, quod solvere decimas ante conversionem eorum non consueverunt, interdum asserunt, quod ad fidem Catholicam predictam assumendam ex eo invitantur, ut dent clericis bona sua, et multi, qui ad fidem ipsam libenter converterentur, a conversione huiusmodi propterea retrahuntur. Quare dictus Rex nobis humiliter supplicavit, per nos super hoc de oportuno remedio provideri. Nos igitur nolentes, quod predicti infideles ab huiusmodi conversione ipsorum ad fidem Catholicam propterea retrahantur, universitati vestre per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatenus in exigendo decimas predictas ab huiusmodi de novo conversis vos sic benigne et curialiter, quousque conversi ipsi in fide predicta perfecti, et in ea plenarie roborati fuerint, vos geratis, quod conversi ipsi se gravatos non reputent, quinimmo benignius pertractari, alios infideles ad predictam fidem Catholicam assumendam inducant, et ipsi in fide predicta devotius perseverent. Datum Avinione VIII. Idus Maii. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

Ex Reg. orig. An. XII. com. de Curia ep. 4.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 519.

CCCCLXXXIV.

1329. Regele *Carolŭ Robertŭ* dăruiesce comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ dóue moşiĭ ca recompensă pentru serviţiele şi virtuţile sale militare. 1329.

. . Capitulum ecclesie Posoniensis . . ad universorum . . noticiam . . volumus pervenire, quod accedentes ad nostri presenciam personaliter nobilis

domina relicta comitis *Kenez* Philippus et Petrus filii eiusdem comitis Kenez ac Simon gener ipsius Kenez ab una, parte ab altera vero magister Petrus dictus Orrus castellanus Posoniensis, eadem domina ac Philippus et Petrus filii eius necnon Symon gener ipsius Kenez antedictus . . fatebantur in hunc modum, quod ipsi causa necessitatis sibi racione homicidii magistri Bude per ipsum comitem Kenez perpetrati ingruentis possessiones suas Duduagzeg et Anya vocatas, quam quidem possessionem Duduagzeg videns ipse comes Kenez Nicolai filii Jacobi fuisse hominis sine herede decedentis et ex eo iure unacum aliis possessionibus eiusdem Nicolai ad collacionem regiam pertinentes ipseque comes Kenez sue fidelitatis servicia regie maiestati impensa proponens et declarans sibi dari postularat qui quidem dominus Karolus rex Hungarie considerans obsequia meritoria fidelitatis ipsius comitis Kenez videlicet ea que ipse comes Kenez renuens familiaritatem Mathei filii Petri de Trinchen ipsique domino Karolo regi fideliter adherens universas suas possessiones et bona ob spem regii nominis devastandas et dissipandas permittere minime formidavit demum in conflictu quem Dousa quondam palatinus cum Kopaz et Beke filiis Thome, Moius filio Moyus, Paulo filio Lothardi et Aydud cumano sancte corone infidelibus apud villam Debrecen habebat ipse comes Kenez per ipsum dominum regem in opitulamen ipsius Dousa deputatus ardore fidelitatis accensus tunc tam ipsum Dousam quam alios sancte corone fideles nunc precibus inducens nunc svasionibus pro bello committendo animans et confortans prius in acies adverse partis irruit ibique sic victoriose triumphavit quod infidelium innumerabilis exercitus et fere omnis eorum societas tunc in prelio corruerunt, preterea cum ipse comes Kenez tunc castellanus de Volko conflictu peracto per infideles supradictos caperetur ipsi dictum comitem Kenez ad tradendum eis nominatum castrum Volko coarctantes ipsum equi caude alligarunt et sic eum per circuitum dicti castri miserabiliter trahi et laniari facientes aliisque gravium penarum generibus immisericorditer cruciantes pedes eius cutibus suis ceu carnifices scoriarunt, ac eciam alia sue fidelitatis merita censens et estimans diligenter quemadmodum in litteris eiusdem domini nostri regis super ipsa donacione confectis vidimus contineri ipsi Kenez dederat iure perpetuo et donarat, — cum locis sessionalibus . . ad dictas possessiones Duduagzeg videlicet et Anya spectantibus ipsi magistro Petro dicto Orrus pro centum marcis argenti plene ab ipso habitis et receptis vendidissent . . iure perpetuo . . Datum in festo beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, anno domini M° CCC° vigesimo nono.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 403.

CCCCLXXXV.

1329. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce drepturĭ şi libertăţĭ particulare colonielorŭ ungurescĭ şi săsescĭ din *Maramureşŭ.* 1329.

Carolus, Dei gratia, Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Rex, Princeps Salernitanus ac honoris ac montis Sancti Angeli Dominus. Omnibus Christi fidelibus, tam praesentibus, quam futuris presens scriptum inspecturis, salutem in salutis largitore. Ad regiam pertinet Maiestatem iustas petitiones admittere fidelium Subiectorum, quo eorum numerus iugiter augeatur, et regalis potentia latius extendatur: cum regum sit proprium in multitudine populorum gloriari. Eapropter ad vniuersorum notitiam harum serie volumus peruenire: quod nos considerantes fidelitates hospitum nostrorum, fidelium de *Maramorusio*, Saxonum et Hungarorum, videlicet in villis Visk, Huszth, Fecsö, et Hosszúmezö, specialiter pro eo, quod terra Marmarusiensis infertilis, laboriosa et grauis ad residendum fore dignoscitur, omnes libertates, quibus ciues seu hospites de Szeuleus gaudent et fruuntur, eisdem de regia benignitate duximus concedendas, his specialiter declaratis et expressis: primo quod quicunque conditionis liberae homines ad villas praedictas causa commorandi venire voluerint, libere veniant et secure commorentur; et sicut libere veniunt, sic et libere alias quocunque voluerint, se conferre possint, cum rebus ipsorum et personis, venditis aedificiis propriis sumptibus comparatis, soluto iusto et consueto terragio, habitaque licentia de villa abeundi clara luce. Secundo item quod iudicio nullius Comitis stare teneantur, nisi iudicis ipsorum per nos deputati, aut villici ipsorum, per communitatem electi. Tertio item villicum inter se eligant, quem voluerint de communi voluntate, et sacerdotem, seu Plebanum ad ecclesias eorum parochiales sponte recipiant, quem in iisdem Ecclesiis non solum vsque tempus, sed etiam perpetuo possint conseruare; et idem Plebanus eorum in suis extremis bona sua et res suas liberam habeat, quibuscunque voluerit, legandi facultatem. Quarto item iidem Hospites nostri decimam sacerdoti seu Plebano debitam, in agro relinquant ex integro. Quinto item Sacerdotes eorum de quinquaginta fundis integris, terras arabiles habentibus, ratione decimarum soluant suo Episcopo dioecesano vnam marcam denariorum, tempore currentium in termino consueto. Sexto item homicida pro homicidy iudicio soluat duas marcas denariorum. Septimo item pro mortali vulnere vnam marcam, et de percussione, quae fit cum sanguinis effusione, dimidiam marcam; de simplici percussione, absque sanguine, sexaginta denarios soluat reus. De vituperio autem nihil plus quaeratur per vituperatum nisi facto. Octauo item volumus, vt omnes causas inter ipsos motas et mouendas, villicus eorum cum senioribus ipsorum possit iudicare exceptis homicidio, violentia, furto et incendio; quas Iudex noster cum villico ipsorum iudicabit; quarum causarum iudicatarum duas partes Iudex noster percipiet, tertia parte villico eorum remanente. Nono item super causis inter ipsos exortis, liberam habeant

pacem reformandi facultatem. Decimo statuimus etiam, vt terras eorum, quas ipsi stirpando praeoccupasse dicuntur, labores eorum expendendo pro eisdem, nullius idiomatis vel nationis homines ipsas terras ab ipsis auferendi habeant facultatem. Vndecimo praeterea ipsi hospites nostri pro terragio de singulis fundis integris singulos dimidios fertones singulis festiuitatibus Beati Martini Confessoris nobis dare et soluere teneantur. Duodecimo volumus etiam, quod vbicunque processerint cum suis mercimoniis, nullus eosdem praesumat impedire, sed si qui aliquid actionis habuerint contra ipsos, coram iudice vel villico eorumdem, ordine iudiciario prosequatur; et si in reddenda querulantibus iustitia is contumax fuerit, tandem possint prohibere bona eorumdem. Decimo tertio: item volumus, quod fora habita in eisdem villis, sub constitutis diebus, libere et absque tributo aliquali celebrentur. Decimo quarto: item volumus, quod nullus Baronum nostrorum super eos descensum facere praesumat violentum. Decimo quinto: et etiam si voluerint aliqua opera vtilia et nouas plantationes, liberam habeant faciendi facultatem. Decimo sexto: Hoc non praetermisso: quod de singulis curiis siue fundis, agros non habentibus, nonnisi tria pondera pro terragio nobis soluere teneantur. Decimo septimo: item quia ipsa terra Maramurusiensis multum sterilis esse dicitur, vt est praedictum, pro persolutione Akonum, frugum, decimarum, porcorum, et oblationibus munerum, alias praesentare et offerre consuetorum, propter carentiam annonae, ipsos prius reddidimus liberos et pariter expeditos. Vtque series libertatis ipsorum hospitum nostrorum praemissae inconcussa et immota permaneat, roburque obtineat perpetuae firmitatis, nec per quempiam in irritum possit reuocari, praesentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri noui et authentici munimine roboratas. Datum per manus honorabilis et discreti viri Magistri Andreae, Ecclesiae Albensis Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellary, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCCXXIX. Sexto kalen. May, regni autem nostri anno similiter vigesimo nono. Sede Strigoniensis Ecclesiae vacante. Venerabilibus in Christo Patribus Fratre Ladislao, Archiepiscopo Ecclesiae Colocen. Aulae nostrae Cancellario, Benedicto Chanadiensis — etc.

Fejér, VIII. 3. pag. 353. — Din archiva orașelorŭ privilegiate din Maramureșŭ.

CCCCLXXXVI.

1330. 1330. Comunele *Rumanŭ* și *Satulŭ-Comiteluĭ-latinŭ* (Ollasysponteleke) amintite ca depedenţiĭ ale castruluĭ Zalanţŭ din comitatulŭ Zips.

Omnibus Christi fidelibus tam praesentibus, quam futuris, praesens scriptum inspecturis, Capitulum Ecclesiae Agriensis salutem in Salutis largitore.

Ad Vniuersorum notitiam tenore praesentium volumus peruenire: Quod Magnificus Vir Magister Vyllermus Comes de Scepus, et Vjuar ex vna parte, et Comes Petrus, filius Petri Nobilis de Zalanch, Nicolaus, Georgius, Ladislaus et Michaël, filii eiusdem Comitis Petri pro se, et Iohanne, ac Petro Fratribus ipsorum vterinis; item Comes Ladislaus filius Laurentii, Demetrius filius eiusdem Comitis Ladislai, et Lukachius filius Andreae de eadem Zalanch ab altera, coram nobis personaliter constituti, sunt confessi, quod in dicto castro Zalanch, et quibusdam possessionibus ipsorum omnino specialiter inferius declarandis, pari voto, et vnanimi voluntate, tale inter se concambium perhennale fecissent ex beneuolo consensu, et voluntate Domini Karoli Illustris Regis Hungariae, Domini nostri, prout in Literis eiusdem Domini Regis nobis exhibitis continebatur seriatim: Quod idem Magister Villermus quasdam possessiones suas Pertoldt, (Berthót) Hedrychfalua, Eferych, et Syroka vocatas, in Comitatu de Sárus existentes, per Dominum Philippum quondam Palatinum bonae memoriae, Patrem ipsius Magistri Villermi, titulo emptionis et Concambii primitus habitas et possessas, et post eiusdem Philippi Palatini obitum eidem Magistro Vyllermo iure successionis debitas, ac per eundem Dominum Regem denuo sibi datas, donatas et confirmatas, cum vniuersis vtilitatibus earundem, et pertinentiis, ac sub eisdem metis, et limitationibus antiquis, quibus ad ipsum deuolutae exstitissent, dedisset, tradidisset et contulisset, et coram nobis tradidit Comiti Petro, filio Petri, Nicolao, Georgio, Ladislao, Michaëli, Iohanni, et Petro filiis eiusdem Petri, et Comiti Ladislao filio Laurentii, et Demetrio filio eiusdem, ac Lukachio praenominatis, ipsis et haeredibus ipsorum iure perpetuo, et irreuocabiliter possidendas, in quarum concambium seu commutationem, Comes Petrus, et filii sui, item Comes Ladislaus, et filius suus Demetrius, ac Lukachius filius Andreae praenotati, idem castrum ipsorum Zalanch, cum quibusdam villis ipsorum haereditariis ad ipsum castrum Zalanch pertinentibus, scilicet Zalanch, *Rumantheleke*, *Ollasysponteleke*, ac Ochuár vocatis, et cum dimidietate villae eorum Rukthe vocata in Comitatu Abaujvár existentibus similiter cum vtilitatibus, et pertinentiis earundem vniuersis eo iure, eaque plenitudine, ac sub eisdem metis, et limitationibus, quibus ipsi, et ipsorum praedecessores, vsque ad haec tempora possedissent et tenuissent, dedissent, contulissent, et perpetuassent, et coram nobis dederunt, et perpetuarunt ipsi magistro Vyllermo, et suis successoribus, perhennali iure, et irreuocabiliter possidendum, tenendum et habendum. — — In cuius rei testimonium, perpetuamque firmitatem, ad instantiam partium praesentes contulimus Literas, Sigilli nostri munimine roboratas, praesentibus tamen Petro Praeposito, Martino Cantore, Iohanne Custode, Dominis Dominico de Vjuár, Laurentio de Kemey, Petro de Zemlyn, alio Petro de Sombor, Dauid de Zobouch, Stephano de Hevess, Iohanne de Borsod Archidiaconis, et aliis multis. Anno Domini 1330. Regnante Karolo Illustri Rege Hungariae, Nicolao Archielecto Metropoliticae Sedis Strigoniensis, Ladislao Archiepiscopo Colocensi, et Domino nostro Venerabili Patre Chanadino, Dei Gratia Episcopo Agriensi existentibus.

Fejér, VIII. 3. pag. 512.

CCCCLXXXVII.

1330 1330. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe călugării predicatorĭ din Ungaria, să facă inquisiţiunĭ şi să estermineze pe *ereticiĭ*, carĭ se află pe la marginile regatuluĭ.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilecto filio . . Priori provinciali fratrum ordinis predicatorum in Ungaria, salutem etc. Dudum ad audientiam nostram deducto, quod nonnulli de Alemanie et Polonie et aliis circumvicinis partibus heretice pravitatis labe respersi se ad regnum Ungarie conferebant, ut tanto securius possent ibidem errorum suorum venena diffundere, quanto per impunitatis audaciam eis facultas liberior parabatur[1]). Nos volentes contra molimina talium, ne fideles eiusdem regni peste suorum errorum inficerent, optimum remedium per sedis apostolice diligenciam adhibere, ac cupientes, ut negotium fidei tanto posset deo propitio in eodem regno efficacius prosperari, quanto inquisitionis officium contra hereticos existeret diligencius in eodem, discretioni tue aliquos de fratribus tui ordinis tueque provincie ydoneos, in lege domini eruditos, ad huiusmodi inquisitionis officium exequendum auctoritate apostolica deputandi per partes eiusdem regni, tibi per ordinem tuum decretas, ipsosque amovendi, eisque amotis vel de presenti luce subtractis alios similiter ydoneos instituendi, quotiens tibi visum foret, plenam et liberam concessimus per nostras litteras facultatem, certum modum, quem dicti fratres, cum per te ad hoc deputati seu instituti forent, in dicto inquisicionis officio servaturi conformem iuri et Canonicis institutis, in eisdem litteris exprimentes. Ut igitur fratres predicti presentes et posteri, quos ad hoc per te vel successores tuos priores provinciales eiusdem regni, qui erunt pro tempore, ad predictum inquisitionis officium inibi exercendum contigerit deputari, ad extirpandum de eius finibus pestem prefatam libere procedere valeant, nullum super hoc impedimentum quomodolibet habituri, auctoritate presentium districtius inhibemus, ne quivis cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel condicionis existat, eos, quo minus officium inquisicionis predicte possint in partibus dicti regni, priori provinciali dicti ordinis predicatorum, qui est pro tempore, limitatis sive decretis, libere exercere quomodolibet impedire presumat; quinimo volumus et auctoritate predicta decernimus ipsos ad exercendum in dictis partibus prefatum officium fore libere admittendos. Nulli ergo etc. nostre inhibitionis, voluntatis et constitutionis etc. Datum Avinione XVII. Kal. Aprilis. Anno XIIII.

Ex Reg. orig. An. XIV. par. 3. com. ep. 512.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 527.

---

[1]) Theiner: preparabatur.

CCCCLXXXVIII.

1330. Regele *Carolŭ Robertŭ* ordónă capitululuĭ din Poşonŭ să cerceteze despre actele de violenţă, ce le aŭ comisŭ fii şi vĕduva comiteluĭ *Chinezŭ*. 1330.

Karolus . . rex . . capitulo ecclesie Posoniensis . . Mathias de Elephant dicit nobis quod filii *Kenez* quondam et domina relicta eiusdem in festo beati Johannis Baptiste proxime preterito in proprio prato suo duodecim boves et duos equos suos propria auctoritate et potencia auferri per suos famulos fecissent indebite, item quod eadem domina et filii sui predicti feria tercia proxima post festum beati Johannis predictum viginti duos equos suos in prato ad castrum de Semptey pertinente a magistro Laurencio castellano de eadem Semptey precio hoc anno comparatos per eum cum homine comitis Posoniensis fecissent auferri sine causa, super quo fidelitati vestre precipiendo mandamus per presentes quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum coram quo Michael de Zowor vel Laurencius de eadem altero absente homo noster sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem et post hec prout veritas vobis constiterit de his nobis in vestris litteris rescribatis. Datum in Wyssegrad, feria quarta proxima post quindenas festi beati Johannis antedicti, anno domini M°CCC°XXX°.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis II. pag. 499.

CCCCLXXXIX.

1330. Un sasŭ cu numele Martinŭ apĕră în Ţéra românéscă pe regele *Carolŭ Robertŭ* cu scutulŭ sĕŭ de săgeţile *Românilorŭ*. 1330.

Martinus de Berend, origine Saxo, cuius auus e Polonia fodinarum colendarum causa in Hungariam euocatus, contra *Valachorum tela*, Carolum regem, scuto suo protectum, periculo eripit. M.CCCXXX.

Fejér, VIII. 3. pag. 768. — Chron. Turocz. II. XCVII.

CCCCXC.

1331. 1331. *Carolŭ Robertŭ,* conferesce diferite libertăţĭ coloniilorŭ străine (saşilorŭ) din oraşulŭ Cluşŭ în Transilvania, ca recompensă pentru daunele, ce le-aŭ suferitŭ in timpulŭ espediţiuneĭ întreprinse în *Ţéra românéscă.*

Nos Karolus dei gracia Rex Hungariae, Significamus tenore presencium quibus expedit universis memorie commendantes: Quod nos circumspectis fidelitatibus fidelium Hospitum nostrorum de Koluswar, qui etiam in presenti expeditione nostra, quam *in partibus* habuimus *transalpinis* infinita et irrecuperabilia dampna rerum et bonorum ipsorum in observacione fidelitatis nobis et sacre corone debite passi extiterunt, inter ceteros Regnicolas nostros et perpessi, volentes eorum inviolabili constancie obsequiose, quam erga nostram continue gesserunt Majestatem, Regio occurrere cum fauore, has libertatis prerogativas eisdem duximus concedendas: ut ad nullam congregacionem per Palatinum, Item Woyvodam Transilvanum, vel quemcunque Iusticiarium regni nostri, in dictis partibus Transilvanis quovis tempore celebrandam accedere teneantur nec aliqualiter compellantur sed siqui aliquid accionis contra eosdem habuerint, in presencia Judicis eorum, et Comitis ipsorum, per nos deputati, in medio eorundem exequantur. Ceterum volumus, et eisdem annuimus graciose, ut omnes malefactores, fures videlicet vel latrones Nobiles vel ignobiles qui maleficia committentes, intra metas eorundem Hospitum nostrorum reprehensi fuerint, per Judicem eorum, et per Comitem ipsorum per nos deputatum predictos judicentur in medio eorundem. Preterea concessimus eisdem ut silvas nostras vulgariter Feketw Erdw vocatas, in partibus illjs, ad quas pervenire poterunt, libere percipiant et utantur. Igitur vobis Palatino, item Woyvode Transilvano, et eorum vices gerentibus, ac quibuslibet justiciarys, quibus presentes ostenduntur, precipimus firmiter per presentes, quatenus pretextu premissarum libertatum per nos ipsis Hospitibus nostris de Koluswar gratiose concessarum in presentibus eosdem non presumpmatis molestare, aut aliqualiter inquietare audeatis, nec quisquis et specialiter Episcopus ecclesie Sancti Michaelis Transilvane, vel ejus Castellani et officiales ratione usus dictarum silvarum nostrarum in transeundo per villas et tenutas (sic), et precipue in exigendis Tributis eosdem Hospites nostros presumpmant molestare. Si autem aliqui ausu temerario contra libertates premissas, vel earum quamlibet ipsos Hospites nostros inquietare praesumpserint, et ydem Hospites nostri nobis conquesti super hoc extiterint, veritatem super eo declarando puniemus eosdem tales indignatione Regia et vindicta. — Datum in Wysegrad feria quarta proxima post quindenas festi nativitatis Beati Joannis Baptiste anno Domini M° CCC° XXX° primo.

Jakab Elek, Oklevéltár Kolozsvár története elsö kötetéhez. I. pag. 41. Din originalulŭ, care se află în archiva oraşuluĭ Cluşŭ. — Transilvania, 1871. pag. 179. Din colecţiunea c. Iosifŭ Kemény. — Acelaşĭ documentŭ in traducţiune unguréscă greşită la Fejér, VIII. 4. pag. 171. (A. 1336).

CCCCXCI.

1331. Papa *Ioanŭ XXII.* felicită pe regele Ungarieĭ, fiindŭ-că a scăpatŭ din periculŭ, când óstea sa a fostŭ atacată pe neasceptate din nisce locurĭ ascunse. (Scrisórea acésta, după cum se vede, se rapórtă la resbelulŭ cu *Alexandru Basarabŭ,* voivodulŭ Ţereĭ românescĭ.) 1331.

Iohannes episcopus etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. Ad nostram nuper veniens presentiam dilectus filius Iohannes fratrum ordinis minorum in Ungaria provincialis minister, tue celsitudinis nuncius, nobis regias litteras, per quas progressum felicem Regium et triumphum gloriosum obtentum contra Tartaros fidei catholice inimicos ac casum sinistrum, qui contigit proditoriis tibi et gentibus tuis paratis in regressu insidiis, excellentia nunciavit regia, et super eis serio suis (?[1]) referendis fidem petiit dicto nuncio credulam adhiberi, nostro apostolatui presentavit. Quibus quidem nuncio et litteris solita benignitate receptis, ac hiis, que in ipsis continebantur litteris, et idem nuncius verbo curavit exponere, plenius intellectis, leti fuimus admodum de prosperis, et super adversis tibi, fili carissime, compassi fuimus et paterna compatimur caritate, illi, qui te a tantis liberare dignatus est periculis, exolventes nichilominus in spiritus humilitate vitulum labiorum, eique preces effundentes devotas, ut tua devotione, quam ad deum et eius ecclesiam sacrosanctam dilationemque fidei orthodoxe velut Christi pugil et ipsius atlheta fidei strenuus habere dinosceris, et ex qua deo acceptior efficeris, clarumque nomen tuum et famam mereris attolli non diminuta, sed aucta, te regnumque tuum prosperis faciat abundare successibus, et ab adversis sua potenti virtute protegat iugiter et defendat. Datum (Avinione) Non. Augusti. Anno Quintodecimo.

Ex Reg. orig. An. XV. secret. ep. 487.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 544. — Fejér, VIII. 3. pag. 537.

[1]) Theiner: seriosius.

24,320.

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREŞTI
BIBLIOTECA

CCCCXCII.

1331. 1331. Vĕduva şi fii comiteluĭ *Chinezŭ* din comitatulŭ Poşonuluĭ vêndŭ luĭ Ionŭ Fodorŭ o parte din moşia lorŭ numită Milea.

Capitulum ecclesie Posoniensis ad universorum . . noticiam . . volumus pervenire, quod Philippus et Petrus iuvenes nobiles filii comitis *Kenez* una cum nobili domina . . Clara matre sua . . quandam sue terre particulam ex dono regio ad eos pertinentem Myle vocatam in maiori comitatu Posoniensi a parte meridiei in vicinitate Johannis filii Jenslini seu Iwan filii sororis eiusdem Johannis civis de Tyerna, item a parte occidentis Andree filii Nicolai de Kyurth, a parte autem septemtrionali in confinitate possessionis magistri Petri dicti Orrus Dudvagzeg vocate existentem . . quam eciam terram a parte orientis aqua Dudvag ab aliis separat . . hanc inquam terram una cum fundo curie . . item aliis utilitatibus suis . . Johanni dicto Fudur filio Mauricii qui eciam presens aderat . . pro sedecim marcis latorum denariorum wiennensium singulis decem pensis computatis . . vendiderunt et alienarunt semper possidendam . . hoc se nihilominus vimine vincientes quod si successu temporum quispiam ipsum Johannem . quoquomodo molestare . . vellet, extunc iidem Philippus et Petrus et ipsa domina mater eorum . . ipsum Johannem Fudur et eius successores expedirent . . quod si facere non possent saltem de alia possessione ipsorum . . tantundem sicut prefata possessio se extendit eidem Johanni dare . . tenebuntur . . Datum in die beati Nicolai confessoris et pontificis, anno domini Millesimo trecentesimo tricesimo primo.

Codex diplomaticus hungaricus Andegavensis. II. pag. 571.

CCCCXCIII.

1332. 1332. Papa *Ioanŭ XXII.* concede luĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din tóte veniturile bisericescĭ din Ungaria, ca să pótă alunga de la frontiere pe *şismaticĭ* şi necredincioşĭ, carĭ facŭ incursiunĭ continue in regatulŭ seŭ.

Iohannes episcopus etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. Celsitudinis Regie clara sinceritas, qua deum et Romanam revereris ecclesiam, promeretur, ut nos, quantum cum deo possumus,

in tuis reperias votis propitios et benignos. Sane Venerabilis frater noster Paulus Episcopus Albensis, magnificentie Regie Ambaxiator et nuntius, ad nostram destinatus presentiam, sub data sibi per litteras regias credentia proposuit pro parte Regia coram nobis, quod Ruthenis aliisque scismaticis et infidelibus Regno tuo vicinis et propinquis persepe regnum ipsum, et Christicolas in Regno degentes eodem, quorum sanguinem sitiunt, invadentibus, et multipliciter molestantibus, te, fili carissime, propter defensionem regni et Christicolarum predictorum subire oportet sepius varia onera expensarum, nobis pro parte tue sublimitatis humiliter supplicando, ut providere tibi pro utiliore defensione huiusmodi, eorumdemque scismaticorum et infidelium expressione[1]), ac dilatatione in hac parte fidei catholice de alicuius subventionis auxilio de benignitate apostolica dignaremur. Nos autem, qui personam tuam gerimus in visceribus caritatis, regnumque tuum predictum tueri ab adversis, et abundare prosperis sinceris desideriis affectamus, supplicationibus huiusmodi inclinati, volentes tibi ob premissa, licet nos et eadem Romana ecclessia pro repressione rebellium et hereticorum nos et ipsam ecclesiam fidemque catholicam crudeliter molestantium aliorum egeamus subsidiis, aliqualiter subvenire, omnium fructuum, reddituum et proventuum annalium beneficiorum ecclesiasticorum regni predicti, que tempore reservationis per nos de illis sub certis modis, formis et conditionibus dudum, videlicet Kalendis Martii Pontificatus nostri Anno Quintodecimo, facte vacabant, et usque ad triennium ex tunc in antea computandum vacare contingeret, tibi tertiam partem, videlicet eorum, que inde ad nuntios nostros super hoc deputatos pervenerint, in promptiorem defensionem regni et Christicolarum predictorum contra prefatos scismaticos et infideles, et non in usus convertendam alios, damus et concedimus de gratia speciali, assignandam tibi vel illi seu illis, quem vel quos ad hoc deputandum seu deputandos duxeris in terminis ab eisdem nunciis tibi singulis annis dicti triennii, cum fructus, redditus et proventus eosdem collegerint, prefigendis. Quocirca regiam excellentiam rogamus et in domino attentius exhortamur, quatenus gratiam huiusmodi gratitudine debita recognoscens, nuncios predictos aut alium vel alios clericos ab eis vel eorum altero super collectione dictorum fructuum, reddituum et proventuum, seu duabus ipsorum partibus residuis ad sedem apostolicam deferendis vel transmittendis deputatos, vel etiam deputandos non impedias in aliquo, nec in eodem regno permittas quomodolibet impediri; sed eis potius, sicut et te, fili dilectissime, facturum supponimus, circa premissa omnia regium impendere studeas auxilium et favorem. Nulli ergo etc. Datum Avinione Kal. Iunii. Anno Sextodecimo.

Ex Reg. orig. An. XVI. secr. ep. 1235.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 553.

[1]) Theiner: expulsione.

CCCCXCIV.

1332. 1332. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe nunţii apostolicĭ Berengarŭ şi Bonofato să predée regeluĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din veniturile bisericescĭ, ce se vorŭ strînge în Ungaria, ca să pótă alunga pe *sismaticĭ* şi pe necredincioşĭ de la frontierele regatuluĭ seu.

IOHANNES EPISCOPUS etc. Dilectis filiis Iacobo Berengarii operario monasterii Grassensis ordinis sancti Benedicti, et Raymundo de Bonofato rectori ecclesie oratorii sancti Michaelis, Carcassonensis et Lemovicensis diocesium, apostolice sedis nuntiis, salutem etc. Clara Carissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Ungarie Illustris sinceritas, qua deum et Romanam reveretur ecclesiam, promeretur, ut nos, quantum cum deo possumus, in suis reperiat opportunitatibus propitios et benignos. Sane Venerabilis frater noster Paulus episcopus Albensis, eiusdem Regis Ambaxiator et nuntius, ad nostram destinatus presentiam pro parte dicti Regis, sub data sibi per litteras regias credentia proposuit coram nobis, quod Ruthenis aliisque scismaticis et infidelibus regno Ungarie vicinis et propinquis persepe regnum ipsum et Christicolas in regno degentes eodem, quorum sanguinem sitiunt, invadentibus et multipliciter molestantibus, Regem prefatum propter defensionem regni et Christicolarum predictorum subire sepius oportet varia onera expensarum, nobis pro parte Regis prefati humiliter supplicando, ut providere sibi pro utiliore defensione huiusmodi, eorumdemque scismaticorum et infidelium repressione, ac dilatione in hac parte fidei catholice de alicuius subventionis auxilio de benignitate apostolica dignaremur. Nos autem, qui personam ipsius Regis gerimus in visceribus caritatis, regnumque predictum tueri ab adversis et abundare prosperis sinceris desideriis affectamus, supplicationi huiusmodi benignius inclinati, volentes memorato Regi ob premissa, licet nos et eadem Romana ecclesia pro repressione rebellium et hereticorum, nos et ipsam ecclesiam fidemque catholicam crudeliter molestantium, aliorum egeamus subsidiis, aliqualiter subvenire, omnium fructuum, reddituum et proventuum annalium beneficiorum ecclesiasticorum regni predicti, que tempore reservationis per nos de illis sub certis modis, formis et conditionibus dudum, videlicet Kalendis Martii Pontificatus nostri Anno Quintodecimo, facte vacabant, et usque ad triennium ex tunc in antea computandum vacare contingeret, sibi tertiam partem, videlicet eorum, que inde ad manus vestras pervenerint, in promptiorem defensionem regni et Christicolarum predictorum contra prefatos scismaticos et infideles, et non in usus convertendam alios, dedimus et concessimus de gratia speciali, assignandam sibi vel illi seu illis, quem vel quos deputandum vel deputandos duxerit in terminis a vobis eidem singulis annis dicti triennii, cum fructus, redditus et proventus eosdem collegeritis, prefigendis; Regem rogantes et in domino exhortantes predictum, ut gratiam huiusmodi gratitudine debita recognoscens, vos aut alium vel alios clericos vel laicos a vobis vel vestrum altero super collectione dictorum fructuum, reddituum, et proventuum seu super duabus ipsorum partibus residuis ad sedem apostolicam deferendis vel transmittendis de-

putatos vel etiam deputandos non impediat in aliquo, nec in eodem regno permittat quomodolibet impediri; sed vobis potius, sicut et ipsum facturum supponimus, circa premissa omnia regium impendere studeat auxilium et favorem. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus tertiam partem eorum, que de dictis fructibus, redditibus et proventibus ad manus vestras pervenerint, supradicto regi aut illi vel illis, quem vel quos ad hoc deputaverit, assignare iuxta concessionis nostre predicte tenorem libere studeatis, facientes super singulis assignationibus huiusmodi duo confici consimilia publica instrumenta, quorum altero penes vos retento, reliquum ad nostram cameram una cum residuis duabus dictorum fructuum, redituum et proventuum partibus transmittatis, exinde reddituri prefatam cameram clare, particulariter et distincte nichilominus certiorem. Datum Avinione Kalendis Iunii. Pontificatus nostri Anno Sextodecimo.

Ex Reg. orig. An. XVI. secr. ep. 1236.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 554.

CCCCXCV.

1332. Papa *Ioanŭ XXII.* maĭ concede regeluĭ Carolŭ Robertŭ a treia parte din dişmele de 6 anĭ, ca să pótă apĕra regatulŭ sĕŭ în contra *şismaticilorŭ* şi necredincioşilorŭ. 1332.

Iohannes episcopus etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. Fidei fervor et devotionis sinceritas, quibus erga deum et Romanam eccl. etc. ut supra in alia, que dirigitur eidem Regi usque subvenire, decime sexennalis per felicis recordationis Clementem papam V. predecessorem nostrum imposite in concilio Viennensi, tibi tertiam partem, videlicet eorum, que inde in regno tuo predicto ratione dicte decime ad manus nunciorum nostrorum super hoc deputatorum pervenerint, in promptiorem defensionem regni et Christicolarum ipsorum contra prefatos scismaticos et infideles, et non in usus convertendam alios, damus et concedimus de gratia speciali, assignandam tibi vel illi seu illis, quem vel quos deputandum seu deputandos duxeris in terminis ab eisdem nunciis tibi, cum decimam ipsam collegerint, prefigendis. Quocirca Regiam excellentiam rogamus et in domino attentius exhortamur, quatenus gratiam huiusmodi gratitudine debita recognoscens, nuncios predictos, aut alium vel alios clericos vel laicos ab eis vel eorum altero super collectione dicte decime seu duabus ipsius partibus residuis ad sedem apostolicam deferendis [1])

[1]) Theiner: defendendis.

vel transmittendis deputatos, vel deputandos non impedias in aliquo, nec in eodem regno permittas quomodolibet impediri; sed eis potius, sicut et te, fili dilectissime, facturum supponimus, circa premissa omnia regium impendere studeas auxilium et favorem. Nulli ergo etc. Datum Avinione Kalendis Iunii. Anno Sextodecimo.

Ex Reg. orig. An. XVI. secr. ep. 1237.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 555.

CCCCXCVI.

1332. 1332. Papa *Ioanŭ XXII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ să ordineze pe călugărulŭ minoritŭ *Vitu, ca episcopŭ alŭ Milcovieĭ*, de óre-ce prin numirea acésta se póte spera, că episcopia Milcovieĭ, ruinată încă de pe timpulŭ Tătarilorŭ, să ajungă iarăşĭ la starea sa de maĭ înainte.

IOANNES EPISCOPUS — — Archiepiscopo Strigoniensi. Licet ex suscepto a nobis apostolatus officio menti nostrae instanter immineat vigilantia studiosa, vt de ecclesiarum honoribus et profectibus sollicite cogitemus, et vt in illis exultent, exhibeamus, quantum nobis dignatio coelestis indulget, opem et operam eficaces; est tamen insitum cordi nostro, vt ipsis ecclesiis, earumque populis, praesertim in orbis terrae christianae culturae ignaris partibus finitimis constitutis, vt illucescat in eis splendor euangelicae veritatis, nec non ecclesiae ipsae in suis bonis et in suis bonis (sic) et iuribus iam prostratis, salutis ei prosperitatis, dextera Domini faciente virtutem, felicia incrementa recipiant, apostolicae cooperationis praesidium impendamus, quae prout fida spes suggerit, possunt verisimiliter prouenire; si ecclesiae tales committantur regendae, et etiam gubernandae personis religione conspicuis, et probatis, et virtutum titulis insignitis. Nuper siquidem ad audientiam nostram relatio fide digna produxit, quod *Episcopatus Mylkouiensis*, in regno Hungariae, in finibus videlicet Tartarorum ex inhibitione ordinatus antiqua, a tempore, quo dicti Tartari potenter dictum regnum, seu partes Hungaras, proh dolor! intrauerunt, fuit per eos fatales et saeuos omnino destructus, et ecclesia ipsius Episcopatus funditus exstirpata, exstinctis et defunctis successiuis deinde temporibus, Canonicis ecclesiae antedictae, ac in exstirpatione et destructione huiusmodi, vsque ad haec tempora Episcopatus ipse prostratus exstitit et exsistit, possessionibus, bonis et iuribus Episcopatus et ecclesiae praefatorum a Potentibus illarum partium occupatis; quodque per dilectum filium, Vitum de Monte ferreo, Ordinis Fratrum minorum, quem vita, moribus, scientia, fidelitate, et experientia fore ad id aptum, relatio perhibet supradicta; si de eo per cle-

mentiam Sedis Apostolicae Ecclesiae prouideatur praefatae; prout deuota spes suggerit, et nobis ex relatione innotuit praelibata, sub fauoris praesidio carissimi in Christo filii nostri Caroli, Regis eiusdem Hungariae illustris, cuius idem Vitus Capellanus exsistere perhibetur, praedictus episcopatus ad statum pristinum reducetur, et recuperabuntur possessiones, bona et iura, superius nominata. Nos igitur, ut tanti boni copia ex persona ipsius Viti cum gratiae coelestis augmento prouenire valeat, plenis et deuotis affectibus cupientes, gerentes quoque de tuae sinceritate fidei fiduciam in Domino specialem, fraternitati tuae per Apostolica scripta committimus, et mandamus, quatenus, si ita est, de dicto Vito auctoritate Apostolica ecclesiae prouideas memoratae; ipsumque Vitum eidem ecclesiae praeficias in episcopum et pastorem, curam — — quam in temporalibus, prout illas ab antiquo gesserunt sui Episcopi successiue, plenarie committendo, et vt subsequenter eidem Vito, si de illo ipsi ecclesiae prouideris, ascitis et assistentibus in hoc tibi duobus, et tribus Episcopis catholicis, gratiam et communionem dictae sedis Apostolicae habentibus, manus consecrationis impendas; faciens sibi a suis subditis obedientiam et reuerentiam exhiberi; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, recepturus ab eo postmodum, nostro et ecclesiae Romanae nomine, fidelitatis debitae solitum iuramentum. Datum Auenione, IV. nonas Octobris Anno XVII.

Fejér, VIII. 3. pag. 635.

CCCCXCVII.

1332. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce că mergându în a. 1330 să visiteze Ţéra românéscă a fostŭ atăcatŭ de voivodulŭ *Basarabŭ* într'o pădure, în care luptă a căḑutŭ Andreiŭ vicecancelariulŭ regeluĭ şi s'a perdutŭ totŭ odată sigilulŭ regatuluĭ. 1332.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum nos anno domini M° CCC° XXX° ad visitandam terram nostram transalpinam cum quadam particulari gente nostra accessissemus et eam pacifice perambulassemus in exituque nostro abinde *Basaras* (sic) infidelis noster transalpinus preconcepta infidelitatis nequicia sub ficte pacis astucia in quodam loco nemoroso et silvoso indaginumque densitate firmato quandam particulam gentis nostre hostiliter invasisset in cuius invasionis hostilis insultu magister Endree Albensis ecclesie prepositus aule nostre vicecancellarius bone memorie suam vitam nostrumque sigillum perdidisset, nos tandem aliud sigillum novum pro nobis fecimus reparari, quo facto comes Nicolaus filius Vrbanus de Perueyn ad nostram accedens presenciam exhibuit nobis quoddam

privilegium super facto introduccionis possessionis Loktelek vocate in comitatu de Zaboch existente (sic) sub ipso sigillo nostro amisso sibi confectum tenoris infrascripti, petens nos ut ipsum privilegium cum dicto sigillo nostro novo eidem . . dignaremur . . confirmare, cuius tenor talis est: Karolus . . etc. (Urmézĕ documentulŭ din Codex dipl. Andeg. II. Nr. 211.) Nos itaque inspecta veritate prescripti privilegii nostri . . idem . . presentibus insertum . . sub appensione dicti sigilli nostri novi tercii . . confirmamus. Datum per manus discreti viri magistri Thatamerii Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini M° CCC° XXX° secundo, quarto nonas Novembris, anno autem regni nostri similiter XXX° secundo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis Chanadino Strigoniensi et fratre Ladislao Colocensi aule nostre cancellario archiepiscopis, item Benedicto Chanadiensi, Nicolao Iauriensi, Georgio Syrimiensi, Ladislao Quinqueecclesie, fratre Petro Boznensi, Henrico Wesprimiensi aule domine regine cancellario, Andrea Transsilvano, Ladislao Zagrabiensi, Meskone Nitriensi, Andrea Varadiensi, Rodolpho Waciensi et Nicolao Agriensi ecclesiarum episcopis, magnificis baronibus Johanne palatino et iudice cumanorum, Demetrio magistro tavarnicorum nostrorum, Thoma woyvoda Transsilvano, Mykch bano tocius Sclavonie, Paulo iudice curie nostre, Johanne banno de Machow, Stephano agasonum et Dionisio dapiferorum nostrorum magistris, Nicolao comite Posoniensi et aliis quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. II. pag. 628. Originalulŭ în archiva de statŭ a Ungarieĭ, secţiunea cameralĕ N. R. A. 1535. 11. arch. dipl. 2331.

CCCCXCVIII.

1332. 1332. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce despre resbelulŭ, ce l'a avutŭ cu *Românulŭ Basarabŭ,* fiulŭ luĭ Tocomerŭ.

Karolus, Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Rex, Princeps Salernitanus, et honoris ac montis Sancti Angeli Dominus, Omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentem paginam intuentibus, salutem in eo, qui regibus dat salutem. Cum bene meritis fauor debitus impenditur, et fideliter obsequentibus iuxta exigentiam in muneribus donatiuis digna merces attribuitur, attributaque peremnali fulcimento firmata, illese conseruatur, Deus placari creditur, et subditi ad ampliora fidelitatis studia prouocantur, spe ac desiderio consimilis retribucionis, vel eciam amplioris. Proinde ad vniuersorum noticiam

harum serie volumus peruenire: Quod vir Magnificus Comes Paulus, Judex Curie nostre, et Magister Laurencius, Comes de Zarand, fily Simonis de Mortun, dilecti nobis et fideles, ad nostre Serenitatis accedendo presenciam, quinque litteras nostras, omnino patentes, sub impressione noui et authentici sigilli nostri omni equitatis tramite, vt in earum locis insequentibus lucidius exprimetur, super facto possessionis in Theotonico Praytunpron vocate, et in Hungarico Sceleskuth, tam per modum nostre donacionis, quam per formam litis et concordie, pecuniarys solucionibus factis, habitas et confectas, presentarunt; petentes nos humiliter et deuote, prece subiectiua, vt ad maiorem et tuciorem conseruacionem iuris ipsorum in vnum locum aggregare, et easdem nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quarum vnius tenor talis est: Nos Karolus (Vedi Fejér, VIII. 3. pag. 612). Item secunde talis est: Nos Karolus (Fejér, Ibid. pag. 623). Item tercie talis est: Nos Karolus (Fejér, Ibid. pag. 607). Item quarte, Karolus (Fejér, Ibid. pag. 605). Item quinte: Nos Karolus (Fejér, Ibid. pag. 604). Nos itaque, qui ex officio suscepti regiminis nostri metiri et pensare debemus merita singulorum, et vnicuique iuxta exigentiam suorum meritorum manu largiflua premia donativa attribuere tenemur, vt eo exemplati aly ad fidelitatis obsequia feruencius inuitentur, attendentes iuri consonas peticiones, et in memoriam reuocantes preclaras fidelitates, et seruitiorum eximia merita, que nobis idem Comes Paulus, Iudex Curie nostre, et Magister Laurencius, Comes de Zarand, fily Symonis, in diuersis expedicionibus nostris, prosperis et aduersis cum omni fidelitatis studio laudabiliter impenderunt, et specialiter, cum exercitum nostrum, regio edicto conuocatum, mouissemus, et quedam confinia regni nostri, que in terra transalpina per *Bazarab*, *filium Thocomery* scismaticum in nostrum et sacre corone non modicum derogamen detinebantur, adissemus, idem Bazarab infidelis Olacus noster, maligno inductus consilio, non verens, nec attendens, vt qui naturali Domino resistere moliuntur, diuinis dispositionibus manifeste videntur obuiare, sua maleficia, in mentis secreto concepta, in opus perducere non expauit, et se nostre Maiestati sediciose et prodicionaliter opposuit, ausu temerario, preliando, vbi non paucorum regni nostri Nobilium, mere fidelitatis feruore prefulgencium capita necis periculum subierunt, vbi multorum regnicolarum fidelitates indicibilis sanguinis eorum effusio patefecit, vbi non modice captiuationes, tormentationes, excidia et rerum pericula hungarice nacionis extiterunt; idem Magister Laurencius virtutem virtuti accumulans, vt vir strenuus, et miles intrepidus, viriliter dimicauit; cuius milicie argumentum rubrica proprii sanguinis et cruoris nimia effusio demonstrauit. Nam nobis et regni nostri Baronibus cernentibus, in manu sinistra incurabiliter extitit vulneratus. Quid plura? ymo non metuens mortis periculum, et rerum dampna sibi imminere, pro defensione nostre Maiestatis captiuitati se submisit. Predictas litteras super predicta possessione Praytunpron vocata, et eiusdem iuribus et vtilitatibus confectas, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte vitiatas, de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, approbamus, ratificamus, et presentis scripti patrocinio perpetuo confirmamus valituras. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras nostras priuilegiales, noui

et authentici sigilli nostri dupplicis munimine roboratas. Datum per manus discreti viri, Magistri Thatamery, Albensis Ecclesie Prepositi, aule nostre Vice-Cancellary, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini millesimo CCCXXX. secundo, sexto kalendas Decembris, regni nostri anno similiter tricesimo secundo. Venerabilibus in Christo Patribus Dominis Chanadino Strigoniensi, et fratre Ladizlao Colocensi Archiepiscopis, Benedicto Chanadiensi, Nicolao Iauriensi, Gregorio de S. Ireneo, Ladizlao Quinqueecclesiensi, fratre Petro Boznensi, Herrico Wesprimiensi, aule Domine regine karissime consortis nostre Cancellario, Andrea Transiluano, Meskone Nitriensi, Andrea Waradiensi, Nicolao Agriensi, et Rodolfo Waciensi, Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris, Iohanne Drugeth Palatino, et Iudice Cumanorum, Demetrio Magistro Tauarnicorum nostrorum, predicto Comite Paulo Iudice Curie nostre, Thoma Woywoda Transyluano, et Comite de Zonuk, Mykch Bano tocius Sclauonie, Iohanne Bano de Machou, Comite Syrmiensi, de Wolkou, et Bodrugh, Iohanne filio Babanyk, Magistro Tauarnicorum domine regine, Stephano Agazonum, Dyonisio Dapiferorum nostrorum Magistris, Nicolao Comite Posoniensi, et alys quam pluribus, regni nostri Comitatus tenentibus et honores. L. S.

Fejér, VIII. 3. pag. 623. — Din archiva imperială din Viena.

CCCCXCIX.

1333. 1333. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, conferesce dreptulŭ de nobilitate maĭ multorŭ iobagĭ din Transilvania şi Ungaria, ca recompensă pentru luptele lorŭ eroice în resbelulŭ cu *Basarabŭ* voivodulŭ Românilorŭ.

Nos Carolus Dei Gratia Rex Hungariae etc. Significamus tenore praesentium quibus expedit universis. quod quia magister Mark vice castellanus de Balwanos, et Thomas frater suus, filius videlicet Nicolai filii Barcalei servientes magistri Stephani dicti Pogan fidelis et familiaris castellani magnifici viri Thomae Woyvodae Transilvani et Comitis de Zonuk proximi nostri charissimi, item Fagach, et Joannes filii Jacobi filii jam dicti Barcalei jobbagiones et conditionarii Castrenses de Fagach de Comitatu Heves Uywar in cunctis nostris negotiis, et agendis prosperis et adversis, dubiis fortunae casibus se submittendo, pro exaltatione nostri honoris prout ex veridica relatione plurimorum didicimus a multis retroactis temporibus omnimodam fidelitatem, et fidelia servitia nobis et sacrae coronae Regiae incessanter usque modo exhibendo, etiam cum effusionibus sanguinum suorum, et proximorum, locis et temporibus opor-

tunis studuerunt multipliciter complacere, et se reddere utique gratiosos, et acceptos, quae suo modo fortassis longum enarrare. Sed ut de pluribus aliqua pauca memoriae posteriorum commendemus, in eo praesertim quod dum nos pridem in partibus Transylvanis (sic) contra *Bazarab* manifestum et notorium nostrum infidelem, simul cum potioribus Regni nostri Prelatis, et Baronibus, ac Nobilibus, nec non Regnicolis nostris, pro recuperandis ipsis partibus fuissemus, idemque tamquam vir iniquus, et dolo plenus, ac nequitia contra particularem gentem nostram aggregata sibi quadam potentia, et societate Olakali fraudulenter fide mediante in quodam loco condenso et obscuro ipsam gentem nostram invasisset, Petheu filius Stephani proximus eorumdem vice-castellanus dicti Thomae Woyvodae de Chichou, et Petrus filius dicti Barcalei pro defensione et augmento nostri honoris, et Regnicolarum nostrorum viriliter dimicantes in area certaminis iidem per dictos infideles Olacos fuerunt interempti. Ideo pro tot, et tantis fidelium obsequiorum gratiosis meritis, ad petitionem etiam ipsius Thomae Woyvodae proximi nostri eosdem Mark, et Thomam filios Jacobi de praedicta condictione ipsorum, scilicet Iobbagionatu, et conditionatu Castrensi de consilio Praelatorum et Baronum nostrorum eximentes, in cetum et numerum liberorum servientium, et nobilium Regni nostri, Regia auctoritate praesentium patrocinio in perpetuum in filios filiorum, cum possessionibus eorundem justo titulo acquisitis, et acquirendis duximus deputandos volentes ipsos, et quemlibet ipsorum, ac posteritates eorum eadem libertatis praerogativa, qua ceteri nobiles, ac liberi servientes Regni nostri potiuntur et fruuntur, promittentes, quod dum nobis praesentes fuerint reportatae in formam nostri privilegii redigi faciemus. Datum in Wysegrad in crastino strenuarum anno Domini M. CCC. XXXIII.

Transilvania, fóia Asociaţiuneĭ trans. An. 1871. pag. 180. Din colecţiunea conteluĭ Ios. Kemény. Originalulŭ în archiva capitululuĭ din Alba-Iulia, astăḑĭ transferată la Buda. — Acelaşĭ documentŭ în extrasŭ la Fejér, VIII. 3. pag. 679.

D.

1333. *Tatariĭ* rógă pe Papa *Ioanŭ XXII.* să le trimită unŭ legatŭ apostolicŭ, ca să-ĭ instrueze în credinţa creştină. 1333.

In fortitudine omnipotentis Dei, Imperatoris Imperatorum praeceptum. Nos mittimus nuncium nostrum Andream Franchum cum 15. sociis ad Papam, Dominum Christianorum, in Franciam, vltra septem maria, vbi sol occidit, et ad aperiendam viam nunciis saepe mittendis per nos ad Papam, et per Papam ad nos, et ad rogandum ipsum Papam, vt mittat nobis suam benedictionem,

et in orationibus suis sanctis semper memoriam faciat de nobis; et quod Alanos, servitores nostros, filios suos, Christianos habeat recommendatos. Item quod adducat nobis ab occasu solis equos et alia mirabilia. Scripta in Chambalec in anno Rati mense VI. tertio die Lunationis.

Fejér, VIII. 3. pag. 766.

DI.

1333. 1333. Unŭ *George*, amintitŭ ca archidiaconŭ catolicŭ alŭ *Maramureşuluĭ*.

Capitulum ecclesie Agriensis (certifică, că magistrulŭ Ioanŭ a dăruitŭ sororeĭ sale Kanycha moşia Fonchol din comitatulŭ Abaujvár). In cuius rei testimonium presentes contulimus literas privilegiales sigilli nostri munimine roboratas, presentibus tamen Nicolao lectore, Martino cantore, Johanne custode dominis, Dominico de Wyuar, Petro de Zemlin, David de Zobouch, *Georgio de Maramoras*, Petro de Hewes archidiaconis et aliis multis, anno domini M° trecentesimo tricesimo tercio; regnante Karulo illustri rege Hungarie, Chanadino Strigoniensi Ladislao Colocensi archiepiscopis, et domino nostro venerabili patre Nicolao dei et apostolica gracia episcopo Agriensi existentibus.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. III. pag. 55—57.

DII.

1334. 1334. *Carolŭ Robertŭ*, regele Ungarieĭ, conferesce luĭ Nicolae şi lui Ionŭ din comitatulŭ Vesprimŭ dreptulŭ de vamă în douĕ comune, ca recompensă pentru serviţiele, ce le a prestatŭ părintele lorŭ în resbelulŭ cu *Basarabŭ*, voivodulŭ Ţĕreĭ românescĭ.

Karolus rex ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod Nicolaus et Johannes filii Thome filii Leurenthe de Seguar ad nostram personaliter accedentes presenciam nostre maiestati detexerunt querulose, quod cum

Johannes filius Herrici bani magni nostre maiestatis notorius infidelis eo tempore quo regnum nostrum Hungarie in aliqua parte depredabat et devastabat prefatum Leurenthe avum ipsorum captivasset et captum in caudis equorum trahi fecisset castrumque eorum suo dominio applicasset universaque literalia munimenta super possessionibus et tributis in eisdem exigere consvetis confecta penitus et in toto auferendo asportasset et abstulisset, supplicantes nostram regiam maiestatem ut ipsis de remedio provideremus opportuno ne tempore nostro in ipsorum iuribus periclitarentur; nos enim peticionibus eorumdem Nicolai et Johannis favorabiliter inclinati considerantesque fidelitatem et fidelium serviciorum merita prefati Thome patris eorum quam in expedicione nostra contra *Bazarab* similiter infidelem nostrum pridem mota exhibuit ubi eciam idem Thomas diu dimicando inter alios regnicolas nostros interemtus extitisset, de nostra regia benignitate prefatis Nicolao et Johanni ac eorumdem heredibus duo tributa eorum unum scilicet sub eorumdem castro Seguar et alium in villa eorum Bylge vocata exigere consveta damus et donamus perpetuo et irrevocabiliter possidenda et exigenda, eadem eisdem presentibus confirmando. In cuius rei memoriam et firmitatem perpetuam presentes eisdem concessimus literas dupplicis sigilli nostri novi et autentici appensione communitas. Datum per manus venerabilis viri magistri Tatameri Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri quarto nonas Junii, anno M° CCC^mo^ quarto (sic[1]). Venerabilibus in Christo patribus et dominis Chanadino Strigoniensi, fratre Ladislao Colocensi aule nostre cancellario archiepiscopis, Nicolao Jauriensi, Ladislao Quinqueecclesiensi, Andrea Transilvano et altero Andrea Varadiensi, Ladislao Zagrabiensi, Nicolao Agriensi, Meskone Nitriensi, fratre Rodolpho Vaciensi, fratre Paulo Albensi de Nandor et Jacobo Chanadiensi ecclesiarum episcopis ecclesias dei feliciter gubernantibus, Vespremiensi autem et Syrimiensi ac Boznensi sedibus vacantibus. Magnificis baronibus Villermo Drugeth palatino comite Scepusiensi et de Uyvar, Demetrio tavernicorum nostrorum, Thoma woyvoda Transilvano et comite de Zonuk, comite Paulo filio Simonis iudice curie nostre, Mykch bano tocius Sclavonie, Johanne bano de Machov, Paulo magistro tavernicorum domine regine consortis nostre carissime, Dionisio dapiferorum nostrorum magistris ac Nicolao comite Posoniensi aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. III. pag. 78. — Originalulŭ in Biblioteca Museuluĭ naţionalŭ din Pesta.

---

[1]) A remasŭ afară ḑecimea.

DIII.

1334. 1334. Papa *Ioanŭ XXII.* proclamă resbelŭ sântŭ în contra *şismaticilorŭ* şi a Tatarilorŭ, carĭ amenință să facă nóue incursiunĭ în Ungaria.

Cum sicut ex parte tua fuit nobis expositum, fideles Christi per regnum tuum Vngariae, aliasque terras tibi subditas constituti, a Schismaticis, Tartaris, et Paganis, aliisque permixtis infidelium nationibus, impugnationes, depopulationes, seruitutes, et carceres, aliasque diuersorum generum poenas, et cruciatus multiplices patiantur; pro quorum, et fidei Catholicae defensione, te plerumque contra Schismaticos Tartaros et paganos, et alios praedictos bellum, seu pugnam inire contingit, nos tuis suplicationibus inclinati, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, tibi si in bello, seu pugna huiusmodi, aut ex vulneribus ibi receptis postmodum te mori contigerit, omnium tuorum, de quibus corde contritus, et ore confessus fueris, plenam concedimus veniam peccatorum, sic tamen, quod heredes tui de iis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, satisfactionem huiusmodi facere teneantur. Datum Avinnione V. Idus Iulii anno XVIII.

Fejér, VIII. 3. pag. 740.

DIV.

1334. 1334. Papa *Ioanŭ XXII.* concede iertarea pĕcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri în resbelŭ cu *şismaticiĭ* şi Tatariĭ, popóre, carĭ facŭ incursiunĭ continue în regatulŭ Ungarieĭ.

Iohannes episcopus etc. Universis Christi fidelibus per regnum Ungarie aliasque terras Carissimo in Christo filio nostro Regi Ungarie Illustri subditas constitutis, salutem etc. Inter alia, que salutem fidelium operantur, ad illa libenter dirigimus mentem nostram, per que fides catholica roboretur et gentes, que deum ignorant et in sua confidunt potentia, conterantur. Cum itaque, sicut ex parte vestra fuit nobis expositum, vos a scismaticis, Tartaris, paganis aliisque permixtis infidelium nationibus impugnationes, depopulationes, captivitates, servitutes et carceres et alias diversorum generum penas et multiplices patiamini cruciatus: Nos huiusmodi vestris tantis calamitatibus, miseriis et pressuris affectu paterno compatientes ab intimis, libenter vobis illo, quo possumus, spirituali subsidio, quod cuilibet temporali prevalet, misericorditer subvenimus. Ut igitur vos ad defensionem catholice fidei contra scismaticos et in-

fideles eosdem eo amplius animemini, quo temporalem in hoc vitam sperabitis in perpetuam commutare, Nos de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, vobis omnibus et singulis, quos pro defensione catholice fidei in bello seu pugna contra Scismaticos, Tartaros, paganos aliasque permixtas nationes infidelium supradiactas, aut ex vulneribus in eisdem bello vel pugna receptis postmodum mori contigerit, vestrorum omnium, de quibus vere contriti fueritis et confessi, plenam concedimus veniam peccatorum; sic tamen, quod heredes vestri de hiis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, satisfactionem huiusmodi facere teneantur. Presentibus post triennium minime valituris. Datum Avinione v. Idus Iulii. Pontificatus nostri Anno Decimooctavo.

Ex Reg. orig. An. XVIII. par. 1. com. ep. 931.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 600.

DV.

1334. Niculae, fiulŭ luĭ *Danŭ,* adeveresce, că a primitŭ dela fii comiteluĭ *Dragŭ,* partea de avere, ce i se cuvenia soţieĭ sale. 1334.

Nos Capitulum Nittriensis Ecclesiae, tenore praesentium significamus, quibus expedit vniuersis. Quod Nicolaus filius *Danus* nomine proprio, et vice ac nomine Dominae Elisabeth consortis suae, filiae condam Comitis *Drag* de Rajtsány ab vna parte, item Comes Petrus, filius eiusdem Drag, Ipolytus, et Nicolaus fily sui ex altera, coram nobis personaliter constituti. Idem Nicolaus vice, et nomine eiusdem Dominae, consortis suae, cum sufficienti procuratorio eundem Comitem Petrum et suos filios ac haeredes super quarta filiali eidem Dominae ex parte vniuersarum possessionariarum portionum eorumdem debita receptis ab eisdem, Comite Petro et suis filys, sex marcis Denariorum Viennensium, ut in praesentia Domini Archi-Episcopi Strigoniensis iuris ordine sententiatum extiterat, reddidit expeditos, et perpetuo absolutos. Datum in Festo Beati Iacobi Apostoli. Anno Domini Millesimo Trecentesimo Trigesimo quarto.

Fejér, VIII. 3. pag. 752. Din colecţiunea Gyurikovics.

DVI.

1334. 1334. *Carolŭ Robertŭ,* regele Ungarieĭ, conferesce moșia Bura de lângă Tisa, luĭ Stefanŭ, notariuluĭ seŭ, care a fostŭ rănit în lupta întêmplată în *Țéra românéscă.*

. . Karolus . . rex . . capitulo ecclesie de Veteri Buda . . Noverit fidelitas vestra, quod cum magister Chenyg bohemus strenuus et fidelis miles aule nostre maiestatis quandam possessionem Leustachii magni filii Demetrii de Welpreth hominis sine herede decedentis Bura vocatam in comitatu de Heweswywar circa fluvium Tycie existentem a nobis sibi dari absque preiudicio iuris alieni postulasset et eandem possessionem per Cheley filium Nicolai occupatam inveniendo ab eodem Cheley ordine iuris acquisivisset et acquirendo nostre maiestati in concambio quarumdam possessionum ad castrum Wgud pertinencium contulisset, nos consideratis fidelitatibus et fidelium serviciorum meritis magistri Stephani specialis notarii aule nostre quibus nobis meruit complacere et se reddere graciosum, specialiter in memoriam revocantes sanguinem suum qui *in terra Transalpina* effusus extitit, prenominatam possessionem Bura in comitatu de Heweswywar circa fluvium Tycie existentem cum omnibus utilitatibus suis . . eidem magistro Stephano et per eum suis heredibus . . donavimus . . iure perpetuo . . possidendam . . quapropter fidelitati vestre . . damus in mandatis, quatenus vestrum mittatis hominem . . coram quo Mogh de Koka vel Paulus filius Benedicti de Cherweghaza aut Nicolaus de Weykch aliis absentibus homo noster accedendo ad faciem prefate possessionis Bura et convocatis vicinis . . eandem per veteres et antiquas metas reambulando statuat ipsi magistro Stephano cum omnibus utilitatibus . . perpetuo possidendam si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint contra eundem magistrum Stephanum ad nostram citet presenciam ad terminum competentem, et post hec seriem reambulacionis et statucionis dicte possessionis . . cum serie tocius facti . . rescribatis. Datum in Wissegrad, in dominica post festum Nativitatis virginis gloriose, anno domini M° CCC^mo XXX^mo quarto.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. III. pag. 102. — Din transumptulŭ regeluĭ Carolŭ Robertŭ din a. 1335 in archiva de statŭ a Ungarieĭ, secțiunea cameralĕ, arch. dipl. 2869.

DVII.

1335. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă donaţiunile, ce le făcuse maĭ înainte luĭ Toma, castelanuluĭ din Cioca, ca recompensă pentru serviţiele sale în luptele întêmplate cu *voivodulŭ Basarabŭ* din Ţéra românéscă. Intre martorĭ Dionisie, amintitŭ ca banŭ alŭ Severinuluĭ. 1335.

Carolus . . rex . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod magister Thomas filius Petri magni castellani de Chokakw et de Geztws . . ad nostre celsitudinis accedens presenciam exhibuit nobis duo paria literarum nostrarum patencium tenorum infrascriptorum petens . . ut ipsa duo paria literarum nostrarum ratificantes et pariter acceptantes transsummi uberioremque ad cautelam in formam privilegii nostri redigi facere ex benignitate regia dignaremur, quarum quidem literarum nostrarum unius tenor talis est: Nos Karolus — — etc. (Diploma regeluĭ Carolŭ din 27 Iulie 1331). Tenor vero alterius paris is est: Nos Karolus (Diploma din 14 Iunie 1332 in Codex Andeg. II. 615-617). Nos itaque huiusmodi peticionibus ipsius magistri Thome . . exauditis revocatisque in memoriam nostre maiestatis fidelibus serviciis et specialibus eiusdem locis continuis et temporibus oportunis nostre celsitudini exhibitis ex quibus quedam quia longum esset ea per singula enarrare ad memoriam posterorum presentibus duximus inserenda, presertim siquidem consideracione specialis et perpetue memorie commendabilis servicii dicti magistri Thome quod nobis in terra Transalpina ubi *per Bazarab olacum* et filios eiusdem dictam terram nostram Transalpinam in preiudicium sacri dyadematis regii et nostrum infideliter detinentes et valide genti nostre ibidem nobiscum habite hostilis insultus semel et secundario in quibusdam locis districtis et silvosis indaginibusque firmis stipatis sevissime obviant, semper iuxta latus nostrum zelo sincere fidelitatis pre cunctis existendo et inter cetera sue strenuitatis studia quociens equum nostrum sub nos habitum cespitari et fatigari cernebat, equum suum tociens subtus nos si necesse fuisset dare volens et indubitate mortis periculo pro nobis pedes remanere non formidans exhibuit laudabiliter et impendit; ceterum cum nos ad induccionem seu peticionem diligentem et diuturnam consultacionem incliti principis domini Roberti Iherosolime et Sicilie regis illustris patrui nostri karissimi Andream secundogenitum nostrum ex deliberacione diucius difinita in Neapolym locum videlicet nativitatis nostre personaliter ducere vel per fideles nostros transmittere anno domini M^mo^ CCC^mo^ XXX^mo^ tercio disposuissemus ibi postea feliciter deo propicio regnaturum, eundem magistrum Thomam considerata eius prudencia et eius sagaci seu sollicita fidelitate pro magistro et conformatore morum eiusdem filii nostri ac rectore tocius familie eius et status vice oculorum nostrorum constituimus et eundem cum filio nostro predicto ante nos ad maritima videlicet in Seniam premisimus quem et nos tandem satis post multos dies personaliter sumus secuti, ubi post dei clemenciam procuracione dicti magistri Thome eundem filium nostrum et totum statum eius felicem et incolumem invenimus, cum quo nos propria in persona

tandem mare in Apuliam prospere transivimus deo duce et in ipsam civitatem Neapolym feliciter pervenimus, ubi adiuvante Christi gracia status dicti filii nostri et tocius familie sue in omni maturitate et honestate per ipsius magistri Thome prudenciam et regimen maturum laudabilis omnibus cernentibus apparuit et modestus; posthec autem mora ibidem satis longa protracta dum in regnum nostrum Hungarie abinde redire proposuissemus, ipsum magistrum Thomam cum domino Hennicone duce germano domine regine consortis nostre karissime simul cum regio thesauro nostro nobiscum habito et ibi aquisito in ipsum regnum nostrum Hungarie redire permisimus nobis eciam redeundi in regnum nostrum viam securam ab aliquibus insidiis forsitan si qui fuissent infidelium preparare, quibus omnibus auxiliante domino per ipsum magistrum Thomam ordinatis feliciter et peractis in ipsum regnum nostrum precedente ipso cum dicto duce ut premisimus intrepidi redimus et securi, quem eciam magistrum Thomam experta eius prudencia ecce nunc diebus et tempore emanacionis presencium post eundem filium nostrum in dictam civitatem Neapolym ut statum eiusdem filii nostri vice oculorum nostrorum videat et quibus necesse fuerit disponat mittimus iterato tamdiu moraturum ibidem donec dicti domini Iherosolime et Sycilie regis patrui nostri et nostre ac dicti filii nostri placuerit voluntati exhibiturumque nobis et eidem filio nostro necessarios famulatus, prescriptas literas nostras per eundem magistrum Thomam nobis exhibitas de verbo ad verbum presentibus insertas ratificamus . . et dictum palacium Zeniepalataia vocatum ac prescriptam vineam Burkuth vocatam ipsi magistro Thome et suis heredibus . . perpetuo possidere . . presentis scripti patrocinio confirmamus . . Datum per manus . . Tathamerii Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii . . anno domini Millesimo CCC^{mo} XXX^{mo} quinto, decimo kalendas Julii, regni eciam nostri anno similiter trecesimo quinto; venerabilibus in Christo patribus Chanadino Strigoniensi, fratre Ladislao Colocensi aule nostre cancellario archiepiscopis, Nicolao Jauriensi, Ladislao Quinqueecclesiensi, Andrea Transsilvano, Ladislao Zagrabiensi, Andrea Waradiensi, Rodolpho Waciensi, fratre Paulo Albensi de Nandur, Mescone Vesprimiensi, fratre Wito Nitriensi, Jacobo Chanadiensi et fratre Gregorio Sirimiensi episcopis . . magnificis viris Vilhermo Drugeth palatino et iudice comanorum, Demetrio magistro tawarnicorum nostrorum, Thoma woyuoda Transsilvano et comite de Zonuk, comite Paulo iudice curie nostre, Mykch bano tocius Sclavonie, Nicolao bano de Machow, Paulo magistro Tawernicorum domine regine . . Stephano magistro Agasonum nostrorum, *Dionisio* magistro Dapiferorum nostrorum et *bano de Zeurino* et magistro Nicolao comite Posoniensi, aliisque quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus honores.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. III. pag. 174. — Fejér, VIII. 4. pag. 57. Originalulŭ in archiva de statŭ a Ungarieĭ, secţiunea camerală N. R. A. 399. 1 arch. dipl. 2673.

DVIII.

1335. *Carolŭ*, regele Ungarieĭ, confirmă posesiunile magistruluĭ Stefanŭ, a notariuluĭ seu rănitŭ în lupta întêmplată în *Ţéra românéscă*. 1335.

Nos Karolus . . rex . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod magister Stephanus aule nostre notarius specialis . . exhibuit nobis duo paria literarum videlicet unum par nostrarum patencium super possessione Bura vocata confectum aliud vero par literarum capituli ecclesie Agriensis rescripcionalium super facto possessionis Apaty vocate emanatarum . . petens nostram excellenciam . . ut easdem binas literas super iam dictis possessionibus emanatas transscribi et in formam nostri privilegii . . uberiorem ad cautelam conservacionemque dictarum possessionum tuciorem redigi facere dignaremur; quarum unius videlicet litere nostre patentis tenor talis est: Nos Karolus . . rex . . memorie commendamus . . quod cum nos quandam possessionem Leustachii magni filii Demetrii de Welpreth hominis heredum solacio destituti Bura vocatam in comitatu de Heweswywar circa fluvium Tycie . . existentem pro . . fidelitatibus . . magistri Stephani specialis notarii aule nostre . . cum omnibus suis utilitatibus . . eidem magistro Stephano perpetuo contulissemus quam quidem possessionem prius et antea magistro Chenyg Bohemo strenuo et fideli aule nostre militi similiter pro suis multifariis obsequiorum fidelium antidotis contuleramus qui ipsam occupatam fore inveniendo per Cheley filium Nicolai ordine iudiciario requisivisse videbatur, a quo tandem nos ipsam possessionem Bura vocatam in concambium quarumdam possessionum ad castrum Wgud pertinencium rehabuimus iuxtaque bonam et approbatam regni nostri consvetudinem de reambulacione et statucione eiusdem predicto magistro Stephano iuris ordine mediante facienda . . capitulo . . ecclesie de Veteri Buda nostris literis scribentes ut ipsi eorum mitterent hominem . . quo presente Mogh de Koka vel Paulus filius Benedicti de Chernehaza aut Nicolaus de Veychk aliis absentibus homo noster ad faciem dicte possessionis Bura accedendo . . statueret prefato magistro Stephano cum omnibus utilitatibus . . perpetue possidendam si non fieret per quempiam contradictum, contradictoribus contra eundem magistrum Stephanum ad nostram legitime evocatis presenciam ad terminum competentem, et demum seriem . . statucionis cum cursibus metarum vel diem citacionis nomina citatorum et terminum assignatum nobis seriatim rescribere deberent, dedissemus in mandatis, tandem iidem fideles nostri capitulum Budense nobis rescripserunt in hec verba: Excellentissimo domino eorum Karolo etc. Nos siquidem ex rescripcione dicti capituli ecclesie Budensis . . sic lucide informati cognoscentes prefatam possessionem Bura vocatam modo premisso legitime reambulatam et sic dicto Stephano statutam circumspectisque fidelitatibus et fidelium serviciorum meritis ipsius magistri Stephani specialis aule nostre notarii quibus nobis eo fidelius quo fervencius a iuventutis sue tempore sollicita diligencia studuit complacere et se reddere graciosum ac acceptum in quibus noster regius animus mitissime con-

quievit, recordantes nichilominus effusionem sui cruoris in *terra Transalpina* pro exaltacione et augmento nostri nominis ac honoris et regni nec non defensione sacre corone regie factam, ipsam possessionem Bura cum omnibus utilitatibus . . prenominato magistro Stephano et per eum suis heredibus . . perpetuo possidere . . confirmamus. Datum in Wyssegrad, in octavis festi Epiphaniarum domini, anno eiusdem Millesimo CCC^mo^ tricesimo quinto. Tenor vero literarum rescripcionalium capituli dicte ecclesie Agriensis in facto reambulacionis et statucionis possessionis Apaty vocate predicte emanatarum talis est: . . Karolo . . regi capitulum ecclesie Agriensis . . literas vestre excellencie . . recepimus . . in hec verba: Karolus . . rex . . capitulo ecclesie Agriensis . . noveritis quod magister Stephanus specialis notarius noster complures literas nostras et conventus cruciferorum ecclesie sancte Trinitatis de Calidis Aquis nobis presentavit in quibus vidimus contineri, quod idem quandam possessionem Apaty vocatam inter et iuxta fluvios Zomos et Tyciam in comitatu Zothmariensi existentem ordine iudiciario acquisivit, super quo fidelitati vestre . . precipiendo damus in mandatis, quatenus vestrum mittatis hominem . . coram quo Potko de Temehaza vel Blasius de Rada altero absente homo noster accedendo ad faciem predicte possessionis Apaty vocate . . statuat dicto magistro Stephano speciali notario nostro perpetuo possidendam si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint contra eundem ad nostram citet presenciam ad terminum competentem, et post hec seriem reambulacionis et statucionis dicte possessionis vel si contradictores apparuerint tunc diem citacionis nomina citatorum et terminum assignatum cum serie tocius facti nostre maiestati fideliter rescribatis. Datum in Wyssegrad, sabbato proximo post festum Ascensionis domini, anno domini Millesimo CCC^mo^ XXX^mo^ quinto. Nos igitur . . cum prefato Potkow de Themehaza homine vestro nostrum hominem . . Paulum sacerdotem de choro nostro transmisimus . . qui quidem homo vester demum ad nos rediens nobis retulit eo modo, quod ipse feria quarta proxima ante octavas nativitatis sancti Johannis Baptiste iam preteritas accessisset ad faciem dicte possessionis Apaty et eandem . . per suas veras metas et antiquas reambulasset reambulatamque cum omnibus utilitatibus . . nullo contradictore apparente prefato magistro Stephano speciali notario vestro iuxta continenciam prescriptarum literarum vestrarum statuisset perpetuo possidendam, et prefatus homo vester coram nobis comparendo premissa sicut dictus homo vester nobis consequenter affirmavit. Datum feria quarta proxima post dictas octavas nativitatis sancti Johannis Baptiste, anno supradicto. Nos siquidem huiusmodi peticionibus ipsius magistri Stephani specialis notarii nostri annuentes tam predictas literas nostras patentes super ipsa possessione Bura confectas quam eciam dictas literas rescripcionales prefati capituli ecclesie Agriensis legitime et consvetudinarie emanatas presentibus transscribi fecimus seriose et easdem in formam privilegii nostri presentibus redigi ad perpetuam rei stabilitatem facientes ratificamus acceptamus approbamus, revocatisque et memori mente retentis fidelitatum sinceris obsequiis eiusdem magistri Stephani a plurimis iam retrolapsis temporibus per eundem nobis exhibitis prenominatas possessiones Bura et Apaty vocatas sic legitime ut premissum est ad eundem ma-

gistrum Stephanum devolutas sibi et suis heredibus . . auctoritate regie maiestatis perpetuo possidere et habere confirmamus. In cuius confirmacionis memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri novi et autentici munimine roboratas. Datum per manus . . magistri Tathamerii Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii . . anno domini Millesimo CCC^{mo} XXX^{mo} quinto, sedecimo kalendas Septembris, regni eciam nostri anno similiter XXX^{mo} quinto; venerabilibus — — etc.

Codex dipl. hung. Andegavensis. III. pag. 193.

DIX.

1335. *Ladislaŭ*, archiepiscopulŭ din Calocea, trimisŭ de regele Ungarieĭ să tracteze cu *voĭvodulŭ Bogdanŭ*, fiulŭ luĭ Micula, ca să descalece în ţéra unguréscă (în Bănatŭ.) 1335

Nos Karolus dei gracia Rex Ungarie Sig(nificamus) quibus expedit presencium per tenorem universis. Quod anno domini M° CCC° XXX^{mo} quinto. accedens ad nostram presenciam venerabilis in Christo pater dominus frater Ladislaus eadem gracia Archiepiscopus Colocensis Aule nostre Cancellarius. Conpater noster Karissimus, proposuit coram nobis, et proposicione dilucida confessus extitit in hunc modum. Quod cum ipse ex destinacione mandati nostri causa huismodi[1]) tractatum de transitu et translacione *Bogdan Woywode fily Mykula* de terra sua in Hungariam cuius translacio per maxime tunc imminebat, per plura tempora duravit, ut maturius digestus celebraretur et fieret, habens necesse transire ad confinia illarum parcium et ibidem moram facere ex causa predicta, semel a festo Omnium Sanctorum, usque ad festum Epiphaniarum domini, secundo deinceps usque ad festum Penthecosten, et tercio demum usque ad festum Assumpcionis beate virginis ipsum residenciam facere, in partibus confiny Regni in servicys nostris oportuisset, et ea propter maxima sumptuum et expensarum honera inire et facere necesse habuisset, quarum causa quasdam possessiones, videlicet, Jam et Borzascenthgyurgy vocatas, cum pertinenciis earum, possessiones videlicet parvi Nicolai dicti de Jank, fatris sui, que quia in partibus et finibus illis extiterant, in exaccionibus victualium, et expensarum necessariarum aliquantulum aggravaverat, verum quia per magistrum Thoukam de Ersumlya et Karasow castellanum suum tamquam officialem et Judicem suum ad hoc specialiter deputatum super populos predictarum possessionum, dicte exacciones sumptuum necessariorum fuerant facte et fiebant, si fortassis idem Thouka, in tenendo et procurando, predictas possessiones, et

[1]) habendi. Cod. And. III. pag. 207.

exhigendo exacciones expensarum predictarum, aliquos rerum dampnis gravasset, et affecisset, vel ablacione rerum excessisset et afflixisset, illa omnia suis et illis temporibus in predictis exaccionibus facta sibi relaxasset et condescendendo indulsisset. Ita quod sibi imputari a quoquam non deberet, sed contra omnes tam ad presens, quam quocunque tempore in futurum querelantes, vel quescionem movere volentes racione rerum exactarum ipsum Thoukam reddidit omino (sic) expeditum et quietum. Ita quod ullo unquam tempore in futurum aliqui vel aliquis de predictis possessionibus, vel alius pro eis eidem Thouce, racione rerum quarumcunque suo tempore exactarum valeant movere aliqualem quescionem, nec coram quovis iudice possit in causam trahi, vel causari, pro cassis et irritis affatus extitit habendas, si alique controversie racione predictorum contra ipsum Thoukam moverentur; ut autem hec sua huiusmodi ordinacio et relaxacio et confessionis sue emologacio (sic) rata, firma, et accepta in posterum habeatur, et robor optineat perpetue firmitatis, nostra regia auctoritate petens cum instancia autenticari concupivit. Nos vero considerantes quod predicta exacta in nostris serviciis facta fuerant, annuimus ad supplicacionem ipsius domini archyepiscopi de gracia speciali, et ad expedicionem et quietem ipsius Thouce, literas nostras patentes concessimus eiusdem domini archyepiscopi instantibus peticionibus inclinati. Datum in Wyssegrad, in octavis beati Michaelis archangeli, anno domini supradicto.

Pesty, Krassó vármegye története. III. pag. 10. — Codex dipl. hung. Andegavensis III. pag. 201. Originalulŭ în archiva de statŭ a Ungarieĭ, secţiunea Camereĭ . N. R. A. 1507. 39, arch. dipl. 2951.

DX.

1335. 1335. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, amintesce despre sigilulŭ regatuluĭ perdutŭ în *Ţéra românéscă,* cândŭ a avutŭ resbelŭ cu voivodulŭ Basarabŭ.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire, quod . . Thomas woyuoda Transilvanus et comes de Zonuk filius quondam magistri Farkasii . . proximus noster ad nostre sublimitatis agrediendo presenciam suis fidelitatibus et meritis preclaris quibus nostre celsitudinis benignitatem studuit sepius indesinenter pro suis participibus sibi efficere plus benignam pro expositis et in memoriam revocatis exhibuit nobis quoddam privilegium nostrum sigillo nostro mediocri quod in *partibus transalpinis* quodam casu inopinabilii extitit amissum super graciosa donacione possessionum infrascriptarum per nostram maiestatem sibi et suis heredibus donatarum facta confecimus nostram humiliter flagitans excellenciam . . quatenus uberiorem rei

ad cautelam atque ad evidenciorem conservacionem sui iuris ipsum privilegium et graciam sibi in ipso factam acceptare renovare ac novi et autentici sigilli nostri duplicis apposicione de regia pietate confirmare dignaremur, cuius tenor talis est: Karolus . . rex . . (Confirmă donaţiunea ce o făcuse voivodului Toma din Transilvania în privinţa moşiilorŭ numite cele dóue Lugoşuri din comitatulŭ Baciŭ). Nos itaque prepositis peticionibus memorati Thome woyvode Transilvani fidelis familiaris nostri pium prebentes consensum et ipsius merita preclara memoriter retinentes cupientesque eiusdem fidelitatibus dileccionibus regiis et favoribus sincera sua fidelitate exigente digne retribucionis premio occurrere, ipsius privilegii tenoribus de verbo ad verbum presentibus insertis dictum privilegium et plenam eius continenciam acceptamus . . de consilio prelatorum et baronum regni nostri ex certa sciencia perpetuo valere confirmantes. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus literas nostras privilegiales novi et autentici sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus venerabilis viri magistri Tatameri Albensis ecclesie prepositi aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, quarto nonas Novembris, anno domini M° CCC^mo XXX^mo quinto, regni autem nostri similiter XXX^mo quinto. Venerabilibus — — etc.

Codex dipl. hung. Andegavensis. III. pag. 207. Originalulŭ în archiva de statŭ a Ungarieĭ, secţiunea camerală N. R. A. 729. 6. arch. dipl. 2499.

DXI.

1335. Papa *Benedictŭ XII.* invită pe archiepiscopulŭ din Strigonŭ, să demoleze sinagoga jidovilorŭ din Poşonŭ, construită de nou lângă o capelă catolică. 1335

Benedictus episcopus etc. Venerabili fratri . . . Archiepiscopo Strigoniensi salutem etc. In hiis, que orthodoxe fidei honorem sapiant, divini cultus celebritatem respiciant, dei ministris tranquillitatem afferant, et super premissis submoveant obstacula quelibet, libenter apostolici favoris presidium impertimur. Sane dilecti filii . . . Abbas et conventus monasterii de Pilisio, Cisterciensis ordinis, Vesprimiensis diocesis, sua nobis querula petitione monstrarunt, quod licet ipsi quoddam oratorium sive capellam in villa Posoniensi tue diocesis habere noscantur, et in eadem villa existat magna copia Iudeorum, qui ad impediendum divinum officium, quod in eodem oratorio seu capella monachi celebrant, maligno spiritu concitati de novo Synagogam construxerunt iuxta dictum oratorium seu capellam, ita quod pre clamore, quem in dicta synagoga Iudei faciunt antedicti, prefati monachi non possunt dicere canonicas horas suas, nec domino reddere vota sua. Postquam igitur umbra

mosaice legis evanuit et evangelice veritatis splendor illuxit, dignum et debitum fore dinoscitur, ut cedat prorsus ecclesie Synagoga. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus si rem inveneris ita esse, auctoritate nostra Synagogam realiter destrui facias prelibatam; Contradictores, si christiani, per censuram ecclesiasticam, si vero Iudei fuerint, per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas, veritati testimonium perhibere. Non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdicti non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Avinione Idibus Novembris. Anno Primo.

Ex Reg. orig. An. I. par. 1. com. ep. 927.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 608.

DXII.

1336. 1336 Regele *Carolŭ Robertŭ* confirmă drepturile şi libertăţile *coloniilorŭ săsescĭ din oraşulŭ Cluşŭ* alŭ Transilvanieĭ.

Karolus die gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Rex Princeps Sallernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus, omnibus X-sti fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis, Salutem in omnium Saluatore, Justis petencium desiderys consensum prebere Jus inuitat et Regalis munificencia exortatur in Hys precipue, que subditorum comodis videntur vitiliter conuenire, Proinde ad uniuersorum noticiam harum Serie volumus peruenire, Quod Petrus magnus villicus seu Judex Ciuitatis nostre *Kuluswar* et Thomas Hospes de eadem ad nostre serenitatis presenciam accedentes suo et vniuersorum fidelium Hospitum nostrorum de eadem, exhibuerunt nobis quasdam literas nostras patentes sigillo nostro moderno consignatas infra scripti tenoris, nostram humiliter flagitantes Excellenciam, quatenus ipsas ratas habere et in formam nostri priuilegy redigi facere de pietate Regia dignaremur, quarum tenor talis est, Nos Karolus dei gracia Rex Hungarie. Significamus tenore presencium quibus expedit vniuersis Memorie commendantes, quod fideles Hospites nostri de Koluswar, ad nostre celsitudinis accedentes presenciam, Exhibuerunt nobis qoddam priuilegium nostrum Principali autentico siue maiori Si-

gillo nostro consignatum super libertatibus ipsorum per nos eisdem graciose datis et concessis confectum, Petentes nos Humili precum instancia, ut ipsum priuilegium nostrum seu ipsas libertates eorum per nos concessas ratificantes et pariter approbantes apposicione presentis noui et autentici sigilli nostri uberiorem ad cautelam ex benignitate Regia dignaremur saltem patenter confirmare. Cuius tenor talis est.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex, Omnibus X-sti fidelibus presens scriptum inspecturis Salutem in Vero Salutari, Quum Rex magnus super suas gentes is digne fari potest, qui multitudine populorum gratulatur gloriando ut in pacis pulchritudine et quietis tranquillitate sedeat Civitas Plena populo et vita opulenta perfruatur, Hinc est, quod discretus Vir Benedictus Plebanus de Kuluswar et Canonicus Albensis et Comes Tarch[1]) Judex de eadem Kulusuar suo et vinuersorum Hospitum nostrorum de eadem nomine ad nostram presenciam accedentes Humiliter nobis supplicarunt, proponentes in hunc modum, Quod cum Stephanus Illustris Rex Hungarie quondam Atauus et progenitor noster, bone memorie volens olym fundare et congregare predictam Ciuitatem Kulusuar multa prerogativa libertatum ipsos decorasset et preditos fecisset Post modum vergente deorsum condicione status mundi per inpacati temporis discrimina, ydem Hospites nostri a via libertatum suarum deteriorati cecidissent, petentes a nobis cum instancia ut ad pristinam et antiquam libertatem ipsorum ipsos restituere et restitutos in eadem conseruare dignaremur. unde quia auditis Supplicacionibus et peticionibus ipsorum occurrit nobis considerare illud autenticum Huic proposito fore congruum atque consonum, Rex pacificus pia miseracione, disposuit sibi subditos fore pacificos et quietos et sue multitudinis libertate, fruituros, Nos Itaque instar Huius gerere volentes, attendentes fidelitates predictorum Hospitum, et Saxonum nostrorum quas nobis multa fidelitate suorum laborum non solum res et bona ipsorum, ymo eciam personas ipsorum fortuitis casibus ymo certis periculis exponendo, verum eciam plurimas mortes et cedes Hominum perpaciendo Sumpme fidelitatis indicio impendere curauerunt et presertim nouissime istis temporibus Contra nostros emulos procedendo licet non cum minima rerum et personarum ipsorum iactura nobis fideliter seruierunt, Igitur quia Ex Officio nostre Regie maiestati incumbenti, que nulli deesse in suo Jure ymo iniuriam in Jus restaurare debemus, eorumdem Hospitum nostrorum iustis peticionibus inclinati ipsos et per ipsos ipsorum Heredes reddidimus et restituimus, ad antiquam et eandem pristinam libertatem ipsorum qua vel quibus per memoratum Stephanum Regem a prima fundacione et congregacione ipsius Ciuitatis prediti fuerant eadem prerogatiua libertatum eciam nostris temporibus fruituros, quas Hoc ordine tenore presencium specificandas duximus et pariter exprimendas, quod singuli Hospitum nostrorum de predicta Ciuitate aratra Habentes in festo beati Martini singulis Annis singulos fertones cum pondere Regali, Ceteri vero Hospites per se domos et non aratra habentes, singuli singula tria pondera in predicto

[1]) In transumptulŭ conventuluĭ: Starch. După nota editoruluĭ Iakab Elek. 24,320.

festo, Inquillini autem, alterum dimidium Pondus singuli predicto tempore nomine terragy modo premisso, soluere tenebuntur, Preterea de simgulis Sexaginta mansionibus unum armatum decenter ordinatum ad exercitum nostrum transmittere tenebuntur, Item villicum inter se libere eligant quem de communi consensu et Voluntate duxerint ordinandum, Qui quidem Villicus ipsorum omnes causas inter ipsos et intra metas ipsorum exortas, exceptis Causis Homicidy furti latrociny incendy et vulneris, quod wlgo dicitur Boyseb quas Judex noster et villicus ipsorum pro tempore constituti Pariter Judicabunt, Judicia inter se taliter diuidentes, quod duabus partibus Judici nostro cedentibus terciam partem in dictis causis villicus ipsorum obtinebit, Item Concessimus eciam eisdem Hospitibus nostris, quod intra terminos parcium transsiluanarum, tam in Ciuitatibus, quam eciam in alijs locis de mercibus et rebus ipsorum nullum tributum soluere tenebuntur, Item Sacerdotem et Plebanum de communi libere eligant voluntate sicut in alys Ciuitatibus nostris est consuetum, Cui omnia Jura eidem de Jure debita administrare tenebuntur, Item Concessimus eisdem quod terras circum quaque iacentes, quas usque modo iuste tenuerunt et possederunt cum Siluis Nemoribus Pratis terris arabilibus et alys utilitatibus uniuersis teneant et Possideant ut usque iuste possederunt sic possideant pacifice et quiete sine preiudicio tamen Juris alieni, Hec et alia, que idem Dominus Stephanus Rex eisdem concesserat promittentes inviolabiliter observare, In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, presentes eisdem nostras Privilegiales concessimus litteras, dupplicis Sigilli nostri munimine roboratas, Datum per manus discreti viri Magistri Johannis albensis ecclesie prepositi Aule nostre Vice Cancellary et archidiaconi de Kukulleu dilecti et fidelis nostri, Anno Domini Mill° CCC° Sextodecimo, X^mo iiij. Kalendas Septembris, Regni autem nostri Anno similiter Sextodecimo, Nos Itaque Peticionibus ipsorum fidelium hospitum nostrorum Huiusmodi iustis admissionique condignis fauorabiliter inclinati prescriptum Privilegium nostrum nobis per eosdem reportatum in nulla sui parte viciatum de verbo ad verbum presentibus insertum simul cum libertatibus premissis per nos eisdem Hospitibus nostris de Kuluswar restitutis ymo concessis, ratificamus acceptamus approbamus et Presentis scripti Patrocinio apposicione Huiusmodi Sigilli noui et autentici confirmamus, datum in Wysegrad in festo translacionis beati Benedicti Confessoris, Anno Domini M° CCC° XXX° Primo, Nos Itaque Peticionibus eorundem Hospitum nostrorum de Kuluswar utpote Juri consonis per omnia annuentes et volentes ipsorum seruicys laude dignis correspondere Regio cum fauore ipsas litteras nostras Patentes, acceptamus approbamus ratificamus Presentis Scripti Patrocinio de consilio Prelatorum et Baronum Regni nostri ex certa Sciencia perpetuo valere confirmantes, In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras duplicis Sigilli nostri noui et autentici munimine roboratas, Datum per manus venerabilis viri Magistri Thatamery albensis ecclesie prepositi, Aule nostre Vice Cancellary, dilecti et fidelis nostri tercio nonas Apprilis Anno Domini M° CCC° XXX^mo Sexto, Regni eciam nostri Anno Similiter XXX° Sexto, Venerabilibus in X-sto Patribus Domino Chanadino Strigoniensi fratre Ladislao Colochense,

Aule nostre Cancellario Ecclesiarum Archyepiscopis, Nicolao Jauriensi Ladislao Quinque ecclesiensi, Andrea Transiluano, Ladislao Zagrabiensi, Andrea Varadiensi, fratre Rodolpho Wachyensi, Nicolao Agriensi, Jacobo Chanadiensi, Meskone Wesprimiensi, Aule Domine Regie Consortis nostre Karissime Cancellario, Boznensi et Syrmiensi Sedibus vacantibus, fratre Vito Nitrensi et fratre Paulo Albensi de Nandor, Ecclesiarum episcopis, Ecclesias dei feliciter gubernantibus, Magnificis Viris Villermo Druget Palatino et Judice Comanorum, Demetrio magistro Thauarnicorum nostrorum, Thoma Woywoda Transsilvano et Comite de Zonuk, Paulo Judice curie nostre, Mykch Bano tocius Sklauonie, Nicolao Bano de Macho, Paulo magistro Thauarnicorum dicte Domine Regine, Dyonisio dapiferorum nostrorum, Stephano agazonum nostrorum magistris et magistro Nicolao Comite posoniensi et alys quam pluribus Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Iakab Elek, Oklevéltár Kolozsvár története elsö kötetéhez. I. pag. 31. — Din diplomele de confirmare ale regeluĭ Ludovicŭ I. din a. 1353 şi 1365.

DXIII.

1336 Amintire despre moşia fiilorŭ luĭ Blaşŭ de lângă Târnave, astădĭ oraşulŭ *Blaşŭ*. 1336.

. . Karolo . . regi . . capitulum ecclesie Waradiensis . . recepimus literas vestre excellencie generales citatorias . . per quarum tenorem nobis dabatur in preceptis, quod quandocunque et quocienscunque ab emanacione earumdem usque ad revolucionem anni per capitulum ecclesie Transilvane vel suos procuratores essemus requisiti ad citaciones inquisiciones prohibiciones metarum erecciones recaptivaciones possessionum et ad alios processus legitimos qui secundum regni consvetudinem fieri consveverunt, nostrum hominem cum Herbordo de Kald vel Michaele filio Jacobi dicti Cheh aut Iohanne filio Vgrini de Kopwan allis absentibus homine vestro pro testimonio tociens transmitteremus exequendum. Nos igitur . . unacum predicto Johanne filio Vgrini homine vestro nostrum hominem . . magistrum Ladislaum socium et concanonicum nostrum ad quedam de premissis vice nostri destinavimus fideliter exequenda, qui demum ad nos redeuntes concorditer retulerunt, quod dum feria sexta proxima post festum beati Georgii martiris nunc preteritum accessissent super facie possessionis capituli supradicti Chergewd vocate, convocatis universis vicinis et commetaneis secundum regni consvetudinem reambulando eandem per veteres metas his terminis distinxissent: quod videlicet prima meta incipit iuxta puteum in valle ubi est una meta renovata, deinde ascendit supra montem et per eundem montem vadit versus meridiem ubi est erecta

una nova meta, item per eundem montem vadit ad quendam colliculum ubi est una meta nova erecta, item ibidem prope in alio monticulo posita est similiter una meta, item ascendendo per eundem berch venitur ad montem maiorem ubi est una meta antiqua renovata, adhuc per eundem berch eundo in alio loco sunt tres mete antique, deinde transilit quandam vallem que scinditur per viam et itur de Chergewd in Farkasteluke, ascendendo per berch et venitur in monticulum ubi sunt due mete antique quarum una est renovata, deinde descendendo versus aquilonem sub radice montis posita est una meta nova, abhinc descendendo in planiciem et transeundo per vallem est una meta antiqua et alia circa eam de novo erecta que ostendit ad puteum et incipit conterminari metis alterius Chergewd bulgaricum que est nobilium de Gyod versus occidentem et ibi circa rivulum est erecta una meta nova, dehinc ascendendo puteum ipsum venitur ad montem in cuius summitate est renovata una meta antiqua, abhinc per berch eiusdem montis versus occidentem eundo est renovata alia meta antiqua, deinde venitur ad quendam monticulum in cuius latere sunt a parte meridionali due mete antique, et exinde parvum girando venitur ad quendam montem altum silvosum in cuius subpede ubi quedam via ipsum berch dividit sunt due mete antique quarum una est renovata, abhinc ascendendo in latere ipsius montis silvosi est una meta antiqua, in cacumine eiusdem similiter una meta antiqua renovata, ubi terminantur mete a parte supradicte Chergewd Bulgary, et deinde incipit vicinari terminis terre Werusyghaz que est filiorum Danielis et Salamonis ubi incipit pergere descendendo per berch ubi in quodam monticulo est posita una meta, et idem berch versus occidentem eundo est erecta una nova meta, et ibi flectitur versus aquilonem ubi in quodam monticulo est posita meta nova, et exinde in alio monticulo contaho (sic) est posita una meta nova, abhinc per eundem berch similiter in fracto monticulo est posita una meta nova, et deinde tendendo per eundem berch in planicie est una meta nova iuxta viam, deinde iterato in monte sunt due mete antique quarum una est renovata que distingunt a parte *terrarum* Herbordi et Nicolai *filiorum Blasii*, abhinc descendendo per unum berch et itur per longum spacium et finitur ipsum berch et pervenitur ad fluentem que fluit per villam Chergewd capituli ecclesie Transilvane predictam per magnam vallem et pervenitur ad puteum primitus nominatum; quibus ita peractis super quandam particulam terre eiusdem Chergewd a parte filiorum Blasii Nicolaus de Munerad Olbrehtus et Petrus villici nec non duodecim iurati ac tota comunitas ville Munerad nomine abbatis de Egres domini eorum contradixissent et quod eodem die et loco ipsum dominum abbatem supradictosque Nicolaum Olbrehtum et Petrum nominatum (villicos nec non duodecim iuratos) ac totam villam Munerad citassent contra supradictum capitulum Albense ecclesie Transilvane ad presenciam magnifici viri Thome woyvode .....turos, eosdem Nicolaum Olbrehtum et Petrum ac duodecim iuratos domino abbati statuere committendo. Datum sexto ..... domini M^mo CCC^mo XXX^mo sexto.

Codex dipl. hung. Andegavensis. III. pag. 274. — Originalulŭ în archiva de statŭ a Ungarieĭ, secțiunea camerală în fascicululŭ 58 B alŭ fosteĭ archive fiscale din Sibiŭ, arch. dipl. 3031.

DXIV.

1336. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, ordónă nobilimeĭ să nu împedece pe *iobagiĭ*, carĭ se vorŭ strămuta pe moşia Copandŭ, a capitululuĭ din Alba-Iulia, în Transilvania.

1336. Visegrad in Dominica Invocavit. Caroli Regis mandatum ad nobiles, et alios quoslibet possessiones habentes, ut *Iobbagiones suos* ad Possessionem Capituli Albensis Transilvaniae Koppan vocatam commigrare volentes haud impediant.

Transilvania, fóia Asociaţiuneĭ trans. 1871. pag. 193. — Eder in Felmer pag. 44.

DXV.

1336. *Carolŭ,* regele Ungarieĭ, confirmă posesiunile luĭ Tatamirŭ, a vice-cancelariuluĭ seŭ, dreptŭ recompensă pentru serviţiele, ce le-a prestatŭ in luptele intêmplate in *Ţéra românéscă.* 1336.

Karolus . . rex . . ad universorum noticiam . . volumus pervenire quod . . Thatamerius Albensis ecclesie prepositus aule nostre vicecancellarius . . compater noster unacum Bako et Stephano fratribus suis uterinis ad serenitatis nostre accedendo presenciam exhibuit nobis quasdam literas privilegiales comitis Pauli iudicis curie nostre formam et modum sue sentenciarie deliberacionis in facto cuiusdam possessionis Ryunuk vocate iuxta inquisitoriam restitucionem nostram et legitimam statucionem eiusdem ipsis Thatamerio preposito et suis fratribus factam exprimencium (sic) confectas tenoris infrascripti, petens a nobis . . ut easdem . . confirmari facere dignaremur, quarum tenor talis est: Nos comes Paulus iudex curie (Urméză sentenţia luĭ Paulŭ, Judele curieĭ, prin care adjudecă moşia Riunuk prepositului Tatamirŭ şi fraţilorŭ seĭ). Igitur nos . . peticionibus prelibati domini Thatamerii prepositi et fratrum suorum regio inclinati cum favore exhibitasque fidelitates et accepta multiplicia obsequia ipsius domini Thatamerii prepositi tam prius ante adepcionem dicti honoris sui vicecancellariatus a plurium temporum curriculis curiam nostre maiestatis continuando et in eadem residendo quam post iamdictam suam promocionem in prepositurarn et vicecancellariatus nostri officium cum sollicitudine debita et iugi laborum instancia pro excellencia regii culminis et nostri honoris exhibitas et impensa, ac eciam sinceris famulatibus prenominati Bakonis fratris sui quibus idem a sue puericie tempore curiam nostram sequendo et in eadem circa

nostros fideles et dilectos indesinenter commorando et conversando ac in cunctis nostris et regni nostri expedicionibus nec non eciam ad loca diversa in deferendis nostris specialibus legacionibus se et sua fortune casibus exponendo, specialiter dum nos cum tota gentis nostre potencia *terram Transalpinam* visitassemus idem ex mandato magnifici viri Thome woywode Transsilvani domini sui post nos et ipsum dominum suum in occultis legacionibus et factis cum paucis personis hominum sua sagaci industria se ab adversariis mirabili occasione et excusacione a mortis periculo defensando et pariter expediendo properavit et recte sub *castro Argias* nos adiunxit ubi nobis cum toto exercitu de eius fortuitu adventu admirantibus in serviciis sibi iniunctis et per eum assumtis commendabiliter se expedirit unde tamen post hec in reversione sine gravi vulneris suscepcione vix evasit, se eciam pre nimio sui cruoris effusione et forti dimicacione successu tempororum unius dextri oculi lumine postmodum extunc privatus pariter et orbatus studuit complacere et se reddere utique graciosum et acceptum recordatis et in memoriam nostre maiestatis revocatis, licet ipsi pro hiis quodammodo pretactis fidelitatibus et gratuitorum obsequiorum meritis eorumdem necdum in restitucione et reoptencione proprietatum et iurium ipsorum confirmacionis et perpetuacionis munere verum eciam in largifluis donacionibus possessionariis et aliis evidentibus regiis favoribus antidoto a nostra maiestate extolli mererentur, tamen ex tunc pro indicio repensionis laboris eorum per nos loco et tempore advenienti faciende prescriptas literas privilegiales comitis Pauli iudicis curie nostre et sentenciariam eius deliberacionem in predicta possessione in Ryunuk pro dictis Thatamerio preposito et suis fratribus prolatam acceptamus approbamus et ratificantes pro eisdem et eorumdem posteritatibus de consilio prelatorum et baronum nostrorum infrascriptorum ex certa nostra sciencia eciam dictam possessionem Ryunuk ex parte nostri si aliquomodo nostre collacioni pertinere noscitur cum fluvio Rabe saluo et libero nemore cum feris et volatilibus ac terris arabilibus molendinis aquarum decursibus piscinis stagnis et aliis quibusvis utilitatibus et pertinenciis eius universis ipsi domino preposito item Bakoni et Stephano fratribus suis in filios filiorum et heredum per heredes donando et conferendo presencium patrocinio literarum simulcum tota serie et continencia dictarum privilegialium literarum perpetuo valere confirmamus. In cuius approbacionis confirmacionis simul et donacionis nostre memoriam stabilitatemque perpetuam presentes concessimus literas privilegiales duplicis sigilli nostri novi et autentici tercii appensione munimine roboratas. Datum per manus prefati Thatamerii prepositi aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis in nostro et domine regine consortis nostre conspectu, sexto decimo calendas Novembris, anno domini prenotato, regni autem nostri anno similiter XXX^mo^ sexto; venerabilibus in Christo patribus dominis Chanadino Strigoniensi, fratre Ladislao Colocensi archiepiscopis, Ladislao Quinqueecclesiensi, Andrea Transilvano, Ladislao Zagrabiensi, Andrea Waradiensi, fratre Rodolpho Waziensi, Nicolao Agriensi, Jacobo Chanadiensi, Meskone Wesprimiensi, fratre Wito Nytriensi, Petro Syrmiensi, Boznensi et Jauriensi sedibus vacantibus, ac fratre Paulo Albensi de Nandur ecclesiarum episcopis . . magnificis viris Wyllermo Drugeth palatino et iudice comanorum,

Demetrio magistro thavarnicorum nostrorum, Thoma woyuoda Transsilvano et comite de Zonuk, Paulo iudice curie nostre, Mykch bano tocius Sclavonie, Nicolao de Machow, Olyverio iudice curie dicte domine regine . . Paulo magistro thavarnicorum eiusdem, Dyonisio dapiferorum et Stephano agazonum nostrorum magistris et Nicolao comite Posoniensi . .

Codex dipl. hung. Andegavensis. III. pag. 290. Originalulŭ in comuna Keszthely in archiva familiară a conteluĭ Festetics.

DXVI.

1337. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe *Alexandru,* regele Bulgarieĭ, ca să priméscă credinţa catolică. 1337.

Benedictus episcopus servus servorum Dei. Magnifico viro Alexandro Regi Bulgarie [1]) gratiam in presenti, que perducit ad gloriam in futuro. Inter cetera desideria cordis nostri hoc ferventer appetimus, hoc votis zelamus, ut cunctis mortalibus, quos dei filius Iesus Christus suo sanguine pretioso redemit, celestis gratie radius illuscescat et salus votiva proveniat animarum, ut hostis antiqui semper querentis, ut noceat, elusa nequitia, superne beatitudinis gloria, quam humanus non sufficit capere intellectus, quamque Salvator noster, a quo bonorum omnium dona manant, se diligentibus repromittit, in suavitatis fecunde dulcedine renati fonte baptismatis perfruantur. Huiusmodi nempe salutis amplectende commoditas ex operibus fidei orthodoxe producitur, et ex eius firma et stabili observatione donatur, cum sicut sacra scriptura commemorat, nullus deo placere valeat sine fide. Excitamus itaque magnitudinem Regiam et hortamur attente, tibique, cuius in hac parte salutem cupimus, sano consilio suademus, quatenus profunda et sedula meditatione recogitans, quam sit fragilis et caduca humane nature conditio, quam plena periculis, quantis exposita casibus, quam sit instabilis status eius, considerans etiam, quod a lege mortis, qua nichil certius cernitur, nichil habetur incertius hora eius, nullus excluditur, presto te offeras, paratus accedas ad agnitionem christiane fidei ac suscipiendum baptismatis sacramentum, ad laudem divini nominis, tue salutis profectum et augmentum fidei supradicte, ut lucis sue radio illustratus, eius triumphalis efficiaris athleta, illius fines amplifices terminosque dilates, ut post vite presentis ergastulum eterne beatitudinis premia,

[1]) Despre acestŭ *Alexandru* scrie istoriculŭ *Jireček* următórele: Zum Caren wurde (im Frühling 1331) *Joannes Alexander*, ein Neffe des Caren Michail und *Schwiegersohn des Rumunenfürsten Ivanko Basaraba* erwählt, der sich den Beinamen *Asên* beifügte. (Geschichte der Bulgaren, pag. 298.)

que omnem dulcedinem superant, omnem delectationem excedunt, tanquam princeps benemeritus consequaris. Datum Avinione Id. Iulii. Pontificatus nostri Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. II. par. com. ep. 369.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 617.

DXVII.

1337. 1337. Papa *Benedictŭ XII.* scrie episcopuluĭ din Agria, că doĭ călugărĭ apostaţĭ aŭ ocupatŭ şése mănăstirĭ catolice din Transilvania, din Ungaria şi din Banatŭ; şi în consecinţă 'lŭ învită să alunge din mănăstirĭ pe călugăriĭ aceştia şi să institue alţĭ monachĭ în loculŭ lorŭ.

Benedictus episcopus etc. Venerabili fratri . . . Episcopo Agriensi salutem etc. Ad apostolatus nostri non absque vehementi admiratione pervenit auditum, quod in regno Ungarie sunt nonnuli apostate ordinum mendicantium, qui suorum ordinum habitu derelicto, habitum monachorum nigrorum ordinis sancti Benedicti assumere temeritate propria non verentes, nonnulla Abbatias et monasteria predicti ordinis sancti Benedicti in dicto regno consistentia occuparunt, ac intitulant se Abbates illorum, ipsaque detinent taliter occupata, et bona dictorum monasteriorum distrahunt pro libito eorundem. Quidam etiam nomine Stephanus, in sacerdotio minime constitutus, prefatum habitum eiusdem ordinis sancti Benedicti pro sue proprie voluntatis arbitrio et de facto assumens, quatuor Abbatias, videlicet Buls, Bissere, [1]) Garap, et Mongerod monasteria eiusdem ordinis sancti Benedicti, Chenadiensis, Colocensis et Watiensis diocesium predicti regni, sue temeritatis astutia occupavit et detinuit, et detinet dampnabiliter occupata, nec aliquos monachos tenet in eisdem, neque horas legit canonicas, omniaque bona ipsorum monasteriorum per eum detentorum suis prophanis usibus applicat, et pro sue voluntatis libito distrahere non formidat, dictoque ipsius ordinis sancti Benedicti habitu sepe deposito, incedit ut laicus, arma offensibilia deferens et vitam ducens penitus dissolutam. Est quoque in iam dicto regno quidam Paulus nomine, ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini, Episcopus Albenis, qui licet Abbatiam in Cluswac (sic [2]) et prioratum de Bella dicti ordinis sancti Benedicti, Albensis et Zagrabiensis diocesium, in commendam ex concessione apostolica obtineret, tamen post revocationem nostram de commendis personalibus iamdudum a nobis fa-

---

[1]) Buls şi Bissere in comitatulŭ Araduluĭ. Locuitorĭ din Bulsŭ, scrie G. Fabian, literatulŭ ungurescŭ, sunt *Românĭ catolicĭ* (pápista Oláhok). Arad várm. leirása. Budán, 1835. I. pag. 111.

[2]) Theiner: Cluswar.

ctam illos detinere presumit, nec monachos aliquos tenet in eis, nec facit in ipsis residentiam personalem; sed locavit famulos laicos in eisdem, omniaque bona illorum percipit et propriis usibus applicat pro suo libito voluntatis. Cum igitur premissa, si veritate nitantur, in multorum animarum periculum et exempli perniciem aliorum, dictorumque monasteriorum et prioratus preiudicium, et scandalum plurimorum vergere dinoscantur, et propterea legitima apostolice correctionis exposcunt: fraternitati tue, de qua plenam in domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, simpliciter et de plano de predictis omnibus et singulis auctoritate nostra inquiras diligentius veritatem, et si ea inveneris ita esse, predictos apostatas ac Stephanum et Paulum Episcopum a monasteriis et ipsum Paulum a prioratu iam dictis, nec non quoslibet alios detentores illicitos ab eis et quolibet ipsorum prorsus amoveas, eosque corrigas pro demeritis eorundem, et ipsos ad restituendum monasteriis et eundem Paulum prioratui antedictis post dictam reuocationem per eos bona capta et occupata, aut alium vel alios ipsorum nomine ex eisdem monasteriis et prioratu eadem auctoritate compellas, ipsaque monasteria et prioratum, ponendo in eis de aliis monasteriis monachos idoneos in numero consueto et prout facultates monasteriorum et prioratus suppetunt eorundem, auctoritate predicta reformare procures, sicut ipsorum monasteriorum et prioratus statui videris salubriter et utiliter expedire, Contradictores auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis [1]). Non obstantibus tam de duabus dietis in concilio generali, quam felicis recordationis Bonifacii pape octavi, predecessoris nostri, qua inter cetera cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel diocesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur, et quibuslibet aliis constitutionibus a predecessoribus nostris Romanis pontificibus in contrarium editis, per quas tue iurisdictionis explicatio tibique tradite potestatis executio in hac parte valeat quomodolibet impediri; seu si occupatoribus supradictis aut quibusvis aliis a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Insuper conventibus dictorum monasteriorum et prioratus auctoritate predicta concedas, quod personas idoneas canonice eligant in prelatos monasteriorum et prioratus predictorum, per nos, ad quos pertinet, postmodum confirmandos. Datum Avinione Id. Octobris. Anno Tertio.

Ex Reg. An. III. par. I. com. ep. 377.

Theiner, Mon. hist. Hung. pag. 618.

---

[1]) La Theiner remase afară cuvintele: invocato—secularis. 24,320.

DXVIII.

1338. 1338. Papa *Benedictŭ XII.* către împĕratulŭ Tătarilorŭ, ca se tracteze cu bunăvoinţă pe creştiniĭ din imperiulŭ sĕŭ, şi să le permită a înfiinţa acolo biserici şi altare.

Magnifico Principi, Imperatori Imperatorum Omnium Tartarorum Illustri, gratiam in praesenti, quae perducat ad gloriam in futuro. Celsitudinis tuae nuncios, ad nostram nunc praesentiam venientes, vultu sereno, et laeta mente recepimus, eosque fauorabiliter audiuimus, et benigne. Sane, quia tam ex iis, quae proposuerunt ipsi nuncii, coram nobis, per fidelem Interpretem ad hoc adhibitum, intellecta, quam ex tenore litterarum tuae magnificentiae nobis exhibitarum per ipsos, percepimus et collegimus manifeste, quod tu ad sanctam romanam, Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam, nostro commissam regimini, et ad nos, qui licet immeriti, locum Dei tenemus in terris, deuotionem magnam gerens, teque nostris humiliter orationibus recommendans, ob nostram, et eiusdem Ecclesiae reuerentiam, dilectos filios, nobiles viros, Fodin, Iouens, Chiansam, Chembogam, Vensy, Ioannem Tochoi, et Rubeum Pinzanum, Principes Alanorum, et alios Alanos Christicolas, in tuo degentes Imperio, beneuolis fauoribus, et oportunis gratiis, pertractasti hactenus et pertractas. Nos tam ex his, quam ex missione nunciorum ipsorum admodum nobis grata, tibi referentes gratiarum uberes actiones, magnitudinem tuam hortamur, quatenus beneuolentiam et fauores huiusmodi erga praefatos Alanorum Principes, et alios Christicolas, in eodem imperio commorantes, continuare pro nostra, et Ecclesiae praedictae reuerentia velit tua sublimitas et augere; et vt Antistites, et religiosi Catholici et Christiani alii Ecclesias, Basilicas, et oratoria, in quibus iuxta ritum et morem supra dictae Romanae Ecclesiae divinae laudis peragantur officia, et offeratur pro delictis specialis populi hostia salutaris, per dictum Imperium habere libere, fundare, construere valeant et tenere; possitque vbique ibidem ab iisdem Antistitibus, religiosis et aliis christicolis, authoritatem habentibus, super iis verbum Dei, et veritas fidei catholicae, sine qua nemo potest saluus fieri, praedicari; placeat tuae magnitudini licentiam elargiri. Nos autem pro te, tuaque salute, vt ille, qui omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, sic illustrare dignetur, suae charitatis ac gratiae lumine mentem tuam, quod eum cognoscas veraciter, et lumen recipias fidei, per quam in praesenti abundanter replearis gratia et in futura aeterne beatitudinis assequaris praemium, oramus et orabimus humiliter ac deuote. Porro cum tua sublimitas affectu sincero, sicut credimus, nobis amicitias offerens, et illas a nobis postulans, petieris, quod tui ad nos, et nostri ad te nuncii semper iis destinentur, scire Magnitudinem tuam volumus, quod haec nobis placibilia sunt et accepta, et nuncios tuos, quandocunque ad nos transmissi venerint, recipiemus fauorabiliter et laetanter; nostros vero Nuncios, seu legatos ad tuam praesentiam et partes illas mittere disponimus, qui te de nostra benevolentia et aliis, quae tuae salutem animae respiciunt, plenius informabunt. Quaesumus igitur, vt eosdem nuncios

nostros, cum ad te venerint, placide suscipias, et sic patienter audias, vt benigne, quod spargenda in agro cordis tui vitae semina fructus producant vberes, quorum dulcedinem tandem, connumeratus inter redemptos pretioso Christi sanguine, in coelesti degustes patria, et eis aeternaliter satieris. Datum Auenione Idibus Iunii Anno IV.

Fejér, VIII. 4. pag. 326.

DXIX.

1338 Papa *Benedictŭ XII.* trimite patru călugărĭ minoriţĭ la *Tatarĭ*, ca să-ĭ convertéscă la credinţa catolică. 1338.

Dilectis filiis Nicolao Boneti, Sacrae Theologiae Professori, Nicolao de Molano, Ioanni de Florentia, et Gregorio de Hungaria, ordinis fratrum Minorum. Votis zelantes feruentibus in terris Tartarorum et aliis circumsitis regionibus orientis, in quibus multorum hominum corda, sit benedictus Dominus, a quo manant omnium charismata gratiarum, illustrare dignatus est, fugatis errorum tenebris, in eorum mentibus verae fidei catholicae lumen licet corroborari et dilatari fidem ipsam, sine qua non est alicui gratia, neque salus, et attendentes, quod diuina clementia vobis thesaurum scientiae contulit, vosque multis virtutibus edotauit; ita quod potestis proficere vobis per vitae meritum, et aliis per doctrinam, vos ad terras ac partes easdem propterea prouidimus destinandos, firma spe repromissa de vobis, fiduciaque concepta, quod cum zelum vos habere afferatis ad praemissa feruidum, per vestrum, aliorumque catholicorum tam religiosorum, quam ceterorum Ecclesiasticorum virorum ministerium terris, et partibus supra dictis, vomere sanctae praedicationis excultis, et imbre diuinae gratiae irrigatis, iactoque in eis per manum coelestis agricolae salutifero semine, verbi Dei, fructiferam producent segetem, ex qua tandem multiplicata messis in horrea dominica inferretur. Quo circa discretionem vestram monemus, et hortamur in Domino, vobisque in remissionem peccaminum iniungimus, et mandamus, quatenus vos cum diuino auxilio ad terras et partes conferentes praemissas, tanquam fideles ministri, tam per praedictionem verbi, quam alia virtuosa et exemplaria opera, sicut vobis Dominus ministrabit, corroborare in fide orthodoxa credentes, et non credentes ad eam attrahere ac inducere, in luce sermonis, et rectitudine operis, taliter studeatis, quo demum commisa vobis talenta cum multiplicato fructu possitis reddere Domino, et tanqnam serui fideles in retributione Iustorum mereamini super multa constitui, et intrare in gaudium cum gloria talibus repromissum. Vt autem ministerium huiusmodi eo plenius, vtilius, et fructuo-

sius valeatis implere, quo maiori fueritis auctoritate suffulti, proponendi, vbi quandoquoties, ac quibusuis in eisdem partibus, pro eiusdem corroboratione, et dilatatione expediens videritis, verbum Dei, et constitutis ibidem, non obstante, si aliqui maiori excommunicatione ligati fuerint, in verbo, officio, et cibo, aliisque honestis et licitis communicandi secure ipsis partibus, nec non illos, qui sedis Apostolicae magisterio non intendunt, ad eam recipiendi, baptizandi, et ouili fidelium aggregandi, vt per regenerationis gratiam de longinguo ad suum reuertentes authorem, liberi efficiantur ex seruis, de extraneis prouehantur in filios, et ex corruptibili carne nati Dei spiritu renascantur, et obtineant per gratiam, quod non obtinent per naturam. Rursus et in in locis partium praedictarum, in quibus vos hospitari, vel residentiam facere contingit, missas, diuina officia, seruata tamen honestate debita celebrandi, ac ibidem fidelium confessiones audiendi, et iniungendi eisdem poenitentias salutares. In ecclesiarum quoque partium praedictarum dedicationibus, et Sanctorum, quorum Altaria in Ecclesiis ipsis fuerint, festiuitatibus, seu cum vos contingit proponere in supradictis partibus verbum Dei, absentibus tamen Patriarchis, Episcopis, omnibus fidelibus, tunc ibidem praesentibus, vere poenitentibus, et confessis 40. dies de iniunctis eis poenitentiis misericorditer relaxandi vobis et aliis ordinis vestri fratribus, in sacerdotio constitutis, qui vobiscum proficiscentur ad partes praedictas, ac vestrum et ipsorum singulis plenam concedimus tenore praesentium facultatem. Praeterea volumus, et concedimus, quod fratres eius ordinis proficiscentes vna vobiscum ad partes easdem, vel morantes ibidem, qui fuerint ad omnes vel aliquos ordines promouendi, a quibusuis Patriarchis, A. Episcopis, et Episcopis gratiam et communionem Apostolicae sedis obtinentibus possint, rite tamen, ad huiusmodi ordines, statutis a iure temporibus promoueri, et alia ecclesiastica recipere Sacramenta. Et vt fructum vberem de vestris laboribus reportetis, et sentiatis ex eis aeternae salutis vobis commoda vberius prouentura, de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri ac Pauli Apostolorum authoritate confisi, vobis et dictis fratribus, vobiscum ad dictas partes proficiscentibus, vt praefertur, et vestrum singulis, vere poenitentibus, et confessis illam indulgentiam praesentium authoritate concedimus, quam proficiscentibus in terrae sacrae subsidium sedes praedicta concedere consueuit. Ac nihilominus, vt Christi fideles quasi per praemia salubriter inuitemus ad merita, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui Ecclesias et loca ecclesiastica fidelium partium earumdem inibi construenda causa deuotionis visitauerint, vel fabricas ecclesiarum, et locorum ipsorum, aut ministris et seruitoribus fidelibus eorum charitatiua duxerint subsidia eroganda, singulis diebus, quibus ii vere poenitentes et confessi fuerint, 100. dies de iniunctis eis poenitentiis misericorditer relaxamus. Et quia vos, et fratres alii ad partes praedictas pro ampliatione fidei orthodoxae proficiscentes vobiscum, in eundo, morando et redeundo fidelium charitatiuo noscimini subsidio et securo conductu egere, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui vobis prosecutioni tam pii operis instantibus subsidium et securum conductum gratis praestiterint, et circa hoc auxilium, et consilium impenderint opportunum, iuxta quantitatem subsidii et

deuotionis affectum, illius indulgentiae, quae vobis et eisdem fratribus ad dictas partes accedentibus est concessa, participationem concedimus, vt eis proficiat ad salutem; vobis insuper et cuilibet vestrum authoritate Apostolica concedimus, vt in ciuitatibus castris et villis, seu locis quibuscunque ad habitandum domos, seu loca quaecunque pro fratribus ordinis vestri de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea permutationis, donationis, aut cuiusuis alterius alienationis titulo in alios transferre, dummodo de his, quae ex causa permutationis aut cuiusvis alterius alienationis praedictae titulos vos contingeret forte recipere, in aquisitione, constructione vel ampliatione locorum aliorum Deo dicatorum, vitilius in eisdem partibus expendantur, et loca semel Deo dicata profanis vsibus nullatenus applicentur. In permutatione et donatione huiusmodi locorum aliorum Dioecesanorum petita nihilominus licentia et obtenta, de nostra et dictae sedis speciali licentia constitutionibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri, et aliorum Pontificum romanorum, praedecessorum nostrorum in contrarium editis, etiamsi de illis plenam et expressam ac de verbo ad verbum in praesentibus oporteat fieri mentionem, nequaquam obstantibus valeatis, dummodo loca, seu domos huiusmodi, quas recipietis de nouo, in ciuitatibus, castris, vel villis partium earumdem, in quibus domus vel loca aliorum ordinum mendicantium exstiterint, a praedictis domibus, seu locis per spatium exteterint 30. cannarum mensurandarum per aerem, vbi alias mensurari loci dispositio non permitteret, distare noscantur. Praesentibus vsque ad decennium tantum modo valituris. Datum Auennione II. kalend. Nouemb. anno IV.

Fejér, VIII. 4. pag. 328.

DXX.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* rógă pe împĕratulŭ *Tatarilorŭ,* ca să permită călugărilorŭ minoriţĭ să predice credinţa catolică in imperiulŭ sĕŭ. 1338.

Magnifico Principi, Imperatori Imperatorum omnium Tartarorum, gratiam in praesenti, quae perducat ad gloriam in futuro. Quamuis commissa nobis desuper vniuersi cura gregis Dominici nos circa multa diuersa distrahant; hoc tamen praecipue votis feruentibus exquirimus, et assiduis orationibus a Domino postulamus, vt ipse, qui est lux vera, omnem hominem venientem in hunc mundum illuminans, eos qui extra sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam regimini nostro commissam ambulant in tenebris, sic lumine suae claritatis irradiet, et largissime praeueniat gratia pietatis, quod de cordibus ipsorum profugata errorum caligine, ac in eis verae fidei rutillante fulgore, Deum co-

gnoscant veraciter, et adorent; tandemque per gratiam diuinam in ouili Dominico, extra quod non est ei gratia, neque salus, inclusi, aeternae beatitudinis gloriam, quam humanus intellectus capere non sufficit, consequantur. Ideoque dudum iucunda mente, facieque serena missos ad praesentiam nostram tuae Celsitudinis nuncios, et litteras ab eis nostro Apostolatui repraesentatas recepimus exultanter; et quia per eosdem nuncios et litteras percepimus euidenter, te ad nos, et eamdem Ecclesiam magnam habere deuotionem, velleque nobiscum amicitiarum foedera inire, et propter haec tuos solenniores ad nos destinare nuncios, et nostros ad te mittendos fauorabiliter et benigne recipere intendebas; nec non quod ob nostram, et ecclesiae memoratae reuerentiam Christicolas in tuo degentes imperio, fauoribus oportunis pertractaueras, et etiam pertractabis: Nos inspiratum tibi ab illo, a quo vniuersorum charismatum dona manant, propositum multipliciter in Domino cum gratiarum actionibus commendantes, magnitudini tuae inter cetera recolimus rescripsisse, quod praemissa nobis placibilia admodum, et accepta, mittendosque ad nos tuos nuncios reciperemus, et audiremus fauorabiliter, et benigne; quodque nostros nuncios vel legatos ad tuam praesentiam et partes illas proponebamus, auxiliante gratia diuina, mittere, qui te de nostra beneuolentia, et aliis animae tuae salutem concernentibus plenius informarent. Nunc igitur opportunitate captata adimplere, quod super missione Nunciorum seu legatorum spopondimus, cupientes, dilectos filios Nicolaum Boneti, sacrae Theologiae Professorem, Nicolaum de Molano, Ioannem de Florentia, et Gregorium de Hungaria, ordinis Fratrum Minorum, viros vtique magnae conscientiae, quique scient et volent, vt speramus in Domino, verbo proficere pariter et exemplo, ad tuae Magnificentiae praesentiam, tuique partes imperii prouidimus destinandos; rogantes imperialem celsitudinem, et attentius in Domino exhortantes, quatenus tam ipsos, quam fratres alios nec non socios familiares eorum pro diuinae, et apostolicae sedis reuerentia benigne recipias, et charitatiue pertractes. Eisdem fratribus nihilominus, quod per se, ac alios religiosos, et seculares christianos catholicos fideles praedicare valeant vbique in partibus imperii verbum Dei, ministrareque christianis, et aliis volentibus recipere pabulum salutiferum animarum, et Sacramenta Ecclesiastica, libere permittendo, vt in retributione iustorum ab aeterno retributore, qui nullum bonum inremuneratum relinquit, mercedem condignam percipere, tandemque illuminatus gratia inter redemtos Christi pretioso sanguine, connumerari, et perfrui luce perennis, quae nullo fine clauditur, in coelesti patria feliciter merearis. Datum Auennione II. kal. Nouembris anno IV.

Fejér, VIII. 4. pag. 333.

DXXI.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe călugărulŭ minoritŭ Ilie din Ungaria, să re- 1338.
comande luĭ *Tinibecŭ,* principeluĭ de coróná tătărescŭ, pe călugăriĭ minoriţĭ, carĭ aŭ fostŭ trimişĭ acolo.

Benedictus episcopus etc. Dilecto filio Helie Ungaro ordinis fratrum Minorum salutem etc. Fidedignorum placido relatu percepimus, quod tu familiaribus spectabilis viri Tynybeck primogeniti magnifici principis Usbeck Imperatoris Tartarorum, et magni filii Chyscam insistens obsequiis, eidem primogenito, quantum potes commode, viam salutis ostendis, et ipsum ad favores christianis in partibus illis commorantibus impendendos, et alia pia opera exercenda diligentibus studiis et solicitis [1]) curis inducis, super quibus Deo et nobis gratis, tibique meritoriis tuam prudentiam multipliciter in domino commendantes, te attentius exhortamur et solicitamus attente, quatinus habens dilectos filios Nicolaum Boneti sacre Theologie professorem, Nicolaum de Molano Iohannem de Florentia et Gregorium de Ungaria tui ordinis, Nuncios nostros quos ad illas partes mittimus, favorabiliter commendatos, et eos dicto primogenito cordialiter recommendans, non tepescat super predictis tua diligentia; sed sic potius ferveat et etiam augeatur, ut preter cumulum meritorum, que inde poteris acquirere apud Deum, nostram et apostolice sedis gratiam uberius consequaris. Volumus autem, quod prefato primogenito, cui nos etiam scribimus, explicare pro parte nostra procures, quod nos et sedem predictam circa illa, que pro salute ac honore ipsius secundum Deum et decentiam nostram facere poterimus, propitios reperiet et benignos, tuque nobis super hiis et aliis, que de partibus illis occurrerint, scribere poteris confidenter. Datum Avinione II. Kal. Novembris. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. secret. ep. 370.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 627. — Fejér, VIII. 4. pag. 335.

DXXII.

1338. Papa *Benedictŭ XII.* informéză pe regele Ungarieĭ, că a trimisŭ patru 1338.
călugărĭ minoriţĭ la *Tatarĭ,* ca să propage credinţa catolică.

Benedictus episcopus etc. Carissimo in Christo filio Carolo Regi Ungarie Illustri salutem etc. Cum nos magnifici principis . . . Imperatoris Im-

[1]) Theiner: solitis.

peratorum omnium Tartarorum precibus, necnon quorundam principum catholicorum in Imperio eiusdem Imperatoris consistentium devotis instantiis excitati, ad Terras et partes Tartarorum ipsorum, in quibus a nonnullis cultus fidei colitur, ut accepimus, orthodoxe, ad corroborandam ibidem una cum aliis viris ecclesiasticis alias per sedem apostolicam illuc missis et dilatandam auxiliante divina gratia in rectitudine sermonis et operis fidem ipsam, dilectos filios Nicolaum Boneti sacre Theologie professorem, Nicolaum de Molano, Iohannem de Florentia et Gregorium de Ungaria ordinis fratrum Minorum, exhibitores presentium, destinemus: Excellentiam rogamus regiam et in domino attentius exhortamur, quatinus eosdem fratres, cum prosequendo ad partes et terras easdem iter suum per partes transiverint regni tui, habens pro divina et eiusdem sedis reverentia zeloque dicte fidei recommendatos benigne, de securo conductu eis sic prompte ac libere facias provideri, quod indulgentie, que per nos eis subvenientibus et securum conductum libere in sui predicti prosecutione itineris prestantibus conceditur, efficiaris particeps, et alias augearis meritorum cumulis apud Deum. Datum Avinione Id. Novembris. Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. secr. ep. 378.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 627.

DXXIII.

1339. 1339. Papa *Benedictŭ XII.* în urma plângereĭ regeluĭ Carolŭ Robertŭ din Ungaria concede iertarea pĕcatelorŭ tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ muri în resbelŭ cu *şismaticiĭ* şi necredincioşiĭ, vecinĭ cu regatulŭ Ungarieĭ.

Benedictus episcopus etc. Universis Christi fidelibus per Regnum Ungarie constitutis, salutem etc. Hoc desiderium in nobis potissime geritur, et hoc idem per nos summo opere affectatur, quod per universa orbis climata catholice fidei splendor effulgeat, profligatis erroribus, et eis, cum expedit, radicitus extirpatis, ut a fide ipsa devii et alii ceci nati videant altissimi gloriam, qua per fidem huiusmodi salvi fiant et pervenire ad supernorum civium consortia mereantur. Proinde quoque meritorium immo debitum fore dinoscitur, ut christiani nominis caractere insigniti, et illi presertim, qui contra hostes eiusdem fidei pugnant intrepide, spiritualibus graciis foveantur amplius, et ad illorum impugnacionis exterminium forcius animentur. Innotuit siquidem nobis ex insinuacione humili et devota Carissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Ungarie Illustris, quod cum paganis et scismaticis Regno et terris suis contiguis

et vicinis guerram quasi continue ipsum cum gentibus suis exercere contingit, et specialiter cum quibusdam scismaticis a devocione sancte Romane ecclesie deviantibus; ac insuper subintelleximus plenius fidedigne, quod ab aliis scismaticis et infidelium nacionibus circumpositarum regionum persecutiones personales, et reales periculosas et dampnosas dictum Regnum perpessum extitit temporibus retroactis, et talis persecutio recipit modica intervalla; quodque idem Rex nostro stipatus presidio una vobiscum prefatis scismaticis et infidelibus se murum defensionis ad honorem et robur dicte fidei opposuit, et opponere satagit dimicando contra illos viriliter et ferventer. Nos igitur ex hiis pietate paterna compacientes ipsius Regis ac vestris laboribus, periculis et iacturis, vestraque corda roborare unice strictius caritatis igniculo cupientes, ut cognoscatis temporalem vitam fragilem et caducam in aliam perpetuam et immarciscibilem commutare, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, vobis omnibus ceterisque Christi fidelibus, quos pro defensione predicte catholice fidei in bello seu pugna in eodem Regno Ungarie, aliisque fidelium terris et partibus eidem Regno adiacentibus, seu vicinis eisdem habitis contra scismaticos et infideles prefatos aliasque permixtas naciones ipsorum infidelium, vel ex vulneribus in eisdem bello vel pugna receptis mori contigerit, vestrorum omnium, de quibus vere contriti fueritis et confessi, plenam concedimus veniam peccatorum, presentibus post sexennium minime valituris. Datum Avinione XVI. Kalendas Februarii. Pontificatus nostri Anno Quinto.

Ex Reg. orig. An. V. com. ep. 161.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 629. — Acelaşĭ documentŭ in Fejér, VIII 4. pag. 392.

DXXIV.

1340. Ungaria se turbură la faima, că *Tatarii* aŭ năvălitŭ în Polonia. 1340.

Anno Domini MCCCXL-o die XI. Febr. cum Tartari intrassent regnum Poloniae, et ob hoc Rex et totum Regnum Hungarie turbaretur, commutavi subito pecunias, quas tunc habebam, et per Fratrem Thomam de Zothmar, Priorem Provincialem Ord. Praedicatorum, misi ipsas pecunias ad valorem 1300. flor. auri ad Civitatem Zagrabien. in Sclavonia, et dedi dicto Priori unum Ciphum argenteum, valoris quinque floren. auri.

E collectura Decimae Pontificiae.

Fejér, VIII. 6. pag. 175.

DXXV.

1340. 1340. Papa *Benedictŭ XII.* concede expediţiune sântă, în contra *Tatarilorŭ* şi necredincioşilorŭ, carĭ ameninţă să atace regatulŭ Polonieĭ.

Benedictus episcopus etc. Carissimo in Christo filio Kazimiro Regi Polonie Illustri salutem etc. Apostolice sollicitudinis zelus, quo mentalibus oculis universas professionis christiane provincias lustrare compellimur, propensius nos inducit, pro salute tuenda fidelium et eorum periclitatione vitanda non solum manifesta pericula, sed suspecta vereri, nec provisionem differre cautele, ut quanto maiora timentur esse dispendia, tanto promptiori et perfectiori provisione ante tempus per opportuna remedia periculorum eventibus occurratur. Sane nuper tua serenitas per suas litteras nostro apostolatui patefecit, quod gens perfida Tartarorum in tenebris ambulans, carensque lumine catholice veritatis, prophana cogitatione considerans, quod regnum tuum Polonie, quod a fidelibus habitatur, est in ultimis Christianorum finibus constitutum, et quod propterea ad impugnationem regni prefati eisdem Tartaris absque catholicorum principum et aliorum fidelium obice iuxta prophanos conceptus ipsorum facilior via patet, dictum regnum et christianos habitatores ipsius invadere et destruere feris et feribundis animis conceperunt: ita quod ad tuum fidedigna relatione pervenit auditum, quod dicti Tartari huiusmodi conceptus iniquos continere sub clave silentii nequeuntes, pretensis occasionibus frivolis publice comminantur, quod ipsi ad invasionem et destructionem regni prefati et desolationem fidelium habitantium in eodem, et religionem catholicam inibi prophanandam, conflatis potentie sue viribus, infra breve tempus hostiliter properabunt; propter quod tu attendens, quod dictum regnum est ecclesie Romane immediate subiectum, et etiam censuale, et quod tam tu quam habitatores regni predicti estis eiusdem ecclesie peculiares filii et fideles, et quod ex impugnatione dicti regni, si quod absit, dictorum Tartarorum rabiosa presumptio procederet ad eandem, non solum dictum regnum eiusque incole, quinimo ceteri fideles dicto regno tam proximi quam remoti procul dubio diris adversitatibus lederentur, nostrum in hac parte et per nos promptum aliorum fidelium subsidium et presidium humiliter implorasti. Nos igitur attendentes, quod in defensione et tuitione regni predicti non solum tua et eiusdem regni, sed aliorum fidelium vicinorum, et etiam, ut premittitur, remotorum salubritas agitur et securitas procuratur, et barbarice feritatis audacia facilius, deo propitio, in suis poterit refrenari et collidi principiis, quam si, nullo parato resistentie obice, permitteretur liberius in christianum sanguinem desevire, considerantes etiam urgentem et probabilem tue supplicationis instantiam, votis tuis super premissis eo libentius annuendum fore providimus, quo illa apostolici favoris fulcienda et iuvanda presidiis magis utile et expediens extimamus. Premissis igitur attenta meditatione pensatis, supplicationem tuam in hac parte benignius admittentes, ut sinceritas tua adversus eosdem

Tartaros fidelium inimicos, qui dudum, sicut infanda experientia docuit, dictum regnum et nonnullas alias terras fidelium et personas eorum per crudelis impugnationis et expugnationis excidium destruxerunt, divino, ut speramus, fulta subsidio, et aliorum fidelium crucis Christi signaculo munitorum suffragio communita, defensionem eiusdem regni et incolarum ipsius contra dictam barbaricam nationem potenter assumere valeat et feliciter exercere, predicationem crucis in auxilium tuum et regni prefati per nostras litteras duximus concedendam, ac Venerabilibus fratribus nostris . . . Archiepiscopo Gneznensi et . . . Cracoviensi ac . . . Wratislaviensi Episcopis per alias nostras dedimus litteras in mandatis, ut ipsi et eorum quilibet per se et alias personas ecclesiasticas seculares et regulares ordinum quorumcunque, quas ad hoc idoneas esse cognoverint, in eodem Polonie ac Ungarie et Boemie regnis contra prefatos Tartaros, et quoscunque alios infideles volentes ac presumentes invadere, seu offendere te et dictum regnum Polonie ac habitatores ipsius, proponant iuxta datam eis a deo prudentiam verbum crucis, venerabile signum eius tam tuis quam aliorum fidelium incolarum regnorum predictorum illam devote suscipere volentium humeris affigendo, eosque suis exhortationibus et instantiis inducendo, ut predictum negotium contra Tartaros et infideles prefatos ferventer assumant, et viriliter prosequantur. Et ut ipsi fideles tanto ferventius atque libentius premissa prosequi studeant, quanto ex suis laboribus potiorem gratiam se noverint percepturos. Nos de omnipotentis dei misericordia et beatorum apostolorum eius Petri et Pauli auctoritate confisi et illa, quam nobis deus licet indignis ligandi atque solvendi contulit, potestate, eisdem fidelibus, qui tecum vel cum tuo exercitu in personis propriis et expensis infra triennium inchoandum ab eo tempore, quo prefate littere tibi fuerint assignate, per unum annum continue vel interpolatim, eiusdem tamen triennii, in dicti prosecutione negotii fuerint commorati, tibique statim, cum in persona propria contra dictos Tartaros duxeris procedendum, nec non et illis, qui in dicti prosecutione negotii decesserint, vel in prosecutione huiusmodi vulnerati fuerint, etiam si alibi ubicunque ex talibus vulneribus decedere eos contingat, illam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, per dictas litteras veniam duximus indulgendam, que conceditur per sedem apostolicam transfretantibus in subsidium terre sancte, et in retributionem iustorum salutis eterne pollicemur augmentum: eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis iuxta facultatem et qualitatem suam bellatores idoneos destinabunt per tempus, quod supra dicitur, in huiusmodi prosecutione negotii moraturos, et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis illuc accesserint per tempus moraturi predictum, eandem suorum concedimus veniam pecatorum. Huiusmodi quoque remissionis voluimus et concessimus esse participes iuxta quantitatem residii [1]) et devotionis affectum omnes, qui ad subventionem dicti negotii de bonis suis congrue ministrabunt, et circa predicta auxilium et consilium impenderint opportunum. Tu igitur scuto fidei et salutis galea communitus, ac figens in domino anchoram spei tue, si per

[1]) Theiner: presidii.

similes coniecturas vel presumptionis probabilis argumenta colligere poteris, quod eadem gens barbara Tartarorum premissa forsitan presumere moliatur, forti animo esto, tuam tuorumque subditorum mentem corroborans et confortans, quia potens est dominus habitans in excelsis, iuvare sperantes in eo, infidelium conterere animos, et deprimere cornua superborum. Datum Avinione Kal. Augusti. Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. com. ep. 239.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 637.

DXXVI.

1340. 1340. Papa *Benedictŭ XII.* învită pe episcopiĭ din Polonia să predice expediţiune sântă în contra Tatarilorŭ şi a necredincioşilorŭ, carĭ ameninţă să atace regatulŭ Polonieĭ.

Benedictus episcopus etc. Venerabilibus fratribus . . . Archiepiscopo Gueznensi [1]), et . . . Cracoviensi ac . . . Vratislaviensi episcopis, salutem etc. Apostolice sollicitudinis zelus etc. ut supra usque duximus concedendam. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum per vos et alias personas etc. ut ibidem usque idoneas esse noveritis etc. usque habitatores ipsius proponatis iuxta datam a deo vobis prudentiam, verbum crucis, et venerabile signum eius tam eiusdem Regis, quam aliorum fidelium incolarum predictorum illam devote suscipere volentium humeris affigatis, eosdem vestris exhortationibus et instantiis inducentes, ut etc. usque impenderint. Porro ad huiusmodi tam ardui et salubris negotii efficaciam vos et quilibet vestrum per vos, vel per alium seu alios in dictis regnis in certis locis idoneis, de quibus vobis videbitur, cleros et populos convocantes, concessionem huiusmodi indulgentie solemniter publicare, dictosque fideles ad huiusmodi pii negotii prosecutionem inducere, et predicta fideliter exequi studeatis. Datum Avinione Kal. Augusti. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. com. ep. 241.

Theiner, Mon. his. Hung. I. pag. 638.

---

[1]) Theiner: Gneznensi.

DXXVII.

1340. Scrisórea Papeĭ *Benedictŭ XII.* către *Usbecŭ* impĕratulŭ Tătarilorŭ, ca să priméscă credinţa catolică, şi să înceteze de a maĭ face incursiunĭ în regatulŭ Polonieĭ şi alŭ Ungarieĭ. 1340.

BENEDICTUS EPISCOPUS etc. Magnifico Principi Usbeck Imperatori Tartarorum Illustri graciam in presenti, que perducat ad gloriam in futuro. Letanter et benigne recepimus dilectos filios Nobiles viros Petranum de Lorto olim dominum de Capha, et Albertum eius socium fidei catholice professores, Magnificencie tue Nuncios, una cum dilecto filio Helya de Ungaria ordinis fratrum Minorum, Nuncio viri egregii Ducis Tynybeck primogeniti tui, ad nostram presenciam destinatos, et ea, que ipsi coram nobis pro parte tue celsitudinis curaverunt proponere, pacienter et clementer audivimus, et intelleximus diligenter. Cum autem prefati Nuncii tuam Magnificenciam et potenciam, nec non devotionem et reverenciam, quas ad Nos et sanctam sedem apostolicam geris, et gessisti hactenus, multe laudis et commendationis preconiis attollentes, narratione subiuncta placibili explicarint, quod, tu huiusmodi devotionem et reverenciam in laudabilium effectum operum producendo, Nuncios nostros, quos dudum ad partes Cathayensis Imperii mittebamus, ad tuam presenciam accedentes, ob divinam et nostram ac dicte sedis honorem et reverenciam favore benigno suscipiens, eis caritative fecisti de necessariis et expensis, ac usque ad partes predictas de conductu non modico, quin potius sumptuoso et magnifico provideri. Et ulterius exhortationibus et precibus nostris, quibus christianos catholicos et Romane obedientes ecclesie in tuo degentes Imperio benivolencie tue commendavimus, favorabiliter annuens, erga christianos eosdem tue magnitudinis liberalitates et gracias ampliasti, eis reparandi nichilominus et edificandi ecclesias et loca ecclesiastica, necnon Antistitibus et Religiosis catholicis predicandi verbum Dei, et Sacramenta ecclesiastica iuxta ritum et morem sancte Romane ecclesie, matris omnium fidelium et Magistre, ministrandi licencia liberali concessa. Preterea, quod cum aliqui nequissimi homines sceleris nefandissimi patratores, proditoriis et temerariis ausibus intemptata tibi morte, te in tuo palacio igne supposito nocturno tempore obsedissent, et christianis predictis falso imponere patrationem huiusmodi sceleris niterentur, tu divino auxilio feliciter ab huiusmodi periculo liberatus, et recordatus precum et exhortationum nostrarum predictarum, ac impositionem predictam esse falsam et calumniosam Dei Sapiencia inspiratus attendens, prefatos christianos tanquam de huiusmodi scelere innocentes, tribus tantum exceptis, qui maligno seducti spiritu se cum nequissimis patratoribus sceleris eiusdem immiscuisse dicebantur, tandem facta de aliis eiusdem facinoris patratoribus iusticia, sub tue serenitatis gracia in pacis et libertatis dimisisti quiete. Hec autem Deo grata quamplurimum, ac nobis et sedi predicte, qui iusticiam et misericordiam diligimus, et fovemus placibilia et accepta, famam tuam nominis ampliant, et ad obtinendam divine propiciacionis graciam preparant et adaptant. Profecto quidem

speramus et credimus, quod providencia divina, que in sui dispositione non fallitur, premissa et alia pia opera, circa que, ut gaudenter percepimus, te libenter exerces, inspiravit et inspirare non desinit menti tue, ut tandem agnita veritate, que Christus est, illuminatusque fidei catholice claritate, et per susceptionem eiusdem fidei, sine qua non est salus alicui, ovile dominicum, cuius est unus pastor, ingressus, eterne sacietatis pascuis post vite presentis exitum non frauderis. Nos igitur, qui licet insufficientibus meritis locum Dei tenemus in Terris, hec pro tue salute anime ferventibus desideriis peroptantes, rogamus magnitudinem tuam et in Domino attentius exhortamur, quatinus intra [1]) tui pectoris claustra consideranter revolvens, quam brevis est vita hominis, et quam incertus mundi huius exitus, quam frequenter sit eciam repentinus, quodcunque potest manus tua, ut choris possis adiungi celestibus, instanter studeas operari. Super quibus et aliis salutem tuam huiusmodi concernentibus devotis insistimus et insistemus precibus apud Deum. Porro super favoribus et graciis a tua clemencia christianis predictis catholicis, ut prefertur, exhibitis, nec non de Eucenniis pro parte tua et eiusdem incliti primogeniti ac Illustris Imperatricis, consortis tue, nobis per memoratos Nuncios presentatis, et a nobis gratanter mittentium consideracione receptis, excellencie tue graciarum referimus uberes actiones, nostris predictis precibus et exhortationibus subiungentes, ut gracie favor Imperialis erga christianos predictos catholicos, et prefate Romane ecclesie obedientes, ut premittitur, semper exuberet et accrescat. Et insuper cum, sicut intelleximus, inter tuos ac Carissimorum in Christo filiorum nostrorum Ungarie . . . et . . . Polonie Regum Illustrium officiales et subditos in confiniis Imperii tui, et Regnorum Regum predictorum quandoque suscitari contingat dissensiones et guerras, ex quibus strages hominum, lapsus rerum et animarum amarius deploranda pericula subsequuntur, velit tua sublimitas ab invasione Regnorum predictorum desistere: quod si Reges predicti inferrent tibi vel tuis iniurias indebitas vel offensas, et id nobis duxeris intimandum, hec per Reges ipsos procurabimus facere, quantum cum Deo poterimus, tibi et tuis rationabiliter emendari. Datum Avinione XVI. Kal. Septembris. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. secr. ep. 149.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 638. — Acelaşĭ documentŭ Fejér, VIII. 4. pag. 450.

---

[1]) Theiner: iuxta.

DXXVIII.

1340. Papa *Benedictŭ XII.* mulţămesce luĭ *Tinibecŭ*, principeluĭ de corónă tătărescŭ pentru favorurile, ce le a acordatŭ creştinilorŭ de acolo, şi-lŭ invită, ca să priméscă credinţa creştină. 1340.

BENEDICTUS EPISCOPUS etc. Egregio Viro duci Thynybeck, primogenito Magnifici principis Usbeck Imperatoris Tartarorum Illustris, graciam in presenti, que perducat ad gloriam in futuro. Venientem nuper ad presenciam nostram dilectum filium Heliam de Ungaria ordinis fratrum Minorum, tue Nobilitatis Nuncium, benigne tam tue consideracionis obtentu, quam ipsius probitatis intuitu recepimus, et ea, que pro parte tua coram nobis exponere voluit, favorabiliter audivimus, et intelleximus diligenter. Sane licet devotionem tuam inspiratam tibi a Domino, quam habes et habuisti hactenus ad sanctam sedem apostolicam et Romanam ecclesiam, matrem omnium Christianorum fidelium et Magistram, necnon benivolencias et favores, quos erga christianos catholicos et Romane obedientes ecclesie, degentes in Imperio patris tui, ob pietatem divinam ac nostram et dicte sedis reverenciam et honorem geris, et gerere continue non desistis, iamdudum relatibus placidis audissemus; dictus tamen Nuncius te super hiis et aliis piis et devotis operibus multe commendationis et laudis preconiis apud nos magnificans et attolens, de te nobis super multis donis virtutum, quibus te largitor bonorum omnium edotavit, extitit placibiliter collocutus. Cum autem de hiis tuis virtuosis actibus in Domino exultantes, tuam salutem, teque illa operari et perficere, quibus in hac vita presenti graciam et in futura beatitudinis eterne merearis gloriam, cupiamus, Nobilitatem tuam rogamus attentius et in Domino exhortamur, quatinus circa hec et alia tue saluti anime utilia vigilanter intendens, prefati Helye Nuncii tui, qui te sincere, ut intelleximus, diligit, salutaribus monitis et persuasionibus salubribus acquiescas, devotionis huiusmodi spiritum, quem dedit tibi virtutum dominus, non extinguens, christianos vero predictos oportunis favoribus et benivolenciis habeas commendatos, ut ipse Deus, a quo bona cuncta procedunt, quique nullum bonum irremuneratum relinquit, te oculo pietatis irradiando, vere fidei lumine mentem tuam respiciat, et ad ea, que sibi sunt placita, tueque saluti utilia, dirigat actus tuos. Rursus de misso a te nobis Eucennio et per dictum Nuncium presentato, necnon favoribus memoratis christianis per te, ut prefertur, exhibitis, graciarum tibi referimus uberes actiones. Datum Avinione XVI. Kal. Septembris. Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. secr. ep. 150.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 639.

DXXIX.

1340. 1340. Papa *Benedictŭ XII.* invită pe *Taydolu*, impĕratésa Tatarilorŭ ca să primescă şi dênsa religiunea catolică.

BENEDICTUS EPISCOPUS etc. Egregie principisse Taydolu Imperatrici Tartarie partium Aquilonarium graciam in presenti, que perducat ad gloriam in futuro. Pridem ad nostram venientes presenciam dilecti filii Helyas de Ungaria ordinis fratrum Minorum, et Nobiles viri Petranus de Lorto olim dominus de Capha, et Albertus eius socius, Nuncii Magnifici Principis Usbeck Imperatoris Tartarorum, viri tui, exponere nobis inter cetera curaverunt, qualiter tu spiritu devotionis et benignitatis imbuta sinceram devotionem ad nos et sanctam sedem apostolicam corde gerens, christianos catholicos sacrosancte Romane ecclesie obedientes, in illis degentes partibus, piis tractas affectibus, ac favoribus et graciis prosequeris oportunis, te libenter in hiis misericordiosis operibus exercendo. Nos igitur Nunciorum predictorum, famam et nomen tuum super hiis et aliis multis commendabilibus actibus attollencium, placibili relatione audita gaudemus admodum et referimus gracias altissimo, qui huiusmodi spiritum tibi dedit, sperantes in Domino, a quo cuncta bona procedunt, quod hec et alia bona, que agis, ut premittitur, tibi ad hoc inspirare dignetur, ut tandem veritate, que Christus est, agnita et suscepta, eterne vite gaudiis post huius vite miserabilis et instabilis transitum non frauderis. Ideoque tuam rogamus magnificenciam, et in Domino attentius exhortamur, quatinus in huiusmodi et aliis bonis operibus continuatione laudabili perseverans, et ad obtinendam benedictionem divine gracie per susceptionem vere fidei catholice, sine qua nemo potest salvus fieri, te coaptans, christianos predictos catholicos ecclesie Romane obedientes predicte habeas favorabiliter commendatos. Nos autem pro tua tuorumque viri et liberorum spirituali et corporali salute devotis insistimus et insistemus precibus apud Deum. Porro de favoribus per te dictis christianis, ut prefertur, exhibitis, ac misso nobis pro parte tua Eucennio, quod gratanter tui consideratione recepimus, graciarum tibi referimus uberes actiones. Datum Avinione XVI. Kal. Septembris. Anno Sexto.

Ex Reg. orig. An. VI. secr. ep. 151.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 640.

DXXX.

1340. *Andreiŭ,* episcopulŭ catolicŭ din Orade construesce o biserică şi o mă- 1340.
năstire de călugăriţe in suburbea de acolo numită Veneţia.

In nomine sanctae Trinitatis, et indiuiduae vnitatis, Patris, et filii, et Spiritus Sancti Amen. Andreas diuina patientia Varadiensis Episcopus omnibus christi fidelibus, quibus praesentes patuerint salutem in salutis largitore. Homini circa diuina animum solicitanti aeterna accrescunt praemia, et status temporalis praeconium laudabiliter. Hinc est, quod nos diuino ducti amore ob spem futurae felicitatis, et subsidium aeternae beatitudinis ecclesiam lapideam in vico de Venetiis ad honorem Beatissimae Annae Matris virginis gloriosae, licet non complete, construxerimus; tandem considerantes talem locum esse pro deuotione, et orationibus aptiorem, ibidem claustrum ligneum, animum habentes tamen ad operam lapideam, pro conuentu sororum, seu monialium religionis S. Clarae de ordine fratrum minorum, fieri fecimus, vnum eiusdem ecclesiae quoad diuina officia tam diurna, quam nocturna celebranda, et ad alia ecclesiastica sacramenta tantum exercenda eidem conuentui annectendo iuribus dioecesanis, rectore cum plebe sua, nobis et nostris successoribus penitus reseruatis. Ad quod quidem claustrum quasdam sorores de tertio ordine B. Francisci vitae, et nomine illarum religionis S. Clarae per discretum virum M. Ladislaum Lectorem Budensem Vicarium nostrum generalem introduci fecimus in corporali possessione memorati conuentus easdem statuendo, et quia spiritualia sine temporalibus necessariis exerceri nequeunt, ideoque dictum claustrum, seu conuentum dotauimus eo modo, quod possessionem Zeben vocatam in Comitatu Bihariensi in vicinitate possessionis Zanthov existentem, quam Magistri Nicolaus, et Ioannes fratres nostri karissimi ex liberalitate nobis praedicto conuentui condonandum annuerant, vna cum terris sessionalibus ac duobus molendinis in fluuio Venzus per nos constructis, ac aliis vtilitatibus ad eandem pertinentibus, nec non medietatem cuiusdam vineae Luka dictae, eius alia medietate monasterio S. Emerici remanente, ac etiam medietatem alterius vineae Moch nuncupatae, per vxorem Comitis Blasii legatam, alia medietate eiusdem pauperibus circa Ecclesiam S. Spiritus degentibus similiter relinquentes. Item adhuc duo molendina pilatoria vulgariter Kolov (Korlo) dicta nouo ingenio propriis cum expensis in fossatum seu alueum nouum recepta pro cottidianis expensis ferendis, ita tamen; quod Comes Blasius de Olaszy, qui alterum eorum ex nostra concessione pro tempore possidebat, ipso autem decedente, sicut et alterum remanebit saepe dicto claustro, seu conuentui perpetuo possidendum: nec non medietatem loci molendinorum olim per Lukam in forma testamenti sui nobis, et fratribus nostris de Capitulo communiter legatorum in portionem Episcopalem cedentem, similiter quandam particulam terrae nostris expensis nouiter arbustis exstirpatam, siue mundatam, vallem scilicet tantum inter colles, et fluuium Hevix (alias occurrit Heviz, modo Petze) infra metas possessionis Zeuleus subtus molendinum Andreae de Zinthe existentem vsque ad terminos

Leukus de Záka pro foeneto apta vsibus earumdem monialium totaliter applicatam donauimus, et contulimus perpetuo, et irreuocabiliter praelibato conuentui possidendas. In cuius quidem donationis possessionariae recognitionem disposuimus, et ordinauimus, quod dictus conuentus vnam viduam, seu virginem in linea consanguinitatis memoratis fratribus nostris coniunctam, quum ipsi, vel eorum haeredes, haeredumque successores voluerint, ante alias recipere, et fouere teneantur, et ipsa decedente aliam successiue semper suscipere debeant, eam sicut alias sorores pertractando. Item discretum virum Philippum Plebanum, et suos successores instituimus, in praedicta Ecclesia esse administratores sacramentorum sororibus antedictis, qui quidem Philippus Plebanus et suus successor nobis, et successoribus nostris tamquam suo diaecesano in omnibus semper obedire teneatur, ne eaedem sorores aliquam seruitutem in eundem vel suos successores possint vendicare praeter officia diuina ad administrationem sacramenti. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, praesentes concessimus litteras priuilegiales pendentis sigilli nostri munimine roboratas, et alphabeto intercisas. Datum in octauis festi B. Andreae Apostoli anno Domini MCCCXL.

Fejér, VIII. 4. pag. 452.

DXXXI.

1341. 1341. Amintire despre treĭ *comune cu dreptŭ românescŭ* în Transilvania.

Nos Johannes prepositus et conventus monasterii sancti Stephani prothomartis de promontorio Waradiensi . . significamus . . quod . . nobilibus viris . . Michaele et Nicolao filiis Alberti, item Michaele et Johanne filiis Cybok magistris coram nobis personaliter constitutis, confessum extitit per eosdem . . quod in universis possessionibus ipsorum in Erdeuhath existentibus inferius declarandis talem inter se fecissent divisionem . . quod possessiones Wskwleu et Kezteg vocate cum omnibus utilitatibus earumdem, simul cum tercia parte cuiusdam possessionis Wrgeteg nuncupate, prefato Nicolao filio Alberti et suis heredibus . . perpetuo . . possidenda devenisset, ita videlicet, quod ex utraque parte rivuli Vskuleupataca vocati usque possessionem predictam Kezteg, inter easdem possessiones idem magister Nicolaus vel sui successores *olacos* congregandi pro se liberam habeant facultatem; preterea dimidietas cuiusdam possessionis ipsorum Cethke vocate a parte Crisii ex parte septemtrionali existens, quam possessionem cursus rivuli Cethkepotaka vocati separat . . simul cum loco curie inter cursus duorum rivulorum fossato distincto a parte occidentis existenti, cum Tuissesmeze (. . . . . .)ndem locum curie adiacenti

pro loco sessionali ordinato, et dimidietate ecclesie lapidee in honorem sancte Elisabeth ibidem fundate, eidem magistro Michaeli (. . . . . .) cessissent iure perpetuo . . possidende; et e converso pars eiusdem possessionis Cethke a parte meridiei existe(. . . . . .)ssato distincto, et cum dimidietate eiusdem ecclesie, eisdem Michaeli et Johanni filiis Cybok perpetuo . . possidenda ipsis et ipsorum heredibus . . devenisset; hoc tamen declarato, quod si processu temporis cursus dicti fluvii Crisii alicui ipsorum in sua possessione sibi in divisione cessa, damnum vel de (. . . . . .) alteri parti illud damnum supplere teneretur; item pars possessionis Fanchuka vocate a parte orientali adiacens, quam possessionem rivulus fa(. . . . .)parat et dividit, predictis Michaeli et Johanni filiis Cybok cessisset perpetuo . . possidenda . . e converso pars eiusdem possessionis Fanchuka (. . . .)aeli filio Alberti similiter perpetuo . . possidenda devenisset; ceterum villas ipsorum *alacales* (înţelege: *olachales*) hoc modo divisissent, quod villa Churzachk (. . . . .) eisdem Michaeli et Johanni filiis Cybok perpetuo possidenda devenisset, et e converso villa Kurtwelus vocata cessisset eidem Michaeli filio Alberti . . item dimidietas ville olacalis Kereklygeth vocate a parte orientali existens, quam rivulus Menuspataka dictus separat . . eisdem Michaeli et Jo(hanni filii)s Cybok devenisset perpetuo possidenda, e converso pars occidentalis eiusdem ville eidem Michaeli filio Alberti cessisset similiter perpetuo possidenda; tercia vero pars sepedicte possessionis Vrgeteg eidem Michaeli filio Alberti et suis heredibus perpetuo possidenda devenisset, et e converso similiter tercia pars eiusdem possessionis Vrgeteg eisdem Michaeli et Johanni filiis Cybok cessisset similiter perpetuo possidenda; preterea usus utilitates extraneas omnium predictarum possessionum, in proventibus silvarum et in aliis, communiter percipere ordinassent ac dimisissent, et communi usui permiserunt coram nobis. Datum in die medii Quadragesime, anno domini M° CCC° XL^mo primo.

Codex dipl. hungaricus Andegavensis. IV. 78. Originalulŭ, la mijlocŭ cu o mare ruptură, se află în archiva capitululuĭ din Alba-Iulia (astădĭ transferată in archivele statuluĭ ung. la Buda) Misc. 3. 3. 32.

DXXXII.

1341. Documentŭ relativŭ la familia nobilă românéscă *Ciahulŭ* din comitatulŭ Crasneĭ. 1341.

Excellentissimo Domino Suo Carolo, Dei gratia, Illustri regi Hungariae, Capitulum Ecclesiae Agriensis orationes in Domino cum perpetua fidelitate. Litteras Vestrae Serenitatis recepimus reuerenter in hec verba:

Karolus, Dei gracia, Rex Hungariae, fidelibus suis capitulo Ecclesie Agriensis salutem et gratiam. Dicitur nobis in persona Iohannis, filii Petri de *Chahol*, quod quedam possessio Chyzer[1]) vocata in Comitatu de Karaszna existens sua esset et fuisset hereditaria, et a tempore cuius non existit memoria, iure hereditario sibi debuisset et deberet pertinere. Super quo fidelitati vestre firmiter precipimus per presentes, quod vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente Nicolaus de Vylak vel Laurencius de Patynus, aut Ioannes filius Myse, aliis absentibus homo noster ab omnibus, quibus decuerit sciat, et inquirat de premissis, vtrum predicta possessio ipsius sit et fuisset hereditaria, et a tempore, cuius non extat memoria, iure hereditario sibi debuit pertinere, nec ne, omnimodam veritatem, et post hec, prout veritas vobis constiterit premissorum, nobis fideliter rescribatis. Datum in Heues Sabbatho proximo post festum beati Mathei Euangelistae. Anno Domini MCCCXLI. Nos igitur preceptis Vestre Excellencie satisfacere cupientes, vt tenemur, cum prefato Laurencio de Palyud, homine vestro, nostrum hominem virum idoneum, videlicet Dominum Myck, Sacerdotem de Choro nostro transmisimus, pro testimonio ad premissa mandata vestra exequenda — idem homo vester tandem ad nos reuersus nobis retulit eo modo: quod ipse vna cum dicto testimonio nostro ab omnibus, a quibus licuisset et decuisset, et specialiter a vicinis et commetaneis eiusdem possessionis Chyzer super premissis diligenter inquirendo talem scire potuissent veritatem: quod prae allegata possessio Chyser in dicto Comitatu Karazana existens, quae nunc per Magistrum Denck, quondam de Liptouia, nunc de Volko occupata esset, praeallegati Ioannis, filii Petri de *Chahul* et eiusdem Praedecessorum esset et fuisset, et ad ipsos a tempore, cuius non extaret memoria, titulo iuris haereditarii pertinuisset. Et prefatus homo noster similiter personaliter coram nobis comparendo premissa, sicut idem homo vester, nobis consequenter affirmauit. Datum in crastino festi ascensionis Domini anno eiusdem supradicto.

Fejér, VIII. 4. pag. 518. — Din originalulŭ autenticŭ după colecțiunea Cornides. Tom. II. pag. 104.

DXXXIII.

1341. 1341. Nobilimea din Satmarŭ și din Ugocea adeverește, că moșia Cisarŭ din comitatulŭ Crasneĭ este din vechime, proprietate ereditară a familieĭ *Ciahulŭ*.

Nos Villermus Drugeth Palatinus, et Iudex Cumanorum, memoriae commendamus, quod in congregatione nostra generali Vniuersitati Nobilium de Zathmar, et de Wgoch feria ante festum Natiuitatis Sancti Ioannis Ba-

[1]) Numită *villa olakalis* in documentulŭ Nr. DXXXIV. pag. 670.

ptistae proxima apud villam Gelyenus celebrata, Ioannes filius Petri de *Chahol Monostra* de medio vniuersorum Nobilium consurgendo protulit eo modo: quod possessio Chizer vocata in Comitatu de Karaznya existens sua esset ac fuisset haereditaria ab antiquo, et titulo iuris hereditary sibi pertineret; cumque nos Iudices Nobilium, iuratos, Assessores, et vniuersos Nobiles dictorum Comitatuum de Zathmar et Vgacha interogassemus eam possessionem Chyzer vocatam ipsius Iohannis, filii Petri, esse et fuisse hereditariam vnanimiter et concordi voce affirmarunt. Datum quinto die congregationis nostrae et loco praenotatis. Anno Domini MCCCXLI.

Fejér, VIII. 4. pag. 543. Din autografŭ, dupĕ colecţiunea Cornide. Tom. II. pag. 103.

DXXXIV.

1341. Maĭ multe *comune cu dreptŭ românescŭ* (villae olakales) în districtulŭ Valcĕŭ din comitatulŭ Crasneĭ. 1341.

. . Karulo . . regi . . capitulum ecclesie Waradiensis . . vestra noverit excellencia, quod cum visis literis vestris nobis directis . . Dominicum decanum canonicum minoris ecclesie beate virginis et sacerdotem chori ecclesie nostre cum magistro Nicolao dicto Orrus castellano de Legniche videlicet homine vestro ad videndum statucionem possessionis Wolko in comitatu de Karazna existentis et aliarum possessionum ad ipsam pertinencium, magistro Donch comiti de Kamaruyen et de Karazna ac filiis suis statuendarum, mandatis . . vestris . . obtemperantes ut tenemur transmisissemus, tandem iidem homines vester scilicet et noster exinde ad nos reversi . . retulerunt, quod dum ipsi inter cetera in vigilia Nativitatis virginis gloriose videlicet feria sexta, vicinis et commetaneis . . convocatis . . ad faciem cuiusdam possessionis Nogfalu vocate ad eandem possessionem Wolko pertinentis pariter accedendo ipsam per veteres metas et antiquas a parte possessionum . . Dionisii bani Bagus et Monoyrod vocatarum reambulassent, factaque reambulacione, sub terminis quibus idem homo vester tempore castellanatus sui usus et utilitates per populos de eadem Nogfalu percipi fecisset et uti, eisdem predictis magistro Donch et filiis suis presente eodem homine nostro statuere voluisset, quidam . . Vicencius plebanus de Thasnad et Johannes dictus Nemus, cum literis procuratoriis eiusdem Dionisii bani accedendo, in quadam particula terre Huzyazo vocate quam intra terminos earumdem possessionum Bogus et Monorod continere dicebant, ereccioni metarum simul et perpetue statucioni contradixissent prohibendo: cuius quidem particule terre prohibite metalis distinccio ut asse-

ruerunt sic procedit: incipit in loco Huzyazoberch ubi sunt tres mete, quas iidem procuratores dicebant distingere possessionibus Nogfalu Bogus Monorod et Somlo; ulterius modicum eundo due mete, quas similiter dicebant eisdem Bogus Monorod et Somlo separare; deinde pergit versus orientem et venitur ad montem Huzyazov in cuius vertice due mete, que similiter separant possessionibus Somlo Bogus et Monorod; abhinc currit ad quandam semitam iuxta quam due mete, et abinde usque ad metas possessionis Bathuyin dixissent distingere possessionibus Bogus Monorod et Somlo tantum et non possessioni Nogfaolu, preter primam metam; item cum quarta feria proxima ante festum Nativitatis beate virginis prenotatum vicinis et commetaneis presentibus premissa reambulacione predictus homo vester in presencia dicti nostri testimonii quasdam terras sessionales videlicet Bantheluke et Pechel unacum monte Rubenhyge ad faciem ipsarum accedendo nomine terrarum seu possessionum ad eandem possessionem Wolko pertinencium prout primo ipse et per consequens Chemburg per populos et iobagiones de pertinentibus ad Volko utilitates earumdem terrarum percipi fecissent, magistro Donch et filiis suis sub antiquis metis et terminis earum statuere voluisset, quidam Vincencius plebanus de Thasnad accedendo, vice et nomine . . Andree episcopi Transilvani contradictor extitisset prohibendo statucionem simul perpetuacionem terrarum earumdem, dicens ipsas terras sessionales cum monte ad ecclesiam beati Michaelis archangeli de iure pertinere; et cum eciam eadem die memoratus homo vester in presencia nostri testimonii antedicti, vicinorum et commetaneorum legitime convocacionibus factis, quasdam *villas olakales*, scilicet Fyzes Zeek Ellews Halmas Thuzateluke Mykohaza ac terram Thyreteluke unacum monte Rubenhyge, ad faciem ipsarum accedentes, facta reambulacione nomine terrarum ad possessionem Wolko memoratam spectancium, prout populi eis tempore suo et Chemburg usi fuissent, sub certis limitacionibus metarum ipsi magistro Donch et filiis suis statuere debuisset, quidam videlicet Jacobus filius Gregorii personaliter accedendo, eidem statucioni contradixisset prohibendo; item dum prelibatus homo vester presente nostro testimonio antedicto, feria quinta proxima ante festum prenotatum quandam *villam olakalem Chyzer* vocatam, ad faciem eiusdem accedendo, sub suis metis antiquis, presentibus vicinis et commetaneis facta reambulacione, quam quidem villam similiter ad Wolko spectare asserebat et eius utilitates pertinentes ad Wolko tempore sui et Chemburg percepissent, predicto magistro Donch et filiis suis statuere voluisset perpetuo possidendam, Johannes filius Petri et Chahal eandem ad se debere pertinere asserens, contradictor exstitisset; et cum eodem die scilicet feria quinta prenotata convocatis vicinis et commetaneis ipsisque presentibus ad faciem ipsius accedendo, prefatus homo vester presente eodem nostro testimonio quandam *villam olakalem Bogdaynhaza* vocatam, quam ad sepedictam Wolko pertinere asserebat et ea pertinentes ad Wolko usi fuissent, sub veteribus metis suis facta reambulacione prescripto magistro Donch et filiis suis perpetuo statuere debuisset, quidam Stephanus Pethene et Paulus Burya filii Alexandri ac Michael filius Johannis nobiles de Sereden accedentes contradixissent statucioni dicte ville prohibendo; item dum adhuc eodem die scilicet feria quinta me-

moratus homo vester in presencia nostri testimonii iam dicti similiter quandam *villam olakalem Fulkechel* vocatam presentibus vicinis reambulacione facta sub certis metis suis nomine possessionis ad Wolko pertinentis, prout ipsam tempore sui et Chemburg pertinentibus ad eandem Volko usi fuissent, sepefato magistro Donch et filiis suis statuere voluissent, quidam videlicet Johannes filius Zelemer pro Nicolao filio Jakobi de Zelemer accedendo contradictor extitisset prohibendo statucionem faciendam; item cum iidem homines vester scilicet et noster, feria secunda proxima post festum beate virginis predictum presentibus vicinis et commetaneis ad faciem ipsius accedendo, possessionem Karazna ad Volko pertinentem a parte possessionis Reche per metas reambularent, Blasius filius Laurencii de eadem Reche super quodam prato in quo discordabant, quandam publicam viam pro meta assignabat, predictus vero homo vester ipsa via non contentus, medietatem ipsius prati intra eandem viam a parte meridionali dicte possessionis Reche habitam, ipsa medietate usi fuissent tempore sui et Chemburg successoris sui, magistro Donch et filiis suis relinquere et statuere voluisset, idem Blasius contradictor extitisset; item, quod dum feria sexta ante dictum festum idem homo vester presente nostro testimonio memorato, presentibus vicinis et commetaneis ad faciem eiusdem accedendo, prehabita reambulacione inter medium duorum fluminum scilicet Almas et Gemelchenus, unacum villis, locis molendinorum et quibuslibet aliis utilitatibus, nomine terre ad Volko pertinentis, quam ipse tempore sui castellanatus et Chemburg successor suus possedisset, predicto Donch et filiis suis statuere voluisset, quidam videlicet Napakur accedens, super iuribus suis que in eodem intermedio fluminum haberet, contradictor extitisset; item cum die eodem videlicet feria sexta, homo vester sepefatus presente eodem nostro testimonio quandam terram sessionalem habitatoribus destitutam Dethrehhaza vocatam sub suis terminis ad faciem eiusdem presentibus vicinis accedendo reambulatam, nomine terre ad Volko pertinentis, cuius utilitates *olachii ad eandem Volko* percepissent et nunc perciperent, prefato Donch et filiis suis statuere voluisset, quidam videlicet Laurencius filius Stephani filii Dethrichii accedendo, ad se dicens pertinere contradictor exstitisset; item, quod dum iidem homines vester scilicet et noster quinta feria supradicta vicinorum et commetaneorum legitime convocacionibus factis, ad faciem cuiusdam possessionis Zuan vocate ad Volco pertinentis accedentes per veteres metas reambulassent, a parte possessionis Nicolai dicti de Mezew et Jacobi filii Sadayn Coznich vocate, quandam particulam terre, pratum et terras arabiles in se continentem, de fluvio Beruthyo exeundo ad locum ubi quedam via publica de Nogfalw veniens resilit quendam alveum Sympaahpataka dictum, nomine terre ad predictam possessionem Zuan pertinentis, magistro Donch et filiis suis statuere voluissent, iidem Nicolaus de Mezeu et Jacobus filius Sadam eandem particulam terre ad ipsam possessionem Koznich vocatam debere pertinere asserentes contradictores exstitissent; item, quod cum predictus homo vester presente nostro testimonio antedicto feria quarta proxima ante festum Nativitatis virginis gloriose pretacta, convocatis vicinis et commetaneis suis ipsisque presentibus, exceptis quibusdam vicinis inferius annotatis, quandam possessionem Karazna vocatam ad

Volko pertinentem a parte possessionis scilicet Thome Pethev et Ladislai filiorum Michaelis ac Michaelis dicti Fark, Benseteluke vocate per metas suas reambulare, ipsasque magistro Donch et filiis suis statuere voluissent, iidem filii Michaelis et Michael dictus Fark vicini nominati et ad tempus legitimum exspectati, pro ostendendis metis ipsorum non venissent nec misissent; item quod dum idem homo vester in presencia hominis nostri pretacti feria secunda proxima post festum Nativitatis virginis gloriose nunc preterita, convocatis vicinis et commetaneis suis universis ipsisque presentibus, facta reambulacione ad faciem tamen ipsarum accedendo, duas terras, unam scilicet populosam in fine ville Voya habitam quam Chemburg quondam castellanus de Volko successor eiusdem hominis vestri populari fecerat, usque ad fluvium in fine eiusdem ville existentem unacum molendino in eodem fluvio constructo, per Thompus castellanum suum de Aranays, aliam vero habitatoribus vacantem usque ad ecclesiam parochialem in ipsa Vaya constructam, per Johannem filium Pauli vicecomitem suum de Zolnuk, magnificus vir Thomas woyvada Transsilvanus et comes de eodem comitatu Zolnuk occupari fecisset et occupatas detineri, nomine terrarum eiusdem possessionnis Voya ad ipsam Volko pertinentis, ipsi Donch et filiis suis statuere voluisset, quidam videlicet Petrus filius Raphaelis serviens dicti Thompus in persona eiusdem Thome voyvade accedendo contradictor exstitisset; quos omnes nobiles eisdem diebus et locis, instrumenta ipsorum si qua habent super iuribus eorum exhibituros, evocassent ad presenciam vestre maiestatis, quindenas beati Michaelis archangeli nunc venturas eisdem pro termino assignando. Datum in festo beatorum Cosme et Damiani martirum, anno domini M^mo^ CCC^mo^ XL^mo^ primo.

Codex dipl. hung. Andegavensis. IV. pag. 143. — Originalulŭ în archiva statuluĭ ung. Secțiunea cameralĕ. N. R. A. 620. 26 arch. dipl. 3422.

DXXXV.

1342. 1342. *Stefanŭ,* fiulŭ luĭ Dionisie, ca banŭ alŭ Severinuluĭ.

Nos Ludouicus etc. (Stilo solito donationem possessionis Ofalu, Carthusianis Lechniczensibus a Willermo Palatino factam confirmat). Datum per manus discreti viri, Magistri Thatamerii, Praepositi Albensis, aule nostre Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini MCCCXLII. XIV. kalendas Ianuarii, regni autem nostri anno primo. Venerabilibus in Christo Patribus, Dominis, Chanadino Archiepiscopo Strigoniensi, Colocensi sede vacante, Ladislao Quinque Ecclesien. et altero Ladislao Zagrabien. Colomanno Iaurien.

Andrea Varadien. et altero Andrea, Transiluan. Iacobo Chanadien. Petro Sirmien. Comite Capelle, et secretario Cancellario nostro; Nicolao Agrien. Mescone Wesprimien. aule Domine regine, genitricis nostre carissime, Cancellario; Laurentio Bosnen. Fr. Vito Nitriensi. Vaciense sede vacante; ecclesiarum Episcopis. Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris Nicolao Palatino, et Iudice Cumanorum, Thoma Magistro Tauernicorum nostrorum; Nicolao Pecheith Vajuoda Transiluano, et Comite de Zonuk; Michaële Bano totius Sclauoniae; Dominico Bano de Machou; *Stephano, filio Dyonisii, Bano de Zeurino*, Comite Paulo, Iudice Curie nostre, Nicolao, filio Petri, dapiferorum, Stephano Agazonum nostrorum Magistris; Paulo Magistro Tauernicorum dicte Domine regine, genitricis nostre carissime; Oliuerio Iudice Curie eiusdem, ac Nicolao Comite Posoniensi, aliisque quam pluribus Comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Fejér, IX. 1. pag. 55.

DXXXVI.

1342. *Toma*, voivodulŭ Transilvanieĭ, concede nobililorŭ dreptulŭ, să judece singurĭ pe *iobagii* seĭ, iar nobilimea să nu fiă supusă altorŭ judecătorĭ, de câtŭ numaĭ voivoduluĭ şi vice-voivoduluĭ. 1342.

Nos Thomas, Vayuoda Transiluanus, et Comes de Zonuk, significamus quibus expedit vniuersis, memorie commendantes: Quod cum anno Dominice Incarnacionis Millesimo CCCXL. secundo, in quindennis festi beati Georgii Martyris Vniuersitati Nobilium partis Transiluaniae Congregacionem generalem Torde celebrassemus, eadem vniuersitas Nobilium non sine querela nobis proposuit declarando: quod ex hoc in magna essent necessitate, iniuria et iniusticia, vt causidici, seu causam contra ipsos agentes et proponentes, siue sint aduenae, siue intra hoc regnum constituti, eorum causas verborum copiositate prolixando, in tantum dilatarent, quod ipsi in causam attracti nec coram facie iudicy, neque tempore deposicionis suorum iuramentorum, ipsa verba propter sui multiplicitatem recolligere possent; et ex eo, cum totam et plenam seriem eorumdem verborum propositorum recolligere nequeunt, iidem Iudiciis aggrauarentur; proposuit etiam dicta Vniuersitas Nobilium: quod si fures et latrones aliqui ex eis captiuarent, licet in hora captiuacionis mortem, vel persone periclitacionem paciantur, quam primum ad iudicium eosdem adduxerint, nihil de rebus ipsorum ipsi detinentes habere possent, nec quidquam eis erogaretur; petens nos dicta Vniuersitas Nobilium, vt premissa omnia sub meliori commodo disponentes committeremus; vnde nos querimonialibus proposicionibus eiusdem Vniuersitatis Nobilium iam expositis, eo quod Dominus noster Rex in toto suo regno hoc commiserit, vt quilibet homo in causam attractus coram quouis iudice

sui regni contra Actorem solum hoc in sua responsione, vt quidquid iste bonus homo in presenti planta adstando egit, innocens sit, respondere, et tempore sui iuramenti hoc, vt in omnibus accionibus ipsius agendis innocens sit, asserere debeat, commisimus annuentes, quod quilibet homo in causam per quemcunque attractus, seu contra quem coram nobis, vel Vice-Voyvoda nostro, vel Comitibus nostris Parochialibus et officialibus, specialiter coram Comite nostro Parochiali Comitatus Albensis, nunc et pro tempore constitutis, agitur, licet acta plurima contineant, non tamen plus in sua responsione allegare teneatur et referre, nisi solum hoc, sicut superius dictum est, vt quidquid iste bonus homo in presenti planta astando contra me proposuit, innocens sum et immunis. Et in hora deposicionis sui iuramenti similiter de ratione agentis nihil magis explicet, et reiteret, nisi in accione per suum aduersarium contra se facta, innocentem et immunem fore se dicat et fateatur nomine agentis in facie iudicii et responsionis hora; nec non tempore suae prestacionis quiuis causam nominet, ita tamen, quod si prima vice prestans suum offenderet iuramentum, suam manum super altare tenendo bis repetere possit. Commisimus etiam statuentes, vt quilibet homo de rebus furis et latronis, quem vel quos furantem aut latrocinantem reprehendere poterit, et captiuare, terciam partem coram nobis, Vice-Voyuoda nostro et Comitibus nostris Parochialibus plene recipere possit: annuimus nichilominus eciam, vt vniuersi Nobiles Iobbagiones et famulos ipsorum impossessionatos, in eorum possessionibus commorantes ipsum (ipsos [1]) et iudicandi habeant facultatem, exceptis duntaxat tribus causis, seu causarum articulis, scilicet furticinio, latrocinio et facto potenciario. Et si in reddenda iustitia iidem Nobiles tardi extiterint, non Iobbagyones vel famuli eorum, sed ipsi soli in nostram, Vice-Voyuode, vel Comitis nostri Parochialis presenciam, racionem reddituri, euocentur, iuris processu mediante. Hoc etiam non pretermittimus: quod si Comites nostri Parochiales alicui conprouinciali Nobili debitores aut culpabiles extiterint, racione debiti vel offensionis ipsorum, ad nostram euocari possint presenciam iudiciariam, se emendare; preterea nec exactor iudiciorum nostrorum, Vice-Voyvode nostri, aut Comitum nostrorum Parochialium sine Iudice Nobilium, vel eius homine in nullo Comitatu procedere possit; de iudiciis vero exactis Iudices Nobilium iuxta antiquam consuetudinem porcionem habere possint. Ad presenciam quidem Comitum nostrorum Parochialium Iudex Nobilium vel suus homo, et non alter, quoslibet citare debeat. Dicimus etiam, vt si alicuius nobilis hominis Iobbagio propter suas offensas criminales personis (sic) periclitari contingat; Dominus ipsorum rerum suarum terciam partem tollat. Ceterum adiungimus, vt si Nobiles homines extra sedem nostram iudiciariam pro aliquibus delictis captiuari contingat, communes iudices nostri, scilicet officiales et castellani nequaquam possint iudicare, sed nostro iudicio, vel Vice-Voyuode nostro adducantur. In cuius commissionis et ordinacionis nostre durabilitatem presentes concessimus litteras nostras priuilegiales, sigilli nostri pendentis munimine roboratas. Datum die et anno prenotatis.

Fejér, VIII. 4. pag. 619. — Transilvania. 1871. pag. 194.

[1]) Variantă la Kemény. Transilvania, 1871. pag. 194.

DXXXVII.

1342. Fii fostuluĭ palatinŭ *Doşa,* din Ungaria, înfăţişéză treĭ miĭ de martorĭ *românĭ,* ungurĭ şi cumanĭ, în procesulŭ lorŭ pentru moşia Ciolanŭ din Bihorŭ. 1342.

. . Karolo . . regi . . capitulum ecclesie Agriensis . . litteras . . comitis Pauli iudicis curie vestre . . recepimus inter cetera continentes, quod mitteremus duos ex nobis . . pro testimoniis . . in quorum presencia Johannes filius Iuanka vel Lukachius filius Lukachy de Omaria pro parte magnifici viri Thome woyvode Transsilvani, item Paulus de Parlag vel Princh filius Myke de Perch aut Zanyo frater suus pro parte Jacobi et Pauli magistrorum filiorum Douse quondam palatini . . in octavis festi Penthecostes ad faciem possessionis Ochalanus inter partes litigiose, partibus . . presentibus accederent, et de eo, utrum ibi possessio quondam Ladislai de Edelyn Ochalanus vocata per se, et alia possessio quondam Beke filii Thome infidelis vestri Chalanus vocata similiter per se haberentur aut non plures, sed illa una possessio Chalanus ibi fuisset et nunc esset, et cuius ipsa possessio Chalanus exstitisset . . inquirerent omnimodam veritatem, et post hec nos seriem ipsius totalis inquisicionis . . ad octavum diem dictarum octavarum festi Penthecostes vestre . . rescriberemus maiestati. Nos igitur . . cum prefatis Johanne filio Iuanka, Princh filio Myke de Perch hominibus vestris nostros homines . . Ladislaum sacerdotem magistrum altaris sancte Elizabeth de eadem ecclesia nostra pro parte eiusdem domini Thome woyvode, et . . Petrum sacerdotem de choro nostro pro parte dictorum Jacobi et Pauli magistrorum filiorum Douse quondam palatini transmisimus pro testimoniis ad premissa exsequenda, quiquidem homines vestri . . ad nos reversi, presentibus et audientibus eisdem testimoniis nostris, nobis concorditer retulerunt isto modo, quod ipsi in eisdem octavis Penthecostes iam preteritis unacum dictis testimoniis nostris et eisdem filiis Douse condam palatini ac magistro Stephano filio Bochou de Henchhaza famulo predicti Thome woyvode accessissent ad faciem dicte possessionis inter partes litigiose, ubi dicti filii Douse quondam palatini cum hominibus nobilibus et ignobilibus ac aliis cuiusvis status et condicionis hominibus pro parte ipsorum adductis, et e converso prelibatus magister Stephanus filius Bochou . . similiter cum hominibus nobilibus pro parte ipsius Thome woyvode inibi adductis, post horam meridiei ad duas partes divisi exstitissent, et quia in hac causa dictus Thomas woyvoda actor fore dinosceretur, ideo ipsi primo deum et eius iusticiam pre oculis suis habentes, omnes quatuor simul et invicem super premissis requirentes a quibusdam nobilibus infra nominatis talem scivissent veritatem, quod ibi possessio quondam predicti Ladislai de Edelyn Ochalanus vocata per se, et alia possessio quondam predicti Beke filii Thome Chalanus similiter per se habite exstitissent et nunc haberentur, in qua quidem eciam possessione Ladislai de Edelyn Ochalanus vocata olim pons fuisset et tributum; nomina autem horum qui premissa asseruissent hec sunt: videlicet Stephanus et Lukachius filii Lukachii de Gyapul et de Omaria qui se commetaneos dicte possessionis Ochalanus et a parte possessionis eorum Gymazug,

item Corrardus filius Nicolai filii Durug similiter se commetaneum sub nomine patroni monasterii Eged vocati, item Johannes filius Dionisii, Petrus filius Synka, Petrus filius Chure de Pachey, qui se ipsos vicinos eiusdem possessionis litigiose, item Zouard filius Chepani de Zenthkyral, Johannes filius Serephel de Kenez, item Michael Peteu Stephanus et Johannes filii Petri de Ayka, qui se comprovinciales nobiles dixissent possessioni Chalanus prenotate; et cum ipsi quatuor invicem ex parte ipsius Thome woyvode a ceteris nobilibus ad affirmandum premissa interrogare cepissent, tandem ad horam vespertinam appropinquantes, predicti Jacobus et Paulus magistri ibi querulose eisdem dixissent, quod nisi ipsi nobiles et ignobiles ac alios cuiusvis status et condicionis homines per ipsos ad premissa recitandum inibi quo supra adductos, pro parte ipsorum in eodem die de premissis requirerent, omnes testes ipsorum dispergerentur, et sic causa eorum vocabulum sortiretur amissionis per dispersionem suorum attestancium predictorum; quo audito dicta testimonia nostra retulissent, quod ipso die scilicet in octavis Penthecostes prenotatis asserciones testium pro parte ipsius Thome woyuode recipere et negocium perficere deberent prenotatum, in crastino autem earumdem octavarum asserciones testium pro parte prelibatorum filiorum Douse quondam palatini recipere possent suo modo; contra quorum testimoniorum nostrorum dicta iidem filii Douse condam palatini retulissent isto modo, quod secundum regni consvetudinem produccio testium a die seu termino limitato nullo modo ad crastinum vel ultra posset protelari, ubi sepedicti Jacobus et Paulus magistri predictos vestros et nostros homines pro sua parte adductos in medium suorum testium, ut premissum est circa horam vespertinam adduxissent, dictos eciam alios vestros et nostros homines pro parte dicti Thome woyvode transmissos ibi pluries petivissent, quod ipsi simul et invicem in medium dictorum suorum testium adirent et de negocio eorum iuxta adiudicacionem ipsius comitis Pauli iudicis sui ordinarii debuissent procurare: quos quidem vestros et nostros homines pro parte prenotati Thome woyvode transmissos, iidem Stephanus filius Bochou, Iacobus Tumpus filii Dionisii, similiter famuli et castellani eiusdem Thome woyvode, in medium predictorum testium filiorum Douse condam palatini nullo modo dimisissent, sed tamen multi nobiles similiter infranominandi pro parte memoratorum filiorum Douse condam palatini, ut idem Princh homo vester et dictus Petrus sacerdos testimonium nostrum nobis retulerunt, super premissis tale testimonium perhibuissent, quod non plures sed solummodo una possessio Chalanus vocata in dicto loco litigioso esset et fuisset et illa idem possessio Chalanus predicti Beke filii Thome infidelis vestri exstitisset et per donacionem Stephani condam palatini filii Erne ad ipsum deventa exstitisset; nomina autem pro parte dictorum filiorum Douse ut premissum est attestancium, hec sunt: videlicet religiosus vir frater Jordanus abbas dicti monasterii Eged ut commetaneus dicte possessionis Chalanus, item Stephanus et Johannes filii Thyuodori qui se ex parte possessionis Geuus vocate, Leukus filius Myko ex parte possessionis Gyoos et Nicolaus filius Pous ex parte possessionis Tauarnuk nuncupate, item Nicolaus et Stephanus filii Ivanka qui sub nomine patronorum prefati monasterii Eged dicte possessioni Chalanus similiter se commetaneos fore asseruissent, item La-

dislaus filius Pauli de Pachey de genere ipsius Stephani filii Erne vicinus dicte possessionis Chalanus, Zodus filius Zodus de Salamon, Sandur filius Nicolai de Mysete, Demetrius filius Pauli de Tomasy, Stephanus filius Batur de Harang, Nicolaus filius Stephani de Septel, Nicolaus filius Dominici de Korong, Michael filius Nicolai de Mukaz, Paulus filius Pauli de Khenthe, Thomas filius Johannis de Selend, Paulus filius Chepani de Parlag, item Stephanus filius Mauricii de Sugy, Johannes filius Zobonya de Fedemus, Andreas filius Jakou de Nogmihal, Emericus filius Mathius de Moroch, Johannes Pinkusd de Artunhaza, item Konch de Egyuk et Andreas filius Barnabe de eadem, item Nicolaus filius Michaelis de Nogsemyen, item Welchul de Parlag et Dominicus filius Chepani ac Johannes et Nicolaus filii Andree de eadem, item Petrus filius Petenye de Bolchy, Blasius filius Nicolai de Fornos, Nicolaus filius Johannis de Farkasd, Johannes filius Johannis de Kereky, Ladislaus filius Iohannis de Mark, Ladislaus et Georgius ac Kelianus filii Michaelis de Zouath, item Demetrius filius Pauli de Wylok, Tobok filius Nicolai de dicta Mysete, Lorandus filius Sebastiani de Sancto Emerico, item Andreas filius Nicolai de Myke, Thomas de Artunhaza, Thomas filius Nicolai de Trochan; Dominicus filius Danus de Sygere, Detricus filius Hannus de Hannusfolva, item Michael filius Johannis de Berzeuiche, Michael dictus Wrdung de Bel, Andreas filius Thome de Feldes, Stephanus filius Johannis de Septel, Dominicus filius Johannis de Peturd, Ladislaus filius Stephani de Parlag, item Gallus de Chouay, Stephanus filius Pauli de Beter, Martinus filius Martini de Oluaty, Nicolaus filius Mykou de Cysy, Demetrius filius Michaelis de Bohch, item Johannes filius Aba de Bulchy, Jacobus filius Andree de Kesereu, Andreas filius Lorandi de Zalok, Demetrius filius Nicolai de Wylok, Nicolaus filius Erne, Blasius filius Ladislai de Sarang, Johannes filius Andree de Parlag, Andreas filius Thome de Keuche, Kuthur de Mysete, item Petrus filius Johannis de Zelemer, Jacobus filius Petri de Mesterfolua, Thomas filius Ladislai de Feguernuk, Kolch de Ohath, Johannes filius Petri de Bel, Nicolaus filius Michaelis de Byk, Johannes Rufus de Kuchch, Cosmas filius Gregorii de Homoun, item Dionisius filius Myke de Perch, Petrus filius Johannis de Bel, Stephanus de Perethe, Nicolaus de Bogath, Johannes de Bang, item Stephanus magnus de Mog, Johannes filius Salamonis de Kurthuelus, Ladislaus filius Stephani de Kenez, Petrus filius Samsonis de Derechke, Thomas de Zolnuk, item Erne de Mark, Michael filius Demetrii de Kemeche, Nicolaus filius Adriani de Meger, Nicolaus de Ibrun, Petrus filius Ladislai de Nogsemyen, Petrus filius Johannis de Ponyla, Thomas filius Emerici de Perked, Petrus de Rabe, item Demetrius filius Jakou de Hodus, Nicolaus Tumpa de Mohal, Erdeu filius Petri de Cegen, Alexius de Rezege, item Martinus filius Petri de Chamakuz, Simon magnus de Boguz, Johannes filius Pangrachy de Dengled, Johannes filius Mathie de Torkun, Stephanus filius Nicolai de Damanhyda, Georgius filius Endus de Wada, Michael filius Andree de Karul, Petrus filius Petri de Chamakuz, Johannes dictus Derekus de Bogus, item Petrus de Bere, Stephanus filius Ornici de Chovay, Michael filius Deseu de Emeuk, Stephanus filius Sebreth de Zenthmiclos, Nicolaus de Mezeu, Oldamerius de Sarang, item Both Andreas filius Iuan et Paulus filius Kulche de Scepus, Leukus

de Panoz, Nicolaus filius Wgud de Bolch, Johannes filius Ektoris de Torda, Stephanus filius Stephani et Stephanus filius Myke de Septel, qui comprovinciales remociores nobiles predicte possessionis Chalanus exstitissent in ipsa testium produccione, ita tamen, quod prenominati Princh filius Myke homo vester et dominus Petrus sacerdos testimonium nostrum pro parte eorumdem filiorum Douse nobiles nominatos in absencia annotatorum Johannis filii Iuanka alterius hominis vestri et Ladislai sacerdotis testimonii nostri de premissis requisivissent et nomina ac asserciones eorumdem registrassent; dixerunt eciam homines vestri presentibus testimoniis nostris prenotatis, quod ipsi et dicta testimonia nostra ab eodem magistro Stephano filio Bochou, antequam dictos testes pro parte ipsius Thome woyvode recipere cepissent, literas procuratorias quarum vigore ipsi negocium eiusdem Thome woyvode exsequerentur, semel secundo et tercio postulassent, qui quidem Stephanus filius Bochou ibi nullas literas procuratorias exhibuisset, dicendo, quod si ipse post dictorum testium recepcionem easdem literas procuratorias exhibere posset, bene quidem, si vero hoc facere nequiret, extunc super non existencia earumdem literarum procuratoriarum iusticiarii regni deliberarent; et sic his verbis finitis dicte partes ab invicem modo quo supra separate exstitissent; retulerant eciam homines vestri prenotati, quod sepedicti filii Douse in prefatis octavis Penthecostes valde mane ad faciem dicte litigiose possessionis cum suis testibus fuissent congregati, prelibatus vero Stephanus filius Bochou cum testibus eiusdem domini Thome woyvode circa meridiem inibi accessisset, et quia eodem die pluviosum tempus affuisset et eciam super facto non exhibicionis dictarum literarum procuratoriarum ac aliarum causarum partes inter se discordassent, idcirco error predictus accidisset inter partes supradictas; asseruerunt eciam homines vestri prenotati, quod nobiles pro parte dicti domini Thome woyvode adducti, ut ipsi et dicta testimonia nostra considerare potuissent, centum viginti in numero, nobiles vero et ignobiles videlicet hungari comani et *olachi* pro parte annotatorum filiorum Douse quondam palatini fere tria milia, ex quibus tamen plus quam trecenti nobiles exstitissent et ad predictum locum convenissent ad premissa peragendum; adiecerunt eciam homines vestri prenotati, quod postquam predicte partes ab invicem fuerunt separate, idem Stephanus filius Bochou cum suis testibus mox a facie eiusdem possessionis litigiose recessisset, prenominati vero filii Douse cum suis testibus usque ad crepusculum premissum negocium peragentes stetissent in facie possessionis litigiose prenotate. Datum feria sexta proxima post festum Corporis Christi, anno domini M° CCC^mo quadragesimo secundo.

Codex dipl. hung. Andegavensis. IV. pag. 226. — Originalulŭ în archivele statuluĭ ung. Secţiunea camerală. N. R. A. 1508. 36 arch. dipl. 3490.

DXXXVIII.

1343. *Lucaciŭ,* fiulŭ luĭ Raicu ocupă şépte sate dependente de castrulŭ Şimleu în comitatulŭ *Cărăşuluĭ.* 1343.

Nos Capitulum ecclesie Orodiensis, damus pro memoria, Quod Petrus dictus Bok famulus magistri Powsa Comitis de Karasow, in persona eiusdem domini sui, accedens ad nostram presenciam retulit protestando, quod *Lucasius filius Rayk* quasdam possessiones castri domini regis Ersomlyo vocati, Steepkfolua, Lucaya, Bykesd, Harasthowth, Brancfolua, Feketeyzwar, et Neuegteluk vocatas cum montibus et aliis utilitatibus et pertinencys earumdem indebite sibi usurpasset, ac occupasset, et nunc detineret occupatas, datum feria sexta proxima post octavam beati Georgy martiris, Anno domini M^mo^ CCC^mo^ XL^mo^ tercio.

In dosŭ: pro magistro Powsa Comite de Karasow contra Lucasium filium Rayk super occupatione quarundam possessionum intrasumptarum protestatoria.

Pesty, A Szörény vármegyei hajdani oláh kerületek. pag. 51. — Codex dipl. hung. Andegavensis. IV. pag. 321.

DXXXIX.

1343. *Mănăstirea Cluşuluĭ* protestéză în contra nepoţilorŭ luĭ *Micula,* ca să nu usurpe posesiunea moşieĭ mănăstirescĭ, numită Ieghca. 1343.

Nos Nicolaus Wayuoda Transyluanus, et Comes de Zonuk, damus pro memoria, quod religiosus vir, frater Stephanus, custos Ecclesie de Clusmunustura, Vicarius Domini Ioannis, Abbatis de eodem, ad nostram accedens presenciam, videlicet in congregacione nostra generali feria secunda proxima ante festum ascensionis Domini Thorde celebrata, de medio assurgens, Magistrum Gereum, Iacobum, Kemen, et alios fratres eorumdem, filios Iohannis, fily *Mikula*, Iobagyones eorum de Wasarhel, vniuersos ab vsu et vtilitatum perceptione quarumlibet possessionis ipsius Ecclesie de Clusmonostura, Iegenye vocate, coram nobis prohibuit protestando, ne deinceps eandem possessionem Iegenye vti praesumpmat, in preiudicium eorum et grauamen. Datum die et loco congregacionis nostre, prefato anno Domini MCCCXLIII.

Fejér, IX. 1. pag. 187.

DXL.

1343. 1343. Papa *Clemente VI.* proclamă espediţiune sânta în contra *Turcilorŭ*, carĭ aŭ făcutŭ incursiunĭ şi devastărĭ în maĭ multe ţinuturĭ crestine.

CLEMENS EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus . . . Archiepiscopo Mediolanensi [1]) eiusque Suffraganeis salutem etc. Insurgentibus contra fidem catholicam et religionem extinguere molientibus christianam ea virtute, illaque constancia est a fidelibus resistendum, ut fideles ipsi fidei orthodoxe ardore succensi, virtutibusque pro posse succincti detestandum illorum propositum obice contrarie intencionis impediant, et roboris appositione conatus iniquos prohibeant eorumdem: sicque mentis et corporis armatura muniti ac directi lumine fidei insurgentes eosdem spirituali carentes munimine et infidelitatis tenebris obcecatos, deo, cui militant, ipsis assistente, prosternant. Sane iamdudum et nuper etiam, prout evidencia facti prodolor notum reddit, non sine amaritudine mentis accepimus, quod gentes illorum infidelium paganorum, que vulgari lingua Turchi vocantur, sitientes sanguinem populi christiani, et ad extinctionem catholice fidei hanelantes, collectis sue viribus nationis, a certis retro continuatis temporibus cum maxima quantitate lignorum Navalium armatorum in partibus Romanie, et aliis locis fidelium convicinis eisdem christianorum fines per mare fuerunt ingressi, et in christianos et loca ac Insulas eorumdem attrociter sevientes, per mare discurrerunt hactenus, et non desistunt discurrere incessanter, dampnificantes et depopulantes loca et Insulas christianorum partium earundem, ipsasque incendio miserabili supponentes, et quod nephandius est, christianos eosdem in predam abducunt et subiciunt horribili et perpetue servituti, vendentes eos ut animalia, ipsosque ad abnegandum fidem catholicam compellentes, quodque Insulam Nigripontis diversis temporibus et vicibus cum eorum iniqua potencia et furore sevissime feritatis hostiliter invaserunt, et post depopulationes, incendia cedes et spolia per infideles ipsos in dicta et aliis Insulis ac terris dictarum partium immaniter perpetrata, innumerabiles personas fidelium eorumdem cepisse, ipsasque in servitutem predictam redegisse prodolor asseruntur. Cum autem de huiusmodi pravis conatibus et oppressionibus, quos fera paganitas in eosdem fideles sic exercet attrociter, in intimis doleamus, et propterea vias et modos exquisiverimus, ut statui dictorum christianorum sic oppresso possemus utiliter providere, tandem diligenti tractatu super hiis prehabito, duximus ordinandum, ut certa Armata Galearum per nos in isto primo Anno realibus subsidiis de nostra Camera, licet sit multis expensarum oneribus aggravata, et deinde spiritualium et ecclesiasticorum subsidiis adiuvanda, necnon per Carissimum in Christo filium nostrum Hugonem Regem Cipri Illustrem, et dilectos filios . . . Magistrum et fratres hospitalis sancti Iohannis Ierosolimitani, et nobilem virum . . . Ducem Veneciarum, et quosdam alios in instanti fiat

[1]) La Theiner eróre: Strigoniensi.

pro succursu et defensione fidelium predictorum usque ad Triennium duratura, et quod huiusmodi Galee bellatoribus et aliis gentibus oportunis et armis bene munite apud dictam Insulam Nigripontis in instanti festo omnium sanctorum debeant convenire, contra infideles eosdem auctore domino viriliter profecture. Licet igitur assidue cogitemus, quomodo et qualiter negotium ipsum ad dei laudem et gloriam, et non solum ad defensionem catholice fidei et professorum eiusdem, sed etiam exaltationem ipsius feliciter prosperetur, et pro feliciori prosecutione ipsius decimas reddituum et proventuum ecclesiasticorum in certis terris, et provinciis et partibus consistencium, et aliqua alia subsidia duxerimus concedenda, quia tamen negotium ipsum, quod maxima expensarum profluvia requirit, maioribus subsidiis noscitur indigere, ac ad illud coadiuvandum fidelium caritativa subsidia existere plurimum oportuna, fideles eosdem ad hoc quibusdam spiritualibus munificentiis, indulgenciis videlicet et remissionibus, providimus invitandos. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus statum miserabilem christianorum dictarum partium attendentes, tanquam precones fideles et fortes athlete fidei contra infideles eosdem, singuli videlicet vestrum in suis civitatibus et diocesibus, per vos et alias personas ecclesiasticas, seculares et regulares ordinum quorumcumque, quas ad hoc ydoneas fore noveritis, Christi fidelibus iuxta datam vobis et eis a deo prudenciam proponatis publice verbum crucis, et venerabile signum eius quibusvis fidelibus illud suscipere devote volentibus concedatis, ipsorumque humeris imponatis, fideles eosdem, quos ad audiendum propositionem ipsam, quotiens expedierit, ad loca ydonea convocare possitis, solicitis exhortationibus et oportunis instanciis inducentes, ut ipsi suscipientes cum reverentia signum Crucis, illudque suis cordibus imprimentes, contra infidelium predictorum perfidiam insurgant viriliter, et negotium ipsum ferventer assumant et ferventius prosequantur. Et ut ipsi fideles tanto libencius premissa prosequi studeant, quanto ex suis laboribus potiorem gratiam se noverint percepturos, Nos de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, et illa, quam nobis deus licet indignis ligandi atque solvendi contulit potestatem, eisdem fidelibus, qui cum dicta Armata vel alias in succursum et subsidium christianorum partium Romanie predictarum contra infideles eosdem in personis propriis et expensis, sive per terram sive per mare, infra dictum Triennium, ab eodem festo omnium sanctorum inantea computandum, profecti fuerint, et per unum annum continue vel interpolatim, eiusdem tamen Triennii in dicti prosecutione negotii fuerint commorati, necnon et illis, qui in dicti prosecutione negotii decesserint, vel in prosecutione huiusmodi vulnerati fuerint, etiam si alibi ubicumque ex talibus vulneribus decedere eos contingat, illam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, que conceditur transfretantibus in subsidium terre sancte, et in retributionem iustorum salutis eterne pollicemur augmentum: eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis iuxta facultatem et qualitatem suam bellatores ydoneos destinabunt per tempus, quod supra dicitur, in huiusmodi prosecutione negotii moraturos, et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis illuc

accesserint, per tempus moraturi predictum, ac eis etiam, qui tantum pro dicto negotio de bonis propriis erogaverint, quantum essent illuc eundo, et inibi per Annum continuum morando, et redeundo etiam expensuri, eandem suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis volumus et concedimus esse participes, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, omnes, qui ad subventionem dicti negotii de bonis suis congrue ministrabunt, et circa predicta auxilium vel consilium impenderint oportunum. Ceterum, ut huiusmodi negotium fidei felicius prosperetur, volumus, ut in singulis ecclesiis vestrarum Civitatum et diocesium singuli Trunci concavi ponantur, tribus clavibus consignati, prima videlicet earundem penes loci ordinarium, secunda penes ecclesie sacerdotem, et si in collegiatis ecclesiis fuerint, penes maiorem de Capitulo, tercia vero penes aliquem probate vite[1]) laicum conservandis, ac in eis fideles quilibet, iuxta quod dominus eorum mentibus inspiraverit, suas elemosinas deponere in remissionem suorum peccaminum moneantur, volentes, ut illam pecuniam, quam per fideles eosdem offeri et poni contigerit in Truncis eisdem, recipiatis, errogaturi eam pro dicto negotio illi vel illis, quem vel quos ad hoc deputandum duxerimus, seu etiam deputandos, ac certificaturi nos per litteras vestras de receptis in Truncis eisdem, et hiis, que deputando vel deputandis predictis duxeritis assignanda. Porro quia presentes littere nequirent forsan propter viarum discrimina vel alia impedimenta legitima vestrum singulis comode presentari, volumus, quod per te, frater Archiepiscope, dictarum litterarum transumptum manu publica scriptum, tuoque communitum sigillo vobis, fratres Suffraganei, transmittatur, cui adhiberi per vos volumus velut originalibus plenam fidem. Datum apud Villamnovam Avinionensis diocesis II. Kal. Octobris. Anno Secundo.

In e. m. Archiepiscopo Colocensi eiusque Suffraganeis.

Ex Reg. orig. An. II. com. lib. I. fol. 7.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 660.

DXLI.

1343. 1343. Papa *Clemente IV.* decretézã *espediţiune sântă în contra Turcilorŭ,* carĭ aŭ devastatŭ maĭ multe ţinuturĭ creştine, şi impune o contribuţiune de a ţecea parte pe veniturile bisericescĭ din tótă lumea, ca să pótă întîmpina cheltuelele espediţiuniĭ.

CLEMENS EPISCOPUS etc. Venerabilibus fratribus . . . Archiepiscopo Pisano[2]) et eius suffraganeis salutem etc. Gustamus amaritudinis calicem, cum re-

[1]) La Theiner: probatum virum.
[2]) Ibid. Eróre: Strigoniensi.

demptos Christi sanguine ac professores fidei orthodoxe percipimus ab infidelibus diversis iniuriis ac angustiis affici, et quodammodo lacerari, et ideo ipsorum angustias, tribulationes et pressuras detestabiles deplorantes per interne compassionis affectum, cum eis doloris tormenta partimur, ac prout ex debito nobis incumbit offitii pastoralis, vias et modos libenter exquirimus, per quos fides defensetur catholica et fideles ipsi ab oppressionibus, dampnis et iniuriis huiusmodi releventur. Sane non sine gravi cordis dolore referimus, prout facti etiam evidencia prodolor toti mundo notoriat, quod gentes illorum attrocium paganorum, que Turchi vulgari lingua vocantur, sitientes apertis faucibus sanguinem populi christiani, et ad exterminium eorum et Catholice fidei hanelantes, collectis sue viribus nationis, a certis retro continuatis temporibus cum maxima quantitate lignorum navalium armatorum in partibus Romanie, et aliis locis fidelium convicinis eisdem christianorum fines per mare fuerunt ingressi, et in christianos et loca ac Insulas eorumdem attrociter sevientes per mare discurrerunt hactenus, et non cessant discurrere, dampnificantes et depopulantes loca et Insulas christianorum partium earumdem, ipsasque incendio miserabili supponentes, et quod nephandius est, christianos eosdem in predam abducunt et subiciunt horribili ac perpetue servituti, vendentes eos ut animalia, ipsosque ad abnegandum fidem catholicam compellentes. Propter que nos cupientes christianis eisdem adversus attrocem ferocitatem paganorum ipsorum, in quantum de presenti fieri poterat, de succursu celeri providere, ordinavimus, ut certa Armata Galearum per nos in isto proximo Anno realibus subsidiis de nostra Camera adiuvanda, necnon per Carissimum in Christo filium nostrum Hugonem Regem Cipri Illustrem, ac dilectos filios Magistrum et fratres hospitalis sancti Iohannis Ierosolimitani et Nobilem virum . . . Ducem Venetiarum, et quosdam alios in instanti fieret, usque ad Triennium futurum proximo duratura, que armis et bellatoribus bene munite deberent apud Insulam Nigripontis certo termino convenire, ac nichilominus pro efficatiori succursu christianorum predictorum verbum Crucis cum consuetis indulgenciis et remissionibus adversus paganos eosdem in Regno Cipri, necnon dictis Romanie et Ytalie ac aliis diversis partibus mandavimus predicari. Quia igitur tam arduum tamque onerosum negotium magnis expensarum profluviis noscitur indigere, ac propterea volentes non solum pro succursu et defensione christianorum ipsorum, sed etiam pro exaltatione Catholice fidei, ac nostri redemptoris honore, cuius negotium agitur in hac parte, ad subvencionem expensarum huiusmodi apponere paternis et sollicitis studiis manum apostolice potestatis, deliberatione super hiis cum fratribus nostris sancte Romane ecclesie Cardinalibus prehabita diligenti, omnium ecclesiasticorum proventuum et reddituum decimam per universas mundi partes, Francie et Anglie ac Ispaniarum Regnis, et Terris dominio Regum Regnorum ipsorum subiectis, necnon personis et bonis dicti hospitalis dumtaxat exceptis, usque ad Tres Annos, a Data presencium computandos, auctoritate apostolica de dictorum fratrum consilio duximus propterea imponendam, singulis annis dicti Triennii in duobus terminis medietatem, videlicet in omnium sanctorum proximo venturo, et aliam medietatem in Resurrectionis dominice proximo secuturo festo a vobis et omnibus Patriarchis ac aliis

Archiepiscopis et Episcopis ceterisque personis ecclesiasticis, quibuscumque exemptis et non exemptis parcium predictarum, quantacumqne prefulgeant dignitate seu cuiuscunque preminencie, condicionis, vel status, ordinis aut religionis existant, quibus vel eorum alicui nulla privilegia vel indulgencias, sub quacunque verborum forma vel expressione concessa, quo ad hoc volumus suffragari, preterquam a personis et locis hospitalis eiusdem, necnon fratribus nostris sancte Romane ecclesie Cardinalibus, qui nobiscum in sollicitudinis partem assumpti pro rebus publicis et privatis perutilis arduitate consilii assidue vigilantes, student statui salutique fidelium continua solicitudine providere, quos ab huiusmodi solucione decime liberos esse volumus et immunes, integraliter persolvendam, et contra Paganos predictos et alios hostes catholice fidei convertendam cum modificationibus infrascriptis, videlicet quod in Regnis illis et partibus, in quibus ad certum tempus decima huiusmodi aliquibus est concessa, finito tempore concessionis eiusdem, huiusmodi decima per nos imposita in Regnis et partibus ipsis colligi debeat, et levari per dictos Tres Annos in terminis memoratis, ita quod ipsius decime duplex exactio non concurrat. Exactionem autem et receptionem dicte decime, tam a vobis, quam Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopis ac aliis personis ecclesiasticis predictis parcium predictarum fieri volumus absque iniuria et oppressione quacumque. Quodque vos et singuli vestrum, quos in singulis vestris Civitatibus et diocesibus auctoritate presentium, necnon Patriarche et ceteri Archiepiscopi et Episcopi parcium predictarum, quos etiam et singulos eorum Civitatibus et diocesibus Collectores huiusmodi decime per alias nostras litteras deputamus, easdem personas exemptas et non exemptas in dictis partibus constitutas de omnibus redditibus et proventibus eclesiasticis earumdem ad solutionem dicte decime secundum modum, morem et consuetudinem in solutione et collectione huiusmodi decime hactenus observatos, per dictos Tres Annos in terminis supradictis, sub moderatione ac forma infrascriptis, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam ac etiam sequestracionem fructuum, reddituum et proventuum ecclesiasticorum suorum in eisdem vestris Civitatibus et diocesibus consistentium, si expedire videritis, per vos vel alium seu alios, quos ad collectionem et receptionem huiusmodi decime assumendos duxeritis, appellatione postposita, compellatis, ita quod ad fructus, redditus et proventus ecclesiasticos existentes extra vestras Civitates et dioceses huiusmodi compulsionis potestatem nullatenus extendatis, nec ad compulsionem huiusmodi faciendam in aliquo casu per vos vel alium seu alios invocetis, nec invocari faciatis auxilium brachii secularis, nisi predictorum non solvencium contumacia exigente, aliud circa hoc per sedem eandem extiterit ordinatum, cum quibus etiam personis ecclesiasticis post debitam satisfactionem prestitam, et absolutionem ab excommunicationis, suspensionis et interdicti sentenciis, si quas personas easdem occasione solutionis dicte decime non facte per ipsas in terminis constitutis a nobis obtentam, fore contingat incurrere, super irregularitate, siquam ipse persone dictis ligate sentenciis, non in contemptum clavium, celebrando divina, vel alias se immiscendo eisdem forsan contraxerint, per vos auctoritate apostolica dispensari valeat, iniuncta eis super hoc penitencia salutari. Quocirca universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente,

per apostolica vobis scripta precipiendo mandantes, quatenus vos et singuli vestrum, prefatam decimam de redditibus et proventibus vestris ecclesiasticis, secundum taxationem ipsius decime, si iuxta illam solvere consueveritis, alioquin secundum consuetudinem in solutione huiusmodi hactenus observatam, solvere per dictos Tres Annos in eisdem terminis, solvendo in quolibet dictorum terminorum medietatem eiusdem decime, singulos vestrum secundum dictos modum, morem et consuetudinem contingentem, et ab aliis vestrarum Civitatum et diocesium de redditibus eorumdem decimam iuxta predictos modum et morem per dictos Tres Annos colligere et exigere ac recipere studeatis. Quodsi forsan aliquis vestrum in ipsis terminis defecerit in solutione decime supradicte, taliter deficientem similes sentencias, quas per vos vel subdelegatos vestros, ut premittitur, deputandos ad eamdem decimam in vestris Civitatibus et diocesibus colligendam, in non solventes decimam ipsam in terminis supradictis proferri contigerit, incurrere volumus ipso facto, a qua post satisfactionem debitam per aliquem ex vobis vel aliis vicinis Episcopis excommunicationis sententia non ligatum, et alias gratiam et communionem apostolice sedis habentem, facta sibi fide de solutione huiusmodi, possit absolutionis, necnon super irregularitate, siquam occasione premissa huiusmodi ligatus sentenciis celebrando divina vel alias se immiscendo eisdem, non tamen in contemptum clavium, forsan contraxerit, penitencia super hoc sibi imposita salutari, oportune dispensacionis benefitium obtinere. Huiusmodi autem decima, que per vos et assumendos predictos recepta et collecta extiterit, et illa etiam, quam de vestris redditibus et proventibus persolvetis, cum recepta et collecta extiterit, vobisque per illos, quos ad hoc, ut premittitur, assumendos duxeritis, assignata, singuli vestrum una cum Capitulo sue Cathedralis ecclesie infra ecclesiam ipsam aut alibi, prout magis expedire convenerint, in aliquo decenciori et tutiori loco repositam, suis et ipsius Capituli expensis faciant diligenter et fideliter custodiri, per eosdem singulos vestrum illi vel illis, quem vel quos ad id deputandum seu deputandos duxerimus, prout et quando nobis videbitur, assignandam ac in prosecutione dicti negotii et alias contra infideles et inimicos eiusdem fidei convertendam. Si vero, quod absit, decimam ipsam vestre, ut prefertur, commissam custodie, vel eius partem aliquam in usus alios converti contigerit, aut quomodolibet usurpari, eos ex vobis et singularibus etiam personis Capitulorum vestrorum, qui culpabiles in hoc extiterint, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Preterea, ne de moneta, in qua solutio prefate decime fiet et fieri debebit, valeat hesitari, vitenturque gravamina, que propter hoc viri ecclesiastici pati possent, volumus, quod decima ipsa per vos vel assumendos ad hoc a vobis levetur ad monetam currentem communiter tempore, quo ipsius solutio facienda fuerit, et etiam exigatur iuxta constitutionem super hoc editam in Concilio Viennensi; ita quod pretextu alterius Cambii debitores et solutores dicte decime non graventur, ad quam solutionem eiusdem monete currentis personas ecclesiasticas vestrarum Civitatum et diocesium extra Civitates et dioceses earumdem faciendam, volumus non teneri. Prefata etiam decima exigatur a personis ecclesiasticis supradictis, et per vestrum etiam singulos exolvatur secundum taxationem decime in vestris et ea-

rum Civitatibus et diocesibus hactenus factam, vel ubi huiusmodi nulla certa taxatio fuerit, secundum consuetudinem in exactione et solutione huiusmodi observatam: fiat quoque ipsa exactio absque aliquo alio onere illorum, a quibus huiusmodi decima exigetur, nisi forte illis deficientibus in solutione ipsius in terminis antedictis, ob huiusmodi eorum defectum expensas fieri oporteret, ad quarum solutionem eas teneri volumus et astringi. Quodque circa hoc iuxta constitutionem Viennensis eiusdem Concilii Calices, libros et alia ornamenta ecclesiarum, divinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis cuiuspiam vos vel quivis alii per vos ad collectionem et exactionem huiusmodi decime, ut prefertur, assumendi capere seu recipere, distrahere seu occupare nullatenus presumatis. Non obstantibus, si vobis vel vestrum aliquibus, et predictis personis ecclesiasticis, ac aliis quibuscunque communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod ad solutionem alicuius decime minime teneamini, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possitis per litteras apostolicas, que de indulto huiusmodi et toto eius tenore de verbo ad verbum, ac propriis ordinum et locorum seu personarum vestrarum nominibus plenam et expressam non fecerint mentionem, et quibuslibet privilegiis, indulgentiis, exemptionibus et litteris apostolicis, quibuscunque dignitatibus seu ordinibus eorundem, et specialiter Cisterciensi, Premonstratensi, Cluniacensi, Cartusiensi, Grandimontensi vel eorum universitatibus, aut personis singularibus generaliter vel specialiter, sub quacunque forma vel conceptione verborum, a memorata sede concessis, de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris specialis, plena et expressa mentio sit habenda. Ceterum, quia presentes littere nequirent forsan propter viarum discrimina vel alia impedimenta legitima vestrum singulis commode presentari, volumus, quod per te, frater Archiepiscope, dictarum litterarum transumptum manu publica scriptum, tuoque communitum sigillo vobis, fratres Suffraganei, transmittatur, cui adhiberi per vos volumus velut originalibus plenam fidem. Datum Avinione Kalendis Decembris. Anno Secundo.

In e. m. Archiepiscopo Colocensi eiusque Suffraganeis.

Ex Reg. orig. An. II. com. lib. I. fol. 16.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 658.

DXLII.

1343. Benedictŭ Hemŭ din Bănatŭ se plânge în contra actelorŭ de violenţă ale *chinezuluĭ Brăcanŭ* din comitatulŭ Caraşuluĭ. 1343.

Nos Petrus filius Lorandi vice Comes de Karasow et Judices nobilium de eodem, Damus pro memoria Quod Emericus officialis Benedicti fily Pauli in persona sui domini personaliter ad nostram accedens presenciam protestatus est per hunc modum, quod in festo beati Nycolai confessoris proxime preterito, *Bracan Kenezius* de Sosd cum Gregorio et finta suis filys, Centum porcos minus sex porcis iobagionum sui domini de Remete abstulisset, et Subulcum earum porcorum manibus cum amico ligatum abduxisset, et cum nos Johannem filium Chepani hominem nostrum per peticionem predicti Emerici ad inquisicionem duxissemus destinandum, demum Idem homo noster ad nos reuersus dixit, vt ab omnibus hominibus aquibus decuit pro veritate resciuisset (quod dictus) Bracan cum suis filys in ablacione predictarum porcorum culpabilis esset, et quod predictus Subulcus inde saltum fecisset, de quibus porcis idem Bracan quindecim porcos elegisset, et retinuisset, licet ceteri porci inde effugissent. Datum iuxta ecclesiam beati Stephani Regis feria quinta proxima ante festum beati Thome apostoli Anno domini M°CCC°XL° tercio.

(*In dosŭ:* Pro Benedicto filio Pauli fily Heym contra Bracan Kenezium de Sosd et suos filios Inquisicio super ablacione porcorum.)

Pesty, Krassó vármegye története. III. pag. 14. Originalulŭ pe chârtiă în museulŭ naţionalŭ din Pesta, archiva Kállay.

DXLIII.

1344. *Chinezulŭ Dobrotă* din Bănatŭ prinde pe Michaiŭ iobagiulŭ luĭ Benedictŭ Hemŭ şi-lŭ duce legatŭ în comuna Sânta-Maria. 1344.

Nos Petrus filius Lorandi vice Comes de Karasov, et Judices nobilium de eodem, Damus pro memoria Quod Emericus officialis Benedicti fily Pauli personaliter ad nostram accedens presenciam conquestus est per hunc modum, quod feria quinta proxima ante diem medy quadragesime (adecă 4 Martie), Michaelem iobagionem sui domini de Remete, venientem de Hom, Michael paruus seruiens Bedre *Dobrota Kenezius* Lucach filius Myrsa, perue-

nientes in campo ligatum percollum introduxissent, ad villam eiusdem Bedre nomine Bodugazunfolua vnam marcam denariorum, gladium, pharetram et arcum, tunicam cum clamide grauis dorneti, videntibus cunctis in foro prouinciali conuenientibus, ab eodem abstulissent, in eundem per noctem et diem in Cypo ligatum tenuissent et punissent, et cum nos per peticionem eiusdem Emerici, ad inquisicionem faciendam magistrum Stephanum filium Bodov, hominem nostrum adhoc duxissemus destinandum, demum idem homo noster ad nos reuersus dixit, vt ab omnibus hominibus, aquibus decuit pro veritate resciuisset, quod idem Mychael paruus Dobrota et Lucach in supradicto nocumento et facto culpabiles et nocentes essent, Datum iuxta ecclesiam beati Stephani Regis feria quinta proxima post predictum diem medy quadragesime. Anno domini M°CCC°XL^mo quarto.

(*In dosŭ*: Pro Benedicto filio Pauly fily Heym contra Mychaelem officialem Dobrota et Lucach Kenezyos magistri Bedre, super ablacione rerum captivitate Mychaelis sui iobagionis de Remete Inquisitoria.)

Pesty, Krassó vármegye története. III. 14. Originalulŭ în museulŭ naţionalŭ din Pesta, archiva Kállay.

DXLIV.

1344. 1344. Papa *Clemente VI.* învită pe episcopulŭ din Nitra să iée sub administraţiunea sa *mănăstirea grecéscă* a S. Dimitrie din diecesa Caloceĭ, de óră-ce egumenulŭ acesteĭ mănăstirĭ a muritŭ de ţece anĭ, şi patriarchulŭ din Constantinopolŭ n'a numitŭ pe altulŭ în locŭ.

CLEMENS EPISCOPUS etc. Venerabili fratri Vito Episcopo Nitriensi, administratori in spiritualibus et temporalibus Monasterii Grecorum sancti Demetrii Colocensis diocesis, salutem etc. Suscepte servitutis offitium, quo disponere divina universis orbis ecclesiis et monasteriis obligati, continue sollicitat mentem nostram, ut circa statum eorum salubriter dirigendum totis studiis intendamus, et ut illa, que graviter sunt collapsa, per utilis gubernatoris presidium reformentur, celere et oportunum remedium apponamus. Nuper siquidem ad notitiam apostolatus nostri pervenit, quod in confinibus Regni Ungarie iuxta Scismaticos Regni Rasie versus Greciam in diocesi Colocensi quoddam Monasterium sancti Demetrii nuncupatum, in quo ex primaria institutione ipsius Greci, Ungari et Sclavi servire debebant, et cuilibet nationum huiusmodi fuerunt inibi distincte ac disposite mansiones, et ibi ponebatur Abbas Grecus per Patriarcham Grecorum: qui Abbas non obediebat in Regno Ungarie alicui prelatorum, sed solum Patriarche predicto: quodque ultimo Abbate

Greco Monasterii predicti defuncto, prefatus Patriarcha extunc Abbatem non posuit in Monasterio memorato, nec de Abbatia ipsius Monasterii se prelatus aliquis intromisit, et sic dictum Monasterium per decem annos vel circa vacavit et vacat, eiusque bona dissipavit et occupavit potentia laicalis, et cultus divinus in ipso Monasterio iuxta tamen Grecorum ritum interim est non modicum diminutus. Nos igitur cupientes dictum Monasterium de personis catholicis et fidelibus reformari, eiusque bona recuperari et eripi de manibus laicorum, considerantes quoque, quod tu poteris illud spiritualiter et temporaliter ad statum reducere salutarem, ac propterea gerentes in hac parte de tue fidelitatis et circumspectionis industria fiduciam in domino specialem, Monasterium ipsum cum omnibus membris, ecclesiis et locis sibi subiectis, ceterisque bonis, iuribus, iurisdictionibus et pertinentiis eorundem, sicut ea Abbates, qui tempore dicto Monasterio prefuerunt, obtinebant, in spiritualibus et temporalibus fraternitati tue auctoritate apostolica commendamus, curam et administrationem plenam, generalem et liberam Monasterii, membrorum, ecclesiarum et locorum omnium, iurisdictionum et iurium predictorum, in eisdem spiritualibus et temporalibus per te vel alium seu alios, quoad vixeris, libere gerendas et exercendas, prout ad Abbates predictos pertinuit, tibi tenore presentium committentes: ita quod de fructibus, redditibus, proventibus eiusdem Monasterii ordines et disponas, prout tuis et eiusdem Monasterii commoditatibus noveris expedire, et Abbates predicti disponere et ordinare consueverant et debebant, alienatione bonorum immobilium dicti Monasterii, membrorum, ecclesiarum et locorum predictorum, nec non paramentorum et ornamentorum in eis ad cultum divini nominis deputatorum tibi penitus interdicta. Volumus tamen, quod tu prefatum Monasterium de Monachis nigris Latinis Catholicis ordinis sancti Benedicti professoribus reformare, ac in eo certum ipsorum Monachorum numerum iuxta ipsius Monasterii facultatum exigentiam, super quo tuam oneramus conscientiam, ponere et tenere ad divinum ibidem celebrandum offitium et perpetuum famulatum altissimo impendendum, eisque in necessariis providere congrue de bonis dicti Monasterii continue tenearis: quodque ipsi Monachi post obitum tuum et eorum posteri imperpetuum personam ydoneam eiusdem ordinis S. Benedicti iuxta canonica instituta in Abbatem dicti Monasterii eligant, per loci ordinarium confirmandum, non obstantibus quibuscumque constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus Monasterii et ordinis predictorum contrariis, iuramento, confirmatione apostolica vel quacunque firmitate alia roboratis. Tu igitur curam et administrationem huiusmodi sic geras solicite, fideliter et prudenter, et circa recuperationem et defensionem bonorum et iurium ipsius Monasterii studium attente solicitudinis adhibere procures, quod a retributore bonorum omnium eterne retributionis premium assequi merearis, nosque fidelitatem et devotionem tuam possimus per effectum operis propter hoc dignis in domino laudibus commendare. Datum apud Villamnovam Avinionensis diocesis XV. Kal. Aprilis. Anno Secundo.

Ex Reg. orig. An. II. com. lib. VI. fol. 241.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 667. Acelaşĭ documentŭ la Fejér, IX. 1. pag. 223.

DXLV.

1344. 1344. *Senatulŭ Veneţianŭ* trimite unŭ nunciŭ la Grigorie, comitele Corbavieĭ, ca să restitue luĭ Ionŭ Nelipciu *dóue cătune de Morlacĭ,* ce le-a ocupatŭ de la dênsulŭ pe nedreptŭ.

1344 die XX iulii. Examinata ambaxata exposita pro parte domine Vedislave relicte, et comitis Johannis olim filii egregii viri Neliptii comitis Tinini, consulunt concorditer sapientes:

Capta: quod respondeatur ambaxatori predicte domine et filii sui qualiter nos optantes statum pacificum et conservationem ipsius domine et comitis filii sui ac locorum suorum, gravitatem et displicentiam sumsimus de novitate, quam intelleximus velle fieri contra eos, et propterea scribere providimus per litteras nostras et committere rectoribus et fidelibus nostris Sclavonie, sicut alias fecimus, ut dominam predictam et comitem eius filium ac loca sua habeant commendata, prestantes eisdem in omnibus requisitis per ambaxatorem suum quicquid comode poterunt auxilii et favoris. Et insuper mittemus specialem nuncium comitibus Duymo et Bartolo et etiam Budislavo et Gregorio condam Curiaci Corbavie ad exponendum et procurandum pro parte nostra, que nobis expedire videbuntur pro honore nostro, bono et conservatione dicte domine et comitis Johannis, locorumque suorum, et cessatione novitatis predicte; nec non pro restitutione *Morolacorum*, qui sibi dicuntur detineri per comitem Gregorium antedictum.

Super eo vero, quod petitur, ut mandemus rectoribus nostris Sclavonie, ut recipiant in civitatibus suis homines et animalia dicti comitis, respondeatur, quod, sicut notum est, civitates et loca nostra, existentia ad stariam, non sunt apta ad recipiendum et conservandum animalia ultra sua, taliter quod ipsa animalia in illis stare et vivere non valerent; sed si opus fuerit, ordinabimus rectoribus nostris, ut homines et animalia dicti comitis recipiantur in insulis nostris Sclavonie, sicut sunt insule Arbi, Farre et Braze, in quibus quidem insulis ipsi homines et animalia comodius reduci poterunt et salvari.

Capta: Quod scribatur comiti Spalati in hac forma:

Cum intelleximus, quod quidam disposuerunt procedere ad damnum egregii viri comitis Johannis nati olim Neliptii comitis Tenini et locorum suorum, quod nobis non modicum displiceret, affectantibus quam plurimum conservationem pacifici status eiusdem, maxime quia civis noster est, ut scitis, et quia quelibet novitas, que eidem fieret, cedere posset in damnum et detrimentum vestrum totiusque contracte, fidelitati vestre scribimus et mandamus, quatenus dominam comitissam matrem dicti comitis, ac comitem predictum eiusque loca habere debeatis in casu quolibet favorabiliter commendatos, prestantes eisdem quicquid favoris, consilii et auxilii poteritis cum honore nostro et conservatione vestri, notificando nobis sepe et solicite, quecumque in predictis occurrerint, et vestrum consilium super inde. Similis comiti et judicibus Sybenici. Similis comiti Tragurii. Similis comiti Jadre. Similis comiti None. Similis comiti Arbi. Similis potestati Lesne; addendo in fine: et si requisiti

fueritis a dicta comitissa et comite, recipiatis et recipi faciatis homines et animalia sua in insulis nostris pro conservando illa ibidem, facientes eisdem illud comodum, quod poteritis pro conservatione dictorum hominum et animalium predictorum.

Mittatur insuper unus notarius curie egregio viro Gregorio Curiaci comiti Corbavie, cui committatur, quod facta pro parte nostra salutatione decenti, eidem exponat, quod nuper ad nostram pervenit noticiam, quod quidam tractatus et coadunatio gentium fit pro inferendo damnum nepoti suo egregio viro Johanni, nato condam Neliptii comitis Tinini et locis suis, et licet indubie credamus, quod damna et sinistra, que quomodolibet occurrere possent domine comitisse sorori sue et filio suo comiti predicto cuius loco patris debuit remansisse, humanitati sue displicent ab intimis, sicut debent, tum iure naturali, tum eciam, quia quelibet novitas redundare posset in damnum totius contracte, tamen optantes statum pacificum ac conservationem prefate domine comitisse ac ipsius comitis filii sui locorumque suorum, tum propter specialem dilectionem, quam ad eam gerimus, quia civis noster est, tum etiam pro bono et quiete partium Sclavonie, dictum nostrum nuncium, ad sinceritatem suam duximus destinandum, ad requirendum et rogandum, quatenus prefatam dominam sororem suam ac ipsum comitem et loca sua habere velit nostri contemplatione et rationum predictarum favorabiliter commendata, effectualiter operantes, ut novitate qualibet et molestia cessante, opere cognoscatur, quod sororem suam fraterno amore diligit, et nepotem suum tanquam filium karum habet, et nos etiam ex inde ad beneplacita et honores suos promptius disponamur. Exponat quoque idem noster nuncius Gregorio comiti predicto, quod intelleximus, quod contra voluntatem ipsius comitis Johannis nepotis sui detinet catunos duos suorum *Morolacorum* de quo, si ita est, plurimum admiramur, cum verisimiliter sperari possit, quod nedum se a damno dicti sui nepotis abstineret, sed opponeret se suo posse, ut ab aliis personis aliqualiter gravaretur. Quare dilectionem suam requirat et roget, quatenus si quos Morolacos ipsius habet, placeat illos sibi plenarie restitui facere, et permittere ipsum suum nepotem integraliter perfrui iuribus suis, nam licet hoc iustum sit, nobis tamen gratissimum erit.

Exponat etiam idem noster nuncius egregio viro Budislavo Curiaci comiti Corbavie, fratri dicti Gregorii comitis, similem ambaxatam, excepto, quod de facto Morolacorum nichil dicat eidem.

Vadat insuper idem noster nuncius ad egregium virum Bartholum comitem Vegle, cui, facta salutatione convenienti pro parte nostra, exponat, quomodo intelleximus quemdam tractatum et coadunationem fieri pro inferrendo damnum egregio viro Johanni nato condam Neliptii comitis Tinini et locis suis, de quo admirationem et displicentiam sumpsimus in mentibus nostris, nam propter specialem dilectionem, quam ad ipsum comitem Johannem gerimus, optamus statum pacificum et conservationem domine comitisse et filii sui comitis predicti et locorum suorum, tum quia civis noster est, sicut scit, tum pro bono et quiete totius contracte, in cuius damnum et detrimentum redundare posset quecumque novitas fieret comiti antedicto. Quo circa attendentes, quod

dictam dominam comitissam in matrem habere debet ob amorem et reverentiam affinitatis, qua secum coniunctus est, quia olim genus suus fuit, et ipse comes Johannes, condam eius cognatus, possit sibi non minus quam filius merito esse carus; ad fidelitatem suam dictum nostrum nuntium duximus destinandum, mandantes eidem, quatenus dictam dominam eiusque filium comitem predictum et loca sua nostri etiam intuitu habeat in casu quolibet pro honore suo et bono contracte favorabiliter commendatos, exhibentes opera cum effectu, ut suo posse novitas predicta cesset, et eidem comiti Johanni vel locis suis non fiat molestia vel gravamen, quod nobis plurimum gratum erit.

Similem ambaxatam portet Duymo comiti Vegle, nichil tangendo de affinitate.

Requirat etiam ipse nuncius omnes predictos comites, ut nobis significent per litteras suas quecumque occurrerint et fecerint in premissis Non sinceri 1, omnes alii de parte.

Postquam autem idem noster nuncius adimpleverit suprascripta, vadat etiam ad dominam comitissam predictam et eius filium comitem Johannem, exponens eisdem bonam voluntatem nostram, quam habemus circa conservationem et statum pacificum eorum et locorum suorum, et qualiter sumpta displicentia per nos de novitate, que fieri dicebatur contra ipsos, statim providimus mandare rectoribus nostris Sclavonie, ut ipsam dominam comitissam et comitem filium suum et loca eorum habeant in casu quolibet commendata, et quomodo ipsum nostrum nuncium misimus comitibus antedictis cum ambaxata predicta, que nobis convenire visa fuit pro cessatione cuiuslibet novitatis et pro bono facti.

Monumenta spect. hist. Slav. merid. Zagrabiae 1870. Vol. II. pag. 219.

DXLVI.

1344.

1344. *Ludovicŭ I.* regele Ungarieĭ dispune, că de *competența tribunaluluĭ ecclesiasticŭ* să se țină în Transilvania, tóte procesele, ce privescŭ căsătoriile, zestrea, dreptulŭ de succesiune alŭ femeilorŭ (quarta puellaris), persecuțiunile persónelorŭ din clerŭ, etc.

Nos Lodouicus dei gracia Rex Hungarie memorie commendamus, quod licet inter Venerab. in X° patrem dominum Andream eadem Gracia episcopum Transsiluanum, ab vna, ac vniuersos nobiles, Siculos, et Saxones Partium Transsilvanarum parte ab altera, rixe, discordie et diuerse materie questionum in mutua acquisicione Jurium vtrarum (sic) parcium, quibus debe-

rent frui, et potiri, uerse et uentilate diutius extitissent, tamen nos, de uenustate pacis Regnicolarum nostrorum parcium Transsilvanarum congratulari volentes, et dicte partes ut quelibet ipsarum suo Jure gaudeat pacifice et quiete, materias dictarum contencionum, tramite Juris, ne tractu temporis sicuti hactenus, aliqua parcium, in acquisicione vacillet, sui Juris, taliter duximus moderandum. Quod factum nupciarum, item cause dotum et rerum parafernalium, item cause quarte filialis [1]), item pretensiones clericorum, et mulierum, Judicia ecclesiastica tangentes, ad forum ecclesiasticum debeant pertinere, Ita tamen, quod aliquis Judex, vel Justiciarius ecclesiasticus, nullam personam lesam uel offensam ad litigandum cogere valeat atque possit, nec partem offendentem, aut ledentem de suis commissis uindicare, aut punire, nisi presente offensa, iniuriam sibi illatam coram Ipso Judice ecclesiastico ordinario, ordine Juris exequatur. Item violacionem virginum, mulierum, adulterorum nisi extendat se ad sangvinis effusionem. Item cause testamentarie, finaliter ad forum ecclesiasticum dinoscuntur pertinere. Hoc tamen declarato, quod si causa adulterorum vel adulterarum intentatur civiliter, ad forum ecclesiasticum; si vero criminaliter ad Iudicum secularium dignoscitur pertinere. Preterea, habita matura deliberacione prelatorum, et Baronum Regni nostri deliberando decreuimus, quod episcopus in facto possessionario lite pendente, racione possessionis litigiose, neminem possit interdicere, uel excommunicare, pro aliis tamen Iniurys, et factis contrariosis Ecclesie Illatis, interdicendi, et excommunicandi liberam habeat facultatem. Item possessiones occupatas per dictum episcopum Transsilvanum debite et indebite, Judicio Vayvode Transsilvani duximus committendum ac discuciendum finaliter et terminandum, nec a modo in dicta ecclesia Transsilvana prefatus dominus episcopus, aliquo terrore possessiones nobilium possit occupare, vel sine nostra licencia, et permissione comparare, Item Idem dominus episcopus ad possessiones et ecclesias nobilium Sacerdotes ponere nullatenus queat, et locare violenter, aut Invite. Item, pro decimis, Regnicole nostri partis Transsilvane, dicto Domino episcopo de singulis decimalibus capecys, soluent unum pondus denariorum, camere nostre ad computum denariorum. Si vero dictus dominus episcopus hoc non attemptaret, (sic) extunc capecias suas decimales in campo, siue in Rure prediali soluere et relinquere debeant, ydem Regnicole Transsilvanenses, excepto anno presenti, pro eo: quia dicti denarii nostri cambio partibus in prescriptis nostris Transsilvanis adhuc non existunt. Et hanc moderativam ordinationem nostram habita matura deliberatione prelatorum et Baronum nostrorum per nos factam, inter partes volumus perpetuo, et inviolabiliter sic durare, premisso videlicet: quod nec dominus episcopus Transsilvanus memoratus, hec sui Vicarii, et Archidiaconi ad Jura secularia, se, exceptis predictis casibus declaratis, intromittere, nec dicti Regnicole nostri seculares partis Transilvane ad Jura episcopalia, et ecclesiastica superius expressa similiter se intromittere possint, audeant, uel presummant, sed utraque parcium suo Jure pacifice gaudeat, ut superius premisimus, et quiete; Preterea volumus, ut nullus litigator in foro ecclesiastico

[1]) Kemény: puellaris. Transilvania. 1871. pag. 195.

coram Archidiacono ultra unam marcam in aliquibus causis convincatur. Datum Albe, in partibus Transsilvanis tercio die Festi bti Jacobi Apli anno dni Millesimo CCC° XL^mo quarto.

Iakab Elek, Oklevéltár Kolozsvár története elsö kötetéhez. I. pag. 45. După transumptulŭ voivoḑilorŭ transilvanĭ Nicolae de Vizakna şi Stefanŭ Erdélyi in archiva capitululuĭ din Alba-Iulia (astăḑi transferată la Buda) Cista A. 16 Fasc 7. No. 53. — Fejér, IX. 1. pag. 193. — Transilvania. A. 1871. pag. 195.

DXLVII.

1344. 1344. Consiliulŭ comuneĭ Ragusa ordónă a se face cercetare, dacă este adeverătŭ, că Petru din Narenta face greutăţĭ *Românilorŭ din Bosnia,* carĭ vinŭ să ducă sare din Ragusa.

Die XIII augusti. In consilio rogatorum, sono compane more solito congregato, in quo quidem consilio interfuerunt XXXIIII consiliarii, captum fuit et deliberâtum per XXX ipsorum, quia ad audientiam domini comitis et sui minoris consilii pervenerat, quod Petrus de Babalio tenuit et tenet a domino bano Bosine forum Narenti, cum certis pactis et conditionibus, que vertuntur in magnum dampnum et detrimentum communis et tocius civitatis Ragusii. Cumque etiam ad audientiam ipsius domini comitis nuper proventum sit ex relatione unius *Vlachi* de terra Bossine, quod dictus Petrus coram dicto domino bano accusavit certos homines sive *Blachos*, qui venerunt Ragusium accipere salem, que omnia redundant in magnum sinistrum dicte civitatis et contra libertatem eiusdem, ydeo in dicto consilio rogatorum comissa fuit libertas et auctoritas dicto domino comiti et suo minori consilio inquirendi et investigandi contra dictum Petrum de predictis et circha predicta et dependentibus ab eis, ac etiam de avere communis posse expendere pro investiganda veritate predictorum. Et quiquid per eos de predictis et circha predicta investigatum erit et inventum reducatur ad presens consilium rogatorum.

Monumenta spect. hist. Slavorum merid. Vol. X. Zagrabiae. 1879. pag. 158.

DXLVIII.

1344. *Românii din Bosnia* transpórtă sare dela Ragusa. 1344

Die xxx augusti . . . In minori consilio, sono compane etc. Petrus de Crancha fuit electus salinarius per dominum comitem, eo quod bene et solicite se habuit circha expeditionem *Vlacorum*, dando eis ordinem accipiendi salem.

Monumenta spect. hist. Slav. merid. Vol. X. Zagrabiae. 1879. pag. 159.

DXLIX.

1345. Papa *Clemente VI.* concede indulgenţe tuturorŭ acelora, carĭ vorŭ merge să visiteze biserica Archangeluluĭ Michailŭ din *Alba-Iulia*, biserică aşeḑată in marginile creştinătăţiĭ, lângă Tatarĭ şi alţĭ necredincioşĭ. 1345

Clemens episcopus etc. Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem etc. Splendor paterne glorie, qui sua etc. Cupientes igitur ut ecclesia Transilvana in finibus Christianitatis et iuxta Tartaros et infideles, alios constituta, que sub vocabulo sancti Michaelis Archangeli ac eiusdem reverentia et honore est constructa, congruis honoribus frequentetur, et ut Christi fideles eo libentius causa devotionis confluant ad eandem, quo ibidem uberius dono celestis gratie conspexerint se refectos, de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in beati Michaelis apparitionis et dedicationis, ac cene domini festivitatibus prefatam ecclesiam causa devotionis visitaverint annuatim, unum annum et quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis, singulis videlicet festivitatum ipsarum diebus, quibus ecclesiam ipsam devote visitaverint, ut prefertur, misericorditer relaxamus. Datum Avinione IV. Kal. Februarii. Anno Tertio.

Ex Reg. orig. An. III. com. lib. II. p. 2. fol. 189[1]).

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 679.

---

[1]) La Theiner eróre: 343.

DL.

1345. 1345. Amintire despre *Satulŭ-mare-românescŭ* (Nogolahfalu) de lângă rîulŭ Sebeşŭ în Transilvania.

. . capitulo ecclesie Transsilvane Stephanus voyvoda Transsilvanus et comes de Zonuk . . noveritis quod Stephano et Salamone filiis Nicolai filii Salamonis de Kelnuk suo et Andree Michaelis et Nicolai fratrum suorum nomine et vice ab una, et Michaele de Enyeud propria in persona parte ab altera coram nobis constitutis, propositum exstitit per eosdem . . quod ipsi ob perpetue pacis pulchritudinem . . super quibusdam possessionariis iuribus, ut in nostro privilegio continetur, taliter concordassent . . imo ex nostra permissione concordarunt coram nobis, quod possessionaria porcio quondam Nicolai filii Hennyngh de Peturfolua in eadem possessione Peterfolua vocata in comitatu Albensi existente habiti, sub antiquis et veris suis metis, et recta dimidietas omnium vinearum eiusdem Nicolai de Peterfolua in eadem possessione Peterfolua intra metas eiusdem existencium, exceptis fundo curie et domibus quondam ipsius Nicolai de Peterfolua propriis in eadem porcione habitis, in quibus olim prefatus Nicolaus de Peturfolua propriam residenciam habuisset, et exceptis terris arabilibus pratis seu fenilibus ad eundem unum fundum curie spectantibus, ac exceptis duabus partibus cuiusdam deserti fundi quondam Hennyngh de eadem Peturfolua in eadem Peturfolua habiti, item tercia pars trium molendinorum in eadem Peterfolva currencium, item fundus curie condam prefati Nicolai de Peturfolua in civitate Sebus existens, cum omnibus suis . . pertinenciis . . predicto Michaeli de Enyeud et suis heredibus . . cessissent perpetuo . . possidende . . e converso autem predictus fundus curie condam prelibati Nicolai de Peturfolua in eadem Peturfolua in sua porcione existens, cum domibus propriis eiusdem Nicolai in quibus olim propriam habuisset residenciam, terris arabilibus pratis seu fenilibus ad eundem unum fundum curie spectantibus, item due partes omnium vinearum quondam eiusdem Nicolai de Peturfolua intra metas eiusdem Peturfolua existencium, item due partes predicti deserti fundi quondam prelibati Hennyngh in eadem Peturfolua habiti, item possessio quondam prefati Hennyngh *Nogolahfolu* vocata in eodem comitatu Albensi iuxta fluvium Sebus in vicinitate et commetaneitate predicte possessionis Peturfolua existens sub antiquis et veris suis metis et terminis, et quedam sessio quondam eiusdem Hennyngh vacua et habitatoribus destituta Zyluas vocata in eodem comitatu Albensi habita similiter sub antiquis suis metis et cum omnibus earum . . pertinenciis, pretactis Stephano Salamoni Andree Michaeli et Nicolao filiis Nicolai filii Salamonis et eorum heredibus . . cessissent perpetuo . . possidende . . unde cum ad premissam possessionariam divisionem homines nostri et capituli existant necessarii, amiciciam vestram petimus per presentes, quatenus mittatis hominem vestrum pro testimonio fide dignum, quo presente Petrus vicevoyvoda noster homo noster, tercio die festi nativitatis beati Johannis Baptiste nunc venturi ad faciem dictarum possessionum et possessionariarum porcionum, vicinis et commetaneis suis universis legitime convo-

catis et partibus vel earum legitimis procuratoribus presentibus accedat, et easdem prout inter predictas partes ut premittitur ordinatum exstitit, dividat et ab invicem novis metis erectis separet, et cuique parti suas porciones ut premittitur statuat et relinquat, sine preiudicio iuris alieni perpetuo possidere, et post hec seriem ipsius possessionarie divisionis . . et separacionis cum cursibus metarum nobis in vestris literis rescribatis seriatim ad octavum diem possessionarie statucionis prenotate. Datum in Wyssegrad, duodecimo die octavarum festi beati Georgii martiris, anno domini M°CCC^mo XL^mo quinto.

Codex dipl. hung. Andegavensis. IV. pag. 506. Originalulŭ pe chârtie în archiva statuluĭ ung. secţiunea cameralĕ. Arch. dipl. 29137.

DLI.

1345. Papa *Clemente VI.* informéză pe Ludovicŭ regele Ungarieĭ, că maĭ mulţĭ *Românĭ* din Ungaria, Transilvania, Muntenia şi Sirmiu aŭ primitŭ credinţa catolică, şi alţiĭ sunt dispuşĭ ca să o primêscă, din care causă a şi adresatŭ maĭ multe scrisorĭ luĭ *Alexandru Basarabŭ* şi altorŭ românĭ, principeluĭ Nicolae din Remetea, luĭ Vladŭ voivodulŭ din Bivinŭ, luĭ Stanislavŭ din Siprachŭ, luĭ Ambrosie voivodulŭ din Zopus, şi luĭ Nicolae voivodulŭ din Auginas. 1345.

Clemens episcopus etc. Carissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungarie Illustri salutem etc. Dudum prelato[1]) letis in domino relatibus ad nostri apostolatus auditum, quod *Olachi Romani*[2]) commorantes in partibus Ungarie Transsilvanis, Ultralpinis et Sirmiis[3]), ille, qui omnem hominem in hunc mundum venientem illuminat, sic mentes eorum suae infusione gratie illustravit, quod ipsorum aliqui iam viam veritatis agnoverunt per susceptionem fidei catholice, per quam ianua Regni celestis credentibus aperitur, fermento scismatis et aliis erroribus, quibus humane salutis emulus obsessa corda ipsorum tenuerat, excusso a se penitus et abiecto, et nonnulli alii superne claritatis irradiati fulgore, se disponebant ad idem, nos, qui illius vices quamvis meritis insufficientibus gerimus in terris, qui omnes querit salvos fieri et neminem vult perire, de salute Olachorum[4]) ipsorum et dilatatione fidei orthodoxe soliciti et iocundi, diversas oportunas litteras nostras patentes et clausas tam tibi, fili carissime, ac carissime in Christo filie nostre Elisabeth Regine Ungarie Illustri genitrici tue, quam Venerabili fratri nostro . . . Episcopo Waradiensi[5]), necnon Nobili-

[1]) Theiner: perlato.
[2]) Facsimile No. 148.
[3]) » No. 149.
[4]) » No. 150.
[5]) » No. 151.

bus viris Alexandro Bassarati[1]), et aliis tam Nobilibus quam popularibus Olachis Romanis, Nicolao principi de Remecha, Ladislao Voyuade de Bivinis, Sanislao de Sypprach, Aprozye Voyuade de Zopus, et Nicolao Voyuade de Auginas[2]), necnon fratribus ordinis minorum in partibus illis commorantibus dirigendas providimus, et per dilectos filios Franciscum de Castro Plebis et Bonifilium de Cesena fratres predicti ordinis destinandas, quarum tenores litterarum continet cedula presentibus interclusa Cum autem, sicut intelleximus, tu, fili carissime, habens litteras supradictas suspectas, eas ab eisdem fratribus capi feceris, et mandaveris, quousque certificareris, an essent vere littere, retineri: Nos volentes Celsitudinem tuam Regiam effici super hiis certiorem, tenore presentium attestamur, quod eedem littere, quarum, ut prefertur, tenores in eadem cedula seu caterno papireo incluso presentibus continentur, vere sunt, et a nobis de nostra certa scientia emanarunt: ideoque Excellentiam rogamus Regiam, et in domino attentius exhortamur, quatenus litteras ipsas restitui faciens fratribus antedictis, ut suum felicem et debitum sortiantur effectum, tanquam princeps devotus et catholicus, zeloque fervens eiusdem fidei, partes tue solicitudinis operosis affectibus interponas. Datum Avinione XVI. Kal. Novembris. Pontificatus nostri Anno Quarto.

Ex Reg. orig. An. IV. secr. ep. 525.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 691.

DLII.

1345. Dreptulŭ de succesiune alŭ femeilorŭ in Transilvania. Infiarea ficelorŭ. Regele Ludovicŭ concede comiteluĭ Michaiŭ, ca în lipsa moscenitorilorŭ de sexŭ bărbătescŭ să-ĭ succedeze ficele in averea imobiliară.

1345.

Excerpta e Praefectionalibus Ludovici I. Regis, vi quarum filias Comitis Michaelis filii Danielis de Kelnek praefecit in Bonis Patris earum 1345. In Transumto Capituli Chanadiensis ejusdem anni.

P. P. Stephanus Wajvoda suas fratrum suorum, et dicti Comitis Michaelis filii Danielis proximi sui fidelitates et servitia proponendo, a nostra humiliter petierunt Majestate, ut quia dictus Comes Michael filius Danielis volente Deo Gubernatore Coeli haeredum virilis sexus solatio foret destitutus, ob hoc filias suas, quas habet, et in futurum quas habere contingeret, posesionum et posesionariarum portionum suarum universarum in partibus Transilvanis, in Comitatu Albensi Transylvano constitutarum et existentium, quae juxta Regni

---

[1]) Facsimile No. 151.
[2]) » No. 152-153.

nostri *ab antiquo approbatam consvetudinariam legem*, post ejusdem Comitis Michaelis filii Danielis, tamquod hominis haeredum solatio orbati, manibus nostris Regiis applicari et pervenire deberent, veras haeredes praeficeremus, easdem Posesiones et portiones posesionarias ipsis filiabus suis adscribendo, donandi, remanendi, et legandi concedendo facultatem e. c. t.

Transilvania, 1871. pag. 216. — Fejér, XI. pag. 472

DLIII.

1345. Papa *Clemente VI.* prelungesce cu doĭ anĭ terminulŭ pentru începerea espediţiuneĭ cruciate asupra *Turciloriŭ*. 1345.

Clemens episcopus etc. Venerabilibus fratribus Archiepiscopo Barensi [1]) eiusque Suffraganeis salutem etc. Dudum non sine amaritudine mentis accepto, et etiam facti evidentia prohdolor toti mundo notum reddente, quod gentes illorum infidelium, paganorum, que vulgari lingua Turchi vocantur, sitientes apertis faucibus sanguinem populi christiani et ad ipsius exterminium fideique catholice anhelantes, collectis sue viribus nationis, a certis tunc retro continuatis temporibus cum maxima quantitate lignorum navalium armatorum in partibus Romanie, et aliis locis fidelium convicinis eisdem, christianorum fines per mare fuerant ingressi, et in Christianos et loca ac insulas eorundem atrociter sevientes, per mare discurrerant, et discurrere non cessabant, dampnificantes et depopulantes loca et insulas fidelium partium earumdem, ipsasque incendio miserabili supponentes, et quod erat nephandius, fideles eosdem in predam abducebant, ipsosque subiiciebant horribili et perpetue servituti, vendentes eos ut animalia, ipsosque ad abnegandum fidem catholicam compellentes; quodque insulam Nigripontis diversis temporibus et vicibus cum eorum iniqua potentia et furore sevissime feritatis hostiliter invaserant, et post depopulationes, incendia, cedes et spolia per ipsos infideles in dicta et aliis insulis ac terris dictarum partium immaniter perpetrata, innumerabiles personas fidelium eorumdem cepisse, ipsasque redegisse prohdolor asserebantur in servitutem predictam: Nos tunc de huiusmodi pravis conatibus et oppressionibus, quos fera paganitas in eosdem fideles sic atrociter exercebat, condolentes in intimis, et propterea vias et modos inquirentes, ut statui dictorum Christianorum sic oppresso possemus utiliter providere, tandem diligenti tractatu prehabito

[1]) Theiner eróre: Strigoniensi.

super hiis, ordinandum duximus, ut certa armata Galearum per nos in illo tunc primo anno realibus de nostra Camera ac spiritualibus ecclesiasticis subsidiis adiuvanda, et per carissimum in Christo filium nostrum Hugonem Regem Cipri illustrem, et dilectos, filios . . . Magistrum et fratres hospitalis sancti Iohannis Ierosolomitani, et nobilem virum . . . Ducem Venetiarum et quosdam alios in instanti fieret, pro succursu et defensione fidelium predictorum usque ad tunc futurum Triennium duratura, et quod huiusmodi Galee bellatoribus et aliis gentibus oportunis et armis bene munite apud dictam insulam Nigripontis certo termino convenire deberent, contra infideles eosdem, auctore domino, viriliter profecture, et nichilominus pro efficaciori succursu christianorum predictorum verbum crucis vivifice cum consuetis indulgentiis et remissionibus adversus paganos eosdem in regno Cipri, nec non predictis Romanie et Italie aliisque diversis partibus mandavimus predicari, ac insuper, quia tam arduum tamque onerosum negotium magnis expensarum profluviis indigebat, decimam omnium ecclesiasticorum proventuum et reddituum per universas mundi partes, Francie et Anglie ac Hispaniarum regnis et terris dominio Regum Regnorum ipsorum subiectis, nec non personis et bonis dicti hospitalis dumtaxat exceptis usque ad tres annos ex tunc in antea computandos, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio duximus imponendam, prout in diversis nostris exinde confectis, vobis etiam directis litteris plenius continetur. Cum autem hodie predicti Triennii, considerata tanti negotii qualitate, in quo a tempore ordinationis huiusmodi ipsius armate, deo auspice, cuius res agitur, sollicite et continue processum extitit et intentum, satis de proximo finis instaret: Nos totis affectibus desiderantes, ut huiusmodi negotium prosperaretur feliciter, ac attendentes, quod predicti fideles illarum partium ac loca et insule supradicta fidelium eorumdem succursu et defensione continuis indigebant, cupientesque viis et modis, quibus possemus huiusmodi statui predictorum fidelium, prestante domino, utiliter et efficaciter providere, prefatum tempus dicti Triennii armate predicte usque ad biennium, a fine dicti Triennii computandum, auctoritate apostolica de predictorum fratrum nostrorum consilio duximus prorogandum. Volentes predicationem verbi eiusdem crucis vivifice per dictum triennium in eisdem partibus fieri, ac omnes et singulas similes remissiones et indulgentias, aliis remissionibus et indulgentiis per nos concessis in litteris dicti biennii, in casibus duntaxat similibus, in quibus illas concessimus in litteris antedictis, omnibus Christi fidelibus illas per operis exhibitionem assequi volentibus per alias nostras litteras misericorditer largientes, et nichilominus de consilio et auctoritate predictis decimam omnium ecclesiasticorum proventuum et reddituum per universas partes predictas, sub regnorum, terrarum, personarum et bonorum exceptionibus nec non modificationibus, conditionibus, modis et formis ac compulsionibus expressis in aliis nostris litteris antedictis, confectis super impositione et exactione decime Triennii supradicti usque ad predictum biennium, pro subsidio et succursu fidelium et fidei predictorum imponendam, duximus a vobis et universis Patriarchis et aliis Archiepiscopis, et Episcopis ceterisque personis ecclesiasticis quibuscunque exemptis et non exemptis partium predictarum, quolibet anno dicti biennii in duobus terminis appositis et

expressis in eisdem litteris nostris decimalibus supradicti Triennii integraliter persolvendam. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et singuli vestrum in vestris civitatibus et diocesibus per vos et alias personas ecclesiasticas, seculares et regulares ordinum quorumcumque, quas ad hoc idoneas esse noveritis, prorogationem, voluntatem, remissionem et indulgentiarum concessionem ac decime impositionem predictas solemniter publicantes, ad predicationem verbi crucis eiusdem et eius signi venerabilis concessionem, ac impositionem in humeris fidelium quorumlibet illud devote suscipere volentium per prefatum biennium, nec non ad collectionem et exactionem decime supradicte in predictis duobus terminis anno quolibet ipsius biennii persolvende procedatis, auctoritate nostra, iuxta earundem nostrarum super predicatione dicte crucis ac remissionum et indulgentiarum concessione, nec non exactione ac collatione decime predictarum vobis alias etiam, ut premittitur, directarum formam et continentiam litterarum. Porro, quia presentes littere nequirent forsan propter viarum discrimina vel alia impedimenta legitima vestrum singulis commode presentari, volumus, quod per te, frater Archiepiscope, dictarum litterarum transsumptum manu publica scriptum tuoque communitum sigillo, vobis, Suffraganei, transmittatur, cui adhiberi per vos volumus velut originalibus plenam fidem. Datum Avinione II. Idus Decembris. Anno Quarto.

(Codicele conţine pe treĭ pagine numele de diferiţĭ episcopĭ şi archiepiscopĭ, între carĭ se află şi numele archiepiscopuluĭ din Calocea).

Ex Reg. orig. An. IV. com. lib. III. fol. 4.

Theiner, Mon. hist. Hung. I. pag. 697. — Fejér, IX. 1. pag. 296.